CHARLES DICKENS LITTLE DORRIT
OXFORD UNIVERSITY PRESS. 1053 London, New York, Toronto

CHARLES DICKENS

MICA DORRIT

Editura Cartea Românească
Traducere şi note de N ICULAI POPESCU

Copertă de Val Munteanu

Textul romanului *Mica Dorrit* se bazează pe ediţia „Charles Dickens “, din 1868, revizuită de autor. În afară de unele semne de punctuaţie, Dickens a adus puţine modificări primei ediţii, din 1857, tipărită îndată după apariţia cărţii în 20 de fascicule lunare (din dec. 1855 până în iunie 1857), cu ilustraţii de Hablot K. Browne şi însoţită de o prefaţă. Traducerea noastră s-a efectuat după: Charles Dickens, *Little Dorrit,* 1953.

Pentru întocmirea notelor din versiunea română au fost consultate următoarele lucrări: T.W. Hill, *Notes on* Little Dorrit, revista *The Dickensian,* nr. 41, 42 din 1945, 1946; Charles Dickens, *Klein Dorrit,* 1961; *Encyclopaedia Britannica,* 1969 (24 voi.); Charles Dickens, *La Petite Dorrit,* 1970; A.L. Hayward, *The Dickens Encyclopaedia,* 1971; F.R. Banks, *The Penguin Guide to London,* 1971; Charles Dickens, *Little Dorrit,* ediţie îngrijită de J. Hollo- way, 1971.

N. P.

PREFAŢA AUTORULUI

Am fost ocupat multe ore de muncă, timp de doi ani, pentru a scrie această istorisire. Aş considera că mi-am pierdut vremea degeaba dacă n-aş fi dat frâu liber tuturor calităţilor şi scăderilor să se exprime pe deplin de-a lungul lecturii. Dacă m-aş apuca să cer scuze pentru născocirea exagerată a Lipitorilor şi a Ministerului Digresiunilor, aş putea s-o descopăr în experienţa de toate zilele a oricărui englez, fără a mai pregeta să menţionez faptul neglijabil că am călcat în picioare bunele maniere, în epoca războiului din Crimeea şi a Comisiei de anchetă [1]de la Chelsea.

Dacă mă încumetam să iau apărarea acelui personaj extravagant, domnul Merdle[2], aş fi dat de înţeles că a fost conceput după perioada acţiunilor de căi ferate[3], pe vremea unei anumite Bănci a Irlandei[4] şi pe când existau una sau două alte întreprinderi la fel de demne de toată laudă. Dacă ar fi să pledez cât de cât pentru apărarea concepţiei absurde potrivit căreia un plan nefast poate uneori

Pretinde că are un temei bun şi cu precădere religios, m-aş baza pe coincidenţa curioasă că o asemenea idee a fost tratată până în pânzele albe în paginile acestei cărţi, în epoca procesului ultimilor directori ai Băncii Regale Britanice. Dar consimt să fiu judecat în contumacie pe temeiul acestor capete de acuzare şi să accept, la nevoie, asigurarea (din surse autorizate) că aşa ceva n-a existat niciodată în ţara asta.

Unii dintre cititorii mei ar dori poate să afle dacă a mai rămas ceva din închisoarea Marshalsea. Eu însumi nu ştiam, până c-înd, către sfârşitul acestei povestiri, m-am dus să văd. Am mai dat de curtea exterioară din faţă, deseori menţionată aici, metamorfozată într-o lăptărie; apoi aproape că am renunţat să mai caut o cărămidă măcar a închisorii. Totuşi, rătăcind prin preajmă, până la Curtea îngerului, care duce spre Bermondsey, am ajuns la Piaţa Marshalsea; acolo erau casele unde am recunoscut nu numai clădirea masivă principală a vechii închisori, ci şi odăile închipuite de mine când devenisem biograful Micăi Dorrit.

O explicaţie nemaipomenit de inteligentă şi aproape exactă asupra locurilor în vechea lor folosinţă mi-a fost furnizată de cel mai micuţ băiat cu care am stat vreodată de vorbă, purtând în braţe cel mai mare prunc văzut cândva. Nu-mi dau seama de unde îşi avea informaţiile acest tânăr Newton (căci astfel îl consider), fiind cu un sfert de veac mal tânăr ca să ştie toate astea de la sine putere. Am făcut semn cu mâna către fereastră odăii unde s-a născut Mica Dorrit şi unde tatăl ei a stat atât de îndelung, şi l-am întrebat cine locuia acolo în prezent. Mi-a răspuns: „Unchiul lui Joe Pythick “.

Puţin mai departe am găsit zidul mai vechi şi mai scund care străjuia închisoarea interioară unde nu stătea nimeni, în afara zilelor de inspecţie. Cine trece prin Piaţa Marshalsea, cotind din Curtea îngerului spre Bermondsey, calcă chiar pe pietrele pavajului din defuncta închisoare Marshalsea; va vedea la stânga şi la dreapta curtea îngustă, puţin schimbată — atâta doar că zidurile au fost dărâmate odată cu desfiinţarea închisorii — va vedea camerele unde au trăit debitorii şi se va trezi înconjurat de strigoii multor ani de mizerie.

---

1 Războiul din Crimeea, dintre anii 1854—1856, era în toi cînd Dickens scria *Mica Dorrit,* in 1855. Comisia de anchetă este „Roebuck Committee on the Conduct of the War“, care a luat fiinţă în 1855.

2 Acest nume se bazează cu certitudine pe cuvîntul francez *merde.*

3 Dickens se gîndeşte la speculaţiile bancare din vremea aşa- numitei manii a căilor ferate, de după 1845, şi îndeosebi la cariera lui George Hudson, regele drumului-de-fier din Anglia, ajuns la sapă de lemn în 1849, după ce înainte făcuse o avere fabuloasă.

4 Aluzie la Tipperary Bank, condusă de James Sadleir, fratele bancherului John Sadleir, care în 1856 s-a sinucis.

CLARENCE LIPITOARE[5] (Lipitoare-junior), fiul domnului Ţâţe Lipitoare; un tânăr gentleman, funcţionar din Ministerul Digresiunilor.
LORDUL DECIMUS ŢÂŢE LIPITOARE, pair, un înalt funcţionar din Ministerul Digresiunilor.
FERDINAND LIPITOARE, secretarul particular al celui de mai sus; un tânăr prezentabil, bine îmbrăcat, agreabil.
DOMNUL ŢÂŢE LIPITOARE, un înalt funcţionar din Ministerul Digresiunilor.
BOB, temnicer la închisoarea Marshalsea; naşul Mâcăi Dorrit.
CHRISTOPHER CASBY, proprietar în Curtea-In5mii-In- sângerate; un impostor, egoist şi viclean, care ia pielea de pe chiriaşi printr-un împuternicit al său.
JOHN BAPTIST CAVALLETTO, tovarăş de celulă cu Ri- gaud într-o temniţă din Marsilia.
JOHN CHIVERY, temnicer la Marshalsea, care nu locuieşte în închisoare.
TÂNĂRUL JOHN CHIVERY, fiul sentimental al acestuia; îndrăgostit de Mica Dorrit
ARTHUR CLENNAM, fiul adoptiv al doamnei Clennam.
EDWARD DORRIT (Tip), fiul domnului William Dorrit; un tânăr risipitor şi leneş.
DOMNUL FREDERICK DORRIT, fratele domnului William Dorrit; un om retras şi simplu, cu apucături ciudate; se întreţine singur cântând la clarinet.
DOMNUL WILLIAM DORRIT, închis pentru datorii la Marshalsea; un om timid şi nehotărât, dar un mare apărător al demnităţii de familie.
DANIEL DOYCE, inginer şi inventator.
JEREMIAH FLINTWINCH, servitor şi apoi asociat al doamnei Clennam.
HENRY GOWAN, pictor.
DOMNUL MEAGLES, funcţionar de bancă la pensie, un om foarte cumsecade.
DOMNUL MERDLE, un cunoscut financiar pe picior mare.
JOHN EDWARD NANDY, un bătrân cu voce slabă.
DOMNUL PANCKS, agentul care strânge chiriile pentru domnul Casby.
DOMNUL PLORNISH, zidar, unul din chiriaşii domnului Casby.
RIGAUD, alias BLANDOIS, alias LAGNIER, un ticălos cizelat şi cu maniere alese.
DOMNUL RUGG, agent general, expert contabil şi urmăritor de datorii.
DOMNUL EDMUND SPARKLER, un tânăr idiot, fiul doamnei Merdle din prima sa căsătorie.
TINKLER, valetul domnului William Dorrit.
DOAMNA BANGHAM, o femeie tocmită cu ziua; îngrijitoarea doamnei Dorrit în închisoare.
HARRIET BEADLE (Tattycoram), o fată frumoasă, îndă- rădnică şi iute la mânie; camerista domnişoarei Min- nie Meagles.
DOAMNA CHIVERY, soţia domnului John Chivery; ţine
O prăvălioară de tutun.
DOAMNA CLENNAM, o femeie austeră, aspră şi de neînduplecat — infirmă.
AMY DORRIT (Mica Dorrit), fiica domnului William Dorrit; o fată sfioasă, singuratică şi plină de afecţiune.
FANNY DORRIT, sora mai mare a celei de mai sus, trufaşă şi ambiţioasă din fire.
MĂTUŞA DOMNULUI F., o bătrână severă, morocănoasă şi tăcută.
DOAMNA FLORA FINCHING, fiica domnului Christopher Casby; o văduvă cu dâre de mină, sentimentală şi afectată, dar cu suflet bun.
JUPlNEASA AFFERY FLINTWINCH, nevasta lui Jere- miah Flintwinch.
DOAMNA GENERAL, o văduvă cu aspect impunător şi demn.
DOAMNA GOWAN, o bătrână afectată, care priveşte totul de sus.
MAGGY, nepoata doamnei Bangham şi protejată Mâcăi Dorrit.
DOAMNA MEAGLES, o femeie plăcută şi îmbietoare.
DOMNIŞOARA MINNIE MEAGLES (PET), fiica sa; o fată drăgălaşă şi plină de prospeţime.
DOAMNA MERDLE, o doamnă din lumea bună, dură şi insensibilă.
DOAMNA PLORNISH, o femeie tânără şi puţin neglijentă.
DOMNIŞOARA ANASTASIA RUGG, fiica domnului Rugg.
DOAMNA TICK1T, bucătăreasă şi menajeră la domnul Meagles.
DOMNIŞOARA WADE, o tânără irascibilă, ursuză şi nestă- pînită din fire.

---

5 *Lipitoare* este transpunerea cuvîntului *Barnacla* (moluscă etc.); versiunea franceză a curţii, văzută şi autorizată de Dickens, consemnează de asemenea traducerea acestui nume, ca şi cel al lordului De Picioroange — Of Stiltstalking (în franceză Des Echasses). Considerăm că a fost respectată intenţia satirică a autorului traducînd şi în româneşte aceste nume, cu atît mal mult cu cit unul din capitole, al XXXIV-lea, cartea întîi, se intitulează „Puzderie de Lipitori" („A shoal of Barnacles"), în franceză;

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

SOARE ŞI UMBRĂ

ODATĂ, acum treizeci de ani, peste Marsilia soarele ardea nemilos. În sudul Franţei, pe o zi toridă de august, un soare învăpăiat nu era atunci un lucru mai rar decât oricând altădată, în trecut sau astăzi. Totul în Marsilia şi prin preajmă zăcea încremenit sub cerul fierbinte, încremenit la rându-i, încât încremenirea aceasta ajunsese să fie o stare generală. Străinii de locurile acelea îşi pierdeau cumpătul, zăpăciţi de albul uluitor al caselor, de albu! Uluitor al zidurilor, de albul uluitor al străzilor, de dârele încremenite ale drumeagurilor sterpe, ale colinelor de unde verdeaţa fusese pustiită. Butucii de vie, cocârjaţi sub povara strugurilor, erau singurele lucruri fără acea fixitate uluitoare; uneori clipeau puţintel, în vreme ce aerul fierbinte abia clătina frunzele amorţite.

Nu exista nici pic de vânt care să încreţească apă stătută din port sau marea frumoasă din depărtare. Linia de demarcaţie dintre cele două culori, negru şi albastru, indica punctul pe care marea neîntinată nu voia să-l treacă, dar rămânea la fel de liniştită ca băltoaca dezgustătoare cu care niciodată nu intra în cârdăşie. Bărcile fără tende erau prea încinse ca să te poţi atinge de ele; vopseaua de pe vasele ancorate se scorojise; de luni întregi lespezile cheiului nu se mai răcoriseră, zi şi noapte. Indieni, ruşi, chinezi, spanioli, portughezi, englezi, franţuji, genovezi, napolitani, veneţieni, greci, turci, urmaşii tuturor ziditorilor turnului Babei, veniţi să facă negoţ la Marsilia, căutau cu toţii deopotrivă umbră, refugiindu-se în vreun cotlon, să scape de o mare prea scinieietor de albastră ca s-o poţi privi şi de un cer purpuriu, ca un uriaş giuvaer de foc aprins.

Lumina aceasta cumplită îţi făcea rău la ochi; către geana îndepărtată a coastei italiene ea se potolea puţin de pânză negurilor, ridicându-se uşor prin evaporarea mării, dar încolo nicăieri nu se mai domolea. Departe, hăt, dârele încremenite ale drumeagurilor, îngropate în colb, te luau cu asalt dinspre deal, dinspre vale, dinspre şesul nemărginit. Departe, hăt, viţa-de-vie, plină de praf, împodobind de sus până jos căsuţele din marginea drumului, şi copacii pârjoliţi din aleile monotone, fără umbră, se aplecau sub încremenirea cerului şi a pământului; la fel şi caii, cu zurgălăii picotind, în şirul lung de căruţe, tă- bîrcindu-se agale spre oraş. La fel şi cărăuşii tolăniţi pe o rină, când se trezeau, ceea ce rar se întâmpla; la fel şi cu muncitorii istoviţi de pe câmp. Tot ce avea viaţă sau creştea era copleşit de lumină orbitoare, în afară de şopârlele care se strecurau iute peste zidurile zgrunţuroase de piatră şi de *ticăia*|tot târâind de zor, ascuţit şi uscat, ca o pârâitoare. Până şi praful ajunsese brun din pricina arşiţei, iar văzduhul tremura de parcă şi aerul ar fi gâfâit.

Storuri, obloane, perdele, tende erau toate lăsate, închise, pentru că nu cumva să pătrundă înăuntru lumina orbitoare. Dacă dădea de o crăpătură cât de mică sau de vreo gaură de cheie, năvălea numaidecât, săgeată incandescentă. Bisericile erau cele mai ferite. Să te furişezi prin- tr-un amurg de bolţi şi pilaştri — înstelat ca în vis de lămpi licăritoare, populat ca în vis de nişte umbre hide, străvechi, moţăind evlavios, cerşind, scuipând — însemna să te arunci într-un fluviu de foc şi să înoţi, ca să-ţi salvezi viaţa, până la cel mai învecinat petic de umbră. Astfel — cu oameni trândăvi şi zăcând pe oriunde era umbră, fără prea mare zarvă de voci ori lătrat de câini, cu dangăt răzleţ de clopote, dogit, şi răpăit de tobe afurisite — iată Marsilia, prăjindu-se la soare într-o bună zi, cu miasmele ei puternice şi cu gust înţepător.

Există pe atunci în Marsilia o temniţă mizerabilă. In- tr-una din celule — atât de respingătoare că până şi soarele nepoftit clipea, lăsând-o pradă doar fărâmelor de lumină răsfrânte pe care le mai putea culege — se aflau doi bărbaţi. Lingă ei, o bancă beteagă şi diformă, fixată în zid, cu o tablă de dame scrijelată grosolan în cuţit şi un set de piese făcute din nasturi vechi şi din oase de la ciorbă, un joc de domino, două rogojini şi două sau trei sticle. Doar atât mai cuprindea încăperea, în afară de şobolani, de cine ştie ce insecte invizibile şi vizibile: doi bărbaţi.

Toată lumina care intra în celulă pătrundea printre gratiile de fier alcătuind o fereastră destul de mare, pe unde era posibil, din scara întunecoasă încotro dădea, să fie urmărită celula clipă de clipă; mai jos de gratii, trei- patru picioare deasupra pardoselii, se afla o lespede mare de piatră, fixată în locul unde acestea se îmbucau în zid. Pe lespede se odihnea unul din cei doi bărbaţi, jumătate aşezat, jumătate întins, cu genunchii în aer, iar cu picioarele şi spatele proptite într-o parte şi într-alta a ferestrei. Vergelele de fier erau destul de îndepărtate unele de altele ca să-i permită să-şi petreacă braţul până la cot pe după ele; astfel se agăţa nepăsător de gratii, ca să-i fie mai la îndemână.

Stigmatul puşcăriei se făcea simţit pretutindeni. Aerul întemniţat, lumina întemniţată, umezeala întemniţată, oamenii întemniţaţi — totul era vătămat de închisoare. După cum deţinuţii erau livizi şi cu ochii duşi în fundul capului, tot aşa şi fierul ruginise, piatra devenise lipicioasă, lemnul putrezise, aerul se rarefiase, lumina pălise. Ca un puţ, ca o gropniţă, ca un cavou, închisoarea habar nu avea de strălucirea de afară, şi şi-ar fi păstrat întocmai aerul stricat chiar şi pe vreuna din insulele cu plantaţii de mirodenii din Oceanul Indian.

Omul aflat pe lespedea de sub gratii părea înmărmurit de frig; cu un gest nervos dintr-un umăr, trase mantaua pe el ca să se acopere mai bine şi mormăi:

— La naiba cu parşivul ăsta de soare, care niciodată nu răsare şi aici!

Aştepta masa, uitându-se pieziş printre gratii ca să poată vedea cât mai departe pe scări în jos, foarte asemănător cu **o** fiară în aceeaşi situaţie. Dar ochii lui, prea **apropiaţi** unul **de**

altul, nu aveau nobleţea regelui anima**lelor,** mai mult aspri decât strălucitori — arme ascuţite, cu o mică suprafaţă care să le trădeze. N-aveau nici profunzime, **nici** expresivitate; luceau şi se deschideau şi se închideau. În aşa fel încât, dacă nu trebuia neapărat să se slujească de ei, un ceasornicar ar fi putut face o pereche **şi** mai izbutită. Avea nasul coroiat, frumos în genul lui, dar prea sus plasat între ochi, ca şi ochii, parcă prea apropiaţi unul de celălalt. Cât despre rest, era înalt şi robust, buze subţiri atât cât se puteau vedea de sub mustaţa stufoasă. O chică mare de păr aspru, fără o culoare precisă, zbârlit cum era, bătând în roşu. Mina petrecută după gratii (pe dosul ei, numai zgârieturi urâte, proaspăt cicatrizate) era neobişnuit de mică şi cărnoasă, dar fără jegul închisorii ar fi fost neobişnuit de albă.

Celălalt bărbat stătea lungit ps pardoseala de piatră, acoperit cu o haină cafenie grosolană.

— Scoală, porcule! Mormăi primul. Nu dormi când mie mi-e foame.

— Tot un drac, şefule, zise „porcul", supus şi nu fără oarecare bună dispoziţie. Mă scol când vreau, mă culc când vreau. Totuna e.

Spunând aceasta, se ridică în picioare, se scutură, se scărpină, îşi legă neglijent în jurul gâtului mânecile hainei cafenii (pe care mai înainte o folosise ca acoperământ) şi se aşeză căscând, pe dale, cu spatele rezemat de zidul din faţa celui cu gratii.

— Ia zi, cât e ceasul? Bombăni primul.

— O să sune de amiaz... peste patruzeci de minute.

Făcând această scurtă pauză, îşi roti privirile prin celulă, ca şi cum ar fi vrut să se convingă.

— Parc-ai fi ceasornic. Cum se face că totdeauna ştii cât e ora?

— Păi, cum să-ţi spun? Eu totdeauna ştiu cât **e ora** şi unde mă aflu. M-au adus noaptea, cu barca, dar **eu tot** ştiu unde mă aflu. Uite ici! Portul Marsilia — îngenun- che pe dale şi trasă o hartă întreagă din arătătorul ars **de** soare — Toulon (unde sunt galerele), Spania-i colo, Algerul *colo.* Aici, spre stânga, se furişează Nisa. Ocoleşti **Cor-** nice şi dai de Genova. Digul şi portul Genova. Terenul de carantină. Colo-i oraşul, grădini terase împurpurate de beladone. Aici vine Porto Fino. Încoace, spre Livorno. Aici, spre Civita Vecchia. Acum, direct spre... ah! Nu mai e loc pentru Neapole... — Între timp ajunsese până la perete

— dar totuna-i, Neapole vine pe aici!

Rămase îngenuncheat şi ridică privirea spre tovarăşul lui de temniţă, cu un aer destul de vioi pentru un puşcăriaş. Era un omuleţ oacheş, iute şi sprinten, deşi puţin cam rotofei. Cu cercei în urechile brune, cu dinţi albi lu- minându-i chipul ciudat, brun, cu un păr negru ca tăciunele strâns jur împrejurul gâtului bronzat, cu o cămaşă roşie în zdrenţe, descheiată la pieptul brun, pantaloni largi de marinar, pantofi încă destul de buni, tichie roşie de formă alungită, o curea roşie şi un cuţit la brâu.

— Fii atent, dacă mă-ntorc de la Neapole pe unde am plecat! Uite-aici, şefule! Civita Vecchia, Livorno, Porto Fino, Genova, Cornice, împrejurimile Nişei; colea, Marsilia, dumneata şi cu mine. Locuinţa temnicerului cu chei cu tot e aici unde pun degetul ăsta mare; iar aici, sub încheietura mâinii, este locul unde se ţine în cutia lui briciul de ras naţional... ghilotina, păstrată sub cheie.

Celălalt scuipă deodată pe pardoseala de piatră şi scoase un horcăit din gât.

Numaidecât după aceea se auzi un alt horcăit, de astă dată al unei clanţe, undeva pe jos, apoi o uşă trântită. Paşi tărăgănaţi începură să urce scările, iar gânguritul unui glăscior dulce se amestecă în zgomotul pe care-1 făceau; apăru temnicerul, ducându-şi fiica, de vreo trei-patru anişori, şi un paner.

— Cum mai stau lucrurile azi-dimineaţă, domnilor? Fetiţa mea, vedeţi, a venit cu mine să arunce o privire la păsările tatălui ei. Haide, atunci. Uită-te la păsări, scumpa mea, uită-te la păsări.

Se uita şi el cu băgare de seamă la „păsări", în timp **ce** ridica fetiţa pe pervazul gratiilor, îndeosebi la cea mai măruntă, a cărei vioiciune nu prea îi inspira încredere, pare-se.

— V-am adus pâinea, signor John Baptist, spuse el (toţi vorbeau în franceză, dar omuleţui era italian); şi dacă v-aş putea sfătui să nu mai jucaţi...

— Nu poţi da sfaturi şefului! Exclamă John Baptist, arătându-şi dinţii când zâmbi.

— Aa, dar şeful câştiga, reluă temnicerul, cu o privire fugară, nu cine ştie ce prietenoasă, îndreptată către celălalt, iar dumneata pierzi. E cu totul altceva. Dumneata capeţi în felul ăsta bulcă neagră şi o poşircă de vin acru, iar dumnealui, cârnăciori de Lvon, friptură de viţel în- tr-un aspic plin de mirodenii, pâine albă, brânza *stra- chino*[6] şi un vin bun. Uite-te la păsări, scumpa mea!

— Eliete păsărele! Zise fetiţa.

Obrăjorul frumos, înduioşat de o milă dumnezeiască, în vreme ce privea cu sfială printre gratii, semăna cu chipul unui înger în această închisoare. John Baptist se ridică atras parcă de obrazul ei. Cealaltă „pasăre[14] rămase ca mai înainte; atât doar că aruncă nerăbdător o ocheadă spre paner.

— Aşteptaţi! Exclamă temnicerul, aşezându-şi fetiţa pe partea exterioară a lespezii din dreptul gratiilor, ea are să hrănească păsările. Pâinea asta mare e pentru signor John Baptist. Trebuie s-o rupem, ca să-ncapă în colivie. Aşa, iată o pasăre îmblânzită care sărută mâna micuţă! Cârnăciorii din frunză de viţă sunt pentru musiu Rigaud. La fel... friptura de viţel în aspic cu mirodenii este pentru musiu Rigaud. La fel... pâinişoarele astea albe, trei la număr, sunt pentru

---

6 Pregătită în nordul Italiei, din lapte de vacă.

musiu Rigaud. În sfârşit, brânza asta... ca şi vinul... şi tutunul ăsta... totul e pentru musiu Rigaud. Norocoasă pasăre!

Fetiţa strecură toate aceste lucruri printre gratii în mina delicată, cu pielea moale şi netedă, nu fără o teamă evidentă şi retrăgîndu-şi-o nu numai o dată; privindu-1, fruntea ei frumoasă, încreţită, căpătă o expresie care trăda frică şi totodată iritarea. Între timp ea puse codrul de pâine neagră cu nedezminţită încredere în mâinile arse de soare, crăpate, noduroase, ale lui John Baptist, care abia dacă avea atâtea unghii pe cele zece degete ale sale cât o singură unghie la monsieur Rigaud, iar când acesta îi să

Rută minuta, ea şi-o trecu peste faţa lui ca să-i mângâie. Monsieur Rigaud, indiferent dinaintea acestei dovezi de simpatie, căută să-l împace pe tatăl ei, râzând şi încuviin- ţlnd din cap spre fetiţă de fiecare dată când îi înmâna câte ceva, şi, de cum puse toate alimentele în preajmă, pe spaţiul liber al lespedei unde se odihnea, începu să mănânce cu mare poftă.

Monsieur Rigaud râdea; pe chipul lui se produse o schimbare care nu-1 avantaja deloc: mustaţa i se sălta chiar sub nas, iar nasul îi cobora peste mustaţă, dându-i astfel un aer sinistru, plin de cruzime.

— Uite-aşa! Spuse temnicerul, răsturnând panerul ca să deşarte şi firimiturile. Am cheltuit toţi banii primiţi; poftim şi socoteala, şi cu asta, basta. Musiu Rigaud, cum mă aşteptam de ieri, preşedintele tribunalului o să aibă plăcerea să vă primească astăzi, la unu după amiază.

— Ca să mă judece, nu? Întrebă Rigaud, făcând o pauză, cu cuţitul în mina şi dumicatul în gură.

— Că bine aţi spus. Să vă judece.

— Pentru mine nici o veste? Întrebă John Baptist, care începuse resemnat să clefăie, mușcând din pâinea lui.

Temnicerul ridică din umeri.

— Maică Precistă! Sunt eu oare sortit să zac aici toată viaţa, taică?

— De unde să ştiu?! Strigă temnicerul, întoreîndu-se spre el cu vioiciunea lui meridională şi gesticulând cu amândouă mâinile şi cu toate degetele deodată, de parcă l-ar fi ameninţat să-l sfâşie bucăţi. Prietene, de unde şi până unde să ştiu eu cât timp ai să zaci aici? De unde să ştiu, John Baptist Cavalletto? Să mor eu dacă ştiu! Aici mai sunt şi unii deţinuţi în care n-a dat strechea, zor-ne- voie să fie judecaţi.

Făcând această observaţie, se uita parcă pieziş spre monsieur Rigaud, care îşi vedea mai departe de mâncat, deşi nu cu aceeaşi poftă ca înainte.

—* Rămas bun, păsările mele! Spuse temnicerul, luîn- du-şi drăgălaşa fetiţă în braţe, căreia îi dicta aceste cuvinte însoţindu-le de o sărutare.

— Rămas bun, păsările mole! Repetă drăgălaşa fetiţă.

Chipul el nevinovat privea vesel îndărăt peste umărul temnicerului, în timp ce se îndepărtară; el îi cânta un cântec din jocurile copilei:

Oare cine trece pe drum aşa târziu?
Cavalere Măghiran!
Oare cine trece pe drum aşa târziu?
Vesel, vesel, tot chefliu!

Aşa că John Baptist socoti o chestiune de onoare să-i ţină isonul, numaidecât, păstrând ritmul, deşi pe un ton cam răguşit:

E floarea cavalerilor,
Cavalere Măghiran!
E floarea cavalerilor,
Vesel, vesel, tot chefliu!

Acest cântec îi însoţi de-a lungul celor câteva scări abrupte, în jos, încât temnicerul trebui să se oprească în cele din urmă pentru ca fetiţa să asculte melodia până la capăt şi să repete refrenul cât încă mai puteau fi văzuţi. Apoi căpşorul fetiţei dispăru, dispăru şi capul temnicerului, dar firicelul de glas se mai auzi până când uşa se trânti cu zgomot.

Monsieur Rigaud, văzând că John Baptist îi stătea în cale tot ascultând ecoul până ce se stinse (chiar şi ecoul era mai slab în închisoare şi parcă mai tărăgănat), îi aminti printr-o lovitură de picior că ar face mai bine să-şi reia locul în ungherul lui din umbră. Omuleţul se aşează din nou pe dale cu uşurinţa nepăsătoare a unuia prea obişnuit cu lespezile de piatră; apoi, punând trei hălci de pâine neagră dinainte — se pregătea s-o taie şi pe a patra — începu, resemnat, să le facă să dispară, ca şi cum îndeletnicirea aceasta ar fi fost un soi de joc.

Poate că trăgea cu coada ochiului la cârnăciorii de Lyon, sau poate la friptură de viţel în aspic cu mirodenii, dar aceste bunătăţi nu i-a fost dat să le vadă acolo vreme prea îndelungată ca să-i lase gura apă; monsieur Rigaud le făcu repede de petrecanie, în pofida preşedintelui şi a tribunalului, după care îşi curăţă degetele sugându-le, apoi şi le şterse pe frunzele de viţă. Pe urmă, pentru că se oprise să-şi privească tovarăşul de celulă, mustaţa i se ridică, iar nasul coborî.

— Cum ţi se pare pâinea?

— Puţin uscată, dar am eu aici vechiul meu sos, replică John Baptist, ridicând cuţitul în aer.

— Ce fel de sos?

— Păi, pot tăia pâinea aşa... ca pe un pepene. Sau aşa... ca o omletă, sau aşa... ca pe un peşte prăjit. Sau aşa... ca pe cârnăciorii de Lyon, reluă John Baptist, de- monstrînd diferitele chipuri de tăiere a pâinii pe care o ţinea în mină, mestecând liniştit ce avea în gură.

— Ţine aici! Strigă monsieur Rigaud. Poţi să bei. Bea tot, până la fund.

Nu era cine ştie ce mare chilipir, căci rămăsese foarte puţin vin; dar signor Cavalletto sări în picioare, luă recunoscător sticla, o duse la gură golind-o şi plescăi din limbă.

— Pune sticla lângă celelalte, spuse Rigaud.

Omuleţul ascultă poruncă şi se pregăti să vină cu chibritul aprins, căci monsieur Rigaud îşi răsucea acum tutunul în ţigară[1], slujindu-se de nişte pătrăţele de hârtie aduse deopotrivă.

— Ţine! Ia una de-aici.

— Mii de mulţumiri, şefule!

John Baptist îi vorbi în limba maternă, pe tonul pripit şi paşnic al compatrioţilor săi.

Monsieur Rigaud se ridică, aprinse ţigara, aşează restul proviziei într-un buzunar de la piept şi se întinse cât era de lung pe bancă. Cavalletto se aşezase pe dalele de piatră, prinzindu-se cu câte o mina de fiecare gleznă, şi fuma în tihnă. Ochii domnului Rigaud păreau a fi neplăcut atraşi de ceva din vecinătatea locului de pe lespezile de piatră unde celălalt îşi plasase degetul cel mare. Îşi în- drentase privirile atât de des în direcţia aceea, încât italianul nu numai o dată i le urmărise nedumerit, înainte şi îndărăt.

— Ce gaură afurisită o mai fi şi asta! Strigă monsieur Rigaud, destrămând tăcerea care se aşternuse de multă

[1] Ţigările (inventate, pare-se, de soldaţii lui Napoleon În timpul asediului de la Acre, în 1799) erau încă prea puţin cunoscute pe vremea când se desfăşoară povestirea, în 1826.

Vreme. Ia uite, lumina zilei. A zilei? Lumina de acum o săptămână, lumina de acum şase luni^ lumina de acum şase ani, atât e de ofticoasă, de moartă! . . -

Se strecura firavă până acolo printr-un luminator pa- trat care astupa o fereastră din zidul scării, pe unde nu se zărea însă nici soarele, darmite altceva.

— Cavalletto, spuse monsieur Rigaud, retrăgându-şi brusc privirile de la luminător, asupra căruia amândoi, fără să vrea, îşi pironiseră ochii, tu mă ştii pe mine că sunt un domn.

— Sigur, signor!

— De când suntem noi aici?

— Eu împlinesc unsprezece săptămâni mâine la miezul nopţii. Dumneata, de nouă săptămâni şi trei zile, azi după-amiază la cinci.

— Am făcut eu ceva de când sunt aici? Am atins eu mătura, am întins sau am strâns rogojină, am căutat eu piesele pentru jocul de dame, le-am adunat eu pe cele pentru domino, am pus eu mâna să fac vreo treabă?

— Niciodată!

—< Te-ai gândit vreodată că m-aş putea apuca de vreo treabă?

John Baptist răspunse agitând dosul arătătorului ridicat al mâinii drepte, cel mai expresiv mod de a tăgădui în limba italiană.

— Nu! Ai ştiut din prima clipă când m-ai văzut aici că sunt un domn?

— ALTRO! Încuviinţă John Baptist, închizând ochii şi clătinând din cap în chipul cel mai vehement.

Acest cuvânt — după intonaţia dată de genovezi poate însemna confirmare, contradicţie, afirmaţie, tăgadă, provocare, compliment, zeflemea şi încă cincizeci de alte lucruri — în cazul de faţă căpăta semnificaţia, mai mult decât întreaga forţă a unor slove scrise, a expresiei familiare: „Cred şi eu! “

— Ha! Ha! Ai dreptate! Sunt un domn! Ca un domn am să trăiesc şi domn am să mor! Ţin neapărat să fiu domn. Ăsta-i rolul meu. Să mor dacă n-o să-l joc oriunde m-aş duce!

Îşi schimbă poziţia ridicându-se în capul oaselor şi strigă pe un ton triumfător:

— Aicea sunt! Uită-te la mine! Aruncat din cornul de belşug al soartei, m-am pomenit în tovărăşia unui,

Simplu contrabandist... m-am trezit întemniţat alături de un sărman şi mărunt afacerist, trepăduş de bursă neagră, fără acte în regulă, pe care poliţia l-a înhăţat şi pentru că şi-a pus barca la dispoziţia altor trepăduşi amărâţi că să treacă frontieră, tot cu acte în neregulă; ei, şi omul ăsta îmi recunoaşte instinctiv poziţia, chiar şi la asemenea lumină şi într-un asemenea loc. Grozav I Pe dumnezeul meu! Vezi, eu câştig, oricum ar merge jocul.

Din nou mustaţa i se repezi în sus, iar nasul se pleoşti.

— Acum ce oră e? Întrebă, cu obrazul cuprins de o paloare uscată şi febrilă, care nu prea se potrivea cu veselia lui.

— Vreo douăsprezece şi jumătate.

— Bun! Curînd, preşedintele are să se găsească în faţa unui domn. Ascultă! Vrei să-ţi spun de ce sunt învinuit? Trebuie s-o fac acum sau niciodată, căci nu mă mai întorc aici. Ori mi se dă drumul, ori mă vor duce să mă pregătească de ras. Ştii unde-şi ţin ei briciul.

Signor Cavalletto îşi luă ţigara dintre buzele întredeschise; părea în clipele acelea mai descumpănit decât s-ar fi crezut.

— Eu sunt — monsieur Rigaud se ridică de jos ca să vorbească — eu sunt un domn cosmopolit. Nu aparţin unei ţări anume. Tata era elveţian... din cantonul Vaud. Mama era de origine franceză, dar născută în Anglia. Eu m-am născut în Belgia. Sunt un cetăţean universal.

Aerul teatral adoptat, cum stătea cu o mina proptită în şold sub pulpanele pelerinei, ca şi felul de a nu-1 băga în seamă pe tovarăşul său, adresându-se în schimb peretelui din faţă, păreau o mărturie că repeta rolul ce avea să-l joace dinaintea preşedintelui care urma curînd să-i ia interogatoriul şi nicidecum osteneala de a face lumină în mintea unui ins atât de mărunt ca John Baptist Cavalletto.

—< Sunt de treizeci şi cinci de ani. Am văzut lumea. Am trăit când ici, când colo, pretutindeni m-am purtat ca un domn. Peste tot am fost tratat şi respectat ca un domn. Dacă vrei cumva să-mi

cauţi nod în papură sus- ţinând că am trăit de pe urma deşteptăciunii mele... ei bine, din ce trăiesc avocaţii tăi... politicienii tăi... intriganţii tăi... bancherii tăi?

Îşi folosea tot timpul mâna delicată, cu pielea netedă, ca martor al distincţiei care deseori înainte îi adusese mari servicii.

— Acum doi ani am venit în Marsilia. Eram sărac, nimic de zis; fusesem bolnav. Când avocaţii tăi, politicienii tăi, intriganţii tăi, bancherii tăi se îmbolnăvesc şi n-au bani puşi deoparte, şi *ei* ajung la sapă de lemn. Am tras la hanul „Crucea de Aur "— ţinut pe atunci de monsieur Henry Barronneau, de vreo şaizeci şi cinci de ani cel puţin şi cu o sănătate foarte şubredă. Locuiam acolo cam de patru luni când monsieur Henry Barronneau a avut nefericirea să moară... în orice caz o nefericire nu prea rară şi care se întâmpla de cele mai multe ori fără nici un sprijin din partea mea.

După ce John Baptist isprăvi de fumat ţigara până la buricul degetelor, domnul Rigaud avu mărinimia să-i arunce încă una. O aprinse pe a doua din cenuşa primei şi reluă fumatul privind pieziş spre tovarăşul lui, care, preocupat de propriul său caz, nu se prea uita la el.

— Monsieur Barronneau lăsase în urma să o văduvă. Ea avea douăzeci şi doi de ani. Îşi câştigase reputaţie pentru frumuseţea ei şi, cum nu se prea întâmpla de obicei, era într-adevăr frumoasă. Am continuat să locuiesc la „Crucea de Aur ". M-am însurat cu madame Barronneau. Nu eu sunt cel care ar trebui să spună dacă într-o asemenea legătură existau nepotriviri mari. Eu mă aflu aici, pecetluit de stigmatul nefast al temniţei; s-ar putea totuşi ca tu să consideri că eu mă potriveam mai bine cu dânsa decât primul ei soţ.

Îşi dădea oarecum aere de bărbat frumos — şi nu era; şi că avea sânge albastru, ceea ce de asemenea nu era cazul. Pur şi simplu fumuri, trufie searbădă; dar în această situaţie, ca în multe altele, jumătate din lume ia fanfaronada drept bună.

— Ce mai încoace şi încolo, madame Barronneau s-a simţit atrasă de mine. Din pricina *asta* n-o să am neajunsuri, sper?

Cum privirea îi căzu din întâmplare pe chipul lui John Baptist când puse întrebarea, omuleţul scutură din cap cu vioiciune a tăgadă şi repetă la nesfârşit, pe un ton categoric şi în şoaptă:

— Altro, altro, altro, allro...

— Apoi s-au ivit greutăţi în căsnicia noastră. Sunt mândru. Nu iau apărarea mândriei, dar sunt mândru. Este, de asemenea, în firea mea să conduc. Nu mă pot supune, trebuie să conduc. Din păcate, averea doamnei Rigaud era toată pe numele ei. Aşa sună actul nesăbuit lăsat de defunctul ei soţ. Şi, lucru şi mai neplăcut, avea şi rubedenii. Când rudele soţiei se amestecă şi sunt împotriva unui bărbat care se poartă ca un domn, care e mândru şi care trebuie să conducă, urmările-s vrăjmaşe tihnei. Între noi mai exista un izvor de ciocniri. Madame Rigaud era din nefericire puţin vulgară. M-am gândit să-i cizelez întrucâtva apucăturile şi s-o fac să fie mai distinsă. Când colo, ea

— susţinută şi aici de rude — s-a împotrivit străduinţelor mele. Au început certurile între noi, şi, răspândite şi exagerate de bârfelile rudelor doamnei Rigaud, toţi vecinii erau la curent. S-a spus că m-am purtat groaznic cu madame Rigaud. Poate să mă fi văzut cineva dându-i o palmă... nimic mai mult. Eu am o mina uşoară, şi dacă am fost văzut dându-i o lecţie doamnei Rigaud, o făceam aproape în glumă.

Dacă zâmbetul domnului Rigaud în clipa aceea exprima modul său obişnuit de a glumi, rudele doamnei Rigaud aveau dreptate să spună că ar fi preferat de mii de ori să i se facă educaţia cu seriozitate acestei biete femei.

— Sunt sensibil şi curajos. Nu susţin că este un merit
Să fii sensibil şi curajos, dar aşa-s eu de felul meu. Dacă rudele pe linie bărbătească ale doamnei Rigaud mi s-ar
Fi adresat deschis, aş fi ştiut ce am de făcut. Şi-au dat
Seama de asta, şi atunci au uneltit pe ascuns; de aici
S-au iscat certuri între madame Rigaud şi mine. De câte
Ori aveam nevoie de o sumă mică de bani pentru cheltuieli personale, n-o puteam căpăta fără ceartă... Şi unde mai pui, tocmai eu, obişnuit să comand! Într-o seară, madame Rigaud şi cu mine ne plimbam ca doi prieteni... aş putea spune că doi îndrăgostiţi... pe o faleză înaltă care străjuia marea. Ceasul rău a făcut că madame Rigaud să aducă vorba despre rudele ei. Am întors împreună cu ea pe toate feţele acest subiect şi i-am reproşat lipsa sentimentului datoriei şi al devotamentului pentru mine şi că se lăsa înrâurita de invidia înverşunată a rudelor faţă de soţul ei. Madame Rigaud a ripostat, am ripostat şi eu; madame Rigaud a ridicat tonul, ani ridicat şi eu tonul şi am întărâtat-o, recunosc. Ce. Să fac, eu spun lucrurilor pe nume, aşa mi-e firea. În sfârşit, madame Rigaud, într-un acces de furie pe care veşnic va trebui să-l deplâng, a tă- bârît asupra mea cu ţipete de mânie care s-au auzit până departe, fără îndoială — mi-a rupt hainele, mi-a smuls părul din cap, mi-a zgâriat mâinile, bătea din picioare stârnind praful şi în cele din urmă a sărit de pe faleză şi şi-a găsit moartea prăvălindu-se pe stânci în jos. Astfel s-au petrecut faptele, care, din răutate, au fost răstălmăcite cum că aş fi încercat s-o silesc pe madame Rigaud să renunţe la drepturile ei şi că, refuzând cu neînduplecare să. Cedeze aşa cum îi ceream eu, m-am luptat cu ea şi... am asasinat-o!

Înainta lateral până în dreptul lespezii unde frunzele de viţă se mai aflau încă, împrăştiate pe jos, adună vreo două-trei şi începu să-şi şteargă mâinile de **ele,** cu spatele întors spre lumină.

— Eh! Exclamă el după câteva clipe de tăcere. N-ai nimic de spus la toate astea?

—- Urâta treabă, replică omuleţul, care se ridicase de jos şi, rezemat de zid, îşi ascuţea cuţitul de talpă pantofului.

— Adică?

John Baptist îşi vedea de ascuţit, în tăcere, cuţitul.

— Adică n-am prezentat corect cazul?

— *Al-tro!* Răspunse John Baptist.

De astă dată acest cuvânt era o scuză şi însemna: „Aa, nicidecum! “

— Şi atunci?

— Judecătorii şi tribunalele sunt atât de părtinitori.

— Bine! Strigă celălalt, azvârlindu-şi peste umăr pulpana pelerinei, cu o sudalmă. Lasă-i să-şi facă de cap!

„Zău, cred că asta o să şi: fac “, murmură ca pentru sine John Baptist, când îşi înclină capul să-şi vâre cuţitul la cingătoare.

Nici unul, nici altul n-au mai rostit o vorbă, deşi amândoi începură să umble încoace şi încolo, întîlnin- du-se, n-aveau încotro, la fiecare ocol al celulei. Monsieur Rigaud se oprea uneori, ca şi cum ar fi vrut să prezinte chestiunea într-o altă lumină, ori să adreseze tovarăşului său cine ştie ce vorbă de ocară, dar deoarece signor Cavalletto continua să măsoare agale, cu ochii **în** pământ, încăperea, într-un fel de tropăit caraghios, ieşirile acestea n-au dus la nimic grav.

Deodată scrâşnetul cheii în broască îi făcu pe amândoi să rămână pironiţi locului. Urmă un zgomot de glasuri şi târşâit de paşi. Uşa zăngăni, vocile şi zgomotul de paşi se auziră mai aproape; temnicerul coborî domol scara, urmat de un pluton de soldaţi.

— Haideţi, musiu Rigaud, spuse el, oprindu-se o clipă în dreptul gratiilor, cu cheile în mină, aveţi bunătatea şi ieşiţi afară.

— După cum văd, plec cu mare pompă.

— Păi, dacă n-ar fi aşa, replică temnicerul, aţi pleca în atât de multe bucăţi, că anevoie aţi mai putea fi strâns iarăşi laolaltă. Colo vă aşteaptă o gloată de oameni, musiu Rigaud, care nu ţin deloc la dumneavoastră.

Dispăru din vedere, să descuie; dădu zăvoarele în lături de la o uşă joasă dintr-un ungher al încăperii.

— Acum, spuse el, deschizând uşiţa şi apropiindu-se, ieşiţi afară.

Dintre toate nuanţele de culori existente sub soare, nici una nu aducea cu albul feţei lui monsieur Rigaud din clipele acelea. Nu există, de asemenea, niciunde fizionomie umană cu acea expresie; fiecare cută de pe obraz trăda bătăile unei inimi înspăimântate. Această paloare şi această spaimă se asociază îndeobşte cu ideea de moarte; dar deosebirea între ele două este tocmai prăpastia adâncă dintre luptă dată şi momentul cel mai înverşunat, vecin cu disperarea, al încleştării finale.

Mai aprinse o ţigară de la cea a tovarăşului său; o apucă bine îrvtre dinţi, îşi puse pe cap o pălărie moale, cu boruri largi, aruncă din nou capătul pelerinei peste umăr şi ieşi pe coridorul lateral unde dădea uşa, fără să se mai sinchisească de signor Cavalletto. Cât despre omuleţul acesta, el nu făcea altceva decât să se uite afară, şi întocmai ca o fiară, care se apropie de portiera deschisă a cuştii ca să adulmece libertatea de dincolo de gratii, el petrecu acolo câteva clipe ca să stea la pândă, numai ochi, până când uşa i se închise în nas.

Escorta de soldaţi era comandată de un ofiţer, un om corpolent, amabil, cu mult sânge rece; ţinea în mina sabia scoasă din teacă şi fuma trabuc. El dădu un ordin foarte scurt ca domnul Rigaud să treacă în mijlocul grupului; se aşează în frunte cu perfectă indiferenţă, coman- dând: „înainte, marş! “şi coloana porni în jos, făcând să răsune scara. Uşa se trânti cu zgomot — cheia se răsuci în broască — o rază neobişnuită de lumină şi un suflu neobişnuit de aer păreau să fi străbătut temniţa, dispărând în trâmba subţire a fumului de trabuc.

Mereu în captivitate, ca un animal de o specie inferioară —* aidoma unei maimuţe neastâmpărate, sau unui urs mai mic stârnit din bârlog — deţinutul, acum rămas singur, sări pe lespedea de lângă gratii, că nu cumva să piardă ceva din această plecare. În timp ce stătea în picioare, încă agăţat cu amândouă mâinile de barele grilajului, îi ajunse la urechi o hărmălaie de glasuri: ţipete, urlete, sudălmi, ameninţări, blesteme, toate laolaltă, şi, ca pe furtună, altceva nu se auzea desluşit, doar tumultul vocilor mânioase.

Întărâtat să afle şi mai mult — semăna pe deplin cu un animal sălbatic în cuşcă — puşcăriaşul sări binişor jos, alergă în jurul celulei, sări iarăşi pt lespedea de piatră, se prinse de gratii şi încercă să le zgâlţâie, făcu un salt jos, alergă, reveni dintr-o săritură la barele de fier, ascultă, mereu în neastâmpăr, până când vacarmul, din ce în ce mai îndepărtat, se stinse. Citi deţinuţi, mai buni decât acesta, nu şi-au istovit astfel inimile lor nobile, fără ca cineva să se gândească la asta, nici chiar cei care îi iubeau din toată inima; în vreme ce măriile-lor regii şi stăpânii, care îi întemniţaseră, se zbenguiau nepăsători în soare, iar muritorii de rând îi proslăveau. Da, aceste personaje sus-puse mureau în paturile lor, îşi dădeau duhul în chip exemplar după nişte discursuri răsunătoare, iar istoria, politicoasă, mai servilă decât instrumentele lor, îi îmbălsăma cu grijă:

Până la urmă, John Baptist, liber acum să-şi aleagă între cei patru pereţi locşorul cel mai prielnic unde să-şi exercite facultatea de a trage un pui de somn când avea chef, se lungi pe bancă şi, cu braţele nemişcate sub cap, aţipi. Cu felul lui supus de a fi, uşuratic, mereu vesel, cu accesele lui scurte de furie, lesne obişnuit cu pâinea tare şi cu piatra şi mai tare, oricând gata să doarmă cum punea Capul jos, pe apucate, era un adevărat fiu al pământului pe care se născuse.

Imensa încremenire se şterse pentru o clipă; soarele pogorî la asfinţit într-o aureolă roşie, verzui-aurie; stelele se iviră pe cer şi licuricii le imitau în văzduhul de aici, aşa cum oamenii copiază cu stângăcie bunătatea unor specii de fiinţe mai alese. Drumurile lungi, prăfoase, şi cîmpiile nesfârşite se odihneau, iar pe mare domnea o tăcere atât de deplină, încât abia dacă se va mai auzi murmurul timpului când îşi va preda morţii.

Capitolul II

TOVARĂŞI DE DRUM

— ASTĂZI n-au mai urlat pe acolo ca ieri, nu-i **aşa,** domnule?

-— N-am mai auzit nimic.

— Atunci poţi fi sigur că nu. Când urlă oamenii **ăştia,** Urlă ca să fie auziţi.

— Ca mai toată lumea, presupun.

— Aa, dar oamenii de aici urlă totdeauna. Altminteri nu sunt fericiţi.

— Cei din Marsilia, vrei să spui?

— Vorbesc de francezi. Numai asta fac. Cât despre Marsilia, cunoaştem noi ce-nseamnă Marsilia. A dat lumii cântecul cel mai revoluţionar care a fost creat vreodată. Nici n-ar fi existat fără „Allon. S!... Marclions! "mai ştiu şi eu unde, la victorie sau moarte, la pirjol sau altundeva.

Cel care vorbea, tot timpul cu un aer mucalit, privea peste parapet Marsilia cât se poate de dispreţuitor şi, luând

0 atitudine fermă — îşi propti mâinile în buzunare, zor- năindu-şi banii — apostrofă oraşul cu un chicotit.

— ' Chiar aşa: „Allons! Marchons! "Cred că era mai onorabil pentru tine dacă lăsai oamenii să plece şi să-şi vadă de treburile lor legitime, în loc să-i ţii închişi aici în carantină!

— Destul de neplăcut, interveni şi celălalt. Dar astăzi trebuie să ne dea drumul.

• — Să ne dea drumul astăzi! Repetă primul. Asta-i oarecum o agravare a situaţiei scandaloase în care ne aflăm... Auzi, să ne dea drumul astăzi! Să ni se dea drumul! Dar, mă rog, de ce am fost reţinuţi aici?

— Din motive nu prea grave, trebuie să recunosc. Cum însă noi venim din Orient, iar Orientul este un cuib al ciumei...

— Al ciumei! Repetă celălalt. Asta-i nenorocirea mea. De când sunt aici tot de ciumă mi-e dat să am parte. Mă simt ca un om teafăr la minte, închis într-o casă de nebuni. Mi s-a făcut lehamite să fiu mereu suspectat de aşa ceva. Am venit aici la fel de sănătos ca totdeauna, dar a fi bănuit de ciumă e pentru mine ca şi cum mi-ar băga-o pe gât. Am avut-o... şi-o mai am încă.

— 0 suporţi foarte bine, domnule Meagles, zise celălalt, zâmbind.

— Nu. Dacă ştiai cum stau de fapt lucrurile, asta ar fi fost ultima observaţie pe care te-ai fi gândit să o faci. Mă trezeam noapte de noapte spunându-mi: *acum* m-am molipsit, *acinn* evoluează, *acum* mi-a venit de hac, *acum* tipii ăştia pun la cale cum să-şi justifice precauţiile. **Zău** dacă n-aş prefera să fiu prins pe un carton ca un gândac într-un insectar decât să duc viaţa pe care o duc aici.

— Lasă, domnule Meagles, se auzi o voce veselă de femeie, nu mai vorbi despre asta acum, când totul s-a sfârşit.

— S-a sfârşit! Repetă domnul Meagles, care, fără a fi fost rău intenţionat, părea într-o stare sufletească deosebită; de aceea, ultimul cuvânt rostit de altcineva era pentru el încă o jignire. S-a sfârşit! Şi de ce, mă rog, n-ar mai trebui să spun nimic pentru că s-a sfârşit?

Doamna Meagles fusese cea care vorbise demnului Meagles; ca şi el, era atrăgătoare şi sănătoasă, cu un chip tipic englezesc, şi deoarece timp de cincizeci şi cinci de ani sau mai bine nu se ocupase decât de-ale gospodăriei, păstrase şi acum un soi de reflex al acestei îndeletniciri.

— Lasă, tată, nu-i nimic! Spuse doamna Meagles. Pentru Dumnezeu, fii mulţumit că o ai pe Pet.

— Pe Pet? Repetă domnul Meagles, la fel de ofensat.

Cum Pet se afla foarte aproape, îndărătul lui, ea îl

Atinse pe umăr, şi domnul Meagles iertă Marsilia numai- decât din adâncul inimii.

Pet avea vreo douăzeci de ani. Era o fată drăguţă, cu un păr bogat, castaniu, revărsat în bucle naturale, o fată îneîntătoare, cu trăsături deschise şi ochi minunaţi

— atât de mari, de gingaşi, de luminoşi, într-o desăvârşită armonie cu chipul ei bun şi frumos. Era plinuţă şi de o prospeţime deosebită, numai gropiţe, şi alintată nevoie mare, sfioasă şi totodată docilă, suprema slăbiciune care încununa făptura unei feţe atât de drăgălaşe şi de atrăgătoare cu unicul farmec ce i-ar mai fi putut iipsi.

— Acum îngăduie-mi să te întreb, reluă domnul Meagles, pe un ton confidenţial şi cât se poate de blând, dîn- du-se un pas înapoi şi îndemnându-şi fiica să înainteze un pas pentru a-şi ilustra remarca. Îngăduie-mi să te întreb doar atât, ca de la om la om, *ai mai auzit* tu oăre de asemenea neghiobie, şi anume de a o izola pe Pet în carantină?

— În felul ăsta până şi carantină a fost mai plăcută.

— Da, da, încuviinţă domnul Meagles, aşa e, ce-i drept! Iţi rănim îndatorat pentru" această observaţie. Acum, Pet, draga mea, ar fi bine să tc duci cu maică-ta

S — Mica Dorrit., voi. 1 şi să te pregăteşti pentru barcă. Sanitarul în ţinută de ofiţer şi o droaie de paiaţe cu pălării în trei colţuri vin încoace ca să ne lase, în sfârşit, liberi; cât despre noi, biete lighioane în captivitate, o să putem servi gustarea de dimineaţă împreună, cât de cât creştineşte, înainte de a ne lua zborul care încotro. Tattycoram, ţine-te scai de tânăra dumitale stăpâna.

Se adresa unei fete frumoase, cu un păr şi nişte ochi negri, scânteietori, foarte îngrijit îmbrăcată, care răspunse printr-o mică reverenţă înainte de a se rândui în suita doamnei Meagles şi a lui Pet. Traversară tustrele terasă, scăldată în soare, dispărând apoi printr-un portal de un alb orbitor. Tovarăşul de călătorie al domnului Meagles, un bărbat oacheş, posac, de vreo

patruzeci de ani, încă se mai uita înspre acest portal, după ce se făcură nevăzute, până în clipa în care domnul Meagles îl lovi uşor peste braţ.

— Vă rog să mă scuzaţi, spuse el tresărind.

— Nu văd de c-e, rosti domnul Meagles.

Merseră tăcuţi în umbra zidului înainte şi înapoi, pro- fitînd, la înălţimea unde se aflau plasate barăcile pentru carantină, de aerul proaspăt adus de briza mării la şapte dimineaţa. Tovarăşul domnului Meagles reluă firul conversaţiei.

— Aş putea să vă întreb, spuse el, care este numele...

— Lui Tattycoram? Îl întrerupse domnul Meagles. N-am nici cea mai mică idee.

— Credeam, zise celălalt, că...

■— Tattycoram? Îi sugeră din nou domnul Meagles.

— Mulţumesc... că Tattycoram era un nume, şi de multe ori m-am mirat de ciudăţenia lui.

— Păi, de fapt, continuă domnul Meagles, doamna Meagles şi cu mine suntem, vedeţi, oameni practici.

— Aţi amintit deseori acest lucru în timpul agreabilei şl interesantei conversaţii pe care am avut-o împreună, de-a lungul plimbării noastre în sus şi în jos pe aceste dale de piatră, spuse celălalt cu un zâmbet abia schiţat pe chipul său întunecat şi posac.

— Oameni practici. Astfel, într-o bună zi, acum cinci $au şase ani, când am luat-o pe Pet la Capelă copiilor gă

Siţi... aţi auzit de Spitalul pentru copii găsiţi *, de la Londra, care corespunde celui din Paris?

— L-am şi văzut.

— Cum zic, într-o bună zi am dus-o pe Pet la biserica aceea ca să asculte orga... pentru că, fiind oameni practici, este de datoria noastră să-i arătăm lui Pet, cât trăim, tot ce ni se pare că ar putea să-i facă plăcere... mama — aşa îi spun eu de obicei doamnei Meagles — începuse să piîngă în aşa hal încât a trebuit s-o scot afară. „Ce s-a-n- tâmplat, mamă? Am întrebat-o când am reuşit s-o fac să se mai liniştească. Are să se sperie Pet, draga mea. “ „Da, ştiu, tată, spuse mama, dar cred că mi s-a năzărit aşa, tocmai fiindcă o iubesc atât de mult. “ „Ce ţi s-a năzărit aşa, mamă? “ „O, Doamne, Doamne! Exclamă mama, podidind-o din nou plânsul. Când vedeam toţi copiii aceia aşezaţi rânduri-rânduri, făcând apel la tatăl pe care nici unul dintre ei nu l-au cunoscut pe pământul ăsta, la marele Tată al nostru din ceruri, mă întrebam în sinea mea dacă vreuna din mamele acelea groaznice a venit oare cândva să caute printre chipurile tinere de aici pe sărmanul micuţ adus pe lumea asta oropsită, căruia toată viaţa nu-i va fi dat să cunoască nici dragostea, nici sărutările, nici glasul şi nici chiar numele mamei sale! “Eh, iată o idee practică demnă de mama, şi i-am spus aşa: „Mamă, asta e ceea ce numesc eu practic în cazul tău, draga mea “.

Celălalt călător, destul de mişcat, făcu un semn de încuviinţare.

— Aşa că ziua următoare i-am spus: „Acum, mamă, am să-ţi fac o propunere pe care cred că ai s-o aprobi. Ce-ar fi să luăm una din fetiţele acelea drept cameristă pentru Pgt? Suntem oameni practici. Şi dacă descoperim unele metehne în firea ei, ori cine ştie ce deosebiri faţă de noi în purtare, vedem noi ce-i de făcut. O să ne dăm seama cât de lipsită a fost de toate înrâuririle şi experienţele care pe noi ne-au ajutat să ne formăm... fără de părinţi, fără vreun frăţior sau surioară, fără un cămin al ei, fără pantofiorul Cenuşăresei, fără zână bună din poveste. “Iată cum am ajuns s-o avem pe Tattycoram.

— Iar numele...

— Aa, fir-ar să fie! Exclamă domnul Meagles. Era să-i uit numele. Păi, în spital i se spunea Harriet Paracliser... un nume ales la înfîmplare, desigur. Ei bine, Harriet a fost schimbat în Hattey şi apoi în Tatty, deoarece, oameni cu simţ practic, ne-am gândit, vedeţi dumneavoastră, că şi un nume hazliu ar fi ceva nou pentru ea şi poate o va influenţa să devină mai blândă, mai afectuoasă, nu-i aşa? Cât despre paracliser, inutil să mai spun, nici vorbă de-aşa ceva. Dacă există ceva absolut intolerabil, ceva care să fie prototipul birocratului obraznic şi mărginit, ale cărui tunică, jiletcă şi baston lung să reprezinte felul în care noi, englezii, ne încăpăţînam în păstrarea unor tradiţii neghioabe, deşi tot restul lumii s-a descotorosit de ele, acesta este paracliserul. N-aţi mai văzut paracliser în ultima vreme?

— Nu, căci deşi englez, am stat mai bine de douăzeci de ani în China...

— Atunci, adăugă domnul Meagles, apropiindu-şi cu mare însufleţire arătătorul de pieptul tovarăşului său de drum, atunci nici să nu vedeţi, dacă se poate! De câte ori daxi cu ochii de un paracliser în carne şi oase, împopoţo- nat de sărbătoare, trecând pe stradă, duminică, în fruntea unui orfelinat, sunt nevoit să fac calea întoarsă şi să fug de acolo, altminteri aş sări să-l iau la bătaie. Numele de Paracliser fiind inacceptabil, iar fondatorul aşezământului pentru aceşti sărmani copii găsiţi un om bine cunoscut, numit Coram F., am dat acest nume şi micuţei cameriste a lui Pet. Uneori îi spuneam Tatty, altă dată Coram, până când am făcut un fel de amestec din amândouă numele, aşa că acum îi spunem Tattycoram.

— Fiica dumneavoastră — rosti celălalt când mai făcură o dată ocolul în tăcere şi, după ce rămaseră o clipă lângă zid să privească marea din vale, îşi reluară plimbarea — e singurul dumneavoastră copil, din câte ştiu, domnule Meagles. Îmi daţi voie să vă-ntreb... şi nu fac asta dintr-o curiozitate indiscretă, ci pentru că m-am simţit atât de bine în societatea dumneavoastră, şi s-ar putea ca niciodată să nu mai am prilejul, în acest labirint al lumii, să schimb cu dumneavoastră o vorbă în tihnă, mai ales că vreau să păstrez o amintire precisă despre dumnea-

Voastră şi ai dumneavoastră... daţi-mi voie să vă-ntreb dacă nu de la amabila dumneavoastră soţie am auzit că | aţi mai avut şi alţi copii?

— Nu, nu, se împotrivi domnul Meagles. Nu tocmai alţi copii, ci doar un singur copil.

— Mi-e teamă că fără să-mi dau seama am atins un subiect delicat.

— Nu face nimic, rosti domnul Meagles. Dacă devin | cumva serios când îmi amintesc... de întristat, nu mă mai

• întristează deloc. Mă pune pe gânduri o clipă, dar nu sunt nefericit. Pet a avut o soră geamănă care a murit tocmai | când îi puteam vedea ochii — exact ca ai lui Pet — deasupra mesei, sprijinindu-se de ea, când se ridica în vârful degetelor.

|■— Aa, într-adevăr?

— Da, şi fiind nişte oameni cu simţ practic, încetul cu încetul s-a petrecut ceva în mintea doamnei Meagles şi a mea, ceea ce dumneavoastră veţi înţelege, sau poate nu. Pet şi surioara ei semănau aşa de mult, păreau atât de deplin unul şi acelaşi copil, că de atunci n-am putut să le mai separăm niciodată în gândurile noastre. Ar fi inutil să ne mai spunem că fetiţa care s-a stins din viaţă nu era decât un prunc. Pentru noi, copila aceasta s-a transformat odată cu cea care ne-a rămas şi care e totdeauna alături de noi. Pe măsură ce Pet a crescut, a crescut şi cealaltă; când Pet a ajuns să judece mai matur, să fie mai feminină, surioara ei s-a maturizat exact în acelaşi grad. Nu ştiu de m-ar putea convinge cineva că dacă mâine mi-ar fi dat să ajung pe lumea cealaltă, n-aş fi întâmpinat acolo, slavă Domnului, de o altă fiică, întru totul aidoma lui Pet, ca şi cum s-ar încerca să mi se împuie capul că Pet n-ar exista de fapt lângă mine.

— Vă înţeleg, rosti celălalt încet.

— În ce o priveşte, reluă tatăl, dispariţia subită a tovarăşei ei de joacă, a celei cu care semăna ca două pică-;

Turi de apă, cunoaşterea timpurie a unei taine împărtă- I site de noi toţi în egală măsură, dar care adesea nu este

■ dezvăluită atât de brutal unui copil, au avut desigur oare- r care înrâurire asupra caracterului său. Dealtfel, mama ei I şi cu mine nu eram prea tineri când ne-am căsătorit, aşa 1 că Pet a trăit alături de nişte oameni vârstnici, deşi noi

Totdeauna ne-am străduit să ne adaptăm mentalităţii ei. De câte ori n-am fost sfătuiţi, când era puţin bolnavă, **să-i** schimbăm, cât putem de des, clima şi aerul... mai ales în perioada asta... şi să-i facem viaţa plăcută. De aceea, **pentru** că acum nu mai e nevoie să rămân ţintuit la biroul **băncii...** deşi am fost destul de sărac în tinereţe, vă asi**gur,** altfel demult m-aş fi însurat cu doamna Meagles... **am** început şi noi să umblăm prin lume. Iată de ce ne-aţi **găsit** contemplând Nilul, piramidele, sfincşii, deşertul şi **aşa** mai departe; iată de ce Tattycoram va ajunge **cu timpul** o călătoare mai mare decât căpitanul Cook.

— Vă mulţumesc din tot sufletul, spuse celălalt, pentru încrederea pe care mi-aţi arătat-o.

— Aa, cu plăcere! Replică domnul Meagles. Pentru nimic. Şi acum, domnule Clennam, poate îmi daţi voie să vă întreb dacă aţi hotărât până acum încotro să vă îndreptăţi plecând de aici?

— La drept vorbind, încă nu. Mă simt de parcă n-aş avea nici un căpătâi, mereu în primejdie să fiu purtat la tntîmplare de cine ştie ce curent.

— Mi se pare nemaipomenit... dacă vreţi să mă scuzaţi pentru libertatea de a vă vorbi astfel... că nu vă duceţi direct la Londra, spuse domnul Meagles, pe tonul unui sfătuitor confidenţial.

— Poate că aşa voi face.

— Da! Dar cu toată voinţa.

— Eu nu mai am voinţă. Adică, adăugă el, îmbujorîn- du-se uşor, mi-a rămas prea puţină ca să mă mai poată îndemna să acţionez acum. Instruit cu forţa, frânt, dar nu încovoiat, prins în lanţuri grele de o ocupaţie asupra căreia niciodată n-am fost consultat şi care niciodată nu mi-a plăcut, îmbarcat, ca să ajung la celălalt capăt al lumii, înainte de a fi împlinit vârsta majoratului, unde am rămas în exil până la moartea tatei, acum un an, silit să mă chinui continuu într-o fabrică pe care totdeauna am urât-o, către ce să mai aspir *eu* acum, după ce mi s-a irosit jumătate din viaţă? Voinţă, ţel, speranţă? Toate aceste lucruri s-au stins înainte de a fi apucat să le rostesc numele.

— Aprinde-le din nou! Spuse domnul Meagles.

• — Aa, uşor de zis, domnule Meagles. Eu sunt fiul unui **tată** dur şi al unei mame aspre. Unicul copil al unor părinţi care au cântărit, au măsurat şi au evaluat totul; pentru care ceea ce nu se putea cântări. Măsura, evalua nici nu exista. Oameni austeri, cum se zice, adepţii unei doctrine severe, ce consta în tristul sacrificiu al gusturilor şi simpatiilor, care dealtfel nici măcar nu erau ale lor, sacrificiu adus ca parte dintr-o învoială pentru a-şi pune 'averea la adăpost. Chipuri severe, disciplină neînduplecată, cazne în lumea asta şi spaimă pe lumea cealaltă... nimic binevoitor, nimic plăcut nicăieri şi pretutindeni în inima-mi Îngrozită... astfel a fost copilăria mea, dacă-mi este îngăduit să nesocotesc acest cuvânt folosindu-1 pentru un asemenea început de viaţă.

— Aşa să fie într-adevăr? Se miră domnul Meagles, foarte stingherit din pricina tabloului oferit închipuirii lui. A fost un început anevoios. Dar nu-i nimic. Acum trebuie să vă învăţaţi de a profita, ca un om cu simţ practic, de tot ce se leagă de viitor.

— Dacă oamenii care sunt îndeobşte recunoscuţi ca având simţ practic ar proceda ca dumneavoastră...

— Păi, aşa şi procedează! Rosti domnul Meagles.

1• — Credeţi, într-adevăr?

— Ei, da, presupun, replică domnul Meagles, dus pe gânduri. Nici nu se poate *să ai* simţ practic în alt chip, ci numai ca doamna Meagles şi cu mine.

— Atunci cursul necunoscut al vieţii mele este mai lesnicios şi mai încurajator decât m-aş fi aşteptat, spuse

■ Clennam, scuturând din cap, cu zîinbetul lui grav. Am vorbit destul despre mine. Iată şi barca.

Barca era înţesată de pălării în trei colţuri pentru care domnul Meagles nutrea o repulsie patriotică; purtătorii acestor tricornuri debarcară şi apoi porniră pe scări în sus, iar toţi călătorii sechestraţi se adunară laolaltă. Au fost aduse apoi maldăre de hârtii de către cei cu tricornuri, s-au strigat nume şi a fost multă bătaie de cap cu semnături, sigilii, parafări, cerneală vărsată, nisip împrăştiat, cu extrem de multe pete, ştersături şi rezultate ■indescifrabile. În sfârşit, totul s-a făcut regulamentar şi călătorii erau liberi să plece care încotro, după bunul lor plac.

De bucurie că-şi recăpătaseră libertatea, nu s-au prea sinchisit de arşiţă, ci au traversat apele portului lunecând în bărci pitoreşti, pentru a se regăsi apoi la un hotel mare, unde obloanele închise împiedicau soarele să pătrundă şi unde lespezile goale de piatră, tavanele înalte şi culoarele sonore domoleau zăpuşeala. Acolo, într-o încăpere vastă, o masă uriaşă fu neîntârziat acoperită din belşug cu toate bunătăţile, şi, îmbiaţi de mâncărurile alese, fructele meridionale, vinurile frapate, de florile din Genova, de zăpada adusă de pe crestele munţilor şi de toate culorile curcubeului scăpărând în oglinzi, amintirea carantinei li se şterse repede din minte.

— Drept să-ţi spun, nu mă mai gândesc cu ură la zidurile acelea monotone, spuse domnul Meagles. Totdeauna ierţi neajunsurile unor locuri de îndată ce le părăseşti, îmi vine să cred că până şi un puşcăriaş, după ce e pus în libertate, începe să se mai împace cu temniţa.

Se aflau acolo vreo treizeci de comeseni şi toţi discutau, dar în grupuri, forţaţi de împrejurări. Tatăl şi mama Meagles, având pe fiica lor la mijloc, erau aşezaţi de o parte a mesei; dinaintea lor stătea domnul Clennam; un francez înalt, cu părul şi barba de un negru ca pana corbului, sumbrii şi înspăimântător la înfăţişare, pentru a nu spune diabolic de distins, deşi se arăta a fi omul cel mai blând din lume; o englezoaică tânără şi frumoasă, călătorind de una singură, un chip de femeie mândră şi cu spirit de observaţie, care se izolase de ceilalţi sau fusese izolată de ceilalţi, nimeni, în afară de ea însăşi, n-ar fi putut spune cum stăteau de fapt lucrurile. Restul celor de faţă erau nişte oameni obişnuiţi: călători de afaceri, călători de agrement, funcţionari din India în vacanţă, negustori care făceau comerţ cu mărfuri din Grecia şi Turcia; un pastor englez, într-o modestă redingotă de cleric, încheiată până sus, în voiaj de nuntă cu tinăra lui soţie; un *papă* şi

O *maman* britanici, maiestuoşi, din categoria patricienilor, cu trei fiice în creştere, care ţineau un jurnal de drum spre nedumerirea semenilor lor, şi o englezoaică bătrână şi surdă, ahtiată după călătorii, însoţită de fiică-sa, care, hotărât lucru, demult încetase să mai crească, şi care fiică umbla să tot schiţeze privelişti din univers, în speranţa că

Până la urmă va nimeri peste un soţ cu ajutorul trusei de pictură.

Englezoaica retrasă pomeni de ultima observaţie a domnului Meagles.

— Credeţi oare că un puşcăriaş s-ar putea împăca vreodată cu închisoarea făcută? Zise ea, vorbind pe înde**lete,** dar răspicat.

— N-a fost decât o presupunere, domnişoară Wade. **N** -am pretenţia că ştiu cu precizie ce poate simţi un deţinut. N-am fost niciodată până acum în situaţia asta.

— Mademoiselle se îndoieşte că ar fi atât de uşor să te-mpaci cu aşa ceva? Spuse francezul în limba lui.

— Da, într-adevăr.

Pet trebui să-i traducă aceste cuvinte domnului Meagles, care niciodată nu învăţase o iotă măcar din limba Iţarii pe unde călătorea.

— Oh! Exclamă el. Vai de mine! Ce păcat, nu-i aşa? G — Că nu sunt credulă? Întrebă domnişoara Wade.

H — Nu chiar aşa. Să zicem altfel... Că nu puteţi crede că ar fi uşor să ierţi.

7 — Expei'ienţa mea, replică ea liniştită, mi-a corectat

Convingerile în multe privinţe, cu ani în urmă. E o evolu**ţie** a noastră firească, după cum am auzit.

— Bine, bine! Dar nu-i firesc, mi se pare, să păstrezi

O ură mocnită, reluă domnul Meagles vesel.

— Oriunde-aş fi ţinută închisă, la ananghie şi sufe**rinţă,** aş ajunge să urăsc totdeauna locul acela şi aş dori **să-i** dau foc sau să-l fac una cu pământul. Asta-i **tot ce ştiu.;**

— Straşnic, nu-i aşa, domnule? Îi spuse domnul Mea

Gles francezului — obiceiul său de a se adresa tuturor **străinilor** în engleza lui dialectală, cu convingerea fermă **că** într-un fel sau altul tot îl înţelegeau ei. Veţi fi de acord **cu mine,** cred, că frumoasa noastră tovarăşă de drum se **exprimă** pe un ton cum nu se poate mai categoric?

— *Plait-il?* [7]Întrebă politicos francezul.

La care domnul Meagles răspunse, foarte satisfăcut i

— Aveţi dreptate. Asta e părerea mea.

Pentru că dejunul, cu timpul, începuse să cam lînce- zească, domnul Meagles ţinu comesenilor un discurs, dacă putea fi numit discurs, destul de scurt, destul de simţit, rostit din inimă. El le spuse pur şi simplu că deoarece întâmplarea făcuse să fie aruncaţi laolaltă şi s-au înţeles bine cu toţii, acum, când erau pe cale să se despartă şi nu se vor mai întâlni poate niciodată cu toţii în acelaşi timp, nimic n-ar putea fi mai nimerit decât să-şi ia rămas bun,

---

7 Mă rog ? (Fr.)

urându-şi unii altora călătorie plăcută şi ciocnind împreună un pahar de şampanie rece! Zis şi făcut, iar după
O strângere de mina generală, cei adunaţi acolo se risipiră care încotro pentru totdeauna.

În tot acest răstimp tinăra solitară nu mai scosese o vorbă. Se ridică odată cu ceilalţi şi se retrase tăcută în- tr-un. Ungher ferit al încăperii spaţioase, unde se aşează pe
O canapea din dreptul ferestrei să contemple parcă reflexele apei ca nişte raze de argint tremurând pe şipcile de la obloane. Rămase acolo, întorcând spatele acelei săli vaste, ca şi cum se izolase numai din orgoliu. Şi totuşi era la fel de greu de spus cu certitudine, acum, ca şi oricând altădată, dacă ea îi ocolea pe ceilalţi sau ceilalţi o ocoleau pe ea.

Umbră în care stătea, căzându-i ca un linţoliu peste frunte, se potrivea foarte bine cu genul ei de frumuseţe. Aproape că nu te puteai uita la acest chip, atât de imobil şi de dispreţuitor, împodobit de nişte sprâncene negre arcuite şi de o tufă de păr brun, fără a-ţi pune întrebarea ce expresie ar fi căpătat dacă ar fi avut loc o schimbare pe fizionomia ei. Părea aproape cu neputinţă să se îndulcească sau să se înduioşeze. Că se putea cufunda în mânie sau într-un soi de sfidare dusă până la extrem, că doar în direcţia aceasta se putea schimba dacă s-ar fi pus chestiunea unei schimbări, cât de cât — iată singura impresie anume făcută asupra majorităţii celor care o priveau. Nu se vedea nimic studiat sau ceremonios în această expresie. N^avea un chip deschis, dar nici nu se prefăcea să aibă. Iată ce exprima limpede: „Sunt mulţumită de mine însămi şi nu mă bizui decât pe mine; părerea dumi- tale nu-mi spune nimic; nu mă interesează persoana du- mitale, puţin îmi pasă de dumneata, mă uit la dumneata
Şi te ascult cu indiferenţă". Acelaşi lucru exprimau şi ochii mândri, nările sensibile, gura frumoasă, cu buze strânse, în care se citea cruzime chiar. Acoperind dotiă din aceste surse de expresie, a treia ar fi trădat aceleaşi trăsături totuşi. Mascându-le pe toate, simpla întoarcere a capului ar fi dezvăluit o fire de nesubjugat.

Pet se apropie de ea — familia Meagles şi domnul Clennam, singurii care mai rămăseseră în încăpere, făcuseră unele observaţii asupra ei — şi acum se afla în picioare în preajmă-i.

^ — Aşteptaţi pe cineva aici, domnişoară Wade? Se
Bâlbâi Pet când aceasta întoarse privirile spre ea.

— Eu? Nu.

— Tata trimite pe cineva să ridice corespondenţa de la post-restant. I-ar face plăcere să-i ceară comisionarului să întrebe dacă nu cumva şi dumneavoastră aveţi scrisori.

— Iţi mulţumesc, dar ştiu că nu se poate să am.

— Ne este teamă, continuă Pet, luând loc alături, sfioasă şi cu oarccare afecţiune, că o să vă simţiţi singură când vom fi plecaţi cu toţii.

— Într-adevăr!

— Desigur, rosti Pet, scuzându-se şi puţin încurcată de privirea celeilalte, desigur, nu fiindcă am fi o companie pentru dumneavoastră, sau că am fi făcut ceva să ajungem
O companie pentru dumneavoastră, ori că ne-am gândit că aţi fi dorit acest lucru.

— Niciodată n-am vrut să dau de înţeles că aş dori aşa ceva.

— Nu, desigur. Dar... pe scurt, adăugă Pet, atingând uşor mâna întinsă impasibil pe canapeaua dintre ele, n-aţi vrea să-i îngăduiţi tatei să vă ajute cât de cât, să facă ceva pentru dumneavoastră? Ar fi foarte bucuros.

— Foarte bucuros, interveni domnul Meagles, venind într-acolo împreună cu soţia şi domnul Clennam. Aş fi în- cântat să fac orice pentru dumneavoastră, zău, în afară de a vorbi limba de aici.

— Vă rămân îndatorată, replică domnişoara Wade, dar totul este pus la punct, şi aş prefera să continui singură, în felul meu.

„Chiar *aşa?!* Îşi spuse în sinea lui domnul Meagles, ui- tindu-se la ea nedumerit. Ei da! Şi asta o face cu schepsis. “

— Nu prea sunt obişnuită cu societatea fetelor tinere şi mă tem că n-aş putea s-o apreciez aşa cum fac alţii. Vă urez călătorie plăcută. Cu bine!

N-ar fi dat mâna, pare-se, dar cum domnul Meagles i-o întinse pe a sa, n-avu încotro. O întinse şi ea cu aceeaşi indiferenţă cu care o ţinuse pe canapea.

— Cu bine! Zise domnul Meagles. E ultimul rămas bun de pe listă, căci mama şi cu mine tocmai ne-am despărţit de domnul Clennam, care aşteaptă să-i strângă mâna şi lui Pet. Cu bine! S-ar putea să nu ne mai întâlnim niciodată.

— În drumul nostru prin viaţă *ne* este dat să înt. Îlnim oameni care adesea vin de pe meleaguri stranii şi pe căi stranii, răspunse ea, cu sânge rece; şi ceea ce ne este hărăzit să facem acestor oameni şi ceea ce le este lor hărăzit să ne facă, totul se va întâmpla.

Modul cum rostise aceste cuvinte suna puţin supărător în auzul lui Pet, ceva care părea ca o prezicere că ceea ce avea să se întâmple va fi în chip necesar nefast, de aceea spuse în şoaptă: „O, tată! “şi se cuibări ca un copil la pieptul lui, în felul ei răsfăţat. Aceasta nu scăpase însă privirii interlocutoarei.

— Drăgălaşa dumneavoastră fiică, spuse ea, tresare la gândul unor asemenea lucruri. Totuşi — o privea în faţă — puteţi fi siguri că sunt bărbaţi şi femei care au unele socoteli de încheiat cu *dumneavoastră,* şi până la urmă le vor încheia. Cu certitudine. S-ar putea să se afle la sute, mii de mile depărtare, peste mări şi ţări; sunt poate foarte aproape de aici; s-ar putea să apară, fără ca dumneavoastră să ştiţi, fără ca dumneavoastră să mai puteţi face ceva pentru a preîntâmpina acest lucru, ivindu-se din cotloanele cele mai spurcate ale acestui oraş chiar.

Cu cel mai glacial bun rămas şi cu o anumită expresie de oboseală — care dădea frumuseţii ei, încă în floare, un aspect ofilit — părăsi încăperea.

Or, trebuia să străbată multe scări şi coridoare ca să ajungă din acea parte a hotelului spaţios până în odaia pe care şi-o reţinuse. Aproape făcuse drumul până acolo şi trecea pe culoarul unde se găsea camera ei, când auzi zgomotul unui glas mânios, vorbe nedesluşite, un plâns cu suspine. Uşa era deschisă şi, înăuntru, dădu cu ochii de camerista fetei de la care tocmai îşi luase rămas bun, cea cu un nume bizar.

Se opri să o privească. Ce fiinţă mânioasă, pătimaşă! Părul negru şi bogat i se răsfirase pe faţă, faţa-i era roşie, înfierbântată, şi, tot plângând în sughiţuri, furioasă, îşi ciupea buzele cu o mina necruţătoare.

— Brute egoiste! Murmură fata, suspinând şi gâfâind, gâfâind şi suspinând. Puţin le pasă ce se întâmpla cu mine! Mă lasă aici să mor de foame, de sete şi de oboseală şi lor puţin le pasă. Bestiile! Diavolii! Mizerabilii!

— Sărmana mea fată, ce s-a întâmplat?

Înălţă brusc privirile, cu ochii înroşiţi; avea mâinile în aer, vrând să se ciupească de gât, plin numai de pete stacojii, proaspăt făcute.

— Ce vă pasă ce s-a întâmplat? Asta nu interesează pe nimeni.

— Ba da, interesează; îmi pare rău că te văd astfel.

— Nu vă pare rău, spuse fata. Vă pare bine. Ştiţi foarte bine că vă bucuraţi. N-am fost în halul ăsta decât de două ori, acolo, în carantină, şi de fiecare dată aţi dat peste mine. Mi-e teamă de dumneavoastră.

— Ţi-e teamă de mine?

— Da. Parc-aţi fi propria mea furie, propria mea răutate, ca... mai ştiu eu ce... habar n-am cum se face. Sunt chinuită însă, sunt chinuită, sunt chinuită!

Acum, suspinele, lacrimile şi mâna agitată, întrerupte din pricina surprizei, se porniră din nou.

Vizitatoarea rămase în picioare uitându-se atentă la ea, cu un zâmbet ciudat. Era surprinzător să vezi frenezia cu care se zbătea lăuntric şi lupta fizică dată de fata asta, posedată parcă de nişte demoni din poveştile de demult.

— Sunt cu doi sau trei ani mai mică decât ea, totuşi eu am grijă de ea, ca şi cum eu aş fi mai vârstnică, şi când colo ea e totdeauna cea dezmierdată şi i se spune copila- şule! Mi-e silă de numele ăsta. O urăsc! Au făcut o neghioabă din ea, au răzgâiat-o. Nu se gândeşte la nimic altceva decât la ea, iar la mine nu se gândeşte mai mult ca la un ciot de lemn sau la o piatră!

Şi aşa mai departe.

— Trebuie să ai răbdare!

— Nu *vreau* să am răbdare!,

• — Dacă nu au grijă decât de ei şi numai puţin sau deloc de dumneata, nu lua în seamă asta!

— Ba *vreau* să iau în seamă.

■— Sst! Fii mai prudentă. Uiţi că depinzi de ei.

— Puţin îmi pasă. Am să fug de aici. Am să fac ceva rău. Nu mai vreau să-ndur! Nu mai pot îndura! Aş muri dac-aş încerca să mai îndur!

Cea care fusese martoră la toate acestea stătea cu mâna la piept, uitându-se la fată ca un bolnav care urmăreşte cu curiozitate disecţia şi explicaţiile aduse asupra unui caz analog.

Fata continua să-şi descarce furia şi să se lupte cu toată vigoarea tinereţii ei şi plenitudinea vieţii, până când treptat-treptat vaietele ei pătimaşe se topiră într-un murmur întrerupt de suferinţă. După un răstimp se trânti pe un scaun, apoi căzu în genunchi, apoi pe jos, lângă pat, trăgând cuvertură cu ea, în parte să-şi ascundă obrazul de ruşine şi pletele umede şi în parte, pare-se, s-o strângă în braţe, neavând altceva să ducă la pieptul chinuit de remuşcări.

— Plecaţi de lângă mine, plecaţi de lingă mine! Când sunt furioasă, îmi ies din minţi. Ştiu că m-aş putea stăpâni dacă m-aş strădui din răsputeri, şi câteodată mă străduiesc din răsputeri, dar alteori nu vreau şi nu vreau. Ce spuneam adineauri! Ştiu eu că totul e numai o minciună. Ei îşi închipuie că într-un fel se ocupă de mine şi că am tot ce-mi trebuie. Sunt mereu buni cu mine. Îi iubesc din suflet; nimeni n-ar putea fi vreodată mai drăguţ cu o creatură nerecunoscătoare decât sunt ei totdeauna cu mine. Vă rog, plecaţi de aici, căci mi-e toarnă de dumneavoastră. Mi-e teamă şi de mine când simt că m-apucă furia, la fel mi-e teamă şi de dumneavoastră. Plecaţi de lângă mine şi lăsaţi-mă să mă rog şi să plâng, poate că astfel voi deveni mai bună!

Ziua se sfârşea şi arşiţa cumplită se risipise din nou, iar noaptea fierbinte învăluia Marsilia; prin beznă, convoiul dimineţii, pretutindeni răzleţit, pornea pe drumul stabilit şi tot aşa, mereu, mereu, zi şi no^nte. sub soare şi

Sub stele, urcând dealuri prăfoase şl străbătând anevoie cimpii monotone, cutreierând pe uscat şi pe mare, într-un straniu du-te-vino, ne întâlnim, acţionăm, reacţionăm unii faţă de alţii, călători în veşnic neastâmpăr prin îndelunga perindare a vieţii.

Capitolul III

AC AŞ A

ERA într-o duminică seara, la Londra, o seară sumbră, cu cer închis, înăbuşitoare. Exasperante, clopotele bisericilor, pe toate gradele de disonanţă, stridente şi surde, sparte şi limpezi, iuţi şi tărăgănate, stîmeau ecouri lu- ‘ gubre prin zidurile din cărămizi şi mortar. Străzile melancolice, în veşmânt de penitenţă din funingine, afundau sufletele oamenilor condamnaţi să le privească de la ferestre într-o neagră deznădejde. Pe fiecare arteră principală, aproape în fiecare străduţă, la fiecare colţ aproape se auzea dangătul jalnic al câte unui clopot, palpitând, smucin- du-se, bătând, ca şi cum ciuma izbucnise în cetate, iar carele funebre făceau horă. Tot ce ar fi putut aduce o uşurare unei populaţii prea trudite de muncă zăcea sub lacăt *I* şi zăvoare. Nici tu tablouri, nici tu animale exotice, nici tu plante sau flori rare, nici tu minuni ale

antichităţii, naturale ori artificiale — totul era tabu, cu atâta strictețe ştiinţifică, încât idolii sluţi din Marea Sudului[8] de la Muzeul Britanic se puteau simţi la ei acasă. Nimic altceva de Văzut decât străzi, străzi şi iar străzi. Nimic altceva de respirat decât străzi, străzi şi iar străzi. Nimic care să fi putut însemna o schimbare, o înălţare a spiritului toropit. Nimic altceva nu-i rămânea de făcut muncitorului doborât de trudă decât să compare plictisul din cea de-a şaptea zi[9] cu plictisul din celelalte şase, să sc gândească la viaţa amărâtă pe care o ducea şi cum să tragă foloase din ea ori să fie păgubit, după împrejurări.

Tocmai în asemenea momente fericite, atât de propice intereselor religiei şi ale moralităţii, domnul Arthur Clennam, proaspăt sosit clin Marsilia prin Dover, cu diligenţa de Dover, Fata cu ochi albaştri[44 2], şedea la fereastră, într-o cafenea din Ludgate Hili[10]. Jur împrejur, zece mii de case respectabile uitându-se aprig încruntate la strada ce 0 alcătuiau, ca şi cum ar fi fost locuite fiecare de cei zece tineri din *O mie şi una de nopţi,* care seară de seară se dădeau cu negru pe obraz ca să-şi jelească soarta nenorocită. Jur împrejur, cincizeci de mii de bârloguri unde oamenii trăiau în condiţii atât de insalubre încât apa proaspătă adusă sâmbăta seară în odăile lor supraaglomerate se strica până duminică dimineaţă; ceea ce nu-1 împiedica pe milord, reprezentantul comitatului lor în Parlament, să se mire grozav că nu puteau dormi în vecinătatea cărnii din măcelărie *. Asemenea vizuini înăbuşitoare şi bordeie, aşa-numite case, unde locatarii se sufocau din lipsă de aer, se înşirau pe mile întregi în toate direcţiile, cât vedeai cu ochii. Prin inima oraşului curgea şi se revărsa un canal colector [11]de împuţiciuni otrăvite, în locul unui fluviu pi-

I toresc şi cu apă proaspătă. Ce nevoie lumească mai puteau | avea un milion şi ceva de creaturi omeneşti a căror trudă | zilnică, timp de şase zile pe săptămână, se desfăşura în |. Acest decor arcadian într-o dulce uniformitate, de care nu | scăpau din leagăn şi până la moarte, ce nevoie lumească; mai puteau încerca în cea de-a şaptea zi? Nu le mai |i lipsea, desigur, decât un poliţist îndrăcit.

Domnul Arthur Clennam se afla aşezat la fereastră în fi cafeneaua de pe Ludgate Hill; număra bătăile unuia din I; clopotele învecinate şi înjgheba pe această temă, fără voia lui, propoziţii şi refrene, întrebându-se citi bolnavi erau conduşi anual pe drumul de veci. Pe măsură ce oră se apropia, schimbările de cadenţă deveneau insuportabile. La fără un sfert, clopotul suna cum nu se poate mai nepotrivit, zorind lumea cu vioiciune: „Veniţi la biserică! Veniţi la biserică! Veniţi la biserică! “La fără zece îşi dădea seama că se vor aduna puţini şi începea să bată | agale, supărat: *„Nu vor* să vină! *Nu vor* să vină! *Nu vor* ⁝să vină! “La fără cinci, pierzând orice nădejde, se pornea să zgâlţâie fiecare casă din preajmă timp de trei sute de secunde, printr-un lugubru dangăt pe secundă, ca un vaier de jale.

„Slavă Domnului! “îşi spuse Clennam în sine când clopotul se opri, după ce bătuse ora. Dar sunetul acesta îi deştepta amintirea unui şir întreg de duminici mohorâte, a căror apariţie nu s-a curmat odată cu bătaia clopotului, ci şi-au continuat perindarea. „Doamne, iartă-mă, îşi mai spuse el, pe mine şi pe cei care m-au crescut. Ah, cât de mult am urât ziua asta! “

Revedea acea duminică sinistră din copilărie, când stătea jos, cu mâinile pe genunchi, înspăimântat de un manual afurisit care se ocupa de sărmanul copil începând chiar pe foaia de titlu cu întrebarea: „De ce te laşi pradă percli- ţiei? “— curiozitate pe care el, în pantalonaşi şi tunică lungă, într-adevăr n-o putea satisface — şi care, ca să fie mai atractivă pentru mintea unui copilandru, cuprindea, din două în două rânduri, câte o paranteză unde te poticneai, de pildă: *Epistola 2,* Pavel către Tesaloniceni, cap. III, v. 6&7. Dar duminicile somnoroase din vremea anilor de şcoală, când era mânat de trei ori pe zi la biserică de către un pichet alcătuit din profesori, ca un dezertor din

Armată, încătuşat moraliceşte de un alt băiat, şi când ar fi dat bucuros două din predicile indigeste în schimbul cî- torva grame în plus de carne proastă de oaie la prânzul sărăcăcios! Pe urmă duminicile interminabile din adolescenţă, când maică-sa, aspră la chip şi neînduplecată la suflet, stătea jos toată ziulica dinaintea Bibliei — legată, ca şi propria ei făptură, cu cartonul cel mai dur, mai fără zorzoane şi mai ţeapăn, având un singur ornament săpat pe copertă, ca urmele lăsate de un lanţ târât, şi stropit cu roşu violent la capetele paginilor — de parcă această, dintre toate cărţile, ar fi fost o pavăză împotriva bunei dispoziţii, a afecţiunii fireşti şi a relaţiilor de prietenie gingaşă. Mai erau şi duminicile detestabile de puţin mai târziu, când stătea jos, încruntat şi abătut, cât era ziua de lungă, nesfârşita parcă, păstrând în adâncul sufletului un simţământ de ciudă şi iară să fie prea conştient de rostul istoriei Noului Testament mai mult

---

8 Aluzie, probabil, la statuile din Insula Paştelui, cu care Muzeul Britanic se îmbogăţise puţin înaintea apariţiei romanului.

9 Un decret emis de lordul Grosvenor făcea mai strictă supravegherea săracilor duminica, fapt care a stîrnit o revoltă de trei zile în Hyde Park (iunie 1855).

10 Pînă în 1864, cînd a avut loc lărgirea arterei Ludgate Hill din centrul Londrei, era cunoscută sub această denumire numai partea inferioară dintre Old Bailey şi strada Farrington, partea de sus se numea strada Ludgate. Cafeneaua unde se află A. Clennam, „London Coffee House", din apropierea bisericii Sf. Martin, a fost închisă în 1807 şi redeschisă abia în 1924.

11 Tamisa înaintea lucrărilor de amenajare din 1859.

decât cineva crescut printre pagini. Cohorte întregi de duminici, toate nişte zile de amărăciune searbădă şi de umilinţă, defilând agale pe dinainte-i.

— Nu vă fie cu supărare, domle, i se adresă un chelner iute, în timp ce ştergea masa. Vreţi să vedeţi odaia?

• — Da, chiar asta aş vrea să fac.

— Cameristă! Strigă chelnerul. Domnu de la şapte vrea să-şi vadă camera!

— Stai! Strigă Clennam, dumirindu-se. Nu mi-am dat seama ce-am spus. Am răspuns mecanic. Nu rămân aici peste noapte. Mă duc acasă.

— Aşa, domle? Cameristă! Domnu de la şapte nu răinîne aici peste noapte, se-ce-acasă!

Arthur Clennam se aşează în acelaşi loc, pe când ziua amurgea, uitându-se la casele mohorâte de peste drum şi gândindu-se că dacă spiritele imateriale ale foştilor locatari de odinioară ar fi avut cumva conştiinţă de sine, ce s-ar mai fi jeluit, pentru că au fost cândva întemniţaţi acolo. Uneori se ivea câte dn chip în dosul unui ochi soios de la vreo fereastră şi din nou se pierdea în întuneric, de parcă ar fi văzut destul dintr-ale vieţii şi dispărea pentru totdeauna. Deodată se porni o ploaie în linie oblică, între el şi casele acelea, iar oamenii începură să se strângă la *:* adăpostul pasajului public din faţă, uitându-se deznădăj- *ţ* **duiţi** spre **cer** în vreme ce ploaia se înteţea. Apărură apoi jv.. umbrele muiate, fuste târâte prin băltoace şi noroi. Ce fu- **Hsese** până atunci noroiul ăsta şi de unde venea, cine putea | **şti**? Dar se adunase într-o clipă parcă, la fel ca mulţimea, **şi** în cinci minute îi murdărise pe toţi fiii şi fiicele lui Adam. Lampagiul îşi făcea acum rondul, şi pe măsură ce. Flăcările ţişneau la atingerea lui, s-ar fi zis că se mirau că li se îngăduie să aducă până şi o picătură de lumină într-o |; privelişte atât de deprimantă.

Domnul Arthur Clennam îşi luă pălăria, se încheie la haină şi ieşi. La ţară, ploaia ar fi stârnit sumedenie **de** parfumuri proaspete şi fiecare strop ar fi evocat amintirea luminoasă a unei forme frumoase de vegetaţie ori de viaţă, în acest oraş mare răscolea numai miasme puturoase şi jy mai turnă pe streşini încă nişte zoi călduţe, aducătoare **de** I molime, scârboase.

1 Traversă prin curtea catedralei Sf. Paul şi coborî, în- I: tr-un unghi foarte ascuţit, până aproape de malul Tami- If'Sei, străbătând câteva din străzile întortocheate şi în pantă H (atunci şi mai întortocheate şi înguste) dintre fluviu şi P*cartierul Cheapside. [12]Trecând ba pe dinaintea clădirii dă- | răpănate a vreunei societăţi venerabile demult uitate, ba **p pe** sub ferestrele luminate ale unei biserici pustii, în aştep- **Iftarea,** pare-se, a vreunui Belzoni[2] aventuros, **care** să **facă** '". Săpături şi să-i dea la iveală trecutul, ba prin dreptul unor «antrepozite şi docuri tăcute, şi apoi ici-colo **pe** câte o străduţă îngustă cu ieşire la fluviu, unde un afiş păcătos, GĂSIT ÎNECAT, piîngea pe zidul umed, ajunse în cele din urmă la casa pe care o căuta.

Era o casă veche — din cărămidă atât de afumată, Încât se făcuse aproape neagră — singuratică, dinapoia unui -portal. În faţă, într-o curte pătrată, unul sau doi arbuşti şi un petic de iarbă (cam mult spus) rămăseseră în paragină la fel ca şi grilajul împrejmuitor, mîneat de rugină; în spatele casei — încăierare de rădăcini. Era o locuinţă cu etaj, cu ferestre înalte, înguste, împlântate în cercevele greoaie. Acum mulţi ani clădirea îşi pusese în minte să se aplece într-o rină, dar a fost proptită, deşi încă se mai sprijinea pe vreo jumătate duzină de cârje uriaşe — terenul de gimnastică al miţelor din preajmă — care, mânjite de vreme, înnegrite de fum şi năpădite de bălării, în ultimul timp nu mai păreau să fie un suport prea de nădejde.

„Nimic schimbat, îşi spuse călătorul, oprindu-se să privească în jur, totul la fel de sumbru şi de respingător ca odinioară. Şi lumina de la fereastra maică-mi parcă nu s-ar mai fi stins de pe când veneam acasă, în vacanţă, de două ori pe an, tîrîndu-mi geamantanul peste pavajul ăsta. Da, da, da! “

Se apropie de uşă, care era adăpostită de o streaşină sculptată în nişte ornamente din feston de draperii cu amoraşi şi capete de copii hidrocefali, după un model de arhitectură cândva popular. Ciocăni. Îndată se auzi zgomot de paşi pe lespezile de piatră din vestibul şi uşa o deschise un bătrân gârbov şi uscat, dar cu privire aprigă. Avea o lumânare în mină, pe care o ridică în dreptul ochilor pătrunzători.

— Aa, domnul Arthur? Zise, fără pic de emoţie. Ai venit, în sfârşit? Poftim.

Domnul Arthur intră şi închise uşa.

— Te-ai mai împlinit şi eşti mai solid, adăugă bătrânul, întorcându-se să se uite ia el ajutat de lumânare şi scuturând din cap; dar n-aduci cu tatăl dumitale, după părerea mea. Şi nici chiar cu mama dumitale.

— Ce face mama?

— Face ce a făcut totdeauna de o vreme încoace. Stă în cameră când nu-i silită să se urce-n pat; n-a ieşit din odaie nici măcar de cincisprezece ori în tot atâţia ani, Arthur.

Intraseră într-o sufragerie sărăcăcioasă, prost mobilată. Bătrânul puse luminarea pe masă şi, sprijinindu-şi cotul drept în mâna stânga, îşi mângâia de zor bărbia pergamentoasă în timp ce se uita la oaspete. Musafirul îi întinse mâna. Bătrânul i-o strânse cu destulă răceală; prefera pa- re-se bărbia, căci continuă să şi-o mângâie de îndată ce avu răgaz.

— Mă-ndoiesc că mama dumitale o să fie mulţumită aflând că ai venit acasă într-o zi de duminică, Arthur, mai spuse, clătinând din cap, precaut.

— Nu cumva ai vrea să plec din nou?

-— Oh! Eu? Eu? Nu sunt eu stăpân aici. Nu-i vorba de ce vreau *eu.* Am stat un număr de ani între tatăl şi mama dumitale. N-am de gând să mai stau şi între mama dumitale şi dumneata.

---

12 [2] *Giovanni Battista Belzoni* (1778—1823), egiptolog italian, sta- Ibilit In Anglia începînd din 1803.

| — Vrei să-i spui c-am venit acasă?

— Da, Arthur, da. Ah, bineînţeles! Am să-i spun c-ai venit acasă. Aşteaptă-aici, te rog. O să găseşti odaia neschimbată.

Luă o altă lumânare dintr-un bufet, o aprinse, o lăsă pe prima pe masă şi ieşi să-şi îndeplinească misiunea. Era un bătrânel scund şi chelbos, îmbrăcat într-o jiletcă neagră şi redingotă neagră cu umeri înalţi, pantaloni gri-des- chis până la genunchi şi ghetre lungi gri-deschis. După îmbrăcăminte putea trece drept rândaş ori valet, şi, de fapt, demult ţinea loc şi de unul şi de altul. Nu purta nici o podoabă, în afară de un ceas cufundat în străfundurile propriului buzunar printr-o panglică neagră şi veche, cu
O cheie de ceas din aramă coclită care străjuia deasupra ca să indice în ce loc se afla. Ţinea capul aplecat şi avea un fel de a merge într-o parte, ca un crab, de parcă temelia lui cedase cam în acelaşi timp cu fundaţia casei şi ar fi avut nevoie şi el să fie proptit, deopotrivă.

„Ce slab mai sunt, îşi spuse Arthur Clennam când celălalt plecă, eram în stare să plâng pentru chipul în care am fost primit! Eu, care niciodată n-am fost obişnuit cu altceva şi care niciodată nu m-am aşteptat la altceva. **

Nu numai că era în stare să plângă, dar chiar plânse. Era slăbiciunea vremelnică a unei natuii dezamăgite din zorile conştiinţei de sine, dar care nu renunţase încă Ia toate aspiraţiile şi speranţele sale. Se stăpâni, luă lumânarea şi examina încăperea. Piesele din mobilierul vechi se aflau în acelaşi loc de odinioară; „Cele Şapte Plăgi ale Egiptului", înrămate şi sub geam, erau încă pe pereţi, doar mult mai pătate de muşte şi de fum, plăgile Londrei. La fel şi vechiul dulăpior de băuturi, fără nimic înăuntru, căptuşit cu plumb ca un soi de raclă cu despărţituri; tot acolo se alia şi dulapul din perete, vechi şi întunecat, de asemenea gol, unde de atâtea ori fusese singurul ocupant în zilele când îl pedepseau şi care pe atunci i se păruse o adevărată anticameră a acelui tărîm spre care, după broşura asupra perdiţiei, se îndrepta în goană. Apoi, ceasul mare, uricios, de pe bufet, a cărui frunte numerotată atât de des o văzuse aplecându-se asupra lui cu un soi de bucurie sălbatică atunci când întârzia cu lecţiile şi care, când îl întorceau, o dată pe săptămână, cu o manivelă de fier, făcea un zgomot ca un scrâşnet de plăcere feroce, gîndin- du-se dinainte la belelele ce aveau să cadă din pricina lui pe capul copilului.

Dar iată că bătrânul reveni spunând:

— Arthur, eu am să merg înainte ca să-ţi luminez calea.

În urma lui, Arthur urcă scara lambrisată cu nişte panouri mici, separate între ele ca tot atâtea plăci de îngropăciune, şi intră într-o odaie de dormit întunecoasă, unde pardoseala se înfundase treptat, înţepenindu-se, încât căminul părea într-o văgăună. În această scufundătură, pe o canapea neagră, ca un sicriu, cu spatele susţinut de
O pernă tot neagră, mare şi. Colţuroasă, ca butucul de execuţie capitală din vremurile bune de altădată, era aşezată mama lui Arthur, îmbrăcată într-o rochie de văduvă.

Ea şi tatăl lui nu se înţeleseseră niciodată, din câte îşi putea aminti. Să nu scoată o vorbă, împresurat de o linişte rigidă, privind speriat, rând pe rând, cele două chipuri care se ocoleau — iată ocupaţia cea mai paşnică din copilăria lui.

Îi dădu un sărut rece ca gheaţa şi patru degete ţepene, înfofolite în mănuşă de lină. După această îmbrăţişare, el se aşează de partea cealaltă a măsuţei din faţa maică-şi. În cămin era foc; zi şi noapte, de cincisprezece ani, ardea întruna. Pe prichiciul căminului se afla un ibric, aşa cum de cincisprezece ani tot acolo se aflase, zi şi noapte. Un mormănaş de cenuşă umedă zăcea lângă foc şi un altul strâns sub grătar, la fel ca totdeauna de cincisprezece ani, zi şi noapte. Se simţea în odaia aceasta neaerisită un miros de vopsea neagră, pe care focul, de cincisprezece luni, îl trăgea din crepul şi din stofa rochiei de văduvă, ca şi din canapeaua ca un coşciug, de cincisprezece ani încoace.

— Mamă, iată o schimbare în vechile dumitale obiceiuri active.

• — Lumea s-a restrâns între aceşti patru pereţi, Arthur, răspunse ea, privind în juru-i. Ferice de mine că niciodată n-am tânjit după deşertăciunile ei cumplite.

Prezenţa mamei, vocea ei puternică şi severă îl înrîu- reau ca odinioară în aşa măsură pe fiul ei, încât simţi cum reînvie în el înfrigurarea şi temerile din copilărie.

— Niciodată nu părăseşti camera, mamă?

— Că o fi din pricina reumatismului, ori din pricina debilităţii care decurge de aici, sau de slăbirea nervilor... ce rol mai joacă denumirile?! Nu mă mai pot ţine pe picioare. Nu-mi părăsesc niciodată odaia. N-am mai ieşit pe uşa asta de... spune-i de cât timp, adăugă vorbind peste umăr.

J.. — Se împlinesc de Crăciun doisprezece ani, replică o voce spartă din adâncul întunericului.

— Dumneata eşti, Affery? Întrebă Arthur, privind într-acoio.

I'v Vocea spartă confirmă că era Affery; o bătrână înaintă spre dâra de lumină îndoielnică şi trimise tînăru- | lui un sărut din vârful degetelor, apoi se retrase iarăşi în. Întuneric.

— Mai sunt în stare, rosti doamna Clennam, cu un. Semn uşor din mâna dreaptă, înfofolită în mănuşă de lână,
Către un jilţ pe roate, aflat dinaintea unui scrin înalt, în- |¸chis cu gri jă, mai sunt în stare să-mi văd de treburi şi sunt recunoscătoare pentru acest hatâr. Este un mare hatâr. Dar
- să lăsăm treburile, de-ajuns pe ziua de azi. E urât în seara asta, nu-i aşa? Jff • — Da, mamă.
i — Ninge?
J| — Cum să ningă, mamă? Doar suntemîncă însep-
| tembrie!

— Pentru mine, toate anotimpurile sunt deopotrivă,
| replică ea cu un soi de voluptate feroce. Închisă aici, eu

I nu ştiu ce-i aia vară sauiarnă.Dumnezeu avrutsă fiu
||pusă! A adăpost de toateastea.

Cu ochii de un cenuşiu rece, cu părul cărunt, rece şi | obrazul impasibil, încremenit ca pliurile bonetei mono- ţlitice, faptul că era pusă la adăpost faţă de anotimpuri părea consecinţa firească a felului ei de a fi, la adăpost de orice emoţie omenească.

Pe măsuţa din apropiere se aflau două sau trei cărţi, batista, o pereche de ochelari cu rame de oţel pe care tocmai îi lepădase, un ceas de aur demodat, cu capace duble. Asupra acestui din urmă obiect stăruiau privirile fiului şi ale mamei, laolaltă.

— Văd că pachetul trimis de mine la moartea tatei l-ai primit cu bine, mamă.

— După cum vezi.

— Niciodată nu l-am ştiut pe tata atât de îngrijorat ca atunci când a fost vorbă să-ţi trimit neîntârziat ceasul lui.

— Îi păstrez aici în amintirea tatălui tău.

— Doar în ultimele clipe şi-a exprimat dorinţa; când abia a mai avut puterea să-l atingă cu mâna... atunci mi-a spus, aproape nedesluşit: „Pentru maică-ta “. O clipă înainte crezusem că delirează, cum delirase ore în şir... Cred că n-a ştiut ce-s durerile de-a lungul bolii lui de scurtă durată — ... când, văd că se întoarce în pat şi încearcă să-i deschidă capacele.

— Aşadar tatăl tău nu delira când a încercat să-l deschidă.

— Nu. Era perfect lucid în timpul acela.

Doamna Clennam clătină din cap, fără să se înţeleagă prea limpede dacă pentru a înlătura amintirea defunctului ori pentru a-1 contrazice pe fiul ei.

— După moartea tatei am deschis chiar eu ceasul, gândindu-mă că poate conţinea cine ştie ce amintire. Totuşi, nu e cazul să-ţi mai spun, mamă, n-am dat decât de-o apărătoare veche din mătase, brodată cu mărgele, pe care, desigur, ai găsit-o la loc, între cele două capace, unde am găsit-o şi eu şi unde am şi lăsat-o.

Doamna Clennam încuviinţă din cap, pe urmă spuse:

— Destul cu treburile pe ziua de azi. Şi adăugă apoi: Affery, e ora nouă.

Bătrâna slujnică strânse atunci lucrurile de pe măsuţă, ieşi din încăpere şi se întoarse repede cu o tavă pe care erau o farfurie cu pesmeciori şi un cocoloş măsurat, mic, de unt, proaspăt, simetric, alb, durduliu. Bătrânul, care stătuse tot timpul în picioare lângă uşă, în aceeaşi Poziţie — privind-o pe mamă, aici, la primul etaj, cum îl privise şi pe fiu, mai devreme, când se aflau la parter — ieşi împreună cu Affery, şi după o absenţă mai îndelungată, reveni cu o altă tavă pe care erau o sticlă aproape plină de Porto (şi, judecând după cum gâfâia, o adusese din pivniţă), o lămâie, o zaharniţă şi o cutie cu
I 'mirodenii. Cu aceste ingrediente şi ajutându-se de ibric, I; umplu un pahar mare dintr-un amestec fierbinte şi aro-
I mat, cântărit şi combinat cu aceeaşi meticulozitate ca în | cazul unei prescripţii medicale. Doamna Clennam muie câţiva pesmeciori în băutura î asta şi îi mânca, în vreme ce bătrână întindea unt pe alţi pesmeciori, care urmau să fie mâncaţi separat. Când bolnavă mânca toţi pesmeţii şi bău tot amestecul, cele două
• tăvi fură luate, iar cărţile, lumânarea, ceasul, batistă şi. Ochelarii puşi din nou pe masă.

Doamna Clennam îşi potrivi apoi ochelarii pe nas şi\citi cu glas tare anumite pasaje dintr-o carte — cu o voce V severă, mânioasă, cumplită — rugându-se că duşmanii ei (îi făcea cu exclusivitate ai ei prin intonaţie şi atitudine) să fie trecuţi prin vârf de sabie, pârjoliţi în foc, loviţi de ciumă şi lepră, să se aleagă praf şi pulbere de ciolanele lor şi ei înşişi să dispară cu totul de pe faţa pământului. | În vreme ce continua lectură, fiului ei i se părea că se des-
I povărează de ani, ca prin vis, şi toate grozăviile sumbre care îi slujiseră odinioară drept pregătire pentru somnul lui de copil nevinovat îl copleşeau din nou cu umbra lor. ||. Închise cartea şi rămase câteva clipe cu mâna pavăză la faţă. Tot aşa făcu şi bătrânul, altminteri fără să-şi fe schimbe atitudinea; la fel, pesemne, făcu şi bătrâna slujnică în ungherul ei întunecat al odăii. Bolnavă era acum gata de culcare.

— Noapte bună, Arthur. Affery are să-ţi dea ce-ţi trebuie. Atinge-mă uşor, căci mă dor mâinile.

Î21 atinse învelişul de lină al mâinii ei, dar degeaba; dacă maică-sa ar fi fost protejată de o cuirasă de bronz, bariera care îi despărţea nu putea fi mai de netrecut, şi porni în urma bătrânului şi a bătrânei slujnice, pe scări în jos.

Affery îl întrebă, când rămaseră singuri în obscuritatea sufrageriei, dacă ar vrea să cineze.

— Nu, Affery, nu mănânc nimic.

— Avem ceva, dacă doreşti. În cămară este o potîr- niche pe care i-o gătesc mâine, prima din anul ăsta; spu- ne-mi numai, şi imediat o şi prepar.

Nu, abia luase masa de prânz şi nu mai putea mânca.

— Atunci, să-ţi aduc ceva de băut, stărui Affery. Ia niţel vin de Porto din sticla ei, dacă doreşti. Am să-i spun lui Jeremiah că mi-ai poruncit să ţi-o aduc.

Nu, nici asta nu voia.

■— Mneaţa n-ai nici un motiv, Arthur, rosti bătrâna slujnică, aplecându-se spre el ca să-i vorbească în şoaptă, dacă eu-s speriată de ziua de mâine, mneaţa n-ai nici un motiv să fii. Doar ai căpătat jumate din avere, nu-i aşa?

— Da, da!

— Păi, atunci *nu* te lăsa dus de nas. Mneaţa eşti ager la minte, Arthur, nu-i aşa?

Încuviinţă din cap, căci bătrâna părea să aştepte un răspuns afirmativ.

—- Atunci ţine-le piept la amândoi! Ea e al naibii de ageră şi numai cineva mai ager ca ea are voie să-i zică una. Şi *el* e ager... aa, ce-i în capu lui!... şi ce i le mai toarnă când îi vine pe chelie, zău!

• — Bărbatul dumitale?

— Da’ cine? Mă face să dârdâi ca vargă, din cap până-n picioare, când îl aud cum i le toarnă. Bărbatu meu, Jeremiah Flintwinch, poate s-o moaie până şi pe mama mneatale. Ca să faci asta trebuie să fii tare ager, nu glumă!

Târşâitul paşilor bătrânului venind înspre ei o făcu să se retragă în celălalt capăt al odăii. Deşi bătrâna slujnică era o femeie înaltă, vânjoasa, cu trăsături aspre, şi care în tinereţe ar fi putut să se înroleze în corpul de gardă fără să-i fi fost prea teamă că se va da de gol, ea se făcu mică de tot în faţa bătrânelului cu ochi pătrunzători şi mers de crab.

— Haide, Affery, spuse el, haide, femeie, ce tot faci? Nu poţi găsi ceva să guste şi domnişorul Arthur?

Domnişorul Arthur repetă refuzul de a gusta ceva.

— Foarte bine, atunci, zise bătrânul, fă-i patul. Hai, mişcă-te.

Gâtul i se zgârcise atât de mult încât capetele legate ale cravatei sale albe îi atârnau în dreptul urechii; înverşunarea şi energia lui din naştere, totdeauna în luptă cu a doua lui natură care căuta să le înăbuşe, îl făceau să pară puhav, congestionat; şi în totul avea aerul stra- *t* niu al unui om care a încercat cândva să se spânzure şi | care, după ce o mina caritabilă i-a tăiat la timp frânghia,

I de atunci ar fi continuat să umble aşa, cu ştreangul | de beregată.

— Mâine, Arthur, o să ai de furcă rău de tot cu mama dumitale, reluă Jeremiah. Faptul că ai lăsat baltă afacerile la moartea tatălui dumitale — şi ea are unele bănuieli, deşi noi ne-am gândit să-i spui dumneata asta —-

H o să-ţi dea mare bătaie de cap.

— Am lăsat totul baltă în viaţă pentru afaceri; acum || **a** venit timpul să renunţ şi la afaceri.

— Bine! Strigă Jeremiah, vrând să spună rău, evident. Foarte bine! Dar să nu te aştepţi c- am să mă interpun, Arthur, între mama dumitale şi dumneata. Am fă-

V: **cut** acest lucru cu mama şi tatăl dumitale, păzindu-mă ba de una, ba de alta, şi pân’ la urmă m-au strivit, m-au v călcat în picioare ei doi; am isprăvit cu asemenea treburi.

— Niciodată nu ţi se va cere, Jeremiah, să faci **aşa ceva şi** pentru mine.

— Bine. Mă bucur că aud asta, pentru că altminteri **aş fi** fost nevoit să refuz dacă-mi cereai. De-ajuns, după

1 **cum** spune mama dumitale, şi mai mult decât de-ajuns gv **cu** astfel de chestii duminică seara. Affery, tot n-ai gă- **. Sit,** femeie, ce căutai?

Luase dintr-un şifonier cearceafuri şi pături şi se

■ grăbea să le strângă laolaltă.

— Ba da, Jeremiah, răspunse ea iute.

Arthur Clennam o ajută, ducând el însuşi legătura;

. Ură bătrânului noapte bună şi porni pe scară, împreună **cu** ea, în sus, spre podul casei. Au tot urcat, în mirosul de mucegai al casei vechi, neaerisită şi în mare parte neocupată, până ajunseră la nsardă, o odaie de dormit încăpătoare. Sărăcăcioasă,

Prost mobilată ca toate celelalte camere, era mai urâtă şi mai tristă chiar decât restul, fiind locul de osânda al mobilei scoase din uz. Mobilierul se compunea din nişte jilţuri vechi şi urâte, cu perne roase, şi din jilţuri vechi şi urâte fără nici un fel de perne; dintr-un covor deströmat, pe care nu se mai desluşea modelul, o masă scâlciata, un dulap schilod, o garnitură de vătraie sfrijite ca scheletul unei garnituri defuncte, un lavoar care părea să fi stat de când lumea în bătaia unei ploi torenţiale de zoi cu clăbuci de săpun şi dintr-un pat cu patru stâlpi slăbănogi şi golaşi, fiecare terminându-se prin câte o ţeapă, ca pentru a înlesni ocupanţilor să se străpungă cu ea dacă le-ar fi căşunat cumva o asemenea idee sinistră. Arthur deschise fereastra joasă şi îngustă şi privi afară pădurea de hogeaguri vechi, fărâmate, înnegrite, şi spre văpaia sângerie de pe cer, care altădată i se păruse reflexul nocturn de pe tărâmul flăcărilor din preajmă înfăţişat închipuirii lui de copil de oriunde s-ar fi uitat.

Plecă de la fereastră, se aşeză pe marginea patului şi n-o slăbi din ochi pe Affery Flintwinch, care îi pregătea aşternutul.

— Affery, dumneata nu erai căsătorită când am plecat de aici.

Ea strânse buzele ca şi cum ar fi vrut să spună „nu “şi clătină apoi din cap, înfăşând de zor o pernă.

— Cum s-a întâmplat?

— Păi, Jeremiah, desigur... începu să istorisească Affery, cu un colţ al feţei de pernă între dinţi.

— Desigur, el te-a cerut de nevastă, dar cum s-au pctrecut lucrurile? Nu mi-aş fi închipuit că vreunul din voi are să se căsătorească; în orice caz, nici prin gând nu mi-ar fi trecut că vă veţi căsători unul cu altul.

— Nici mie, zise doamna Flintwinch, prinzind cu nădejde perna în faţa de pernă.

— Tocmai... Şi când ai început să gândeşti altfel?

— Niciodată n-am gândit altfel câtuşi de puţin, spuse doamna Flintwinch.

Văzând, în timp ce titirea pernă şi o aşeza la căpătâiul patului, că se mai uita încă la ea, în aşteptarea răspunsului în continuare, ea o lovi straşnic în mijloc şi întrebă:
HPi. — Ce altceva puteam face?
|||; — Ce altceva puteai face decât să te măriţi?
— Sigur că da! Exclamă doamna Flintwinch. Nu pu- ' sesem eu lucrurile la cale. *Mie,* una, nici nu-mi trăsnise
Prin minte aşa ceva. Aveam eu altele pe cap, zău, numai de gândit nu-mi ardea! A avut mneaei grijă de asta, pe vremea când putea merge, şi încă ce mai umbla de colo-colo.
K' — Şi-apoi?
— Şi-apoi? Repetă ca un ecou doamna Flintwinch. Ei, taman asta mi-am spus şi eu. Şi-apoi! La ce bun să te mai frământţi? Când ăşti doi mintoşi au luat o hotă- rîre, ce-mi mai rămâne *mie* de făcut? Nimic!
— Atunci, nu cumva a fost planul mamei?
— Dumnezeu să te binecuvânteze, Arthur, Doamne,.' iartă-mă! Exclamă Affery, vorbind mereu pe un ton scă-; zut. Dacă nu s-ar fi-nţeles împreună, se mai făcea ceva?
Jeremiah nu mi-a făcut niciodată curte. Nici nu s-ar fi potrivit, după ce-am trăit sub acelaşi acoperământ şi mi-a ii: tot poruncit atâţia ani. Într-o bună zi mă pomenesc cu el: „Affery, zice, acum am să-ţi spun ceva. Cum ţi se pare ^numele de Flintwinch? “ „Cum mi se pare mie? “spun **eu.** „Da, zice, fiindcă ai să-l porţi[11], zice. „Să-l port eu? “| zic. Jere-mi-ah? Oho! Asta-i mintos foc!
Doamna Flintwinch continua să întindă pe pat cear- | ceaful de deasupra, peste el cuvertura, pledul pentru pi-
• cioare. ca şi cum ar fi terminat de istorisit.
1$; — Şi-apoi ? Spuse iarăşi Arthur.
II* ■ — Şi-apoi ? Repetă iarăşi ca un ecou doamna Flint-
• - winch. Ce puteam face altceva? El ini-a spus: „Affery, **tu** şi cu mine trebuie să ne căsătorim şi o să-ţi explic
Ce. Sănătatea mneaei se-nrăutăţeşte şi o să aibă mai îftot timpul nevoie de-ngrijire în camera ei, că va trebui **H să** stăm mult cu dânsa,că n-o să fie nimeni în afară de
Pnoi acum pe aici dacă plecăm şi până la urmă o să fie
S mai bine. Mneaei e de aceeaşi părere cu mine, mi-a zis, **aşa** că dacă vrei să-ţi potriveşti pălăria pe cap luni care vine, la opt dimineaţă, punem treaba la punct.
Doamna Flintwinch netezi patul.
— Şi-apoi?
— Şi-apoi? Repetă doamna Flintwinch. Aşa am gândit şi eu! M-am aşezat şi am spus: Şi-apoi?... Pe urmă, ce-mi zice Jeremiah? Cât despre cununie, duminică o să se afişeze pentru a treia oară la biserică — acum două săptămâni am dat anunţul — de aia am spus eu luni. O să-ţi spună şi mneaei în persoană despre asta; acum, Affery, o să te găsească pregătită. Chiar în ziua aceea mi-a vorbit şi dânsa şi mi-a zis: „Aşadar, Affery, după cum înţeleg, tu şi cu Jeremiah o să vă căsătoriţi. Mă bucur de asta, ca şi voi, şi pe drept cuvânt. E un lucru foarte bun pentru voi şi foarte bine venit pentru mine în aceste împrejurări. E un om simţit, un om de încredere, un om perseverent şi cu frica în Dumnezeu. “Ce era să mai spun când se ajunsese până aici? Păi, dacă mă... mă sugrumau în loc să mă mărite (doamna Flintwinch scotocise bine şi cu trudă prin minte până să dea de această vorbă), n-aş mai fi putut spune un cuvânt de împotrivire dinaintea mintoşilor ăstora doi.
— Te cred, zău.
— Aşa se şi cuvine, Arthur.
— Affery, cine era fata de adineauri, din odaia maică-mi?
— O fată? Se miră doamna Flintwinch pe un ton cam piţigăiat.
— Era sigur o fată, cea pe care am văzut-o lângă dumneata... aproape ascunsă în ungherul întunecat.
— Aa! Aceea? Mica Dorrit? *Ea* nu-i nimic, o toană de-a-mneaei, adăugă Affery Flintwinch, care nu pomenea niciodată numele doamnei Clennam. Da’ mai sunt pe lângă asta şi alt soi de fete pe lume. Ţi-ai uitat drăguţa de odinioară? De multă, multă vreme, pun rămăşag.
— Am suferit destul de pe urma separării noastre impuse de mama, ca să n-o fi uitat. Mi-o amintesc foarte bine.
— ' Ai găsit altă?
— Nu.
— Atunci, să-ţi spun o veste. E bogată acum şi văduvă. Poţi să te-nsori cu ea dacă vrei.
— De unde ai aflat asta, Affery?
— I-am auzit vorbind pe cei doi mintoşi... Se-aude Jeremiah pe scări.
După care se făcu nevăzută într-o clipă.
I-
P Doamna Flintwinch adusese, în ţesătura pe care spiri-
I tul lui o urzea în acel vechi atelier unde se înălţa războiul
I lui din tinereţe, ultimul fir lipsă al modelului. Iubirea în- I; traripată a unui băieţandru cu capul în nori pătrunsese | până şi în această casă; fusese atât de chinuit de deznă- | dejde, ca şi cum locuinţa asta era un castel dintr-un roman de dragoste. Acum ceva mai mult de o săptămână, la ? Marsilia, fata drăguţă de care se despărţise regretând trezise în el un interes neobişnuit, un simţământ aproape de | afecţiune din cauza asemănării, reale sau închipuite, cu | primul chip care dăduse vieţii lui mohorâte avântul către

• lumea superbă a fanteziei. Se sprijini de pervazul ferestrei înguste şi joase şi, privind iarăşi peste pădurea de hogeaguri înnegrite de fum, începu să viseze, pentru că??. Năzuinţa neîntreruptă din viaţa acestui om — atât de să- râca în lucruri care i-ar fi putut oferi subiecte mai bune;: de speculaţie — a fost aceea de a ajunge până la urmă un visător.

Capitolul IV

DOAMNA FLINTWINCH ARE UN VIS

CÂND doamna Flintwinch visa, de obicei nu visa că | fiul bătrânei sale stăpâne, cu ochii deschişi. În noaptea | aceea avu un vis ciudat de clar şi numai la câteva ore | după ce-1 părăsise pe fiul bătrânei sale stăpâne. La drept | vorbind, imaginile nu se perindaseră deloc că în vis, to- l'. Ţul părea aievea, de la început până la sfârşit. Iată cum se ţintîmplase.

Odaia de dormit ocupată de domnul şi doamna Flint- . Winch se găsea la câţiva paşi de cea unde doamna Clen- nam trăia de atâta vreme închisă, dar nu la acelaşi etaj, ci într-o ciripă a casei la care ajungeai coborând o scară abruptă de câteva trepte vechi, diferită de scara principală, aproape în faţa uşii de la încăperea doamnei Clennam. Nu se putea spune că din odaia aceasta se auzea dacă strigai, atât de mult te stânjeneau pereţii, uşile şi lambriurile bătrânei case; se putea însă trece cu uşurinţă dintr-o cameră într-alta, chiar şi sumar îmbrăcat, la orice oră din noapte, oricare ar fi fost temperatura. La capătul patului şi lângă urechea doamnei Flintwinch era un clopoţel al cărui cordon atârna la îndemâna doamnei Clennam. De fiecare dată când sună clopoţelul, Affery sărea din pat şi, până să sc trezească de-a binelea, se şi află în odaia bolnavei.

După ce o aşează pe stăpînă-sa în pat, aprinse lampa şi îi ură noapte bună, doamna Flintwinch se retrase ca de obicei în cuibul ei, deşi domnul şi stăpânul său nu-şi făcuse încă apariţia. Şi tocmai domnul şi stăpînu' ei fusese

— cu toate că, în ciuda observaţiei majorităţii filozofilor, nu era ultimul gând care o frământase — subiectul visului doamnei Flintwinch.

Se făcea că se deşteptase după un somn de câteva ceasuri şi că Jeremiah nu intrase încă în pat. Că se uitase la luminarea pe care o lăsase arzând şi, măsurând timpul ca Alfred cel Mare\ avu convingerea, după cât se consumase, că a dormit o bucată bună de timp. Că s-a sculat apoi, şi-a pus pe ea un capot, a încălţat pantofii şi că, foarte nedumerită, a ieşit pe scară în. Căutarea lui Jeremiah.

Scara era din lemn şi cât se poate de solidă, ca aievea, iar Affery o coborî de-a dreptul, fără ocolişurile tipice în cazul viselor. Nu plutea pe trepte, ci mergea cu nădejde, conducându-se după balustradă, pentru că lumânarea i se stinsese. Într-un ungher al vestibulului, dinapoia uşii principale, se afla un mic salonaş de aşteptare, ca intrarea în

[1] Sc spune că regele Alfred cel Mare (secolul al IX-lea) ar fi folosit pentru prima dată nişte luminări gradate (pomenite deseori şi de Shakespeare), după' care se putea aprecia timpul scurs. A se vedea: Asser, *Viaţa lui Alfred,* cap. 104. Se pare că Dickens a citit acest amănunt în *Şase cronici vechi englezeşti* (lucrare editată de J. A. Giles), carte tipărită în 1849.

Putui unei mine, cu o fereastră înaltă şi îngustă, ca o spintecătură în perete. În această odăiţă, care niciodată nu era folosită, ardea lumina.

Doamna Flintwinch traversă vestibulul, călcând pe pardoseala de piatră cu senzaţia de rece la picioare pentru că n-avea ciorapi, şi furişă o privire prin balamalele ruginite ale uşii abia întredeschise. S-ar fi aşteptat să-l vadă pe Jeremiah dormind buştean sau căzut în nesimţire, şi când colo el stătea tihnit pe un scaun, treaz şi sănătos ca îndeobşte. Dar, ia te uită? Vai de mine!... Doamne, iar- ʾtă-mă!... Doamna Flintwinch bolborosi exclamaţii de acest soi şi simţi că o cuprinde ameţeala.

Deoarece, domnul Flintwinch, treaz, stătea cu ochii aţintiţi asupra domnului Flintwinch care dormea. Şedea de o parte a măsuţei, privind atent spre sine, de cealaltă parte, cum sforăie cu bărbia cufundată în piept. Flintwinch, treaz, se afla întors cu faţa în întregime către ne- vastă-sa, Flintwinch care dormea stătea în profil. Flintwinch, treaz, era cel în carne şi oase; Flintwinch care dormea, dublura lui. Deşi ameţită, Affery îşi dădu seama de deosebire, întocmai cum ar fi putut desluşi un obiect palpabil de imaginea Iui răsfrânta într-o oglindă.

Dacă avea cea mai mică îndoială despre care anume

l era Jeremiah al ei, i-ar fi înlăturat-o neliniştea acestuia din urmă. Căută peste tot o armă de atac şi, negăsind C nimic mai potrivit, înşfăcă mucarniţa şi, înainte de a se î; sluji de ea ca să taie capătul revărsat al luminării, întinse braţul spre cel care dormea, vrând parcă să-i stră- r' pungă trupul.

— Cine-i? Ce s-a-ntâmplat? Strigă cel care dormea, £ sărind ca ars.

Domnul Flintwinch făcu un gest cu mucarniţa ca şi cum ar fi încercat să-şi silească tovarăşul să tacă vîrin- | du-i-o pe gât; tovarăşul său îşi veni în fire şi zise, frecîn- jfdu-se la ochi:

E. — Nu mai ştiam unde mă aflu.

— Ai dormit, mormăi Jeremiah uitându-se la ceas, f|două ore. Spuneai că te odihneşti îndeajuns dacă tragi un i- pui de somn.

— Am dormit puţin, zise dublura.

— Două şi jumătate dimineaţa, mirii Jeremiah. Unde ţi-e pălăria? Unde ţi-e haina? Unde-i caseta?

— Toate-s aici, spuse dublura, petrecându-şi un fular pe după gât, cu grijă celui care nu s-a trezit de-a bine- lea. Stai o clipă. Acum întinde-mi mâneca... nu mâneca aceea, cealaltă. Ah! Nu mai sunt tânăr ca înainte. Domnul Flintwinch îl sili energic să-şi pună haina. Mi-ai promis încă un pahar după ce mă scol.

—> Bea-1, se răsti Jeremiah, şi... încacă-te, era să zic... adică, hai, dă-i drumu!

Scoase totodată aceeaşi sticlă de vin dc Porto şi umplu un pahar.

— Vinul ei de Porto, mi se pare? Întrebă dublura, gustîndu-1, de parcă se afla la Docuri şi avea timp libşr berechet. În sănătatea ei!

Trase o duşcă.

— În sănătatea ta!

Mai trase o duşcă.

— În sănătatea lui!,

Încă o duşcă.

> — Şi-n sănătatea tuturor prietenilor din preajmă ca Tedralei Sf. Paul!

Goli paharul de vin, 51 aşează pe masă înainte să fi terminat de spus străvechiul toast popular [13]şi luă caseta. Era o cutie pătrată din fier, cu latura cam de jumătate de metru, pe care o putea duce uşor subsuoară. Jeremiah urmărea din priviri cu invidie felul cum o purta, trase de ea ca să fie sigur că o ţinea bine. Îl făcu atent să fie cu ochii în patru şi apoi se furişă tiptil să-i deschidă uşa. Affery, care prevăzuse această ultimă mişcare, se şi retrăsese pe scară. Faptele se înlănţuiau într-un chip atât de obişnuit şi de firesc, încât, din locul unde se afla. Putea auzi deschizându-se uşa, simţea aerul rece de afară, vedea stelele de pe cer.

Dar atunci se petrecu partea cea mai remarcabilă a visului. Se temea atât de mult de soţul oi, că. Aflându-se pe scară, nu mai avu forţa să se retragă până în odaia ei

Capitolul V

Winch îi puse mâna în beregată şi începu s-o zgâlţâie până *ce* sărmana femeie se înnegri la faţă.

— Măi, Affery, femeie... Affery! Strigă domnul Flintwinch. Ce-oi fi visat tu? Trezeşte-te, trezeşte^te! Ce s-a-ntâmplat?

— Ce... Ce s-a-ntâmplat, Jeremiah? Rosti gâfâind doamna Flintwinch, ochii rotindu-i-se în cap.

— Măi, Affery, femeie... Affery! Te-ai dat jos din pat în somn, draga mea! Când am urcat, după ce adormisem jos, dau de tine aici, în capot, pradă unui vis urât. Affery, femeie, adăugă domnul Flintwinch, sehiţînd un' rânjet prietenos pe chipul lui expresiv, dac-o să mai ai vreodată un astfel de vis, asta-nseamnă că trebuie să iei curăţenie. Şi-am să-ţi dau o doză zdravănă, babo, de-ai să *mă* pomeneşti.

Doamna Flintwinch îi mulţumi şi se furişă în pal.

Tinua să înainteze, şi ea, ca hipnotizată, se tot retrăgea din cale-i. Astfel, ea retrăgându-se şi el înaintând, ajunseră în odaia lor. Nu închiseră bine uşa, când domnul Flint-

Rămase mai departe acolo, holbându-se. În aşa fel încât Jeremiah, când să urce scara să se ducă la culcare, cu lumânarea în mină, dădu faţă în faţă cu ea. Păru surprins, dar nu scoase o vorbă. Cu ochii ţintă la nevastă-sa, con-

(ceea ce lesne ar Ii putut face până să încuie el uşa), ci

£

CHESTIUNI DE FAMILIE

CÂND clopotele din centrul oraşului băteau ora nouă, luni dimineaţă, doamna Clennam, în scaunul cu roţi, era ^ajutată de Jeremiah Flintwinch — cu aerul lui de spîn-

Zurat căruia i se tăiase funia — să ajungă la biroul său înalt După ce îl descuie, îl desfăcu şi se instală dinaintea pupitrului, Jeremiah se retrase — să se spânzure, pare-se, de-a binelea — iar fiul ei îşi făcu apariţia.

— Te simţi ceva mai bine în dimineaţa asta, mama?

Clătină din cap a tăgadă, cu aceeaşi mină de austeră

Satisfacţie că seara trecută, când fusese vorba despre vreme.

— Mai bine n-o să mă simt niciodată. Din fericire pentru mine, Arthur, ştiu acest lucru şi mă pot resemna.

Stând astfel, cu mâinile întinse pe pupitru şi îndepărtate una de cealaltă, în faţa secretarului înalt, cânta parcă la o orgă mută dintr-o biserică. Astfel gândea fiul ei (şi era un gând vechi) în timp ce se aşează alături.

Doamna Clennam trase un sertăraş sau două şi aruncă

O privire asupra unor hârtii de afaceri pe care le puse la loc. Chipul ei sever nu oferea nici un fir conducător care să călăuzească pe cineva prin labirintul întunecat al gîn- durilor sale.

— Aş putea vorbi despre treburile noastre, mamă? Eşti dispusă să începem o discuţie de afaceri?

— Dacă sunt dispusă, Arthur? Eu aş întreba mai degrabă dacă tu eşti dispus? Tatăl tău e mort de un an şi mai bine. De atunci îţi stau la dispoziţie şi tot aştept să-ţi vină cheful.

—■ Am avut o mulţime de făcut înainte de a putea pleca; şi când, în fine, am putut pleca, am călătorit puţin ca să mă odihnesc şi să-mi mai alung gândurile.

Întoarse faţa către el, ca şi cum n-ar fi auzit sau înţeles ultimele cuvinte.

— Ca să te odihneşti şi să-ţi alungi gândurile...

Îşi roti privirile prin odaia sumbră şi părea, după mişcarea buzelor, să repete vorbele pentru sine, de s-ar fi zis că lua camera drept martor pentru puţina odihnă şi variaţie pe care această i le putea oferi.

---

13 „In sănătatea tuturor prietenilor din preajma Wrekinului" — Wrekin fiind un deal izolat din Shropshire. Expresia aceasta a fost adoptată aici de Dickens, dar cu o altă localizare : catedrala Sf. Paul

— Dealtfel, mamă, dumneata eşti singura executoare testamentară şi, având conducerea şi administrarea bunurilor, mie mi-a rămas puţin, sau aş putea spune nimic de făcut, până vei avea timp să pui lucrurile la punct, în chip mulţumitor pentru dumneata.
— Conturile sunt transcrise, replică ea. Le am aici. Actele justificative au fost toate verificate şi semnate. Poţi să le cercetezi când doreşti, Arthur; chiar şi acum, dacă-ţi face plăcere.
— E de-ajuns să ştiu că totul s-a aranjat. Atunci pot continua?
— De ce nu? Spuse pe tonul ei glacial.
—[1] Mamă, de mai mulţi ani încoace afacerile firmei noastre merg din ce în ce mai prost, iar tranzacţiile noastre sunt mereu în declin. Noi n-am dovedit niciodată şi nici n-am inspirat vreodată mare încredere; nu ne-am bucurat de simpatia nimănui; calea pe care am ales-o nu este calea timpului în care trăim, de aceea am fost lăsaţi mult în urmă. Nu-i nevoie să insist, mamă, în acest sens. Trebuie să ştii şi dumneata asta.
— Ştiu ce vrei să spui, răspunse ea, mai potolită.
— Până şi casa asta veche unde ne aflăm, reluă fiul ei, este un exemplu pentru ceea ce susţin eu. Pentru tata, la început, şi mai înainte, pe vremea unchiului său, fusese un loc unde se făceau afaceri... într-adevăr un loc de afaceri, un loc de afaceri frecventat. Acum, casa asta nu-i decât o anomalie, o ciudăţenie demodată şi inutilă. Toate expediţiile noastre au fost de multă vreme încredinţate firmei comisionarilor comerciali Rovingham; şi cu toate că, atât pentru a exercita un control asupra lor, cât şi pentru a administra veniturile tatei, ai fost cu ochii în patru şi ţi-ai pus în joc agerimea dumitale, toate aceste calităţi ar fi avut aceeaşi înrâurire asupra averii tatălui meu dacă locuiai în orice altă casă particulară, nu-i aşa?
— Crezi cumva, replică ea, fără a-i răspunde la întrebare, că nu înseamnă nimic o casă, Arthur, care mă adăposteşte, infirmă şi năpăstuită... întocmai cum spun, infirmă şi năpăstuită, cu voia Domnului... pe mine, maică-ta?
I' • — Mă refeream numai la afaceri, g; - — În ce scop?
H • — Ajung şi la asta.
«• — Prevăd, spuse, fixându-şi ochii asupra lui, unde
Vrei să ajungi. Dar ferească Dumnezeu să mă plâng de încercările la care el mă supune. Pentru păcatele mele, eu minerit amarnica dezamăgire şi nu mă-mpotrivesc.
—■ Mă simt mîl'. Nit, mamă, auzindu-te vorbind astfel, deşi mă temeam că aşa va fi...
— Te temeai. *Mă* cunoşti bine, îl întrerupse.
Fiul tăcu un moment. O făcuse să se aprindă şi era mirat.
— Aşa! Rosti ea, împietrindu-se din nou. Continuă. S-aud mai departe.
— Ai ghicit, mamă, că, în ce mă priveşte, am hotărlt să abandonez afacerile. Am isprăvit cu ele. Nu m-aş încumeta să-ţi dau sfaturi; dumneata văd că eşti decisă să le continui. Dac-aş avea influenţă cât de cât asupra dumitale, aş folosi-o pur şi simplu ca să-ţi obţin îngăduinţa pentru că ţi-am pricinuit o asemenea dezamăgire; ţi-aş demonstra că am trăit jumătate dintr-o viaţă îndelungată fără să mă fi împotrivit vreodată voinţei dumitale. N-aş putea spune că am fost în stare să mă conformez cu trup şi suflet regulilor de viaţă pe care mi le-ai impus; n-aş putea spune că îmi închipui că cei patruzeci de ani ai mei au fost pentru mine sau pentru oricine altul de vreun folos, ori plăcuţi; dar m-am supus ca de obicei, şi ceea ce-ţi cer doar este să nu uiţi asta.
Vai de solicitantul, dacă exista lui asemenea om, sau dacă ar fi putut exista cândva, căruia-i era dat să caute vreun semn de bunăvoinţă pe chipul neînduplecat al celei de lângă birou! Vai de delincventul care ar fi făcut apel la un tribunal prezidat de acei ochi aprigi! Mare nevoie mai avea femeia aceasta rigidă de religia sa plină de misticism, învăluită în tristeţe şi tenebre, cu fulgere de afurisenie, de răzbunare şi nimicire, brăzdând norii negri. „Iartă-ne, Doamne, greşelile noastre aşa cum şi noi iertăm greşiţilor noştri* era pentru ea o rugăciune prea simplă, prea săracă. „Doamne, loveşte-i pe greşiţii mei, usucă-i, sfărâma-i; fă-le ceea ce eu le-aş face şi te vot proslăvi*, aceasta era turla de piatră pe care, fără evlavie, şi-o dură ca să se caţăre la cer.
— Ai terminat, Arthur. Ori mai ai ceva să-mi spui? Cred că nu mai e nimic. Ai vorbit puţin, dar ai spus destule!
— ‘ Mamă, mai am totuşi ceva să-ţi spun. Ceva care, de multă vreme, mă frământă zi şi noapte. E cu mult mai
Greu de spus decât ce-am spus până acum. Ceva care se referă la mine; la noi toţi.
II'. — La noi toţi! La care noi toţi?
■— La dumneata, la mine şi la răsposalul meu tată.
Îşi retrase mâinile de pe pupitru, le încrucişă în poală şi rămase cu ochii spre foc, cu expresia de nepătruns a unei statui egiptene.
— L-ai cunoscut pe tată mult mai bine decât mine şi
■ rezerva lui tată de mine ceda în faţa dumitale. Dumneata
«rai mult mai tare, mamă, şi îl conduceai. În copilărie înţelegeam asta la l'el de bine ca acum. Ştiam că ascendentul dumitale asupra lui fusese cauza plecării sale în China, să se ocupe de afaceri acolo, în timp ce dumneata le conduceai pe cele de aici — deşi nici astăzi nu-mi dau; ■- seama dacă termenii asupra cărora te învoiseşi duceau de vfapt la o despărţire — şi că ai vrut să rămân cu dumneata până la vârsta de douăzeci de ani şi apoi să mă duc la el. - După cum s-a şi întâmplat. Nu te superi dacă-ţi amintesc aceasta după ce au trecut douăzeci de ani. P • — Aştept să-mi spui de ce mi-ai amintit asta.
Coborî glasul şi spuse, în chip vădit codindu-se, împotriva voinţei Iui:
— Aş vrea să te-ntreb, mamă, dacă ţi s-a-ntâmplat să ai vreo bănuială...

La cuvântul „bănuială" ea întorse privirile vremelnic [1]spre fiul său, încruntându-se, posomorită. Apoi reveni cu ochii la foc ca mai înainte, dar tot cu o încruntătură, săpată parcă de sculptorul din străvechiul Egipt pe acest obraz dur de granit sortit să se încrunte în veci.

— ... cum că pe tată l-ar fi chinuit cine ştie ce amintire tainică... poate remuşcare? Dacă niciodată n-ai observat ceva în purtarea lui care să sugereze asta? Sau dacă nu i-ai vorbit niciodată despre aşa ceva, ori dacă nu l-ai auzit vreodată pe el făcând aluzie la aşa ceva?

— Nu pricep cărui soi de amintire tainică ar fi fost tatăl tău pradă, în mintea ta, replică ea după un timp de

' tăcere. Vorbeşti atât de misterios.

P — Ar fi posibil, mamă — fiul său ‹se aplecă înainte ca să fie mai aproape de ea când rostea aceste cuvinte în şoaptă, şi îşi puse nervos mâna peste a ei, pe pupitru —[1] ar

Fi posibil, mamă, să fi făcut, din păcute, vreun rău cuiva, pe care să nu-1 fi îndreptat?

Uitându-se mânioasa la fiul său, doamna Clennam se retrase în jilţ ca să fie mai departe de el, dar nu-i dădu nici un răspuns.

— Înţeleg perfect de bine, mamă, că dacă această idee nu ţi-a venit niciodată în minte, trebuie să pară o cruzime, ceva nefiresc din partea mea, ca eu, chiar şi aşa, absolut între patru ochi, să pomenesc despre asta. Dar nu pot scăpa de această obsesie. Trecerea vremii şi schimbarea (pe amândouă le-am încercat până să vorbesc) n-au izbutit s-o alunge. Nu uita, am stat împreună cu tata. Nu uita, i-am văzut chipul când mi-a lăsat ceasul în păstrare; se străduia să-mi spună că-1 trimitea drept un semn pe care dumneata îl vei înţelege. Nu uita, l-am văzut în ultimele clipe ţinând creionul în mâna lui vlăguită, căutând să scrie un cuvânt pe care să-l citeşti dumneata, dar n-a mai apucat să-i dea formă. Cu cât această vagă bănuială este mai îndepărtată şi mai crudă, cu atât împrejurările care ar putea s-o facă oarecum probabilă sunt mai puternic conturate în ochii mei. Pentru Dumnezeu, haide să examinăm cu sfinţenie dacă nu există vreo nedreptate încredinţată nouă s-o reparăm. Nimeni în afară «de dumneata, mamă, nu poate da aici o mina de ajutor.

Doamna Clennam — retrăgându-se şi mai mult, încât, din pricina poverii prea mari, jilţul se urnea câte puţin pe roţi, când şi când, iar asta dădea bolnavei înfăţişarea unei fantome înspăimântătoare care aluneca de lângă el — ridică şi îndoi din cot braţul stâng, ţinând dosul mâinii înspre obraz, ca o pavăză între ea şi el; îl privea într-o tăcere împietrită.

— În goană după bani şi prin încheierea unor tranzacţii împovărătoare — acum că am început, mamă, trebuie să vorbesc despre astfel de lucruri — s-ar putea ca cineva să fi ieşit înşelat profund, păgubit, adus la sapă de lemn. Dumneata, mamă, încă înainte de a mă naşte eu, ai fost forţa motrice a acestui mecanism, spiritul dumitale mai ferm a inspirat toate tranzacţiile tatălui meu timp de patruzeci de ani şi mai bine. Ai putea să-mi râşi

Peşti aceste bănuieli, cred, dacă ai voi să mă ajuţi cu tot dinadinsul să descopăr adevărul. Vrei, mamă?

Se opri, nădăjduind că avea să vorbească şi ea. Dar buzele ei strânse erau la fel de nemişcate ca şi părul cărunt despărţit în două.

— Dacă cineva ar trebui repus în drepturile sale, dacă ar trebui să se dea înapoi cuiva nişte bunuri înstrăinate, atunci să recunoaştem acest lucru şi să trecem la fapte. Mai mult, mamă, dacă stă în puterile mele, atunci dă-mi voie să fac *eu* asta. Atât de puţină fericire am văzut că izvorăşte din bani şi, după câte ştiu, atât de puţină tihnă au adus casei noastre sau tuturor celor care depind de ea, încât pentru mine banul valorează mai puţin decât pentru alţii. Nu-mi poate aduce nimic care să nu însemne

O sursă de reproşuri şi frământare dacă sunt hăituit de bănuiala, ce a întunecat prin remuşcări ultimele ceasuri ale tatălui meu, că nu-mi aparţin de drept şi în chip cinstit.

Din peretele lambrisat atârna un cordon de clopoţel, la vreo doi-trei metri distanţă de birou. Printr-o mişcare bruscă a piciorului, ea dădu iute înapoi jilţul cu roţi până în zid şi trase cu violenţă de şnur, încă ţinând braţul în sus ca pe un scut, de parcă fiul ei ar fi lovit-o, iar ea s-ar fi ferit de izbitură.

O fată apăru în grabă, speriată.

— Trimite-1 pe Flintwinch aici!

Într-o clipă faţa se retrase şi bătrânul se şi ivi în pragul uşii.

— Ce! V-aţi şi încăierat unul cu altul? Spuse, mîn- gîindu-şi cu răceală faţa. Mi-am închipuit eu. Eram aproape sigur de asta.

— Flintwinch! Exclamă mama. Uită-te la fiul meu! Uită-te la el!

— Ei bine! *Mă uit* la el, zise Flintwinch.

Doamna Clennam întinse braţul care-i slujise drept pavăză şi, continuând să vorbească, făcu semn către cel care-i stârnise mânia:

— Aproape în momentul întoarcerii lui, mai înainte că încălţările să i se fi uscat după drum, împroaşcă noroi asupra memoriei lui taică-su dinaintea mamei sale! Îi cere niaică-şi ea împreună eu el, ca nişte iscoade, să scotocească prin actele tatălui său, încheiate de-a lungul unei vieţi! Se îndoieşte că nu cumva bunurile de pe lumea asta, pe care noi le-am agonisit muncind din greu, de dimineaţă până noaptea, cu mare trudă şi luptă, şi cu abnegaţie, să nu îi fost câştigate prin ja! Şi înşelăciune; mă întreabă cui anume s-ar cuveni să fie predate, ca o repunere în drepturi, o restituire a unor bunuri luate cu japca.

Deşi spusese toate astea în culmea furiei, vorbea cu un glas depai-te dc a fi nestăpânit, care părea mai scăzut ca de obicei. Rostea cuvintele pe un ton foarte răspicat.

— Repunere în drepturi! Exclamă ea. Da, într-adevăr! Dumnealui îi este uşor să vorbească despre repunere în drepturi, proaspăt descins dintr-o călătorie prin ţări străine, unde a ţinut-o numai în petreceri, ducând o viaţă de huzur şi plăcere. Dar să se uite şi la mine, care mă aflu închisă aici, ţintuită locului! Îndur toate astea fără să murmur, pentru că aşa mi-a fost scris să-mi ispăşesc păcatele. Repunere în drepturi! Oare nu e nimeni în odaia asta? N-a fost nimeni oare în toţi aceşti cincisprezece ani?

Astfel îşi încheia totdeauna socotelile cu maiestatea divină, înscriind titlurile pe numele său, stabilind apoi cu rigurozitate baianţa spre a pretinde ce i se cuvenea. Remarcabile erau doar forţa şi stăruinţa cu care proceda. Ziinic, mii şi mii de oameni procedează deopotrivă, fiecare în felul lui.

— Flintwinch, dă-mi cartea aceea!

Bătrânul o luă de pe masă şi i-o înmână. Ea puse două degete între pagini, închise cartea peste ele şi o ridică spre fiul său. În chip ameninţător.

— În vremurile de demult, Arthur, despre care se tratează în această carte, oamenii evlavioşi, iubiţi de Dumnezeu, şi-ar fi afurisit fiii pentru mai puţin ca atât; i-ar fi izgonit — ar fi izgonit popoare întregi dacă-i sprijineau, departe de Dumnezeu şi de oameni — ar fi făcut să piară până şi pruncul de la sânul mamei. Doar atât îţi mai spun, că dacă vreodată mai aduci vorba despre acest subiect în faţa mea, mă voi lepăda de tine; te voi izgoni pe uşa asta, încât are să-ţi pară rău că n-ai fost fără mamă din leagăn. Atunci nu te voi mai vedea niciodată şi n-am să vreau să mai ştiu despre tine. Şi dacă, în ceasul din urmă, vei reveni în odaia asta întunecată să mă vezi zaci nd- moartă, trupul meu va sângera, dacă va fi posibil, când te vei apropia de mine.

Calmată, în parte, de violenţa acestei ameninţări şi, în parte (oricât de monstruos ar părea), de impresia nedesluşită că ar fi săvârşit un soi de ritual religios, ea dădu cartea înapoi bătrânului şi tăcu.

— Eh, şi acum, rosti Jeremiah, prevenindu-vă că n-am să mă amestec între dumneav oastră' doi, daţi-mi voie să-ntreb, de vreme ce *mu fost* chemat aici ca să fiu a treia persoană de faţă, ce-nseamnă toate astea?

— Cere explicaţii mamei, răspunse Arthur, văzând că rămăsese în grija lui să vorbească. Să ne oprim aici. Ce-am spus a fost adresat numai mamei mele.

— Aa! Exclamă bătrânul. Să cer explicaţii mamei du- mitale? Mamei dumitale? Bine! Dar mama dumitale pomenea tocmai de faptul că-ţi bănuieşti tatăl. Asta nu se cade, domnule Arthur. Pe cine-o să mai bănuieşti cu ocazia asta?

— Destul, spuse doamna Clennam, intoreîndu-şi faţa în aşa fel încât deocamdată se adresa numai bătrânului. Să nu mai aud vorbindu-se despre asta.

— Da, dar numai o clipă, numai o clipă, stărui bătrânul. Să vedem cum stăm. I-aţi spus domnului, Arthur că nu se cuvine să-şi jignească tatăl V Că n-are nici un drept să facă acest lucru V Că n-are nici un temei pentru aşa ceva?

— li spun asta chiar acum.

— Aa, foarte bine, continuă bătrânul. Ţi spuneţi asta chiar acum. Nu i-aţi spus mai înainte, i-o spuneţi acum. Da, da, da! Aşa e! Ştiţi foarte bine, am stat atâta vreme între dumneavoastră şi tatăl lui şi, după cum se pare, moartea n-a schimbat nimic, că trebuie să stau acum şi între dumneavoastră doi. Aşa voi face, şi atunci am tot dreptul să cer ca lucrurile să fie spuse pe şleau. Arthur, nu uita, te rog, că n-ai dreptul să-ţi bănuieşti tatăl şi că n-ai nici un temei pentru aşa ceva.

Aşează mâinile pe spătarul jilţului cu roţi şi. Mormăitul ceva în barbă, îşi duse stăpâna înapoi la birou.

• — Ei, şi-acum, reluă el, rămânând în picioare dinapoia ei, ca să nu plec cumva şi să las treabă făcută pe jumătate şi apoi să mă rechemaţi când ajungeţi la jumătatea cealaltă şi o s-o luaţi iar razna, v-a spus Arthur ce are de gând să facă în privinţa afacerilor?

– *I* A renunţat la afaceri.

— În favoarea nimănui, presupun?

Doamna Clennam se uită spre fiul său, rezemat de una din ferestre. El îi surprinse privirea şi spuse:

— În favoarea mamei, desigur. Poate proceda cum îi va face plăcere.

— Dacă ceva mi-ar face plăcere, spuse ea după o pauză scurtă, după ce am fost dezamăgită în aşteptările mele că fiul meu, în tăria vârstei, va da un nou avânt şi vigoare firmei noastre, pentru a deveni prosperă şi puternică, ar fi să promovez un slujitor bătrân şi credincios. Jeremiah, căpitanul părăseşte vasul, dar dumneata şi cu mine ne vom scufunda sau vom pluti mai departe.

Jeremiah, ai cărui ochi scăpărau de parcă şi vedea banii, aruncă subit fiului o privire, ca şi cum voia să spună: „Nu *dumitale* îţi datorez mulţumiri; *dumneata* n-ai făcut nimic pentru asta! “Apoi spuse mamei că îi mulţumeşte, că Affery îi mulţumeşte, că el niciodată n-o va părăsi şi că niciodată Affery n-o va părăsi. În cele din urmă, scoase ceasul din adâncurile buzunarului şi spuse:

— Unsprezece. E timpul să serviţi stridiile.

După această schimbare a subiectului, care nu atrase după sine şi o schimbare a expresiei sau atitudinii, sună clopoţelul.

Dar doamna Clennam, hotărâtă să se poarte faţă de sine cu mai multă asprime, fiind bănuită că nu ştie ce înseamnă repunerea în drepturi, refuză să mănânce stridiile când îi fură aduse. Păreau totuşi ispititoare: opt la număr, aşezate roată într-o farfurie alhă, pe o tavă acoperită cu un şerveţel alb, însoţită de o jumătate de fran- zeluţă unsă cu unt şi de un păhărel plin până sus

cu un vin rece, îndoit cu apă; dar ea rezistă tuturor rugăminţilor stăruitoare şi le trimise înapoi, trecând, fără îndoială, acest act de renunţare pe socoteala sa în cartea cea mare a veşniciei.

Această gustare alcătuită din stridii nu fusese adusă de Affery, ci de fata care apăruse când a sunat clopoţelul doamna Clennam, aceeaşi care intrase de cu seară în odaia slab luminată. Acum, când avea prilejul s-o privească mai bine, observă că micuţa ei făptură, trăsăturile delicate şi rochia uşoară şi făcută din economie îi dădeau

O înfăţişare mult mai tânără decât în realitate. O fată care avea probabil nu mai puţin de douăzeci şi doi de ani, dar căreia, văzând-o pe stradă, nu i-ai i'i dat decât poate ceva mai mult de jumătate din vârsta asta. Nu că ar fi fost prea tânără la faţă, căci de fapt trăsăturile ei dezvăluiau mai multă cumpătare şi griji că de obicei la vârsta aceasta; era însă atât de micuţă şi de diafană, atât de tăcută şi de sfioasă, şi părea atât de conştientă că nu se află la locul potrivit printre aceşti trei bătrâni înăspriţi, încât trăda, absolut, aerul şi purtările unui copil intimidat.

În felul ei aspru, şovăind nehotărâta între proteguire şi oprimare (între aspersiunea uşoară a unei stropitori şi presă hidraulică), doamna Clennam dovedea un interes real faţă de protejată sa. Chiar şi în momentul intrării ei la apelul violent al clopoţelului, când mama făcuse gestul ciudat de a se feri de fiul ei, ochii doamnei Clennam lăsau să se vadă ceva, care părea anume rezervat fetei. Aşa cum există grade de duritate în cazul metalului celui mai dur şi nuanţe de culoare chiar şi la negru, tot astfel exista o fină gradare până şi în purtarea aspră a doamnei Clennam faţă de oameni, în general, şi faţă de Mica Dorrit.

Mica Dorrit era croitoreasă zilieră. Cu atât şi atât pe zi — sau cu atât de puţin pe zi — fusese angajată de la opt dimineaţa până la opt seara. Punctuală până la secundă, Mica Dorrit apărea; punctuală până la secundă, Mica Dorrit se făcea nevăzută. Ce se întâmpla cu Mica Dorrit între opt seara şi opt dimineaţa era un mister.

Mica Dorrit mai avea o particularitate de caracter. Pe lângă simbrie, în contractul ei de muncă era cuprinsă şi masa. Nu voia în ruptul capului să mănânce împreună cu ceilalţi; şi ori de câte ori putea, se eschivă mereu. Mereu invocase ceva, ba că întâi trebuie să termine cutare lucru mărunt, ba să înceapă întâi cutare lucru mărunt, şi făcea sistematic fel de fel de combinaţii — fără prea mare şiretenie, pare-se, căci nu înşela pe nimeni — doar-doar să mănânce singură. Când izbutea, fericită, îşi ducea farfuria te miri unde şi lua masa pe genunchi, sau pe vreun duJăpior, ori aşezându-se direct pe duşumea, sau chiar stând în vin ui picioarelor probabil, ca să mănânce mai nimica toată, pe prichiciul căminului; atunci, pentru Mica Dorrit, marea grijă din acea zi se risipea.

N-ar fi fost lesne să descifrezi chipul Mâcăi Dorrit -— era atât de rezervată, îşi vedea de lucru în ungherele cele mai retrase şi o rupea la fugă speriată dacă se întîi- nea cu cineva pe scară. Avea obrazul străveziu parcă, de palid ce era, foarte mobil ca expresie — fără a fi frumoasă, cu excepţia ochilor de culoarea catifelată a alunei. Capul aplecat cu gingăşie, talia delicată, o pereche de mâini harnice, o rochie ponosită — trebuie să fi fost foarte ponosită dacă se vedea, căci altminteri era tare îngrijită — astfel arăta Mica Dorrit, aşezată la lucru.

Domnul Arthur a aflat în cursul zilei-aceste amănunte sau mai degrabă aceste generalităţi despre Mica Dorrit, graţie propriilor lui ochi şi graţie limbii slobode a doamnei Affery.

Dacă jupâneasa Affery ar fi avut un cuvânt de spus în privinţa asta, ar fi fost probabil în defavoarea Mâcăi Dorrit. Dar cum „cei doi mintoşi* —■ la care jupâneasa Affery făcea mereu aluzie şi de care părea să fie cu totul subjugată — se puseseră de acord s-o rccepte pe Mica Dorrit cât se poate de firesc, nu-i rămânea decât să facă şi ea la fel. De aceea, dacă cei doi mintoşi s-ar fi înţeles s-o ucidă pe Mica Dorrit la lumina luminării, doamna Affery, ce- rîndu-i-se să ţină lumânarea, fără doar şi poate ar fi făcut acest lucru.

În pauzele dintre pregătirea fripturii de potârniche pentru odaia bolnavei, a cărnii de vacă la cuptor şi a budincii pentru sufragerie, doamna Affery făcu destăinuirile despre care s-a pomenit mai sus. Mereu scotea capul, după ce-1 retrăsese pe uşa întredeschisă, ca să se pună la adăpost de cei doi mintoşi. Devenise parcă o adevărată pasiune pentru doamna Flintwinch faptul de a-1 asmuţi pe unicul fiu împotriva celor doi.

În cursul zilei, Arthur dădu şi o raită prin toată casa.

O găsi tristă şi mohorâtă. Odăile pustii, nelocuite de ani şi ani, erau căzute parcă într-o letargie sumbră din care nimic nu le putea trezi. Mobilierul, sărăcăcios şi greoi în acelaşi timp, mai mult se ascundea în camere în loc să le împodobească. Orice umbră de culoare se ştersese în toată casa; cele care fuseseră când va pe aici dispăruseră demult, odată cu razele de soare rătăcite, ca să fie absorbite, poate, de flori, de fluturi, de penajul păsărilor, de pietrele preţioase şi aşa mai departe. De la temelie până în acoperiş nu exista nici măcar o singură duşumea întreagă; tavanele erau cumplit de afumate şi pline de praf, încât babele ghicitoare ar fi putut foarte bine citi viitorul în ele, şi nu în fundul ceştii de cafea. Vetrele moarte de frig nu ofereau altă mărturie că ar fi fost calde cândva decât purcoaiele de funingine scuturată din hogeaguri şi care zbură peste tot în vârtejuri pâcloase când se deschidea vreo uşă.

În încăperea care odinioară slujise drept salon se vedea o pereche de oglinzi pricăjite, cu o sinistră procesiune de figuri cândva aurii, acum înnegrite, purtând nişte ghirlande negre jur împrejurul ramelor; dar chiar şi aceste siluete îşi pierduseră ba capetele, ba picioarele, iar un anumit soi de Cupidon, răsucit pe propriul său ax, spânzura cu capul în jos, în vreme ce un altul căzuse de-a binelea.

Odaia pe care răposatul tată al lui Arthur Clennam o folosise pentru chestiuni de afaceri — după cum îşi amintea din copilărie — era atât de puţin schimbată, încât s-ar fi putut crede că acesta se mai afia acolo, invizibil, la fel cum văduva lui, biată relicvă vizibilă, locuia deasupra, în camera ei, Jeremiah Flintwinch umblând încă, de la unul la altul, în chip de mediator. Pe perete, portretul lui

— întunecat şi trist, mut pe vecie, cu nişte ochi pironiţi asupra fiului său, aşa cum s-a uitat la el şi atunci când s-a stins din viaţă — părea să-l îndemne grozav de stăruitor să ducă ia îndeplinire sarcina asumată, el însă nu mai avea acum nici o speranţă de a obţine până şi cea mai neînsemnată concesie din partea maică-şi, iar cât despre a găsi alte mijloace de a-şi potoli bănuielile, de multă vreme îşi pierduse orice nădejde. Jos, în pivniţă, cât şi în odăile de dormit, lucruri vechi despre care îşi aducea bine aminte se schimbaseră odată cu trecerea timpului şi prin dărăpănare, dar rămăseseră neclintite din locurile lor de altădată, chiar şi butoaiele fără bere, încărunţite de pânză de păianjeni, şi sticlele de vin goale, cu gâturile împodobite cu flori de mucegai. Tot acolo, printre poliţele schi- loade, pline de sticle, şi dârele ofticoase de lumină venind din curtea de deasupra, se afla camera boltită, numai hîr- ţoage de conturi care miroseau a mucezeală atât de rău, de parcă ar fi fost răsfoite sistematic, la ceasurile nălucilor. de ceata nocturnă a strigoilor unor foşti contabili.

La ora două se servi friptura făcută la cuptor, în chip de ispăşire a păcatelor, pe o faţă de masă intrată la apă, la capătul mesei din sufragerie, unde Arthur mânca alături de domnul Flintwinch, noul său asociat. Domnul Flintwinch îl înştiinţă că mama să îşi recăpătase cumpătul şi că nu trebuia să-i fie teamă că va mai face vreo aluzie la cele petrecute dimineaţă.

— Şi să nu-1 mai jigneşti pe tatăl dumitale în propria lui casă, domnule Arthur, adăugă Jeremiah, o dată pentru totdeauna: să nu se mai întâmple niciodată. Şi-acum, să nu mai pomenim despre asta!

Domnul Flintwinch se şi apucase să facă rânduiala şi să şteargă praful în birouaşul lui particular, parcă în onoarea ridicării sale la un nou rang. Reluă această îndeletnicire după ce se săturase de mâncat, culegând şi tot sosul rămas în tavă de friptură cu muchia cuţitului, şi după ce se înfruptase vârtos dintr-un butoiaş de bere slabă aflat în cămară. Astfel înviorat, îşi sumecă mânecile cămăşii şi se întoarse la treabă; domnul Arthur, urmărindu-1 din priviri, îşi dădea pe deplin seama că bătrânul acesta avea să fie tot aşa de comunicativ faţă de el precum tabloul ori mormântul tatălui său.

— Hai, Affery, femeie, o îndemnă domnul Flintwinch traversând vestibulul. Adineauri, când am fost sus, încă nu era făcut patul domnului Arthur. Hai, mişcă-te. Fuga!

Dar domnul Arthur găsea casa atât de pustie, de ne- îmbietoare şi nu voia să mai fie martor la blestemele mai- că-şi adresate duşmanilor (poate şi el printre aceştia), ca praful să se aleagă de ei pe lumea asta şi să aibă parte de veşnică osânda pe cealaltă, încât îi anunţă că are de gând să locuiască la cafeneaua unde îşi lăsase bagajul. Domnul Flintwinch, bucuros la gândul că scapă de el, iar maică-sa indiferentă — pe lingă considerente de economie — la

Toate aranjamentele domestice care nu se limitau la pereţii propriei sale odăi, el îşi puse în aplicare această ho- tărîre fără alte neajunsuri. Au căzut de acord asupra câtorva ore de lucru zilnic, pe care maică-sa, domnul Flintwinch şi el aveau să şi le consacre împreună verificării necesare a registrelor şi documentelor; părăsi apoi cu inima grea căminul părintesc, regăsit abia atât de târziu.

Dar Mica Dorrit?

Vreme de cam două săptămâni, orele închinate afacerilor — ţinând cont şi de pauzele în timpul cărora bolnavă îşi vedea de regimul ei de stridii şi potârnichi, iar Arthur prindea puteri noi făcând câte o plimbare — se înscriau între zece şi şase. Uneori Mica Dorrit era ocupată cu lucrul de mână, alteori nu, iar câteodată apărea doar ca un musafir umil, ca în seara întoarcerii lui acasă. Curiozitatea iniţială sporea zi de zi, aşteptând-o mereu mai atent, fie că dădea ochii cu ea, sau nu, făcând tot soiul de presupuneri în ce o privea. Înrâurit de ideea care îl stăpânea stăruitor, el deprinse chiar obiceiul de a se întreba dacă fata nu cumva avea vreo legătură cu această preocupare a lui. În cele din urmă luă hotărârea să observe orice mişcare ar fi făcut Mica Dorrit şi să afle cât mai mult despre povestea vieţii ei.

Capitolul VI

TATĂL ÎNCHISORII MARSHALSEA

ACUM treizeci de ani, la numai câteva uşi de biserica Sf. Gheorghe, în cartierul Southwark, pe stânga drumului ducând înspre sud, se afla închisoarea Mar- shalsea. [14]Exista de mulţi ani şi avea să mai supravieţuiască doar eîţiva ani. Mai apoi; astăzi a dispărut şi lumea nu e acum câtuşi de puţin mai rea ca înainte.

Era o clădire lungă, gen cazarmă, împărţită în nişte şandramale mizerabile de locuit, dispuse spate în spate, în aşa fel încât nu existau încăperi dosnice, înconjurată de
O curticică îngustă, pavată şi încinsă de nişte ziduri înalte, cu obişnuitele ţepuşe de fier deasupra. Această închisoare pentru datornici, strimtă şi bine ferecată, conţinea în incinta ei o şi mai strimtă şi mai bine ferecată temniţă pentru contrabandişti. Contravenienţii care încălcaţi legile fiscale, neplatnicii accizelor sau ai impozitelor vamale, nefiind în stare să achite amenzile, urmau să fie încarceraţi dinapoia unor porţi blindate din fier, alcătuind o a doua închisoare, cu o celulă, două, solide, şi o fundătură lată de vreun metru şi jumătate, constituind capătul misterios al terenului foarte limitat unde datornicii întemniţaţi la Marshalsea îşi mai uitau necazurile jueînd popice. Acolo urmau să fie încarceraţi, pentru că vremea celulelor solide şi a fundăturilor fusese oarecum depăşită. Puţin cant prea rău privite, practic, deşi teoretic bine venite ca

---

14 înfiinţată iniţial în vremea lui Edward al IH-lea (1.112— 1377) la Cartea contelui Marshal, sau Marshal Court, unde se judecau infracţiuni ale slujitorilor din Gospodăria regală. Mai tîrziu se afla cam la jumătatea drumului dintre biserica Sf. Gheorghe şi Podul Londrei ; în 1780 s-a mutat în regiunea menţionată în acest roman. Abia mai apoi foloseşte ca loc de detenţie pentru datornici, iar în 184!) a fost desfiinţată. Tatăl lui Dickens, John Dickens, a stat întemniţat la Marshalsea din 20 februarie şi pînă în 24 mai 1824, şi chiar Dickens însuşi, aşa încît amintirile lui datează din epoca în care este plasată acţiunea romanului de faţă, apărat pentru prima dată în 1857.

totdeauna, acelaşi lucru se poate observa şi în cazul altor celule din zilele noastre, care chipurile n-ar fi deloc solide, şi al altor fundături, care, ce-i. Drept, sunt din piatră!

Astfel, contrabandiştii stăteau de obicei laolaltă cu datornicii (care-i primeau cu braţele deschise), în afară de unele momente, consfinţite prin lege, când apărea câte uri ipochimen venind de la cine ştie ce birou ca să îndeplinească formalitatea de a inspecta ceva, ce anume nici el, nici altcineva habar nu avea. În aceste împrejurări pur britanice, contrabandiştii, dacă existau, se făceau că intră

În celulele lor blindate şi. În fundătură, în timp ce ipo- chimenul se prefăcea că se ocupă de acei ceva; apoi plecă, li[15]; într-adevăr, de cum isprăvea ceea ce de fapt nu ducea la 1 îndeplinire, oferind aşadar un rezumat succint al felului p cum sunt administrate mai toate afacerile publice din dră- | găläşa, din micuţa Insulă

Cu mult înaintea/Hei când soarele strălucea asupra Marsiliei şi asupra începutului acestei povestiri, în. Închi- P soarea Marshalsea fusese adus un datornic despre care va i fi vorba în decursul cărţii.

Pe vremea aceea era un bărbat distins, între două) vârste, foarte cumsecade şi foarte neajutorat, care urma să fie curînd pus iarăşi în libertate. Trebuia neapărat să | fie pus curînd iarăşi în libertate, căci ivărele închisorii j*. Marshalsea niciodată nu fuseseră trase în urma unui da- 1 torn ic care de fapt nu datora nimănui nimic. Adusese cu *ţ..* sine un geamantan despre care se îndoia dacă merită os-

1 teneala de a-1 mai desface, atât îi era de perfect limpede — ca dealtminteri tuturor celorlalţi, după cum spunea şi temnicerul în poartă — că avea să fie curînd pus iarăşi în libertate.

Era un om sfios şi rezervat, chipeş, deşi cu trăsături cam efeminate; avea o voce blândă, păr cârlionţat şi mâini § nesigure — eu degetele încărcate de inele, ca pe atunci — pe care, nervoase, de o sută de ori şi le tot dusese la bu- zele-i tremurânde, numai în prima jumătate de oră de când ’ făcuse cunoştinţă cu închisoarea. Pentru soţia lui mai cu seamă era neliniştit, pi, ; — Credeţi, domnule, îl întrebă pe temnicer, că are să fie prea speriată dacă o veni mâine dimineaţă aici, la poartă?

Temnicerul declară, după experienţa sa, că unele din ele e speriate, altele nu e. Că, în general, mai mult nu decât da.

— Cam ce fel de femeie este? Întrebă, filozofic. Vezi mneaţa, de asta depandă.

— E foarte delicată, zău, şi fără experienţă.

— Păcat, spuse temnicerul, asta e contra ei.

— E atât de puţin obişnuită să iasă singură, continuă datornicul, încât nici nu ştiu cum o s-ajungă până aici, dacă vine cumva pe jos.

• — Poate că, zise temnicerul, are să ia o birjă.

— Poate. Duse şovăielnic mina la buzele tremurânde. Sper că aşa o să facă. Dar poate că nici nu-i vine în minte.

— Ori poate, rosti temnicerul, oferind această sugestie de la înălţimea taburetului său vechi şi lustruit de atâta stat pe el, aşa cum ar fi oferit-o unui copilaş de a cărui slăbiciune i-ar fi fost milă, poate c-o să-l ia pe frate-su, sau pe soră-sa, ca să vină aici cu ea.

— N-are nici frate, nici soră.

— Vreo nepoată, ori nepot, verişor, servitoare, fata-n casă, zarzavagiu... fir-ar să fie! O găsi ea pe carevaşilea, adăugă temnicerul, respingând din capul locului refuzul tuturor sugestiilor sale.

—< Tare mă tem... şi sper că nu-i împotriva regulamentului... că are să-i aducă pe copii.

— Pe copii? Se miră temnicerul. Şi regulamentu? Ce-are a face una cu alta? Doamne fereşte, păi noi avem aici o curte-ntreagă de copii! Auzi, copii! Aici e forfotă de copii! Şi câţi ai?

— Doi, răspunse datornicul, iarăşi ducând şovăielnic mina la buze şi îndreptându-se către interiorul închisorii.

Temnicerul îl urmări din ochi. „Şi mneaţa încă unu, spuse pentru sine, în total trei. Şi nevastă-ta încă unu, zău, pun rămăşag un galben. Asta face patru. Şi cu ăl de-i pe drum, pun rămăşag juma de galben, face cinci. Şi acuma pariez pe-un galben şi juma că pot spune care-i mai neajutorat între un prunc şi mneaţa! “

Avusese dreptate. A doua zi soţia îşi făcu aparitia cu un băieţaş de trei ani şi o fetiţă de doi, iar lui îi veni inima la loc.

— Ai căpătat o cameră, nu-i aşa? Îl întrebă temnicerul pe datornic după vreo săptămână, două.

— Da, am căpătat o cameră foarte bună.

— Aştepţi şi ceva boarfe s-o mobilezi? Întrebă temnicerul.

— Da, câteva lucruri de strictă necesitate o să mi le-aducă un camionagiu azi după-amiază.

• — Coana şi cei mici o să vină să-ţi ţină de urât? Mai întrebă temnicerul.

— Da, da, ne-am gândit că e mai bine să nu fim care încotro, chiar şi numai pentru câteva săptămâni.

■— Chiar şi pentru câteva săptămâni, fireşte, replică temnicerul, şi din nou îl urmări din ochi, dând din cap de câteva ori după ce plecase.

---

15 „Om *drftgdlasa. clin micuţa Insulă*refrenul unui cînter patriotic, *Insula,* dc Charles Dibdin (1745'—1814).

Afacerile acestui datornic se încurcaseră din pricina asocierii cu o altă firmă, despre care nu ştia mai mult decât că investise bani în ea, din pricina unor chestiuni legale de transferuri şi contracte, cesiuni aici, cesiuni dincolo, bănuieli de preferinţe ilegale în favoarea unor cutare creditori şi de dispariţie misterioasă a valorilor în favoarea altora. Dar cum nimeni de pe faţa pământului nu era mai puţin capabil decât datornicul însuşi de a descurca măcar un singur element din această harababură, nu se putea ajunge la un liman. A-i pune întrebări amănunţite, silindu-1 să dea răspunsuri pline de noimă, a-1 închide într-o încăpere împreună cu contabili şi avo- căţei veroşi, versaţi în toate tertipurile insolvabilităţii şi ale falimentului, ar fi însemnat să faci o treabă la fel de absurdă întocmai ca atunci când te-ai apuca să plasezi bani în afaceri cu dobânzi compuse. În toate aceste situaţii, degetele lui neliniştite rătăceau din ce în ce mai fără de rost pe buzele-i tremurmde, iar chiţibuşarii cei mai vicleni renunţau să mai stoarcă ceva de la el, socotindu-1 un caz disperat.

— Să plece? Se miră temnicerul. *Ăsta* n-o să plece niciodată; numai dacă n-o să-l ia creditorii de umeri să-l alunge afară.

Se afla acolo de vreo cinci sau şase luni, când într-o dimineaţă veni valvârtej la temnicer să-i spună, cu răsuflarea tăiată şi palid, că neveste-şi i se făcuse rău.

— Da, era şi de aşteptat, spuse temnicerul.

— Pusesem la cale, continuă el, să se ducă abia mâine undeva la ţară. Ce mă fac! Ah, Doamne-Dumnezeule, ce mă fac!...

■— Nu pierde vremea să-ţi tot frângi mâinile şi să-ţi muşti deştele! Îi tăie vorba temnicerul, luîndu-1 de braţ. Hai cu mine!

Temnicerul îl conduse pe datornic — care tremura ca varga din tot trupul, repftînd întruna cu glas scăzut:, Ce mă fac, ce mă fac![1'] în vreme ce cu degete nesigure se ştergea pe faţă de lacrimi — în sus, pe una din scările obişnuite ale închisorii, până în dreptul unoi uşi de la etajul mansardat. Temnicerul bătu cu coada cheii.

— Intră! Strigă cineva dinăuntru.

Când temnicerul deschise uşa unei odăiţe păcătoase, rău mirositoare, apărură doi bărbaţi rumeni la faţă, puhavi, răguşiţi, care stăteau la o masă scâlciata şi jucau cărţi, fumând lulea şi bând rachiu.

— Domn doftor, zise temnicerul, aici e nevasta cuiva şi are mare nevoie de mneavoastră, fără un minut de-n- tîrziere!

Prietenul doctorului era răguşit, puhav, rumen la faţă, ahtiat după jocul de cărţi, după tutun, promiscuitate şi rachiu la gradul pozitiv, iar doctorul la comparativ: mai răguşit, mai puhav, mai rumen la faţă, mai ahtiat după jocul de cărţi, după tutun, promiscuitate şi rachiu. Doctorul era din cale-afară de neîngrijit. Într-o jachetă marinărească scurtă, grozav de jerpelită, ruptă pe la coate şi aproape fără nasturi (pe vremea lui fusese un medic cu experienţă, angajat pe un pachebot), cu cei mai soioşi pantaloni albi pe care şi-i poate închipui vreun muritor, târlici de pâslă, dar nici un fel de lenjerie vizibilă.

— O naştere?! Exclamă doctorul. Eu sunt omul potrivit!

Rostind aceste cuvinte, doctorul luă un pieptene de pe prichiciul căminului şi îl trecu în sus prin păr - felul lui de a se spăla, pare-se —- scoase un soi de lădiţa sau trusă cu instrumente profesionale, de aspectul cel mai jalnic, din dulapul unde ţinea ceaşca, farfurioara şi cărbunii, îşi potrivi bărbia într-un fular jegos cu care-şi înfăşură gâtul, luând înfăţişarea unei sperietori medicale de cea mai hidoasă speţă.

Doctorul şi datornicul coborâră scara în goană. Lăsându-I pe temnicer să se întoarcă la postul lui. Şi se îndreptară spre odaia datornicului. Celelalte femei din închisoare auziseră vestea şi se aflau strânse în curte. Câteva dintre ele şi puseseră stăpânire pe cei doi copii, viind să le dc-a ospi-

Ţalitale; altele se ofereau să le împrumute câte ceva din proviziile lor restrânse şi îşi dezvăluiau simpatia cu cea inai mare vioiciune. Bărbaţii închişi simţindu-se dezavantajaţi, cei mai mulţi se retraseră, ori mai degrabă se furişaseră în odăile lor; câţiva dintre ei, postaţi dinaintea ferestrelor deschise, iJ salutau cu fluierături pe doctorul care trecea pe sub geamurile lor, în vreme ce alţii, separaţi de mai multe etaje, schimbau vorbe pline de ironie despre forfota care domnea acolo.

Era o zi fierbinte de vară şi încăperile închisorii se coceau între zidurile înalte. Tn odaia strimtă a datornicului, doamna Bangham, menajeră cu ziua, făcea comisioane, fără a fi deţinută (dar fusese cândva); ea ţinea legătura cu exteriorul, îndeobşte cunoscută, îşi pusese la: dispoziţie, de bunăvoie, serviciile de a vâna muştele şi de: a îngriji pe toată lumea. Pereţii şi tavanul erau negri de muşte. Doamna Bangham, iscusită în născocirea unor procedee rapide, cu o mână îi făcea vânt bolnavei, slujindu-se de o foaie de varză, iar cu cealaltă întindea curse muştelor în nişte borcănaşe de medicamente cu oţet şi zahăr, exprimându-şi totodată sentimente măgulitoare de îmbăr- P bătare, potrivite împrejurărilor.!

' — Te supără muştele, draga mea, nu-i aşa? Zise doam

Na Bangham. Da' poate că-ţi mai alungă gândurile şi asta-ţi face bine. Păi, s-în tem între cimitir, băcănie, grajduri şi măţărie, de aia e muştele de la Marshalsea aşa barosane. Poate că e trimise în chip de mângâiere, mai ştii? Acu cum te mai simţi, draga mea? Nu ceva mai bine? Nu, draga mea, nici n-ar fi de-aşteptat; până să-ţi fie mai bine, o să te simţi mai rău, nu-i aşa? Da. Aşa e! Şi când te gândeşti că micuţu şi scumpu de îngeraş o să se nască sub lacăt şi zăvoare! Haide, zău, nu-i minunat, *asta* nu-i ceva care să-ţi dea coraj? Păi, draga mea, nici nu ştiu de când nu s-a mai

întâmplat aşa ceva aici. Şi mneatale-ţi mai vine să plângi? Adăugă doamna Bangham, căutând mereu s-o învioreze. Tomnai mneaţa, care-o să fii **aşa** de vestită! Io-te cum cade bâldâbâc muştele-n borcă- **naş** câte cinzeci odată. Şi toate merge strună! Zău, uite | c-a venit, continuă doamna Bangham, când se deschise f Uşa, uite c-a venit soţu mneatale cu domn doftor Haggage! Ei, acu, zău, nu ne mai lipseşte *nimic,* aşa *cred* eu!

Doctorul nu era deloc genul de apariţie care să fi dat unui bolnav sentimentul că nu mai lipseşte absolut nimic, dar cum el nu întârzie să-şi exprime părerea: „Suntem cât se poate de bine, madam Bangham, şi ne descurcăm noi ca pe roate “, şi deoarece el şi doamna Bangham puseseră stăpânire pe acest biet cuplu neajutorat, după cum procedează oricine şi totdeauna în astfel de situaţii, mijloacele la îndemâna erau deopotrivă de bune în general, aşa cum ar fi fost cele mai bune, dacă se puteau procura. Particularitatea tratamentului aplicat de doctorul Haggage în acest caz a fost hotărârea de a o menţine pe doamna Bangham la înălţimea sarcinii sale.

— Madam Bangham, spuse aşadar doctorul la mai puţin de douăzeci de minute după ce sosise, du-te şi ia puţin rachiu, altminteri n-o să te mai poţi ţine pe picioare.

— Mulţumesc, domle, da’ nu e căzu, spuse doamna Bangham.

— Madam Bangham! Replică doctorul. Eu mă aflu aici ca să-mi exercit îndatoririle profesionale la căpă- tîiul acestei doamne, aşa că nu-ţi dau voie să începi o discuţie cu mine. Du-te şi ia puţin rachiu, ori dacă nu, prevăd că n-o să rezişti.

— Trebe să vă dau ascultare, domle, zise doamna Bangham ridicându-se de jos. Şi dacă vă muiaţi şi mnea- voastră buzele, nu cred c-o să vă vină rău, domle, căci arătaţi ca vai de lume.

— Madam Bangham, replică doctorul, mulţumesc, nu trebuie dumneata să-mi duci grija, ci eu dumitale. Lasă-mă, te rog, în pace pe *mine.* Dumneata fă ce ţi se cere să faci şi du-te unde te-am trimis.

Doamna Bangham se supuse; şi după ce doctorul îi administră doza cuvenită de băutură, o luă şi el pe a sa. Repetă acest tratament ceas de ceas, dovedind mereu aceeaşi neînduplecare faţă de doamna Bangham. Se scurseseră vreo trei sau patru ore; muştele cădeau în cursă cu sutele. În cele din urmă, o făptură micuţă, doar ceva mai puternică decât ele, apăru în toiul acestei multitudini de morţi minuscule.

— O fetiţă foarte drăgălaşă! Exclamă doctorul; micuţă, dar bine făcută. Hai, madam Bangham! Arăţi cam ciudat! Du-te, chiar în clipa asta, madam, şi adu încă puţin rachiu, până nu te apucă pandaliile.

Între timp, inelele începură să cadă din degetele nesigure ale datornicului ca frunzele dintr-un copac, iarna. Nici unul nu i-a mai rămas în seara aceea, după ce pusese în palma jegoasă a doctorului ceva care scoase un clinchet. Mai devreme, doamna Bangham avusese sarcina să se ducă la o casă din preajmă, împodobită cu trei bulgări de aur ', unde era cunoscută ca un cal breaz.

— Mulţumesc, spuse doctorul, vă mulţumesc. Bună dumneavoastră soţie este cât se poate de liniştită. Totul decurge minunat.

— Sunt foarte fericit şi foarte recunoscător, zise datornicul, deşi nici nu m-aş fi gândit cândva că...

— Ca un copil de-al dumneavoastră se va naşte în
Tr-un asemenea loc. Eh, eh, domnule, ce importanţă are? Aici nu ne lipseşte decât ceva mai mult loc. Aici suntem la adăpost; nu ne sâcâie nimeni aici; aici nu există ciocă- naş la poartă, domnule, ca să te bată la cap creditorii, încât să-ţi sară inima din piept de frică. Aici nu vine nimeni să-ntrebe dacă omu-i acasă şi nici să spună că aşteaptă pe preşul de la intrare până se va întoarce. Nimeni nu-ţi adresează scrisori de ameninţare că să-ţi ceară bani. Asta-i libertate, domnule, asta-i libertate! Am avut de-n- deplinit treaba aceasta în Anglia şi în străinătate, mărşăluind sau îmbarcat pe vapor, şi o să vă spun ceva: nu ştiu dacă am fost vreodată atât de liniştit ca aici, astăzi. Pretutindeni în altă parte oamenii sunt frământaţi, necăjiţi, nerăbdători, hărţuiţi ba de una, ba de alta. Nimic din toate acestea aici, domnule. Am trecut prin astea, am avut parte şi de mai rău; am ajuns jos de tot, de aici nu mai putem cădea, şi cu ce ne-am ales? Cu pace. Ăsta-i cu-«vântul. Pace. J

După această profesiune de credinţă, doctorul, vechi puşcăriaş, care trăgea la măsea mai mult ca îndeobşte, îmboldit de prezenţa neobişnuită a banilor în buzunar, se întoarse la partenerul lui şi confrate în răguşeală, bănuială, rumeneală la faţă, ahtiere după jocul de cărţi, după tutun, promiscuitate şi rachiu.

Of, datornicul era un om foarte deosebit în comparaţie cu doctorul, dar începuse să încline, deşi pe latura opusă a cercului, către acelaşi punct. Mai întâi zdrobit din pricina întemniţării, curînd şi-a găsit aici o sumbră alinare. Se afla sub lacăte şi zăvoare, dar aceste lacăte şi zăvoare, care-1 împiedicau să iasă, ţineau departe şi sumedenie dc griji. Dacă ar fi fost un om care să facă faţă, energic, necazurilor, să lupte împotriva lor, putea destrăma marasmul care-1 învolburase, sau de nu, inima i s-ar fi sfărâmat; fiind însă ceea ce era, alunecase nepăsător tot mai jos pe acest povârniş lin şi niciodată n-ar mai fi fost în stare să urce uri pas măcar.

Când se mai dezmetici din afacerile încurcate cărora nimic nu le mai putea da de capăt — datorită faptului că
O duzină de oameni ai legii le trecuseră, rând pe rând, prin mână şi acum refuzau să se mai ocupe de ele, văzând că nu aveau nici cap, nici coadă, nimic de unde să profite de pe urma lor ori a lui — băgă de seamă că mizerabilul său refugiu era un loc mai tihnit ca înainte. De multă

vreme îşi despachetase valiza; cei doi copii mai vârstnici se jucau prin curte regulat şi toată lumea o cunoştea pe fetiţă, considerând-o un soi de proprietate a lor.

— Ehei, încep să fiu mândru de mneaţa, spuse într-o zi prietenul lui, temnicerul. Curînd ai să fii cel mai vechi locatar al casei. Marshalsea n-ar mai fi Marshalsea fără mneaţa şi familia mneatale.

Într-adevăr, temnicerul era mândru de el. Vorbea despre el în termeni laudativi noilor-veniţi, când se nimerea să fie întors cu spatele.

— L-aţi văzut, obişnuia să spună, pe ăla care tocmai acu a ieşit?

Noii-veniţi probabil răspundeau: „Da “.

— Dacă cineva a fost crescut ca un domn, păi atunci e! E ăla. Educaţie, nu glumă, fără să se ţină cont de parale. Odată s-a dus la guvernatoru închisorii să-ncerce un pian nou. A cântat acolo, după câte am auzit, grozav, pe cinste! Da’ limbi străine... pe toate le vorbeşte! Într-o vreme am avut aici un franţuz, eh, şi eu cred că ştia mai bine franţuzeşte decât franţuzu. Într-o vreme am avut şi un talian, i-a tăiat oiuitu cât ai bate din palme S-or găsi tipi
Ageri şi în alte puşcării, nu zic ba, da’ dacă vreţi să da ţi de ăi mai pe cinste în privinţa în care-am pomenit, trebe să veniţi la Marshalsea.

Când cel mai mic dintre copiii datornicului ajunse de opt ani, soţia lui, care de multă vreme tânjea — slabă din fire, căci acum nu era deloc mai sensibilă decât bărbatu- său relativ la locuinţa lor se duse în vizită la o veche prietenă, bătrâna ei doică, şi acolo muri. Soţul ei rămase încuiat în odaie două săptămâni după aceea, iar secretarul unui avocat, condamnat şi el pentru neplata datoriilor, caligrafie o scrisoare de condoleanţe adresată lui, asemănătoare unui contract de închiriere, semnată de toţi cei întemniţaţi. Când din nou îşi făcu apariţia, era şi mai cărunt (începuse să încărunţească de timpuriu); temnicerul observă că din nou ducea mâinile deseori la buzele tremu- rînde, aşa cum obişnuia să facă la început. Dar după o lună sau două se dezobişnui; şi între timp copiii se jucau prin curte deopotrivă de regulat ca totdeauna, însă în doliu.

Apoi, sănătatea doamnei Bangham, de multă vreme mijlocul cel mai popular de legătură cu lumea dinafară, începu să se şubrezească — era găsită pe trotuar în ne- . Simţire mai des ca în trecut, cu proviziile din coş împrăştiate peste tot şi cu nouă pence [16]din banii clienţilor mai puţin. Fiul datornicului se apucă s-o înlocuiască pe doamna Bangham la făcutul comisioanelor şi se pricepea de minune, căci curînd închisoarea şi străzile nu mai aveau nici o taină pentru el.

Timpul trecea, şi pe temnicer începuse să-l lase puterile. I se umfla pieptul, picioarele îi slăbiseră şi abia mai putea răsufla.

Se plângea că seăunaşul de lemn uzat şi lustruit nu mai

■ era pentru el. Se aşează într-un jilţ cu o pernă dedesubt şi uneori răsuflarea îi era atât de şuierătoare, minute în şir, încât nici cheia în broască n-o mai putea răsuci. Când îl chinuiau aceste crize, atunci, deseori, datornicul încuia uşile în locul lui.

— Mneaţa şi cu mine, spuse temnicerul într-o. Noapte 'de iarnă cu ninsoare, când ghereta sa, unde ardea un foc bun, era plină de lume, stem cei mai veci locatari aici. Nu mă aflam aici decât de şapte ani până a veni mneaţa. Da’ n-o să mai fiu multă vreme. Când o să plec eu de aici pe vecie, mneaţa ai să fii Tatăl închisorii Marshalsea.

Temnicerul „plecă pe vecie “din lumea asta a doua zi chiar. Oamenii şi-au mai adus aminte şi au repetat ultimele lui cuvinte, iar tradiţia le-a transmis apoi din generaţie în generaţie — o generaţie la Marshalsea putea fi socotită cam la trei luni — că săcmanul datornic bă- trîn, cu apucături biînde şi păr alb, era Tatăl închisorii Marshalsea.

Ajunsese cu timpul să fie mândru de acest titlu. Dacă vreun impostor se ridică să i-1 uzurpe, vărsa lacrimi de mâhnire pentru încercarea de a-1 lipsi de drepturile sale. Se observase la el tendinţa de a exagera numărul anilor trăiţi acolo; în general se ştia că trebuiau scăzuţi câţiva din socoteală, iar generaţiile efemere de datornici spuneau că ar fi vanitos.

Toţi noii-veniţi îi erau prezentaţi. Ţinea cu îndărătnicie la respectarea acestei formalităţi. Cei mai răsăriţi de acolo o îndeplineau cu o ceremonie şi politeţe exagerată, dar nu puteau câtuşi de puţin să afecteze că o luau mai în serios decât ei înşuşi. Îi primea în odaia lui amărâtă (ii displăceau prezentările făcute în curte, ca fiind ceva neoficial, care s-ar fi putut întâmpla oricui) cu un soi de bunăvoinţă împovărată de ani şi de necazuri. „Fiţi bineveniţi la Marshalsea! Avea el grijă să spună. Da, eu sunt Tatăl, acestui loc, iată titlul pe care lumea are amabilitatea să mi-1 acorde. “Şi într-adevăr aşa era; după o şedere de mai bine de douăzeci de ani, avea tot dreptul la asemenea titlu. La început casa părea restrânsă, dar întâlneai oameni de bună calitate — amestecaţi printre ceilalţi, nici nu s-ar putea altfel — şi un aer foarte bun.

Nu rareori se întâmpla să găsească scrisori, puse de cu noapte, adresate Tatălui închisorii Marshalsea, conţinând monede de câte o jumătate de coroană sau două jumătăţi de coroană, iar uneori, la răstimpuri, şi câte un galben.

„Cu complimente de la un pensionar care-şi ia rămas bun. “Primea aceste daruri ca un tribut oficial din partea admiratorilor săi. Cîteodatu, aceşti corespondenţi adoptau nişte porecle hazlii, precum: Ţiglă, Foaie, Gogoriţă, Trezilă, Nas-Fin, Mopsul, Speriosul, Negustorul-de-Mo- miţe; dar lua această drept glume de prost-gust şi totdeauna se socotea întrucâtva jignit.

Deoarece, odată cu trecerea timpului, corespondenţa aceasta dădea semne de epuizare şi părea să ceară din partea semnatarilor ei. Un efort de care nu totdeauna erau capabili în

---

16 *Nouă pence* însemna pe vremea aceea costul a trei păhărele de gin.

zăpăceala plecării precipitate, el luă obiceiul de a-i însoţi pe anumiţi pensionari pină la poartă, de unde să-şi ia rămas bun. Pensionarul în chestiune, după ce îi strângea mâna, se oprea de obicei să înfăşoare ceva într-un petic de hârtie, se întorcea şi striga:

— Hei!

El se uita în jur, nedumerit.

— Eu? Întreba zâmbind.

Pensionarul între timp ajungea lângă el, iar el îi spunea părinteşte:

— Ce-ai uitat? Pot să te-ajut cu ceva?

— Am uitat să las aceasta, răspundea de obicei pensionarul, pentru Tatăl închisorii Marshalsea.

— Domnule dragă, îi mulţumea, îţi rămân nespus da îndatorat.

Dar, până la urmă, aceeaşi mină nesigură de altădată stăruia în buzunarul hainei unde-şi strecura banii pe când dădea de două, trei ori ocol curţii, temându-se că nu cumva aranjamentul să fi fost prea bătător la ochi pentru ceilalţi pensionari.

Într-o după-amiază tocmai făcea onorurile casei în faţa unui grup mare de pensionari ce urmau întâmplător să se libereze împreună, când, întorcându-se, dădu cu ochii de unul dintre cei mai nevoiaşi de acolo, poprit cu o săptămână înainte pentru o sumă mică de bani, care „re- glase “lucrurile în cursul aceleiaşi zile şi pleca şi el. Era pur şi simplu un zidar, în haine de lucru; avea şi soţia cu el, ducea *o* bocceluţă şi se simţea în al nouălea cer de bucurie.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domle, spuse, Ire- cîrid.

— Şi pe dumneata, rosti la rându-i cu blândeţe Tatăl închisorii Marshalsea.

Erau destul de departe unul de altul, fiecare mergând în direcţia sa, când zidarul strigă:

— Hei, domle! Şi făcu apoi calea întoarsă înspre e). Nu-i mare lucru, da’ e din toată inima, spuse zidarul, punându-i în palmă un mic teanc de bănuţi din aramă.

Niciodată până atunci nu i se oferise părintelui închisorii Marshalsea un tribut în bănuţi de aramă. Copiii lui primiseră însă adesea, având totala lui încuviinţare, iar aceşti bani erau înnodaţi laolaltă ca să se cumpere carnea pe care o mâncase şi băutura pe care-o băuse; dar ca un om în bluză de bumbac, stropită de văr, să-i dea, de la obraz, nişte băncuţe de aramă, asta era pentru el ceva cu totul nou.

— Cum îţi permiţi? Spuse acestuia şi izbucni molcom în lacrimi.

Zidarul îl făcu să se întoarcă spre perete, ca să nu i se vadă chipul; gestul lui a fost atât de delicat, era în aşa măsură pătruns de remuşcări când îşi ceru scuze atât de deschis, încât bătrânul nu putu spune altceva decât să recunoască:

— Ştiu că mi i-ai dat din toată inima. Să nu mai vorbim.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domle, repetă zidarul. Aşa este. Voi face pentru mneavoastră, zău, mai mult decât oricare de aici.

— Ce anume? Întrebă el.

— Am să mai viu să vă văd după ce m-or lăsa liber.

— Dă-mi banii înapoi, spuse iute bătrânul, am să-i păstrez, n-o să-i cheltuiesc niciodată. Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc! Ne vom revedea?

— În mai puţin de-o săptămână, dacă mai trăiesc.

Îşi strânseră mâna şi se despărţiră. În seara aceea, pensionarii, strânşi la un păhărel în sala de mese, se minunau ce se întâmplase cu părintele lor: se plimbase până târziu prin curtea scăldată în întuneric şi părea atât de abătut.

Capitolul VII

Fiica închisorii marshalsea

COPILUL, care cu prima răsuflare trăsese în piept aer îmbibat de rachiul doctorului Haggage, a fost transmis din generaţie în generaţie de deţinuţi, deopotrivă cu tradiţia părintelui lor comun. În prima epocă a existenţei ei, fetiţa a fost transmisă în sensul literal şi prozaic al cuvântului, căci era ceva aproape obligatoriu pentru fiecare nou-venit să ţină în braţe copilul născut în închisoare.

— De drept, spuse temnicerul când îi arătă fetiţa pentru prima oară, eu ar trebui să-i fiu naş.

Datornicul stătu câteva clipe pe gânduri şi rosti pe un ton şovăielnic:

— Zău, poate că n-ai avea nimic împotrivă să-i fii naş?

— Oh! *Eu,* unu, n-am, răspunse temnicerul, dacă nici mneaţa n-ai.

Aşa se face că fetiţa a fost botezată într-o duminică după-amiază, când temnicerul, fiind înlocuit, a plecat din post şi s-a dus la cristelniţa din biserica Sf. Gheorghe, unde făgădui şi jură să renunţe, în numele copilei, la Satana, „ca un bun creştin[11], după cum relatase la întoarcere.

Acest fapt conferi temnicerului noi drepturi de proprietate asupra copilului, în afară şi mai presus de cel care dccurgea din funcţia sa oficială. Când începu să meargă şi să vorbească, se ataşă mult de ea, îi cumpără un jilţ micuţ pe care îl aşeză lângă grilajul înalt din faţa căminului din gheretă; îi plăcea s-o aibă lângă el când era de serviciu şi o ademenea cu jucărioare ieftine să vină să stea de vorbă cu el. Fetiţa, pe de altă parte, curînd începu să ţină atât de mult la temnicer, încât venea la orice oră clin zi, căţărându-se singurică pe scări până la gheretă. C-îrid adormea în jilţul micuţ de lângă grătarul înalt al căminului, temnicerul o acoperea cu batista lui, şi când se aşeza acolo, ocupată să-şi îmbrace şi să-şi dezbrace păpuşa — care nu după mult timp ajunse cu totul diferită de păpuşile din lumea exterioară şi căpătă o oribilă asemănare de familie cu doamna Bangham — o privea dus pe gânduri, cu o duioşie neţărmurită, de la înălţimea taburetului său. Martori la toate acestea, pensionarii aveau să-şi exprime părerea

că temnicerul, care era burlac, fusese de fapt hărăzit de natui'ă să fie tată de familie. Dar el le mulţumi şi le spuse că: Nu, în general îi era de ajuns să vadă copiii altora acolo.

Ar fi greu de spus în ce perioadă a vieţii ei de copil a început fetiţa să-şi dea seama că nu toată lumea obişnuia să trăiască sub cheie, în curţi înguste, împrejmuite de ziduri semeţe, cu ţepuşe pe creastă. Dar era într-adevăr prea micuţă când pricepu întrucâtva că, ajungând la poarta deschisă de o cheie enormă, totdeauna trebuia să dea drumul mâinii tatălui ei, şi că în timp ce ei i se îngăduia să păşească sprintenă dincolo, el n-avea niciodată voie să treacă pragul acela. Privirea compătimitoare şi tristă cu care îl învăluia, încă de mică, izvora poate tocmai din această descoperire.

Cu o privire compătimitoare şi tristă pentru orice, da, într-adevăr, dar având ceva în plus, un simţământ de ocrotire numai şi numai pentru el, acest copil al închisorii Marshalsea, fiica Tatălui închisorii Marshalsea, stătuse primii săi opt ani din viaţă în ghereta prietenului ei temnicerul, sau în odaia familiei, ori rătăcise prin curtea puşcăriei. Cu o privire compătimitoare şi tristă pentru sora ei posacă, pentru fratele ei leneş, pentru zidurile înalte şi goale, pentru mulţimea de oameni doborâţi la pământ şi aflaţi închişi acolo, pentru jocurile copiilor din temniţă, care alergau şi ţipau zburdând de-a v-aţi ascun- selea şi făcând o graniţă din vergelele de fier ale porţii interioare.

Gânditoare şi nedumerită, venea vara să se aşeze lângă grătarul înalt din gheretă, uitându-se spre cer pe fereastra zăbrelită, până ce dâre de lumină se iveau dinaintea ochilor când îi întorcea în altă parte, şi atunci îl vedea chiar, şi pe prietenul ei ca printre nişte zăbrele.

— Te gândeşti la câmpii, nu-i aşa? Întrebă temnicerul odată, urmărind-o din priviri.

— Unde sunt? Răspunse printr-o întrebare.

— Păi, sunt... într-acolo, draga mea, zise temnicerul, făcând un gest cu cheia, într-o doară. Tocmai prin partea aceea.

— Oare şi pe ele le deschide şi le închide cineva? Sunt ferecate şi ele?

Temnicerul era descumpănit.

— Eh! Exclamă. De fapt, nu.

— Sunt foarte frumoase, Bob?

Li spunea Bob, la stăruinţele lui.

■— Încântătoare. Pline de flori sumedenie: ciuboţica- cucului, şi părăluţe, şi apoi... temnicerul şovăi, pentru că nu se prea pricepea la flori... păpădie şi tot soiul de încă altele.

■— Este foarte plăcut, Bob, să te afli acolo?

• — Prima, spuse temnicerul.

— Oare tata o fi fost vreodată?

— Hm! Temnicerul îşi drese glasul. Aa, da, a fost pe-acolo, uneori.

— Îi pare rău că nu se poate duce şi acum?

— N-nu prea, zise temnicerul.

— Nici celorlalţi? Întrebă fetiţa, privind mulţimea nepăsătoare din curte. Oo, Bob, eşti sigur, cu adevărat?

În acest moment dificil al convorbirii Bob se dădea bătut şi schimba vorba, pomenind despre prăjituri cu migdale, ultima resursă la care făcea apel când micuţa lui prietenă îl încolţea cu vreo întrebare mai complicată. Dar de aici a pornit seria de plimbări duminicale pe care aceşti doi prieteni ciudaţi le-au făcut împreună. Obişnuiau să plece din gheretă, foarte serioşi, duminică după-amiază, din două în două săptămâni, şi se îndreptau către cine ştie ce pajişte sau drumeaguri tivite de garduri vii, descrise de temnicer cu meticulozitate în cursul săptămânii. Acolo, fetiţa culegea flori şi ierburi pentru acasă, în vreme ce temnicerul îşi fuma pipa. Apoi, se duceau în grădini publice unde beau ceai şi se înfruptau cu crevete, bere blondă şi alte delicatese; pe urmă se întorceau mina în mină, doar dacă ea nu era cumva mai obosită ca de obicei şi nu adormea pe umărul lui.

Mica Dorrit, voi. I

Încă de pe atunci, temnicerul începuse să fie profund preocupat de o chestiune care îi dădea mare bătaie de cap şi care avea să rămână nerezolvată până în ziua morţii sale. Hotărâse să lase prin testament finei sale mica lui avuţie agonisită, şi problema era cum să facă pentru că banii să-i rămână numai ei. Experienţa câştigată în temniţă îl făcuse să înţeleagă atât de deplin dificultăţile imense întimpinate când este vorba să laşi cuiva o sumă de bani, fără ca altcineva să se poată atinge de ea, şi, dimpotrivă, uşurinţa surprinzătoare cu care puteai pierde xyşte bani, încât ani în şir el avusese grijă să supună această chestiune spinoasă fiecărui nou om al legii sau jurist perindat prin închisoare.

— Să presupunem, zicea, expunând cazul cu cheia sprijinită în jiletcă juristului, să presupunem că cineva ar dori să-şi lase avutul unei fete tinere, în aşa fel încât nimeni altul să nu poată pune mâna pe el; cum aţi proceda pentru a asigura fetei succesiunea?

i — Să-l pună cu strictete pe numele ei, răspundea omul legii, mulţumit de sine.

—- Da' ia să vedem, adăuga temnicerul. Dacă, să zicem, fata are un frate, ori tată. Său soţ, care de-abia aşteaptă să-i înhaţe moştenirea când ar fi în posesia ei... Cum rămâne atunci?

— Odată averea pusă pe numele ei, aceştia n-ar mai avea nici un fel de drept legal, aşa cum nici dumneata ori eu n-am avea, preciza juristul.

— Staţi puţin, rostea temnicerul. Da' să presupunem că fata ar fi bună la inimă, şi ei ar profita de acest lucru. Unde-i legea care să te apere împotriva lor?

Spiritul cel mai ascuţit consultat de temnicer nu izbuti să descopere legea în stare să siringă un asemenea nod; aşa se face că temnicerul, după o viaţă întreagă de frământare, a murit până la urmă fără să fi întocmit un testament.

Dar aceasta nu s-a întâmplat decât foarte târziu, când fina lui trecuse de şaisprezece ani. Abia împlinise jumătate din vârsta asta. Când, cu ochii ei, compătimitori şi trişti, îl văzu văduv pe taică-său. De atunci, de la aeru! Ocrotitor faţă de el din privirile ei nedumerite, trecu la fapte, şi fetiţa închisorii Marshalsea îşi asumă un nou rol în raport cu părintele închisorii Marshalsea.

La început, o copiliţă cum era, n-ar fi putut face altceva decât să se aşeze în preajma lui, renunţând la locul mai plăcut de lângă grilajul înalt al căminului, şi să-l privească liniştită. Astfel, îi devenise atât de necesară, aşa de mult se obişnuise cu ea, încât începuse să-i simtă lipsa când nu era acolo. Pe acest făgaş a păşit ea din copilărie în lumea împovărată de gi'iji.

Ceea ce a văzut cu ochii ei compătimitori, din fragedă vârstă, la taică-său, la sora ei, la frate-său, la închisoare; cât de mult sau cât de puţin a catadicsit Cerul să-i dezvăluie din tristul adevăr al vieţii, iată încă o taină printre multe altele. De ajuns că fusese inspirată de dorinţa de a deveni, prin trudă şi hărnicie, ceva ce alţii nu erau, ceva deosebit, de hatârul celorlalţi. Inspirată? Da. Vorbim despre inspiraţia poetului sau a preotului şi nu de cea a unei inimi îmboldite de iubire şi de jertfă de sine, pentru îndeplinirea celei mai umile sarcini în cea mai umilă dintre vieţi!

Fără vreun prieten pe acest pământ care s-o sprijine sau măcar s-o vadă — în afară de cel atât de straniu legat de ea — fără nici un soi de cunoştinţe chiar şi despre obiceiurile şi uzanţele cotidiene, de rând, printre membrii de rând ai societăţii celor liberi, neaflaţi după gratii; născută şi crescută într-o condiţie socială falsă chiar şi faţă de cea mai falsă condiţie de dincolo de gratii; adă- pîndu-se din pruncie la un izvor ale cărui ape erau întinate, cu gustul lor specific spurcat şi nefiresc, astfel şi-a început Fiica închisorii Marshalsea viaţa ei de fată.

Ce importanţă aveau dispreţul, descurajările, ironiile (făcute nu din răutate, dar simţite din plin) întimpinate din pricina tinereţii şi a făpturii ei micuţe, şi conştiinţa umilă despre aspectul copilăresc, despre lipsa ei de energie, chiar dacă nu era vorba decât de a ridica şi de a duce nimica toată? Ce importanţă aveau oboseala şi deznădejdea şi lacrimile ei tăinuite? Trudea mai departe, până când s-a recunoscut că era necesară şi chiar indispensabilă. Sosise şi vremea aceasta. Ea luă locul celui mai mare dintre cei trei copii, în toate privinţele, fără însă a fi în-trucîtva privilegiată, deveni capul acelei familii ruinate, purtându-i în adâncul inimii neliniştile şi oprobriul.

La treisprezece ani ştia să citească şi să facă socoteli, adică putea nota în litere şi cifre costul celor strict necesare şi suma mult prea mică de care dispuneau ca^să le cumpere. Urmase, pe apucate, în perioade de câteva săptămâni în şir, cursurile unei şcoli serale dinafara închisorii, şi a izbutit să-şi înscrie fratele şi sora la şcoli de zi, pe o durată de trei sau patru ani, cu întreruperi. Nici vorbă de instruire sistematică, acasă, pentru vreunul din ei; faţă însă ştia bine — mai bine ca oricine — că un om atât de decăzut încât să ajungă Tatăl închisorii Marshalsea nu mai putea fi părintele propriilor lui copii.

Acestor mijloace sărăcăcioase de perfecţionare ea adăugă un altul, din iniţiativă proprie. Cândva, în mulţimea pestriţă de întemniţaţi, se afla şi un maestru de dans. Sora ei dorea din tot sufletul să înveţe această artă şi părea să aibă şi înclinaţii. La cei treisprezece ani ai săi, Fiica închisorii Marshalsea se prezentă în faţa maestrului de dans cu o punguţă în mina şi îşi formulă umila ei cerere.

— Scuzaţi-mă, domnule, eu sunt cea care s-a născut aici.

— Aa, dumneata eşti tânăra domnişoară în chestiune? Spuse maestrul de dans, examinând făptura delicată a feţei şi chipul înălţat spre el.

— Da, domnule.

— vŞi cu ce-aş putea să-ţi fiu de folos? Întrebă maestrul de dans.

— Mie, cu nimic, domnule, vă mulţumesc, răspunse, desfăcând nerăbdătoare băierile punguţei; dar dacă, în timpul şederii dumneavoastră aici, aţi vrea să fiţi atât de bun s-o învăţaţi pe sora mea, ieftin...

— Copila mea, am s-o învăţ gratuit, se oferi maestrul <ie dans, închizând punga.

Era cel mai cumsecade maestru de dans din câţi au (lansat vreodată dinaintea tribunalului insolvabililor, şi se ţinu de vorbă. Surioara se dovedi a fi o elevă atât de înzestrată, iar maestrul de dans avea aşa de mult timp liber la dispoziţie (căci i-au trebuit vreo zece săptămâni până să se pună de acord cu creditorii, să deschidă balul, să-şi rânduiască socotelile, să se întoarcă la dreapta, apoi din nou la stânga, şi să treacă la preocupările lui profesionale), încât s-au făcut progrese minunate. Într-adevăr, maestrul de dans era aşa de mândru, aşa de dispus să dezvăluie aceste progrese, înainte de a pleca, câtorva prieteni aleşi din rândul deţinuţilor, că la ora şase, într-o bună dimineaţă însorită, avu loc pe terenul de plimbare — odăile fiind prea neîncăpătoare — un menuet al Curţii, cu care prilej s-a parcurs atâta spaţiu, iar paşii s-au executat atât de conştiincios, că maestrul de dans, trebuind pe deasupra să mai şi cânte la scripcă, abia se mai ţinea pe picioare.

Succesul acestui înccput, care îl determină pe profesorul de dans să continue lecţiile după ce i s-a dat drumul, o îndemnă pe biata copilă să mai facă o încercare. Luni de zile aşteptă cu nerăbdare o croitoreasă. În cele din urmă apăru o. modistă, căreia fata i se adresă de data aceasta în propriu] ei interes.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse sfioasă, privind roată în odaia unde modista se afla în pat, plângând; eu m-am născut aici, în închisoare.

Orice nou-venit, pare-se, auzea despre ea, căci modista se ridică în capul oaselor, îşi şterse ochii şi spuse, la fel cum spusese şi maestrul de dans:

— Aa, *dumneata* eşti copilă în cauză?

■— Da, doamnă.

— îmi pare rău că n-am nimic să-ţi dau, se scuză modista, clătinând din cap.
— Nu pentru asta am venit, doamnă. Vă rog, aş vrea să-nvăţ să cos.
— De ce vrei să faci asta, replică modista, când vezi. Bine unde am ajuns? Mie nu mi-a fost de prea mult folos.
— Nici o meserie, oricare ar fi, nu pare să fi fost de ■prea mare folos celor care ajung aici, spuse ea cu toată simplitatea, dar totuşi vreau să învăţ asta.
• — Vezi, dar mă tem că eşti atât de slăbuţă, se împotrivi modistă.
— Eu nu cred că-s slabă, doamnă.
• — Şi, vezi, eşti atât de mititică, se împotrivi din nou modistă.
— Da, mă tem eă-s Într-adevăr foarte mică, replică Fiica închisorii Marshalsea.
Se porni pe un plâns în hohote din cauza acestei nefericite metehne a ei, care îi pricinuise atâtea neajunsuri. Modista — care nu era nici ursuză şi nici n-avea inimă rea, şi fusese întemniţată doar de putină vreme ca insolvabilă — a fost mişcată şi, binevoitoare, ‘ înccpînd să se ocupe de ea, îşi dădu seama că este una dintre cele mai răbdătoare şi mai serioase eleve şi, cu timpul, făcu din ea o muncitoare îndemânatică.
Cu timpul, şi în aceeaşi epocă, Tatăl închisorii Marshalsea se arătă, treptat, într-o lumină nouă. Pe măsură ce se simţea mai legat părinteşte de Marshalsea şi depindea mai mult de contribuţiile familiei sale în continuă schimbare, cu atât ţinea să-şi dea aere de nobil scăpătat. Cu aceeaşi mâna cu care vira în buzunar jumătate de galben, dăruit jumătate de oră mai devreme de vreun pensionar, Îşi ştergea lacrimile şiroind pe obraji dacă cineva făcea cât de cât aluzie la faptul că fiicele lui îşi câştigau singure pâinea. Lată de ce, pe lângă grijile zilnice, Fiica închisorii Marshalsea avea mereu asupra sa grijă de a întreţine iluzia că erau cu toţii nişte cerşetori trândavi, dar simandicoşi.
Surioara ajunsese dansatoare. Mai exista şi un unchi ruinat în familie — ruinat de fratele iui, Tatăl închisorii Marshalsea, deşi nu ştia mai mult ca acesta cum se în timpi ase, dar acceptând situaţia drept o inevitabilă certitudine — căruia îi revenise sarcina ocrotirii ei. Un om simplu şi retras din fire, el nu se arătase prea afectat în momentul când acea năpastă se abătuse asupra lui, ajungând la sapă de lemn, doar atât că nu s-a mai spălat de când i-a fost anunţată nenorocirea, şi de atunci niciodată uu şi-a mai îngăduit luxul acesta. În zilele lui mai bune, ca amator foarte mediocru, făcuse muzică, şi când dădu faliment, ca să aibă din ce trăi, se apucă să cânte în orchestră unui teatru micuţ ia un clarinet murdar ca şi el. Era teatrul unde nepoată-sa avea să ajungă dansatoare; demult prinsese el cheag acolo când veni ea să ocupe un loc umil, şt îşi asumă îndatorirea de-a o însoţi pretutindeni şi de a-i sluji ca proiector, aşa cum ar fi acceptat o boală, o
Moştenire, o petrecere, foamea, pe scurt, orice, în afară de săpun.
Ca fata să aibă posibilitatea de a câştiga săptămânal cei câţiva şilingi, Fiica închisorii Marshalsea a trebuit să pună la cale un plan bine ticluit faţă de tatăl ei.
— Tată, Fanny n-are să locuiască deocamdată cu
Noi. O să stea aici o bună parte din zi, darva locui în oraş,
Cu unchiul.
Î — Mă nedumereşti. De ce?
— Cred că unchiul are nevoie, tată, de cineva să-i
Ţină de urât. Să stea cu el, să-l îngrijească.
— Să-i ţină de urât? Mare parte din timp el şi-l petrece aici. Iar tu, Amy, stai cu el, îl îngrijeşti mult mai bine decât ar putea face vreodată sora ta. Toţi sunteţi mereu plecaţi, toţi sunteţi mereu plecaţi!
Spusese aceasta numai pentru a întreţine pretenţia fantezistă că habar n-avea că şi Amy pleca în timpul zilei la lucru.
— Dar totdeauna ne bucurăm când ne întoarcem acasă, tată. Da, da, nu crezi? Cât despre Fanny, în afară că-i ţine de urât unchiului şi are grijă de el, poate că-i mai bine să nu locuiască aici tot timpul. Ştii foarte bine, tată, ea nu s-a născut aici, ca mine.
— Bun, Amy, bun. Nu prea sunt de părerea ta, dar e firesc să presupun că Fanny preferă să nu stea aici, ca şi tine, dealtfel, deseori. Deci tu, Fanny şi unchiul tău, draga mea, faceţi ce vreţi... Bine, bine. N-am să m-ames- tec. Nu vă sinchisiţi de mine.
Js Sarcina ei însă cea mai grea era să-l scoată pe frate- său din închisoare: ca să-l smulgă de la moştenirea doamnei Bangham în îndeplinirea comisioanelor şi să-l ferească de a schimba vorbe de mahala cu nişte inşi foarte dubioşi de acolo, consecinţă inevitabilă a celor două fapte precedente.
La optsprezece ani el se mulţumea să-şi târâie viaţa de azi pe mâine, de la un ceas la altul, să împuşte gologanul şi s-o ducă aşa până la optzeci. Nu intra om în închisoare ■de la care să deprindă ceva folositor, ceva bun, şi ea nu-i putu găsi alt protector decât pe naşul şi totodată vechiul ei prieten.
— Dragă Bob, spuse ea, ce-o să se aleagă de bietul Tip?
Numele lui era Edward, iar diminutivul Ted se transformase în Tip între zidurile temniţei.
Temnicerul avea părerea lui nestrămutată despre ce-o să se aleagă de bietul Tip, şi din dorinţa de a-i împiedica adeverirea, el mersese până acolo încât să-l tragă de limbă pe Tip dacă nu cumva ar fi nimerit să plece şi să se înroleze în armată ca să-şi slujească ţara.
— Bine, draga mea, zise temnicerul, ceva tot trebuie să facem cu el. Dar dacă aş încerca să-i plasez pe lângă un om al legii!

— O, ce bine ar fi, Bob!

Temnicerul avea deci două întrebări de pus oamenilor de această profesie care veneau şi plecau din închisoare. El o puse pe a doua atât de stăruitor, încât sfârşi prin a-i găsi lui Tip un scăunaş şi doisprezece şilingi săp- tămînal în biroul unui avocat din sanctuarul naţional numit Palatul Tribunalului, pe atunci unul din nenumăratele bastioane veşnice ale demnităţii şi securităţii Albio- nului, dispărut astăzi fără de urmă.

Timp de şase luni Tip lâncezi la Clifford's Inn[17], şi după această perioadă, într-o seară, el reveni agale, cu mâinile înfundate în buzunare, şi spuse surorii lui, printre altele, că nu avea să se mai ducă înapoi.

— Nu te mai duci înapoi?! Exclamă neliniştită biata şi micuţa Fiică a închisorii Marshalsea, care tot timpul făcea calcule şi proiecte pentru Tip, mereu pe primul plan al preocupărilor sale.

— Mi s-a făcut lehamite, spuse Tip, şi de aceea am lăsat totul baltă.

Lui Tip i se făcea lehamite de orice. La răstimpuri, venea să rezeme zidurile închisorii Marshalsea şi să reia succesiunea doamnei Bangham; micuţa lui a doua mamă, ajutată de credinciosul temnicer, l-a dat, rând pe rând, la antrepozite, la grădina de zarzavaturi, la un negustor de hamei, din nou la un avocat, la un licitator, la o fabrică de bere, la un agent de bursă, din nou la un avocat, la un birou de poştalion, la un birou de omnibuze, din nou la un avocat, la un negustor de mărunţişuri, la o distilerie, din nou la un avocat, la o lânărie, la o postăvărie, la piaţa de peşte, la un negustor de fructe exotice şi la docuri. Dar de orice se apucă, lui Tip i se făcea lehamite şi lăsa totul baltă. Oriunde se ducea băiatul ăsta ghinionist, parcă ar fi purtat cu el zidurile temniţei, pe care le ridică în juru-i în cutare sau cutare treabă, umblând între limitele lor res- trînse, ca odinioară, şleampăt, fără nici o ţintă, ca un târâie-brâu, până ce zidurile reale, neclintite ale închisorii Marshalsea exercitau iarăşi asupra lui puterea lor fascinantă şi îl rechemau la ele.

Micuţa, curajoasa făptură ţinea totuşi atât de mult să-şi salveze fratele, încât, în timp ce-i înşira de zor tristele lui peripeţii, ea strânse, înnodă ban cu ban, destul ca să-l poată îmbarca pentru Canada. Când i se făcu lehamite şi de trândăveală, gata să lase baltă chiar şi asta, catadicsi să încuviinţeze plecarea spre Canada. Ea era tare îndurerată la gândul despărţirii, dar se bucură în speranţa că până la urmă îl îndrumase pe calea cea bună.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, dragă Tip. Nu cumva să fii prea mândru şi să nu ne vizitezi după ce-ţi vei fi găsit fericirea.

— Bine! Spuse Tip şi plecă.

Dar nu până în Canada; de fapt nu ajunse decât la Li- verpool. După ce călători de la Londra până în acel port, se simţi atât de puternic îndemnat să lase baltă şi vaporul, încât hotărî să se întoarcă pe jos. Punând în practică acest proiect, el se prezentă la sora lui după o lună, în zdrenţe, fără pantofi şi mai plictisit ca niciodată.

În sfârşit, după ce reluă o vreme succesiunea doamnei Bangham, îşi dezvălui ocupaţia pe care şi-o găsise:

— Amy, am un serviciu.

— E-adevărat, Tip?

— Perfect. De-acum o să meargă totul strună. Nu va mai trebui să-ţi faci griji din pricina mea, fetiţo.

— Despre ce-i vorba, Tip?

— Păi, tu-l cunoşti pe Slingo din vedere?

— Nu-i cel pe care toţi îl numesc misitul?

■— întocmai. Luni se liberează şi are să-mi dea o 6lujbă.

— Cu ce face misitie, Tip?

• — Cu cai. Straşnic. Să vezi ce bine o să-mi meargă, Amy.

Săptămâni în şir nu l-a mai văzut după aceea şi n-a mai auzit despre el decât o dată. Se şoptea printre deţinuţii mai vechi că fusese văzut la o licitaţie trucată din Moor- fields[18], prefăcându-se că ar cumpăra nişte obiecte chipurile de argint masiv, deşi erau numai suflate, şi plă- tindu-le foarte mărinimos cu bilete de bancă; dar aceste zvonuri n-au ajuns până la urechile ei. Într-o seară lucra, singură — stând în picioare la fereastră ca să profite de licărul amurgului care stăruia pe ziduri — când Tip deschise uşa şi intră.

Ea îl sărută şi-i ură bun venit, dar se temu să-i pună întrebări. Văzu cât de neliniştită şi de sfioasă era, iar lui s-ar fi zis că-i părea rău.

— Tare mi-e teamă, Amy, că de astă dată o să fii supărată. Zău aşa!

— îmi pare foarte rău, Tip, că te aud spunând asta. Ai revenit?

— Păi... mda!

— Cum nu m-aşteptam, Tip, că ocupaţia pe care o găsiseşi să-ţi convină cine ştie cât, sunt mai puţin surprinsă şi nu-mi pare atât de rău precât s-ar cuveni.

. ■— Da, dar nu ăsta-i cel mai rău...

— Nu ăsta-i cel mai rău?

• — Nu lua aerul ăsta atât de îngrozit. Nu, Amy, nu ăsta-i cel mai rău. M-am întors, vezi, dar... *nu* lua aerul ăsta atât de îngrozit... m-am întors într-un chip, aş spune, nou. Am fost şters de pe lista voluntarilor, acum mă aflu aici în rândul trupelor regulate.

---

17 *Clifford's Inn*, cel mai vechi colegiu avocăţesc (din veacul al XlV-lea) al Cancelariei juriştilor de pe strada Fleet, a fost dărîmat în 1934. Acolo îşi aveau birourile avocaţii de pe lîngă tribunal.

18 Odinioară, un teren pentru bîlciuri şi comerţ ambulant pe tarabe, astăzi circul Finsbury. Tip, complice al unor escroci, se amesteca prin lume ca să inspire încredere în mulţimea strînsă la nişte licitaţii necinstite.

— Oh! Nu cumva vrei să spui, Tip, că eşti deţinut! Nu, nu!
— Ei bine, nu vreau să spun asta, răspunse pe un ton rezervat; dar dacă nu mă-nţelegi fără să spun, ce pot
Face? Sunt priponit pentru o datorie de patruzeci de lire.

Pentru întâia oară în toţi aceşti ani se simţi copleşită sub povara grijilor. O podidiră lacrimile; îşi frângea mâinile ridicate deasupra capului, tipind că aceasta l-ar ucide pe tatăl lor dacă ar afla, şi se prăbuşi la picioarele nerecunoscătorului Tip.

Lui Tip îi era mai lesne de-a o face pe soră-sa să-şi revină decât ei de a-i face să priceapă că Tatăl închisorii Marshalsea şi-ar fi pierdut cumpătul dacă ar fi aflat adevărul. Pentru Tip, acest lucru era atât de neînţeles, cu totul inexplicabil. Doar judecând lucrurile din acest unghi de vedere cedă rugăminţilor ei, susţinute de cele ale unchiului şi ale celeilalte surori. Cât despre întoarcerea lui, exista un precedent, nici vorbă; tatăl a fost pus la curent în mod obişnuit, iar deţinuţii, înţelegând mai bine decât Tip necesitatea acestei minciuni pioase, au păstrat taină cu loialitate.

Aceasta era viaţa, aceasta era povestea Fiicei închisorii Marshalsea la douăzeci şi doi de ani. Deşi păstra aceeaşi afecţiune curţii sordide şi clădirilor mizerabile, căminul şi locul său de naştere, ea umbla stânjenită de colo până colo, având conştiinţa că toată lumea o arăta cu degetul. Deoarece începuse să lucreze în afara zidurilor, socotea de cuviinţă să ascundă unde locuia şi să facă drumurile în cea mai mare discreţie posibilă între oraşul liber şi porţile de fier, dincolo de care niciodată în viaţă nu dormise. Sfiala ei înnăscută sporise odată cu această taină, şi abia îşi mai purta pasul uşor şi făptura micuţă pe străzile înţesate de lume.

Plină de experienţa şi înţelepciunea care au învăţat-o necesităţile triste şi aspre ale vieţii, ea era inocentă în ţoale celelalte privinţe. Inocentă, în negura prin care îl vedea pe tatăl ei şi închisoarea cu apa tulbure a fluv iului viu care o străbătea şi apoi se învolbura mai departe.

Aceasta era viaţa, aceasta era povestea Mâcăi Dorrit, care acum, într-o seară tristă de septembrie, tocmai se ducea acasă, urmărită de departe de Arthur Clennam. Aceasta era viaţa, aceasta era povesteu Mâcăi Dorrit, care, odată ajunsă piuă la capătul Podului Londrei, se întoarse din cale, reveni pe urmele paşilor ei, îşi continuă drumul înspre biserica Sf. Gheorghe, iarăşi îl străbătu, se întoarse brusc din nou, lunecând ca o umbră pe poarta exterioară deschisă şi prin curticica închisorii Marshalsea.

Capitolul VIII

TEMNIŢA

ARTHUR CLENNAM se opri în stradă, aşteplînd să întrebe pe vreun călător ce clădire era. Lăsă câţiva să se perinde pentru că pe chipul lor nu desluşea nici un îndemn să le pună întrebarea, şi încă mai zăbovea în drum, când apăru un bătrân care coti, dând să intre în curte.

Mergea foarte gârbovit şi îşi târa încet paşii, dus pe gânduri, aşa încât arterele londoneze cu circulaţia lor tumultuoasă nu păreau a fi pentru el un loc prea sigur. Avea nişte haine murdare şi ponosite; un pardesiu uzat, cândva de culoare albastră, care-i ajungea la glezne, îm- bungheat până-n bărbie, unde se pierdea în gulerul de catifea ca un spectru. Bucata de pânză roşie cu care strigoiul ăsta se făIise la viaţa lui acum era hâita către ceafa bătrânului într-un vârtej de păr cărunt, cravată şi cataramă ruginie, toate laolaltă aproape amenin ţând să-i zboare pălăria din cap. O pălărie slinoasă, ca vai de lume, pleoştită pe ochi, cu borurile mâncate şi' mototolite, care lăsau să se vadă un capăt de batistă spânzurând dedesubt. Pantalonii păreau atât de lungi şi de anapoda croiţi, pantofii atât de mari şi de scâlciaţi, încât îşi târşiia picioarele ca un ele*- fant, şi nu se putea spune dacă aşa era mersul lui, ori asta numai din pricină că mătura pământul cu nădragii şi în- căltările. Ducea subsuoară o cutie scâlciată şi roasă, conţî- nînd cine ştie ce instrument de suflat; în aceeaşi mină avea un pacheţel, învelit în hârtie brun-alburie, cu tutun de prizat de câţiva gologani, din care îşi desfăta agale sărmanul lui nas vânat şi zbârcit cu o priză făcută să dureze cât mai mult, tocmai când Arthur Clennam se uita la el.

Acestui bătrân, care acum trecea drumul, preferă să se adreseze, bătîndu-1 uşor peste umăr. Bătrânul stătu locului şi privi în jur cu acea expresie în ochii lui verzi şi vlăguiţi a omului cu gândurile departe, dar şi niţeluş tare de urechi, pe deasupra.

—■ Vă rog, domnule, spuse Arthur, repetind întrebarea, ce clădire este aceasta?
— Hai?! Clădirea asta? Replică bătrânul, făcând semn într-acolo, fără să privească, şi întrerupându-şi prizatul tutunului la jumătate de drum. Asta-i închisoarea Marshalsea, domnule.
— închisoarea pentru datornici?
— Da, domnule, spuse bătrânul, cu aerul celui care nu prea socoteşte necesar să insiste asupra acestei denumiri, închisoarea pentru datornici.

După care se întoarse şi dădu să intre.
— Scuzaţi-mă, reluă Arthur, mai oprindu-1 o dată, dar îmi permiteţi să vă pun încă o întrebare? Poate oricine intră aici?
— Oricine poate *intra*, răspunse bătrânul, adăugind de fapt prin tâlcul acestei sublinieri: „Dar nu oricine poate ieşi “.
— îmi cer din nou scuze. Cunoaşteţi locul acesta?
— Domnule, replică bătrânul, strângând în mina pacheţelul cu tutun şi întorcându-se către celălalt, ca şi cum întrebarea îl stânjenea, îl cunosc foarte bine.
— Vă rog să mă scuzaţi. Nu mă interesez dintr-o curiozitate impertinentă, ci am motive întemeiate. Vă este cumva cunoscut aici numele de Dorrit?
— Numele meu, domnule, răspunse bătrânul, în chip cu totul surprinzător, este Dorrit.

Arthur îşi scoase pălăria în faţa lui.

— Permiteţi-mi să vă spun câteva cuvinte. Nu mă aşteptam deloc la această veste şi sper că veţi accepta vorbele mele drept suficiente scuze pentru libertatea pe care mi-am îngăduit-o de a mă adresa dumneavoastră. M-am întors recent acasă în Anglia după o absenţă îndelungată. Am văzut în casă la mama — doamna Clennam, care locuieşte în centrul Londrei — o tânără ocupată cu lucrul de mână, căreia, după cum am auzit, toţi îi spuneau Mica Dorrit. Mă interesez cu sinceritate de ea şi aş dori neapărat să ştiu ceva mai mult în ce o priveşte. Nu t' ecuse nici un minut până să veniţi dumneavoastră când am văzut-o intrând pe uşa aceea.

Bătrânul îl privi cu băgare de seamă.

— Sunteţi marinar, domnule? Întrebă. Părea puţin dezamăgit când acesta tăgădui scuturând din cap. Nu sunteţi marinar? Mă gândeam că asta sunteţi, judecând după faţa dumneavoastră arsă de soare. Vorbiţi serios, domnule?

— Vă asigur că sunt serios şi vă rog să credeţi că vorbesc cât se poate de serios.

— Cunosc foarte puţin lumea, domnule, replică bătrî- nul, care avea un glas stins, tremurat. Eu îmi urmez pur şi simplu calea, ca umbra pe un cadran solar. Cine şi-ar pierde vremea să mă înşele ar fi într-adevăr prea lesne... un succes de-a dreptul jalnic ca să poată aduce cuiva cât de cât o satisfacţie. Tânără pe care aţi văzut-o intyînd aici este fiica fratelui meu. Frate-miu se numeşte William Dorrit; eu sunt Frederick. Spuneţi că aţi văzut-o în casa mamei dumneavoastră... ştiu că mama dumneavoastră o ocroteşte... vă interesaţi de ea şi vreţi să ştiţi ce face aici. Veniţi să vedeţi.

Se urni din loc, însoţit de Arthur.

— Fratele meu, continuă bătrânul, oprindu-se în prag şi iarăşi privind încet în jur, se află aici de mulţi ani; şi aproape tot ce se petrece, chiar şi între noi, în afara acestor ziduri, nu i se aduce la cunoştinţă din motive despre care nu cred că e cazul să mai pomenesc acum. Fiţi atât de bun şi nu suflaţi o vorbă despre lucrul de mână al nepoatei mele. Fiţi atât de bun şi nu pomeniţi nimic despre cele discutate de noi. Dacă rămâneţi în limitele create de noi, nu veţi putea greşi. Şi-acum veniţi să vedeţi!

Arthur îl urmă până în fundul unei bolţi joase la capătul căreia o cheie se auzi răsucindu-se în broască unei porţi solide care se deschise dinăuntru. Au fost introduşi într-o gheretă, un so; de vestibul pe care-1 străbătură şi pătrunseră în închisoare, printr-o altă poartă zăbrelită. Bătrânul, mergând înainte cu acelaşi pas şontâcăit, când ajunseră la temnicerul de serviciu, se întoarse pe călcâie în felul Iul lent, ţeapăn, gârbovit, vrând parcă să-şi prezinte însoţitorul. Temnicerul dădu din cap, iar însoţitorul intră fără să mai fie întrebat pe cine caută.

Era o noapte întunecoasă; felinarele din curte şi luminările care abia pâlpâiau la ferestrele închisorii dinapoia a tot soiul de perdele, de storuri, care mai de care mai vechi şi mai strâmbe, nu aveau aerul să îndulcească bezna. Câţiva îşi purtau paşii prin preajmă. Dar cei mai mulţi se allau înăuntru. Bătrânul, apucând înspre dreapta curţii, făcu o cotitură la uşa a treia sau a patra şi începu să urce treptele.

— Scara e cam întunecată, domnule, dar n-o să-ntîl- niţi nimic în cale.

Se opri o clipă înainte de a deschide o uşă la cel de-al doilea cât. De cum apăsă pe clanţă, vizitatorul dădu numai- decât cu ochii de Mica Dorrit şi înţelese de ce ţinea atât de mult să ia masa singură.

Adusese cu sine carnea ce i se cuvenea la masă şi tocmai o încălzea pe un grătar pus la foc pentru taieă-său care stătea înfăşurat într-un vechi halat cenuşiu, cu o tichie neagră pe cap. aşteptându-şi cina. Dinainte-i fusese întinsă
O faţă de masă curată, un cuţit, o furculiţă şi lingură, solniţe de sare şi piper, un pahar şi o cană din cositor pentru bere. Nimic nu lipsea, avea până şi condimentele lui preferate: o sticluţă cu boia de ardei iute şi o farfurioară cu murături de câţiva gologani.

Fată tresări, sc îmbujora puternic şi apoi deveni albă ca varul. Musafirul, mai mult din priviri decât făcându-i semn uşor cu mâna, instinctiv, o rugă să fie liniştită şi să aibă încredere în el.

— L-am găsit pe acest domn, rosti unchiul — domnul Clennam, William, fiul prietenei lui Amy — în faţa uşii de la stradă; dorea, în trecere fiind, să-ţi prezinte omagiile sale, dar şovăia să intre sau nu. Dânsul este William, fratele meu, domnule.

— Nădăjduiesc, zise Arthur, nu prea ştiind ce să
Spună, că respectul pentru fiica dumneavoastră ar putea explica şi justifica dorinţa de a fi prezentat dumneavoastră, domnulei. _ — Domnule Clennam, replică gazda, ridicându-se în picioare, luându-şi tichia de pe cap şi ţinând-o în căuşul palmei, gata să şi-o aşeza la loc, îmi faceţi o mare cinste. Fiţi binevenit, domnule, adăugă, cu o plecăciune adâncă. Frederick, un scaun. Vă rog, luaţi loc, domnule Clennam.

Îşi puse din nou tichia neagră pe cap, aşa cum o ridicase, şi îşi reluă locul la masă. În gesturile lui era uimitor de multă bunăvoinţă şi condescendenţă — ceremonialul cu care îi întâmpina pe noii întemniţaţi.

— Fiţi binevenit la Marshalsea, domnule. Am făcut aceleaşi urări multor oameni distinşi, ajunşi între aceste ziduri. Poate că ştiţi... fiica mea, Amy, s-ar putea să vă fi spus că sunt Părintele acestui loc.

— Eu... da, auzisem, se încumetă Arthur să afirme.

— Ştiaţi, fără îndoială, că fiica mea Amy s-a născut aici. O fată bună, domnule, scumpă fată, care de multă vreme este mângâierea şi sprijinul meu. Amy, draga mea, poţi servi; domnul Clennam va scuza obiceiurile rudimentare la care suntem constrânşi aici. Daţi-mi voie să vă- ntreb, domnule, dacă aţi vrea să-mi faceţi cinstea să serviţi...

— Mulţumesc, îl întrerupse Arthur, nici o fărâmă.

Era pur şi simplu uluit de atitudinea acestui om, care,

Deşi nu părea câtuşi de puţin să se îndoiască de faptul că fiica lui fusese rezervată în legătură cu povestea vieţii lor de familie, avea totuşi să-şi dezvăluie într-atât gândurile.

Fata îi umplu paharul, aduse totul la îndemna lui la masă şi apoi se aşează pe un scaun, alături, în vreme ce el servea cina. Evident, ca să se supună tabieturilor zilnice, ea îşi puse dinainte o bucată de pâine şi atinse paharul cu buzele; Arthur văzu însă că era tulburată şi că nu lua nimic. Privirea aţintită asupra tatălui ei, în care se citea, deopotrivă, că îl admira, că se mândrea cu el, dar şi că-i era ruşine de el, plină de afecţiune şi devotament, îl mişcă până în adâncul inimii pe Arthur.

Tatăl închisorii Marshalsea manifesta faţă de fratele său o condescendenţă amabilă, bine intenţionată, ca pentru cineva care nu s-a realizat pe nici un plan.

— Frederick, spuse el, ştiu că tu şi Fanny o să cinaţi la tine acasă astă-seară. Unde-ai lăsat-o pe Fanny, Frederick 7

— E la plimbare cu Tip.

— Tip, poate că ştiţi, este fiul meu, domnule Clennam. A avut o viaţă mai zbuciumată, e mai nestatornic, iar începutul lui în societate nu i-a fost — ridică din umeri, sco- tind un oftat slab, şi privi în juru-i prin odaie —prea favorabil. Prima dumneavoastră vizită aici, domnule?

— Da, prima mea vizită.

— Aproape că nu e cu putinţă să fi venit aici din copilărie, şi eu să nu ştiu. Foarte rar se întâmpla ca cineva, cât de cât cu pretenţii... da, cât de cât cu pretenţii, să vină aici fără să-mi fi fost prezentat.

— Fratelui meu îi sunt prezentate zilnic patruzeci sau cincizeci de persoane, zise Frederick, cu chipul luminat de
O rază de mândrie.

— Da, încuviinţă Tatăl închisorii Marshalsea. Am şi depăşit acest număr. Într-o duminică frumoasă, din perioada sesiunii judiciare, e ca o adevărată recepţie la Curte... adevărată recepţie la Curte. Amy, draga mea, m-am chinuit toată după-amiaza să-mi amintesc numele domnului aceluia din Camberwell prezentat mie anul trecut în săp- tămîna Crăciunului de către simpaticul negustor de cărbuni care a fost retrimis la închisoare pentru şase luni.

— Nu-mi amintesc numele lui, tată.

— Frederick, *tu* nu-ţi aduci aminte?

Frederick nu prea ştia dacă auzise cândva acest nume. Nimeni nu se putea îndoi că Frederick ei'a ultima persoană de pe pământ căreia să i se pună o asemenea întrebare, în speranţa unei informaţii precise.

— Mă refer, continuă fratele său, la domnul care a făcut fapta aceea frumoasă cu atâta delicateţe. Hm! Ia uite! Nu-mi aduc deloc aminte numele. Domnule Clennam, de vreme ce am pomenit întâmplător despre o anumită faptă frumoasă şi delicată, poate că v-ar face plăcere să ştiţi în ce a constat.

— Aşa este, într-adevăr, rosti Arthur, retrăgându-şi privirile fixate asupra căpşorului gingaş, care începuse să se plece, de pe chipul palid, cernit de o nouă nelinişte.

— E o faptă atât de generoasă şi care dezvăluie deopotrivă simţăminte delicate, încât aproape că-i o datorie să pomenim despre ea. Spuneam atunci că totdeauna o voi pomeni, la momentul potrivit, fără să ţin seamă de sensi- bflitatea mea. Ei, da, n-are rost să ascund Lucrurile... trebuie să ştiţi, domnule Clennam. Că uneori se întâmpla ca cei care vin aici să aibă dorinţa de a-şi da... obolul, în cinstea Părintelui acestui loc.

Era într-adevăr o scenă tristă, foarte tristă să vezi cum fata punea mâna pe braţul tatălui ei într-o rugăciune mută, pe jumătate înăbuşită, în timp ce făptura ei micuţă şi retrasă se întorcea timidă într-altă parte.

— Uneori, continuă el pe un ton scăzut, molcom, emoţionat şi mereu dregându-şi glasul, uneori... Iun... îmbracă
O formă, alteori alta, dar în general este vorba de... hm... de bani. Şi nu-mi rămâne decât să recunosc că prea adesea, hm... sunt bineveniţi. Domnul la care mă refer mi-a fast prezentat, domnule Clennam, într-un chip absolut măgulitor pentru mine şi mi s-a adresat nu numai cu o mare politeţe, ci era şi... hm... expert în materie. (În tot acest timp, deşi terminase cina, continua să umble nervos cu furculiţa şi cuţitul prin farfurie, ca şi cum i-ar mai fi rămas ceva acolo.) Din conversaţia cu el am înţeles că avea o grădină, cu toate că la început, din delicateţe, nu pomenise despre asta, deoarece grădinile... hm... nu-mi sunt la îndemână. Dar s-a dat de gol când admiram un foarte frumos ghiveci de muşcate... splendide mai erau, zău... adus dc la sera lui. Cum eu mă minunam de coloritul bogat al florilor, mi-a arătat o fâşie de hârtie petrecută jur împrejurul vasului pe care stătea scris „Pentru Tatăl închisorii Marshalsea", şi mi-l oferi în dar. Asta însă n-a fost... hm... tot. La plecare mă rugă ceva în mod special şi anume să nu scot hârtia decât după o jumătate de oră. Eu... hm... aşa am şi procedat. Şi când am desfăcut-o. Mi-am dat seama că înăuntru erau... hm... doi galbeni. Vă asigur, domnule Clennam, că am primit... hm... fel de fel de oboluri, diferite ca valoare, şi că totdeauna au fost... hm... din păcate, binevenite: dar nici unul nu mi-a făcut mai mare plăcere ca acesta.., hm... acest obol anume.

Arthur se pregătea să spună puţinul care se putea spune pe o asemenea temă, când începu să bată un clopot şi se auzi zgomot de paşi apropiindu-se de uşă. O fată drăguţă, mult mai înaltă şi mai dezvoltată decât Mica Dorrit, deşi, privite împreună, arpnsta Dărea mai tânără la faţă, se opri în uşă dând cu ochii de o persoană străină; tânărul de lângă ea rămase locului, de asemenea.

— Domnul Clennam, Fanny. Fiica mea cea mare, domnule Clennam, şi fiul meu. Clopotul dă de veste musafirilor că trebuie să se retragă, de aceea au venit să ne spună noapte bună; dar mai

e destul timp, berechet. Fetelor, demnul Clennam are să vă scuze dacă aveţi cumva unele treburi gospodăreşti de pus la punct. Dânsul ştie, fără îndoială, că n-am decât o singură odaie aici.
— Doar atât aş vrea, tată, că Amy să-mi cureţe rochia, spuse cea de-a doua fată.
— Şi eu hainele, zise Tip.
Amy trase sertarul unei mobile vechi sub formă de comodă, sus, şi de pat, în partea de jos, şi scoase două bocceluţe p? Care le înmână fratelui şi surorii sale.
— Sunt cârpite şi călcate?
Întrebarea era pusă în şoaptă de Fanny, dar Clennam o auzi.
— Da, răspunse Amy.
Arthur, care acum se ridicase în picioare, profită de prilej să se uite în jur prin odaie. Pereţii fără tapet fuseseră văruiţi în verde de o mina nedibace, se vedea cât de colo, şi erau împodobiţi sărăcăcios cu câteva gravuri. Existau perdele la ferestre, iar pe jos se afla întins un covor; nişte rafturi, cuiere şi alte asemenea obiecte, care să le înlesnească viaţa, adunate de-a lungul anilor. Era o cameră strimtă, neîncăpătoare, sărăcăcios mobilată şi, colac peste pupăză, căminul mai scotea şi fum, altminteri ce căuta apărătoarea de tablă pusă deasupra? Totuşi, prin trudă şi grijă asidue, ajunseseră să aibă o odaie curăţică şi chiar tihnită în felul ei.
Clopotul bătea întruna şi unchiul stătea pe ghimpi.
— Haide, Fanny, haide, Fanny, stărui el, luând sub braţ cutia scâlciată a clarinetului, se încuie, fetiţo, se încuie!
Fanny ură noapte bună tatălui ei şi dispăru graţioasă. Tip şi coborâse scările, tropăind.
— Să mergem, domnule Clennam, spuse unchiul, privind înapoi, în vreme ce îi urmă pe ceilalţi cu pasul lui târşiit, se încuie poarta, domnule, se încuie poarta.
Domnul Clennam avea două lucruri de făcut până să plece; mai întâi, să-şi dea obolul Tatălui închisorii Marshalsea fără a o răni pe fiică, şi apoi să spună ceva fetei, un singur cuvânt măcar, ca o explicaţie a faptului că venise acolo.
— Daţi-mi voie, zise Tatăl, să vă conduc până jos.
Ea se strecurase afară după ceilalţi, aşa că cei doi rămăseseră singuri.
— Vă rog, daţi-mi voie... (Cling, cling, cling.)
— Domnule Clennam, spuse Tatăl, sunt profund... profund...
Dar vizitatorul îi închise mâna ca să înceteze clinchetul monedelor şi coborî în goană mare scara.
Nu mai dădu de Mica Dorrit pe drum sau în curte. Doi-trei întârziaţi se îndreptau grăbiţi către gheretă şi el
ii urmă, când, o zări în pragul clădirii de lângă intrare. El se întoarse grăbit.
— Te rog să mă ierţi, spuse, că-ţi vorbesc aici; iar- tă-mă, te rog, că am venit până aici! Te-am urmărit aseară. Am făcut acest lucru din dorinţa de a-ţi fi de folos dumitale şi familiei dumitale. Ştii în ce termeni sunt cu mama şi de aceea nu te va surprinde poate că am păstrat între noi relaţii distanţe, că nu cumva, fără voia mea, să-i stârnesc invidia, ori s-o întărit, sau să-ţi aduc vreun prejudiciu în ochii ei. Ceea ce am văzut aici în acest timp scurt nu face decât să-mi sporească şi mai mult dorinţa sinceră de a-ţi fi prieten. Aş fi recompensat din plin pentru orice dezamăgire dacă aş putea nădăjdui să-ţi câştig încrederea.
La început fusese speriată, dar pe măsură ce el îi vorbea, căpăta curaj parcă.
— Sunteţi foarte bun, domnule. Îmi vorbiţi cu atâta seriozitate. Eu însă... eu însă aş fi preferat să nu mă urmăriţi.
Înţelese că emoţia ei rostind aceste cuvinte era pricinuită de taică-său; el avea respect faţă de acest simţământ şi nu mai spuse nimic.
— Doamna Clennam mi-a fost de un mare ajutor; mă tem că n-ar fi bine, drept mulţumire, să am secrete faţă de dânsa. Mai mult nu pot spune în seara asta, domnule.
Sunt sigură că aveţi de gând să fiţi bun cu noi. Vă mulţumesc, vă mulţumesc 1
Dă-mi voie să-ţi mai pun o singură întrebare înainte de a pleca: o cunoşti de mult timp pe mama?
— Cred că de doi ani, domnule... Clopotul a încetat să mai bată.
— Cum y-ati cunoscut? A trimis aici după dumneata?
— Nu. Nici nu ştie că stau aici. Noi avem un prieten, tata şi cu mine... un biet muncitor, dar cel mai bun prieten... şi am scris un anunţ că aş vrea să lucrez croitorie, şi am dat adresa lui. El a afişat ce am scris eu în câteva locuri unde nu se plăteşte nimic. Astfel m-a găsit doamna Clennam şi a trimis după mine. O să se încuie poarta, domnule!
Ea se speriase şi era atât de frământată, iar el atât de înduioşat de compasiunea pentru ea, atât de profund îl interesa povestea vieţii ei pe măsură ce i se dezvăluia, încât aproape nu-i venea să se smulgă de acolo. Dar clopotul care încetase să mai bată, liniştea aşternută peste închisoare era un semnal de plecare, şi după ce mai spuse grăbit câteva cuvinte amabile, plecă, lăsând-o să se întoarcă în pas molcom la taică-său.
Dar zăbovise prea mult. Poarta interioară era ferecată şi ghereta închisă. În zadar ciocăni cu mâna; stătu pironit locului, având convingerea neplăcută că trebuia să rămână acolo peste noapte, când, din spate, auzi o voce adresîri- du-i-se.
— Căzut în cursă, he? Spuse vocea. Nu vă puteţi duce acasă până dimineaţă... Aa! Dumneavoastră sunteţi, domnule Clennam?
Era glasul lui Tip; se uitau unul la celălalt, în curtea închisorii, când deodată începu să plouă.
— Aţi păţit-o, adăugă Tip, data următoare trebuie să fiţi mai cu băgare de seamă.
— Dar şi dumneata eşti închis, spuse Arthur.

— Cred şi eu! Zise Tip, sarcastic. Oarecum. Dar nu ca dumneata. Eu sunt de-al casei, numai soră-mea ţine morţiş că babacul să nu afle vreodată. Eu, unul, habar n-am de ce.
— Aş putea găsi vreun adăpost? Întrebă Arthur. Ce-ar fi mai bine să fac?
— Mai întâi de toate ar trebui s-o căutăm pe Amy, sugeră Tip, care în orice dificultate se adresa ei în chip firesc.
— Mai bine mă plimb pe aici toată noaptea... nu-i mare lucru, decât s-o deranjez în aşa hal.
— Nu-i nevoie să faci asta dacă n-ai nimic împotrivă
Să plăteşti un pat. Dacă plăteşti, în asemenea împrejurări ţi se va pregăti de dormit pe o masă din salon. Vino cu
Mine să te prezint.

Când treceau prin curte, Arthur înălţă privirile spre fereastra odăii pe care cu puţin înainte o părăsise şi unde mai ardea încă lumină.
— Da, domnule, mai spuse Tip,urmărinciu-i căutătura, acolo locuieşte babacul. Are să stea cu el încă vreo
Oră să-i citească ziarul de ieri, cine ştie; apoi o să iasă ca
O nălucă şi o să dispară fără nici un zgomot.
— Nu-nţeleg.
— Babacul doarme în odaia aceea, şi ea îşi, are locuinţa la temnicer. Prima clădire de acolo, spuse Tip, făcând semn către uşa unde se făcuse ea nevăzută. Prima clădire, odăiţa de sub acoperiş. Pentru camera asta ea plăteşte de două ori mai mult decât ar da pentru una de două ori mai bună, afară. Dar stă tot timpul cu babacul, zi şi noapte, biata şi scumpa de ea.

Din vorbă în vorbă ajunseră la un soi de cârciuma situată în celălalt capăt al închisorii, de unde deţinuţii tocmai se retrăseseră după întâlnirea de seară. Încăperea de la parter în care se strângeau era salonul în chestiune; tribuna eu jilţul prezidenţial, stacanele de cositor, paharele, lulelele, cenuşa de tutun şi izul general ul membrilor adunării, totul era aşa cum fusese lăsat de aceşti petrecăreţi la plecare. Salonul avea două dintre calităţile socotite esenţiale pentru grogul destinat doamnelor, şi anume, era cald şi îmbibat de arome; al treilea punct al analogiei, însă, abundenţa, îi lipsea, fiind o odăiţă înjghebată dintr-o altă.

Vizitatorul neiniţiat venit dinafară presupunea, fireşte, că toţi cei de aici ar ii deţinuţi; de la birtaş, chelner, chelneriţă de bar şi până la picolo. Nu se vedea dacă erau ori ba, toţi însă păreau nişie prăpădiţi. Patronul unei
Prăvălii de mărunţişuri dintr-o încăpere situată în faţă,
I care lua şi domni în pensiune, se ocupă de el şi-i făcu patul. Fusese croitor pe vremuri şi spunea că ar fi avut chiar propriul său faeton. Se lăuda că-şi pusese pielea în joc pentru interesele închisorii; avea unele idei neclare şi neclarificabile, cum că guvernatorul temniţei interceptă
O anumită subvenţie. Care ar fi trebuit să ajungă în mâinile deţinuţilor. Îi plăcea să creadă acest lucru şi totdeauna le ~ împărtăşea noilor-veniţi şi străinilor temerile lui închipuite, deşi n-ar fi putut explica în ruptul capului despre ce subvenţie era vorba şi nici de unde i se năzărise aşa
i ceva. Era totuşi ferm convins că partea ce i se cuvenea din subvenţie se ridica la trei şilingi, nouă pence săptă- mînal, dar că în fiecare luni, cu regularitate, guvernatorul îl escroca de suma aceasta care îi revenea în calitatea sa de deţinut. S-ar părea că nu ajută la făcutul patului decât ca să nu piardă prilejul de a-şi dezvălui temerile, şi după ce îşi uşură astfel cugetul şi anunţă (aşa cum proceda totdeauna, pasămite, fără nici un rezultat însă) că va întocmi o scrisoare adresată ziarelor spre a da în vileag fapta guvernatorului, se angajă în tot soiul de discuţii cu | ceilalţi. Judecând după tonul general al întregii adunări, | era limpede că aceşti oameni ajunseseră să considere in- solvabilitatea drept o stare normală a umanităţii, iar plata, datoriilor, ca o boală care se manifesta când şi când.

În mijlocul acestei scene stranii şi cu aceste umbre nu mai puţin stranii zburând în juru-i, Arthur Clennam asista la pregătiri ca şi cum făceau parte dintr-un vis. Între
I timp, îndelung iniţiatul Tip în resursele cârciumii, care îi procurau bucurii atât de jalnice, arătă vizitatorului focul din vatră bucătăriei comune, întreţinut prin subscripţie în: rândul deţinuţilor, căzănelul pentru apă fierbinte, menţinut în acelaşi chip, şi celelalte înlesniri, dând de înţeles că în general modalitatea de a fi „sănătos, bogat şi înţelept'[4] era să vii la Marshalsea.

Cele două mese apropiate una de alta dintr-un ungher au fost transformate până la urmă într-un pat foarte bun.
i Străinul se văzu abandonat scaunelor rustice, tribunei prezidenţiale şi odihnei, într-o atmosferă îmbâcsită de izul | ’berei, în încăperea cu rumeguş pe jos, feştile de aprins luleaua, scuipători. Cât despre odihnă, multă, multă vreme
A durat până să închidă ochii. Noutatea locului unde căzuse pe neaşteptate, senzaţia că fusese ferecat, amintirea odăii de sus, ’ a celor doi fraţi şi mai cu seamă a făpturii de copil sfios, a chipului pe care acum desluşea ani de hrană insuficientă, dacă nu înfometare, îl ţinură treaz şi nefericit.

Tot soiul de presupuneri, legate în modul cel mai ciudat de temniţă, numai şi numai despre temniţă, i-au chinuit mintea ea un coşmar în răstimpul cât a rămas treaz. Dacă erau pregătite coşciuge pentru cei care veneau acolo, unde şi cum le păstrau? Unde erau îngropaţi cei care mureau în închisoare? Cum erau transportaţi afară? Ce formalităţi trebuiau îndeplinite? Oare un creditor hapsin se putea prevala de cadavrul datornicului? Dacă cineva încerca să evadeze, ce

şanse de scăpare avea? Dacă un deţinut izbutea să escaladeze zidurile cu frânghie şi cange, cum făcea să coboare pe cealaltă parte? Dacă cineva ar fi putut să se caţăre pe acoperiş, să se furişeze pe o scară, să iasă pe poarta care dă la stradă şi să se piardă în mulţime? Dacă izbucnea un foc în închisoare pe când se afla el acolo?

Aceste porniri nestăvilite ale închipuirii nu erau, la urma urmelor, decât cadrul unei scene pe care trei personaje îi apăreau mereu dinainte: tatăl lui, cu acea căutătură împietrită pe care a păstrat-o până în clipa morţii, prevestită în acest tablou cernit; maică-sa, cu braţul ridicat ca pentru a se apăra de bănuielile fiului; Mica Dorrit, care, cu mâna pe braţul tatălui ei înjosit, întorcea capul lăsat în piept de ruşine.

Dar dacă maică-sa avea vreun motiv vechi şi binecunoscut numai de ea, care o determina să se poarte cu blândeţe faţă de sărmana fată! Dar dacă deţinutul care dormea atunci în tihnă — slavă Domnului — va veni să-i reproşeze în Ziua Judecăţii de Apoi ponoasele pricinuite de ea! Dar dacă din cauza tranzacţiilor mamei şi tatălui, său, chiar şi pe departe, capetele încărunţite ale celor doi fraţi fuseseră atât de jos doborâte!

Un gând îi fulgeră prin minte. Oare între îndelungata întemniţare şi propria claustrare în odaia ei, nu cumva găsea maică-sa o echivalare a pedepsei? „Recunosc că am contribuit la detenţia acestui om. Pentru asta am suferit şi eu acelaşi lucru. El s-a ruinat în închisoarea lui, eu în- tr-a mea. Mi-am ispăşit pedeapsa."

Când toate celelalte gânduri se destrămară, acesta continuă să-l obsedeze. Adormind, maică-sa răsări dinainte-i în jilţul pe roate, apărându-se de el prin această justificare. Când Arthur se deşteptă, sări ca ars, speriat fără pricină. Următoarele cuvinte îi răsunau în urechi, de parcă vocea maică-şi le-ar fi rostit pe îndelete la căpătâiul lui, ca să-i curme somnul: „El zace în închisoarea lui, eu zac într-a mea; justiţia inexorabilă a fost săvârşită. Ce vină mai am eu în cazul ăsta?! “

Capitolul IX

MĂICUŢĂ

LUMINA zorilor nu se grăbea să se caţăre pe zidul temniţei şi să privească înăuntru prin ferestrele salonului, dar când se ivi, ar fi fost mai bine venită dacă apărea singură, în loc să aducă un ropot de ploaie cu sine. Dar rafalele echinoxiale se năpusteau asupra mării, iar vântul nepărtinitor de sud-vest nu trecea cu vederea, în goana lui, nici chiar îngusta Marshalsea. Mugind prin turla bisericii Sf. Gheorghe şi răsucind toate apărătoarele de la hogeagnrile din preajmă, dădu buzna să vâre cu de-a sila fumul din Southwark în închisoare, repezindu-se pe hornurile celor câtorva deţinuţi care tocmai îşi aprindeau focul-, cât pe-aci să-i înăbuşe.

Arthur Clennam nu prea avea chef să zăbovească în aşternut, deşi patul lui se afla într-un ungher mai ferit, unde n-ar fi fost stânjenit dacă venea careva să scoată cenuşa de la focul din ajun, să-l aprindă pe cel al zilei sub căzănelul de încălzit apă pentru toţi deţinuţii, să umple la pompă vasul spartan, să mătură şi să împrăştie rumeguş în odaia comună, şi alte asemenea treburi. Se bucură din toată inima văzând revărsatul zorilor, deşi noaptea se odihnise puţin, şi ieşi de îndată ce putu desluşi obiectele din jur; afară, măsură curtea în lung şi în lat timp de două ceasuri grele până să se deschidă poarta.,

Zidurile erau atât de aproape unul de altul şi norii rătăcitori zburau atât de iute deasupra lor, încât avu senzaţia unui început de rău de mare când ridică ochii spre cerul vijelios. Ploaia, biciuită pieziş de palele vântului, înnegrise partea clădirii centrale pe care Arthur o vizitase de cu seară, lăsând însă uscată, la adăpostul peretelui, o trecere îngustă pe unde se plimbă în sus şi în jos, printre resturile de paie, gunoi, hârtii, pe lângă firicelul de apă care se prelingea de la pompă şi frunzele răzleţe ale legumelor din ajun. Tablou al vieţii mai deprimant nici că se putea închipui!

Chiar şi apariţia micuţei făpturi pentru care venise aici n-ar fi putut aduce vreo schimbare în bine. Poate că se strecurase din locuinţa ei în aceea a tatălui tocmai când era cu spatele într-acolo; în orice caz, n-a mai văzut-o. Pentru fratele ei oră ar fi fost prea matinală; de ajuns să-l vezi o dată ca să înţelegi că, leneş cum era, nu-şi părăsea patul, oricât de sordid, ocupat în timpul nopţii. Aşa că Arthur Clennam, pe când se plimba în sus şi în jos aşteptând să se descuie poarta, punea la cale în minte mijloacele de care să se folosească, mai degrabă pe viitor decât în prezent, pentru a duce mai departe firul descoperirilor sale.

În fine, poarta zăbrelită se dădu în lături şi temnicerul, stând pe scări, îşi trecea, matinal, pieptenul prin păr, gata să-l lase să plece. Bucuros că-şi- recăpăta libertatea, traversă ghereta paznicului şi din nou se găsi în curticica exterioară, unde în ajun stătuse de vorbă cu fratele Tatălui închisorii.

Un şir de oameni dăduse buzna înăuntru care încotro; printre aceştia, nu erau greu de identificat mesagerii anonimi, misiţii şi comisionarii locului. Câţiva dintre ei aşteptaseră în ploaie până să se descuie poarta; alyii, care îşi calculaseră mai bine timpul, tocmai soseau şi intrau nu-m ai decât, aducând în pungi de liîrtie brună, murate de ploaie, hălci de pâine, calupuri de unt, ouă, lapte — tot soiul de articole de băcănie. Păcătoşenia acestor slujitori ai păcătoşeniei, calicia acestor trepăduşi ai insolvenţei, iată un spectacol demn de a Ci văzut. Asemenea jerpelituri de haine şi pantaloni, astfel de rochii şi şaluri demodate, astfel de pălării boţite, asemenea cizme, pantofi, asemenea umbrele şi bastoane de când lumea nu s-au întâlnit nici chiar la Târgul de Zdrenţe Toţi aceşti oameni purtau veşminte aruncate de alţii, peticite şi înnădite, provenind din individualitatea altcuiva, şi nu mai păstrau nici o cusătură din vechea croială care le aparţinuse. Mersul lor era acela al unei specii aparte. Aveau un mod anume de a se strecura pe furiş când dădeau colţul, de parcă veşnic se duceau la muntele de pietate. Când tuşeau, făceau acest lucru ca oamenii aceia obişnuiţi să fie lăsaţi în plata Domnului pe peronul de la intrare şi pe culoare bântuite de curenţi de aer, în aşteptarea unor răspunsuri la scrisori întocmite cu cerneală

spălăcită, scrisori care pricinuiau destinatarilor mare bătaie de cap şi nici o satisfacţie. Când se uitau în trecere la cineva străin, o făceau cu nişte ochi de parcă ar fi vrut să împrumute ceva, înfometaţi, sfredelitori, cântărindu-i cumsecădenia de pe urma căreia puteau obţine un ajutor frumuşel dacă i-ar fi câştigat încrederea. Cerşetoria de profesie le pleoştea umerii înalţi, îi făcea să-şi târâie picioarele nesigure, răsărea din ţoalele imbun- gheate, prinse cu bolduri, cârpăcite şi zdrenţăroase, răbufnea din butoniere, se vedea de la o poştă prin tot soiul de bârneţe soioase care atârnau te miri unde şi ţâşnea din gurile lor duhnind a băutură.
Pe când oamenii ăştia treceau prin faţa lui Arthur, aflat încă în curte, şi unul dintre ei se întoarse către el să-l întrebe dacă nu dorea să-i ofere serviciile, îi veni în minte să mai vorbească o dată cu Mica Dorrit înainte de a pleca. Între timp ea îşi învinsese emoţiile primei surprize şi poate s-ar fi simţit mai la larg în prezenţa lui. Aşadar, îl întrebă pe acest membru al fraternităţii (care ţinea două scrumbii afumate în mina şi un codru de pâine şi o perie de ghete subsuoară) încotro se găsea cel mai apropiat loc unde putea lua o ceaşcă de cafea. Necunoscutul îi dădu un răspuns încurajator şi îl conduse într-o cafenea din preajmă, la câţiva paşi de acolo.

— O cunoaşteţi pe domnişoara Dorrit? Întrebă nou] client.

Necunoscutul ştia două domnişoare Dorrit; una care se născuse în închisoare... Asta era? Asta era! Necunoscutul o ştia de mulţi ani. Cât despre cealaltă domnişoară Dorrit, necunoscutul locuia în aceeaşi casă cu ea şi cu unchiu-său.

Această informaţie îl făcu pe Arthur să-şi schimbe planul pe jumătate întocmit de a rămâne la cafenea până când necunoscutul avea să-i aducă vorbă că Mica Dorrit ieşise în stradă. Încredinţa necunoscutului un mesaj confidenţial adresat ei, înştiinţând-o că vizitatorul care întîr- ziase ieri la taică-său o rugă să-i acorde prilejul de a sta puţin de vorbă împreună în locuinţa unchiului ei. Pe aceeaşi cale obţinu toate indicaţiile necesare pentru a putea nimeri casa, dealtminterî foarte aproape; se debarasă de necunoscut, pe care îl milui cu jumătate de galben, şi, după ce se mai învioră la cafenea, porni în mare grabă spre reşedinţa cântăreţului din clarinet.

Atâţia locatari stăteau în această casă, încât pervazul uşii părea la fel de încărcat da minere pentru clopoţei, precum este înţesată de clape orga dintr-o catedrală. Ne- ştiind care putea fi cel al cântăreţului la clarinet, stătu pe gânduri, când un volant[19], ţâşnind din fereastră unui salonaş, se opri în pălăria lui. Observă că storul din fereastră salonaşului avea o inscripţie: ACADEMIA D. CRIPPLES, şi dedesubt, CURS SERAL, iar îndărătul storului, obră- jorul alb al unui băieţandru, cu o felie de pâine cu unt şi
O rachetă. Deoarece fereastra joasă era lângă intrare, Arthur privi înăuntru pe sub transperant, înapoie volantul şi puse întrebarea care-i stătea pe limbă.

— Dorrit? Spuse băieţandrul bălai (de fapt domnişorul Cripples). *Domnul* Dorrit? Al treilea clopoţel, sunaţi o dată.

Elevii domnului Cripples luaseră uşa de la stradă, pa- re-se, drept maculator, căci era mâzgălita de sus până jos cu creoinul. Inscripţii mereu repetate, precum „Moş Dorrit", şi, Dick- Ne. Spălatul “, alternativ, dădeau de înţeles că discipolii domnului Cripples aveau personalitate. Era timp berechet să facă aceste observaţii până ce sărmanul bătrân să vină să-i deschidă.

— Ah, exclamă el, amintindu-şi foarte anevoie de Arthur, dumneavoastră aţi fost încuiat noaptea trecută!

— Da, domnule Dorrit. Sper s-o pot întâlni în momentul de faţă pe nepoata dumneavoastră aici.

— Oh! Făcu el, dus pe gânduri. În lipsa fratelui meu? Desigur. Vreţi să veniţi sus s-o aşteptaţi *1*

— Mulţumesc.

Răsucindu-se pe călcâie la fel de lent precum răsucea în minte orice auzea sau spunea, porni primul pe scara îngustă ca să-i arate drumul. Casa era foarte înghesuită şi avea un miros nesănătos. Lucarnele micuţe de pe scară dădeau spre ferestrele din dos ale altor case la fel de nesănătoase, de unde răsăreau prăjini şi frânghii pe care spânzurau nişte rufe boţite, de parcă locatarii duşi la pescuit de îmbrăcăminte ar fi prins mai nimica toată. Mansarda dosnică — o încăpere insalubră — conţinea un pat pliant — strâns atât de iute, câteva clipe mai devreme, încât cuverturile dădeau afară, de-ai fi zis că fierbeau, îm- piedicînd capacul să se închidă — şi pe o masă şubredă se aflau puse de-a valma cele cuvenite gustării de dimi-g neaţa: cafea şi pâine prăjită, pentru două persoane.,

Înăuntru, nimeni. Bătrânul, după ce stătu pe gânduri, ' murmură pentru sine că Fanny a fugit şi intră în odaia vecină s-o aducă înapoi. La rândul său, vizitatorul, obser- vând că uşa era ţinută pe dinăuntru şi că, în clipa când unchiul încercă s-o deschidă, se auzi un ţipăt ascuţit: „Nu intră, nătărăule! “şi când mai apăru şi un ciorap răzleţ şi o cămaşă de flanelă, înţelese că fata abia apucase să se îmbrace. Fără să fi ajuns la vreo concluzie, unchiul se aşează pe scaunul lui şi începu să-şi încălzească mâinile la foc; nu pentru că era rece, ori că şi-ai* fi dat cât de cât seama de temperatura odăii.

— Ce impresie v-a făcut fratele meu, domnule? Întrebă el când, treptat, observă ce făcea; se opri, întinse mâna spre prichiciul căminului şi îşi luă de acolo cutia clarinetului.

— M-am bucurat, rosti Arthur (care nu prea ştia ce să spună, căci gândurile îi erau la fratele din faţa lui), că l-am găsit atât de bine şi de vesel.

---

19 *tluy fr'uir,* altfel spus *Tîrgul ele vechituri,* se finea în trecut pe Koseinary La ne. denumita in liîal) Koyal Mint, astăzi un depou al cailor ferate londoneze.

— Ah! Exclamă bătrânul. Da, da, da, da!

Arthur se întreba la ce o fi având oare nevoie de cutia clarinetului. De fapt, n-avea deloc nevoie de ea. Băgă de seamă numaidecât că nu era pacheţelul de' tabac pentru prizat (care, de asemenea, se afla pe prichiciul căminului),

O puse la loc, luă în schimb tutunul şi se consolă cu câteva fire. Mişcările lui erau la fel de firave, de reţinute şi lente în cazul prizatului ca şi pentru orice altceva, dar desigur un tremur uşor de plăcere tot îi mai trecea prin sărmanii lui nervi vlăguiţi din colţurile ochilor şi ale gurii.

-— Dar despre Amy, domnule Clennam, ce părere aveţi?

—■*■ Tot ce am văzut şi am auzit despre ea, domnule Derrit, m-a impresionat profund.

— Frate-miu ar fi fost de-a dreptul pierdut fără Amy, replică. Fără Amy am fi fost pierduţi cu toţii. E o fată foarte bună. Îşi face cu adevărat datoria.

Arthur avu impresia că desluşeşte în aceste laude un anumit ton de rutină, remarcat şi seara trecută la tatăl ei, faţă de care, lăuntric, protestă şi se împotrivea. Şi asta nu pentru că ei şi-ar fi precupeţit laudele, ori că erau nesimţitori la ceea ce făcuse ea pentru ei, ci fiindcă din indolenţă se obişnuiseră cu ea aşa cum se obişnuiseră cu tot restul legat de situaţia lor. I se părea că deşi aveau zilnic la îndemână mijloacele de comparaţie între ea şi ceilalţi, fiecare luat în parte, o considerau la locul ei, oeu- pin. D, în raport cu ei, poziţia cuvenită, ca şi numele ori vârsta. I se părea că o priveau nu ca fiind mai presus de lumea închisorii, ci făcând parte din ea; pentru ei nu era deeît oarecum eeea ce aveau dreptul să aştepte şi nimic mai mult,

Unchiu-său îşi reluă gustarea de dimineaţă şi mînca- pâine prăjită muiată în cafea, uitând de musafir, când se auzi clopoţelul sunând a treia oară. Era Amy, după spusele lui, şi coborî să-i deschidă, lăsîndu-1 pe oaspete cu imaginea vie în minte a mâinilor lui murdare, a obrazului îngălat şi a staturii de om îmbătrânit, ca şi cum se afla acolo încă, dărâmat, în scaunul lui.

Fata venea în urmă-i, sfioasă ca totdeauna şi îmbrăcată ca de obicei cu rochia ei simplă. Ţinea gura puţin întredeschisă, ca şi cum inima i-ar fi bătut mai iute ca îndeobşte.

— Amy, domnul Clennam, spuse unchiu-său, te aşteaptă de câtva timp.

■— Mi-am îngăduit să-ţi trimit un mesaj.

— Am primit mesajul, domnule.

— Astăzi dimineaţă te duci la muncă? Cred că nu, căci e trec ut de ora dumitale obişnuită.

—- Nu, astăzi nu mă duc, domnule. Astăzi nu e nevoie de mine.

— îmi dai voie să te însoţesc o bucată de drum, în orice direcţie te-ai îndrepta? Aş putea, să-ţi vorbesc în timp ce mergem pe jos, fără să te reţin aici şi fără a-i mai stânjeni pe cei de-aici.

Părea încurcată, dar acceptă, dacă lui îi făcea plăcere. El pretinse că nu mai ştia unde şi-a lăsat bastonul, ca să-i dea răgaz să strângă patul, să răspundă bătăilor nerăbdătoare ale surorii ei în perete şi să-i spună încet câteva cuvinte unchiului. Apoi îşi găsi bastonul şi coborâră, ea mai întâi, urmată de el; unchiul rămase în capul scării şi probabil că-i uitase înainte ca ei să fi ajuns la parter.

Elevii domnului Cripples, care tocmai veneau la Şcoală. Îşi întrerupseră recreaţia matinală, şi anume bătaia lor cu ghiozdane şi cărţi, ca să vadă cu toţi ochii disponibili străinul venit în vizită la Dick-Nespălatul. Au îndurat în tăcere acest spectacol ispititor până când misteriosul oaspete ajunse la o distanţă bună; atunci s-au pornit pe ţipete, au dezlănţuit o artilerie de pietre şi totodată au început să ţopăie batjocoritor, îngropând în fel şi chip pipa păcii cu ceremonii atât de sălbatice, încât dacă domnul Cripples ar fi fost căpetenia tribului Cripple-Hai- hui, cu însemnele războiului asupră-i, nici că le-ar fi putut face mai multă cinste educaţiei lor.

În toiul acestui omagiu, domnul Arthur Clennam oferi braţul Mâcăi Dorrit, şi Mica Dorrit îl acceptă.

— Vrei să trecem peste Podul de Fier ca să scăpăm de zgomotul străzii? O întrebă.

Mica Dorrit răspunse: Dacă doreşte, şi apoi se încumetă să spere că nu-i luase în nume de rău pe elevii domnului Cripples, pentru că şi ea învăţase puţinul pe care-1 ştia la Academia serală a domnului Cripples. „Cu cea mai mare bunăvoinţă", replică el, îi ierta din toată inima pe elevii domnului Cripples. Astfel, Cripples deveni, fără să vrea, maestrul de ceremonii care îi prezentă unul celuilalt şi îi apropie în chip mai firesc decât putea s-o facă Craiul Nash[2], dacă ar fi trăit în zilele lui de glorie şi ar fi descins din caleaşca lui trasă de şase bidivii.

Dimineaţa rămăsese vântoasa şi pe străzi înotai în noroi, dar n-a mai plouat cât au mers spre Podul de Fier. Micuţa făptură părea atât de tânăra în ochii lui, încât erau momente când se trezea gândindu-se la ea ca la un copil, dacă nu chiar vorbindu-i ca unui copil. Şi poate că Arthur părea la fel de bătrân în ochii ei pe cât de tânăra era ea în ai lui.

— Mi-a părut rău, domnule, când am auzit că ieri seară aţi avut ghinionul de a fi încuiat înăuntru. Foarte neplăcut.

El spuse că n-a fost mare lucru, că a avut un pat foarte bun.

— Aa, da! Zise ea iute. Cred că sunt paturi excelente în cafenea.

Observă că pentru ea cafeneaua era un hotel impunător, a cărui reputaţie o aprecia foarte mult.

[1] Vechiul Pod Southvvark, construit între 1815—1819, continea trei arcade din fontă, cea din mijloc având o deschidere de 240 de picioarc. Podul de Fier a fost înlocuit în 1921 de o nouă structură, caro există şi astăzi.

* *Beau Nash*, numele sub care era cunoscut Richard Na-sh (1674—1762) — maestru de ceremonii la Bath — faimos *dandy*, care, după ce, în tinerețe, dusese o viaţă fastuoasă, a murit în mizerie.

— Cred că-i foarte scump, rosti Mica Dorrit, dar tata mi-a spus că se pot servi mese bune acolo. Şi vin, adăugă, sfioasă.

— Ai fost vreodată acolo?

— Oh, nu! Numai în bucătărie, când mă duc după apă caldă.

Auzi, să creşti cu un soi de veneraţie faţă de luxul din acel superb aşezământ, Hotelul Marshalsea!

— Te-am întrebat seara trecută, reluă Clennam, cum ai cunoscut-o pe mama. Ştiai despre acest nume până să fi trimis după dumneata?

— Nu, domnule.

• —■ Dar tatăl dumitale, ce crezi?

— Nici el, domnule.

Îi întâlni ochii înălţaţi spre ai lui cu atâta nedumerire întipărită în ei (se speriase când privirile lor se întâlniră şi numaidecât şi le retrase), încât simţi nevoia să spună:

— Am un motiv pentru care te-ntreb, nu prea lesne de explicat; dar nu cumva să-ţi închipui că ar fi de natură să-ţi pricinuiască până şi cea mai slabă teamă ori nelinişte. Dimpotrivă. Deci nu ai impresia că numele meu, Clennam, să fi fost cândva familiar tatălui dumitale?

— Nu, domnule.

Simţea din intonaţia vocii sale că-1 priveşte (cu buzele întredeschise), de aceea el se uită înainte, că nu cumva s-o pună din nou în încurcătură şi s-o facă să-i bată şi mai tare inima.

Iată că ajunseră şi pe Podul de Fier, care, după vacarmul străzii, era atât de liniştit, de parcă se aflau în plină ţară. Vântul sufla bezmetic; rafalele de ploaie se năpusteau cu un răpăit asupra lor, şfichiuind băltoacele din drum şi de pe caldarâm şi zburându-le jos, în fluviu. Norii goneau furioşi pe cerul de plumb, fumul şi negura goneau după ei, puhoiul întunecat al apei se rostogolea nestăvilit, înspăimântător, în aceeaşi direcţie. Mica Dorrit părea cea mai neînsemnată, mai liniştită şi mai slabă făptură din câte existau sub soare.

— Dă-mi voie să te-ajut să urci într-o trăsură, zise Clennam, cât pe ce să adauge: „Biata mea fetiţă “.

Refuză numaidecât, spunând că pentru ea, obişnuită să iasă pe orice vreme, mare deosebire nu însemna dacă plouă sau era uscat afară. Ştia el că astfel stăteau lucrurile şi simţi şi mai multă compasiune, gândindu-se la micuţa fiinţă plăpândă de lângă el, silită să facă noaptea drumul pe nişte străzi umede, întunecate, zgomotoase, către un asemenea loc de odihnă.

— Aseară mi-aţi vorbit atât de binevoitor şi după aceea am aflat că aţi fost aşa de generos cu tata, încât nu m-am putut împotrivi mesajului dumneavoastră, chiar dacă numai pentru a vă mulţumi; mai ales că voiam foarte mult să vă spun... şovăia şi tremura şi îi dădură lacrimile, dar fără să-i cadă pe obraji.

■— Să-mi spui...?

— I Că sper că nu-1 veţi înţelege greşit pe tata. Nu-1 judecaţi, domnule, aşa cum aţi judeca pe cineva de dincolo de gratii. Stă acolo de atâta vreme! Niciodată nu l-am văzut în afara lor, însă îmi dau seama că de atunci trebuie să se fi schimbat în unele privinţe.

— Niciodată n-am să-l judec nedrept sau sever, crede-mă.

— Nu că ar avea de ce să roşească el însuşi, spuse fata cu mândrie, de teamă că nu cumva să pară că l-ar trăda, nu, nu, ori că eu aş avea de ce roşi pentru el. Are nevoie numai de a fi înţeles. Eu nu doresc decât atât: să se recunoască în mod cinstit ce a reprezentat viaţa în cazul lui. Tot ce a spus a fost purul adevăr. Totul s-a întâmplat întocmai după cum a povestit. E un om foarte respectat. Toţi cei care vin la Marshalsea sunt bucuroşi să-l cunoască. I se acordă mai mare atenţie ca oricui. Se face mai mare caz de el decât de guvernatorul închisorii.

Dacă mândria a fost cândva nevinovată, atunci nevinovată era mândria cu care Mica Dorrit se lăuda cu tatăl ei.

— Mulţi spun că manierele lui sunt exemplare, cu adevărat ale unui gentleman. N-am întâlnit pe nimeni acolo care să-i semene, şi trece drept un om superior tuturor celorlalţi. De aceea i se fac cadouri şi totodată fiindcă se ştie că-i nevoiaş. Nu i se poate lua în nume de rău faptul că e nevoiaş. Cine ar putea trăi un sfert de veac în închisoare şi să mai fie şi cu dâre de mină!

Cita afecţiune în vorbele ei, cilii milă în lacrimile abia stăpânite, ce suflet mare şi devotat avea, cât de nobilă era lumina care răspândea în jurul acestui tată o falsă strălucire!

— Dacă am socotit că-i mai bine să ascund unde locuiesc, asta n-a fost pentru că mi-ar fi ruşine de el. Doamne fereşte! Şi nici nu-mi este atât de ruşine, precum s-ar crede, de locul unde m-am născut. Oamenii nu sunt răi pentru că ajung acolo. Am cunoscut o sumedenie de oameni cumsecade, harnici, cinstiţi, care au ajuns din nenorocire acolo. Aproape toţi sunt binevoitori unii cu alţii. Şi ar fi o dovadă de nerecunoştinţă din partea mea dacă aş uita că am trăit acolo multe ceasuri liniştite, în tihnă, că am avut acolo un prieten minunat — pe vremea când eram doar o copiliţă — care ţinea foarte, foarte mult ia mine, că acolo am învăţat să scriu şi să citesc, acolo am muncit, acolo am dormit somn adânc. Cred că ar fi, la urma urmelor, aproape o laşitate şi o cruzime dacă n-aş simţi oarecare ataşament faţă de acest locşor.

Îşi descărcase sufletul plin de devotament şi rosti cu modestie, înălţându-şi ochii, implorator, către cei ai noului ei prieten:

— N-am avut intenţia să spun atâtea, şi până acum n-am mai vorbit despre asemenea lucruri decât o singură dată. Dar mi se pare că totul răsare acum într-o lumină mai bună decât aseară. V-am spus că aş fi vrut să nu mă urmăriţi, domnule. Acum n-aş mai dori asta atât de mult, numai dacă nu cumva credeţi... ba, dimpotrivă, n-aş dori asta câtuşi de puţin, doar dacă nu cumva am fost prea confuză, încât... încât abia să mă fi putut înţelege, ceea ce, mă tem, s-ar putea să fie cazul.

El îi spuse cu deplină sinceritate că nu este cazul şi, aşezându-se pavăză între ea şi vântul aprig însoţit de o ploaie în rafale, o ocroti cât mai bine cu putinţă.

— Cred că acum îmi pot îngădui, zise el, să te mai întreb câte ceva despre tatăl dumitale. Are mulţi creditori?

— Oh! Sumedenie.

— Vreau să spun creditori care îl ţin acolo unde se află acum.

— Oo, da! Sumedenie.

— Poţi să-mi spui... aş putea căpăta informaţii şi din altă parte, desigur, dacă nu ştii... care din ei este cel mai important?

Mica Dorrit răspunse, după ce rămase puţin pe gânduri, că auzise, acum multă vreme, vorbindu-se de un anume Ţâţe Lipitoare ca despre un om foarte influent. Era comisar guvernamental sau în conducerea unui minister, ori membru într-un consiliu de administraţie, „sau ceva asemănător". Locuia, parcă, în Grosvenor Square ‘, sau undeva foarte pe aproape. Făcea parte din guvern, ocupa un post sus-pus în Ministerul Digresiunilor. S-ar părea că fata îşi făcuse, încă din copilărie, o impresie cumplită despre puterea acestui formidabil domn, Ţâţe Lipitoare din Grosvenor Square sau de undeva foarte pe aproape, şi despre Ministerul Digresiunilor, care o copleşea, chiar şi numai rostindu-i numele.

„Nu văd nici un rău, gândi Arthur, dacă-1 vizitez pe acest domn Ţâţe Lipitoare.[41]

Acest gând abia îi mijise în minte când Mica Dorrit i-1 întrerupse iute.

—• Ah, exclamă ea, clătinând capul cu o deznădejde potolită de sc'urgerea timpului, mulţi oameni s-au gândit odinioară să-l libereze pe bietul tată, dar nu ştiţi în ce situaţie disperată se zbate!

Uită în clipele acelea de sfioşenie şi îl preveni, cu toată sinceritatea, să renunţe la visul de a scoate epava scufundată la lumină, privindu-1 cu nişte ochi care, deopotrivă cu chipul ei răbdător, trupul plăpând, rochiţa sărăcăcioasă, vântul şi ploaia, nu izbutiră, desigur, să-l întoarcă de la hotărârea de a-i veni în ajutor.

— Chiar dacă s-ar realiza acest lucru, spuse ea, deşi acum n-ar mai fi posibil... unde ar putea trăi tata, sau cum ar putea trăi? Deseori m-am gândit că dacă s-ar întâmpla O asemenea schimbare, orice, numai în avantajul lui n-ar fi acum. Lumea nu s-ar gândi la el tot aşa de binevoitor afară, ca acolo. Nu s-ar purta cu el la fel de cumsecade afară, ca acolo. S-ar putea să nu se împace cu viaţa de afară cum s-a împăcat cu viaţa de acolo.

| Atunci, pentru prima oară, nu-şi putu stăpâni lacri- ’ jnile; mâinile micuţe şi firave, pe care Arthur le urmărise din priviri în clipe de atâta hărnicie, îi tremurau când şi le r strânse una într-alta.

— Pentru el ar fi o nouă tristeţe să afle că eu câştig ceva bani şi că Fanny câştiga ceva bani. Vedeţi, îşi face

Atâtea griji în privinţa noastră, ştiindu-se închis acolo definitiv. E un tată bun, atât de bun!

Lăsă să-i treacă întâi mica ei criză sufletească înainte de a vorbi din nou. Se potoli curînd. Nu era obişnuită să se gândească la sine şi nici să-i tulbure pe alţii cu emoţiile proprii. El abia avea vreme să-şi îndrepte ochii spre aglomerarea de acoperişuri şi hogeaguri ale oraşului, pe unde fumul se vălătucea anevoie înspre pădurea de catarge de pe fluviu şi spre pădurea de turle de pe mal, amestecate nedesluşit în volbură ceţii, când fata redeveni calmă, de-ai fi zis că lucra de zor în odaia doamnei Clennam.

— Te-ai bucura să-ţi vezi fratele liber?

■— Oh, m-aş bucura foarte, foarte mult, domnule!

— Ei bine, atunci să sperăm că vom putea face măcar pentru el ceva. Aseară mi-ai spus că ai avea un prieten?

— Numele lui e Plornish, zise Mica Dorrit.

Şi unde locuia Plornish? Plornish locuia pe străduţa Curtea-Inimii-Insîngerate[20]. Nu era „decât zidar", preciză Mica Dorrit, ca pentru a-1 preveni să nu se aştepte la cine ştie ce poziţie socială înaltă în cazul lui Plornish. Stătea în ultima casă de pe străduţa Curtea-Inimii-Insîngerate şi numele lui era înscris deasupra unei porţi joase.

Arthur îşi notă adresa şi i-o dădu pe a lui. Făcuse acum ce-şi propusese să facă deocamdată, atâta doar că nu voia s-o părăsească până nu-i dădea asigurări că se putea bizui pe el şi până nu obţinea de la ea ceva în chip de promisiune că va conta pe el.

— Iată un prieten! Exclamă el, punând carnetul la loc. în vreme ce te conduc înapoi... te întorci, nu-i aşa?

— Aa, da, mă întorc direct acasă!

— în vreme ce te conduc înapoi (cuvântul „acasă “îi răsuna neplăcut în auz), dă-mi voie să te încredinţez că mai ai un prieten. Nu iac nici un fel de mărturisiri şi nu mai spun nimic.

— Sunteţi cu adevărat foarte bun cu mine, domnule, şi vă asigur că nu mai am nevoie de altceva.

Se întoarseră pe străzi mizerabile, noroioase, trecând pe dinaintea prăvălioarelor sărace şi hide, îmbrânciţi de gloată precupeţilor nelipsiţi prin mahalalele nevoiaşe. Nu exista nimic de-a lungul acestui drum scurt care să fi fost plăcut pentru vreunul din cele cinci simţuri. Şi, totuşi, pentru Clennam, având la braţ această făptură micuţă, firavă şi grijulie, nu era o plimbare obişnuită pe o ploaie obişnuită, prin noroi şi vacarm. Ce tânăra i se părea, sau ce bătrân era el pe lângă ea, ori ce taină însemnau unul pentru celălalt în acest început al împletirii predestinate dintre existenţele lor, iată chestiuni care deocamdată nu interesează. El se gândea că în aceste

---

20 Unul dintre cele mai elegante cartiere din vestul Londrei.

împrejurimi se născuse şi crescuse ea şi că, trecând sfioasă pe aici, locurile îi erau familiare, deşi se simţea dezrădăcinată; se gândea la îndelungata ei cunoştinţă cu nevoile sordide ale vieţii şi la nevinovăţia ei, la grija ei pentru alţii, la vârsta-i fragedă şi la înfăţişarea ei de copil.

Ajunseră pe High Street, unde se afla închisoarea,. Când o voce strigă:

— Măicuţă, măicuţă!

Mica Dorrit se opri şi privi îndărăt; o persoană ciudată ca aspect şi foarte emoţionată dădu buzna peste ei, stri- gând întruna „măicuţă[44], căzu în noroi şi împrăştie peste tot conţinutul unui coş mare, plin cu cartofi.

—• Of, Maggy, zise Mica Dorrit, ce neîndemânatica eşti!

Maggy, care nu păţise nimic rău, se culese numaidecât de pe jos şi apoi se puse pe cules cartofii, ajutată de Mica Dorrit şi de Arthur Clennam. Maggy culegea foarte puţini cartofi şi o mare cantitate de glod; până la urmă au fost toţi găsiţi şi puşi din nou în coş. Maggy îşi şterse apoi faţa cu şalul şi, prezentîndu-şi-o domnului Clennam drept model de curăţenie, îi dădu prilej acestuia să vadă cam f cum arăta.

Era de vreo douăzeci şi opt de ani, avea oase mari şi obraz mare, picioare şi mâini mari, ochi mari şi fără pic de păr pe cap. Ochii ei mari erau limpezi şi aproape incolori; lumină părea să-i impresioneze prea puţin, căci păstrau o fixitate nefirească. Chipul ei avea, de asemenea, acea expresie atentă, numai urechi, întâlnită la orbi; dar nu era | oarbă, având un ochi care-i slujea, de bine, de rău. Nu era prea urâtă la faţă, datorită surâsului ei vesel, plăcut în sine, dar care, fiind nelipsit, stârnea mila. O bonetă enormă, albă, împodobită cu o groază de volănaşe dintr-o pânză netransparentă, fluturând totdeauna care încotro | (cerute de calviţia lui Maggy), împiedica în aşa hal pălăria veche, neagră, să stea locului pe cap, încât îi atârna în jurul gâtului ca pruncul unei ţigănci. Numai o comisie de tarabagii ar fi putut da socoteală din ce se alcătuia restul bietelor ei veşminte, în general semănând vârtos cu nişte alge marine, ici-colo cu câte o uriaşă frunză de ceai. Mai ales şalul aducea a frunză de ceai, după îndelungată infuzie.

Arthur Clennam se uita la Mica Dorrit cu expresia celui care voia să spună: „Pot întreba cine mai e şi dânsa? “Mica Dorrit — pe care Maggy nu mai contenea s-o strige „măicuţă[41] şi începuse să-i mângâie mâna — răspunse prin viu grai (se aflau sub un portal unde se împrăştiase majoritatea cartofilor).

— Dânsa e Maggy, domnule.

— Maggy, domnule, repetă ca un ecou p-rsoaiia prezentată. Măicuţă!

— E nepoata... expMcă Mica Dorrit.

— Nepoata, repetă Maggy.

— Bătrânei mele doice, care a murit demult. Maggy, câţi ani ai?

— Zece, mamă.

— Nu vă puteţi închipui, domnule, ce bună e, continuă Mica Dorrit cu nespusă duioşie.

— Ce *bună* e, repetă Maggy, transferând adjectivul pe un ton extrem de expresiv de la ea însăşi la măicuţa ei.

— Sau cât de cuminte este, reluă Mica Dorrit. Face comisioane mai bine decât oricine...

Maggy pufni în râs.

— Şi este tot atât de sigură că Banca Angliei.

Maggy râse din nou.

—. Îşi câştigă pâinea absolut singură. Absolut singură, domnule! Adăugă Mica Dorrit pe un ton mai scăzut, triumfător. Asta este adevărul adevărat.

— Care e povestea vieţii ei? Întrebă Clennam.

— Închipuie-ţi, Maggy, zise Mica Dorrit, luând arnîn- două mâinile ei mari şi lovindu-le una de alta, un domn care vine de la mii de mile depărtare vrea să afle povestea vieţii tale!

— Povestea *mea?* Strigă Maggy. Măicuţă!...

— Mie-mi spune astfel, rosti Mica Dorrit, puţin încurcată; se simte foarte legată de mine. Bătrâna ei bunică nu s-a purtat atât de frumos cu ea, după cum s-ar fi cuvenit. Nu-i aşa, Maggy?

Maggy clătină din cap, strânse căuş mâna stingă, **o** duse la gură făcându-se că bea şi strigă:

— Rachiu — apoi, începând să bată un copil imaginar — cozi de mătură şi vătraie.

— Când Maggy avea zece anişori, zise Mica Dorrit, urmărindu-'i chipul din priviri în timp ce vorbea, a zăcut de nişte friguri rele, domnule, şi de-atunci n-a mai crescut deloc.

— Zece anişori, repetă Maggy, încuviinţând din cap. Da’ ce spital frumos! Aşa de bine era acolo, nu? Oh, ce frumos era. Chiar ca-n rai!

— înainte, domnule, n-a cunoscut niciodată tihna, spuse Mica Dorrit, întorcându-se o clipă spre Arthur şi vorbind încet, totdeauna a tânjit după aşa ceva.

— Ce paturi mai e acolo! Strigă Maggy. Ce mai limo- nată. Ce mai portocale. Ce mai supă şi vin a-ntâia! Ce mai pui! Nu-i aşa că-i un loc grozav, to-s-te duci acolo şi să nu te mai-ntorci!

—• Astfel Maggy a rămas cât a putut de mult, reluă Mica Dorrit pe tonul de mai înainte, ca şi cum ar fi depănat o poveste unui copil — tonul potrivit pentru urechile lui Maggy — şi în sfârşit, când nu şi-a mai putut prelungi şederea, a plecat de acolo. Şi-atunci, fiindcă
N-avea să mai evolueze peste vârsta de zece ani, oricât dej mult ar fi trăit...

— Oricât de mult ar fi trăit, repetă Maggy.

— Şi deoarece era foarte slăbuţă, atât de slabă că j atunci când începea să râdă nu se mai putea opri... mare î nenorocire...

(Maggy deveni brusc foare serioasă.)

— ... Bunică-sa nu ştia ce să mai facă, şi câţiva ani s-a purtat într-adevăr foarte urât cu ea. În cele din urmă, cu;

Vremea, Maggy începu să-şi dea silinţa să fie mai bună,
■ foarte atentă şi foarte harnică; încetul cu încetul i s-a permis să intre la Marshalsea şi să iasă ori de câte ori. Dorea, şi găsi de lucru destul ca să se întreţină, şi chiar
I se întreţine. Aceasta este, adăugă Mica Dorrit, apropiind I: din nou cele două mâini mari, povestea lui Maggy, după cum ştie şi Maggy.

Hm! Dar Arthur ar fi ştiut ce mai lipsea din această istorisire ca să fie completă, chiar dacă nu auzea niciodată rostit cuvântul măicuţă, chiar dacă niciodată n-ar fi '■ văzut mângâierea mâinii micuţe, slabe, chiar dacă niciodată nu i-ar fi fost dat să vadă lacrimile adunate în ochii fără culoare, chiar dacă nu auzea niciodată suspinul înăbuşind risul stângaci. Portalul murdar bătut de vânt şi ploaie (şi coşul cu cartofi plini de noroi aşteptând să fie din nou risipiţi sau culeşi) nu i s-a mai părut niciodată iadul acela sordid aşa cum era într-adevăr atunci când îl revedea în minte din acest unghi. Niciodată, niciodată!

Ajunseseră foarte aproape de capătul plimbării şi, ca să ia sfârşit, nu le mai rămânea decât să iasă de sub portal. Dar nimic altceva n-o putea mulţumi pe Maggy decât să se oprească dinaintea ferestrelor unei băcănii, lângă locul lor de destinaţie, ca ea să arate ce ştie. Se pricepea întru-câtva să citească şi recunoştea, de cele mai multe ori corect, cifrele groase de pe etichetele preţurilor. Se şi poticnea — deşi izbânzile cântăreau mai greu în balanţă decât | eşecurile — în dreptul unor îndemnuri filantropice, s precum: „încercaţi amestecul nostru", „încercaţi ceaiul nostru negru de familie", „încercaţi ceaiul nostru negru cu aromă de portocale, dintre cele mai bune ceaiuri parfu-
Mate'; şi diferite alte anunţuri care puneau în gardă clientela împotriva firmelor de şarlatani şi a unor articole falsificate. Din momentul în cuce văzu cum obrajii Mâcăi Dorrit se îmbujorau de plăcere ori de câte ori Maggy ghicea, simţi că ar fi putut face un loc de lectură din vitrina băcanului până ce vântului şi ploii avea să li se urască.

Intrară în sfârşit în curtea exterioară şi acolo îşi luă rămas bun de la Mica Dorrit. Atât de micuţă i se păruse totdeauna, acum însă părea şi mai mărunţică decât ori- când, văzând-o cum trece pe culoarul spre ghereta paznicului închisorii Marshalsea — măicuţa însoţită de copilul ei mare.

Uşa coliviei se deschise, şi când mica pasăre, crescută în captivitate, bătând din aripi, intră docilă, el văzu cum iarăşi şe închide; atunci plecă.

Capitolul X

CONŢINE TOATĂ ŞTIINŢA ARTEI DE A CONDUCE

MINISTERUL Digresiunilor era (după cum toată lumea ştie, fără să mai fi fost nevoie să se spună) cel mai important departament din guvern. Nici o chestiune oficială, de orice natură, nu putea fi tratată fără acordul Ministerului Digresiunilor. Mina acestei instituţii se făcea simţită atât în uriaşa ciorbă oficială, cât şi în cele mai pricăjite turte oficiale. Era de asemenea cu neputinţă să confirmi actul cel mai legal şi să infirmi actul cel mai ilegal fără permisiunea expresă a Ministerului Digresiunilor. Dacă s-ar fi

Descoperit o altă Conspiraţie a prafului de puşcă ', jumătate de oră înainte de a se aprinde fitilul, nimeni nu ar fi avut dreptul să salveze Parlamentul până ce Ministerul Digresiunilor nu apucă să înfiinţeze jumătate duzină de comisii, nu expedia o baniţă de hârţoage, câţiva saci de rapoarte oficiale, munţi de corespondenţă agramată, numai bine să umpli un cavou de familie cu ea.

Această glorioasă instituţie începuse să funcţioneze de îndată ce unicul şi sublimul principiu care reglementează arta anevoioasă de a guverna o ţară fusese dezvăluit cu claritate pentru întâia oară oamenilor de stat. A fost printre primele care a studiat această strălucită descoperire, având o influenţă luminoasă în cadrul ansamblului măsurilor oficiale. Ori de câte ori era necesar să se facă ceva, Ministerul Digresiunilor întrecea toate celelalte departamente de stat în arta de a discerne... CUM SĂ NU SE FACĂ cutare sau cutare lucru.

Graţie acestei intuiţii fine, graţie tactului invariabil în sesizarea problemelor şi graţie geniului cu care totdeauna a acţionat, Ministerul Digresiunilor ajunsese în fruntea tuturor celorlalte departamente de stat, iar situaţia pe tărîm public ajunsese să fie aşa cum era.

Ce-i drept, „cum să nu se facă “era studiul principal, scopul tuturor departamentelor oficiale şi al tuturor politicienilor de profesie de pe lângă Ministerul Digresiunilor. Ce-i drept, fiecare nou premier şi fiecare nou guvern care ajungeau la putere deoarece susţinuseră că era necesar să se facă cutare lucru nu intrau bine în pâine, că îşi şi storceau creierii să descopere cum să nu facă acel lucru. Din clipa când alegerile generale luau sfârşit, fiecare din cei aleşi, care, în timpul campaniei electorale, se bătea cu pumnii în piept de la tribună că nu se făcuse cutare lucru şi care îi soma pe prietenii din onorabila opoziţie, cu riscul de a-i trage la răspundere, să-i spună de ce, mă rog, nu fusese făcut lucrul în chestiune şi care declara sus şi tare, angajându-se solemn, că trebuie neapărat făcut, acum se zbătea pe toate căile cum să nu-1 facă. Dezbaterile din Camera Comunelor, ca şi cele din Camera Lorzilor, de-a lungul întregii sesiuni, duceau toţdeauna la deliberarea interminabilă: cum să nu se facă.

Ce-i drept, discursul Coroanei la deschiderea oricărei sesiuni conţinea, virtual: „Milorzi şi gentlemeni, aveţi sarcini considerabile de îndeplinit şi veţi binevoi să vă retrageţi în Camerele respective pentru a discuta cum să nu le îndepliniţi[41]. Discursurile Coroanei la închiderea oricărei sesiuni conţineau, virtual: „Milorzi şi gentlemeni, vreme de câteva luni de muncă laborioasă aţi cercetat cu mare loialitate şi patriotism cum să nu faceţi nimic şi aţi descoperit; şi

cu binecuvântarea Providenţei asupra recoltei noastre celei naturale, nu politice, vă dau voie acum să vă retrageţi[44]. Totul e drept, dar Ministerul Digresiunilor mergea şi mai departe.

Pentru că Ministerul Digresiunilor îşi urma calea mecanic, zi de zi, punând în mişcare, fără întrerupere, acest angrenaj guvernamental minunat şi atotputernic, care are drept scop de a nu face nimic. Pentru că, de îndată ce vreun funcţionar nesăbuit încerca să facă ceva, sau prin cine ştie ce întâmplare nemaipomenită părea în primejdia îndepărtată de a şi face ceva chiar, Ministerul Digresiunilor se năpustea asupra lui cu un proces-verbal, un raport şi o circulară prin care era făcut una cu pământul. Datorită spiritului de eficienţă pe plan naţional, Ministerul Digresiunilor ajunsese treptat-treptat să se amestece în toate celea. Tehnicieni, naturalişti, soldaţi, marinari, petiţionari, autori de memorii, oameni care protestau împotriva nedreptăţilor, oameni care voiau să repare nedreptăţile, vânători de slujbe bune, ageamii, oameni care nu erau răsplătiţi după merit şi oameni care nu puteau fi pedepsiţi că făceau degeaba umbră pământului, toţi erau vârâţi, fără deosebire, în aceeaşi oală, având etichete cu antetul Ministerului Digresiunilor.

Sumedenie de oameni s-au pierdut în Ministerul Digresiunilor. Năpăstuiţii sau posesorii unor proiecte de utilitate generală (aceştia preferau să sufere de la început de pe urma nedreptăţilor decât să facă uz de reţeta aceea amară britanică şi să-şi aprindă paie în cap, fără doar şi poate), care nu după mult timp şi suferinţă s-au perin-

'dat teferi şi prin alte departamente de stat, care, de regulă, au fost bruftuiţi în cutare birou, păcăliţi în altul şi în al treilea neluaţi în seamă, până la urmă au recurs la Ministerul Digresiunilor şi niciodată n-au mai reapărut la lumina zilei. S-au stabilit comisii pentru ei, secretarii au făcut referate despre ei, împuterniciţi special au îndrugat verzi şi uscate pe socoteala lor, conţopiştii i-au înregistrat, i-au înscris, i-au verificat, i-au bifat, dar ei, nicăieri, parcă îi înghiţise pământul. Pe scurt, toate treburile ţării treceau prin Ministerul Digresiunilor, în afară de cea care n-a mai ieşit niciodată de acolo. Numele *ei* este Legiunea de Onoare.

Spirite violente atacau uneori Ministerul Digresiunilor. Uneori aveau loc interpelări parlamentare pe seama să, chiar moţiuni parlamentare în toată legea, ori ameninţări de moţiuni, ale unor demagogi destul de josnici şi de imbecili ca să pretindă că arta adevărată de a guverna era să ştii ce să faci. Atunci nobilul lord, sau preaonora- bilul gentleman care avea sarcina să apere Ministerul Digresiunilor îşi lua o portocală în buzunar, în intenţia de a face cu acest prilej o zi întreagă de dispute în lege. Atacă apoi Camera bătând cu pumnul în masă şi lupta pe picior de egalitate împotriva onorabilului gentleman. Căci el se afla acolo să-l informeze pe onorabilul gentleman că Ministerul Digresiunilor, departe de a i se aduce până şi cea mai mică învinuire, era în această chestiune demn de cele mai mari elogii, că merita chiar să fie ridicat în slăvi. El se afla acolo să-l informeze pe onorabilul gentleman că, deşi Ministerul Digresiunilor avea totdeauna dreptate, deplină dreptate, n-a avut niciodată mai multă dreptate ca în această chestiune. El se afla acolo să-l informeze pe onorabilul gentleman că şi-ar fi atras şi mai mult cinstirea, că ar fi fost şi mai spre binele lui, că ar fi dovedit şi mai mult bun-gust, şi mai mult bun-simţ, şi mai mult... jumătate din dicţionarul platitudinilor, dacă lăsa în pace Ministerul Digresiunilor, dacă nu s-ar fi amestecat niciodată în această chestiune. Apoi, cu un ochi la unul din suflerii sau informatorii Ministerului Digresiunilor aşezat sub bară, îl zdrobea pe onorabilul gentleman, înarmat cu versiunea oficială emisă în această chestiune de Ministerul Digresiunilor. Şi atunci, una din două: sau că Ministerul Digresiunilor n-avea nimic de spus şi anunţa acest lucru, sau avea ceva de spus, din care nobilul orator, ori prea- onorabilul gentleman încurca jumătate şi cealaltă jumătate o uită; fapt este că Ministerul Digresiunilor ieşea veşnic basma curată, prin votul acordat de o majoritate serviabilă.

După o îndelungată carieră de soiul ăsta, acest parlament sfârşise prin a deveni o asemenea pepinieră de oameni de stat, încât un număr de lorzi plini de demnitate îşi câştigaseră faima unor fenomene supraomeneşti în materie, numai şi numai pentru că puseseră în practică arta de a nu face nimic la conducerea Ministerului Digresiunilor. Cât despre preoţii şi acoliţii mai puţin importanţi din acest templu, rezultatul tărăşeniei a fost că s-au împărţit în două tagme, până la cel din urmă curier; unii credeau în Ministerul Digresiunilor ca într-o instituţie de origine divină, care avea dreptul absolut de a face ce-i place; ceilalţi se refugiaseră într-o completă infidelitate şi îl socoteau o pacoste strigătoare la cer.

Familia Lipitoare dădea sprijin de câtva timp în administrarea Ministerului Digresiunilor. Ramură Ţâţe Lipitoare credea chiar, în general, că dobândise unele drepturi în această direcţie şi luă în nume de rău dacă vreo altă familie încerca să se amestece. Familia Lipitoare era foarte distinsă şi foarte numeroasă. Membrii ei se răspândiseră pretutindeni prin birourile publice şi deţineau tot felul de funcţiuni oficiale. Exista un punct asupra căruia opiniile difereau: oare naţiunea era copleşită sub favoarea obligaţiilor către Lipitoare, ori Lipitorile erau copleşiţi de favoarea obligaţiilor faţă de naţiune? Lipitorile aveau părerea lor în această direcţie, naţiunea pe a sa.

Domnul Ţâţe Lipitoare, care, în perioada cu pricina, se îndeletnicea de obicei să îndrume şi să îndoctrineze omul de stat aflat în fruntea Ministerului Digresiunilor, când acest nobil sau prea onorabil ipochimen nu se ţinea prea solid în şa din cauza vreunui atac îndreptat asupra lui în. Presă de către cine ştie ce vagabond, avea mai mult sânge în vine decât bani la chimir. În calitatea sa de Lipitoare, avea situaţia lui, o mică sinecură destul de bună; în cali

Tatea sa de Lipitoare, îl adusese desigur şi pe fiul său, Lipitoare-junior, în acest birou. Dar se unise prin căsătorie cu domnişoara De Picioroange, a cărei familie era, ca şi a sa, mai înzestrată în materie de sânge decât în bunuri mobile şi imobile. Din acest mariaj s-au născut Lipitoare-

junior şi trei tinere domnişoare. Cât despre necesităţile de patrician ale lui Lipitoare-junior, ale celor trei tinere domnişoare, ale doamnei Ţâţe Lipitoare, *nee* De Picioroange, şi ale lui însuşi, domnul Ţâţe Lipitoare găsea prea lung intervalul dintre o chenzină şi alta, mai mult decât ar fi dorit; împrejurare pe care niciodată nu pierdea din vedere s-o pună pe seama zgârceniei care tronează în ţara asta.

Pentru a cincea oară într-o zi, domnul Arthur Clennam încerca să stea de vorbă cu domnul Ţâţe Lipitoare la Ministerul Digresiunilor; celelalte dăţi îl aşteptase, rând pe rând, pe un culoar, într-o încăpere cu pereţi de sticlă, într-o anticameră, pe un coridor ignifug, unde ministerul avea instalaţii de împachetat aer. De astă dată domnul Lipitoare nu era ocupat cum fusese anterior, cu nobilul fenomen din fi'untea ministerului, ci lipsea. În schimb, Lipitoare-junior, desemnat drept o stea mai micuţă, era vizibil la orizontul biroului.

Arthur îşi exprimă dorinţa să stea de vorbă cu Lipitoare-junior, pe care îl găsi prăjindu-şi gambele la focul părintesc şi cu şira spinării proptită în prichiciul căminului. Era o încăpere confortabilă, frumos mobilată în stilul înaltei birocraţii, iar covorul gros, pupitrul acoperit cu piele dinaintea căruia luai loc ca să scrii, pupitrul acoperit cu piele dinaintea căruia stăteai în picioare ca să citeşti, formidabilul fotoliu şi covorul din faţa căminului, apărătoarea pentru scântei drept pavăză, hârtiile rupte, carto- tecile cu etichete mici spânzurând scorojite, ca la flacoanele de spiţerie sau ca la vinatul mort, mirosul pătrunzător de piele şi lemn de mahon, în general atmosfera ispititoare de a nu face nimic, toate acestea dădeau o idee foarte grăitoare despre Lipitoarea absentă.

Lipitoarea prezentă, care ţinea în mina cartea de vizită **a** domnului Clennam, avea o înfăţişare juvenilă şi favoriţii cei mai mici şi mai pufoşi din câţi s-au văzut vreodată poate pe lumea asta. Bărbia, încă spina, avea nişte tuleie fine ca un puf, aidoma unui pui de pasăre căruia abia încep să-i crească penele, şi un observator, bun la inimă putea să afirme că de nu-şi prăjea gambele la foc, ar fi murit de frig. Un monoclu pretenţios îi pendula la gât, dar, din păcate, ochii tânărului aveau orbitele atât de ieşite şi nişte pleoape atât de micuţe şi fleşcăite, încât monoclul, atunci când şi-l punea, nu rămânea locului, ci cădea mereu şi se lovea de nasturii de la vestă, făcând un clinchet care îl descumpănea grozav pe posesorul lui.

— Oh, vreau să spun... ascultaţi! Tata nu-i aici şi n-o să fie toată ziua, spuse Lipitoare-junior. Cu ce v-aş putea fi de folos?

(Cline! Monoclul cade; Lipitoare-junior, speriat, se caută peste tot, dar monoclul, nicăieri.)

— Sunteţi foarte amabil, spuse Arthur Clennam. Aş vrea totuşi să vorbesc cu domnul Lipitoare.

–• Dar vreau să spun... ascultaţi! N-aţi stabilit o în- tîlnire, ştiţi, rosti Lipitoare-junior.

(Între timp găseşte monoclul şi din nou îl pune la ochi.)

— Nu, rosti Arthur Clennam. Tocmai asta aş dori să fac.

— Dar staţi puţin, ascultaţi! E vorba de ceva oficial? Întrebă Lipitoare-junior.

(Cline! Monoclul cade din nou. Lipitoare-junior e atât de preocupat să-l caute, încât acum domnului Clennam i se pare inutil să-i mai răspundă.)

— Este vorba, reluă Lipitoare-junior, remareînd faţa

■ oacheşă a oaspetelui său, este cumva vorba despre tonaj, sau despre ceva asemănător?

(în aşteptarea răspunsului, îşi deschide ochiul drept cu mâna şi îşi îndeasă monoclul cu atâta violenţă, încât ochiul începe să-i lăcrimeze îngrozitor.)

— Nu, zise Arthur, n-are nici o legătură cu tonajul.

— Atunci, ascultaţi. E cumva o chestiune particulară?

— De fapt nu prea ştiu. Este vorba despre un anumit domn Dorrit.

— Ascultaţi, să vă spun eu! Duceţi-vă mai bine la noi acasă dacă aveţi drum pe-acolo. Strada Mews, numărul

'douăzeci şi patru, Piaţa Grosvenor. Tata a rămas acasă pentru că a avut o criză uşoară de podagră.

(Este evident că neîndemânaticul tânăr Lipitoare, cât pe-aci să-şi betegească ochiul cu monoclul, de ruşine nici nu mai umblă să schimbe ceva după atâta caznă şi suferinţă.)

— Mulţumesc. O să trec chiar acum pe acolo. Bună ziua.

Lipitoare cel tânăr păru nedumerit de răspuns, căci nu se aştepta deloc ca celălalt să se ducă într-acolo.

— Sunteţi absolut sigur, mai spuse Lipitoare-junior, strigând după el când acesta se apropie de uşă, pentru că nu voia să renunţe definitiv la ideea luminoasă de afaceri care-i venise în minte, că nu este deloc vorba despre tonaj?

— Absolut sigur.

În urma acestei asigurări, domnul Clennam se retrase ca să-şi continue cercetările, tot întrebându-se ce s-ar fi petrecut dacă *ar fi fost* într-adevăr vorba despre tonaj.

Strada Mews, Piaţa Grosvenor, nu era tocmai în Piaţa Grosvenor, ci la câţiva paşi de acolo. Era o străduţă păcătoasă, închisă cu nişte ziduri fără firide, cu grajduri, movile de băligar, cu mansarde ridicate pe şoproane de trăsuri unde locuiau familii de surugii, care aveau mânia să usuce rufe şi să-şi împodobească pervazul de la ferestre cu un fel de bariere de vamă în miniatură. Principalul hşrnar din acest cartier elegant locuia în fundătura străzii Mews; nu departe se afla un loc foarte frecventat în zori şi seara, unde se depozitau sticle de vin goale şi resturi de bucătărie. Barăcile teatrelor de păpuşi se propteau de obicei în zidul fără firide de pe strada Mews, iar proprietarii lor luau masa în altă parte; şi câinii din vecinătate îşi dădeau întâlnire tot pe aici. Mai existau la intrarea în strada Mews vreo două sau trei căsuţe fără pic de

aer, care se închiriau la preţuri enorme din pricină că erau nişte prăpădite anexe bine plasate, şi ori de câte ori vreuna din cotineţele astea îngrozitoare era de închiriat (lucru care se întâmplă rar, căci erau foarte căutate), misitul îi făcea reclamă ca şi cum ar fl fost vorba de cine ştie ce reşedinţă boierească, situată în cea mai simandicoasă parte a oraşului, locuită numai de elită lumii bune.

Dacă o reşedinţă boierească aflată cu stricteţe în nişte spaţii atât de înguste nu era indispensabilă sângelui albastru al familiei Lipitoare, ramura cu pricina ar fi avut la îndemână un cimp vast de unde să aleagă din, să zicem, zece mii de alte case, oferindu-i-se un bârlog de cincizeci de ori mai comod şi la un preţ de trei ori mai redus. În definitiv, domnul Lipitoare, care considera reşedinţa lui boierească extrem de puţin comodă şi extrem de costisitoare, punea totdeauna aceasta, ca un funcţionar ce era, pe turta ţării şi cită faptul drept un alt exemplu de zgîr- cenie naţională.

Arthur Clennam se trezi dinaintea unei case parcă strivite, cu o faţadh dărăpănată, şi aplecată într-o rână, cu nişte ferestre soioase şi o curte mică şi întunecoasă, ca un buzunar de jiletcă umed, care descoperi că era numărul douăzeci şi patru de pe strada Mews, Piaţa Grosvenor. În privinţa mirosurilor, casa aceasta semăna cu o sticlă plină cu o esenţă concentrată de parfum de grajd, şi când valetul deschise uşa, ai fi zis că atunci i-a scos dopul.

Valetul era pentru valeţii din Piaţa Grosvenor ceea ce casa era pentru casele din Piaţa Grosvenor. Admirabil în genul său, dar exact în genul uşilor şi al scărilor de serviciu. Splendoarea lui nu era fără cusur, şi atât pielea obrazului, cât şi corpolenţa sa se resimţeau evident din cauza lipsei de aer din cămara cu provizii: era molău şi gălbejit, şi când deschise uşa, parcă ai fi zis că scoate dopul ca să ducă sticla la nasul domnului Clennam.

— Vă rog să înmânaţi această carte de vizită domnului Ţâţe Lipitoare şi să-i spuneţi că tocmai am trecut pe la tânărul domn Lipitoare, care m-a îndrumat aici.

Valetul (care avea pe clapele buzunarelor atâţia bumbi mari cu emblema Lipitorilor pe ei, ca şi când ar fi fost casa de valori a familiei, şi purta asupra lui argintăria şi bijuteriile încuiate sub nasturi) stătu puţin pe gânduri, cercetând cartea de vizită, apoi spuse: „Poftiţi[44]. Îţi trebuia oarecare prezenţă de spirit ca să intri fără să te izbeşti de uşa interioară din vestibul, să o deschizi şi să aluneci pe scările care duceau jos, la bucătărie, în harababura şi întunericul de acolo. Oaspetele, totuşi, ajunse teafăr pe preşul din faţa-uşii.

Cum valetul continua să spună: „Poftiţi “, musafirul îl urmă. La uşa interioară din vestibul parcă i s-ar fi prezentat o altă. Sticlă şi un alt dop ar fi fost scos. Această a doua carafă era pare-se plină cu alimente concentrate şi cu extras de hazna. După o luptă corp la corp pe coridorul îngust, pricinuită de valet, care, deschizând cu încredere uşa unei sufragerii lugubre şi dându-şi seama uimit că era cineva înăuntru, se retrase potienindu-se ca vai de lume de musafir, acesta a fost închis, aşteptând să fie anunţat, într-un salon neaerisit de din dos. Acolo avu prilejul să se învioreze cu mirosul celor două sticle deodată, privind un zid scund, care îl împiedica să vadă la trei paşi, şi întrebându-se câte familii de Lipitori, trecute în catastiful celor drepţi, fuseseră atât de servile încât să trăiască de bunăvoie în asemenea coteţe.

Domnul Lipitoare era de acord să-l primească.

— Vreţi să urcaţi la etaj?

Da, voia, şi asta şi făcu. În salon, îl găsi pe domnul Lipitoare în persoană, cu piciorul întins pe un taburet, imaginea vie şi întruchiparea celui care ştie „cum să nu facă nimic “.

Domnul Lipitoare data dintr-o epocă mai bună, când ţara era mai puţin zgârcită, iar Ministerul Digresiunilor mai puţin hărţuit. El se înfăşură şi se răsînfăşură pe după gât cu o eşarfă albă, aşa cum înfăşură şi răsînfăşură grumazul ţării cu valuri de hârtie şi hârţoage. Manşetele şi gulerul îl făceau să se sufoce, la fel ca şi vocea şi gesturile. Purta un lanţ gros de ceas, plin de brelocuri, o tunică încheiată până sus care îl incomodă, o jiletcă încheiată până sus care îl incomodă, o pereche de pantaloni fără cusur, o pereche de cizme ţepene. Într-un cuvânt, era magnific, co- vîrşitor şi inabordabil. Parcă-i pozase toată viaţa lui Sir Thomas Lawrence ca să-i facă portretul.

• — Domnul Clennam? Rosti domnul Lipitoare. Luaţi loc.

Domnul Clennam luă loc.

— Aţi trecut pe la mine, cred, spuse domnul Lipitoare, pe la Ministerul — adăugă, accentuând cuvântul ca şi cum ar fi avut vreo douăzeci şi cinci de silabe — Digresiunilor.

— Mi-am îngăduit această libertate.

Domnul Lipitoare înclină solemn capul, de parcă ar fi vrut să spună:, E o libertate, nu tăgăduiesc; mai îngă- duie-ţi încă o libertate şi înştiinţează-mă ce vânt te-aduce pe aioi “.

— Daţi-mi voie să vă informez că abia m-am întors din- tr-o călătorie de câţiva ani în China, că aici mă simt înstrăinat şi că în chestiunea care urmează să v-o expun nu există nici un motiv, său interes personal.

Domnul Lipitoare bătu darabana cu degetele în masă şi, ca şi cum era pe cale să pozeze pentru portretul lui în faţa unui artist nou pe care nu-1 cunoştea, părea să-i spună oaspetelui: „Dacă aţi vrea să fiţi atât de bun să mă pictaţi cu întreaga expresie de măreţie pe care o iau în clipa asta, v-aş rămâne foarte îndatorat “.

— Am descoperit în închisoarea Marshalsea un datornic pe nume Dorrit, care se află acolo de mulţi ani. Aş vrea să cercetez îndeaproape situaţia lui foarte încurcată, ca să stabilesc dacă n-ar fi posibil, după atâta vreme, să-i ameliorez condiţiile nefericite în care se zbate. Numele dumneavoastră, domnule Ţâţe Lipitoare, mi-a fost recomandat ca fiind unul din cei mai însemnaţi dintre creditorii săi. Informaţiile mele sunt exacte?

Deoarece unul din principiile Ministerului Digresiunilor era să nu dea niciodată, sub nici un motiv, un răspuns fără ocolişuri, domnul Lipitoare spuse:

— S-ar putea.

— Asta în numele Coroanei, îmi daţi voie să vă-ntreb, sau ca simplu particular?

— S-ar putea, domnule, răspunse domnul Lipitoare, ca Ministerul Digresiunilor să fi recomandat... s-ar putea, nu pot să afirm nimic... să se dea curs unei reclamaţii de interes oficial, referitoare la falimentul unei firme sau al unui partener asociat, de care persoana în chestiune era legată. Este posibil ca în cursul consultărilor oficiale această problemă să fi fost supusă atenţiei Ministerului Digresiunilor. Este posibil ca ministerul să fi întocmit sau confirmat procesul-verbal care făcea această recomandare.

— Să presupunem că lucrurile s-au petrecut astfel.

— Ministerul Digresiunilor, spuse domnul Lipitoare, nu-şi ia răspunderea presupunerilor, de oriunde ar veni.

— Îmi daţi voie să vă-ntreb cum aş putea obţine informaţii oficiale despre cazul în speţă?

— Este, spuse domnul Lipitoare, de competenţa oricărui membru din... public (pomenea cu îndărătnicie de această asociaţie obscură, pe care o socotea duşmanul său firesc) de a adresa o cerere Ministerului Digresiunilor. Se poate şti care sunt formalităţile de îndeplinit adresându-vă biroului de resort din acest minister.

— Care este biroul de resort?

— Trebuie să vă adresaţi, replică domnul Lipitoare, sunând clopoţelul, ministerului însuşi, pentru a obţine un răspuns oficial la această întrebare.

— Iertaţi-mi observaţia...

— Ministerul este accesibil... publicului (domnul Lipitoare totdeauna şovăia puţin când era vorba să rostească acest cuvânt impertinent)... dacă... publicul îndeplineşte formalităţile de rigoare, dacă însă... publicul nu se conformează acestor formalităţi de rigoare, vina este numai a... publicului.

Domnul Lipitoare înclină cu severitate din cap, ca un om de lume ofensat, de înalt funcţionar ofensat, de gentleman ofensat, locuind într-un cartier distins, toate laolaltă într-una şi aceeaşi persoană; Clennam înclină din cap către domnul Lipitoare şi uşa se închise în urma lui, condus de valetul molâu până în strada Mews.

Dat fiind că lucrurile ajunseseră aici, el hotărî, ca un exerciţiu de perseverenţă, să se ducă din nou la Ministerul Digresiunilor pentru a vedea ce sprijin ar putea obţine acolo. Zis şi făcut.

Aşadar se întoarse la Ministerul Digresiunilor şi îşi trimise încă o dată cartea de vizită lui Lipitoare-junior, printr-un băiat de serviciu care se burzului la el pentru că avusese ideea să revină şi care minea pire de cartofi cu sos de carne, după un paravan, lângă căminul din anticameră.

Fu introdus din nou la Lipitoare-junior şi îl găsi pe tânăr prăjindu-şi de astă dată genunchii şi căscând plictisit că nu se mai făcea odată ora patru ca să plece.

— Ei, nu, zău! Al naibii vă mai agăţaţi de noi, spuse Lipitoare-junior, privindu-1 peste umăr.

— Aş vrea să ştiu...

— Uite ce! Pe onoarea mea, nu se cade să veniţi aici spunând „aş vrea să ştiu “, ştiţi... îl dojeni Lipitoare-junior, întorcându-se să-şi pună monoclul.

— Aş vrea să ştiu, repetă Arthur Clennam, hotărât să recurgă la o singură frază laconică şi să stăruie, motivul precis pentru care este urmărit de către stat un anume Dorrit, întemniţat din pricina datoriilor.

— Ei, nu, zău! Dumneavoastră mergeţi prea departe, ştiţi?! Fir-ar să fie, nici nu sunteţi anunţat, rosti Lipitoare-junior, văzând că se îngroaşă gluma.

— Aş vrea să ştiu... zise Arthur şi repetă întrebarea.

Lipitoare-junior se holbă la el până ce iarăşi îi căzu
Monoclul; şi-l potrivi din nou şi iarăşi se holbă la el până ce iarăşi îi căzu.

— N-aveţi dreptul să procedaţi astfel, spuse el abia îngăimat. Uitaţi! Ce-nseamnă una ca asta? Mi-aţi spus că nu ştiţi dacă e vorba de o chestiune oficială ori particulară.

— Acum m-am convins că este o chestiune oficială, replică reclamantul, şi aş vrea să ştiu... şi iarăşi repetă întrebarea sa monotonă.

Efectul asupra tânărului Lipitoare a fost că acesta a repetat la rându-i:

— Uite ce! Pe onoarea mea, nu se cade să veniţi aici spunând: „Vreau să ştiu! “Ştiţi?!

Efectul acestui răspuns asupra lui Arthur Clennam a fost să-l facă să-şi repete întrebarea cu exact aceleaşi cuvinte şi exact pe acelaşi ton ca înainte. Efectul final asupra tânărului Lipitoare a fost să-i ofere un splendid spectacol de descurajare şi neputinţă.

— Ei bine, să vă spun ceva. Uite aici. Cel mai bun lucru ar fi să încercaţi la secretariatul general al ministerului, spuse în cele din urmă, furişându-se până la clopoţel şi sunând. Jenkinson, se adresă el băiatului de serviciu, cel cu pireul de cartofi, la domnul Wobbler!

Arthur Clennam, care acum îşi dădea seama că-şi pusese în cap să ia cu asalt Ministerul Digresiunilor şi că trebuia să meargă până la capăt, îl însoţi pe băiatul de serviciu la un alt etaj al clădirii, unde acesta îi arătă cabinetul domnului Wobbler. Intră şi găsi doi oameni aşezaţi faţă în faţă, de o parte şi de alta a unui birou spaţios şi confortabil; unul dintre ei curăţa ţeava unei puşti cu batista, în vreme ce celălalt ungea nişte dulceaţă de portocale pe pâine cu un cuţit pentru tăiat hârtia.

— Domnul Wobbler? Întrebă reclamantul.

Cei doi se uitară la el, surprinşi parcă de atâta cutezanţă.

— Şi-atunci a plecat cu trenul, spuse domnul cu ţeava de puşcă — un om extrem de chibzuit la vorbă — la vărul lui, la ţară, şi a luat şi câinele cu el. Un câine fără pereche. A sărit la hamal

când a fost pus în cuşca de câini, a sărit la paznic când a fost scos de acolo. Stăpânul lui a strâns o jumătate duzină de inşi într-un şopron şi o droaie de şobolani şi socotea timpul cât îi lua câinelui să-i ucidă. Când îşi văzu câinele că se descurcă de minune, el puse la cale un soi de concurs şi parie gras pe câine. Dar în ziua concursului, domnule, cineva unse un gealat afurisit, care îmbătă criţă câinele, iar stăpîn-su rămase cu buză umflată.

— Domnul Wobbler? Întrebă reclamantul.

Cel care îşi punea dulceaţa de portocale pe pâine rosti, fără să ridice ochii de la ocupaţia lui:

— Cum îi spunea câinelui?

— îi spunea Lux. Zicea că acest câine semăna ca două picături de apă cu mătuşă-sa, de la care aştepta să moştenească ceva. L-a găsit şi mai aidoma ei îndeosebi după ce a fost tras pe sfoară.

— Domnul Wobbler? Spuse reclamantul.

Cei doi se porniră pe râs un timp. Domnul cu ţeava puştii, văzând, după ce o cercetă atent, că era într-o stare satisfăcătoare, o arătă şi celuilalt; primind confirmarea opiniei sale, o puse înapoi în tocul din faţa lui, apoi scoase patul armei şi începu să-l Instruiască, fluierând încetişor.

— Domnul Wobbler? Spuse reclamantul.

— Ce este? Rosti apoi domnul Wobbler, cu gura plină.

— Aş vrea să ştiu... şi Arthur Clennam din nou explică maşinal ceea ce voia să ştie.

— Nu vă pot da nici o informaţie, replică domnul Wobbler, adresându-se parcă mâncării. N-am auzit nimic despre asta. N-am cu asta nici în clin, nici în mânecă. Încercaţi mai curînd la domnul Clive, uşa a doua la stânga pe culoarul vecin.

— Poate că şi dânsul o să-mi dea acelaşi răspuns.

— Foarte probabil. Nu ştiu nimic despre asta, încheie domnul Wobbler.

Petiţionarul făcu calea întoarsă şi tocmai părăsea încăperea, când cel cu puşca strigă după el:

— Alo! Domnul!

Arthur reveni în birou.

— închide uşa după dumneata. S-a făcut aici un curent al naibii!

După ce făcu vreo câţiva paşi, ajunse la uşa a doua pe stânga, de pe culoarul vecin. Înăuntru găsi trei domni: numărul unu nu făcea nimic anume, numărul doi nu făcea nimic anume, numărul trei nu făcea nimic anume. Totuşi, ei păreau mai direct interesaţi decât ceilalţi în aplicarea eficace a marelui principiu al ministerului, căci acolo se afla o uşă cu dublu canat, dincolo de care înţelepţii Ministerului Digresiunilor ţineau pare-se sfat şi de unde venea un teanc impunător de hârtii, aproape fără întrerupere, şi unde se ducea un teanc impunător de hârtii, aproape fără întrerupere; în acest du-te-vino, un alt domn, numărul patru, era un instrument activ.

— Aş vrea să ştiu... spuse Arthur Clennam — şi iar îşi expuse cazul în acelaşi chip, ca o flaşnetă.

Numărul unu îl trimise la numărul doi, iar acesta, tri- miţîndu-1 la numărul trei, avu ocazia de a repeta de trei ori acelaşi lucru, înainte ca toţi să-l trimită la numărul patru, căruia îi expuse din nou cazul.

Numărul patru era un băiat vioi, chipeş, bine îmbrăcat, agreabil — tot un Lipitoare, dar din partea cea mai sprinţară a familiei — şi spuse cu volubilitat?:

— Oh! Aţi face mai bine, cred, să nu vă mai bateţi capul cu asta.

— Să nu-mi bat capul cu asta?

— Nu! Vă sfătuiesc eu să nu vă bateţi capul cu asta.

Era un punct de vedere atât de nou, încât Arthur Clennam nu ştiu cum să-l ia.

— Dacă ţineţi neapărat, n-aveţi decât. Vă pot da o sumedenie de formulare de completat. Teancuri. Dar n-o s-ajungeţi la nici un rezultat, adăugă numărul patru.

— Ar fi o treabă atât de absurdă? Scuzaţi-mă, sunt aproape ca un străin în Anglia.

— *Eu* nu spun că ar fi absurdă, replică numărul patru, cu un zâmbet sincer. Nu-mi exprim nici o părere în acest sens; îmi spun doar părerea în cazul dumneavoastră. *Eu* cred că n-o s-ajungeţi la nici un rezultat. Totuşi, fireşte, puteţi face cum vreţi. Presupun că la mijloc a fost ne'în- deplinirea clauzelor unui contract, sau ceva asemănător, nu-i aşa?

— De fapt nici nu ştiu.

— Păi, asta puteţi afla. Apoi veţi află la ce birou S-a încheiat contractul şi pe urmă vă veţi pune la curent cu Toate amănuntele în această direcţie.

— îmi cer scuze. Dar cum aş putea afla aceasta?

— Păi, veţi... veţi întreba până vi se va spune. Apoi Vă veţi adresa în scris biroului în chestiune (îndeplinind formalităţile de rigoare care vi se vor indică), pentru a Obţine permisiunea de a vă adresa înscris biroului cu Pricina. Dacă obţineţi permisiunea aceasta (ceea ce nu-i exclus, după un timp), cererea dumneavoastră va trebui să fie luată în evidenţă în acel birou, apoi trimisă la registratură, trimisă înapoi spre a fi semnată în acel birou,
'retrimisă pentru a fi contrasemnată în alt birou, şi apoi va fi clasată la acel birou.
Dumneavoastră veţi afla la ce dată ajunge cererea dumnevoastră în fiecare din aceste etape, interesându-vă la aceste două birouri până vă vor spune.

— Bine, dar acesta nu este un mod de a face ca lucrurile să avanseze, spuse Arthur Clennam, nemaiputând să se stăpânească.

Acest tânăr Lipitoare cu capul în nori a fost foarte amuzat la ideea că Arthur putea avea naivitatea să creadă aşa ceva, o clipă măcar. Acest tânăr Lipitoare superficial ştia asta perfect de bine. Acest tânăr Lipitoare la- să-mă-să-te-las avea la buzunarul cel mic organizarea ministerului, fiindcă lucrase ca secretar particular, ca să poată fi gata să pună mâna dacă i se ivea vreun chilipir gras în cale; el înţelegea pe deplin că acest minister nu era altceva decât o maşină de jonglerie politico-diploma- ţică, având rolul de a-i ajuta pe burtă-verde să-i ţină la distanţă pe coate-goale. Într-un cuvânt, Lipitoare, acest tânăr spilcuit, avea să ajungă, foarte probabil, om de stat, şi încă ce figură!

■— Când afacerea va fi clasată la acel birou, sau la oricare altul, continuă strălucitul tânăr Lipitoare, atunci o veţi putea urmări din timp în timp prin intermediul acelui birou. Când ajunge să fie clasată la biroul nostru, atunci va trebui s-o urmăriţi din timp în timp prin intermediul acestui birou. Vom fi obligaţi s-o trimitem în stânga şi-n dreapta; şi oriunde o trimitem, dumneavoastră va trebui să-i daţi de urmă. Şi când are să se întoarcă la noi, ori- când va fi asta. Aţi face bine să-i daţi şi aici de urmă. Dacă se împotmoleşte undeva, va trebui să-i faceţi vânt. Dacă vă adresaţi în scris altui birou în acest subiect, apoi biroului nostru, şi nu căpătaţi un răspuns satisfăcător, păi atunci, cel mai bun lucru este... să scrieţi întruna.

Arthur Clennam părea într-adevăr foarte nedumerit.

— în orice caz, spuse el, vă rămân îndatorat pentru amabilitatea dumneavoastră.

— N-aveţi pentru ce, răspunse simpaticul tânăr Lipitoare. Puteţi totuşi încerca, să vedeţi dacă vă amuză. Depinde de dumneavoastră să lăsaţi oricând totul baltă dacă nu vă amuză. Aţi face bine să luaţi un pachet de formulare. Dă-i un teanc de formulare!

După această instrucţiune adresată numărului doi, scânteietorul tânăr Lipitoare luă un nou vraf de hârţoage de la numerele doi şi trei şi le duse în sanctuar, ca să le prezinte în chip de ofrandă idolului care prezida Ministerul Digresiunilor.

Arthur Clennam vâri formularele în buzunar, destul de amărât, străbătu culoarul lung pardosit cu lespezi de piatră şi coborî scara lungă de piatră. Tocmai ajunsese la uşile batante care dădeau în stradă şi aştepta, cam nerăbdător. ca două persoane care se aflau dinaintea lui să-i îngăduie să iasă, când glasul unuia din cei doi îi sună familiar în auz. Se'uită la cel care vorbea şi îl recunoscu pe domnul Meagles. Domnul Meagles era roşu ca para focului la faţă — mai roşu decât putea fi din pricina călătoriei — şi ducea de guler un bărbat mărunt care era cu el, strigând:

— Afară, ticălosule, afară!

Aceste cuvinte erau atât de neaşteptate şi atât de surprinzător spectacolul oferit de domnul Meagles dând buzna pe uşile batante şi ieşind în stradă cu omuleţul, care, de- altminteri, părea inofensiv, încât la început Clennam rămase ţintuit locului, schimbând priviri uimite cu portarul. Plecă totuşi iute în urma lui şi îl văzu pe domnul Meagles pornind în jos pe stradă, însoţit de duşmanul lui. Curînd, Arthur îl ajunse din urmă pe vechiul său tovarăş de călătorie şi îl bătu uşor pe umăr. Chipul mânios al domnului Meagles, întors spre el, se îmbună de îndată ce văzu cine era şi îi întinse mâna.

— Ce mai faci? Spuse domnul Meagles. Cum mai merg *treburile?* Tocmai acum m-am întors din străinătate. Mă bucur că te-am întâlnit.

— Şi eu mă bucur grozav.

• — Mulţumesc! Mulţumesc!

— Doamna Meagles şi fiica dumitale...?

— Se simt cum nu se poate mai bine, zise domnul Meagles. Păcat că nu ne-am întâlnit într-un moment în care eu să fi fost mai calm.

Deşi numai cald nu era, domnul Meagles părea atât de înfierbântat, încât atrăgea atenţia trecătorilor; mai cu seamă când se rezemă de un gard, îşi luă pălăria de pe cap, îşi desfăcu nodul de la cravată, începu să-şi şteargă de zor creştetul şi faţa transpirate, de unde ieşeau aburi, urechile şi gâtul înroşite, fără să-i pese câtuşi de puţin de părerea lumii.

— Pfiu! Exclamă domnul Meagles, aranjându-şi ţinuta. Acum mai merge. M-am mai răcorit.

— Ţi-ai pierdut cumpătul, domnule Meagles. Ce s-a întâmplat?

— Aşteaptă puţin şi-am să-ţi spun. Ai răgaz să facem un tur prin parc?

— Oricât îţi face plăcere.

— Atunci, haide. Ah! Uită-te bine la el, îi spuse lui Arthur, care din întâmplare pusese ochii pe răufăcătorul luat de guler de domnul Meagles cu atâta furie. Merită să te uiţi la individul ăsta.

Nu avea mare lucru de văzut, nici în privinţa staturii şi nici în cea a îmbrăcăminţii; era un bărbat scund, col- ţuros, cu o expresie de om practic, păr cărunt, cu faţa şi fruntea brăzdate de cute adânci, pe care obiceiul de a cugeta i le săpase ca într-un lemn tare, parcă. Purta un costum decent, negru, puţin decolorat, şi avea înfăţişarea unui meşteşugar iscusit. Ţinea un toc de ochelari pe care îl tot răsucise în mână cât timp fusese vorba despre el, cu o anumită îndemânare a degetului mare întâlnită numai la oameni obişnuiţi cu uneltele.

— încearcă să te ţii de noi, spuse domnul Meagles pe un ton ameninţător, şi o să te prezint numaidecât. Ilai să mergem!

Clennam se întreba mirat în sinea lui, în vreme ce se îndreptau spre parc pe calea cea mai scurtă, ce putea să fi făcut necunoscutul acesta (care se supuse cu o perfectă docilitate). După înfăţişare, bănuiala că fusese cumva prins cu mâna în buzunarul domnului Meagles nu părea deloc justificată, şi nici că ar fi fost vreun clonţos sau cine ştie ce scandalagiu violent. Era un om liniştit, simplu, cumsecade; nu încerca să scape şi părea puţin deprimat, dar nicidecum ruşinat ori plin de remuşcări.

Dacă era cumva un răufăcător înrăit, atunci trebuie să fi fost un prefăcut incorigibil; iar dacă nu era un răufăcător, de ce oare îl apucase domnul Meagles de guler la Ministerul Digresiunilor?

Arthur îşi dădu seama că omul acesta era o enigmă nu numai pentru el, ci şi pentru domnul Meagles; căci frântură de conversaţie pe care au avut-o de-a lungul drumului scurt, până în parc. Fusese cam dez- lînată' şi privirea domnului Meagles se întorcea mereu spre necunoscut, chiar şi când vorbea despre cu totul altceva.

În sfârşit, odată ajunşi în dreptul arborilor, domnul Meagles se opri brusc şi spuse:

— Domnule Clennam, vrei să-mi faci plăcerea să te uiţi la omul ăsta? Numele lui e Doyce, Daniel Doyce. Nu ţi-ai fi închipuit că omul ăsta e un nemernic cunoscut de toată lumea, nu-i aşa?

— Absolut, nu.

Era o situaţie stânjenitoare să vorbească astfel în prezenţa acelui om.

— Nu, nu ţi-ai fi închipuit. Ştiu asta. Nu ţi-ai fi închipuit că e o primejdie publică, nu-i aşa?

— Nu.

— Nu, dar el este. E o primejdie publică. Ce crezi că a făcut? Crimă de omor prin imprudenţă, incendiu cu premeditare, înşelătorie, escrocherie, spargere, tîlhă- rie la drumul mare, furt, conspiraţie, fraudă? Care din toate astea?

— Eu aş spune, rosti Arthur Clennam, desluşind un surâs abia mijit pe chipul lui Daniel Doyce, că n-a făcut nimic din toate astea.

— Ai dreptate, zise domnul Meagles. Dimpotrivă, e un om ingenios, care a încercat să-şi pună ingeniozitatea în folosul ţării. De aceea este el un duşman public, domnule.

Arthur se uită la cel în discuţie, care se mulţumi doar să clatine din cap.

— Acest Doyce, reluă domnul Meagles, e fierar şi mecanic. Nu lucrează pe picior mare, dar e bine cunoscut drept un om foarte ingenios. Acum doisprezece ani a perfectat o invenţie (printr- un foarte curios procedeu secret) de mare importanţă pentru ţara şi semenii lui. N-o să-ţi spun cîţia bani l-a costat şi nici câţi ani din viaţă şi-a jertfit pentru invenţia asta, dar acum doisprezece ani a desă- vîrşit-o. N-au fost doisprezece? Întrebă domnul Meagles, adresându-se lui Doyce. E omul care-mi calcă cel mai mult pe nervi din lumea asta; niciodată nu se plânge!

• — Da... acum mai bine de doisprezece ani.

— Auzi, mai bine! Exclamă domnul Meagles. Vrei să zici mai rău! Aşa că atunci, domnule Clennam, se adresează guvernului. Dar de cum se adresează guvernului, devine un pericol public! Da, domnule, continuă domnul Meagles, ameninţat să se înflăcăreze din nou, el încetează de a mai fi un cetăţean cinstit, ajunge un răufăcător. Din clipa asta e tratat ca omul care a săvârşit cine ştie ce faptă infernală. Este un om care trebuie ocolit, pus la index, intimidat, batjocorit. Cutare personaj tânăr sau bătrân cu relaţii sus-puse îl trimite la cutare personaj tânăr sau bătrân şi iarăşi expediat înapoi; în sfârşit, omul ăsta nu mai e stăpân pe timpul sau pe averea lui, ajunge pur şi simplu în afara legii, un om de care e bine oricum să te descotoroseşti; un om care prin toate mijloacele posibile trebuie doborât la pământ.

Nu era aşa greu de crezut, cum îşi închipuia domnul Meagles, după experienţele avute în dimineaţa aceea.

— Nu sta acolo, Doyce, şi nu mai tot răsuci tocul ăla de ochelari, strigă domnul Meagles, ci spune-i domnului Clennam ceea ce mi-ai mărturisit şi mie!

— Nu mai încape nici o îndoială, spuse inventatorul, am fost tratat în aşa fel încât să mă simt parcă aş fi să- vîrşit cine ştie ce crimă. În timp ce făceam anticameră la diverse ministere, totdeauna am fost luat, mai mult sau mai puţin, drept un răufăcător notoriu. Mi-a trebuit, deseori, pentru a nu-mi pierde curajul, să mă conving eu însumi că într-adevăr n-am făcut nimic ca să figurez în Calendarul închisorii Newgate[21], ci că, dimpotrivă, nu doream altceva decât să aduc ţării mari economii băneşti şi totodată un mare pas înainte.

— Exact! Exclamă domnul Meagles. Judecă dacă am exagerat. Acum o să mă crezi după ce-ţi voi spune şi restul.

După această introducere, domnul Meagles continuă relatarea; vechea poveste, care devenise plictisitoare, relatarea unor fapte reale pe care noi le ştim pe dinafară... El istorisi cum, după interminabile demersuri şi corespondenţe, după infinite impertinenţe, bruftuieli, insulte, ex- celenţele-lor au întocmit un proces-verbal, numărul trei miipatrusuteşapteeecişidoi, prin care vinovatul avea voie să facă unele experienţe cu invenţia sa pe proprie cheltuială. Cum experienţele au fost făcute în prezenţa unei comisii de şase persoane, dintre care doi membri moşnegi erau prea chiori ca să mai vadă, doi alţi membri moşnegi erau prea tari de ureche ca să mai audă, un alt membru moşneag era prea olog ca să poată veni mai aproape, şi, în sfârşit, ce de-al şaselea moşneag era prea tare de cap ca să priceapă ceva. Cum anii au trecut şi, cu el, alte impertinenţe, bruftuieli şi insulte. Cum excelenţele-lor au mai întocmit apoi un proces-verbal, numărul cincimiiuna- sutătrei, prin care ei transferau afacerea la Ministerul Digresiunilor. Cum Ministerul Digresiunilor, cu timpul, **a** reluat afacerea ca şi cum ar fi fost un lucru cu totul nou, ceva petrecut în ajun, despre care nu auzise o iotă vor- bându-se; atunci, afacerea cu invenţia a fost făcută har- cea-parcea, zăpăcită, întinsă pe patul lui Procust. Cum impertinenţele, bruftuielile şi insultele s-'au înmulţit. Cum invenţia a fost prezentată în faţa a trei Lipitori şi a unui Piciorong care habar n-aveau despre ea, nişte inşi atât de grei de cap încât nu înţelegeau o iotă şi care s-au plictisit şi au invocat motivul imposibilităţilor de ordin material. Cum Ministerul Digresiunilor în procesul-verbal numărul optmiişaptesutepatruzeci „n-a văzut nici o cauză pentru

---

21 *Calendarul Newgate,* publicat din 1773 pînă în 1826, menţiona cariera celor care fuseseră întemniţaţi în această vestită închisoare londoneză.

a răsturna hotărârea la care ajunseseră excelenţele- lor “. Cum Ministerul Digresiunilor, înştiinţat că excelen- ţele-lor nu luaseră nici o hotărâre, a clasat chestiunea. Cum, chiar în dimineaţa aceea, avusese loc o întrevedere finală cu şeful suprem al Ministerului Digresiunilor şi cum acest cap de bronz, după ce a cântărit chestiunea şi a privit-o pe toate feţele şi sub mai multe unghiuri de vedere, a opinat, în linii mari, că nu era decât un singur lucru de făcut din cele două alternative, şi anume: sau să se lase totul baltă pentru vecie, sau să se reia totul de la începutul începutului.

— De aceea, adăugă domnul Meagles, ca un om practic ce sunt, în prezenţa ministrului ăstuia, l-am înşfăcat pe Doyce de guler şi i-am spus că îmi dădeam pe deplin seama că nu era decât un pungaş infam, un trădător care conspiră împotriva liniştii guvernului, şi l-am luat pe sus. L-am scos din minister afară pe uşă, ţinîndu-1 de guler, pentru că până şi portarul să ştie că sunt un om practic, care aprecia felul cum oficialităţile îi tratează pe oamenii de teapa lui... şi acum iată-ne aici!

Dacă tânărul Lipitoare cu capul în nori s-ar fi aflat acolo, le-ar fi spus poate verde în faţă că Ministerul Digresiunilor şi-a îndeplinit datoria; că tot ceea ce aveau de făcut Lipitorile era să ţină împotmolită corabia naţională cât mai îndelung cu putinţă; că a pune la punct nava, a o ilumina, a face curăţenie într-însa însemna să intre ei înşişi la apă; că ei n-ar putea intra la apă decât într-un singur caz, şi anume, când corabia s-ar da la fund împreună cu ei strânşi ciotcă, însă' chiar şi atunci asta era treaba corăbiei, nu a lor.

— Aşa! Exclamă domnul Meagles. Acum ştii în întregime povestea lui Doyce. Cu o singtiră excepţie, că până şi în clipele astea nu-1 auzi plângându-se, ceea ce nu mă face să mă simt mai bine dispus.

— Trebuie să ai multă răbdare, spuse Arthur Clennam, uitându-se la Doyce mirat întrucâtva. Şi mult sânge rece.

— Nu, se împotrivi acesta, nu cred să fiu mai breaz decât ceilalţi oameni.

— Pentru numele lui Dumnezeu, eşti oricum mai ceva ca mine în privinţa asta! Strigă domnul Meagles.

Doyce schiţă un zâmbet când îi spuse lui Clennam:

— Vedeţi, experienţa mea în cazul cu pricina nu începe cu mine însumi. În meseria mea, am avut prilejul, din când în când, să mai aflu câte ceva în plus. Cazul meu n-are nimic special. N-am fost eu tratat mai rău decât alţi
O sută, care s-au găsit în aceeaşi situaţii[1]... decât toţi ceilalţi, voiam să spun.

— Nu cred că aş vedea în asta o mângâiere dacă aş fi în locul dumitale. Dar dacă pe dumneata te mulţumeşte, mă bucur foarte mult.

— Înţelegeţi-mă! Nu spun — replică, pe acelaşi ton sobru, chibzuit, şi privind în bare cu ochii lui verzi, de parcă măsura distanţele — că aceasta ar fi o răsplată pentru trudă şi nădejdile unui om, dar e un soi de uşurare ştiind că nu mă puteam aştepta la altceva.

Vorbea calm şi tărăgănat, cu acel glas reţinut pe care adesea îl întâlnim în cazul meseriaşilor, obişnuiţi să cîn- tărească şi să pună minuţios lucrurile la punct. Aceste însuşiri îi aparţineau, ca şi supleţea degetului celui mare sau felul anume de a-şi tufli uneori pălăria pe ceafă, de parcă examina o piesă pe jumătate lucrată, ieşită din mâna lui şi care-1 punea pe gânduri.

— Dezamăgit în aşteptările mele? Continuă el, rner- gând între ei pe sub copaci. Da, fără îndoială, mă simt dezamăgit. Rănit? Da, fără îndoială, mă simt rănit. E şi fi

Resc. Vreau însă să spun că oamenii aflaţi într-o situaţie asemănătoare cu a mea sunt aproape totdeauna trataţi la fel...

— în Anglia, interveni domnul Meagles.

— Aa, desigur, în Anglia. Când îşi duc invenţiile în străinătate, e cu totul altceva. Iată motivul pentru care atât de mulţi îşi părăsesc ţara.

Domnul Meagles începuse să se înfierbânte din nou.

— Voiam să spun că, oricare ar fi atitudinea, devenită rutină, a guvernului nostru, aceasta s-a înrădăcinat. Aţi auzit cândva ca vreun om care a descoperit sau a inventat ceva să nu fi întâmpinat decât opacitate, şi pe care să nu-1 fi descurajat atita necuviinţă?

— N-aş putea spune că am auzit vreodată.

— Aveţi cunoştinţă despre vreo măsură utilă luată cândva de guvern? L-aţi văzut vreodată dând un model despre o măsură de utilitate generală?

— Sunt cu mult mai în vârstă decât prietenul meu de aici, rosti domnul Meagles, iar răspunsul este nu. Niciodată.

— Dar toţi trei avem cunoştinţă, îmi închipui, reluă inventatorul, de numeroase cazuri de hotărâre îndărătnică a guvernului de a rămâne cu zeci de kilometri, cu zeci de ani în urmă faţă de ceilalţi, de a se încăpăţâna să folosească metode de multă vreme depăşite, chiar şi după ce noile procedee, care le sunt superioare, au fost răspîn- dite şi adoptate de toată lumea?

Toţi au fost de acord în această privinţă.

■— Ei bine, atunci, spuse Doyce oftând, aşa după cum ştiu că cutare metal se va comporta într-un fel anume la cutare temperatură, cutare corp la cutare presiune, tot aşa aş putea şti (dacă ar fi să mă gândesc) cum vor reacţiona aceşti mari-mahări şi nobili conţopişti în faţa unei cereri de-a mele. N-am dreptul să fiu nedumerit, de vreme ce mi-e dat să port pe umeri un cap

care judecă, de faptul că fac parte şi eu din aceeaşi liotă ca şi cei dinaintea mea. Trebuia să fi lăsat totul baltă. Aveam destule exemple, sunt sigur, cârc să-mi slujească drept avertisment.

Apoi îşi puse în buzunar tocul ochelarilor şi se adresă lui Arthur:

— Chiar dacă nu mă plâng, domnule Clennam, ştiu ce-nseamnă recunoştinţa, pc care, vă asigur, o am faţă de prietenul nostru comun. El m-a încurajat de multe ori'şi în multe privinţe.

— Fleacuri! Strigă domnul Meagles.

În cele câteva clipe de linişte care urmară, Arthur nu se putu stăpâni să nu se uite la Daniel Doyce. Deşi, evident, faptul de a se abţine să se plângă inutil era o trăsătură a caracterului şi totodată o dovadă de stimă pentru propria sa acţiune, se vedea totuşi bine că eforturile îndelungate îl îmbătrâniseră, îl făcuseră mai grav, îl sărăciseră. Arthur nu se putu împiedica să nu-şi spună că omul acesta ar fi fost mai fericit dacă urma pilda domnilor care se înduraseră să ia în mina frânele naţiunii şi să înveţe de la ei „arta de a nu face nimic “.

Domnul Meagles mai rămase vreo cinci minute înfier- bîntat şi abătut, pe urmă se calmă şi începu să se mai lumineze.

— Ilaide, haide! Spuse el. Dacă luăm mutra asta de înmormântare, lucrurile tot nu se schimbă în bine. Încotro mergi, Daniel?

— Eu mă întorc la fabrică, răspunse Daniel.

— Păi, atunci mergem cu toţii la fabrică; pornim pe • jos în direcţia aceea, replică Meagles, vesel. Domnul Clennam nu cred că are ceva împotrivă fiindcă e situată pe străduţa cu numele Curtea-Inimii-Insîngerate.

— Curtea-Inimii-Însîngerate? Se miră Clennam. Vreau să merg şi eu acolo.

— Cu atât mai bine, strigă domnul Meagles. Ilal cu noi!

În timp ce-şi continuau drumul într-acoio, unul din cei trei, şi poate nu numai unul, se gândea, desigur, că străduţa Curtea-Inimii-Însîngerate era destinaţia cea mai potrivită pentru cel ce fusese în corespondenţă oficială cu excelenţele-lor şi cu Lipitorile, şi cine ştie dacă nu avusese deopotrivă presentimentul că însăşi Brilania putea veni într-o zi mohorâta să-şi caute locuinţă pe străduţa Curtea- Inimii-Însîngerate, dacă sistemul înscăunat la Ministerul Digresiunilor era dus prea departe.

Capitolul XI

PUS ÎN LIBERTATE

UN AMURG de toamnă tristă şi târzie pogora asupra Saonei. Râul, ca o oglindă mânjită într-un loc întunecat, reflecta norii nedesluşit şi malurile joase se aplecau ici- colo în afară, de parcă erau jumătate curioase, jumătate speriate, văzându-şi în apă imaginea sumbră. Întinderea şesului de ţară în apropiere de Chalon desena o fâşie lungă şi greoaie, întreruptă din loc în loc de câte un şir de plopi profilaţi pe cerul purpuriu al unui asfinţit mî- nios. Malurile râului Saone erau mlăştinoase, deprimante, pustii, şi umbrele nopţii se înteţeau iute.

Un bărbat, care înainta încet spre Chalon, era singura siluetă omenească vizibilă în acest peisaj. Cain trebuie să fi fost la fel de izolat, de ocolit de toată lumea. Cu o raniţă veche din piele de oaie la spinare, ţinând în mână o bâtă aspră, nejupuită de scoarţă, ruptă din vreun copac, picioarele înnămolite şi numai răni, încălţămintea şi ghe- treie scâlciate, părul şi barba în dezordine, pelerina de pe umăr şi hainele ude leoarcă, înainta şchiopătând anevoie, chinuit de dureri. S-ar fi zis că norii fugeau din calea lui, că vântul gemea şi că freamătul ierbii era îndreptat împo- trivă-i, de parcă şopotul surd, tainic al apei mormăia învi- nuindu-1, de parcă noaptea de toamnă tumultuoasă era tulburată de prezenţa lui.

Se uita în dreapta, se uita în stânga, ursuz, dar înfricoşat, şi uneori stătea locului şi se întorcea să privească peste tot în jur. Apoi şchiopăta mai departe, văzându-şi de drum anevoie şi mormăind.

— I a naiba cu şesul ăsta fără sfârşit. La naiba cu pietroaiele astea care taie ca sabia. La naiba cu bezna asta care te împresoară şi te îngheaţă. Ah, cât vă urăsc!

Şi dacă ar fi putut, şi-ar fi vărsat focul urii pe toate astea din nişte priviri mânioase aruncate jur împrejur. Îşi mai târî picioarele câţiva paşi încă şi, uitându-se în zare, se opri din nou locului.

— Mie mi-e foame, mi-e sete şi-s mort de oboseală, iar vouă ce vă pasă, neghiobilor, mâncaţi şi beţi acolo, vă-ncălziţi la foc! Tare-aş vrea să vă trec oraşul prin sabie şi foc; o să-mi plătiţi voi, copii!

Dar mâna pe care o scutură în sus, spre oraş, nu-1 aduse mai aproape de el nicidecum. Îi era mai foame, mai sete şi se simţea şi mai istovit când dădu cu picioarele de caldarâmul desfundat. Zăbovea să privească în jur.

Dinaintea ochilor răsări hotelul cu portalul spaţios; mirosurile îmbietoare venind de la bucătărie îi dădeau ghes. Iată cafeneaua cu ferestrele scăldate în lumină şi cu răpăiala pietrelor de domino. Iată vopsitoria cu fâşii de pânză roşie de o parte şi de alta a uşii. Iată giuvaergeria cu tot soiul de qercei şi podoabe de altar. Iată prăvălia de tutun de unde ieşea un grup vesel de soldaţi cu lulelele în gură. Dar iată şi miasmele puturoase ale oraşului, noroiul, murdăria din rigole, şi lămpile ofticoase, spânzurând de-a latul drumului, şi diligenţa uriaşă cu munţi de bagaje, cu cei şase căi suri cu cozile legate, gata de plecare, în faţa biroului de poştalion.

Dar cum prin-preajmă nu se vedea nici urmă de han pentru un călător la ananghie, trebui să dea colţul într-un loc întunecat, peste tot numai mormane de frunze de varză călcate în picioare, în vecinătatea fântânii obşteşti de unde femeile încă mai scoteau apă. Acolo găsi un han, pe o străduţă dosnică: „La revărsatul zorilor[44].

Perdelele de la ferestre acopereau că norii „Revărsatul zorilor[44], însă hanul părea luminat şi încălzit, iar inscripţii foarte vizibile, împodobite de bâle şi tacuri de biliard, anunţau că la „Revărsatul zorilor[44] se putea juca biliard, se putea găsi de mâncare, de băut, se putea locui, fie

că veneai călare pe cal ori că bătuseşi drumul pe jos, şi că vinurile, lichiorurile şi rachiul erau pe cinste. Drumeţul răsuci mânerul uşii de la „Revărsatul zorilor[14] şi intră şchiopătând.

Trecând pragul, duse mâna la pălăria decolorată, cu borurile pleoştite, ca să-i salute pe cei câţiva inţi aflaţi în încăpere. Doi dintre ei jucau domino la o măsuţă, trei- patru şedeau de vorbă în jurul sobei şi fumau; masa de biliard era deocamdată nefolosită. Hangiţa stătea pe un scaun în dosul tejghelei — printre sticlele de siropuri
Aburite, coşurile cu prăjituri, tava din tablă de plumb pentru scurs paharele — şi era ocupată cu lucrul de mină.

Făcându-şi loc spre o masă liberă dintr-un ungher al sălii, îndărătul sobei, îşi puse jos raniţa şi mantaua. Când ridică iarăşi capul din pământ, se trezi cu hangiţa lângă el.

-— Se poate rămâne aici peste noapte, madame?

— Perfect! Rosti hangiţa, pe un ton ascuţit, cîn- tat, vesel.

— Bine... Se poate prânzi... sau cina... cum vreţi să-i spuneţi?

— Aa, perfect! Strigă hangiţa, ca mai înainte.

— Atunci să ne grăbim, madame, dacă vreţi. Ceva de mâncare, cât se poate de iute; şi ceva vin, totodată. Sunt sfârşit.

— E o vreme foarte urâtă, monsieur, spuse hangiţa.

— Afurisită vreme.

-— Şi un drum foarte lung.

— Un drum afurisit.

Glasul lui răguşit slăbi şi îşi rezemă capul pe mâini, până i se aduse de pe tejghea o sticlă de vin. După ce îşi umplu şi goli de două ori paharul şi rupse un colţ din pâinea întreagă pusă dinainte, odată cu faţa de masă, şerveţelul, farfuria de supă, sarea, piperul şi untdelemnul, se propti cu spatele în ungherul peretelui, întinse picioarele pe banca unde stătea şi începu să ronţăie din coajă, aşteptând pregătirea cinei.

Taifasul din jurul sobei se întrerupse vremelnic, deoarece atenţia celor de faţă fusese abătută, momentan, de apariţia străinului, lucru obişnuit în asemenea situaţie. Dar aceasta nu dură mult, căci, după ce l-au măsurat: îndeajuns, îşi reluară vorba.

— Iată de ce, zise unul dintre ei, ajungând la capătul povestirii sale, iată de ce spuneau că diavolul a fost pus în libertate.

Cel care rostise aceste cuvinte era un vlăjgan de elveţian ecleziast; el aducea în discuţie ceva din autorita- tea bisericii — mai cu seamă pentru că venise vorba de diavol.

I Hangioaica, după ce dădu soţului ei, care îndeplinea funcţia de bucătar la „Revărsatul zorilor'[4], dispoziţii pri**pi**yind cina oaspetelui, îşi reluă lucrul de mina îndărătul
Tejghelei. Era o femeiuşcă ageră, îngrijită, veselă — cu o bonetă cam prea mare — lăsând să i se vadă cam prea mult ciorapii, şi se amestecă în vorbă, dând de câteva ori din cap şi râzând, fără să ridice ochii de la lucru.

— Ah, Cerule, spuse ea, atunci, când vaporul a sosit de la Lyon, aducând vestea că diavolul fusese într-adevăr pus în libertate la Marsilia, unii nătăfleţi au şi crezut asta. Dar eu? Nu, eu nu, în orice caz.

— Madame, dumneavoastră aveţi totdeauna dreptate, rosti vlăjganul de elveţian. Fără îndoială, eraţi supărată foc pe omul ăsta, madame?

— He, păi da! Exclamă hangioaica, înălţând ochii de la lucru, deschizându-i foarte larg şi Jăsindu-şi capul în- tr-o parte. Fireşte că da!

— Era un individ rău.

— Era o lepră, zise hangioaica, şi îşi merita cu vârf şi-ndesat pedeapsa de la care a avut norocul să scape. Mare păcat.

— Staţi, madame! Ia să vedem, interveni elveţianul, pus pe harţă, răsucindu-şi ţigara între buze. Poate că asta i-a fost soarta lui nefericită. S-ar putea să fi fost victimă nevinovată a jocului împrejurărilor. Este foarte posibil încă să fi avut, şi să mai aibă, unele părţi bune, numai să ştim să le scoatem la iveală. Filantropismul filozofic ne învaţă...

Ceilalţi membri ai micului grup adunat în jurul sobei murmurară un protest împotriva folosirii unei asemenea expresii ameninţătoare. Până şi cei doi jucători de domino îşi abătură privirile de la joc, de parcă ar fi obiectat că filantropismul filozofic era adus, chiar şi ca denumire, în hanul „La revărsatul zorilor".

— Ia mai isprăviţi cu filantropia dumneavoastră! Strigă, zâmbind, hangiţa, tot dând din cap, mai abitir ca oricând. Ascultaţi aici la mine. Eu una-s femeie. Habar n-am de filantropismul vostru filozofic. Dar eu vă spun ce am văzut, şi-am văzut bine, cu ochii mei, în lumea asta de-aici, unde mă-nvârt eu. Vă spun una şi bună, prieteni, că sunt unii — atât bărbaţi, cât şi femei, din păcate — care n-au nimic sfânt în ei... nici cât e negrul sub unghie. Că sunt unii pe care trebuie să-i urăşti fără de milă, că sunt oameni cu care trebuie să te porţi ca şi cum ar fi nişte
Duşmani ai întregii omeniri. Că sunt oameni care n-au pic | de inimă-n ei şi care trebuie striviţi ca nişte năpârci şi măturaţi din cale. Sper însă că-s puţini la număr, dar eu, una, am văzut — în lumea în care mă-nvârt, până şi în micuţul meu han „La revărsatul zorilor[44] — că există asemenea indivizi. Şi nu mă îndoiesc că tipul ăsta — zi-i pe nume, nu-mi mai aduc aminte cum îl cheamă — face parte dintre ei.

Vorbele însufleţite ale hangiţei au fost primite mai favorabil la „Pievărsatul zorilor" de cum le-ar fi întîm- pinat anumiţi apărători cumsecade din tagma celor atacaţi de ea atât de nesăbuit, nu mai departe decât în Marea Britanic.

— Pe legea mea! Exclamă hangiţa, lăsând lucrul şi sculându-se de jos să ia de la soţul ei, care apăruse în pragul uşii laterale, supa pregătită pentru străin. Dacă filantropia voastră filozofică pune pe mai ştiu eu cine la cheremul oamenilor ăstora, având de-a face cu ei prin, Vorbe sau fapte, cri şi-ntr-un fel şi-ntr-altul, atunci să nu mai aud de ea aici, la „Revărsatul zorilor[44], că nu-i bună nici cât o ceapă degerată.

Când aşează supa dinaintea oaspetelui, care îşi schimbă poziţia ridicându-se în capul oaselor, acesta o privi drept în faţă şi mustaţa i se zbirii în sus spre nas, iar nasul i se lăsă în jos peste mustaţă.

-— Aşa, rosti cel care vorbise mai înainte, să revenim la subiectul nostru! Am trecut toate astea cu vederea, domnilor, numai fiindcă omul cu pricina fusese achitat la proces, iar cei din Marsilia spuneau că diavolul a fost pus în libertate. Iată zvonul care începuse să circule, şi ăsta e tâlcul, atât şi nimic mai mult.

— Cum îl cheamă? Întrebă hangiţa. Biraud, nu-i aşa?

-— Rigaud, madame, replică vlăjganul de elveţian.

— Rigaud, într-adevăr.

După supă, călătorului i se aduse o mâncare cu carne şi la aceasta o farfurie cu legume. Mânca tot ce i se aşezase dinainte, goli sticla de vin, ceru un pahar cu rom şi îşi fumă ţigara la o ceaşcă de cafea. După ce se mai in- *ţ* tremă, deveni arogant, dându-şi aere faţă de cei de la „Revărsatul zorilor[44], se amestecă în sporovăiala fără în- seninătate la care fusese martor, ca şi cum condiţia sa socială ar fi fost cu mult mai presus decât înfăţişarea lui.

Fie că cei prezenţi mai aveau şi alte treburi, fie că se simţeau în inferioritate, în orice caz ei se împrăştiară treptat şi, nefiind înlocuiţi de alţii, îl lăsară pe noul lor oblăduitor în posesia hanului „La revărsatul zorilor". Hangiul făcea zgomot de veselă în bucătăria lui, hangioaica lucra în tihnă, iar drumeţul întremat fuma la gura sobei, încălzindu-şi picioarele zdrelite.

— îmi cer iertare, madame... Biraud acela...,

• — Rigaud, monsieur.

— Rigaud, îmi cer din nou iertare... v-a scos din sărite, nu-i aşa?

Hangiţa, care la un moment dat îşi spusese ba că e bărbat chipeş, ba că e slut, observând nasul lăsat în jos şi mustaţa zbârlita în sus, înclină cu tărie către cea de-a doua hotărâre.

— Rigaud, 'spuse ea, a fost un criminal, şi-a ucis soţia.

— Ei, ei? Să mor clacă ăsta nu-i criminal cu adevărat. Dar de unde aţi aflat?

—■ Toată lumea ştie. !

— Aha! Şi totuşi a scăpat de judecată?

— Monsieur, legea n-a găsit destule dovezi împotriva lui. Aşa cel puţin spune legea. Toată lumea însă ştie că el a săvârşit fapta. Toţi eu ştiut atât de bine acest lucru încât au încercat să-l sfâşie de viu.

— Pentru că toţi trăiesc în deplină înţelegere cu nevestele lor? Rosti oaspetele. Ha! Ha!

Hangiţa de la „Revărsatul zorilor" îl măsură iarăşi din priviri pe drumeţ şi se simţi aproape ferm convinsă de ultima sa hotărâre. Avea mâini frumoase, totuşi, pe care ştia să şi le pună în valoare din plin. Încă o dată ea îşi spuse că, la urma urmelor, omul ăsta nu arăta rău deloc.

— Dumneavoastră parcă aţi pomenit ceva, madame... ori altcineva de aici... Dar ce s-a ales de el?

Hangioaica scutură din cap; era pentru prima oară de-a lungul conversaţiei când, cu vioiciunea-i plină de râvnă, încetă să mai încuviinţeze şi să ţină isonul celor rostite acolo. Ea declară că la „Revărsatul zorilor" s-a vorbit, pe temeiul ştirilor din ziare, că fusese reţinut în închisoare pentru mai multă siguranţă

— Oricum ar fi, adăugă ea, a scăpat de o pedeapsă bine meritată; cu atât mai rău.

Oaspetele stătea cu ochii ţintă la hangiţă în timp ce-şi fuma ultima ţigară, iar ea îşi vedea de treabă ţinând capul plecat asupra lucrului, cu o expresie care i-ar fi risipit îndoielile, ducând-o la o concluzie definitivă despre înfăţişarea lui bună sau rea dacă l-ar fi privit atunci. Când se uită în sus, expresia aceea dispăruse. Îşi netezi cu mâna mustaţa în neorânduială.

— S-ar putea să văd camera, madame?

— Cu plăcere, monsieur. Hei, bărbatele!

Bărbăţelul urma să-l conducă la etaj. Înăuntru mai
Dormea un călător, care se dusese foarte devreme la culcare, frânt de oboseală, dar odaia spaţioasă avea două paturi şi loc berechet să încapă douăzeci — explică hangioaica de la „Revărsatul zorilor" cu glasul ei ca un ciripit, strigând din când în când: „Hei, bărbatele! “din uşa laterală.

Bărbăţelul răspunse în cele din urmă: „Aicea-s, ne- vestico! “şi, prezentându-se cu tichia de bucătar pe cap, îi făcu lumină drumeţului pe o scară îngustă şi abruptă; acesta îşi luă singur pelerina şi raniţa şi ură noapte bună hangiţei, cu o aluzie politicoasă la plăcerea de a o revedea a doua zi. Odaia era încăpătoare, cu duşumeaua negeluită, aspră, numai crăpături, tavanul cu grinzi netencuite şi două paturi aşezate faţă în faţă. Aici, bărbăţelul puse jos luminarea adusă cu sine şi, aruncând o privire piezişă către oaspetele său care se aplecase asupra raniţei, îl informă pe un ton ursuz:

— Patul din dreapta! Şi îl lăsă să se odihnească.

Hangiul, fie că era un bun fizionomist ori ba, hotărî
În mintea lui că musafirul tare mai era slut.

Oaspetele se uită dispreţuitor la aşternutul curat, dar aspru, pregătit pentru el, şi, aşezându-se pe jilţul de răchită de la căpătâiul patului, îşi scoase banii din buzunar şi îi numără în palmă.

„Omul trebuie să mănânce, murmură ca pentru sine, dar, pe dumnezeul meu, mâine trebuie neapărat să mă- nînc pe cheltuiala altcuiva! “

Pe când stătea acolo, dus pe gânduri, cântărind mecanic banii în palmă, răsuflarea adâncă a călătorului din celălalt pat îi răsuna atât de regulat în auz, încât îşi îndreptă atenţia în direcţia ticeea. Omul cu pricina era acoperit bine ca să-i fie cald şi îşi trăsese peste faţă macatul alb de la căpătâi, aşa încât putea fi numai auzit, nu şi văzut. Dar cum respiraţia profundă şi regulată continua, chiar şi în vreme ce celălalt îşi lepăda ghetrele şi încălţările uzate, şi când îşi puse deoparte haina şi cravată, până la urmă îi stârni atât de mult curiozitatea, încât nu se putu stăpâni să nu arunce o privire pe chipul celui care dormea.

Astfel, drumeţul treaz se furişă ceva mai aproape, mai aproape şi mai aproape de patul călătorului adormit, până ce ajunse chiar la căpătâiul acestuia. Dar nici atunci nu-i putu vedea obrazul, căci era acoperit cu cearceaful. Deoarece răsuflarea regulată continua încă, îşi aşează mână albă şi netedă (ce perfidă părea, strecurându-se astfel!) pe cearceaf şi îl dădu uşor la o parte.

— Să mor eu dacă ăsta nu-i Cavalletto! Exclamă în şoaptă, dându-se îndărăt.

Micuţul italian, influenţat poate în somn de prezenţa furişată la căpătâiul lui, îşi întrerupse răsuflarea regulată şi, cu un adine oftat, prelung, deschise ochii. La început, deşi deschişi, nu părea că se trezise, şi timp de câteva clipe se uită, calm, la vechiul său tovarăş de temniţă, apoi sări brusc din pat, cu un strigăt de uimire şi teamă.

— Şşt! Ce-ai păţit? Ţine-ţi gura! Eu sunt. M-ai recunoscut? Rosti celălalt cu o voce sugrumată.

John Baptist însă, cu ochii holbaţi cât cepele, bolborosind rugăciuni şi exclamaţii de-a valma, se retrase într-un ungher şi, legându-şi mânecile de la haină pe după gât, tre- murind ca vargă, manifestă dorinţa nestăvilită de-a o zbughi pe uşă mai bine decât să facă iarăşi cunoştinţă cu el. Văzând asta, vechiul tovarăş de închisoare se dădu îndărăt spre uşă şi se propti cu umerii de ea.

— Cavalletto! Trezeşte-te, băiete! Freacă-ţi ochii şi uită-te la mine. Nu mai folosi numele cu care mă strigai de obicei... nu, Lagnier, ia zi, Lagnier!

John Baptist, privindu-1 cu nişte ochi holbaţi la culme, făcu de mai multe ori acel gest naţional care constă în a scutura în aer arătătorul răsucit de la dreapta, ca şi cum era hotărât să tăgăduiască dinainte tot ce ar fi putut celălalt să-i spună, de atunci şi până la sfârşitul vieţii sale.

— Cavalletto! Dă-mi mâna. Îl cunoşti pe domnul Lagnier. Strânge mâna unui gentleman adevărat!

Supunându-se vechiului ton de superioritate autoritară, John Baptist, care nu era încă deloc sigur pe picioare, înaintă şi întinse mâna stăpânului său. Monsieur Lagnier se porni pe râs şi, după ce îi strânse mâna, i-o smuci în sus şi îi dădu drumul.

— Aşa că n-aţi fost... se bâlbâi John Baptist.

— Ras de pe lume? Nu. Priveşte-aici! Strigă Lagnier, rotindu-şi capul. La fel de bine înfipt ca şi al tău.

John Baptist, cuprins de un tremur uşor, se uită peste tot prin odaie ca să-şi dea parcă seama unde se află. Stă- pînul său se folosi de acest prilej şi răsuci cheia în broască, apoi se aşează ps patul lui.

— Ia uite! Rosti ridicându-şi pantofii şi ghetrele. Halal ţoale pentru un domn, ai să zici. Nu face nimic, o să vezi ce iute pun eu treburile la punct. Vino şi aşază-te. Ia-ţi vechiul loc!

John Baptist, care numai tihnit nu se simţea, se cuibări pe jos lângă pat, cu ochii tot ţintă la stăpânul lui.

— Bravo! Strigă Lagnier. Acum parc-am fi iarăşi în vizuina aia blestemată de odinioară, nu-i aşa? Cât ai mai stat?

— Două zile după dumneavoastră, stăpâne.

— Şi cum ai ajuns aici?

— Mi s-a atras atenţia să nu rămân acolo, aşa că am părăsit numaidecât oraşul; de atunci am tot umblat încoace şi încolo. Mi-am încercat norocul la Avignon, la Pont-Saint-Esprit, la Lyon, pe Rhâne, pe Saone.

În timp ce vorbea, trasă repede pe podea itinerarul cu' mina lui arsă de soare.

— Şi încotro ai de gând să te duci?

— încotro... stăpâne?...

— Da!

John Baptist dorea parcă să evite răspunsul, dar nu ştia cum.

— Jur pe Bachus-, exclamă în cele din urmă, silit oarecum să mărturisească, câteodată m-a bătut gândul să plec la Paris şi poate în Anglia!

— Cavalletto, asta rămâne între noi, şi eu mă duc la Paris şi poate în Anglia. Mergem împreună.

Omuleţul dădu din cap şi îşi arătă dinţii; nu părea prea convins că ar fi fost planul cel mai de invidiat.

— Mergem împreună, repetă Lagnier. O să vezi ce repede am să-i silesc să mă recunoască drept domn cu vază, iar tu o să tragi foloase din asta. S-a făcut? Sîn- tem de acord?

— Da, sigur, sigur, încuviinţă omuleţul.

— Atunci ai să auzi până n-adorm... în două-trei vorbe, fiindcă pic de somn... cum se face că mă aflu aici lângă tine, eu, Lagnier. Bagă bine de seamă. Nu celălalt.

— Altro, altro! *Nu Ri...*

Înainte de a fi apucat să rostească numele până la capăt, camaradul său îi şi repezi mâna sub bărbie, închizîn- du-i gura cu brutalitate.

— Vai şi amar! Ce te-a apucat? Nu cumva vrei să mă vezi zdrobit în picioare, ucis cu pietre? Nu cumva vrei să *te* vezi zdrobit în picioare, ucis cu pietre? Asta te-aşteaptă! Sau poate-ţi închipui că pe mine o să mă-n- şface, iar pe amicul meu de puşcărie o să-l lase să-şi ia tălpăşiţa? Să nu crezi una ca asta!

Când dădu drumul fălcii prietenului său din strîn- soare, chipul lui căpătă o expresie din care celălalt pricepu că de s-ar întâmpla, într-adevăr, o astfel de ucidere cu pietre şi zdrobire în picioare, monsieur Lagnier s-ar milostivi şi de el, având grijă să-i asigure partea leului într-o asemenea tevatură. Îşi aminti ce om de lume era monsieur Lagnier şi cum pe toţi îi considera o apă şi un pământ.

— Eu sunt un om, reluă monsieur Lagnier, pe care societatea l-a nedreptăţit profund de când m-ai văzut ultima oară. Ştii că sunt simţitor şi curajos din fire şi că-s făcut să conduc. Şi cum a respectat societatea aceste calităţi ale mele? Am fost huiduit în plină stradă. A trebuit să fiu condus sub pază de teama bărbaţilor şi mai ales a femeilor gata să se năpustească asupra mea, cu toate armele care le-ar fi căzut în mina. A trebuit sj zac în temniţă ca o măsură de securitate, ţinându-se secret locul unde mă aflam, că nu cumva să fiu smuls afară şi doborât de lovituri cu nemiluita. Am plecat din Marsilia în toiul nopţii într-o căruţă şi dus cale de leghe întregi vârât în paie. Era primejdios centru mine să trec prin preajma propriei mele case, şi, cu câteva parale în buzunar doar, ca un cerşetor, a trebuit să umblu tot timpul de atunci prin noroaie scârboase, pe o vreme cumplită, până când mi s-au betegit picioarele... ia priveşte-le! Iată ce umilinţe a trebuit să îndur din pricina societăţii, eu, care posed, după cum prea bine ştii, calităţile menţionate. Societatea însă va plăti pentru toate astea.

Aceste cuvinte el le rostise la urechea tovarăşului său şi cu mâna streaşină la gură.

— Chiar şi aici, continuă el pe acelaşi ton, chiar şi în hanul ăsta păcătos mă urmăreşte societatea. Madame mă jigneşte, clienţii ei mă jignesc. Pe mine, care, cu manierele şi însuşirile mele, i-aş putea face una cu pământul! Dar ofensele aduse mie cu duiumul de societate s-au strâns în pieptul acesta.

John Baptist asculta atent glasul acela răguşit şi sugrumat şi din când în când scotea câte un: „Desigur, desigur! “cu o legănare a capului, ca şi cum aceasta ar fi fost, cât se poate de sincer, învinuirea cea mai întemeiată care se putea aduce societăţii.

— Pune-mi pantofii acolo! Îi porunci Lagnier. Atîr- nă-mi pelerina să se usuce, colo la uşă. Ia pălăria! (Celălalt executa cu sfinţenie poruncile de cum erau date.) Asta-i patul pe care societatea mi-1 acordă, nu-i aşa? Haa! *Foarte* bine!

Când se întinse cât era de lung pe pat, cu o batistă zdrenţăroasă în jurul capului său netrebnic, deasupra aşternutului ivindu-se doar acest netrebnic, John Baptist nu se putu stăpâni să nu se gândească, din toată fiinţa, că fusese cât pe aci ca mustaţa să nu se mai zbârlească în sus niciodată, iar nasul să nu mai cadă niciodată în jos.

— Din nou soarta m-a făcut să ajung în tovărăşia ta, eh? Pe dumnezeul meu! Cu-atât mai bine pentru tine. N-ai decât de profitat. Simt nevoia unei odihne îndelungate. Să mă laşi să dorm până târziu mâine dimineaţă.

John Baptist îi răspunse că poate să doarmă cât de mult vrea şi, urându-i noapte bună, stinse lumânarea.

S-ar li putut crede că primul lucru pe care avea să-l facă italianul era să se dezbrace; el însă făcu tocmai contrariul, şi anume se îmbrăcă din cap până-n picioare, în afară de pantofi. După aceea se lungi în patul lui, în

Tinse o parte din cuvertură peste el, cu haina încă legată în jurul gâtului, pregătit astfel pentru noapte.

Când se deşteptă tresărind, adevăratul revărsat al zorilor îşi privea tihnit tizul. Se dădu jos din pat, îşi luă pantofii în mină, răsuci cheia în uşă cu mare băgare de seamă şi se furişă pe scări în jos. Nu se simţea mişcare în han, doar aroma de cafea, de vin, de tutun şi de siropuri, iar tejgheaua micuţă a madamei părea destul de sinistră. Călătorul îşi achitase însă nota de plată de cu seară şi nu ţinea să mai dea ochi cu nimeni, nu voia altceva decât să-şi încalţe pantofii, să pună raniţa de-a spinare, să deschidă uşa şi s-o ia la sănătoasa.

Avu noroc. Când deschise uşa, nu se auzi nici un glas, nici o mişcare; nu apăru nici un cap netrebnic înfăşurat într-o batistă zdrenţăroasă, care să se uite după el de la fereastra de sus.

Când soarele se ivi pe de-a-ntregul la orizont, scăpă- rând focuri pe pavajul şoselii lungi, pline de noroi, dintre cele două şiruri de copaci piperniciţi, un punct negru înainta pe drum, împotmolindu-se prin băltoacele incendiate, strânse din apa ploii. Acel punct negru nu era altul decât John Baptist Cavalletto, care fugea de protectorul lui.

I

Capitolul XII

CURTEA-INIMII-ÎNSÎNGERATE

CURTEA-Inimii-însîngerate era situată chiar în centrul Londrei, însă pe vechiul drum de. Ţară către o vestită mahala oe vremea lui William Shakespeare, dra

Maturg şi actor, unde exista şi terenul de vânătoare al Coroanei *, deşi acolo nu se mai practică astăzi nici un sport, cu excepţia vânătorii de oameni. Acest loc s-a schimbat mult ca aspect, cu toate că mai păstra ceva din farmecul de odinioară. Cele două sau trei stive impunătoare de hogeaguri şi cele câteva odăi spaţioase şi întunecate, care scăpaseră de a mai fi subîmpărţite prin pereţi interiori, încât vechile proporţii să ajungă de nerecunoscut, dădeau curţii un „anumit caracter". Era locuită de oameni nevoiaşi care se instalau în mijlocul unor glorii năruite, aşa cum arabii îşi proţăpesc corturile în deşert, printre bolovanii căzuţi din Piramide; dar aici dăinuia convingerea sentimentală, de familie, că această curte avea un „anumit caracter".

Oraşul ambiţios părea să fi umflat până şi solul de sub el; pământul se ridicase atât de mult în preajma Curţii-Inimii-Însîngerate, că nu puteai ajunge acolo decât coborând câteva trepte, care pe vremuri nu aparţinuseră intrării, iar la ieşire ti'ebuia să treci printr-o portiţă joasă dând într-un labirint de străzi prăpădite, dispuse în serpentină, numai coturi şi iar coturi, până să ajungi sus, la acelaşi nivel. La capătul curţii şi dincolo de portiţă era fabrica lui Daniel Doyce, care, cu un zăngănit de metal pe metal, deseori bătea greoi ca o inimă însângerată din fier.

Despre originea acestui nume părerea curţii era împărţită. Spiritele mai practice rămâneau la mitul tradiţional al unui asasinat; locatarii înzestraţi cu mai multă sensibilitate şi imaginaţie, printre care sexul frumos în totalitate, erau credincioşi legendei unei tinere din timpuri apuse, sechestrată în camera ei de un tată îngrozitor, pentru că nu voia să renunţe la cel pe care-1 iubea cu adevărat, refuzând să se mărite cu pretendentul ales de el. Legenda povesteşte că fata avea obiceiul să se arate după gratiile de la fereastra ei zăbrelită, de unde tot fredona un cântec trist de dragoste, cu refrenul: „Inimă însângerată, inimă însângerată, însângerata de moarte", până când îşi dădu sufletul. Partizanii asasinatului se împotriveau, spunând să refrenul era născocirea (dar cine nu ştia) a unei brodeuze la gherghef, romantică, celibatară, care locuia încă în curte.

Dar, cum orice legendă favorită trebuie să se refere neapărat la o stare sufletească, şi cum oamenii mai degrabă se îndrăgostesc decât să comită o crimă — să sperăm, oricât de haini am fi, că aceasta va continua să fie proporţia în viaţă, totdeauna, până la sfârşitul lumii — povestea cu „inimă însângerată, inimă însângerată, însângerata de moarte" se impuse cu o majoritate covîrşitoare. Nici una dintre cele două părţi nu voia în ruptul capului să-i asculte pe istoricii care ţineau cuvântări. Savante prin vecinătate, spre a demonstra că inima însângerată ar fi semnul heraldic de recunoaştere al străvechii familii, căreia această proprietate îi aparţinuse cândva. Şi dacă te gândeşti la nisipul grunjos, de cea mai proastă calitate, cu care era umplută clepsidra întoarsă de ei an de an, locatarii din Curtea-Inimii-Însîngerate aveau suficiente motive de a se împotrivi că nu cumva să se trezească păgubiţi de singurul grăunte de aur al poeziei scă- parind acolo.

Daniel Doyce, domnul Meagles şi Clennam coborâră treptele ca să intre în curte, şi traversând-o, între două şiruri de uşi deschise, cu pragurile înţesate de copii slăbuţi care legănau nişte copii dolofani, ajunseră astfel la capătul celălalt, unde se afla portiţa. Aici, Arthur Clennam se opri să privească în jur, căutând locuinţa lui Plornish, zidarul al cărui nume, ţinând seama de obiceiurile londonezilor, Daniel Doyce nu-1 văzuse scriş niciodată şi nu-1 mai auzise până atunci.

Se vedea totuşi destul de bine — după cum precizase şi Mica Dorrit — înscris deasupra unei portiţe lăturalnice, stropită peste tot cu văr, în dosul căreia Plornish ţinea o scară şi vreo două butoiaşe. Ultima casă din Curtea- Inimii-Însîngerate, indicată de fată ca fiind locuinţa lui, era o clădire mare, închiriată mai multor locatari; dar Plornish atrăgea ingenios atenţia că ocupă odaia din faţă cu ajutorul unei mâini zugrăvite, mai sus de nume, iar arătătorul (pe care artistul îl împodobise cu un inel şi o unghie laborios lucrate, de forma cea mai distinsă) îi conducea pe cei interesaţi către acea încăpere.

După ce-stabili o altă întâlnire cu domnul Meagles, Clennam porni singur spre intrare şi bătu cu degetele îndoite în uşa de la camera din faţă. Îi deschise numaidecât o femeie, care, cu o mina ţinea un prunc în braţe, iar cu cealaltă îşi aranja în pripă partea de sus a rochiei. Era doamna Plornish, şi acest gest matern doamna Plornish îl făcea o mare parte din timpul existenţei ei de veghe.

—■ Domnul Plornish e acasă?

— Păi, domle, răspunse politicos doamna Plornish, drept să vă spun, a plecat să caute de lucru.

„Drept să vă spun “era vorba obişnuită a doamnei Plornish. Vorbea totdeauna drept, în orice împrejurări, fără excepţie, dar aşa se obişnuise să răspundă, în felul acesta prevenitor.

— Credeţi că se întoarce repede? Dacă l-aş aştepta?

— De juma de oră îl aştept să vină dintr-o clipă în- tr-alta. Poftim înăuntru, domle.

Arthur intră în odaia destul de întunecoasă şi strimtă (deşi cu tavanul înalt) şi se aşează pe scaunul oferit de doamna Plornish.

— Drept să vă spun, domle, am observat, rosti doamna Plornish, şi tare-i frumos din partea mneavoastră.

Nu pricepea ce voia să spună, şi cum nedumerirea lui se citea în priviri, ea aduse explicaţii.

— Nu e mulţi cei care vine în case de nevoiaşi şi care socoate că merită osteneala să-şi lepede pălăria de pe cap, reluă doamna Plornish, dar lumea ţine la aşa ceva mai mult decât îşi închipuie lumea.

Clennam, stânjenit că un gest de bună-cuviinţă elementară putea să pară neobişnuit, răspunse:

■— Numai pentru atât!... şi, aplecându-se să ciupească de obraz un alt copil aşezat pe jos, care se uita la el, o întrebă pe doamna Plornish ce vârstă avea băieţelul acela drăgălaş.

■— Acum a-mplinit patru anişori, domle, zise doamna Plornish. E-un flăcăiaş frumos, nu-i aşa, domle? Dar ăsta-i cam bolnăvior, adăugă, strângând la piept cu căldură pruncul din braţe. Să nu vă fie cu supărare, domle, dacă v-rftreb de n-aţi venit pe-aici cumva să-i daţi niscaiva lucru? Mai spuse, îndurerată, doamna Plornish.

Vorbea cu atâta îngrijorare, că dacă Arthur ar fi avut vreo proprietate, i-ar fi cerut să-i pună o tencuială groasă de un cot mai curînd decât să-i răspundă nu. Dar a fost silit să-i răspundă nu, şi văzu o umbră de dezamăgire pe chipul ei când îşi stăpâni un oftat, cu ochii la focul cât pe-aci să se stingă. Mai observă apoi că doamna Plornish era o femeie încă tânără, că

sărăcia o făcuse să fie cam neglijentă cu propria ei persoană şi faţă de tot ce o înconjura, şi că sărăcia şi copiii o hărţuiau în aşa hal, încât îi brăzdaseră chipul de zbârcituri.

— Orice locşor unde să lucreze, zise doamna Plornish, mie mi se pare că a intrat în pământ, zău! (Doamna Plornish îşi îngrădea observaţiile la munca de zidărie şi vorbea fără să facă nici o aluzie la Ministerul Digresiunilor şi la familia Lipitorilor.)

— E aşa de greu să găseşti de lucru? Întrebă Arthur Clennam.

— Pentru Plornish, da, răspunse. N-are pic de noroc. Zău dacă are.

Într-adevăr. Făcea parte dintre acei călători pe drumul vieţii care parcă au orbul găinilor, neputincioşi să ţină pasul faţă de concurenţii lor, fie ei şi ologi. Om tenace, harnic, binevoitor, fără îndărătnicii, Plornish îşi privea soartă cu resemnare, cum era şi de aşteptat, dar crudă soartă! Se întâmpla atât de rar ca cineva să aibă nevoie de el, era ceva de-a dreptul nemaipomenit când se făcea apel oarecum la puterile lui, încât cu mintea-i ceţoasă nu putea pricepe cum de se petrecea una ca asta. De aceea lua lucrurile aşa cum se prezentau, se împotmolea în fel de fel de buclucuri, se dezpotmolea din ele, şi tot împotmolindu-se în viaţă, se alesese numai cu vătămări.

— Nu că n-ar umbla după lucru, vă asigur, spuse doamna Plornish, arcuindu-şi sprâncenele şi căutând soluţia problemei printre zăbrelele din vatră, nu că n-ar munci când i se iveşte prileju. Nimeni nu l-a auzit pe bărbat-miu să se plângă de prea multă treabă.

Într-un fel sau altul, aceasta era în general nenorocirea cu toţi cei din Curtea-Inimii-Însîngerate. Din când în când lumea se mai plângea, în termeni plini de*însufle- ţâre, că lipseşte mina de lucru, iar anumite persoane erau

Indignate la culme, ca şi cum numai ele aveau dreptul absolut de-a impune muncitorilor propriile lor condiţii. Dar de cererea mâinii de lucru Curtea-Inimii-Însîngerate nu profită câtuşi de puţin, oricât de doritori de muncă ar fi fost cei de acolo, ca pretutindeni în Marea Britanie. Acea străveche şi nobilă familie, Lipitorile, fusese totdeauna prea ocupată de principiul major de a se amesteca în treaba asta; şi de fapt, chestiunea în sine n-avea nimic de a face cu grijă sa de a veghea că nu cumva vreo altă familie străveche şi nobilă s-o depăşească, în afară de Picioroange.

În vreme ce doamna Plornish vorbea astfel despre soţul şi stăpânul ei, acesta sosi acasă. Un om de vreo treizeci de ani, cu pielea obrazului întinsă, îmbujorat la faţă. cu favoriţi blonzi, picioare lungi, sprintene, naiv la chip, îmbrăcat într-o jachetă de flanelă şi stropit tot cu var.

— Asta-i Plornish, domle.

— Am venit, începu Clennam, ridicându-se, să-vă cer favoarea de a sta puţin de vorbă cu dumneavoastră în legătură cu familia Dorrit.

Plornish luă un aer de neîncredere. Părea să adulmece un creditor.

— Ah, da. Bine, spuse. Nu ştia ce informaţie putea da[1] cuiva, *tocmai* el, despre această familie. Da, hai să vedem, despre ce-i vorba?

— Vă cunosc, reluă Clennam, zâmbind, mai bine decât vă închipuiţi.

Plornish făcu observaţia, fără să răspundă la zâmbet, că totuşi n-avusese plăcerea de a-1 fi cunoscut până atunci pe dumnealui.

— Nu, zise Arthur, am aflat de serviciile dumneavoastră binevoitoare din a doua mână, dar din sursa cea mai sigură... prin Mica Dorrit... adică, explică el, prin domnişoara Dorrit.

— Domnu Clennam, nu-i aşa? Oh! Am auzit de mneavoastră, domle.

— Şi eu de dumneavoastră, rosti Arthur.

— Vă rog să v-aşezaţi din nou, domle, şi fiţi binevenit... Păi da, spuse Plornish, luând un scaun şi urcîn- du-şi pe genunchi fiul mai mare, ca să poată avea un sprijin moral, vorbind unui străin peste capul copilului. Am fost şi eu de partea cealantă a gratiilor şi aşa se face c-am ajuns s-o cunoaştem pe donşoara Dorrit. Eu şi cu nevastă-mea ne ştim bine cu donşora Dorrit.

— Foarte bine! Exclamă doamna Plornish.

La drept vorbind, era atât de mândră de această cunoştinţă, încât îşi atrăsese oarecare pizmă în curte, umilind până la o cifră uriaşă suma datorată de tatăl domnişoarei Dorrit. Inimile însângerate îi purtau pică pentru pretenţia ei de a cunoaşte oameni chiar aşa de distinşi.

— Cu taică-său am făcut eu cunoştinţă întâi. Şi prin aceea că l-am cunoscut pe el, vedeţi... ei, da... am cunoscut-o şi pe ea, spuse Plornish repetându-se.

— înţeleg.

— Ah! Iialal mânere! Halal politeţuri! Halal gentel- man, auzi, s-ajungă să putrezească-n temniţa Marshalsea! Păi, poate că nu ştiţi — rosti Plornish, coborând glasul şi vorbind cu o admiraţie nepotrivită faţă de ceva care ar fi trebuit să-i trezească milă ori dispreţ — nu ştiaţi că donşoara Dorrit şi soră-sa nu s-a-ncumetat să-i spună că muncesc ca să-şi câştige pâinea. Nu! Exclamă Plornish, uitându-se cu un aer caraghios de triumfător mai întâi la soţia lui, apoi jur împrejur prin odaie. Nu s-a-ncumetat să-i spună, nu's-a-ncumetat!...

— Fără a avea admiraţie faţă de domnul Dorrit pentru asta, zise liniştit Clennam, îmi pare foarte rău de el.

Observaţia păru să-i sugereze lui Plornish, pentru prima oară, că, la urma urmelor, s-ar putea să nu fi fost o trăsătură de caracter chiar atât de lăudabilă. Stătu o clipă pe gânduri şi apoi renunţă.

— în privinţa mea, adăugă, domn Dorrit s-a purtat cu mine, zău, cum nu se poate mai pretinos. Mai ales dacă punem la socoteală deosebirile de rang dintre noi. Da' noi vorbeam despre donşoara Dorrit.

— Aşa e. Spuneţi-mi, vă rog, cum aţi făcut să ajungă la maică-mea?

Domnul Plornish desprinse o bucăţică de var dintr-un perciun, o duse la gură şi o umezi ca pe o acadea; rumegă întrebarea şi, văzându-se incapabil de a da o explicaţie limpede, apelă la nevastă-sa, zicând:

— Sally, fetiţa mea, ia spune *iu*, că ştii la fel de bine cuin a fost.

— Donşoara Dorrit, începu Sally, legănând pruncul dintr-o parte într-alta şi aşezându-şi bărbia pe minuta iui când voia să-i pună iar rochia în neorânduială, a venit într-o după-masă cu un petic de hârtie cu ceva scris pe el şi zicea că tare ar mai vrea să găsească undeva de lucru cu acu, şi-ntrebă dacă ne-ar fi cu supărare dacă-şi dă adresa aicea. (Plornish repetă „adresa aicea "pe un ton scăzut, de parcă ar fi ţinut isonul în biserică.) Eu şi Plornish zicem, da' de unde, nu, donşoară Dorrit, nici o supărare (Plornish repetă „nici o supărare"), aşa c-a scris-o pe hîr- tiuţă. La care pormă eu şi Plornish zicem, stai donşoară Dorrit! (Plornish repetă „stai donşoară Dorrit".) Te-ai gândit s-o copiezi de trei sau patru ori ca să se afle în mai multe locuri decât într-unu? Nu, zice donşoara Dorrit, nu m-am gândit, da' am s-o fac. Aşa că a copiat-o pe masa asta, şi ce mai scris frumos, şi Plornish a luat-o cu el în casa unde muncea el fincă momental avea de lucru (Plornish repetă „momental avea de lucru"), şi todeodată la propitaru din curte, şi uite-aşa s-a brodit că taman coana Clennam i-a dat de lucru lu donşoara Dorrit. (Plornish repetă „i-a dat de lucru lu donşoara Dorrit".)

Şi doamna Plornish, care ajunsese la capătul istorisirii, pasămite, muşcă degeţelele copilului, sărutîndu-i-le.

— Proprietarul curţii, spuse Arthur Clennam, este...

— Este domn Casby, aşa-1 cheamă, preciză Plornish, iar Pancks adună chiria. Da, adăugă domnul Plornish

— stăruind asupra cuvintelor, încet, dus pe gânduri, fără să pară că s-ar referi la ceva anume, fără nici o ţintă precisă — cam asta-i ce sunt *ei*, mă credeţi or ba, cum vreţi mneavoastră.

— Ia te uită! Exclamă Clennam dus pe gânduri, la rându-i. Şi domnul Casby! O veche cunoştinţă de-a mea, de multă vreme!

Domnul Plornish nu găsi de cuviinţă să facă vreo observaţie asupra acestui fapt. Şi cum, într-adevăr, nu exista nici un motiv datorită căruia să fi fost cât de cât interesat, Arthur Clennam trecu la scopul real al vizitei

Sale, şi anume, de a-1 folosi pe Plornish drept intermediar pentru eliberarea lui Tip, şi asta cât mai puţin cu putinţă în detrimentul tânărului, în privinţa încrederii în sine şi a întrajutorării de sine, presupunând că ar mai avea vreo rămăşiţă din aceste calităţi — presupunere extrem de îndrăzneaţă, fără îndoială.

Deoarece Plornish aflase despre originea procesului chiar din gura împricinatului, îi dădu lui Arthur de înţeles că reclamantul era geambaş, că el (Plornish) socotea jumătate din suma cuvenită îndeajuns „pentru a arenja treaba frumuşel", şi că mai mult de atât ar însemna să arunci banii pe fereastră.

Îndată după aceea, Clennam şi ajutorul lui plecară împreună într-o trăsură către nişte grajduri din cartierul High Holborn, unde un superb jugan sur, valorând pe puţin şaptezeci şi cinci de galbeni (fără a mai pune la socoteală cantitatea de urluială pe care era silit s-o înghită ca să-şi îmbunătăţească înfăţişarea), urma să fie vândut pentru o bancnotă de douăzeci şi cinci de lire sterline, fiindcă săptămâna trecută o luase la sănătoasa cu doamnă căpitan Barbary de Cheltenham, care nu era obişnuită cu asemenea cal vajnic şi care, pur şi simplu de ciudă, a ţinut morţiş să-l vândă pe suma aceasta ridicolă — ori, mai bine zis, să-l dea degeaba.

Plornish intră singur în curte, fără însoţitorul său, şi acolo găsi un domn în pantaloni strimţi din stofă de culoare gri-deschis, pe cap cu o pălărie cam veche, baston scurt cu mâner curbat şi fular albastru la gât — căpitanul Maroon de Gloucestershire, prietenul de încredere al căpitanului Barbary, care întâmplător se afla acolo într-o vizită prietenească — şi care voia să istorisească întimplă- rile mărunte despre superbul jugan sur tuturor cunoscătorilor veritabili de cai, amatori de ocazii rare, pe care reclama i-ar fi putut face să treacă pe la adresa aceea. Domnul cu pricina, care întâmplător era şi reclamant în afacerea Tip, voia să-l îndrepte pe domnul Plornish către avocatul lui, refuzând să trateze cu domnul Plornish, şi chiar să-i tolereze prezenţa în curte, dacă nu apărea cu o bancnotă de douăzeci de lire sterline; doar atunci domnul în cauză putea fi determinat să stea de vorbă cu el. La această sugestie, domnul Plornish se întoarse să se consulte cu şeful său şi reveni îndată cu scrisoarea de recomandare cerută. Atunci căpitanul Maroon îi spuse:

— Ei, şi-acum, cât timp îţi trebuie să faci rost şi de celelalte douăzeci? Uite, îţi dau o lună. Apoi, pentru că nici aşa nu mergea, rosti: Uite, am să-ţi explic ce-i de făcut. Pentru celelalte-douăzeci, o să-mi semnezi o poliţă plătibilă la o bancă serioasă pe timp de patru luni! Dar cum nici aşa nu s-au înţeles, căpitanul Maroon spuse: Uite, ăsta-i ultimul meu cuvânt. Îmi dai celelalte zece lire sterline bani gheaţă şi astfel treaba e lichidată, şterg totul cu buretele. Dar cum nici *aşa* nu s-au înţeles, propuse: „Uite ce, şi cu asta punem capăt discuţiei. El s-a purtat urât cu mine, dar eu îi dau drumul pentru încă cinci lire în numerar şi o sticlă de vin. Dacă te-nvoieşti, spune s-a făcut, dacă nu, nu, şi pace. Insă cum nici *această* propunere n-a mers, căpitanul Maroon spuse în cele din urmă: Atunci, dă-mi ce ai la dumneata! Şi pe temeiul primei oferte, întocmi o chitanţă pentru întreaga sumă şi-l eliberă pe întemniţat.

— Domnule Plornish, zise Arthur, te rog, mă bizui pe dumneata că-mi vei păstra taina. Dacă ai vrea să-ţi iei sarcina de a-1 înştiinţa pe tânăr că e pus în libertate şi în acelaşi timp să-i spui că te-a rugat cineva să-i achiţi datoria, cineva al cărui nume n-ai voie să-l dezvălui, nu-mi faci numai mie un serviciu, ci poate şi lui şi, în orice caz, surorii lui.

— Ultimul motiv, domle, rosti Plornish, îmi este de-ajuns. Dorinţa mneavoastră va fi dusă la-ndeplinire.

— Dacă vrei, poţi să-i spui că eliberarea i-a fost obţinută de un prieten, un prieten care speră că de dragul surorii lui, dacă nu de hatârul altcuiva, va şti să se slujească aşa cum se cuvine de libertate.

— Dorinţa mneavoastră, domle, va fi dusă la-ndeplinire.

— Şi dacă vrei să fii aşa de bun, cunoscând familia mai bine, să rămâi continuu în legătură cu mine şi să-mi atragi atenţia prin ce mijloace aş putea fi într-adevăr util Mâcăi Dorrit, fără s-o jignesc cumva, mă voi socoti profund îndatorat faţă de dumneata.

— Nici vorbă de-aşa ceva, domle, replică Plornish, asta-i pentru mine o plăcere şi todeodată... asta-i pentru mine o plăcere şi todeodată...

Domnul Plornish se opri brusc, văzând că nu-i în stare să-şi echilibreze fraza după două strădanii neizbutite. Luă cartea de vizită a lui Clennam şi cuvenita răsplată pecuniară.

Era hotărât, ca şi şeful lui, să-şi îndeplinească neîn- tîrziat însărcinarea. Aşadar, şeful se oferi să-l conducă până la poarta închisorii Marshalsea, de aceea trăsura o luă pe Podul Blackfriars[x]. Pe drum, Arthur smulse de la noul său prieten o relatare scurtă şi încâlcita despre viaţa de familie din Curtea-Inimii-Însîngerate.

— Toţi o duce greu acolo, începu domnul Plornish', zău, cumplit de greu. Ei bine, nu putea spune de ce, nici nu ştia dacă cineva *putea* spune de ce; tot ce ştia el era că aşa stătea lucrurile. Cu toate că omu simţea pe pielea şi pe burta lui cât de nevoiaş este, cu toate că omu (domnul Plornish exprima convingerea lui fermă) ştia foarte bine că-i sărac lipit, ori în ce caz, n-ar fi recunoscut asta nici în ruptu capului. — Apoi, vedeţi, există oameni care o duce mai bine, şi e destui de-alde ăştia care o duce pe cinste, dacă nu chiar grozav de bine, după cum i-a ajuns la urechi, care trăieşte „necumpătat" (iată cuvântul favorit) acolo, în curte. De ezemplu, dacă vede pe unu cu nevastă şi copii ducându-se la Hampton Court[22] cu omnibuzu, poate o dată-ntr-un an, ei zice: „Ehei! Eu credeam că eşti
Sărac lipit, necumpătatu meu pretin, şi când colo! “Păi, sfinte Dumnezeule, ce greu trebe să-i fi venit! Da’ ce să facă omu? Ce, să ia cimpii de atâta inimă rea? Şi chiar, dac-ar face-o, ce te-ar încălzi? Dimpotrivă, după domnul Plornish acest lucru nu ţi-ar aduce decât ponoase. Şi totuşi, unii parcă vrea să-i vadă pe ăilanţi că ia cimpii de inimă rea. Se ţine scai după ei, le iese în cale când din dreapta, când din stânga... Ce să facă şi ei în curtea asta? Ia aruncaţi-vă ochii şi vedeţi. Colo, fetele cu mamele lor coase de zor, îşi cârpeşte încălţările, deretică prin casă ori lucrează la jiletci, zi şi noapte, noapte şi zi, şi abia dacă se mai ţine pe picioare, vai şi-amar de capu lor! Găseşti aici muncitori în aproape toate meseriile câte are un nume pe lumea asta, care vrea să muncească, da’ n-are unde. Sunt şi bătrâni, care, după ce-a trudit o viaţă întreagă, ajunge să fie închişi în aziluri de muncă, unde locuieşte, îs hrăniţi şi trataţi mai rău ca nişte îmbuibaţi — domnul Plornish a spus „îmbuibaţi" în loc de „inculpaţi", pare-se. Păi, nu mai ştie omu încotro s-o apuce pentru o iarîmă de mângâiere.

Cât despre cine era de vină, domnul Plornish habar n-avea pe cine să dea vina. Putea vorbi despre cei care sufereau, dar nu şi din pricina cui. Nu era treaba *lui* să afle, şi chiar dacă află, cine s-ar fi sinchisit de asta? El ştia una şi bună, că cei care trebuiau să rânduiască lucrurile nu-şi făceau datoria, şi că lucrurile nu se puteau rîn- dui de la sine. Şi, pe scurt, părerea lui ilogică era: dacă nu puteai face nimic pentru el, mai bine nu mai lua nimic de la el doar pentru că ai vrut să faci ceva; şi, din câte îşi dădea seama, cam asta era întreaga tărăşenie.

Aşadar, în felul lui întortocheat, naiv, totul rostit pe un ton domol, ca un mormăit, Plornish sucea şi răsucea pe toate feţele fuiorul încâlcit al situaţiei sale, aidoma unui orb care s-ar fi străduit să dea de vreun capăt al firului, până ce ajunseră la poarta închisorii. Acolo, îl lăsă singur pe şef, întrebându-se, în timp ce-şi continua drumul, oare câte mii de asemenea Plornishi s-or găsi la o zi sau două depărtare de Ministerul Digresiunilor, executând diferite variaţii stranii pe aceeaşi temă, care însă nu ajungeau până la urechile acelei glorioase instituţii.

Capitolul XIII

PATRIARHALE

NUMELE domnului Casby reînviase în amintirea lui Clennam tăciunii mocniţi ai curiozităţii şi interesului în care doamna Flintwinch suflase din seara sosirii lui. Pe Flora Casby o iubise în adolescenţă, fiica şi singurul copil al bătrânului Christopher Cap-de-Lemn (aşa cum îi mai spuneau câteodată unele spirite ireverenţioase, care avuseseră de-a face cu el şi la care familiarismul făcuse pcate să încolţească acest rezultat proverbial ajuns de pomină). I se dusese vestea de om bogat în chiriaşi şi priceput în a scoate amar de sânge din pietrele câtorva curţi şi fundături de’oc promiţătoare.

După câteva zile de informaţii şi cercetări, Arthur Clennam ajunse la convingerea că situaţia părintelui închisorii Marshalsea era într-adevăr disperată şi renunţă, mâhnit, la ideea de a-1 ajuta să-şi recapete libertatea. Deocamdată n-avea ră facă cercetări încurajatoare nici în

---

22 *Hampton Court*, ansamblu de clădiri în stil Tudor din sud- vestul Londrei, cîndva reşedinţă regală, cu grădini olandeze des* chise pentru marele public în zilele de sărbătoare.

legătură cu Mica Dorrit, dar îl muncea gândul că bietei copile i-ar putea fi de folos, din câte îşi dă seama, dacă reînnoia această cunoştinţă. Aproape nu mai este necesar de adăugat că el se prezenta oricum la uşa domnului Casby, chiar dacă n-ar fi existat Mica Dorrit, căci ştim cu toţii cum ne înşelăm noi înşine — prin urmare, cum noi, oamenii, în general, cu excepţia eului nostru mai profund, ne înşelăm — asupra motivelor care ne fac să acţionăm.

Cu simţământul îmbietor, şi cât se poate de cinstit în felul său, că venea în sprijinul Mâcăi Dorrit, făcând ceva care n-avea nici o legătură cu ea, Arthur se pomeni într-o bună după-amiază în colţul străzii unde locuia domnul Casby. Domnul Casby stătea pe o stradă laterală care pornea din acea arteră importantă, şoseaua Gray's Inn,
Cu intenţia de a străbate dintr-o dată valea [23]şi de a urca din nou până-n vârful dealului Pentonville, dar, la capătul puterilor, se oprise locului la douăzeci de paşi şi acolo rămase de-atunci. Astăzi această stradă nu mai există, dar mulţi ani fusese acolo, holbându-se dezamăgită la priveliştea sălbatică presărată cu petice de grădini sterile şi punctată cu o erupţie de vile peste care din toată inima ar fi trecut cât ai bate din palme.

„Casa, gândi Clennam apropiindu-se de uşă, e întru- câtva schimbată faţă de cea a maică-mi, deşi pare la fel de mohorâtă. Asemănarea se opreşte doar la aspectul exterior. Cunosc tihna ei cumpătată dinlăuntru. Simt parcă de aici mireasma vaselor pline cu petale de trandafir uscate şi de levănţică.[1]'

Când bătaia ciocănaşului strălucitor din alamă, de formă desuetă, făcu să răsară o slujnică în pragul uşii, acele arome veştede îl întâmpinară cu adevărat, la fel cum suflul iernii mai poartă cu sine încă o vagă amintire a primăverii dispărute. Păşi în casa sobră, tăcută, ermetic închisă — îţi puteai închipui că fusese înăbuşită de muţii din serai, după tipicul oriental — şi uşa, din nou închizându-se, parcă împiedica zgomotul şi freamătul de a pătrunde înăuntru. Mobila era corectă, solemnă şi austeră, dar bine întreţinută, deopotrivă de atrăgătoare ca orice de acolo care se putea uza — de la făptura umană până la taburetul din lemn — având menirea de a sluji. Vreme îndelungată şi de a fi foarte mult ferită. Undeva, în susul scării, se auzea tic-tacul grav al unui ceasornic, şi, din aceeaşi direcţie, o pasăre necântătoare lovea cu ciocul în pereţii coliviei, de parcă şi ea ar fi ticăit. Focul din salon ticăia de asemenea. Dinaintea căminului se afla o singură persoană, şi ceasul zgomotos din buzunarul său se auzea ticăind desluşit.

Slujnica scandă atât de încet cele două cuvinte „domnul Clennam ", încât nici n-a fost auzită, astfel că oaspetele rămase neobservat în cadrul uşii pe care ea o închisese. Un bărbat de vârsta înaintată — ale căru: sprincene ţ sure şi netede se mişcau parcă în ritm cu tic-tacul, în licărul focului — stătea într-un jilţ, cu pâslarii puşi pe
Covor, şi-şi răsucea încetişor degetele mari de la mâini, unul în jurul celuilalt. Acesta era bătrânul Christopher Casby, lesne de recunoscut la prima vedere, deopotrivă de neschimbat, în mai bine de douăzeci de ani, ca şi mobila lui masivă, deopotrivă de afectat de trecerea anotimpurilor ca şi petalele vechi de trandafir şi levănţică veche din recipientele de porţelan.

Poate că n-a existat niciodată în lumea asta zbuciumată un om căruia să-i fi fost mai anevoie să se închipuie copil. Şi totuşi el se schimbase prea puţin de-a lungul trecerii lui prin viaţă. Dinaintea lui, în odaia unde stătea aşezat, se afla portretul unui băieţaş pe care oricine-1 privea recunoştea în el pe domnişorul Christopher Casby, la zece ani, deşi ascuns oarecum la adăpostul unei greble pentru strâns fin — unealtă de care nici nu-i ardea, şi nici trebuinţă nu-i făcea, la fel precum clopotul pentru un scufundător — aşezat (cu un picior îndoit sub el) pe un covor de violete, furat prematur de gânduri din pricina turlei unei biserici de ţară. Aceeaşi faţă şi frunte netede, aceiaşi ochi albaştri calmi, acelaşi aer senin. Capul chel strălucitor, care părea foarte mare pentru că lucea atât de mult, şi părul lung, cărunt la tâmple şi în spate, ca un puf de mătase ori ca vată de sticlă, care arăta aşa de venerabil fiindcă niciodată nu-1 tundea, toate acestea nu existau, desigur, la băieţaş, precum în cazul bătrînu- lui. Totuşi, la făptura serafică de lângă grebla pentru fin se puteau desluşi limpede rudimentele patriarhului cu papucii de pâslă.

Patriarh era numele pe care mulţi i-1 dădeau cu plăcere. Numeroase doamne vârstnice din vecinătate vorbeau despre el ca despre ultimul dintre patriarhi. Era atât de cărunt, încet în mişcări, aşa de paşnic şi de indiferent, cu un cap aşa de bulbucat, încât patriarh părea numele cel mai nimerit pentru el. Îl oprea lumea pe stradă, ce- rîndu-i-se respectuos să slujească drept model de patriarh pictorilor şi sculptorilor, într-atât de stăruitor, încât s-ar fi zis că artele frumoase erau incapabile să-şi amintească trăsăturile caracteristice ale patriarhului, ori măcar să născocească unul. Filantropi de ambele sexe îl întrebau cine este şi când le răspundea: „Sunt bătrânul Christopher Casby, fost perceptor municipal al lordului
Decimus Ţâţe Lipitoare[14], aceştia exclamau dezamăgiţi la culme: „Oh! De ce oare, cu un asemenea cap, nu este un binefăcător al semenilor lui?! Oh! De ce oare, cu un asemenea cap, nu este un părinte al celor orfani şi prieten al celor fără prieteni?! "Cu un asemenea cap, totuşi, el rămânea moşneagul Christopher Casby, cunoscut de toată lumea drept un bogat proprietar de case; şi tocmai cu un asemenea cap înfipt pe umeri şedea în salonul lui tăcut. De fapt, ce mare nerozie să-şi fi închipuit cineva că putea să şadă acolo fără un asemenea cap pe umeri!

Arthur Clennam făcu o mişcare ca să atragă atenţia, şi sprâncenele cenuşii se întoarseră spre el.

— îmi cer scuze, rosti Clennam, tare mă tem că n-aţi auzit când am fost anunţat!

— Nu, domnule, n-am auzit. Cu mine vreţi să vorbiţi, domnule?

---

23 Valea rîului Fleet din Londra, astăzi acoperită.

— Voiam să vă aduc omagiile mele.

Domnul Casby păru puţintel dezamăgit de ultimele cuvinte, pregătit poate ca musafirul să fi vrut să-i aducă altceva.

— Am avut plăcerea, domnule... continuă el, luaţi un scaun, vă rog... am avut plăcerea să vă cunosc?... Ah! Da, într-adevăr, cred că vă cunosc! Am impresia că nu mă-nşel, mi se pare că recunosc trăsăturile acestea! Cred că m-adresez cuiva despre care domnul Flintwinch m-a înştiinţat că s-a reîntors în Anglia.

— Chiar el în persoană.

— Adevărat! Domnul Clennam?

— întocmai, domnule Casby.

— Domnule Clennam, mă bucur că te revăd. Cum ţi-a mers de când ne-am întâlnit ultima oară?

Clennam, socotind inutil să explice că în decursul unui sfert de veac a suferit unele mici fluctuaţii sufleteşti şi în starea sănătăţii, răspunse fără amănunte că s-a simţit cum nu se poate mai bine, ori ceva asemănător, şi dădu mâna cu posesorul „acelui cap “care-şi revărsa aureola patriarhală asupra lui.

— Suntem mai în vârstă, domnule Clennam, spuse Christopher Casby.

— Nu suntem... mai tineri, întări Clennam.

După această observaţie simţi că nu prea fusese spiritual şi îşi dădu seama că era nervos.

— Şi veneratul dumitale tată, reluă domnul Casby, nu mai e printre noi. Vestea aceasta m-a întristat, domnule Clennam, m-a întristat mult.

Arthur îi răspunse în modul obişnuit că îi mulţumeşte din inimă.

— A fost o vreme, spuse domnul Casby, când părinţii dumitale şi cu mine nu eram în termeni prea buni. Fusese o mică neînţelegere de familie între noi. Poate pentru că venerata dumitale mamă era puţin geloasă pe fiul său; când spun fiul său, mă gândesc la dumneata chiar, stimate domn.

Faţa lui netedă avea prospeţimea unui fruct copt pe spalier. Cu chipul ăsta înfloritor, cu capul de patriarh, cu ochii lui albaştri, parcă ar fi dezvăluit sentimente de o rară înţelepciune şi virtute. Trăsăturile lui păreau deopotrivă să radieze numai bunăvoinţă. Nimeni n-ar fi putut spune unde începea înţelepciunea, unde virtutea şi unde bunăvoinţa; toate laolaltă însă erau parcă înmănuncheate în fiinţa lui.

— Vremurile acelea, totuşi, au trecut, s-au dus, reluă domnul Casby; da, au trecut, s-au dus. Îmi face plăcere să o vizitez uneori pe mama dumitale şi să admir forţa şi tăria de caracter cu care îndură încercările... da, îndură încercările.

Când repetă astfel ultimele cuvinte, stând cu mâinile încrucişate dinainte, îşi aplecă uşor capul într-o parte, cu un zâmbet blând pe buze, de parcă ar fi avut în gând ceva prea delicat şi profund pentru a putea fi rostit. S-ar fi zis că se lipsea de plăcerea de a se exprima în vorbe, că nu cumva să se avânte prea sus, şi din sfială prefera de aceca să rămână la lucruri fără însemnătate.

— Am auzit că într-una din aceste vizite aţi fost atât de bun, spuse Arthur, folosindu-se de prilej, de-a o recomanda pe Mica Dcrrit mamei mele.

— Mică... Dorrit? Croitoreasa despre care mi-a pomenit unul din chiriaşii mei? Da, da, Dorrit? Ăsta-i numele. Ah, da, da! Dumneata îi zici Mica Dorrit?

Nici o cărare în direcţia asta. Scurtătura nu ducea nicăieri. Aici se înfunda.

— Ai aflat, desigur, continuă domnul Casby, că fiica mea, Flora, s-a căsătorit acum câţiva ani şi se stabilise la casa ei. A avut nenorocirea să-şi piardă soţul câteva luni după măritiş. Acum locuieşte din nou cu mine. S-ar bucura să te vadă, dacă-mi dai voie să-i spun că eşti aici.

— Desigur, replică Arthur. V-aş fi rugat eu, dacă nu aveaţi amabilitatea de a-mi lua-o înainte.

După care, domnul Casbv se ridică, având în picioare pâslarii, şi cu un pas lent, greoi (era clădit ca un elefant), se îndreptă spre uşă. Purta o redingotă lungă, largă la poale, de culoare verde-închis, pantaloni verzi-închis şi vestă verde-închis. Deşi patriarhii nu purtau odăjdii de culoare verde-închis, veşmintele lui aveau totuşi ceva patriarhal.

Abia părăsise odaia, îngăduind ticăitului să se audă din nou, când o mină grăbită răsuci cheia în zăvorul de la intrare, deschise uşa şi o închise iar. Numaidecât după aceea, un omuleţ oacheş, pripit şi vioi, apăru în cameră cu atâta avânt, că, până să se oprească, şi ajunsese la un pas de Clennam.

— Hei! Exclamă.

Clennam nu vedea de ce n-ar spune şi el:

— Hei!

■— Ce s-a-ntâmplat? Întrebă omuleţul oacheş.

— N-am auzit să se fi întâmplat ceva, răspunse Clennam.

— Unde-i domnul Casby? Mai întrebă omuleţul oacheş, dând ocol din priviri.

• — Se întoarce într-o clipă, dacă aveţi nevoie de el.

— *Eu* am nevoie de el? Dumneavoastră nu?

Întrebarea aceasta îl sili pe Clennam să dea unele

Scurte lămuriri, de-a lungul cărora omuleţul oacheş îşi ţinu răsuflarea şi se uită la el. Era îmbrăcat în negru şi ruginiu; avea ochi de tăciune ca nişte mărgele negre, o bărbie micuţă şi neagră, nu jărea bine bărbierită, păr negru, sârmos, zbârlit că dinţii de furculiţă sau ca acele de păr, iar pielea feţei părea foarte întunecată de la natură, ori foarte murdară artificial, sau ceva între natural şi. Artificial. Avea mâinile murdare şi unghiile rupte şi murdare de parcă umblase

prin cărbuni cu ele; năduşise, gâfâia, pufnea, se smiorcăia, răsufla din greu, ca o micuţă locomotivă trăgând anevoie.

—• . Oh, se văită el, când Arthur îl lămuri cum de se află acolo. Foarte bine. Perfect. Dacă o să-ntrebe de Pancks, vreţi să fiţi aşa de bun să-i spuneţi că Pancks a venit?

Apoi, pufăind şi smiorcăindu-se din nou, îşi făcu drum şi ieşi pe o altă uşă.

Odinioară, când Arthur locuia cu ai săi, anumite zvonuri dubioase şi îndrăzneţe care pluteau prin văzduh despre ultimul dintre patriarhi ajunseseră, nu mai ştia cum, până la urechile sale. Fusese pus la curent cu grăuntele de bănuială încolţit pe atunci; prin urmare, Christopher Casby nu era altceva decât firma unui birt dinapoia căreia nici pomeneală de birt — o invitaţie la odihnă şi recunoştinţă, când, nefiind vorba de vreun locşor unde să pui capul jos, nu exista nici motiv de recunoştinţă.

Arthur ştia că unele din aceste scorneli mergeau până acolo încât îl reprezentau pe Christopher drept un impostor abil, în stare să ticluiască uneltiri în „capul acela "; altele făceau din el un fluşturatic greoi, prostănac şi egoist, care, după ce se poticnise, tot ciocnindu-se anapoda de alţi oameni, descoperise că pentru a izbuti cu succes în viaţă şi a fi respectat, trebuia doar să-şi ţină gura, să-şi lustruiască lună chelia şi să lase părul în plata Domnului, aşa că fusese destul de şiret ca să se agaţe de ideea asta şi să-i rămână credincios.

S-a mai spus că ajunsese perceptorul municipal al lordului Decimus Ţâţe Lipitoare nu pentru calităţile sale practice, câtuşi de puţin, ci pentru aerul lui de supremă bunătate, datorită căruia nimeni n-ar fi crezut că un asemenea om putea face presiuni asupra locatarilor sau să le pricinuiască vreun rău; de asemenea, că pentru aceleaşi motive el storcea în clipa de faţă, fără discuţie, mai mulţi bani din coşmeliile lui păcătoase decât oricine altcineva în aceeaşi situaţie, cu o tigvă mai puţin acătării şi un creştet nu atât de lucitor. Pe scurt, se povestea (Clennam îşi adu

Cea aminte de toate astea aşteptând în salonul ticăitor) că mulţi îşi aleg modelele aproape precum pictorii mai sus menţionaţi şi le aleg pe-ale lor şi că, pe când în Saloanele Academiei Regale de Artă ni se prezintă anual cine ştie ce ticălos de borfaş bătrân drept întruchiparea tuturor virtuţilor esenţiale din pricina genelor, a bărbiei sau a picioarelor (înfigând ghimpele nedumeririi în inimile adevăraţilor observatori ai naturii), la fel şi aici, în marea expoziţie socială, accesoriile ţin adesea locul trăsăturilor lăuntrice de caracter.

Pe măsură ce-şi amintea aceste lucruri, alături de care plasa apariţia domnului Pancks, Arthur Clennam înclin: i deocamdată să creadă, fără a fi ferm convins, că ultimul dintre patriarhi era acel fluşturatic prostănac, cu ideea fixă de a-şi lustrui chelia lună, şi că, aşa cum un vapor mătăhălos de pe fluviul Tamisa poate fi câteodată văzut schimbându-şi anevoie direcţia din pricina mareei, cu pupa înainte, făcând mare paradă de navigator, până ce, cu totul pe neaşteptate, un pârlit de şlep, acoperit de funingine, dă buzna asupra lui, îl remorchează şi pleacă în grabă, târând namila după sine, tot astfel şi greoiul patriarh fusese luat pe sus de sforăitorul Pancks, urmând. Acum făgaşul brăzdat de luntrea lui prăpădită şi soioasă.;

Întoarcerea domnului Casby cu fiica sa Flora puse capăt acestor cugetări. Clennam nu apucă să se uite bine; într-acolo, că obiectul vechii lui pasiuni, clătinându-se, se nărui pentru totdeauna.

Cei mai mulţi dintre oameni sunt destul de cinstiţi cu ei înşişi ca să rămână cinstiţi faţă de o veche iluzie. Şi nu este o dovadă de nestatornicie, ci tocmai dimpotrivă, dacă iluzia nu rezistă confruntării cu realitatea, iar contrastul îi dă cumva lovituri de graţie. La fel şi cu Clennam. În tinereţe iubise femeia asta cu înflăcărare şi risipise pen-* tru ea tot tezaurul ferecat al afecţiunii şi fanteziei sale., Tezaurul acesta fusese, în pustiul căminului părintesc, aidoma banilor lui Robinson Crusoe, care n-avea cu cine să-i schimbe, şi-i lăsase să rugineascâ în beznă, până în clipa când putu să-i arunce la picioarele ei. Chiar din acea epocă memorabilă păstrase intactă imaginea de atunci, de odinioară, în vechiul colţişor sacru de totdeauna, deşi, până în seara reîntoarcerii lui, desprinsese complet amin-- tirea Florei de orice asociere cu prezentul sau viitorul, *de* parcă ar fi fost moartă, fapt care, după cum ştia, fusese cât pe aci să se întâmple. Dar iată că acum, ultimul dintre patriarhi intră indiferent în salon, spunând parcă: „Fii atât de bun şi destramă iluzia de altădată. Aceasta e Flora. "

Flora, înaltă ca de obicei, se îngrăşase mult, iar res-'* piraţia îi era şuierătoare, dar asta nu era mare lucru. Flora, pe care o lăsase ca un crin, ajunsese acum ea o gherghină, dar asta iar nu era mare lucru. Flora, care odinioară parcă îl vrăjea cu fiecare vorbă şi fiecare gând, era împrăştiată şi proastă. Asta era într-adevăr mare lucru. Flora, care odinioară fusese copilăroasă şi naturală, acum făcea tot posibilul să fie copilăroasă şi naturală. Asta era lovitura de graţie! . Aşadar, aceasta e Flora!

— Zău, mi-e jenă să dau ochi cu domnul Clennam —■ gânguri Flora, smucind capul îndărăt, printr-o mişcare ce nu era decât caricatura pozei de pe vremuri, mimată parcă de un măscărici prezent la propria sa îngropăciune, cu condiţia să fi trăit şi să fi murit în Antichitate — sunt pur şi simplu o momâie, ştiu că are să mă găsească îngrozitor de schimbată, sunt de fapt o femeie bătrână, ce groaznic să arăţi în halul ăsta, absolut groaznic!

El o asigură că era exact aşa cum se aşteptase, că şi în cazul lui timpul nu stătuse pe loc.

— Oh! Dar pentru un bărbat e cu totul altceva şi, zău, dumneata arăţi uimitor de bine, în vreme ce eu, ştii... Oh! Exclamă Flora, cu un ţipăt scurt, arăt cumplit!

Patriarhul, încă neînţelegând pare-se rolul lui din drama în curs de desfăşurare, strălucea cu o expresie de seninătate, care de fapt nu spunea nimic.

— Dar dacă e să vorbim despre cei care nu s-au schimbat, spuse Flora, care înşira cuvintele fără urmă de punctuaţie, uită-te la tata dacă nu arată tata exact ca atunci când ai plecat nu e oare o cruzime şi ceva împotriva naturii din partea tatii de a fi o astfel de mustrare vie pentru

propria lui fiică dacă vom mai continua mult în felul ăsta cei care nu ne cunosc o să-nceapă -să mă ia drept mamă taţii!...

Arthur protestă, spunând că până atunci va trebui să treacă timp îndelungat.

— Oh, domnule Clennam, fiinţa cea mai nesinceră dintre toate, rosti Flora. Îmi dau seama că nu ai uitat felul dumitale vechi de a face complimente, vechiul dumitale obicei de a da impresia că eşti la pământ din punct de vedere sentimental, ştii... măcar eu nu vreau să spun asta, eu... oh, nu mai ştiu ce vreau să spun!

Aici Flora se opri buimacă din gângurit şi îi aruncă o ocheadă ca altădată.

Patriarhul, care acum începuse parcă să priceapă că rolul lui în piesă era să iasă din scenă cât mai repede posibil, se sculă şi se duse la uşa pe unde o ştersese Pancks, strigând în gura mare remorcherul pe nume. Primi răspuns dintr-un doc micuţ, îndepărtat, şi dispăru numaide-cât din vedere.

—• Nu trebuie să te şi gândeşti la plecare, zise Flora (Arthur se uitase la pălărie, simţindu-se caraghios şi stîn- jenit şi neştiind ce să facă), nu poţi fi atât de crud încât să te gândeşti să pleci Arthur... adică domnule Arthur... sau cred că domnule Clennam ar fi cu mult mai nimerit... dar sunt sigură că nu ştiu ce spun... fără a rosti o iotă despre zilele dragi de odinioară apuse pentru totdeauna, totuşi când mă gândesc la ele, cred că ar fi mai bine să nu mai vorbim despre asta şi foarte probabil că ai ceva mult mai plăcut de făcut şi aş vrea să fiu ultima persoană din lume care să se amestece în treburile dumitale deşi *era* o vreme, dar am început să îndrug iar bazaconii.

Era oare cu putinţă ca Flora să fi fost atât de flecară şi în zilele la care se referea? Să fi contribuit oare ceva din toată limbuţia asta incoerentă la fascinaţia exercitată asupra lui?

— De fapt m-aş mira, continuă Flora cu o iuţeală surprinzătoare şi mareînd conversaţia doar prin virgule, şi acestea foarte puţine la număr, să te fi însurat cu vreo doamnă din China, fiind în China pentru afaceri aşa multă vreme şi dorind desigur să-ţi înjghebezi un cămin şi să-ţi lărgeşti cercul relaţiilor nimic nu era mai firesc decât să fi cerut mâna unei doamne din China care să te accepte şi să se socotească fericită prin asta, dar sper să nu fi aparţinut cine ştie cărei secte pagodice...

— Nu m-am însurat, Flora, replică Arthur, zâmbind
Împotriva voinţei, cu nici o doamnă.

— Oh sfinte Dumnezeule sper că n-ai rămas atâta vreme holtei din cauza mea, exclamă Flora cu un chicotit, dar fireşte n-ai făcut una ca asta şi de ce ai fi făcut-o, te rog nu-mi răspunde, nu ştiu încotro o mai iau razna, oh te rog mult spune-mi ceva despre chinezoice dacă ochii lor sunt chiar atât de lungi şi de înguşti ca migdala şi poartă într-adevăr cozi împletite la spate ori numai bărbaţii, şi când adună părul atât de strâns ca să-l aducă pe frunte nu le doare, şi de ce pun clopoţei peste tot pe poduri şi pe pagode şi la pălării şi mai ştiu eu unde sau nu cumva nu procedează într-adevăr aşa?

Flora îi aruncă iarăşi o ocheadă ca odinioară. Deodată înccpu din nou să vorbească, de parcă între timp el i-ar **fi** răspuns la întrebări.

— Atunci toate astea-s adevărate, astfel procedează pe d-ept cuvânt! Dumnezeule mare, Arthur!... te rog să mă s uzi... obicei vechi... domnule Clennam e cu mult mai nimerit... ce ţară auzi să trăieşti atâta vreme şi unde mai pui cu atâtea lampioane şi umbrele ce climă sumbră şi umedă trebuie să aibă fără îndoială aşa de fapt şi este şi sumele de bani câştigate de pe urma acestor negoţuri dacă toată lumea le poartă şi le agaţă pretutindeni, pantofiorii de asemenea şi picioarele acelea stâlcite din leagăn e de-a dreptul uimitor, ce mai călător eşti!

Abătut şi cuprins cum era de sentimentul ridicolului, Clennam primi din nou o ocheadă ca pe vremuri, dar nu ştiu cum să o primească.

— Vai de mine şi de mine, spuse Flora, când te gândeşti la schimbările petrecute acasă Arthur... nu-mi pot veni în fire şi pare atât de natural, domnule Clennam, aşa-i mult mai nimerit... de când te-ai familiarizat cu obi- coiele chinezeşti şi cu limba pe care sunt convinsă că **o** vorbeşti ca un băştinaş dacă nu mai bine căci totdeauna te-ai arătat inteligent cu o minte ageră deşi teribil de dificil fireşte, sunt **sigură** că *pe mine* numai lăzile **alea cu** ceai **mă** dădeau gata dacă le-aş fi încercat, **asemenea** schimbări Arthur... **iar am** început, mi **se** pare **aşa de** natural, atât de nepotrivit... **cine-şi** putea închipui, **cine-şi** putea închipui vreodată... doamna Finching când eu însămi nu-mi pot închipui!

— Asta-i numele dumitale după căsătorie? Întrebă Arthur, surprins, în toiul acestui potop de cuvinte, de o anumită căldură sinceră, manifestată în tonul ei de fiecare dată când pomenea, oricât de bizar ar fi părut, de relaţiile lor din tinereţe, când ţineau unul la altul. Finching?

— Finching oh da nU-i aşa că-i un nume groaznic, dar după cum mi-a spus domnul F. când mi-a cerut mâna şi asta a făcut-o de şapte ori şi a consimţit cu mărinimie aş putea zice s-o facă timp de douăsprezece luni, la urma urmelor ce era el vinovat n-avea încotro nu-i aşa, ce om excelent, nu ca dumneata câtuşi de puţin dar ce om excelent l

Flora, în sfârşit, cu respiraţia tăiată de atâta vorbărie, tăcu o clipă. O clipă doar, după care trase aer în piept şi duse un colţ minuscul de batistă la ochi, ca pentru a aduce un tribut spiritului defunct al domnului F., şi iar începu.

— Nimeni n-ar putea lua în nume de rău, Arthur... domnule Clennam... că îmi porţi prietenie după regulile cuviinţei deşi în împrejurări schimbate şi zău, n-ai putea fi altceva, cel puţin eu nu cred că s-ar cuveni să fii, dar trebuie să-mi aduc aminte n-am încotro că *era* un timp când lucrurile stăteau cu totul altfel.

— Dragă doamnă Finching, începu Arthur, iarăşi surprins de căldura tonului ei.

— Oh nu mai rosti numele acela urât şi scârbos, spune-mi *Flora!*

— Flora. Te asigur, Flora, sunt fericit revăzându-te şi-mi dau seama că n-ai uitat, ca şi mine, visurile nesăbuite de odinioară, când vedeam totul dinaintea noastră în lumina tinereţii şi a speranţei.

— Nu s-ar zice! Exclamă Flora, bosumflându-se. Priveşti totul cu atâta răceală, însă deşi ştiu că eşti dezamăgit de mine, presupun că doamnele din China... mandarinoai- cele dacă astfel le numeşti... sunt cauza ori eu oi fi cauza, tot ce se poate!

— Nu, nu, stărui Clennam, nu spune aşa ceva.

— Oh ba trebuie să ştii, rosti Flora pe un ton hotărât, ce nerozie ar fi să nu spun, ştiu că nu sunt cea la care te aşteptai, ştiu foarte bine asta.

În toiul avalanşei verbale, ea simţise acest lucru cu intuiţia rapidă a unei femei mai inteligente. Felul trun- cheat şi profund ilogic în care-i dădea acum cu vorba, totuşi, căutând să înnoade iarăşi o legătură din adolescenţă, de mult abandonată, cu prilejul acestei întâlniri, îl făcu pe Clennam să se simtă parcă năucit.

— Un cuvânt numai aş vrea să spun, reluă Flora, dând convorbirii lor, fără cel mai neînsemnat avertisment şi spre înfricoşarea lui Clennam, tonul certei dintre doi îndrăgostiţi, aş vrea să aduc o explicaţie, când mama dumitale a venit şi i-a făcut tatei o scenă şi când am fost chemată jos în odăiţa unde se serveşte gustarea de dimineaţă şi când se uitau unul la altul cu umbrela mamei dumitale între ei aşezaţi pe două scaune faţă-n faţă ca doi tauri furibunzi ce era eu să fac?

— Dragă doamnă Finching, se apără Clennam, totul e aşa de îndepărtat şi s-a sfârşit de atâta vreme, încât nu merită, serios, să...

— Arthur, replică Flora, nu mă pot lăsa învinuită de întreaga societate chineză că aş fi o femeie fără inimă înainte de a mă justifica când am ocazia s-o fac şi dumneata ştii foarte bine că trebuia să-mi restitui *Paul şi Vir- ginia*[24], cartea pe care ţi-o împrumutasem şi pe care mi-ai restituit-o fără nici o vorbă, sau explicaţie, nu c-aş vrea să spun că-mi puteai scrie supravegheată cum eram dar dacă mi-ai fi trimis-o cu o pecete roşie pe copertă aş fi ştiut că înseamnă să vin la Pekin, Nankin sau cum îi mai spune celui de-al treilea oraş, desculţă.

— Dragă doamnă Finching, dumneata n-ai nici o vină, iar eu nu te-am învinuit niciodată. Eram amândoi prea tineri, prea dependenţi şi neajutoraţi ca să facem altceva decât să acceptăm despărţirea noastră. Te rog, gândeşte-te cât timp a trecut de atunci, adăugă Arthur, pe un ton delicat de dojană.

— încă un cuvânt numai, reluă Flora, cu o neistovită limbuţie, aş vrea să mai spun, încă o explicaţie aş vrea să mai aduc, cinci zile în şir am avut dureri de cap de atâta plâns în salonaşul din dos... salonaşul există tot la catul întâi şi tot îndărătul casei stă martor vorbelor mele... după ce această perioadă groaznică a luat sfârşit a urmat un calm anii s-au scurs şi domnul F. a făcut cunoştinţă cu noi în casa unui prieten comun, era plin de atenţii a doua zi a venit în vizită şi curînd a început să treacă de trei ori pe săptămână seara şi să trimită unele fleacuri pentru cină nu era dragoste din partea domnului F. era adoraţie, domnul F. mi-a cerut mâna şi tata a fost pe deplin de acord şi eu ce puteam face?

— Nimic, spuse Arthur, cât se poate de prompt şi de bine dispus, absolut nimic, decât ceea ce ai făcut. Îngăduie unui vechi prieten să te asigure cu deplină convingere că ai procedat perfect.

— Un ultim cuvânt, rosti Flora, înlăturând cu o fluturare a mâinii toată banalitatea existenţei, aş mai vrea să adaug o ultimă explicaţie aş mai vrea să aduc, *a fost* o vreme până a începe domnul F. să-mi acorde atenţiile cu neputinţă de a fi luat în nume de rău, dar asta a trecut şi nu trebuia să se întâmple, dragă domnule Clennam dumneata nu mai porţi lanţul de aur eşti liber şi sper că vei fi fericit, iată-1 pe tată care totdeauna se plictiseşte şi îşi vâra nasul pretutindeni unde nu-i fierbe oala.

Cu aceste cuvinte şi cu un gest grăbit de avertisment, plin de sfială (gest cu care Clennam se familiarizase odinioară), sărmana Flora lăsă departe, departe în urmă, fata care fusese de optsprezece ani şi se hotărî, în fine, să pună punct.

Ori, mai curînd, ea lăsase în urmă doar jumătate din fata de optsprezece ani, cealaltă jumătate fiind grefată pe fiinţa văduvei defunctului domn F., din punct de vedere moral un soi de sirenă, pe care adolescentul îndrăgostit de odinioară o privea cu un ciudat sentiment de tristeţe împletit cu amuzament.

De pildă: ca şi cum ar fi existat între ea şi Clennam o înţelegere tainică de cea mai pătimaşă natură, ca şi cum prima dintr-un lanţ de diligenţe cu patrii telegari, înşiruit pe tot drumul până-n Scoţia[25], îi aştepta după colţ tocmai în clipa aceea; şi, ca şi cum ea n-ar fi putut (şi n-ar fi vrut) să se ducă împreună cu el la biserica din preajmă, la adăpostul umbrelei de familie, cu binecuvântarea patriarhală asupră-i şi cu încuviinţarea lumii întregi, Flora îşi mângâia sufletul îndurerat prin tot soiul de semne penibile şi misterioase, exprimând fi'ica de a fi surprinsă.

---

24 *Paul şi Virginia* (1777), roman al scriitorului francez Ber- nardin de (Saint-Pierre (1737–1814).

25 Referire probabil la orăşelul *Gretna Green* (în Dumfriesshire), locul de refugiu al perechilor de îndrăgostiţi, situat în Scoţia, la graniţa cu Anglia, nouă Tnile distanţă de Carlisle. Legile scoţiene îngăduiau căsătoria fără întîrziere, ceremonialul fiind de obicei asistat de un fierar, care bătea cu ciocanul în nicovală, 6imbolic, şi de hangiu. In 1856, un decret hotăra ca măcar una din părţi să fi stat cel puţin douăzeci şi una de zile în Scoţia înainte de oficierea căsătoriei.

Pradă senzaţiei de năucire din ce în ce mai accentuată cu fiecare minut care trecea, Clennam vedea văduva răposatului domn F. stăpânită de plăcerea uluitoare de a se plasa pe sine şi pe el în situaţia lor de altădată, repetind toată comedia de odinioară, acum, când scena era acoperită de colb, când decorul îşi pierduse prospeţimea, când actorii tineri muriseră, când locul orchestrei era pustiu, când luminile nu mai ardeau. Încă în miezul acestei groteşti resuscitări a scenei, în care îşi aducea aminte că o văzuse pe Flora într-un rol cândva atât de drăguţ şi natural jucat, nu se putea împiedica de a-şi spune că prezenţa lui o reînviase şi că mai păstra o amintire delicată în sine.

Patriarhul insista ca Arthur să rămână la cină şi Flora făcu un semn care voia să spună: „Da! "Clennam ar fi dorit să poată face mai mult decât să rămână la cină — ar fi dorit atât de mult s-o poată regăsi pe Flora care a fost odată sau care n-a fost niciodată — se gândi că cel mai mărunt lucru ce-1 putea face pentru a şterge dezamăgirea de care aproape se simţea ruşinat era să se supună dorinţei familiei. De aceea rămase la cină.

Pancks lua masa cu ei. Pancks ieşi ca un vapor din docul său micuţ la şase fără un sfert şi se duse întins la patriarh, care tocmai se zbătea, încurcat, într-un marasm de explicaţii anoste despre Curtea-Inimii-Însîngerate. Pancks se prinse numaidecât cu străşnicie de el şi îl scoase la liman.

— Curtea-Inimii-Însîngerate? Zise Pancks, pufnind şi smiorcăindu-se. Asta-i o proprietate cu bucluc. Nu că n-ar aduce venituri, dar foarte greu ajungi să pui mâna pe chirii. Ai mai multă bătaie de cap cu această singură casă decât cu toate celelalte care-ţi aparţin.

Întocmai precum pentru majoritatea spectatorilor vaporul cei mare, remorcat, pare mai puternic, la fel şi patriarhul avea mai totdeauna aerul de a fi spus ceea ce Pancks spusese înaintea lui.

— Serios?! Se miră Clennam, asupra căruia simplul reflex al capului lustruit lună produse un efect atât de sigur, încât, în loc să se adreseze micuţului remorcher, vorbi cu vaporul. Oamenii de acolo sunt chiar aşa de săraci?

— *Nu* prea ştim, hârii Pancks — scoţând din buzunarul de culoare ruginie o mână murdară ca să-şi roadă unghiile, dacă-i mai rămăsese vreuna, şi îndreptându-şi ochii ca mărgelele către şeful lui — dacă-s săraci ori ba. Ei zic că sunt, dar aşa zic toţi. Când cineva spune că-i bogat, în general poţi fi sigur că nu este. Dealtminteri, dacă-s săraci, ce poţi face? Sărăceşti şi dumneata dacă nu pui mâna pe banii de chirie.

— Foarte adevărat, încuviinţă Arthur. \

— N-ai să-i adăposteşti pe toţi calicii din Londra, reluă Pancks. N-o să-i ţii pe degeaba. N-ai să te-apuci să le deschizi larg porţile să intre după cum or pofti. Asta nu mai merge, de!

Domnul Casby clătină din cap, spre a sublinia această generalizare cu bunăvoinţa lui senină.

— Dacă cineva închiriază o cameră de la dumneata contra doi şilingi şi jumătate săptămânal, iar când trece săptămâna şi omul n-are de unde să-ţi dea banii, îi spui: „Atunci, de ce-ai mai luat odaia cu chirie? Dacă n-ai un lucru, de ce-1 ţii pe celălalt? Ce-ai făcut cu banii? Ce-n- seamnă una ca asta? Ce ai de gând să faci? "Asta-i *spui* unui astfel de om, şi dacă nu i-o spui, mai mare ruşinea pentru dumneata!

După care, domnul Pancks scoase un zgomot curios, surprinzător, un fel de horcăit puternic produs de suflatul violent al nasului, fără alt rezultat decât efectul sonor.

-— Aveţi un anumit număr de proprietăţi asemănătoare celor aflate în estul şi nord-estul acestui cartier dacă nu mă-nşel? Întrebă Clennam, neştiind bine căruia din cei doi să se adreseze.

— ' Oh, cam aşa ceva, zise Pancks. Nu neapărat în est sau nord-est, oricare din cele patru puncte cardinale totuna e. Ceea ce trebuie este un capital solid şi venituri rapide. Pui mâna pe ele de unde se nimereşte. Nu contează poziţia... nu în cazul dumitale.

Sub cortul patriarhal se mai află şi o a patra persoană, cât se poate de originală, care îşi făcu apariţia, de asemenea, înainte de cină. Era o bătrânică nemaipomenit de scundă, cu chipul ca o păpuşă de lemn cu priviri încremenite, prea ieftină pentru a avea şi expresie, şi o perucă galbenă tuflită în creştetul capului, hâit, ca şi când copilul căruia aparţinea păpuşa i-ar fi bătut un cui la întâmplare ca să-i prindă cumva peruca. Această bătrână mărunţică mai avea o ciudăţenie, şi anume: obrazul parcă-i fusese vătămat în două sau trei locuri de către acelaşi copil cu ajutorul unui instrument bont de forma lingurii; chipul ei, şi îndeosebi vârful nasului, prezenta fenomenul unor vânătăi, răspunzând, în general, căuşului acestui obiect. Altceva remarcabil la bătrâna mărunţică era că nu i se spunea altfel decât mătuşa domnului F.

Iată în ce împrejurări atrase ea atenţia oaspetelui: Flora spunea, în clipa când se adusese primul fel de mîn- care la masă, că domnul Clennam „nu auzise poate despre moştenirea lăsată ei de domnul F. ". Clennam, drept răspuns, îşi exprimă nădejdea că domnul F. lăsase soţiei pe care o adora cea mai mare parte a bunurilor lui pămîn- ţesti, dacă nu cumva în totalitate. Flora zise: „Oh, da, nu despre asta era vorba! "Domnul F. făcuse un testament admirabil, dar îi lăsase cu titlu de moştenire separată pe mătuşă-sa. Ieşi apoi din încăpere ca să-i aducă moştenirea, şi, la întoarcere, i-o prezentă cu un aer oarecum triumfător: „Mătuşa domnului F. ".

Trăsăturile cele mai izbitoare pe care un nou-venit le desluşea la mătuşa domnului F. erau severitatea excesivă şi tăcerea înverşunată, întreruptă când şi când doar de slăbiciunea ei de a face, cu o voce joasă şi amenințătoare, unele observaţii, care, neavând nici o legătură cu nimic din ce se discuta şi fără a sugera vreo asociaţie de idei, nu izbuteau decât să te tulbure şi să te

îngrozească. S-ar putea ca aceste observaţii să fi fost comunicate după vreun sistem cu totul personal, foarte ingenios, cine ştie, şi foarte subtil — lipsea însă cheia.

Cina bine pregătită şi servită frumos (căci totul în această gospodărie patriarhală îmbia la digestie tihnită) începu cu o supă, calcan prăjit, o sosieră cu sos de crevete şi cartofi. Conversaţia se învârtea tot în jurul chiriilor. Mătuşa domnului F., după ce îi privi pe cei din faţă vreo zece minute cu un ochi răuvoitor, dezlănţui următoarea observaţie cumplită:

— Când locuiam la Henley[26], nişte tinichigii a şterpelit gînsacu lu Barnes.

Domnul Pancks dădu curajos din cap şi spuse:

— Perfect, doamnă.

Dar efectul acestei declaraţii misterioase asupra lui Clennam a fost să-l înspăimânte pur şi simplu. Şi încă un fapt se adăuga la teroarea inspirată de această doamnă bătrână. Deşi totdeauna era numai ochi, nu dădea niciodată de înţeles că ar fi văzut pe careva. Atunci când un străin politicos şi atent dorea să ştie, de pildă, părerea ei asupra cartofilor, gesturile lui expresive ar fi fost absolut zadarnice în ce o priveşte. Atunci ce era de făcut? Nimeni nu putea spune: „Mătuşa domnului F.,. Îmi daţi voie...? “Fiecare se ferea de „lingură “, oa şi Clennam, intimidat şi deznădăjduit.

S-a mai servit friptură de berbec, de vacă şi o plăcintă cu mere — nimic, nici pe departe, care să aibă cât de cât vreo legătură cu gâscanii — şi cina se desfăşura ca un festin absolut fără haz, cum de fapt şi era. Odinioară, Clennam mai stătuse la masa aceea, dar pe atunci nu avea ochi decât pentru Flora; acum, principala preocupare în privinţa Fl6rei era să observe, împotriva voinţei lui, că-i plăcea foarte mult berea neagră, că ştia să amestece vârtos vinul de Xeres cu viaţa sentimentală şi că dacă ajunsese puţin prea masivă, existau pentru asta temeiuri substanţiale.

Ultimul dintre patriarhi fusese totdeauna un mâncau -grozav şi făcea să dispară cantităţi uriaşe de alimente solide cu bunăvoinţa unui suflet milostiv care hrăneşte pe altcineva. Domnul Pancks, totdeauna grăbit, consultând din când în când carneţelul slinos pus lângă el (cuprindea, desigur, numele chiriaşilor rău platnici, pe care avea de gând să-i ia probabil în răspăr la desert), înfuleca mâncarea pe rupte, ca şi cum ar fi încărcat la cărbuni, în zarvă mare, împrăştiind resturi peste tot, cu câte o pufnitură şi un smiorcăit la răstimpuri, de parcă remorcherul se afla sub presiune, gata de pornire.

Tot timpul cinei, Flora îmbină apetitul pentru mâncare şi băutură din prezent cu apetitul de odinioară pentru iubirea romantică, în aşa fel încât Clennam abia dacă mai cuteza să ridice ochii din farfurie, căci nu era chip s-o privească fără a primi câteva ocheade cu tâlc misterios ori prevenitor, de parcă erau amestecaţi într-un complot. Mătuşa domnului F. şedea tăcută şi-l măsufa cu nişte priviri încărcate de venin şi dispreţ, până ce faţa de masă a fost îndepărtată, apărând carafele cu vin; în clipa aceea ea lansă o altă observaţie, curmând vorba, ca un pendul, fără să-i pese de nimeni.

Flora tocmai spunea:

— Domnule Clennam, vrei să-mi dai un pahar de Porto pentru mătuşa domnului F.?

—- Monomentu de lângă Podu Londrei, declară numai- decât bătrâna doamnă, a fost ridicat după Marele Foc [1]din Londra, şi Marele Foc din Londra n-a fost cel în care 3 ars atelierele lu unchi-tu George.

Domnul Pancks, cu aceeaşi cutezanţă, rosti:

— Chiar aşa, doamnă? Perfect!

Dar în loc să se învăluie iarăşi în tăcere, mătuşa domnului F. părea foarte pornită din pricina unei nedumeriri închipuite sau a vreunui parapon, şi veni cu această nouă declaraţie:

— Urât mi-a mai fost nătărăul!

Proferase această sentinţă, aproape solomonică, într-un fel atât de profund jignitor şi de personal, prăvălind-o drept peste capul oaspetelui, încât a fost nevoie ca mătuşa domnului F. să fie condusă afară din încăpere, ceea ce Flora şi făcu pe tăcute, căci mătuşa domnului F. nu se împotrivi câtuşi de puţin, întrebând însă la ieşire:

— Atunci de ce-o mai fi venind aici? Pe un ton de duşmănie ucigătoare.

Când Flora reveni, aduse explicaţia că „moştenirea" ei era o bătrână doamnă inteligentă, dar uneori cam năstruşnică, şi că îi căşuna câteodată din senin pe câte cineva, ciudăţenie de care Flora părea să fie mai degrabă mândră. Deoarece firea bună a Florei răsări la iveală în această împrejurare, Clennam nu găsi nici un cusur bătrânei doamne care îşi dăduse arama pe faţă, acum, când se vedea scăpat de temerile pricinuite de prezenţa ei, aşa că ciocniră în tihnă un pahar sau două de vin.

Prevăzând apoi că remorcherul Pancks avea să ridice curînd ancora şi că patriarhul se va duce la culcare, Arthur invocă necesitatea de a trece pe la maică-sa şi-l întrebă pe domnul Pancks în ce direcţie mergea.

— Spre centru, domnule, spuse Pancks.

— Vreţi să pornim pe jos împreună? Îi propuse Arthur.

— Cu plăcere, zise Pancks.

Între timp Flora îi strecurase la ureche frânturi iuţi de fraze, că *era* o vreme când... că trecutul părea totuşi o genune fără fund şi că lanţul de aur nu-1 mai ţinea legat şi că venera memoria răposatului domn F. şi că o să fie negreşit acasă mâine la unu şi jumătate şi că hotărârile soar- tei erau irevocabile şi că presupune că niciodată nu i s-a întâmplat lui Arthur să se plimbe pe partea dinspre nord- est a parcului Grey’s Inn exact la orele patru după amiază.

---

26 Este vorba despre aşa-numitul han de pe malurile Ta- misei, „Red Lion Hotel, Henley-on-Thames“.

Când să-şi ia rămas bun, el a încercat să-i întindă deschis mina Florei de astăzi, nu Florei dispărute, nici sirenei, dar Flora n-a vrut, n-a putut admite asta, se simţea absolut incapabilă de a se separa pe sine şi pe el de afecţiunea din trecut. Părăsi casa destul de amărât şi mai descumpănit ca niciodată, încât dacă n-avea norocul să fie remorcat în primul sfert de ceas, s-ar fi lăsat dus în derivă Dumnezeu ştie unde.

Când aerul proaspăt de afară şi absenţa Florei îl făcură să-şi revină, îşi dădu seama că Pancks era în plină viteză, strângând bruma de unghii ce mai putea găsi, cu câte un smiorcăit la intervale. Absorbit de această îndeletnicire, cealaltă mână înfundată în buzunar, iar pălăria jerpelită cu spatele în faţă — erau condiţiile, se vedea cât de colo, în care îşi rumega gândurile.

— Ce noapte răcoroasă! Spuse Arthur.

— Da, destul de răcoroasă, încuviinţă Pancks. Ca străin, simţi climă, cred, mai bine decât mine. Zău, nici n-am avut timp să bag de seamă.

— Eşti chiar atât de ocupat?

— Da, tot mereu trebuie să umblu după câte unul din ăştia, ori să umblu după câte ceva. Dar mie-mi plac afacerile, mărturisi Pancks, luând-o şi mai iute la picior.

— Pentru ce-i făcut omul pe lume?

— Pentru nimic altceva? Rosti Clennam.

Pancks răspunse tot cu o întrebare:

■ — Pentru ce altceva?

Răspunsul acesta conţinea, în sine, ceea ce însemnase povara vieţii lui Clennam; el nu dădu nici o replică.

— Asta-i întreb eu săptămânal pe chiriaşii noştri, rosti Pancks. Unii dintre ei se uită lung la mine, zicându-mi: „Aşa săraci cum ne vezi, jupâne, toată ziulica nu facem decât să muncim din greu, să ne omorâm oasele, să dăm în brânci de atâta trudă, fără răgaz de când ne sculăm". Iar eu le spun: „Pentru ce eşti făcut pe lumea asta? “Astfel le astup gura. Nu mai scot o vorbă. „Pentru ce eşti făcut pe lumea asta*?* “Aşa le trag clapa.

— Ah, Doamne, Doamne, Doamne! Exclamă Clennam, oftând.

— Uite, eu, reluă Pancks, continuând argumentarea despre chiriaşul săptămânal. Pentru ce altceva crezi dumneata că-mi închipui că-s făcut eu? Pentru nimic altceva. Dă-mă jos din pat devreme, pune-mă la treabă, lasă-mă numai puţin să-nfulec câte ceva şi ţine-te de capul meu. Ţine-te mereu de capul meu, şi-am să mă ţin şi eu mereu de capul dumitale, şi pe urmă te ţii mereu şi de alţii. Iată *Toate îndatoririle Omului*[27] într-o ţară de negustori.

După ce mai merseră puţin în tăcere, Clennam zise:

— N-ai gust pentru altceva, domnule Pancks?

— Ce gust? Replică, sec, Pancks.

— Hai să spunem înclinaţie.

— Am înclinaţia să câştig bani, domnule, rosti Pancks, numai să-mi spui cum.

Din nou se auzi acel sunet ca un smiorcăit şi pentru prima dată Clennam se gândi că era poate felul lui de a râde. Era un om ciudat în toate privinţele; s-ar fi putut crede că nu vorbea prea serios, dar tonul scurt, aspru şi iute în care îşi repezea aceste cioturi de principii, cu ajutorul, parcă, al unei morişti mecanice, n-aducea deloc a şagă.

— Nu prea eşti mare cititor, presupun? Întrebă Clennam.

— Niciodată nu citesc altceva decât scrisori de afaceri şi conturi. Nu colecţionez nimic altceva decât anunţuri de familie. Dacă *asta* înseamnă un gust, pe acesta îl am eu. Domnule Clennam, nu cumva te tragi din Clennam din Cornwall?

— Nu, după câte ştiu.

— Ştiam că nu. Am întrebat-o pe mama dumitale, domnule. Nu-i dânsa femeia care să fi lăsat să-i scape vreun prilej.

— Şi dacă m-aş trage din familia Clennam din Cornwall?

' — Atunci ai fi aflat ceva în avantajul dumitale.

— Serios? În ultima vreme am aflat destul de puţine Veşti în avantajul meu.

— Există o proprietate în Cornwall fără stăpân, domnule, şi nici un Clennam din Cornwall care să-şi ridice drepturi asupra ei, spuse Pancks, scoţând carneţelul din buzunarul de la piept şi punându-1 la loc înapoi. Eu dau colţul aici. Iţi doresc noapte bună.

— Noapte bună, zise Clennam.

■Remorcherul însă, uşurat deodată şi scăpând acum ae (povară, porni la drum pufăind din răsputeri şi luând distanţă.

Au traversat împreună Smithfield[1], şi Clennam a fost lăsat singur la colţul cu Barbican[2]. N-avea deloc intenţia să se ducă în seara aceea la maică-sa, în odaia ei lugubră, şi nu s-ar fi simţit mai abătut, mai părăsit dacă se afla într-un deşert. Porni agale în jos pe strada Aldersgate şi, dus pe gânduri, se îndrepta spre catedrala Sf. Paul, plă- nuind să iasă într-o arteră principală ca să mai vadă puţină lumină şi mişcare, când, un pâlc compact de oameni venea înspre el, pe acelaşi trotuar; se retrase lângă o prăvălie, făcând loc lumii să treacă. Mulţimea tot apropiin- du-se, îşi dădu seama că se îmbulzea în jurul unor oameni care duceau ceva pe umeri. Curînd văzu că era un soi de targă, înjghebată în pripă dintr-un oblon sau ceva asemănător, pe care zăcea întins cineva. Din frânturile de conversaţie prinse de la cei din gloată, după bocceluţa plină de noroi

---

27 Aluzie la cartea *The Whole Duty of Man*, apărută anonim în 1658, scrisă poate de Richard Allestree, cunoscut mai tîrziu sub numele de Provost din Eton.

purtată de un om şi după pălăria înnămolită, purtată de un altul, pricepu că se întâmplase un accident. Cei cu targa se opriră sub un felinar, la câţiva paşi de Arthur, ca să mai prindă puteri; mulţimea stătu de asemenea locului, iar el în mijlocul alaiului.

— Un accidentat pe care-1 duceţi la spital? Întrebă el pe un bătrân din preajmă, care clătina din cap, dispus să stea de vorbă.

— Da, încuviinţă acesta, lovit de un poştalion. Ar trebui puse sub urmărire şi amendate poştalioanele-astea. Vin în goană nebună de pe Lad Lane şi strada Wood cu douăşpe ori paişpe mile pe oră, poştalioanele-astea. Ce mă miră pe mine e că nu-s ucişi încă mai mulţi de poştalioanele-astea.

— Sper că omul acesta n-a fost ucis?

— Nu ştiu, spuse bătrânul; da' dacă n-a fost ucis, asta nu-nseamnă că poştalioanele-astea n-a vrut să-l ucidă.

Cel care vorbise îşi încrucişă braţele la piept şi luă o poziţie mai comodă, ca să-şi verse tot focul despre poşta-

[1] Odinioară ocol pentru vite şi cai, de prin 1150 (în veacul al Xll-lea, principalul teren de execuţie) până în 1855, când a fost mutat pe Caledonian Road, iar în locul acestuia construin- du-se între 1867—1868 Piaţa Centrală de Carne. Aşadar, Dickens se referă aici la vechiul ocol.

[8] Cei doi se despart la întretăierea străzii Aldersgate cu Barbican (barbacană).

Lioanele-astea fată de orice trecător dispus să-l asculte, câteva alte glasuri ţinându-i isonul, din pură simpatie pentru accidentat.

Cineva se adresă lui Clennam:

— Sunt o primejdie publică, domle, poştalioanele-astea!

— *Eu* am văzut ieri seară unul oprindu-se la o palmă de un băieţaş, zise altcineva.

— *Eu* am văzut unul calcând o pisică, domle... şi în locul ei putea foarte bine să fi fost propria dumitale mamă, mai spuse cineva, cu toţii dându-i de înţeles, nemijlocit, că dacă are cât de cât o înrâurire în treburile publice, ar face foarte bine s-o folosească împotriva poştalioanelor ăstora.

— Păi, englezii de pe aici trebuie să fie cu ochii în patru seară de seară, că nu cumva să-i lovească poştalioanele-astea, reluă primul bătrân; *ei* ştiu când vin de după colţ, că-s gata-gata să le smulgă mădularele. Da' ce te faci cu un biet străin care habar n-are de ele!

— E străin? Întrebă Clennarn, aplecându-se în faţă să se uite.

Luat cu asalt de răspunsuri, precum: „Franţuz, domle; portughez, domle; olandez, domle; prusac, domle ", şi de încă alte presupuneri contradictorii, Clennam auzi deodată o voce stinsă cerând, în italiană şi franceză, puţină apă. Iar ca răspuns, observaţia generală:

— Vai de el, sărmanul, zice că nu mai scapă; n-ar fi de mirare!

Clennarn ceru voie să fie lăsat să treacă, pentru că înţelegea ceea ce spunea bietul străin. Numaidecât i se făcu loc să înainteze spre a sta de vorbă cu el.

— În primul rând, doreşte puţină apă, zise el, uitându-se în jur. (O duzină de oameni cumsecade se duseră care încotro să-i aducă.) Eşti grav rănit, prietene? Întrebă el în italiană bărbatul lungit pe targă.

— Da, domnule; da, da, da! Piciorul, piciorul! Mă bucur însă că aud vechea muzică, deşi mi-e tare rău.

— Eşti în trecere pe-aici?! Uite apa! Stai să-ţi dau puţin.

Aşezară targă pe nişte pietre de pavaj strânse morman la o înălţime convenabilă faţă de caldarâm, şi, aplecîn->:

" îî T

Du-se, Arthur ridică uşor capul rănitului cu o mână, iar cu cealaltă îi duse paharul la buze. Era un bărbat scund, musculos, cu pielea arămie, păr negru şi dinţi albi. Un tip plin de vioiciune, pare-se. Avea cercei la urechi.

— Aşa. Eşti în trecere pe aici?

— Desigur, domnule.

— Străin de acest oraş?

— Bineînţeles, bineînţeles, mai încape vorbă?! Am sosit chiar în seara asta nefericită.

— Din ce ţară?

— Din Marsilia.

— Ia te uită! Şi eu la fel! Sunt aproape tot aşa de străin aici ca şi dumneata, deşi eu m-am născut aici; şi eu am venit din Marsilia nu demult. Nu te necăji. Străinul înălţă spre el ochii, implorator, când se îndreptă din mijloc după ce îi şterse faţa, potrivindu-i uşor haina care îi acoperea trupul crispat de durere. N-am să te părăsesc până nu voi fi sigur că eşti în mâini bune. Curaj! Ai să te simţi cu mult mai bine peste o jumătate de oră.

— Ah! *Altro! Altro!* Exclamă străinul pe un ton uşor neîncrezător.

Când ridicară din nou targa, lăsă să-i cadă mâna dreaptă ca să facă' un semn îndărăt, scuturând arătătorul în aer.

Arthur Clennam se întoarse; mergea alături de targă spunând rănitului cuvinte de îmbărbătare şi însoţindu-1 până în apropierea spitalului „Sf. Bartolomeu "[28]. Nu s-a dat voie

---

28 Cel mai vechi spital din Londra, rămas şi astăzi pe locul fundaţiei iniţiale, puse în 1123 de Rahere — curtean al regelui Henric I — după întoarcerea sa dintr-un pelerinaj la Roma. In interior există numeroase portrete făcute de mîna lui Reynolds, Lawrence etc., iar pe pereţii care străjuiesc scara principală se află picturi de mari proporţii cu semnătura lui Hogarth, dăruite de artist în 1737, cînd a fost guvernatorul spitalului.

altcuiva să intre în afară de cei care purtau targa şi de Arthur; rănitul a fost aşezat numaidecât pe o masă, cu calm şi tact, şi examinat atent de un chirurg, tot aşa de la îndemână, de prompt şi gata să apară ca Năpasta în persoană.

— Nu prea ştie englezeşte, spuse Clennam. Oare e grav rănit?

— Să ne uităm mai întâi peste tot, rosti chirurgul, con- tinuînd să-l examineze cu interesul omului de meserie înainte de a se pronunţa.

După o cercetare amănunţită a piciorului cu un deget, cu două, cu o mână, cu amândouă mâinile, deasupra şi dedesubt, sus şi jos, încoace şi încolo, şi făcând observaţii aprobatoare asupra punctelor care prezentau interes către un alt domn aliat lângă el, chirurgul bătu bolnavul pe umăr şi spuse în cele din urmă:

— Are să-şi revină. Se va face bine. E destul de greu, dar nu e cazul să-i jertfim piciorul.

Clennam traduse cuvintele pacientului, care era plin de recunoştinţă, şi, în felul lui exuberant, sărută de mai. Multe ori mina interpretului şi a chirurgului.

— E serios rănit, presupun? Zise Clennam.

— M-da, răspunse medicul, dus pe gânduri, cu plăcerea artistului care-şi contemplă opera de pe şevalet. Da, destul de serios. Are o dublă fractură deasupra genunchiului şi o luxaţie dedesubt. Amândouă de toată frumuseţea.

Din nou bătu bolnavul pe umăr, amical, de parcă voia să-i atragă atenţia că era un băiat tare detreabă, demn de toată laudă fiindcă îşi rupsese piciorul într-un fel atât de interesant pentru ştiinţă.

— Vorbeşte franceza? Întrebă chirurgul.

— Da, da, vorbeşte franceza.

— Atunci, n-o să fie la ananghie aici... Va trebui să înduri puţină durere ca un băiat cuminte, prietene dragă, şi să fii mulţumit că totul decurge aşa de bine, adăugă în această limbă, şi ai să mergi iarăşi de minune. Ia să vedem acum dacă mai e şi altceva; *cgm* stăm cu coastele?

Nu mai era nimic altceva, iar cu coastele stăteam perfect. Clennam rămase atâta vreme cât tot ce se putea face se făcuse cu iscusinţă şi promptitudine — sărmanul călător, zăbovind pe un pământ străin, îi ceruse acest hatâr cu lacrimi în ochi — şi întârzie la căpătâiul patului unde fusese transportat, după cuviinţă, până ce bolnavul aţipi. Abia atunci îi scrise câteva cuvinte, făgăduindu-i că va reveni a doua zi, pe o carte de vizită, lăsată să i se în- mîneze când se va trezi.

Toată tevatura asta durase atât de mult, că era ora unsprezece noaptea când ieşi pe poarta spitalului. Inchi- riase vremelnic o locuinţă în cartierul Covent Garden şi luă calea cea mai scurtă într-acolo, prin Snow Hill şi Holborn.

Iarăşi singur, după întâmplarea recent petrecută care-i stârnise atâta compasiune şi îngrijorare, mergea, fireşte, furat de gânduri. Dar nu făcea câţiva paşi, nu treceau nici zece minute, fireşte, fără să-şi aducă din nou aminte de Flora. Îi aducea aminte de viaţa lui, cu toate meandrele şi rarele clipe de fericire.

Ajungând în locuinţa lui, se aşează dinaintea focului gata să se stingă, aşa cum stătuse la fereastra din odaia de odinioară uitându-se afară, la pădurea de hogeaguri înnegrite de funingine, şi îşi îndreptă privirea în urmă asupra sumbrei perspective parcurse până să ajungă în acest prag al existenţei sale. Drum atât de lung, de gol, de pustiu! Fără copilărie, fără tinereţe, doar o singură amintire care se dovedea a fi, atunci numai, în ziua aceea, o pură nebunie.

Pentru el era o nenorocire, oricât de neînsemnată ar fi părut în ochii altuia. De fapt, în vreme ce tot ceea ce fusese dur şi grav în memoria lui rămânea intact în confruntarea cu realitatea — rezistând la atingere şi văz, fără a pierde, nimic din neînduplecata severitate de odinioară — unica amintire duioasă din experienţa lui nu putuse trece însă aceeaşi probă şi se destrămase. El a prevăzut acest lucru cu o noapte înainte, când a visat cu ochii deschişi, dar atunci nu-şi dăduse seama de asta ca acum.

Visa astfel fiindcă era un om cu o credinţă adânc înrădăcinată în firea lui pentru tot ce înseamnă gingăşie şi bunătate şi de care el fusese vitregit în viaţă. Crescut în josnicie şi avariţie, a fost salvat tocmai de această credinţă, care a făcut din el un om demn şi generos. Crescut în indiferenţă şi severitate, această credinţă l-a salvat, căpătând o inimă caldă şi miloasă. Crescut într-un spirit care era cumplit de cutezător pentru a fi urmat, şi de aceea, în loc de a face din om imaginea Creatorului, făcea din Creator imaginea unui păcătos, credinţa aceasta l-a salvat, îndemnîndu-1 să nu-şi judece strâmb semenul, să

Fie îndurător în umilinţă şi i-a sădit în suflet speranţa şi dragostea pentru aproapele său.

Credinţa aceasta l-a mai salvat de slăbiciunea plîngă- reaţă şi de crudul egoism de a-şi închipui că, deoarece nu întâlnise cutare bucurie ori cutare virtute în drumul lui îngust, sau nu izbutise să le obţină prin muncă, atunci însemna că nu mai era necesar să facă parte din marele tipic al vieţii, ci trebuiau privite când se iveau întâmplător, drept nişte elemente cât se poate de josnice. Era un dezamăgit, dar cu o fire prea fermă, prea sănătoasă pentru a respira un aer atât de pestilenţial. Zbătându-se el însuşi în beznă, putea să tindă spre lumină, când o vedea strălucind asupra altora, şi o întâmpină cu bucurie.

Iată de ce stătea acum dinaintea focului aproape stins, gândindu-se întristat la drumul străbătut până să ajungă în noaptea asta, dar fără a răspândi venin pe drumul pe care alţi oameni ajunseseră până la ea. Faptul că fusese privat de atâtea şi atâtea lucruri şi că la vârsta lui era nevoit să umble peste tot, departe, pentru a da de vreun toiag care să-i ţină tovărăşie şi să-l îmbărbăteze pe povârnişul peregrinării sale, avea, pe drept cuvânt, de ce să-i pară rău. Se uita la focul unde flacăra pierise, unde se topise jarul, în care spuza devenise cenuşie, de unde se

cernea în pulbere, şi un gând îi veni în minte: „Ce curînd voi cunoaşte şi eu toate aceste prefaceri şi mă voi stinge!"

Trecându-şi astfel viaţa în revistă, era ca şi cum cobora dintr-un copac verde, încărcat de flori şi fructe, şi vedea cum toate crengile se veştejesc şi cad la pământ, una câte una, pe măsură ce se apropia de ele.

„Din nefericita obidă încă din fragedă copilărie, din căminul sever şi vitregit de dragoste de mai târziu, din plecarea mea într-un exil îndelungat, apoi întoarcerea, primirea mea de către mama, relaţiile mele cu ea de atunci şi până în după-amiaza acestei zile petrecute cu sărmana Flora — îşi spuse Arthur Clennam — cu ce m-am ales din toate astea? "

Uşa odăii se deschise încetişor şi tresări auzind aceste cuvinte care erau parcă un răspuns:

— Mica Dorrit.

Capitolul XIV.

PETRECEREA MICAl DORRIT

ARTHUR CLENNAM se ridică iute şi dădu cu ochii de ea stând în prag. Această povestire trebuie văzută uneori cu ochii Mâcăi Dorrit, şi anume începând chiar de acum, din clipa când se uita la el.

Mica Dorrit vedea o odaie întunecată, care i se părea spaţioasă şi grozav mobilată. Reprezentări aristocratice despre Covent Garden, locul vestitelor cafenele, unde domni în veşminte cu ceaprazuri de aur şi săbii se luau la harţă şi apoi se băteau în duel; reprezentări costisitoare despre Covent Garden, locul unde găseai iarna flori cu câţiva galbeni firul, ananaşi, mazăre verde cu atâţia şi atî- ţia galbeni chilul; reprezentări pitoreşti despre Covent Garden, locul unde există un teatru straşnic, oferind spectacole splendide, minunate, în faţa unor doamne şi domni luxos îmbrăcaţi, pe care săraca Fanny ori săracul ei unchi nici pomeneală de-a ajunge cândva să le vadă; reprezentări dezolante despre Covent Garden, cu toate arcadele acelea ale sale, unde copii amărâţi, în zdrenţe — pe lângă care trecuse ea mai adineaurea — ca nişte şobolani tineri, stăteau pitulaţi şi ascunşi, hrănindu-se din gunoaie, strânşi unul într-altul ca să se mai încălzească, izgoniţi pretutindeni (atenţie la şobolanii tineri sau vârstnici, voi toţi cei din familia Lipitorilor, căci, pentru numele lui Dumnezeu, sunt pe cale să ne roadă temeliile şi-o să ne trezim cum se prăvălesc acoperişurile peste capetele noastre!); reprezentări extravagante despre Covent Garden, un loc al tainelor din trecut şi prezent, al întâmplărilor romantice, un loc al belşugului şi sărăciei, al frumuseţii şi sluţeniei, al superbelor grădini fertile şi al şanţurilor împuţite — toate aceste gânduri care-i veneau de-a valma în minte făceau încăperea să pară şi mai întunecată decât era în ochii Mâcăi Dorrit, stând în uşă şi uitându-se înăuntru cu sfială. .

La început aşezat pe un jilţ dinaintea focului stins, apoi întors, dând uimit cu ochii de ea, iată — cel pe care-1 căuta. Domnul acela bronzat, serios, cu un zâmbet atât de plăcut, aşa de deschis şi de atent în gesturi, în seriozitatea căruia desluşea totuşi ceva care-i aducea aminte de mama lui, cu marea deosebire că aceasta era serioasă în asprime, pe când el în blândeţe. Acum o privea cu aerul acela atent şi iscoditor care o făcea pe Mica Dorrit să plece totdeauna ochii, ca şi de astă dată.

— Biata mea copilă! Aici, în miezul nopţii?

— Am spus Mica Dorrit, domnule, anume ca să vă pregătesc. Ştiam că o să fiţi foarte nedumerit.

— Eşti singură?

— Nu, domnule, am adus-o şi pe Maggy cu mine.

Considerând apariţia ei îndeajuns de pregătită prin Rostirea numelui său, Maggy răsări de pe palier, de afară, cu un zâmbet până la urechi. Îşi stăpâni totuşi această manifestare, luând un aer împietrit şi festiv.

— Dar aici nu-i pic de foc, rosti Clennam. Şi dumneata eşti... Fusese gata să spună „atât de uşor îmbrăcată", dar se oprâ ân clipa când să facă aluzie la sărăcia ei, zicând în loc:... Şi e atât de frig.

Puse jilţul de pe care se ridicase mai aproape de cămin şi o îndemnă să se aşeze; apoi, aducând repede lemne şi cărbuni, făcu un morman şi aprinse focul.

— Piciorul dumitale e rece ca marmora, copila mea (o atinse cu mâna din întâmplare, lăsat pe un genunchi ca să aţâţe flacăra); vino mai aproape, să-i simţi dogoarea.

Mica Dorrit îi mulţumi numaidecât. Era destul de cald, chiar foarte cald! Simţi un fior văzând cum îşi ferea pantofii subţiri şi uzaţi.

Fetei nu-i era ruşine de bieţii ei pantofi. El cunoştea povestea ei; nu, nu din pricina asta. Mica Dorrit se temea că nu cumva, văzându-i, să-l jignească pe taică-său; că ar fi putut să-şi spună: „Cum de a avut inima să mănânce astăzi şi să lase făptura această micuţă să meargă pe caldarâmul îngheţat! "Nu credea că ar fi fost un gând potrivit; ea ştia doar, din experienţă, că uneori se întâmpla ca oamenii să se înşele. Asta făcea parte din ghinioanele care l-au urmărit pe tatăl ei.

— înainte de a vorbi despre altele — începu Mica Dorrit, aşezată în faţa focului palid şi ridicând ochii spre chipul a cărui expresie armonioasă dezvăluia simpatie, compasiune şi dorinţa de ocrotire, un mister de-a dreptul de nedezlegat, parcă mai presus de înţelegerea ei — îmi daţi voie să vă spun ceva, domnule?

— Da, copila mea.

O uşoară umbră de tristeţe se aşternu pe chipul ei au- zindu-1 că i se adresează atât de des cu „copila mea “. Era surprinsă că a observat asta sau că se gândise la un lucru atât de neînsemnat; el însă spuse numaidecât:

— Căutam un cuvânt afectuos şi n-am putut găsi un altul. Deoarece chiar adineauri te-ai slujit de numele pe care ţi l-am dat în casa mamei, şi cum acesta-i numele care îmi vine totdeauna în minte când mă gândesc la dumneata, lasă-mă să-ţi spun Mica Dorrit.

— Mulţumesc, domnule, mi-e mai drag decât oricare alt nume.

— Mica Dorrit.

— Măicuţa, interveni Maggy (care cădea de somn) co- rectîndu-i.

— Totuna e, Maggy, replică Mica Dorrit, e totuna.

— E totuna, măicuţă?

— întocmai.

Maggy râse şi îndată începu să sforăie. În ochii Mâcăi Dorrit şi în auzul său făptura aceasta grotescă, zgomotul acesta aspru erau ceva cât se poate de plăcut. Chipul îi strălucea de mândrie pentru copilul ei mare, când din nou întâlni ochii domnului grav şi bronzat. Se întreba la ce s-o fi gândind când se uita la ea şi la Maggy. Mica Dorrit îşi spunea: „Ce tată bun ar fi! Cu asemenea privire cum şi-ar sfătui el fiica şi i-ar da curaj! “

• — Ceea ce voiam să vă spun, domnule, rosti Mica Dorrit, este că fratele meu e liber.

Arthur îşi exprimă bucuria la auzul acestei veşti şi nădăjduia că Ţip se va purta frumos.

— Şi ce voiam să vă mai spun, domnule, rosti Mica Dorrit, tremurând din tot trupuşorul şi cu glasul întretăiat, este că nicicând nu-mi va fi dat să aflu generozităţii cui datorează el libertatea... Nu voi putea întreba niciodată şi niciodată nu mi se va spune, niciodată nu voi putea mulţumi acelui domn, din toată inima mea plină de recunoştinţă.

— Probabil că nu are nevoie să i se mulţumească, zise Clennam. S-ar putea ca el însuşi să fi fost recunoscător (şi cu temei) că avusese mijloacele şi prilejul de a-i face un mic serviciu, ei, care merită cu prisosinţă servicii mari.

— Şi ce voiam să vă mai spun, domnule, continuă Mica Dorrit, tremurând tot mai mult, este că dacă l-aş cunoaşte, şi asta nu-i exclus, i-aş spune că niciodată nu va putea şti, absolut niciodată, cât de recunoscătoare îi sunt pentru bunătatea sa, cât de recunoscător îi va fi şi tata. Şi aş mai vrea să spun, domnule, că de l-aş cunoaşte cumva, şi n-ar fi exclus... dar nu-1 cunosc şi nici nu-mi va fi dat... ştiu asta!... să-i spun că niciodată de-acum încolo nu mă voi culca până să nu mă rog Cerului să-l binecuvânteze şi să-l răsplătească. Şi de l-aş cunoaşte, şi n-ar fi exclus, i-aş cădea în genunchi, i-aş lua mâna şi i-aş săruta-o şi i-aş cere să nu şi-o retragă, ci să o lase... oh, s-o lase o clipă... să-mi simtă lacrimile recunoscătoare, căci altfel n-am cum să-i mulţumesc!

Mica Dorrit, luându-i mâna, o duse la buze şi ar fi îngenuncheat dinaintea lui, dar el o împiedică încetişor şi o sili să se aşeze din nou în jilţ. Ochii ei, tonul vocii ei îi mulţumiseră cu mult mai bine decât şi-ar fi închipuit ea. Arthur nu-şi putu păstra calmul ca de obicei când spuse:

— Lasă, Micä Dorrit, lasă, lasă! Să presupunem că ştii cine este acea persoană, că ai avut prilej să faci acest lucru şi că l-ai şi făcut. Şi acum spune-mi, mie, care sunt cu totul altă persoană... nimic altceva decât prietenul care te-a rugat să ai încredere în el... cum de ai ieşit în toiul nopţii şi ce te-a făcut să umbli pe străzi atât de departe, la ora asta târzie, plăpânda şi gingaşa mea („copilă “era cât pe-aci să spună) Micä Dorrit!

— Maggy şi cu mine am fost astă-seară la teatrul, răspunse, silindu-se să-şi recapete cumpătul printr-un efort de multă vreme firesc pentru ea, unde este angajată sora mea.

— Ah, nu-i aşa că ăsta-i un loc minunat? Interveni Maggy, care părea să aibă puterea de-a adormi şi a se trezi când voia. E aproape la fel de bine ca la spital. Numai c-acolo nu-ţi dă pui fripţi.

Se scutură şi adormi din nou.

— Am fost acolo, continuă Mica Dorrit, aruncând o privire spre protejata ei, pentru că-mi place uneori să-mi dau seama, singură, că surorii mele îi merge bine, îmi place s-o văd acolo, cu ochii mei, când nici ea, nici unchiul meu nu ştiu. E-adevărat, foarte rar pot face asta, deoarece când nu lucrez, sunt cu tata, iar când lucrez, chiar şi atunci nu ştiu cum s-ajung mai repede la el. În seara asta am spus însă că mă duc la o petrecere.

Când făcu această mărturisire, ezitând sfioasă, înălţă ochii pe chipul lui şi îi desluşi atât de limpede expresia, încât tot ea răspunse:

— Aa, nu, fireşte! În viaţa mea n-am fost la o petrecere!

Tăcu o clipă sub privirea lui atentă şi apoi zise:

— Sper că nu-i nimic rău în asta. N-aş fi izbutit niciodată să fiu de vreun folos dacă nu mă prefăceam puţin.

Se temea că nu cumva în sinea lui s-o judece că se fră- minta atâta pentru ei, le poartă de grijă, îi veghe. Azä, fără ştirea ori recunoştinţa lor, în pofida reproşurilor, din par- te-le, a unei presupuse neglijări. Iar ceea ce îl preocupa într-adevăr era făptura slăbuţă, înarmată cu o voinţă atât de puternică, cu pantofii subţiri şi uzaţi, îmbrăcămintea sărăcăcioasă şi pretinsa ei recreere, distracţie. Tatăl ei o întrebase unde urma să aibă loc petrecerea. În casa unde lucra, răspunse Mica Dorrit, roşind. Nu dăduse deloc amănunte; doar câteva cuvinte ca să-l liniştească pe taică-său, care bănuia că nu putea fi o mare petrecere, îşi închipuia el, desigur. Ea se uită o clipă la şalul care-1 avea pe umeri.

— Este prima dată, mărturisi Mica Dorrit, când lipsesc de acasă noaptea. Iar Londra pare atât de mare, de pustie, şi atât de înfricoşătoare.

În ochii Micuţei Dorrit, imensitatea Londrei sub cerul negru era cumplită; o trecuse un fior rostind aceste cuvinte.

— Dar, adăugă ea, din nou stăpânindu-se, cu un efort, nu pentru asta am venit să vă deranjez, domnule. Am plecat de acasă în primul rând pentru că sora mea şi-a găsit o prietenă, o doamnă, despre care-mi vorbise, şi eram curioasă s-o cunosc. Şi fiind plecată, am ajuns — anume — pe strada unde locuiţi, şi văzând lumină la fereastră...

Nu, nu pentru întâia oară. Nu, nu pentru întâia oară. Fereastra asta strălucise şi alte seri în ochii Micuţei Dorrit ca o stea îndepărtată. Făcuse ocoluri chinuitoare, istovită şi tulburată, numai ca să se uite de jos, punându-şi întrebări despre domnul cel serios şi bronzat, sosit dintr-o ţară atât de îndepărtată, care i se adresase ca un prieten şi protector.

— M-am gândit, rosti Mica Dorrit, că sunt trei lucruri despre care voiam să vorbesc, dacă eraţi acasă şi puteam veni sus. Mai întâi, ceea ce am încercat să spun, dar niciodată n-o să pot... niciodată nu-mi va fi...

— Şşt, şşt! Gata, cu ăsta s-a isprăvit! Să trecem la al doilea, o întrerupse Clennam, alungindu-i emoţia cu un zâmbet (flacăra din cămin scăpără pe chipul ei) şi punând pe masă, la îndemînă-i, vin, prăjituri, fructe.

— Cred, domnule, continuă Mica Dorrit, că al doilea
Lucru este: cred că doamna Clennam mi-a aflat taina... ştie cu siguranţă de unde vin şi unde mă duc. Adică unde locuiesc. ,

— Serios?! Replică iute Clennam.

Apoi o întrebă, după ce rămase o clipă pe gânduri, de unde şi până unde avea această bănuială.

— Cred, răspunse Mica Dorrit, că domnul Flintwinch trebuie să mă fi urmărit.

— Şi de ce? Întrebă Clennam, cu ochii îndreptaţi spre foc şi încruntându-se. De ce presupui asta?

— L-am întâlnit în două rânduri, de fiecare dată în apropiere de casă. De fiecare dată, seara, când mă întorceam. M-am gândit, şi-ntr-un caz şi-ntr-altul, deşi s-ar putea lesne să mă fi înşelat, că nu avea aerul să mă fi întâlnit din întâmplare.

— Ţi-a spus ceva?

• — Nu, mă salută doar şi înclina capul într-o parte.

— Naiba să-i ia capul! Exclamă Clennam dus pe gânduri, cu ochii încă la foc. Totdeauna şi-l înclină într-o parte.

Se smulse din visare ca s-o convingă să ia un strop de vin şi să mănânce ceva — grea treabă, căci era atât de timidă, de sperioasă — apoi zise, din nou pe gânduri:

— S-a schimbat şi mama faţă de dumneata?

• — Nu, nu, deloc. Se poartă ca-ntotdeauna. Mă-ntreb dacă nu făceam mai bine să-i fi istorisit toată povestea mea. Mă-ntreb dacă s-ar fi cuvenit... adică dacă socotiţi c-ar fi bine să-i istorisesc totul... mă-ntreb dacă, adăugă Mica Dorrit, uitându-se la el cu o expresie imploratoare, şi, treptat, îndreptându-şi ochii în altă parte, când el începu s-o privească, dacă m-aţi sfătui ce să fac...

— Mică Dorrit, zise Clennam, şi aceste două cuvinte, între ei doi, începuseră să ţină locul a o sumedenie de fraze delicate, în funcţie de tonul diferit şi de situaţia în care erau folosite; să nu faci nimic deocamdată. Am să stau puţin de vorbă cu vechea mea prietenă, doamna Affery. Să nu faci nimic, Mică Dorrit, nimic altceva decât să te-nfrupţi din cele de pe masă. Te rog mult.

— Mulţumesc, nu mi-e foame, nici sete, spuse Mica Dorrit, când el împinse încetişor paharul spre ea. Cred că lui Maggy i-ar face plăcere să ia ceva, poate.

— O să-i umplem îndată buzunarele cu tot ce-i aici, rosti Clennam, dar până s-o trezim... mai era şi un al treilea punct.

— Da, domnule. Dar n-o să vă supăraţi?

— în nici un caz, îţi promit.

— Pare ciudat. Nu prea ştiu cum să spun. Să nu credeţi că e o nesăbuinţă din partea mea, un act de nerecu- noştinţă, se scuză Mica Dorrit, cu o tulburare crescândă.

— Nu, nu, nu. Sunt sigur că o să fie ceva foarte firesc şi drept. Nu mi-e teamă că voi interpreta greşit vorbele dumitale, oricum ar fi ele.

— Mulţumesc. Veţi reveni să-l mai vedeţi pe tata?

— Da.

— Aţi avut bunăvoinţa şi tactul să-l anunţaţi printr-un
Bileţel că veniţi mâine?

— Oh, ce importanţă are! Da.

— Vă puteţi închipui, spuse Mica Dorrit, împletin- du-şi braţele subţiri unul într-altul şi exprimând toată seriozitatea sufletului ei în privirea-i fermă, ce-aş vrea să vă rog să nu faceţi?

— Cred că da. Dar s-ar putea să greşesc.

— Nu, dumneavoastră nu greşiţi, se împotrivi Mica Dorrit, scuturând din cap. Dacă s-ar întâmpla să avem ne-4 voie, nespus de mare nevoie încât să n-o putem scoate la capăt altminteri, lăsaţi-mă să vă cer *eu* un sprijin.

— Bine, aşa să fie.

— Nu-1 încurajaţi să ceară. Faceţi-vă că nu pricepeţi dacă cere ceva. Nu-i daţi nimic. Salvaţi-1, cruţaţi-1 de aşa ceva, şi-l veţi putea vedea într-o lumină mai bună!

Clennam spuse — cu un glas nu prea desluşit, văzând lacrimi sclipindu-i în ochii ei neliniştiţi — că-i va respecta dorinţa cu sfinţenie.

— Nu ştiţi ce fel de om este, reluă ea, nu ştiţi ce fel de om este în realitate. Şi de unde-aţi putea şti, văzîndu-1 acolo întâmplător, sărmanul de el, şi nu cum l-am văzut eu, pe îndelete. Aţi fost atât de bun cu noi, atât de delicat într-adevăr, încât aş vrea să aveţi o părere mai bună

despre el decât toţi ceilalţi. Şi nu pot îndura gândul, exclamă Mica Dorrit plângând, ascunzându-şi lacrimile cu mâinile, nu mă pot împăca gândindu-mă că tocmai dumneavoastră a trebuit să-l vedeţi în halul acela, în singurele lui momente de degradare.

— Te rog, stărui Clennam, nu te întrista atât de mult. Te rog, te rog, Mică Dorrit! Ne-am înţeles perfect acum.

— Mulţumesc, domnule. Mulţumesc! M-am străduit din răsputeri să mă abţin de a vă spune toate astea; m-am gândit la acest lucru zi şi noapte, când însă am fost sigură că veţi reveni, m-am hotărât să stau de vorbă cu dumneavoastră. Nu pentru că mi-ar fi ruşine de el (îşi şterse lacrimile iute), ci fiindcă îl cunosc mai bine decât oricine, şi-l iubesc, şi sunt mândră de el.

Luându-şi această piatră de pe inimă, Mica Dorrit era nerăbdătoare să plece acum. Deoarece Maggy se trezise de-a binelea, tocmai pe cale să devoreze din ochi, de la distanţă, fructele şi prăjiturile, chicotind dinainte de bucurie, Clennam socoti cel mai nimerit prilej de diversiune să-i toarne un pahar de vin, pe care ea îl dădu pe gât într-o suită de înghiţituri zgomotoase, după fiecare din ele dueînd mina la beregată şi exclamând cu răsuflarea întretăiată, cu ochii aproape ieşiţi din orbite:

• — Ah, ce grozăvie! Ca la spital!

Când isprăvi de băut, cu tot alaiul de laude, Clennam îi dădu în grijă încărcarea coşului — nu umbla niciodată fără coş — din toate lucrurile comestibile de pe masă şi totodată să ia bine seama să nu uite nimic. Plăcerea cu care Maggy făcea această treabă şi plăcerea măicuţei de-a o vedea pe Maggy bucurându-se — iată o urmare fericită în asemenea împrejurări pentru conversaţia atât de târzie.

— Dar porţile pesemne că-s demult încuiate, spuse Clennam, aducându-şi aminte deodată. Unde vă duceţi?!

— Mă duc la Maggy acasă, răspunse Mica Dorrit. Acolo mă simt în siguranţă şi sunt foarte bine îngrijită.

— Trebuie să vă însoţesc până acolo, se oferi Clennam. Nu vă pot lăsa să plecaţi singure.

— Ba da, vă rog, lăsaţi-ne să plecăm singure. Vă rog, lăsaţi-ne! Insistă Mica Dorrit.

Vorbea cu atâta seriozitate, încât Clennam îşi dădea seama că ar fi fost nedelicat din partea lui să stăruie, mai ales deoarece înţelegea foarte bine că locuinţa lui Maggy era dintre cele mai umile.

— Vino, Maggy, o îndemnă Mica Dorrit, veselă, ne descurcăm noi foarte bine; acum ştim drumul, nu-i aşa, Maggy?

— Da, da, măicuţă, ştim drumul, zise Maggy, rizând pe înfundate.

Şi plecară. Mica Dorrit se întoarse din uşă ca să mai spună:

— Cerul să vă binecuvânteze!

Rostise aceste cuvinte pe un ton foarte scăzut, dar

— cine ştie — poate că acolo sus se auziseră desluşit, ca un întreg cor dintr-o catedrală.

Arthur Clennam aşteptă să dea mai întâi colţul străzii până să vină în urma lor, la distanţă, nu cu intenţia, câtuşi de puţin, de a se amesteca pentru a doua oară în viaţa particulară a Mâcăi Dorrit, ci ca să fie el cu conştiinţa împăcată că ajunsese teafără în cartierul acela, cu care era obişnuită. Părea atât de mititică, de plăpândă şi fără apărare împotriva umezelii cumplite, mergând iute în umbra greoaie a protejatei sale, încât simţi — odată cu valul de compasiune care-1 cuprinse, obişnuit s-o ia drept o copilă cu totul deosebită faţă de restul lumii aspre — că s-ar fi bucurat s-o poată lua în braţe şi s-o ducă până la capătul drumului pe care-1 avea de străbătut.

După câtva timp ajunseră pe o arteră principală unde se afla închisoarea Marshalsea; le văzu pe urmă că încetinesc pasul şi că apoi curînd dau colţul într-o stradă late-; râla. Se opri locului. Îşi dădea seama că nu avea dreptul să meargă mai departe şi se îndepărtă agale. Nu bănuia deloc, firește, că le gândea primejdia să rămână până dimineaţa fără adăpost şi nu va afla adevărul decât târziu, foarte târziu după aceea.

— Iată, asta-i o locuinţă bună pentru tine, Maggy, spuse Mica Dorrit, oprindu-se dinaintea unei case sărăcăcioase, cufundată în beznă, de unde nu venea nici un zgomot când ascultă la uşă; n-avem de ce ne plânge. De aceea o să ciocănim numai de două ori şi nu prea tare, şi dacă nu se trezeşte nimeni, trebuie să ne plimbăm pe-aici până la ziuă.

Mica Dorrit bătu o dată, cu grijă, şi ascultă. Mica Dorrit bătu a doua oară, cu grijă, şi ascultă. Peste tot linişte şi pace.

— Maggy, draga mea, trebuie să ne cuibărim cum om putea mai bine. Trebuie s-avem răbdare şi să aşteptăm să se facă ziuă.

Era o noapte rece şi întunecoasă; sufla un vânt umed, şi când ieşiră din nou în strada principală, orologiile bă- teau ora unu şi jumătate.

— Abia peste cinci ore şi jumătate, zise Mica Dorrit, ne putem duce acasă.

Venind vorba despre, acasă “, era ceva firesc să se ducă şi s-o mai privească, fiind la doi paşi doar. Se apro- piară de poarta zăbrelită şi se uitară în curte printre gratii.

— Sper că doarme un somn sănătos, spuse Mica Dorrit, sărutând una din vergelele grilajului, şi nu-mi duce lipsa.

Poarta îi era atât de familiară, de prietenoasă, încât puse coşul lui Maggy într-un colţ ca să slujească drept scaun, şi, strângându-se una într-alta, se odihniră acolo un timp. Cită vreme strada a fost pustie şi tăcută, Mica Dorrit nu s-a temut; când însă auzea paşi de departe ori vedea vreo umbră mişcându-se pe lângă felinare, atunci, tresărind, spunea în şoaptă:

— Maggy, hai să plecăm. Văd că vine cineva!

Maggy se sculă, mai mult sau mai puţin morocănoasă,

Rătăceau niţel prin preajmă şi apoi reveneau în acelaşi loc.

Atâta timp cât mâncatul fusese pentru Maggy o noutate şi un amuzament, mai merse cum merse. Dar când se satură, deveni arţăgoasă, dârdâia de frig şi scâncea.

— Acum, acum ai să scapi, draga ^mea, o îmbuna Mica Dorrit, răbdătoare.

— Oh, ţie ţi-e bine, măicuţă, dar eu sunt o biată fetiţă, numai de zece ani.

Până la urmă, în puterea nopţii, când strada era într-adevăr foarte liniştită, Mica Dorrit îi puse capul greoi pe pieptul ei şi o mângâie până adormi. Şi astfel, stătea rezemată de poartă, privind stelele şi urmărind din ochi norii care goneau nebuneşte pe deasiipra lor: acesta a fost dansul de la petrecerea Micuţei Dorrit.

„Oh, dacă ar fi cu adevărat o petrecere! Gândi ea la un moment dat, aşezată în acelaşi loc. Dacă ar fi fost lumină, cald şi frumos, şi dacă ne-am fi aflat la noi acasă, iar sărmanul şi iubitul meu tată, stăpânul casei, nu ajungea vreodată să fie închis între zidurile acestea! Iar domnul Clennam să fi fost unul dintre oaspeţii noştri şi să fi dansat după o muzică încântătoare, veseli cu toţii şi fără griji, ca niciodată! Mă întreb..."

O asemenea privelişte de basm se desfăşura dinaintea ei, stând jos şi privind stelele, cufundată în visare, până în clipa când Maggy, din nou arţăgoasă, voi să se ridice, să-şi dezmorţească picioarele.

Orele trei. Trei şi jumătate. Străbătuseră Podul Londrei. Ascultau zbuciumul fluviului în creştere lovind stavilele din cale. Priveau în jos, înfricoşate, prin aburul întunecat al fluviului; zăreau pete micuţe de apă luminate de felinarele de pe pod, scăpărând ca nişte ochi de demon, cu o groaznică putere de vrajă întru crimă şi mizerie. Se fereau de oamenii fără adăpost, care zăceau încovrigaţi, prin cotloane. Fugeau de beţivi. Le era frică de cei care se furişau, fluierând sau făcându-şi semne unii altora pe la colţuri de străzi, ori rupând-o la sănătoasa cât îi ţineau călcâiele.

Deşi totdeauna ocrotitoare şi ghid, Mica Dorrit, fericită de astă dată de făptura ei puţintică, se prefăcea că se agaţă, neajutorată, de poalele lui Maggy. Şi de câte ori cine ştie ce glas, din vreo şleahtă de scandalagii ori de hoinari întâlniţi în drum, nu striga celorlalţi: „Lăsaţi să treacă femeia asta cu copilul! “

Astfel, femeia cu copilul au mers şi-au tot mers, pînă' când orologiul din turlă bătu ora cinci. Se îndreptau agale spre soare răsare, umblând după primele luciri palide ale zorilor, când, o femeie venea în urma lor.

— Ce faci cu copilul acela? O întrebă pe Maggy.

Era tânără — mult prea tânără, Dumnezeu ştie, pentru a se afla acolo — şi nu părea să fie o femeie urâtă şi nici rea. Avea o voce aspră, dar nu aspră de la natură, se desluşea un accent melodios chiar.

— Dumneata ce faci aici? Replică Maggy, în lipsa unui răspuns mai bun.

• — Nu vezi şi fără să-ţi spun?

— Nu, nu prea văd, zise Maggy.

— Vreau să-mi pun capăt zilelor. Acum, că eu ţi-am răspuns, spune-mi şi dumneata. Ce faci cu copilul acela?

Presupusul copil ţinea capul aplecat în jos şi se lipi de Maggy.

— Sărmana de ea! Exclamă femeia. N-ai pic de inimă să umbli cu ea pe străzile astea cumplite, la o asemenea oră? N-ai ochi de nu vezi cât de plăpândă şi slăbuţă este? N-ai deloc minte (prea multă nici nu s-ar zice că ai avea) ca să nu-ţi fie milă de minutele astea, care-i tremură de frig?

Păşi de partea cealaltă **şi-i** luă mâna într-ale sale, ca să i-o încălzească.

— Dă un sărut, scumpo, unei biete făpturi părăsite, o rugă, apropiindu-şi obrazul, şi spune-mi unde te duce?.

Mica Dorrit se întoarse spre ea.

— Vai de mine, Doamne sfinte! Exclamă, dându-se înapoi. Ia te uită, coşcogea fata!

— Ce importanţă are! Zise Mica Dorrit, apucând una din mâinile care-i dăduseră drumul din strânsoare. Nu mi-e teamă de dumneata.

— Atunci, ai face mai bine să-ţi fie, îi răspunse. N-aţ mamă?

— Nu.

— Nici tată?

— Ba da, un tată pe care-1 iubesc.

— Du-te la el şi să te temi de mine. Lasă-mă să plec. [Noapte bună!

— Trebuie mai întâi să-ţi mulţumesc; dă-mi voie să-ţi vorbesc ca şi cum aş fi cu adevărat un copil.

— Nu se poate, spuse femeia. Eşti bună şi nevinovată, dar nu mă poţi privi cu ochii unui copil. Nici nu te-aş fi atins, dar credeam că eşti un copil.

Şi cu un strigăt ciudat, sălbatic, se îndepărtă.

În înaltul cerului zorile nu se revărsaseră încă, dar se. Făcuse ziuă pe pavajul străzii răsunând de uruitul carelor, al cărucioarelor şi trăsurilor, de paşii muncitorilor pierind la lucru, de scrâşnetul obloanelor de la prăvăliile matinale, de forfotă din pieţe, de zarva de pe cheiuri. Se crăpa de ziuă, după lumină pâlpâitoare a felinarelor mai palide ca în timpul nopţii; pogora ziua, după aerul aspru şi negurile întunericului care se stingeau fantomatice...

Veniră iarăşi la poartă, cu intenţia de a aştepta acum până se va descuia; dar aerul era atât de rece, de şfichiui- tor, şi Mica Dorrit, conducând-o pe Maggy, care dormea de-a-n-picioarele, mergea fără să se oprească. Trecând prin faţa bisericii, văzu că era lumină şi uşa deschisă; urcă scările şi se uită înăuntru.

— Cine-i acolo? Se auzi vocea puternică a unui bătrân, care îşi punea o scufă de noapte pe cap de parcă s-ar fi dus la culcare într-o criptă.

— Aa, nimeni deosebit, domnule, zise Mica Dorrit.

• — Stai! Strigă omul acela. Ia să te văd!

Întoarsă cum era, dând să plece, la auzul acestor cuvinte se prezentă împreună cu Maggy dinaintea lui.

— Mi-am închipuit, spuse. Te cunosc pe *dumneata.*

’ — Ne-am întâlnit deseori, zise Mica Dorrit, recunos-
Cîndu-1 pe paracliser, ori pe sacristan, sau pe cantor, ori cum l-o mai fi chemând, când am fost aici la biserică.

— Mai mult decât atât, când ai venit pe lume te-am înscris în registrul nostru, ştii. Eşti una din curiozităţile noastre.

— într-adevăr?! Se miră Mica Dorrit.

— Desigur. Ca fiica... apropo, cum de-ai plecat aşa devreme?

— Aseară am fost închise pe dinafară, şi acum suntem în aşteptare să intrăm.

— Nu mai spune? Şi mai e încă un ceas bun! Veniţi în sacristie. Am făcut focul în sacristie din pricina zugravilor. Îi aştept pe zugravi, altminteri, vă daţi seama, nu m-aţi fi găsit aici. Nu se cade ca una din curiozităţile noastre să tremure de frig, când ne stă în putere s-o încălzim în tihnă... Veniţi!

În felul lui glumeţ, era un bătrânei foarte cumsecade, şi după ce atâta focul din sacristie, căută prin rafturile Cu catastife un volum anume.

— Aicea eşti, uite, spuse el, luând registrul şi frunzărind foile. Aicea eşti, te poţi găsi şi singură, în mărime naturală. Amy, fiica lui William şi a lui Fanny Dorrit. Născută în închisoarea Marshalsea, parohia bisericii Sf. Gheorghe. Noi le spunem oamenilor că de-atunci acolo ai locuit, fără măcar o zi sau o noapte lipsă la apel. E adevărat?

— Foarte adevărat, până noaptea trecută.

— Dumnezeule mare! Dar urmărind-o admirativ din ochi, îi veni o altă idee. Îmi pare rău că te văd atât de obosită, de sleită de puteri. Stai puţin. Am să aduc nişte perne din biserică, aşa încât dumneata şi prietena dumitale
> să vă puteţi întinde dinaintea focului. Nu-ţi fie teamă **că** n-o să te duci la tatăl dumitale când s-or deschide porţile» Iţi dau eu de veste.

Veni numaidecât cu pernele şi le aşternu pe jos.

— Vezi, uite-aşa. Iarăşi în mărime naturală. Aa, nu-1 nevoie să-mi mulţumeşti. Am şi eu fete. Şi cu toate că nu s-au născut în închisoarea Marshalsea, s-ar fi putut întîm- pla asta, dacă eram şi eu, cu felul meu de **a** proceda, de soiul tatălui dumitale. Ia stai puţin. Trebuie să pun ceva sub pernă la căpătâi. Uite tocmai ce ne trebuie: un catastif cu decese. Aici e trecută şi doamna Bangham. **Dar** ceea ce face ca aceste catastife să fie interesante pentru majoritatea oamenilor este nu cine-i înregistrat în ele, ci cine nu-i... cine **va** veni, ştii, şi când. Aici e aici.

După ce aruncă o privire de încuviinţare asupra culcuşului improvizat de el din perne, plecă, lăsându-le să se odihnească un ceas. Maggy şi începuse să sforăie; Mica Dorrit adormi repede cu capul pe cartea cu peceţile Destinului, nestânjenita de misterioasele pagini albe.
/" Aceasta a fost petrecerea Mâcăi Dorrit: oprobriu, abandon, mizerie şi primejdiile dintr-o mare metropolă, pe umezeală, frig, un şir întreg de ore nesfârşite, sub norii iuţi ai unei nopţi lugubre. Aceasta a fost petrecerea de la care Mica Dorrit se duse acasă, vlăguită, în negurile sure din zorii unei dimineţi ploioase.

Capitolul XV

DOAMNA FLINTWINCH MAI ARE UN VIS

VECHEA casă în ruină din centrul Londrei, înfăşurată în mantia-i de funingine şi sprijininduse greoi pe cârjele. Care luau parte la şubrezirea ei şi se dărăpănau deopotrivă, n-a cunoscut niciodată vreo epocă de sănătate şi de • voioşie în decursul timpului. Dacă soarele se apropia cumva, n-o atingea decât cu o rază, şi într-o jumătate de ceas dispărea; dacă lună o scălda vreodată în lumină, era doar ca să-i risipească ici-colo pete pe zăbranicul ei trist, £ăcînd-o să arate şi mai jalnic.
< Stelele, desigur, o vegheau cu răceală când nopţile erau limpezi şi fumul nu prea des; dar vremea rea îi ţinea de urât cu o rară credinţă. Ploaia, grindină, îngheţul, dezgheţul zăboveau laolaltă prin cotloanele ei sinistre când în alte locuri nici nu mai existau; chiar şi zăpada rămânea acolo cu săptămânile, multă vreme după ce din galbenă se făcuse neagră, ca să-şi dea silnic sfârşitul în bocet după viaţa ei hâdă. Casa aceasta n-avea alte dependinţe. Cât despre zgomotele străzii, hodorogitul roţilor o zbughea pe lângă poartă în trecere şi dispărea numaidecât, făcând-o pe jjupîneasa Affery, care era numai urechi, să se simtă ca şi cum ar fi fost surdă; îşi recăpăta apoi simţul auzului cu intermitenţe. La fel şi cu fluieratul, cântatul, sporovăială, râsul şi toate celelalte sunete plăcute omeneşti. Ele îi treceau într-o clipă pragul, văzându-şi apoi de drum.

Lumină pâlpâitoare de la foc şi de la luminarea din odaia doamnei Clennam aducea singura schimbare importantă care ar fi putut să destrame cândva monotonia moartă a locului. În cele două ferestre lungi şi înguste, focul arunca un licăr posac toată ziulica, şi cât era noaptea de lungă, acelaşi licăr posac. Câteodată, rar, se avânta ca şi ea, pătimaş, dar de cele mai multe ori era reţinut, la fel ca ea, şi se mistuia treptat şi molcom. Totuşi, ore în şir, de-a lungul zilelor scurte de iarnă, când înserarea cobora devreme, după-amiaza, forme groteşti şi schimbătoare, imaginea ei în jilţul cu rotile, a domnului Flintwinch cu gâtul anapoda şi a jupânesei Affery în

continuu du-te-vino se proiectau pe zidul casei deasupra porţii principale, în forfotă, că umbrele unei uriaşe lanterne magice. Pe măsură ce bolnavă ţintuită între pereţii camerei se pregătea pentru noapte, acestea se făceau treptat nevăzute: umbra mărită a jupânesei Affery veşnic perindându-se iute, până ce, în fine, se topea în văzduh, ca zborul unei vrăjitoare pe alte meleaguri. Atunci lumina solitară pâlpâia nestîn- jenită mai departe, până ce pălea dinaintea zorilor, şi la urmă murea stinsă de Affery, când umbrele din tărâmul fermecat al somnului năvăleau asupră-i.

Ciudat, dar dacă focul slab din odaia bolnavei era de fapt un semnal chemând pe cineva, şi anume cineva la care te-ai fi aşteptat cel mai puţin, la locul unde *trebuia* neapărat să se înfăţişeze?! Ciudat! Dar dacă lumina palidă din odaia bolnavei era de fapt o lumină de veghe, pîl- pîind acolo noapte de noapte, până când un eveniment dinainte prevăzut avea să fie săvârşit?! Care anume din uriaşa mulţime de călători, sub soare şi sub stele, căţă- rându-se pe povârnişuri prăfoase şi străbătând anevoie şe- suri monotone, cutreierând ţări şi mări, umblând atât de curios încoace şi încolo, ca să se adune laolaltă, ca să ac- ţione. Ze şi să reacţioneze unii faţă de alţii, cine anume din toată gloata asta este cel care, fără a bănui scopul peregrinării, vine aici cu paşi siguri?!

■; Timpul ne va destăinui. Obeliscul onoarei şi stâlpul infamiei, rangul de general şi de toboşar, statuia pairului din Westminster Abbey şi hamacul marinarului din sânul oceanului, mitra episcopală şi azilul de săraci, jilţul cu pernă de lini a lordului cancelar şi spânzurătoarea, tronul şi ghilotina — toţi cei care se îndreaptă spre aceste ţinte pestriţe se află pe calea cea mare, cu minunate meandre, şi doar timpul ne va destăinui încotro purcede fiecare călător.

Într-o după-amiază de iarnă, pe înserat, doamna Flintwinch, care nu se simţise în apele ei toată ziua, iată ce visa:

Se făcea că era în bucătărie, pregătind vasul de fiert apă pentru ceai, şi îşi încălzea picioarele în cenuşar, cu poalele fustei sumese, dinaintea focului mocnind pe grătar, strâns la mijloc, de o parte şi de alta mărginit de câte o văgăună neagră, rece şi adâncă. Că stând jos astfel şi în- trebîndu-se dacă nu cumva pentru unii oameni viaţa era o năstruşnică invenţie, un zgomot brusc, venind din spate, o înspăimânta. La fel se mai speriase o dată săptămâna trecută şi zgomotul avea ceva misterios în sine — ca un foşnet şi trei-patru bocănituri iuţi de paşi grăbiţi, parcă; în vreme ce o bufnitură şi un soi de tremur îi îngheţau inima, ca şi cum podeaua fremăta sub pasul acesta, sau chiar că şi cum o mina îngrozitoare ar fi atins-o. Asta îi reînvie vechile ei temeri, cum că prin casă ar bântui strigoii, ceea ce o şi îndemnă să urce în goană mare treptele de la bucătărie, şi, fără să ştie cum, se pomeni sus, ca să mai aibă un suflet de om lângă ea.

Se făcea că ajungând în vestibul, jupâneasa Affery văzuse uşa deschisă la biroul stăpânului ei şi înăuntru nimeni. Că venise în dreptul geamului spart din odăiţa de lângă poarta principală, ca să-şi mai domolească inima care-i bătea vârtos şi ca să se apropie de lumea de dincolo şi dinafara casei bântuite de năluci. Că apoi ea dăduse cu ochii, pe zidul de deasupra porţii, de umbrele celor doi mintoşi în plină conversaţie, sus. Că apoi a urcat cu pantofii în mină, atât ca să fie alături de mintoşi, care'semănau foarte bine cu nişte năluci, cât şi ca să audă despre ce vorbeau.

— Lăsaţi-mă cu prostiile astea, spunea domnul Flintwinch. Nu vă merge cu mine.

Doamna Flintwinch visase că stătea în dosul uşii întredeschise şi că îl auzise pa soţul ei rostind cât se poate de desluşit acele vorbe necuviincioase.

— Flintwinch, replică doamna Clennam cu glasul ei obişnuit, puternic şi grav, în dumneata se ascunde un demon al mâniei. Bagă bine de seamă.

— Puţin îmi pasă dacă-i unul ori o duzină, spuse domnul Flintwinch, pe un ton care dădea de înţeles că număr ul cel mare era mai aproape de adevăr. Şi de-ar fi şi cincizeci, tot ar zice cu toţii:, Lăsaţi-mă cu prostiile astea, nu vă merge cu mine... “Aşa i-aş face eu să zică, fie că le este pe plac ori ba.

— Dar ce-am făcut, om mânios ce eşti?! Exclamă vocea puternică.

— Ce-aţi făcut? Rosti domnul Flintwinch. V-aţi năpustit asupra mea.

— Vrei să zici că te-am dojenit...-

— Nu-mi puneţi în gură cuvinte pe care nu vreau să le spun, reluă Jeremiah, agăţându-se cu o îndărătnicie de neînduplecat, tenace, de expresia lui metaforică. Vreau să zic că v-aţi năpustit asupra mea.

— Te-am dojenit, începuse ea din nou, pentru că...

— Nici nu vreau s-aud! Strigase Jeremiah. V-aţi năpustit asupra mea.

— Bine, atunci m-am năpustit asupra dumitale, om îndărătnic ce eşti (Jeremiah chicoti că o silise să adopte expresia lui), deoarece azi-dimineaţă te-ai apucat să-i dai lui Arthur explicaţii inutile. Am dreptul să mă plâng de acest lucru, e aproape un abuz de încredere. N-ai făcut-o intenţionat...

— Nu admit asta! O întrerupse Jeremiah, împotrivin- du-se şi respingând această concesie. Am făcut-o intenţionat...

— Văd că trebuie să te las să vorbeşti singur dacă ai poftă, reluă ea după o clipă de tăcere, cuprinsă parcă de furie. N-are nici un rost să m-adresez unui bătrân încăpăţânat şi iute la mânie, care şi-a mai şi pus în gând să nu mă asculte.

— Poftim, nici asta n-o-nghit de la dumneavoastră, rosti Jeremiah. Habar n-am de aşa ceva. V-am spus c-am făcut-o intenţionat. Vreţi să ştiţi de ce, bătrână încăpăţânată şi iute la mânie ce sunteţi?

— După cum văd, pur şi simplu repeţi vorbele mele, zise ea, străduindu-se să-şi stăpânească indignarea. Ei, da, vorbeşte!

— Atunci, iată de ce. Pentru că nu l-aţi dezvinovăţit pe taică-su în ochii lui, şi trebuia să fi făcut nsta. Pentru că până să vă sară din nou muştarul, dumneavoastră care...

— Destul, Flintwinch! Strigă ea cu o voce schimbată. Mergi cam prea departe.

Bătrânul dădea impresia să fie de aceeaşi părere. Mai urmă o pauză, iar el îşi schimbă locul în încăpere; apoi vorbi din nou, pe un ton mai blând:

— Tocmai voiam să vă spun de ce. Fiindcă înamte de-a vă lua dumneavoastră apărarea, credeam c-o să luaţi partea tatălui lui Arthur. Tatăl lui Arthur! Nu prea ţineam eu la tatăl lui Arthur. L-am slujit pe unchiul lui Arthur chiar în casa asta, când tatăl lui Arthur, faţă de mine, nu era cine ştie ce de capul lui... avea buzunarele mai goale decât mine... şi unchiu-su putea la fel de bine să mă lase pe mine moştenitor şi nu pe el. El crăpa de foame în salon, eu în bucătărie, asta era deosebirea principală în situaţia noastră; nu ne despărţeau decât câteva trepte pe care puteai să-ţi frângi foarte bine gâtul. Pe vremea aceea nu l-am avut deloc la inimă şi nici nu ştiu dacă l-am avut cândva prea mult la inimă. Era un tip nehotărât, şovăitor, pe care viaţa de orfan îl distrusese încă din copilărie. Şi când v-a adus aici, pe dumneavoastră, soţia aleasă pentru el de unchiu-su, n-a fost nevoie să mă uit de două ori la dumneavoastră (eraţi femeie arătoasă pe vremea aia) ca să-mi dau seama cine o să conducă. De-atunci totdeauna v-aţi sprijinit pe propriile dumneavoastră puteri. Faceţi la fel şi acum. Nu vă bizuiţi pe morţi.

— Eu, una, *nu* mă bizui, cum spui dumneata, pe morţi.

— Dar aţi avea chef s-o faceţi, dacă nu mă-nşel, mormăi Jeremiah, de-aia aţi tăbărât asupra mea. Nu puteţi uita că nu mi-am plecat capul. Presupun că vă uimeşte faptul că ţin să-i dau dreptate tatei lui Arthur? Ce ziceţi? Puţin îmi pasă dacă-mi răspundeţi ori ba, fiindcă ştiu că vă **uimeşte, şi dumneavoastră o ştiţi tot aşa de** bine. **Haideţi,** am să vă spun atunci cum stă treaba. S-ar putea să am **o** fire ciudată, dar aşa-s eu **de** felul meu... nu-i pot lăsa pe alţii să-şi facă de cap. Sunteţi **o** femeie hotărâtă şi o femeie deşteaptă, iar când v-aţi pus ceva în minte, nimic nu vă **mai** întoarce din cale. Cine să ştie asta mai bine ca mine?

— Nimic nu mă mai întoarce din cale, Flintwinch, când am o justificare faţă de mine însămi. Pune şi asta la socoteală.

— O justificare faţă de dumneavoastră înşivă? Eu spuneam că sunteţi femeia cea mai hotărâtă de pe lume, sau am vrut să spun, şi dacă sunteţi decisă să justificaţi cine ştie ce plan pe care-1 aveţi, veţi face şi asta, desigur.

— Omule! Mă justific prin autoritatea acestor cărţi, strigă ea, cu o severă energie, şi, judecând după zgomotul care urmă, părea să fi loviţ în masă cu toată greutatea mâinii.

— Lăsaţi asta, replică Jeremiah calm, să nu discutăm deocamdată chestiunea asta. Oricum ar fi, dumneavoastră vă duceţi la-ndeplinire planurile, şi faceţi ca totul să li se supună. Ei bine, eu, unul, nu vreau să mă supun. V-am fost credincios şi folositor şi mă simt legat de dumneavoastră. Dar nu pot consimţi şi nici nu voi consimţi, şi niciodată n-am consimţit, şi niciodată nu voi consimţi, să mă las pradă voinţei dumneavoastră. Mâncaţi de viu pe oricine altcineva şi pace bună. Dar cu firea mea ciudată, ' doamnă, cât timp trăiesc eu, pe mine nimeni n-o să mă mănânce de viu.

Poate că acesta era la origine mobilul principal al înţelegerii dintre ei. Descoperind atâta forţă de caracter la domnul Flintwinch, s-ar putea ca doamna Clennam să fi socotit că merita osteneala asocierii cu el.

— Destul şi mai mult decât destul despre subiectul ăsta, zise ea posomorită.

—• Numai dacă nu tăbărâţi din nou asupra mea, replică îndărătnicul Flintwinch, altminteri iar trebuie să vă aşteptaţi s-o iau de la capăt.

Jupâneasa Affery visase că domnul şi stăpânul ei începuse să măsoare odaia în lung şi-n lat ca să-şi mai domolească mânia şi că ea plecase în fugă; că deoarece el nu ieşise, pe când ea, pentru scurtă vreme, trăsese cu urechea, tremurând ca vargă, în vestibulul întunecat; apoi ea se strecurase iarăşi pe scări în sus, îmboldită ca mai înainte de năluci şi de curiozitate şi se ghemuise din nou îndărătul uşii, afară.

— Te rog să aprinzi lumânarea, Flintwinch, a spus doamna Clennam, vrând parcă să revină la tonul lor obişnuit. E aproape ora ceaiului. Are să vină Mica Dorrit şi mă găseşte pe întuneric.

Domnul Flintwinch aprinse iute lumânarea şi zise, pu- nînd-o pe masă:

— Ce aveţi de gând cu Mica Dorrit? Are să vină aici, veşnic, să muncească? Să vină aici la ceai, veşnic? Să vină aici şi să plece, tot aşa, veşnic?

— Cum poţi vorbi de „veşnicie “unei biete schiloade ca mine? Nu suntem noi oare cu toţii doborâţi la pământ că iarbă pe câmp, n-am fost eu oare cu mulţi ani în urmă retezată de coasa vremii? De când tot zac eu aici aşteptând să fiu strânsă în hambar!...

— Bine, bine! Dar de când zăceţi aici... nu pe moarte... nicidecum... sumedenie de copii şi de tineri, câte femei în floare şi bărbaţi vânjoşi n-au fost doborâţi şi duşi, iar dumneavoastră sunteţi tot aici, vedeţi, nu prea schimbată, la urma urmelor! Viaţa dumneavoastră şi a mea ar putea să mai dureze încă mult. Când spun veşnic, înţeleg (deşi n-am însuşiri poetice) pentru tot restul zilelor noastre.

Domnul Flintwinch dăduse această explicaţie cât se poate de calm, şi cu acelaşi calm aştepta un răspuns.

— Atâta vreme cât Mica Dorrit e cuminte şi harnică şi va avea nevoie de puţinul ajutor pe care i-1 pot oferi şi pe care-1 merită, va continua să vină aici, dacă nu cumva se va retrage de Ia sine putere, până la capătul zilelor mele.

— Nimic mai mult? Rosti Flintwinch, trecându-şi mâna peste gură şi bărbie.

— Ce să mai fie încă?! Ce-ar mai putea fi încă?! Exclamă, pe tonul ei de severă nedumerire.

Doamna Flintwinch visase că timp de un minut sau două nu făcură altceva decât să se privească unul pe celălalt, separaţi de lumânare, şi avusese oarecum impresia că se uitau fix unul la altul- -

— **Poate** ştiţi, doamnă Clennam — întrebă domnul şi stăpânul lui Affery pe un ton mult mai scăzut şi plin **de** expresivitate, care nu părea să aibă vreo legătură cu tâlcul simplu al cuvintelor sale — şi unde locuieşte?

— Nu.

-— Aţi dori... hm, aţi dori să ştiţi? Zise brusc Jeremiah, ca şi cum s-ar fi năpustit asupra ei.

— Dacă ţineam să ştiu, aş fi aflat până acum. Nu puteam eu s-o întreb în fiecare zi?

— Atunci nu ţineţi să ştiţi?

— Nu.

După ce răsuflă adânc şi semnificativ, domnul Flintwinch spuse, la fel de răspicat:

— Căci întâmplător... închipuiţi-vă! ■.. eu am aflat.

— Oriunde ar locui, spuse doamna Clennam cu un[1] glas aspru, dar egal, şi scandând cuvintele tot aşa de desluşit ca şi cum le-ar fi citit pe nişte plăcuţe separate de metal, pe care le ridică una câte una, a făcut o taină din asta şi o va păstra totdeauna faţă de mine.

— Poate că, la urma urmelor, aţi fi preferat să nu ştiţi nimic despre asta? Spuse Jeremiah cu o strâmbătură, ca şi cum cuvintele lui ar fi apărut aidoma fărpturii lui schimonosite.

— Flintwinch, zise stăpână şi asociata lui, aprinzîn- du-se cu o energie subită, care o făcu pe Affery să tresară, de ce mă-ntărîţi? Uită-te împrejur în odaie. Dacă există vreo compensaţie pentru îndelungul arest între aceşti patru pereţi... nu că m-aş plânge de năpăstuirea mea, ştii că nu mă plâng de asta... dacă există vreo compensaţie în cazul meu pentru îndelungul arest în camera asta, este că atâta vreme cât sunt lipsită de orice schimbare plăcută, sunt totodată pusă la adăpost şi în privinţa unor lucruri despre care prefer să nu aud. De ce. Atunci, tocmai dumneata vrei să-mi răpeşti această alinare!

— Eu nu vă răpesc nimic, îi întoarse vorba Jeremiah.

— Atunci nu mai scoate un cuvânt. Nici un cuvânt. Dă-i pace Micuţei Dorrit să-şi păstreze taina faţă de

Mine, iar dumneata păstrează-i taina, deopotrivă, în ce mă priveşte. Las-o să vină şi să plece neobservată şi fără să i se pună întrebări. Lasă-mă să sufăr şi nu mă lipsi de alinările legate de starea în care mă zbat. Îţi cer atât de mult, de mă chinui ca un duh al răului?

— V-am pus o întrebare. Asta-i tot.

— Ţi-am răspuns. Aşa că nu mai spune nimic. Nu mai spune nimic!

Se auzi numaidecât zgomotul jilţului cu rotile pe duşumea, şi clopoţelul pentru Affery răsună în urma unei smucituri grăbite.

• în clipa aceea, temându-se mai mult de bărbatul său decât de sunetul misterios din bucătărie, Affery se furişă tiptil şi cât se poate de iute, coborî treptele de la bucătărie aproape la fel de repede precum le urcase, îşi reluă locul dinaintea focului, îşi potrivi fustele şi, în cele din urmă, îşi aruncă şorţul peste cap. Atunci, clopoţelul începu să sune iarăşi, şi iarăşi, mereu, fără întrerupere; dar, în ciuda apelului stânjenitor, Affery rămase mai departe nemişcată, ascunsă sub şorţ, căutând să-şi tragă sufletul.

În fine, domnul Flintwinch coborî scara, târşâindu-şi paşii până în vestibul, mormăind întruna: „Affery, femeie! “Affery nici nu se mişcă, ascunsă cum era sub şorţ; el venea poticnindu-se pe treptele dinspre bucătărie, cu o lumânare în mină, se apropie de ea, îi smulse şorţul de pe cap şi o trezi.

— Oh, Jeremiah! Exclamă ea, deşteptându-se. Ce spaimă mi-ai tras.

• — Dar ce tot făceai aici, femeie? Întrebă Jeremiah'.

Ai fost sunată de vreo cincizeci de ori.

— Oh, Jeremiah, zise jupâneasa Affery, am avut un vis!

Amintindu-şi de fosta ei ispravă, domnul Flintwinch apropie lumânarea de capul femeii, de parcă-ar fi avut de gând să-i dea foc ca să facă lumină în bucătărie.

— Dar ce, nu ştii că-i ora ei de ceai?! Se burzului, cu un rânjet răutăcios, şi lovind unul din picioarele scaunului pe care stătea jupâneasa Affery.

— Jeremiah!... Ora ei de ceai? Habar n-am ce m-a apucat, dar mi-a fost aşa de frică, înainte de-a... de-a începe să visez, încât cred că din cauza asta.

— Uf! Adormită, exclamă domnul Flintwinch, ce tot îndrugi acolo?!

— Un zgomot aşa de curios, Jeremiah, şi o mişcare ciudată, în bucătărie, aici... chiar aici!

Jeremiah ridică lumânarea şi se uită la tavanul înnegrit, o lăsă în jos şi privi lespezile umede de piatră ale pardoselii, se răsuci în loc, luminând jur împrejur pereţii coşcoviţi şi numai pete.

— Guzgani, mite, apă, ţevi de scurgere, spuse Jeremiah.

Jupâneasa Affery tăgădui rând pe rând, clătinând de fiecare dată din cap.

— Nu, Jeremiah, am auzit şi altă dată. Am mai auzit

0 dată sus, şi o dată pe scară, când mă duceam în toiul nopţii din odaia ei într-a noastră... un soi de foşnet şi un tremur în urma mea.

— Affery, femeie, zise domnul Flintwinch ursuz, după ce se apropie cu nasul de buzele jupânesei, încer- când să prindă mirosul vreunei băuturi spirtoase, dacă n-aduci mai repede ceaiul, bătrâno, ai să simţi chiar pe pielea ta un foşnet şi-un tremur de-ai să zbori în celălalt colţ al odăii.

Această proorocire a fost pentru doamna Flintwinch un îndemn să se mişte din loc şi să pornească iute pe scări în sus spre odaia doamnei Clennam. Dar, ţinând seama de toate astea, ea începu de atunci să aibă convingerea nestrămutată că în casa aceea sumbră se petrecea ceva necurat. De aici încolo nu mai ştiu ce-i liniştea de cum dispărea lumina zilei; şi niciodată nu mai urca său cobora scară pe întuneric, fără a-şi acoperi capul cu şorţul, că nu cumva să vadă ceva.

Din pricina temerii sale de strigoi şi de visuri ciudate, în seara aceea doamna Flintwinch se simţea hăituită de o obsesie care va dura încă multă vreme, până ce în această naraţiune să se poată pomeni de reînsănătoşi- rea ei. În vârtejul nedesluşit al noilor ei senzaţii şi experienţe, deoarece toate celea în jur i se păreau învăluite într-un mister, ea începu, la rândul său, să fie misterioasă în ochii altora; şi ajunse atât de enigmatică pentru cei din casă, precum era casa cu tot ce cuprindea într-însa pentru ea însăşi.

Nu isprăvise bine de pregătit ceaiul doamnei Clennam, când auzi un ciocănit slab în uşă, semn că venise Mica Dorrit. Jupâneasa Affery o văzu cum îşi leapădă_ pălăria simplă în vestibul, cum domnul Flintwinch îşi scarpină fălcile şi o priveşte tăcut, ca şi cum s-ar fi aşteptat la cine ştie ce consecinţe miraculoase, în urma cărora ea s-o bage pe mâneca de spaimă sau să se aleagă praful de toţi trei.

După ceai se auzi un alt ciocănit în uşă, vestind sosirea lui Arthur. Jupâneasa Affery coborî scara să-i deschidă, şi, intrând, el spuse:

— Mă bucur că eşti dumneata, Affery. Aş vrea să-ţi pun o întrebare.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Arthur, răspunse ea numaidecât, nu mă-ntreba nimic! Jumătate din viaţă mi-o duc cu frica-n sân, cealantă jumătate visând întruna. Nu mă-ntreba nimic! Nu ştiu unde mi-e capul, habar n-am ce-i cu mine!...

Îndată o zbughi de lângă el şi nu mai apăru deloc prin preajmă-i.

Deoarece jupâneasa Affery n-avea gustul lecturii şi nici destulă lumină ca să coasă în odaia pricăjită — chiar şi chef să fi avut şi tot nu putea — şedea acum noapte de noapte în semiobscuritatea de unde răsărise subit în seara reîntoarcerii lui Arthur Clennam, absorbită de sumedenie de presupuneri şi bănuieli, care mai de care mai absurde, asupra stăpânei sale, a soţului ei şi a zgomotelor din casă. Când se desfăşura groaznicul ritual de pioşenie, în toiul acestor speculaţii, ochii jupânesei Affery se îndreptau către uşă, de parcă aştepta să se ivească, în acele momente prielnice, cine ştie ce făptură întunecată, ca să facă prezenţa cuiva de prisos.

Altminteri, Affery nu spunea şi nici nu făcea vreodată ceva care să atragă asupra ei atenţia celor doi mintoşi într-un fel deosebit, în afară de unele ocazii, în general de prin preajma tihnitei ore de culcare, când sărea pe neaşteptate din colţişorul ei obscur şi, cu o expresie de groază întipărită pe chip, îngăima în şoaptă către domnul
Flintwinch, care citea ziarul lingă măsuţa doamnei Clennam:

-— Uite colo, Jeremiah! Acum! Ce-i zgomotul ăsta?

Apoi zgomotul, dacă zgomot fusese cumva, înceta, iar domnul Flintwinch, întorcându-se spre ea, ca şi cum tocmai atunci ar fi fost doborât la pământ, împotriva voinţei lui, se răţoia:

— Affery, babo, ai să capeţi o porţie, babo, o porţie zdravănă. Iar ai început să visezi!

Capitolul XVI

SLĂBICIUNEA nimănui

FIINDCĂ venise vremea de a reînnoi cunoştinţa cu familia Meagles, ca urmare a înţelegerii dintre el şi domnul Meagles, stabilită în incinta Curţii-Inimii-însîngerate, într-o anumită sâmbăta, Clennam îşi îndreptă paşii către Twickenham[29], unde domnul Meagles ocupa o vilă, proprietatea sa. Cum timpul era frumos şi uscat, iar după îndelunga lui absenţă toate străzile englezeşti îi stârneau mult interes, îşi expedie valiza cu diligenţa şi porni la drum. O plimbare pe jos însemna pentru el o plăcere nouă, de care rareori se bucurase trăind pe meleaguri străine.

Străbătu Fulham şi Putney pentru plăcerea de a hoinări prin hăţişuri. Era senin şi soarele strălucea pe cer; şi când se trezi că bătuse o distanţă bună în drum spre Twickenham, se surprinse totodată urmărind în gând o altă cale, către o seamă de ţinte mai aeriene şi mai puţin reale. Se iviseră iute dinainte-i odată cu mersul sănătos şi priveliştea plăcută. Nu e uşor să te plimbi singur la ţară fără să visezi la ceva. Şi el avea o sumedenie de subiecte încâlcite asupra cărora să mediteze, chiar de ar fi fost să meargă pe jos până la capătul pământului[30].

Mai întâi, era întrebarea totdeauna prezentă în cugetul lui. Ce va face de acum încolo, cărei îndeletniciri îşi va închina viaţa şi în ce direcţie să se îndrepte mai cu seamă pentru a-şi căuta menirea? Departe de a fi bogat, fiecare nouă zi de şovăire şi inactivitate făcea din partea lui de moştenire un nou motiv de nelinişte. Ori de câte ori începea să calculeze cum să facă să-şi sporească această moştenire ori să şi-o plaseze cât mai bine, tot de atâtea ori îi revenea în minte teama că nu cumva să existe vreun nedreptăţit care să pretindă repunerea sa în drepturi: iată doar un singur subiect care să-i ocupe cu prisosinţă timpul până şi celei mai îndelungate plimbări.

---

29 Era un drum care se întindea pe o distanţă de aproximativ cincisprezece mile. Dickens. a locuit aici în 1338, îa ar. 4, Ailsa Park Villas.

30 Joc de cuvinte : *Lancl's End (Cornwall)* este de fapt punctul cel mai îndepărtat din regiunea de sud-vest a coastei britanice.

Apoi, mai era problema raporturilor, stabilite acum pe picior de egalitate paşnică, dar nicidecum pe încredere, cu maică-sa, pe care o vedea de câteva ori pe săptămâna. Mica Dorrit constituia preocuparea lui principală şi constantă, pentru că împrejurările din viaţa lui, puse alături de cele legate de povestea vieţii ei, făceau ca această făptură micuţă să i se prezinte ca fiind singura fiinţă de care se simţea ataşat prin nişte fire alcătuite din încredere nevinovată, pe de o parte, şi din ocrotire afectuoasă, pe de alta; legături de compasiune, respect, de simpatie dezinteresată, de recunoştinţă şi milă. Gândindu-se la ea şi la posibilitatea de a-1 vedea pe taică-său descătuşat de mina morţii care înlătura orice piedică — unica schimbare de situaţie previzibilă care-i putea îngădui să fie pentru ea un prieten aşa cum ar fi dorit el, transformând radical modul ei de viaţă, netezindu-i calea anevoioasă şi oferindu-i un cămin — o privea din această perspectivă drept fiica lui adoptivă, sărmana lui copilă a închisorii Marshalsea, adusă la un liman.

Dacă mai avea în minte şi un ultim subiect de meditaţie referitor la Twickenham, conturul acestuia era în- tr-atît de nedefinit, încât abia dacă se mai desluşea, în atmosfera ambiantă unde se perindau celelalte subiecte, dinaintea lui.

Străbătuse hăţişul şi acum îl lăsase departe, când ajunse din urmă un trecător, care se aflase o vrem? În faţa lui şi pe care, pe măsură ce se apropia de el, îşi dădu seama că-1 cunoaşte, din felul cum ţinea capul, din felul cum înainta, preocupat de ceva, mergând totuşi cu un pas destul de hotărât. Dar când acesta — fiindcă e vorba de un bărbat — îşi tufli pălăria spre ceafă şi se opri să privească ceva din cale, Arthur îl recunoscu pe Daniel Doyce.

— Bună ziua, domnule Doyce, ce mai faci? Îl salută Clennam, întîmpinîndu-1. Mă bucur că te revăd, şi într-un loc mai sănătos decât Ministerul Digresiunilor.

— Aha! Prietenul domnului Meagles! Exclamă inamicul public, smulgându-se din cine ştie ce combinaţii pe care le făcea în minte şi întinzându-i mâna. Mă bucur că ne-am întâlnit, domnule. Aş vrea să-mi cer scuze, dar ţi-am uitat numele!

— Nu face nimic. Nu-i un nume vestit. Nu-i Lipitoare.

— Nu, nu, zise Daniel, râzând. Acuma-1 ştiu. E Clennam. Cum o mai duci, domnule Clennam?

— Nădăjduiesc, domnule Doyce, spuse Arthur, mergând mai departe alături, că s-ar putea să ne-ndreptăm spre acelaşi loc.;

– Adică Twickenham? Replică Daniel. Mă bucur.

Se împrieteniră foarte repede şi drumul li se păru mai scurt datorită unei conversaţii variate. Ingeniosul răufăcător era un om de o mare modestie şi cu mult bun- simţ; şi, deşi un om simplu, prea fusese obişnuit să îmbine ceea ce era original şi îndrăzneţ în concepţii cu realizarea lor răbdătoare şi meticuloasă, ca să fie un om de rând. La început s-a lăsat greu până să vorbească despre sine, şi se împotrivea avansurilor lui Arthur în această direcţie, mărturisindu-i doar... aa, da, el făcuse cutare şi cutare lucru, el fabricase nu mai ştiu ce, cutare alt lucru fusese descoperirea lui, dar asta-i era meseria, vezi, meseria lui... abia după ce, treptat-treptat, avu credinţa că însoţitorul său dovedea un real interes faţă de treburile lui, abîa atunci cedă şi începu să i se destăinuie cu sinceritate. Arthur află că era fiul unui fierar din nord şi că maică-sa, rămânând văduvă, îl dăduse ucenic la un lăcătuş; acolo, a inventat „nişte fleacuri[41], din care pricină a fost eliberat de ucenicie, cu un dar de bani pe deasupra, datorită căruia a putut da curs dorinţei arzătoare de a intra ca ajutor la un inginer mecanic, unde a trudit din greu, a învăţat din greu şi a trăit din greu şapte ani încheiaţi.

După ce a deprins meseria, a mai „lucrat în atelier", cu simbrie săptămânala, încă vreo şapte-opt ani, apoi s-a stabilit pe malul fluviului Clyde, unde, încă vreo şase- şapte ani, a tot studiat, a şlefuit, a bătut cu ciocanul şi şi-a sporit cunoştinţele teoretice şi practice. Acolo i. s-a propus să plece la Lyon şi a acceptat; de la Lyon i s-a oferit prilejul să fie angajat în Germania, acolo i s-a făcut ofertă să se ducă la Sf. Petersburg, unde i-a mers foarte bine, mai bine ca nicăieri în altă parte. Totuşi, cum avea, firește, preferinţă pentru oraşul său natal şi dorea să se distingă acolo şi să se facă util, într-un fel sau altul, mai curînd decât oriunde aiurea, s-a întors acasă. Aşadar, ajuns acasă, şi-a încropit o afacere pe cont propriu, investind, construind şi croindu-şi în chip onorabil un drum în viaţă, până când, după doisprezece ani de serviciu, de strădanii fără întrerupere, a fost înrolat în Marea Legiune Britanică de Onoare, în Legiunea Refuzaţilor din Ministerul Digresiunilor, a fost decorat cu Marele Ordin Britanic de Merit, cu Ordinul Dezordinii Lipitorilor şi Pi- cioroangelor.

— Este foarte regretabil, spuse Clennam, că într-acolo ţi-ai îndreptat totdeauna gândurile, domnule Doyce.

— Într-adevăr, domnule, aşa este până la un anumit punct. Dar ce poţi face? Dacă ai nenorocul să descoperi ceva care poate fi util ţării, trebuie să dai curs acestei idei, orice s-ar întâmpla.

i — Nu-i mai bine să renunţi? Întrebă Clenpam.

— Nu se poate, zise Doyce, dus pe gânduri şi scutu- rând din cap cu un zâmbet. Ideile-astea nu-ţi vin ca să le-ngropi; îţi vin în minte pentru a te sluji de ele. Viaţa îţi este dată cu condiţia să lupţi din greu pentru ea până-n cea dm urmă clipă. Cine face o descoperire se supune aceloraşi condiţii.

— Care va să zică, rosti Arthur, cu o admiraţie sporită faţă de paşnicul său însoţitor, dumneata încă nu eşti complet descurajat?

— Chiar dacă sunt, n-aş avea acest drept, ripostă celălalt. Chestiunea rămâne la fel de reală ca şi pînă acum.

După câţiva paşi în tăcere, Clennam, vrând să schimbe vorba, şi asta nu prea brusc, îl întrebă pe domnul Doyce dacă are vreun asociat care să-l scutească de o parte din grijile afacerilor.

— Nu, răspunse, până acum, nu. Am avut când am urnit treaba din loc, şi era un om cumsecade. Dar acum câţiva ani a murit, şi cum nu m-am putut decide uşor să iau un altul, odată acesta pierdut, am cumpărat partea lui şi de-atunci am continuat treaba de unul singur. Şi-apoi mai e ceva, spuse, zăbovind o clipă cu un zâmbet jovial în priviri şi punând pe braţul lui Clennam mâna dreaptă cu degetul cel mare înzestrat de o nemaipomenită supleţe, ştii, nici un inventator nu poate fi un bun om de afaceri.

— Nu? Se miră Clennam.

— Păi, aşa spun oamenii de afaceri,explică el, por
Nind din nou la drum şi râzând de-a binelea. Nu ştiu de ce noi, inventatorii, creaturi nefericite ce suntem, trecem totdeauna drept lipsiţi de simţul realităţii, dar în general asta ar fi situaţia cu noi. Până şi cel mai apropiat prieten pe care-1 am pe lume, excelentul nostru prieten de colo, continuă Doyce, dând din cap spre Twickenham, nu se socoteşte el obligat de-a mă ocroti, nu-i aşa, ca şi cum n-aş fi în stare să-mi port singur de grijă ?

Arthur Clennam nu se putu stăpâni să nu rida şi el
Din toată inima, recunoscând veridicitatea acestei observaţii.

— Aşa încât găsesc că trebuie să am asociat un om de afaceri care să nu se fi făcut vinovat de vreo invenţie, zise Daniel Doyce, ridicând pălăria de pe cap ca să-şi treacă mâna peste frunte, chiar şi numai din respect pentru părerea curentă şi pentru a susţine onoarea fabricii mele. Nu va socoti, cred, că am condus-o anapoda sau neglijent. Dar asta rămâne să spună el, oricine ar fi, nu eu.

-— Atunci, încă nu l-ai ales?

— Nu, domnule, nu. Abia acum m-am hotărât să-mi iau un asociat. De fapt, e mai mult de făcut ca înainte şi fabrica mi-ajunge, acum, când încep să îmbătrânesc. Cât despre contabilitate, corespondenţă şi călătorii în străinătate, e nevoie de un patron, nu pot face eu totul. Dacă o să am până luni dimineaţă o jumătate de oră liberă, mă duc să mă consult asupra celui mai potrivit mod de a pune lucrurile la cale, cu... cu dădaca şi protectorul meu, adăugă Doyce, rizând iarăşi din ochi. E un om foarte priceput în afaceri, căci a făcut o bună ucenicie pe acest tărîm.

Au vorbit apoi despre tot soiul de lucruri până când au ajuns la capătul plimbării lor.

La Daniel Doyce se remarcă o încredere în sine netulburată şi discretă — conştiinţa calmă că ceea ce e adevărat trebuie să rămână adevărat, în pofida tuturor Lipitorilor din oceanul familiei, şi va dăinui ca atare, nici mai mult, nici mai puţin, chiar şi după ce oceanul cu pricina ar seca; ideea cuprindea în sine un fel de grandoare, deşi nu de calitate oficială.

Pentru că ştia bine casa, îl conduse pe Arthur pe drumul care o arăta sub aspectul ei cel mai favorabil. Era o locuinţă fermecătoare (nu pierdea nimic fiind întrucâtva excentrică), situată pe drumul din vecinătatea fluviului, şi exact aşa cum se cuvenea să fie reşedinţa fam'liei Meagles.

Casa se afla într-o grădină, la fel de frumoasă şi proaspătă, fără îndoială, primăvara — ca şi Pet în primăvara vieţii ei — protejată de un pâlc bun de copaci falnici şi de plante agăţătoare veşnic verzi, tot aşa cum Pet era ocrotită de doamna şi domnul Meagles. Făcuse parte dintr-o casă veche de cărămidă, din care o aripă fusese pe de-a-ntregul dărâmată, iar altă transformată în actuala vilă; aşa că acum există o porţiune solidă şi mai vârstnică, reprezentându-i pe domnul şi doamna M<ja- gles, iar porţiunea mai tânără şi plină de pitoresc, foarte atrăgătoare, o reprezenta pe Pet. La adăpostul ei se mai adăugase recent chiar o seră, ale cărei vitralii dense căpătau un colorit nedesluşit, în vreme ce porţiunile mai transparente străluceau în razele soarelui, când ca vă- pala focului, când ca nişte stropi nevinovaţi de ploaie, re- prezentând-o eventual pe Tattycoram.

De aici se vedeau fluviul paşnic şi bacul, care păreau Să dea o lecţie de morală tuturor localnicilor, spunând: „Tineri sau bătrâni, pătimaşi sau calmi, nemulţumiţi sau satisfăcuţi, iată cum aleargă veşnic puhoiul. Umflă-je cât o vrea inima de mânia zizaniei, apa care joacă rotocoale în prova bacului îngâna mereu acelaşi şi acelaşi susur. An de an, atât şi atât deplasamentul vasului, atâtea şi atâtea mile străbătute de curgerea apei pe oră... ici răchite, colo nuferi, dar nimic incert, nimic neliniştitor pe această cale care se perindă întruna; pe când voi, pe făgaşul timpului vostru care se deapănă, sunteţi atât de capricioşi şi de bezmetici! “

Abia dacă sunase bine clopoţelul de la poartă, că domnul Meagles le şi veni în întâmpinare. Abia dacă ieşi domnul Meagles, că doamna Meagles se şi afla afară. Abia dacă răsări doamna Meagles, că Pet îşi şi făcu apariţia. Abia dacă Pet se ivi, că Tattycoram se şi înfiinţă. Niciodată n-au avut parte oaspeţii de o primire mai ospitalieră.

— Iată-ne aici, după cum vedeţi, îi întâmpina domnul Meagles, în bârlogul nostru, ca o colivie, de parcă n-o să ne mai luăm zborul... adică să călătorim... niciodată de-acum încolo. Nu-i ca la Marsilia, eh! Aici s-a isprăvit cu marsilieza!

— Într-adevăr, alt soi de frumuseţe! Zise Clennam, privind în jur.

— Dar, Dumnezeu să vă binecuvânteze, exclamă domnul Meagles, frecându-şi mulţumit mâinile, ce lucru nemaipomenit de plăcut să fii în carantină, nu-i aşa?! Ştiţi că deseori mi-am dorit să mă reîntorc? Grozavă bandă mai eram şi noi!

Veşnicul obicei al domnului Meagles. Totdeauna *gh-* sea ceva de obiectat despre orice când călătorea, şi totdeauna voia să se ducă îndărăt când nu călătorea.

— Dacă ar fi vară, reluă domnul Meagles, şi ce n-aş da să fie, de hatârul vostru, ca să vă pot arăta toate ast «*a sub cea mai frumoasă înfăţişare, nu ştiu de v-aţi mai putea auzi din pricina păsărelelor. Cum noi suntem nişte oameni practici, nu dăm voie nimănui să ne sperie păsărelele; iar păsărelele, şi ele practice, ne sosesc în miriade. Suntem încântaţi că te vedem, Clennam (dacă-mi îngădui, voi renunţa la „domnule[44]), vă asigur din toată inima, suntem încântaţi.

— Niciodată n-am mai fost întâmpinat cu atâta bunăvoinţă, rosti Clennam — apoi îşi aminti de cele spuse de Mica Dorrit în odaia lui chiar, şi adăugă din respect pentru adevăr — cu o singură excepţie, de când umblam de colo până colo, privind în jos Mediterana.

— Ah! Exclamă domnul Meagles. Era un *adevărat* post de observaţie, nu-i aşa? Nu doresc un guvern militar, dar puţină marsilieză nu m-ar supăra... doar niţe- luş... uneori n-ar strica pe meleagurile astea. Al naibii de linişte e pe aici!

Însoţind acest elogiu asupra caracterului solitar al refugiului printr-o clătinare şovăielnică din cap, domnul Meagles îi conduse pe musafiri înăuntru. Casa era destul de spaţioasă, nimic mai mult; la fel de drăguţă în interior ca şi afară şi foarte bine aranjată şi confortabilă. În- tîlneai urmele obiceiurilor nomade ale familiei în ramele tablourilor şi mobila acoperite, în perdelele strânse; dar imediat îţi dădeai seama că aceasta făcea parte din capriciile domnului Meagles de a-şi ţine totdeauna vilă în absenţa celor de-acasă, gata totdeauna parcă să-i primească după două-trei zile. Exista o colecţie atât de vastă din obiectele cele mai diverse, adunate de-a lungul numeroaselor expediţii, încât ai fi zis că te afli în locuinţa unui corsar binevoitor.

Găseai antichităţi din centrul Italiei, confecţionate d» cele mai bune case moderne specializate în această industrie; fărâme de mumii din Egipt (sau poate din Biţ • mingham), gondole în miniatură din Veneţia; sate în miniatură din Elveţia; fragmente de mozaic din Hercula- num şi Pompei, ca nişte pifteluţe de viţel pietrificate; cenuşă din morminte şi lavă din Vezuviu; evantaie spaniole, pălării de paie din Spezia, târlici mauri, ace de păi toscane, sculpturi din marmoră de Carrara, eşarfe din Trastaverini, catifele şi filigrane genoveze, coral napoli- tan, camee romane, giuvaeruri din Geneva, lanterne arabe, mătănii sfinţite de la un capăt la altul de către papă în persoană şi o groază de fel de fel de vechituri.

- Existau apoi vederi ale unei sumedenii de locuri, mai mult sau mai puţin aidoma, şi o încăpere micuţă cu tablouri reprezentând nişte moşnegi de sfinţi aţoşi, cu tendoane precum coarda de bici, părul ca al lui Neptun, zbârcituri ca nişte tatuaje şi cu asemenea straturi de lac pe ei, încât fiecare faţă sfânta slujea drept un fel de cur^a, devenind ceea ce în limbajul curent se cheamă o hârtie de muşte. Despre aceste achiziţii de pictură domnul Meagles vorbea după tipicul de rigoare. Cunoscător nu era, spunea, decât doar pentru ceea ce îi plăcea; luate pe nimica toată, lumea *le* găsea destul de bune. Cineva, care oricum pesemne se pricepea puţin în domeniul ăsta, declarase că,. Înţelept citind[11] (un bătrânei deosebit de unsuros, cu o pătură pe el, în loc de barbă cu un guleraş de puf de lebădă şi o reţea de crăpături peste tot, ca o crustă de plăcintă prea rumenită) ar fi un Guercino. Cât despre Sebastian del Piombo de colo, trebuie să judeci singur; dacă tabloul nu este din perioada sa târzie, se pune întrebarea de cine să fie atunci? De Tiţian? Da şi nu, poate că el a executat doar unele retuşuri. Daniel Doyce sugera că poate nici nu s-a atins de el, dar domnul Meagles s-a făcut că nu-1 aude.

După ce îşi arătă toată pradă, domnul Meagles îi conduse în camera sa, tihnită, dând înspre peluză, amenajată să slujească drept salonaş şi în acelaşi timp să fie şi birou, unde se aflau o balanţă din'alamă pentru cântărit aur şi o lopăţică de bancher.

—- Aici sunt, vedeţi? Spuse domnul Meagles. Dinapoia acestor două lucruri am stat eu treizeci şi cinci de ani bătuţi pe muchie, atunci când nu mă gândeam să umblu creanga peste tot, cum nu mă gândesc astăzi să stau locului acasă. Când am părăsit Uanca pentru totdeauna, le-am cerut şi le-am luat cu mine. Vă spun acest lucru de la în-! Ceput, că nu cumva să credeţi că stau la birou (după cum spune Pet), precum regele din cântecul cu cele douăzeci şi patru de mierle, şi-mi număr banii.

Ochii lui Clennam rătăceau asupra unui tablou de pe perete repiezentind două fetiţe drăgălaşe, în mărime naturală, cu braţele petrecute una pe după umerii celeilalte.

— Da, Clennam, reluă domnul Meagles, pe un ton mai scăzut. Iată-le pe amândouă. Tabloul a fost pictat acum vreo şaptesprezece ani. Pe vremea aceea erau nişte copi- liţe, după cum îi spun deseori mamei.

— Numele lor? Întrebă Arthur.

— Ah, exact! Până acum n-ai mai auzit alt nume în afară de Pet. Pet se numeşte Minnie, iar cealaltă-i Lillie, sora ei.

— Aţi fi crezut, domnule Clennam, că una din ele sunt eu? Întrebă Pet însăşi, acum stând în uşă.

• — Aş fi crezut că dumneata eşti şi una şi alta, amândouă îţi seamănă încă atât de mult. De fapt, rosti Clennam, uitându-se când la originalul fermecător, când la tablou, rând pe rând, nici acum nu pot spune care din cele două chipuri nu-i al dumitale.

— Ai auzit, mamă? Strigă domnul Meagles neves- te-şi, care venise în urma fetei. Totdeauna-i aşa, Clennam; nimeni nu poate spune exact. Fetiţa din stânga dumitale e Pet.

Tabloul se afla din întâmplare lângă o oglindă. Deoarece Arthur era din nou cu ochii într-acolo, el o văzu în ogl'ndă pe Tattycoram cum, fiind în trecere, se opri la uşă vrând să asculte ce se vorbea şi apoi se îndepărtă cu
O încruntătură mânioasă şi dispreţuitoare din sprâncene, care îi preschimbă frumuseţea chipului în sluţenie.

— Dar hai, veniţi! Îi îmbia domnul Meagles. Aţi bătut cale lungă, nu glumă, şi n-ar strica să vă scoateţi cizmele. Cât despre Daniel aici de faţă, cred că nici prin gând nu i-ar trece să *şi* le scoată dacă nu-i arătăm un trăgător de cizme.

— De ce nu, mă rog? Întrebă Daniel, zâmbind cu subînţeles spre Clennam.

— Oh! Ai atâtea lucruri la care să te gândeşti... replică domnul Meagles, bătîndu-1 pe umăr, ca şi cum sub nici un motiv nu trebuia lăsat pradă propriei lui slăbiciuni... cifre, roţi, angrenaje, pârghii, şuruburi, cilindri şi mii de alte marafeturi.

— În meseria mea, zise Daniel, amuzat, de obicei lucrurile mari le includ pe cele mărunte. Dar nu-i nimic, fie! Cum doreşti, cum doreşti!

Clennam, aşezându-se lângă foc în odaia sa, nu putu să
Nu se întrebe dacă în sufletul acestui om cinstit, cumsecade şi inimos — domnul Meagles — nu există cumva vreo fărâmă microscopică din sămânţa de muştar de unde răsărise marele arbore al Ministerului Digresiunilor. Faţă de Daniel Doyce el avea în general un ciudat aer de superioritate, care părea fundat mai puţin pe însuşirile personale ale lui Doyce, cât mai degrabă sugerat de simplul fapt că acesta era un inventator, un om ieşind dintr-un făgaş bătătorit de alţii. La asta putea să se gândească până când avea să coboare la masă, o oră după aceea, dacă n-ar mai fi fost o întrebare care de mult timp îl frămînta, încă dinainte de a ajunge în carantină la Marsilia; îi revenise în minte şi-i dădea ghes să găsească o soluţie imediată. Oare s-ar fi cuvenit să se îndrăgostească de Pet? — Iată, nici mai mult, nici mai puţin.

Avea încă o dată vârsta ei. (El schimbă piciorul pe care-1 pusese peste celălalt şi făcu iarăşi socoteala, dar totalul nici gând să se micşoreze.) Avea încă o dată vârsta ei. Ei şi?! Era tânăr ca înfăţişare, tânăr ca sănătate şi forţă, tânăr sufleteşte. Un bărbat nu e bătrân, desigur, la patruzeci de ani; mulţi nu au posibilitatea sau nu vor să se însoare până nu ating această vârstă. Pe de altă parte, problema nu era ce gândea el, ci ce gândea ea în acest sens.

Considera că domnul Meagles era dispus să-i arate un respect adevărat, aşa cum şi el avea o simpatie sinceră penţ -u domnul Meagles şi pentru bună lui nevastă. Prevedea că faptul de a da această fată — unică prin frumuseţea ei — pe care o iubea atât de mult, unui soţ, oricine ar fi fost el, însemna să-şi supună dragostea unei asemenea încercări la care nu cutezaseră încă să se gândească. Dar cu cât îi părea ea mai frumoasă, mai cu vino-ncoa şi mai fermecătoare, cu atât necesitatea de a chibzui asupra acestui fapt devenea mai de neînlăturat. Şi de ce nu în favoarea lui, la fel de bine ca în a altcuiva?

• Când ajunse atât de departe, din nou i se năzări că problema era nu ce gândeau părinţii despre asta, ci ceea ce gândea fiica lor.

Arthur Clennam era un om rezervat, care îşi cunoştea metehnele; în mintea lui într-atât ridica în slăvi meritele frumoasei iYIinnie, iar pe ale sale şi le nesocotea, încât, atunci când voi să pună piciorul în prag şi să ia o hotărâre, nădejdile începură să-l părăsească. Până la urmă, în timp ce se pregătea pentru masă, decise că *nu* se cuvenea să se îndrăgostească de Pet.

Nu erau decât ei cinci în jurul unei mese rotunde şi s-au simţit într-adevăr foarte bine. Aveau să-şi amintească despre atâţia oameni şi locuri, şi toţi au fost bine dispuşi şi veseli (Daniel Doyce rămânând întrucâtva retras, ca spectatorul amuzat la un joc de cărţi, ori venind cu unele mici observaţii agere desprinse din experienţa personală, în pas cu discuţia^, de parcă fuseseră împreună de douăzeci de ori până atunci, fără să fi ştiut prea multe unii despre alţii.

— Şi domnişoara Wade? Întrebă domnul Meagles, după ce pomeniră de o seamă de tovarăşi de călătorie. A mai văzut-o careva pe domnişoara Wade?

— Eu, spuse Tattycoram.

Tocmai adusese o pelerină micuţă cerută de tânăra ei stăpână şi se aplecă să i-o pună pe spate, când îşi ridică ochii negri şi dădu acest răspuns neaşteptat.

— Tatty! Exclamă tânăra ei stăpâna. Ai văzut-o pe domnişoara Wade?... Unde?

— Aici, domnişoară, zise Tattycoram.

— Cum aşa?

Privirea nerăbdătoare a lui Tattycoram părea să spună, după cum observă Clennam: „Am văzut-o cu
Ochii mei! “Dar se mulţumi să răspundă:

■— Am întâlnit-o lângă biserică.

— Mă-ntreb ce putea face acolo! Rosti domnul Meagles. Nu-mi închipui că voia să intre.

— Ea mi-a scris întâi, spuse Tattycoram.

— Oh, Tatty, murmură tânăra ei stăpâna, ţine-ţi mâinile acasă! Am avut impresia că altcineva ar fi pus mâna pe mine!

Rostise aceste cuvinte iute, cu o vioiciune involuntară, pe jumătate în glumă, dar fără iritare, nu dezagreabil, cum face orice copil răzgâiat, izbucnind imediat în râs.
Tattycoram îşi strânse laolaltă buzele de un roşu-aprins şi îşi încrucişă braţele la piept.

— Vreţi să ştiţi, domnule, întrebă, uitându-se la domnul Meagles, ce mi-a scris domnişoara Wade?

— Ei, Tattycoram, replică domnul Meagles, fiindcă pui această întrebare, şi cum toţi aici de faţă suntem prieteni, poate că ne-mpărtăşeşti şi nouă, dacă vrei.

— Aflase, când am călătorit atunci, unde locuiţi, rosti Tattycoram, şi m-a văzut nu prea... nu prea...

— Nu prea bine dispusă, Tattycoram? Sugeră domnul Meagles, clătinând uşor capul spre fata cu ochi negri, oarecum prevenind-o calm. Linişteşte-te... numără până la douăzeci şi cinci, Tattycoram.

Din nou îşi strânse buzele laolaltă şi trase aer în piept, adânc.

— De-aia mi-a scris ca să-mi spună că de m-oi simţi vreodată jignită, zise, coborând privirile către tânăra ei stăpâna, sau de mi s-o face lehamite — şi aici iarăşi se uită spre ea — aş putea să mă duc la dânsa, că are să se poarte frumos cu mine. Trebuia să mă mai gândesc, şi puteam sta de vorbă cu dumneaei lângă biserică. Aşa că m-am dus acolo să-i mulţumesc.

— Tatty, zise tânăra ei stăpâna, punându-i mâna pe umăr, domnişoara Wade m-a cam speriat când ne-am luat rămas bun, şi nu prea-mi face plăcere să mă gândesc la ea, mai cu seamă acum, aflând că a fost atât de aproape de mine fără ca eu să fi ştiut ceva. Tatty, dragă! I . Tatty stătu o clipă nemişcată.

— Haide! Strigă domnul Meagles. Mai numără o dată până la douăzeci şi cinci, Tattycoram.

Ajunsese poate la doisprezece cu numărătoarea, când t se aplecă şi duse buzele la mâna care o mângâia; apoi o ■: dezmierdă pe obraz şi îi atinse buclele frumoase; după „aceea Tattycoram ieşi imediat din odaie.

— Ei, vedeţi, spuse domnul Meagles, în timp ce tră- gea spre el măsuţa-servantă aşezată în dreapta, ca să
' ajungă la zahăr, vedeţi, o fată care ar fi fost pierdută şi părăsită dacă nu trăia printre oameni practici. Mama şi cu mine ştim, numai pentru că suntem practici, că există
Momente când întreaga natură a acestei biete fete parcă s-ar răzvrăti împotriva faptului că ne vede că o iubim nebuneşte pe Pet. Desigur, sărmana, nici taică-său, nici maică-sa n-au iubit-o nebuneşte. Mi-e greu să-mi închipui ce trebuie să simtă copila asta nefericită cu firea ei pătimaşă şi revoltată când aude rostită, duminică, porunca a cincea. Mereu îmi vine să-i strig: „Suntem la biserică, Tattycoram, numără până la douăzeci şi cinci! “

În afară de măsuţa-servantă a lui, domnul Meagles mai avea două servante în persoana a două slujnice tinerele, cu obraji trandafirii şi ochi scânteietori, care desă- yîrşeau în chip îmbietor decorul sufrageriei.

— Şi de ce nu, mă rog? Spunea domnul Meagles în această chestiune. Aşa cum mereu îi repet mamei, de ce să nu priveşti ceva drăguţ, dacă tot trebuie să te uiţi la ceva?

O anume doamnă Tickit, bucătăreasă şi menajeră când familia se găsea acasă şi numai menajeră când familia era plecată, completa gospodăria. Domnul Meagles regreta că natura îndeletnicirilor doamnei Tickit din acel moment nu îngăduia să-i fie prezentată oaspetelui, dar spera să poată face acest lucru a doua zi. Ea ocupă un loc important în casă, adăugă el, şi toţi prietenii lui o cunoşteau. Portretul ei era acela din colţ. Când plecau undeva, totdeauna îşi punea rochia de mătase şi rândul de zulufi negri ca pana corbului, care se vedeau şi în tablou (la bucătărie avea părul cărunt-roşcat), se instală în odăiţa unde luau gustarea de dimineaţă, îşi aşeza ochelarii între două pagini anumite din *Medicina casnică,* de doctorul Buchan, şi rămânea acolo privind pe după storuri, toată ziulica, până se întorceau. S-ar părea că nu există cauză pe lumea asta care s-o convingă pe doamna Tickit să-şi părăsească postul dindărătul storurilor, oricât de îndelungată era lipsa lor, sau să se dispenseze de tovărăşia doctorului Buchan, cu toată încredinţarea domnului Meagles că în viaţa ei nu citise o iotă din rezultatul cercetărilor asidue ale acestui specialist învăţat.

Seara au făcut o partidă de cărţi după vechea modă; Pet stătea când lingă taică-său, privind peste mina lui,
Când se **ducea** la pian şi **cânta** pentru sine câte ceva, pe apucate. Era un copil răsfăţat; dar cum să fi fost altfel? Cine putea trăi lângă o creatură atât de gingaşă şi de frumoasă fără să sufere influenţa ei îmbietoare? Cine putea petrece o seară în casa aceea fără s-o iubească pentru farmecul şi graţia simplei ei prezenţe acolo? Iată ce gândea Clennam, în ciuda hotărârii definitive luate în odaia lui de sus.

Dus pe gânduri, se aşează la o partidă de cărţi.

— Ei, unde ţi-e mintea, dragă domnule? Întrebă mirat domnul Meagles, care era partenerul lui.

• — îmi cer scuze. Nicăieri! Răspunse Clennam.

— Altă dată pune-ţi mintea la contribuţie, dragă tinere, îl îndemnă domnul Meagles.

Râzând, Pet îi spuse că era sigură că se gândeşte la domnişoara Wade.

— De ce la domnişoara Wade, Pet? Întrebă tatăl ei.

— De ce, într-adevăr?! Exclamă Arthur Clennam.

Pet roşi puţin şi se retrase din nou la pian.

În timp ce se despărţeau pentru a se duce la culcare, Arthur îl auzi pe Doyce întrebând gazda dacă voia să-i acorde o jumătate de oră pentru a sta de vorbă, a doua zi, înaintea gustării de dimineaţă.

Gazda acceptând cu bunăvoinţă, Arthur mai întârzie o clipă, deoarece avea şi el un cuvânt de spus în acest sens.

— Domnule Meagles, zise, odată rămaşi singuri, îţi mai aminteşti că m-ai sfătuit să mă duc întins la Londra?

— Perfect de bine.

— Şi că mi-ai mai dat şi alte sfaturi bune de care aveam mare nevoie pe vremea aceea?

— Nu prea ştiu câte parale făceau, răspunse domnul Meagles, dar, desigur, îmi amintesc, am avut discuţii plăcute, în deplină încredere, şi de o parte, şi de alta. >

— Am urmat sfaturile dumitale, şi acum după ce m-am lepădat de o îndeletnicire penibilă pentru mine din mai multe cauze, aş dori să-mi închin timpul şi mijloacele materiale de care dispun unui alt ţel.

— Bun! Şi nu ştii cum să începi mai repede, spuse
Domnul Meagles. I(

— Or, venind aici astăzi, am aflat că prietenul dumi-
- tale, domnul Doyce, caută un asociat pentru treburile
Sale... nu un asociat în materie de tehnică, ci unul care să ştie modalitatea de a scoate venituri cât mai mari din această afacere.

— Exact, spuse domnul Meagles, ţinând mâinile în buzunare şi cu expresia de odinioară întipărită pe chip, din vremea când se slujea de balanţă şi de lopăţica pentru bani.

— În cursul conversaţiei noastre, domnul Doyce a pomenit întâmplător că va urma sfatul dumitale preţios relativ la alegerea unui asemenea asociat. Dacă socoteşti că vederile şi posibilităţile noastre se potrivesc oarecum, atunci poate îl vei înştiinţa că-i stau pe deplin la dispoziţie. Vorbesc, desigur, fără a cunoaşte amănuntele şi s-ar putea întâmpla să nu ne convină nici unuia dintre noi.

— Fără îndoială, fără îndoială, încuviinţă domnul Meagles, cu precauţia bancherului.

I — Dar se va pune chestiunea cifrelor şi a calculelor...

— întocmai, întocmai, zise domnul Meagles, cu fermitatea aritmetică a omului obişnuit cu balanţa şi lopăţica pentru bani.

— ... Şi aş fi bucuros să intru în subiect dacă domnul Doyce e de acord, iar dumneata n-ai nimic împotrivă. Deci, dacă în momentul de faţă îmi dai voie să-ţi încredinţez acest proiect, ţi-aş rămâne foarte îndatorat.

— Clennam, sunt gata să accept misiunea, rosti domnul Meagles. Şi fără a anticipa vreunul din punctele pe care dumneata, ca om de afaceri, fireşte, ţi le-ai formulat, îmi îngădui să afirm că există unele şanse de reuşită. De un singur lucru poţi fi absolut sigur, şi anume că Daniel e un om cinstit.

— Sunt aşa de sigur de asta, că m-am şi decis să-ţi vorbesc neîntârziat.

— Ştii, va trebui să-l conduci, va trebui să-l cîrmu- ieşti... e cam năstruşnic, reluă domnul Meagles, care, evident, voia pur şi simplu să spună că era un om care născocea lucruri noi şi îşi croia căi noi de acces; dar află că-i curat ca lacrima... şi cu asta, noapte bună!

Clennarn reveni în odaia lui, se aşeză iarăşi dinaintea focului, bucuros că luase hotărârea să nu se îndrăgostească de Pet. Era atât de frumoasă, atât de demnă de a fi iubită, atât de susceptibilă de a primi toate impresiile sincere călăuzite întru natura ei gingaşă şi inima-i fără prihană, aşa de potrivită să facă din bărbatul care ar fi avut fericirea să i le împărtăşească omul cel mai norocos, cel mai de invidiat din lume, încât era într-adevăr foarte bucuros că ajunsese la această încheiere.

Cum însă acesta putea fi un motiv de a ajunge la concluzia opusă, el continuă să mai reflecteze un timp, să se justifice în propriii lui ochi, poate.

„Să presupunem că cineva — îşi depăna el firul gîn- durilor — care a depăşit majoratul cu vreo douăzeci de ani, un om sfios din pricina felului cum a fost crescut, şi grav, din cauza împrejurărilor din viaţă, un om care ştie că-i lipsesc multe din măruntele însuşiri îmbietoare admirate la alţii, trăit timp îndelungat pe meleaguri îndepărtate, fără pic de duioşie în juru-i, care nu are vreo surioară drăgălaşă să i-o prezinte, nici acel cămin tihnit unde s-o poată aduce; un om care se simte străin în ţara lui, fără avere care să-i compenseze întrucâtva metehnele, care nu are nimic în favoarea lui decât afecţiunea curată şi dorinţa de a face totdeauna bine, să presupunem că un asemenea om ar veni în casa asta şi, cedând farmecului seducător al acestei fete, ar ajunge la convingerea că poate spera să o cucerească... ah! Cita slăbiciune din parte-i! “

j

Deschise încetişor fereastra şi privi afară fluviul molcom. An de an acelaşi deplasament al bacului; acelaşi mers al apei cu atâtea şi atâtea mile pe oră, ici răchitele, colo nuferii, nimic incert sau neliniştitor...

De ce să se mai simtă jignit ori supărat până în adâncul inimii? Slăbiciunea închipuită de el nu era a lui. Era a nimănui, a nimănui, după cum ştia; şi atunci de ce s-ar mai necăji? Şi totuşi îl necăjea. Se gândea (cine nu gândeşte o clipă, uneori?) că poate ar fi fost mai bine să plutească monoton, ca fluviul, şi să împace insensibilitatea la fericire cu insensibilitatea la durere.

Cavitolul XVII

Vrăjmaşul nimănui

A DOUA zi, înaintea gustării de dimineaţă, Arthur ieşi să arunce o privire asupra împrejurimilor. Cum vremea era frumoasă, iar el avea o oră la îndemână, trecu fluviul cu bacul şi hoinări pe o potecă şerpuind prin luncă. Când reveni la potecă edeculeui, văzu bacul de partea cealaltă şi un bărbat strigând, aşteptând să fie transportat dincolo.

Acest bărbat nu părea să aibă mai mult de treizeci de ani. Era bine îmbrăcat, zvelt şi vesel ca înfăţişare, frumos legat la trup şi oacheş bine la chip. În clipa când Arthur sări pârleazul şi se apropie de ţărm, cel care aştepta îi aruncă o privire scurtă şi apoi îşi reluă ocupaţia, prăvălind alene cu piciorul pietre în apă. Felul în care le scormonea din pământ cu călcâiul şi le aşeza în poziţia cuvenită i se păru lui Clennam întrucâtva plin de cruzime. Majoritatea dintre noi, mai mult sau mai puţin frecvent, îşi formulează o impresie similară din modul în care cineva face un lucru extrem de neînsemnat: culege o floare, înlătură o piedică din cale, sau chiar din felul cum distruge un obiect neînsufleţit.

După trăsăturile feţei, necunoscutul părea dus pe gânduri şi nu se sinchisea de frumosul câine terra-nova, care îl privea atent, urmărind totodată şi fiecare piatră, rând pe rând, gata-gata să sară în apă la un semn al stă- pînului. În acest timp bacul se apropie, câinele nu primise totuşi nici un semn, iar când ambarcaţiunea veni la mal, stăpânul îl prinse de zgardă şi-l trase înăuntru.

— Astăzi dimineaţă, nu, îi spuse câinelui. Nu se cuvine să te prezinţi dinaintea doamnelor ud ciuciulete. Culcat!

Clennam, venind în urma necunoscutului şi a câinelui, se urcă în bac şi luă loc. Câinele făcu ce i se porunci.

Necunoscutul, în picioare, cu mâinile înfundate în buzunare, se proţăpise între Clennam şi priveliştea din faţă. Necunoscutul şi câinele săriră amândoi sprinteni din bac, odată ajunşi la celălalt mal, şi se îndepărtară. Clennam era bucuros că a scăpat de ei.

Ceasul bisericii bătea ora gustării de dimineaţă când Arthur urca pe drumeagul ducând la poarta grădinii. În clipa în care făcu să sune clopoţelul, un lătrat gros şi puternic îl luă cu asalt de dincolo de zid. „Aseal'ă n-am auzit nici un câine pe-aici “, îşi spuse Clennam.

Îi deschise poarta una din fetele rumene la obraji. Pe peluză se aflau câinele terra-nova şi necunoscutul.

— Domnişoara Minnie n-a coborât încă, domnilor, spuse portăreasa cea îmbujorată când intrau împreună în grădină. Apoi către stăpânul câinelui: Domnul Clennam, domnule, şi se îndepărtă cu un pas mărunt.

— I Ce curios, domnule Clennam, chiar adineauri ne-am întâlnit, spuse necunoscutul. Câinele amuţi atunci. Daţi-mi voie să mă prezint... Henry Gowan. Drăguţ colţ mai e şi acesta, şi în dimineaţa asta pare minunat de frumos.

Vorbea degajat şi avea o voce agreabilă; şi totuşi Clennam **se** gândea că dacă nu lua hotărârea fermă de a nu **se** îndrăgosti de Pet, Henry Gowan ăsta i-ar fi fost tare antipatic.

— Sunteţi pentru prima dată aici, pare-mi-se? Întrebă Gowaţi ăsta, când Arthur aduse laude locului.

• — Absolut. Am sosit abia ieri după-amiază.

— Ah! Păcat că natura nu îmbracă aspectul ei cel mai frumos. Totul era încântător aici astă-primăvară, înaintea ultimei lor călătorii. Atunci aş fi vrut să fiţi aici.

Dacă nu şi-ar fi reamintit mereu hotărârea luată, Clennam i-ar fi dorit să ajungă în craterul vulcanului Etna, drept mulţumire pentru politeţea lui.

— Am avut plăceVea să fiu aici în multe ocazii de-a lungul ultimilor trei ani, şi este... un adevărat paradis.

Ce insolenţă sfruntată din partea lui să dea acestei grădini numele de paradis, cel puţin aşa i s-ar fi părut dacă nu lua acea hotărâre înţeleaptă! Rostise cuvântul

• 17 – Mica Dorrit, voi. I paradis numai fiindcă, văzând-o venind pe Pet, voia astfel să-l audă că o făcuse înger; naiba să-l ia!

Ce radioasă era, ce veselă! Cum mângâia câinele care o cunoştea! Cât de expresivă era reşeaţa care îi năpădea faţa, tulburarea ei, ochii lăsaţi în jos, fericirea aceea sfioasă! Când o mai văzuse Clennam să arate astfel? N-avea nici un fel de temei pentru care să fi putut sau să fi vrut s-o vadă astfel; şi totuşi... când i-a mai fost lui dat s-o cunoască astfel?!

Se ţinea la mică distanţă de ei. Gowan ăsta. Rostind cuvântul paradis, se apropie de ea şi îi luă mâna. Câinele puse lăboaiele pe braţul fetei, cu capul sprijinit de pieptul ei drag. Ea începu să râdă şi le ură bun sosit şi făcu mult prea mult caz de câine. Mult. Mult prea mult, adică, pornind de la presupunerea că mai era totuşi de faţă un al treilea personaj, care ar fi părut îndrăgostit de ea.

Se degajă apoi şi veni spre Clennam, îi dădu mâna cu un, bună-dimineaţa “şi, graţioasă, făcu ce făcu şi-l luă de braţ, s-o însoţească până în casă. Gowan ăsta nu se împotrivi câtuşi de puţin. Nu, se simţea prea sigur.

Un nor trecător umbri chipul jovial al domnului ■ Meagles când cei trei (patru, socotind şi câinele, care, cu excepţia unuia singur, era cel mai stânjenitor dintre toţi) intrară pentru gustarea de dimineaţă. Nici norul acesta, nici neliniştea abia perceptibilă a doamnei Meagles, dezvăluită când îşi îndreptă privirile spre soţul ei, nu scăpară neobservate de Clennam.

— Ei bine, Gowan, spuse domnul Meagles, înăbuşin- du-şi aproape un oftat, cum merg treburile în dimineaţa asta?

— Aproape ca de obicei, domnule. Lion şi cu mine ne-am hotărât să nu pierdem nimic din vizitele noastre săptămânale, de aceea ne-am trezit devreme şi am venit din Kingston. Cartierul meu general în prezent, unde tocmai fac vreo câteva schiţe.

Apoi povesti cum l-a întâlnit pe. Domnul Clennam la bac şi cum au trecut fluviul împreună.

— Doamna Gowan se simte bine, Henry? Întrebă doamna Meagles. (Clennam ciuli urechile.)

— Mama se simte foarte bine, mulţumesc. (Clennam nu mai era atent.) Mi-am permis să mai aduc pe cineva la masa dumneavoastră familială de astăzi şi sper că!

Asta n-o să vă deranjeze nici pe dumneavoastră, nici pe domnul Meagles. Nu prea ştiam cum să procedez, explică el, întorcându-se către acesta din urmă. Tânărul acesta mi-a scris invitându-se la mine, şi cum e de familie bună, m-am gândit că n-o s-aveţi nimic împotrivă dacă-1 aduc şi pe el aici.

— Cine *este* acest tânăr? Întrebă domnul Meagles cu o deosebită bunăvoinţă.

— Face parte din familia Lipitoare. Fiul lui Ţâţe Li-' pitoare, Clarence Lipitoare, care lucrează în biroul tatălui său. Cel puţin vă pot asigura că din pricina vizitei lui, Tamisa n-o să aibă nimic de suferit... n-are s-o pună pe jăratic.

■— Zău, zău?! Exclamă domnul Meagles. E un Lipi-; toare? Parcă am auzit şi *noi* de familia asta, ce zici, Daniel? Cerule, sunt tocmai în vârful piramidei, zău! Ia să vedem. Ce fel de rudă e tânărul cu lordul Decimus? Domnia-sa a luat de soţie, în o mie şapte sute nouăzeci şi şapte pe lady Jemima Bilberry, a doua fiică din cea de-a treia căsătorie... ba nu! Aici mă-nşel! Aceasta era lady Seraphina... Lady Jemima era prima fiică din a doua căsătorie al celui de-al cincisprezecelea

conte De Picioroange cu prea onorata Clementina Toozellem. Foarte bine. Or, tatăl tinărului acestuia s-a însurat cu o De Picioroange, iar tatăl *lui* s-a căsătorit cu vară-sa, care era o Lipitoare. Tatăl celei care a luat în căsătorie o Lipitoare s-a însurat cu o Joddleby... prea m-am dus departe în urmă, Gowan; dar vreau să aflu ce fel de rudă e acest tânăr cu lordul Decimus.

— Păi, foarte simplu. Tatăl lui e nepotul lordului Decimus.

—* Nepotul... lordului... Decimus, repetă domnul Meagles, savurând voluptuos fiecare cuvânt, cu ochii închişi, nu care cumva să piardă ceva din parfumul arborelui genealogic. Cerule mare, ai dreptate, Gowan, aşa este!

| ■— Prin urmare, lordul Decimus e unchiul lui.

— Ia stai niţel! Zise domnul Meagles, deschizând ochii la această nouă descoperire. Atunci pe linia mai- că-şi, lady De Picioroange îi e mătuşă.

— Bineînţeles.

— He, he, he! Exclamă domnul Meagles foarte interesat. Aşa e, aşa e! Suntem bucuroşi să-l primim. Ne vom strădui să se simtă bine, în felul nostru umil; sper, în orice caz, să nu moară de foame.

La începutul dialogului, Clennam se aşteptase la cine ştie ce izbucnire de furie inofensivă din partea domnului Meagles, ca cea când dăduse buzna afară din Ministerul Digresiunilor, tîrîndu-1 pe Doyce de guler. Dar bunul lui prieten avea o meteahnă pe care fiecare din noi o poate întâlni şi fără a ne mai duce până în strada vecină, şi de care nici chiar frecventarea asiduă a Ministerului Digresiunilor nu l-a putut dezbăra. Clennam se uită la Doyce, Doyce însă ştia totul dinainte şi privea în farfurie, fără a face vreun semn sau a scoate o vorbă.

— Vă rămân foarte îndatorat, spuse Gowan, pentru a pune capăt discuţiei. Clarence e un mare măgar, dar e unul din cei mai drăguţi şi mai buni băieţi de pe lume!

Înainte ca micul dejun să fi luat sfârşit, îţi făcea impresia că fiecare din cei pe care-i cunoştea Gowan era mai mult sau mai puţin un măgar, ori un ticălos, mai mult sau mai puţin, deşi cel mai detreabă, mai fermecător, mai simplu, mai adevărat, mai cumsecade, mai drăguţ, mai bun băiat de pe lume. Astfel ar fi putut formula domnul Henry Gowan raţionamentul graţie căruia el negreşit ajungea — oricare erau premisele — la acest rezultat: „Eu ţin totdeauna o deosebit de minuţioasă contabilitate în cazul fiecărui om şi o mică evidenţă a ceea ce e bun şi rău în el. Fac atât de conştiincios acest lucru, încât sunt fericit să vă spun că omul cel mai nedemn este, consider, în acelaşi timp şi cel mai bun băiat din lume. Sunt în măsură să vă aduc la cunoştinţă faptul îmbucurător că există deosebiri cu mult mai puţin însemnate decât aţi fi înclinaţi să presupuneţi între un om cinstit şi un derbedeu".

Efectul acestei plăcute descoperiri era, întâmplător, că pe când el părea să găsească, în chip riguros, majoritatea oamenilor buni, de fapt nu făcea altceva decât să diminueze calităţile celor care aveau aşa ceva pentru a le trece în seama celor care n-aveau calităţi — iată singurul punct dezagreabil sau primejdios din sistemul său.

Totuşi, de astă dată domnul Meagles nu prea părea să resimtă aceeaşi satisfacţie că în cazul arborelui genealogic al familiei Lipitoare. Norul pe care până în dimineaţa aceea Clennam nu-1 mai văzuse pe chipul lui acum i-1 umbrea în repetate rânduri; şi aceeaşi umbră de nelinişte trecea şi pe obrazul îmbietor al soţiei lui ori de câte ori îl privea. Nu numai o dată, atunci când Pet mîn- gîia câinele, lui Clennam i se păru că tatăl ei se întristează văzând-o că face acest lucru. Şi, la un moment dat, cum Gowan se afla în picioare de cealaltă parte a câinelui şi se aplecă în acelaşi timp cu fata, Arthur avu impresia că vede lacrimi în ochii domnului Meagles, care se grăbi să iasă din încăpere. Închipuire sau fapt aievea, Pet însă nu părea indiferentă la toate aceste incidente mărunte; ea încerca, arătându-se mai duioasă ca de obicei faţă de bunul său tată, să-l facă să priceapă ce mult îl iubea, şi, poate de aceea, când s-au dus la biserică şi apoi în drum spre casă, ea rămăsese mai în urmă anume ca să-l ia la braţ. N-ar fi putut jura, dar, mai târziu, când se plimba singur prin grădină, a zărit-o parcă în odaia domnului Meagles, îmbrăţişându-şi amândoi părinţii cu cea mai mare duioşie şi plângând pe umărul tatălui ei.

Către după-amiază începuse ploaia şi au trebuit să rămână în casă, să cerceteze colecţia domnului Meagles şi să-şi omoare timpul stând de vorbă. Gowan ăsta avea mereu de spus câte ceva; vorbea într-un fel degajat şi amuzant. Reieşea că era pictor de profesie şi că fusese o vreme la Roma; avea totuşi ceva superficial, nepăsător, de diletant, în sine — o meteahnă vizibilă atât în devotamentul lui pentru artă, cât şi în privinţa cunoştinţelor sale — lucru pe care Clennam cu greu îl putea înţelege.

Se adresă lui Daniel Doyce pentru lămuriri, stând amândoi în picioare la fereastră şi privind afară.

— Îl cunoşti pe domnul Gowan? Îl întrebă pe un ton scăzut.

— «L-am întâlnit aici. Vine duminica regulat când sunt ei acasă.

— E pictor, după cum spune?

— Cam aşa ceva, rosti Daniel Doyce pe un ton posac.

— Ce fel? Întrebă Clennam, zâmbind.

— Păi, s-a trezit în artă umblând creanga ca pe strada Pali Mall, zise Doyce, şi nu prea cred că arta se lasă să fie luată în glumă.

Continuând investigaţiile, Clennam descoperi că familia Gowan era o ramură îndepărtată a Lipitorilor şi că tatăl lui Gowan ăsta, odinioară ataşat al unei legaţii în străinătate, pensionat cu funcţia de comisar guvernamental — Dumnezeu ştie ce atribuţiuni speciale o mai fi avut — murise la datorie cu salariul proaspăt încasat în mina şi pe care-1 apărase dârz, până-n cea din urmă clipă. În semn de recunoaştere a excepţionalelor servicii aduse societăţii, Lipitoare, pe

atunci la putere, a recomandat Coroanei să i se acorde văduvei o pensie de două sau trei sute de lire sterline anual; la care, alt Lipitoare, succesorul lui la putere, i-a mai adăugat şi o locuinţă destul de -sumbră şi liniştită în palatul de la Hampton Court[31], unde bătrâna doamnă trăieşte şi astăzi, deplîn- gând „degenerescenţa vremurilor" în compania multor altor persoane de ambele sexe.

Fiul, domnul Henry Gowan, moştenind de la taică- său, comisarul, o foarte mică avere, care nu-i putea fi de cine ştie ce ajutor, a fost greu să se chiverniseasc㠚i asta cu atât mai mult cu cât slujbele publice se întâmpla să fie rare, iar înclinaţiile lui, încă din adolescenţă, erau pentru o viaţă libertină. Până la urmă a declarat că vrea să se facă pictor; mai întâi pentru că totdeauna dăduse unele semne de îndemânare în acest sens, şi apoi ca să-i otrăvească sufletul lui Lipitoare-şef, care nu avusese grijă să-i pună ceva deoparte pentru viitor.

Dar iată ce s-a petrecut cu timpul: în primul rând, mai multe doamne simandicoase s-au scandalizat din cale-afară; apoi, mapele conţinând lucrările tânărului
Gowan au trecut din mână-n mână în timpul seratelor, cu care prilej se spunea cu entuziasm că sunt adevărate Lorrain, adevărate Cuyp, adevărate minuni; atunci lordul Decimus a cerut să-i facă portretul, pe care l-a cumpărat, apoi l-a invitat la masă, diţitr-un foc, pe preşedinte şi întreg consiliul de miniştri, în faţa cărora a declarat cu gravitatea lui maiestoasă: „Ştiaţi că opera aceasta are imense merite, după părerea mea? “

Pe scurt, oamenii de condiţie bună şi-au băluţ rău de tot capul cum să-l poată lansa. Dar totul a fost zadarnic, naiba ştie de ce. Publicul, plin de prejudecăţi, s-a împotrivit cu înverşunare. N-a vrut să admire tabloul lordului Decimus nici în ruptul capului. Susţinea, răspicat, că în orice meserie (cu excepţia celei care îi aparţinea) trebuie, pentru a reuşi, să trudeşti din zori şi până-n noapte, din tot sufletul, din toată inima, cu trup şi suflet.

Iată de ce acum, domnul Gowan, la fel ca străvechiul coşciug dărăpănat care nici pomeneală să fi fost sicriul lui Mahomet[32] sau al altcuiva, rămânea suspendat între două puncte: plin de ciudă şi invidie cu gândul la cel pe care l-a părăsit; plin de ciudă şi invidie cu gândul la cel pe care niciodată nu-1 va putea ajunge.

Acesta ar fi miezul descoperirilor lui Clennam, în legătură eu el, din acea după-amiază ploioasă de duminică şi de mai târziu.

Cam la un ceas după ora obişnuită a prânzului, îşi făcu apariţia şi tânărul Lipitoare (însoţit de monoclul său), **în** onoarea cărei familii domnul Meagles dădu liber în ziua aceea celor două cameriste drăguţe şi puse în locul lor doi bărbaţi soioşi.

Dând cu ochii de Arthur, tânărul Lipitoare a fost mirat şi descumpănit la culme.

— Ia te uită! Murmură el fără să vrea, până să-şi recapete prezenţa de spirit. Zău, asta-i prea de tot, ştiţi!...

Chiar şi apoi n-a ştiut cum să-l înşface mai repede pe prietenul său şi să-l tragă la fereastră, spunându-i, pe un **ton** fornăit care făcea parte din debilitatea lui generală:

— Ascultă, Gowan, vreau să-ţi vorbesc. Uite! Cine-i tipul ăsta?

— Un prieten de-al gazdei noastre. Nu al meu.

— E cel mai feroce radical, ştii? Îl vesti tânărul Lipitoare.

— Cum aşa? De unde ai aflat?

— Fir-ar să fie, domnule 1 A năvălit la noi, la birou, mai deunăzi, în cel mai groaznic mod. A dat buzna peste tata în aşa hal, că a trebuit să i se arate uşa. A revenit la birou, la noi, şi a dat buzna peste mine. Zău! În viaţa ta n-ai văzut un asemenea tip.

— I Ce voia?

— Fir-ar să fie, domnule, replică tânărul Lipitoare, zicea că vrea să ştie, ştii! A răscolit tot ministerul — fără să fi fost anunţat — şi zicea că vrea să ştie!

Făcând această destăinuire, tânărul Lipitoare, în uimirea lui plină de indignare, holbă ochii atât de mult, cât pe-aci să-i iasă din orbite, dacă nu se anunţa la timp masa, ca să-l salveze. Domnul Meagles (care s-a dovedit extrem de atent, vrând să afle cum se mai simţea unchiul şi mă- tuşă-sa) îl rugă să-i ofere braţul doamnei Meagles pentru a trece în sufragerie. Şi când se aşează la dreapta doamnei Meagles, domnul Meagles avea un aer satisfăcut, ca şi cum întreaga lui familie ar fi fost de faţă.

Tot farmecul firesc din ajun se risipise. Comesenii

— ca şi bucatele în sine — erau călii, fără haz, răsuflaţi, şi toate astea din pricina acestui micuţ şi sărman prostănac, tânărul Lipitoare. Nu prea vorbăreţ din fire, acum se vedea victima unei slăbiciuni speciale, cauzate numai şi numai de prezenţa lui Clennam. Se vedea nevoit tot mereu, chinuitor, să se uite la acest om, din care pricină monoclul îi pică ba în supă, ba în paharul cu vin, ba în farfuria doamnei Meagles, ca până la urmă să şi-l atârne la spate ca pe un şnur de clopoţel, deseori readus dizgraţios în faţă de vreunul din valeţii aceia soioşi.

Năucit de repetatele pierderi ale acestui accesoriu, care se îndărătnicea să nu stea locului, la ochi, din ce în ce mai intimidat de câte ori se uita la misteriosul Clennam, ducea ba lingura la ochi, ba furculiţa, ba chiar şi unele obiecte 'străine, pe care le lua de pe masă întinsă. Faptul că-şi dădea seama de aceste stînpăcii n-a făcut decât să-i sporească şi mai mult zăpăceala, dar nici vorbă să-l descătuşeze de nevoia de a-1 privi pe Clennam. Şi ori de câte ori Clennam spunea

---

31 Aripa cea mai veche a palatului (Tudor) a fost afectată încă din vremea lui George al II-lea locuinţelor pentru slujitorii cei mai distinşi ai Coroanei.

32 Legenda, potrivit căreia sarcofagul lui Mahomet ar fi plutit în aer In cavoul lui, a fost infirmată abia în 1814, cu ocazia călătoriei la Medina a exploratorului şi orientalistului elveţian Johann Ludwig Burckhardt (1784—1817).

ceva, nefericitul tânăr cădea pradă în toată legea spaimei că de fapt el, prin vreun vicleşug, ajungea la acelaşi punct, şi anume, voia să ştie, ştiţi... '

De aceea, era îndoielnic că dineul să fi fost agreabil altcuiva, cu excepţia domnului Meagles, care s-a bucurat din plin de prezenţa tinărului Lipitoare. La fel cum simpla sticluţă cu apa de aur din poveste se prefăcea în- tr-o fântâna când era vărsată, tot aşa se întâmpla şi cu domnul Meagles, căruia i se părea că acest vlăstar de Lipitoare dădea mesei mireasma întregului arbore genealogic. În prezenţa acestuia, frumoasele lui calităţi, francheţea şi originalitatea, păleau; el nu mai era la fel de degajat, de natural; părea să tindă către ceva care nu-i aparţinea, nu era el însuşi. Ciudată atitudine din partea domnului Meagles! Unde s-ar mai fi putut întâlni un caz asemănător!

În cele din urmă această duminică ploioasă făcu loc unei nopţi la fel de ploioase. Tânărul Lipitoare luă o birjă până acasă, iar antipaticul Gowan plecă pe jos, însoţit de nu mai puţin antipaticul câine. Pet îşi dăduse tot timpul osteneala în chip cât mai graţios să se poarte frumos cu Clennam, dar Clennam fusese puţin rezervat după gustarea de dimineaţă, adică, mai bine spus, ar fi putut fi dacă s-ar fi îndrăgostit de ea.

Revenise în odaia lui şi, după ce se aruncă din nou în jilţul de lângă foc, domnul Doyce bătu la uşă, cu o lumânare în mină, ca să-l întrebe la ce oră avea de gând să plece a doua zi. Această chestiune odată pusă la punct, Arthur îi spuse câteva cuvinte lui Doyce despre Gowan ăsta — cum că i-ar mai fi „umblat mult şi bine prin „minte dacă ajungea să fie rivalul său “.

—> N-are cine ştie ce perspective ca pictor, zise Clennam.

— Nu, întări Doyce.

Domnul Doyce rămăsese în picioare, cu un sfeşnic într-o mină, iar cu cealaltă în buzunar, privind atent flăcăruia luminării, ca şi cum ar fi intuit că se vor mai spune şi alte cuvinte.

— Bunul nostru prieten mi s-a părut niţel schimbat şi prost dispus după venirea iui Gowan azi-dimineaţă, zise Clennam.

— Da, încuviinţă Doyce.

• — Dar nu şi fiica sa, spuse Clennam.

— Nu, zise Doyce.

Urmă o tăcere de amândouă părţile. Domnul Doyce, încă privind flacăra luminării, reluă pe un ton potolit:

— Fapt este că el şi-a dus de două ori fiica în străinătate, din dorinţa de a fi cât mai departe de domnul Gowan. El îşi închipuie mai degrabă că faţa e înclinată să ţină la el; domnul Meagles are îndoieli chinuitoare, şi sunt cu totul de acord cu el, ca şi dumneata, cred, în legătură cu reuşita unei asemenea căsătorii.

-— Sunt...

Clennam se înecă, tuşi şi se întrerupse.

— Ei, ai răcit, spuse Daniel Doyce, fără să-l privească.

— Sunt logodiţi, desigur? Întrebă Clennam într-o doară.

— Nu. După cum mi s-a spus, cu siguranţă nu. Tânărul i-a cerut mâna, dar nu i s-au făcut nici un fel de promisiuni. De când s-au întors, recent, prietenul nostru a încuviinţat o vizită pe săptămână, dar asta-i tot. Minnie nu şi-ar dezamăgi părinţii. Dumneata ai călătorit împreună cu ei şi presupun că ţi-ai dat seama cât sunt de legaţi. Tot ce e între Minnie şi domnul Gowan, nu mă îndoiesc, vedem şi noi.

— Ah! Am văzut destul! Exclamă Arthur.

Domnul Doyce îi ură noapte bună pe tonul omului
Care, auzind un strigăt de tristeţe, ca să nu spunem de deznădejde, caută să dea puţin curaj şi speranţă celui care l-a rostit. Asemenea ton făcea parte din ciudăţeniile sale, ca unul din ceata năstruşnicilor; altminteri, de unde să fi auzit el aşa ceva, fără ca şi lui Clennam să-i fi ajuns la urechi?

Ploaia cădea în stropi grei pe acoperiş, biciuia pămîn- tul şi picura de pe iederă şi de pe crengile copacilor desfrunziţi. Ploaia cădea apăsător-, mohorât, într-o noapte a lacrimilor.

Dacă Arthur n-ar fi luat hotărârea de a nu se îndrăgosti de Pet, dacă ar fi avut slăbiciunea să se lase prins în mreaja farmecelor ei, dacă încet-încet s-ar fi convins pe sine să pună toată seriozitatea fiinţei lui, toată forţa speranţelor sale şi toată bogăţia caracterului său matur pe o singură carte!

Dacă făcea asta şi apoi îşi dădea seama că totul era pierdut, atunci, în seara aceea, s-ar fi simţit pur şi simplu nefericit. Dar aşa...

Dar aşa, ploaia cădea apăsător, mohorât.

Capitolul XVIII

PRETENDENTUL MICAl DORRIT

MICA DORRIT nu împlinise încă douăzeci şi doi de • ani fără să-şi fi găsit un peţitor. Veşnic tânărul arcaş lansa când şi când, până şi în sumbra închisoare Marshalsea, nişte săgeţi pricăjite dintr-un arc mucegăit, dând aripi vreunui deţinut.

Dar pretendentul Micuţei Dorrit nu era deţinut, ci fiul sentimental al unui temnicer. Tatăl lui spera să-i lase moştenire, la timpul cuvenit, o cheie neîntinată. Încă din copilărie îl familiarizase cu îndatoririle slujbei lui şi îi sădise în cuget ambiţia de a menţine zăvorul puşcăriei în familie. Cât timp postul era încă ocupat, tânărul
O ajuta pe maică-sa, care ţinea o tutungerie, proprietatea acesteia, o prăvălioară curată, de pe Horsemonger

Lane *, în colţul străzii (tatăl lui fiind unul din temnicerii care nu locuiau în închisoare), cu o bună clientelă din rândurile deţinuţilor.
' De mulţi ani în urmă, atunci când ţinta afecţiunii sale se afla de obicei în jilţul micuţ din dreptul paravanului înalt dinaintea căminului, tânărul John (cu numele de familie Chivery), nu mai vârstnic decât ea, o urmărea din ochi plin de curiozitate şi admiraţie.

Când se zbenguia cu ea în curte, jocul lui preferat era, pasămite, să o închidă prin unghere şi apoi să-i dea drumul, dar cu preţul unor sărutări adevărate. Mai târziu, când băiatul crescuse destul ca să poată privi pe gaura cheii de la poarta principală, deseori punea jos masa de prânz sau cina, destinate tatălui său, ca să se ducă, aşa cum putea şi el, să se uite la fetiţă de dincolo, dinafară; îl trăgea la un ochi tot zgâindu-se prin „perspectiva" aceea pe unde şuiera curentul de aer.

Dacă fidelitatea micului John slăbise cumva în zilele mai puţin străvezii ale adolescenţei, când băieţii cam umblă cu încălţările neîncătărămate şi nu se prea sinchisesc de aparatul digestiv, curînd el însă puse piciorul în prag şi apucă bine frânele. La nouăsprezece ani, mina lui scrise cu creta pe zidul din faţa odăii ei, cu ocazia aniversării zilei sale de naştere: „Bun venit, dulce copilă a zânelor! “La douăzeci şi trei de ani, aceeaşi mină oferea tremurând, în fiecare duminică, ţigări Părintelui închisorii Marshalsea, tatăl reginei inimii lui.

Tânărul John era mic de stat, cu picioarele cam slabe şi părul de un blond şi mai slab. Unul din ochi (poate cel cu care avea obiceiul să se uite pe gaura cheii) era de **asemenea** slab şi părea mai mare ca celălalt, ca şi cum **nu se putea** aduna. Era în acelaşi timp o fire delicată; **avea un** suflet mare, poetic, expansiv şi cinstit.

Deşi prea umil pentru a-şi face visuri în legătură cu stăpâna inimii Iui, tânărul John cumpănise subiectul ataşamentului său din toate unghiurile, cu umbrele şi luminile sale. Continuând operaţia până ajunse la rezultate fericite, el descoperi, fără să se laude, anumite potriviri. Să spunem că treburile mergeau bine şi ei s-ar fi unit. Ea, fiica închisorii Marshalsea, el, temnicerul. Ce potrivire. Să spunem că el ajungea temnicer cu locuinţa acolo. Ea va dispune, oficial, de camera pe care de atâta amar de vreme o ţinea cu chirie. Odaia prezenta un avantaj. Dacă te ridicai în vârful picioarelor, puteai vedea dincolo de zidul împrejmuitor; cu un grilaj pentru fasole spaniolă, vreun canar, doi, iată un boschet de toată frumuseţea. Pe urmă, cum amândoi aveau să trăiască unul pentru altul, până şi poarta temniţei ar fi căpătat o anumită graţie.

Separaţi de lume (în afară de acea parte închisă aici), ale cărei griji şi tulburări n-aveau să le cunoască decât din auzite, din istorisirile pelerinilor zăbovind cu ei în drum spre Sanctuarul Datornicilor, cu boschetul deasupra gheretei, ei vor lucra în voie duşi de curentul timpului. Într-un cămin fericit, absolut idilic. Tânărul John, cu lacrimi în ochi, desăvârşi tabloul, punând o piatră funerară în cimitirul vecin, aproape zid în zid cu închisoarea, care purta următoarea inscripţie duioasă: „în memoria lui JOHN CHIVERY, şaizeci de ani temnicer şi cincizeci de ani temnicer-şef în închisoarea Marshalsea, stins din viaţă la 31 decembrie 1886, în vârstă de 83 ani, respectat de toţi cei ce l-au cunoscut. De asemenea, şi în memoria prea iubitei şi prea credincioasei lui soţii, AMY, născută DORRIT, care n-a supravieţuit acestei pierderi nici măcar patruzeci şi opt de ore şi care şi-a dat ultima suflare în aceeaşi temniţă Marshalsea. Acolo s-a născut ea, acolo a trăit, acolo a murit. “

Soţii Chivery nu erau străini de pasiunea fiului lor, • — care, într-adevăr, în unele ocazii excepţionale, îl aducea într-o asemenea stare de spirit, încât se vedea împins să fie arţăgos cu clienţii, primejduind afacerile — iar ei, la rându-le, au tras anumite concluzii, fiecare în felul său.

Doamna Chivery, femeie precaută, atrase atenţia soţului ei să ţină seamă de faptul că situaţia în viitor a fiului lor la Marshalsea se consolida cu certitudine prin alianţa cu domnişoara Dorrit, care avea ea însăşi o poziţie privilegiată în închisoare, unde era foarte respectată.

Doamna Chivery îl mai rugase pe soţul ei să fie atent, că dacă, pe de o parte, John al lor avea resurse materiale şi un post de încredere, pe de altă parte, domnişoara Dorrit fiind de familie aleasă, impresia ei (a doamnei Chivery) era că două jumătăţi fac un întreg.

Doamna Chivery, vorbind ca o mamă, nu ca un diplomat, îl mai rugase pe bărbatul ei, dintr-un punct de vedere diferit, să-şi aducă aminte că John al lor niciodată nu fusese prea robust şi că iubirea destul îl slăbise şi-l chinuise, şi să nu-1 împingă să-şi facă sieşi vreun rău, căci nu puteau şti de ce ar fi fost în stare dacă-1 contraziceau.

Aceste argumente l-au impresionat atât de puternic pe domnul Chivery, un om îndeajuns de zgârcit la vorbă, încât mai multe duminici în şir, dimineaţa, îi dădu fiului său ceea ce numea el „o palmă cu noroc “, vrând prin aceasta să spună că-i va merge bine, pregătindu-1 astfel să-şi destăinuie chiar în ziua aceea pasiunea, cu succes. Dar tânărul John n-a avut niciodată destul curaj ca să facă această destăinuire; şi mai cu seamă în asemenea ocazie el se întorcea supărat la debitul de tutun şi îşi vărsa focul pe clienţi.

În această situaţie, ca dealtm interi totdeauna, Mica Dorrit rămânea ultima care să fie luată în considerare. Fratele şi sora ei aflaseră şi îşi dădeau aere de superioritate, făcând din asta un fel de păr de care agăţau flamura zdrenţuită a vechii poveşti cu familia lor de viţă nobilă. Sora ei susţinea blazonul familiei luîndu-1 în zeflemea pe sărmanul îndrăgostit, care dădea târcoale temniţei în speranţa că-şi va zări iubita. Tip susţinea blazonul familiei, şi pe al său personal, umflându-se în pene cu sângele lui albastru, lăudându-se trufaş, pe terenul micuţ de popice, că nu mai e mult până când un anumit domn necunoscut va lua de ceafă un maimuţoi pipernicit, al cărui nume nici nu merită să-l pomenească.

Dar aceştia nu erau singurii membri din familia Dorrit care trăgeau spuza pe turta lor. Nu, nu. Părintele închisorii Marshalsea se presupunea, firește, că nu ştie nimic de toată daravera: sărmana lui demnitate nu putea coborî atât de jos. Acceptă totuşi duminica trabu- cele, şi încă bucuros; câteodată catadicsea chiar să se plimbe în sus şi în jos prin curte, fumând binevoitor unul din ele, însoţit de cel care i le dăruise, acesta fiind mândru atunci şi numai speranţe. Cu nu mai puţină promptitudine şi condescendenţă primea atenţiile lui Chivery- senior, care totdeauna îi ceda propriul său jilţ şi ziarul când bătrânul venea în gheretă, el fiind de serviciu; acesta îi şi propusese chiar că, ori de câte ori avea chef, după căderea întunericului, să-şi dezmorţească picioarele, tihnit, în curtea exterioară şi să se uite pe stradă, nestânjenit de nimeni. Dacă nu se folosea de acest din urmă hatâr, era numai pentru că lumea dinafară nu-l mai atrăgea; altminteri, lua tot ce i se dădea, uneori spunând: „Grozav de bine crescut e Chivery acesta; foarte atent om şi foarte respectuos. La fel şi tânărul Chivery; zău, aproape au simţul delicat al situaţiei omului aflat aici. O familie de oameni foarte cumsecade, într-adevăr, aceşti Chivery. Purtarea lor mă satisface.[41]

Tânărul Chivery, devotat, privea familia, în tot acest timp, cu veneraţie. O dată măcar nu s-a gândit să se împotrivească pretenţiilor lor, ba mai avea şi respect pentru jalnica lor parodie de nobleţe. Cât despre a lua în nume de rău jignirile aduse de fratele ei, deşi avea firea cea mai paşnică, ar fi socotit un sacrilegiu dacă deschidea gura sau ridica braţul împotriva acestui gentleman infailibil. Îşi făcea griji că nu cumva acest suflet nobil să fie ofensat; mai mult încă, îşi dădea seama că aşa ceva nu s-ar fi potrivit cu nobleţea lui şi căuta pe toate căile să liniştească şi să împace sufletul său ales. Pe tatăl ei, un gentleman la ananghie — un gentleman cu un spirit plin de fineţe şi curtenitor în purtare, care totdeauna s-a arătat îngăduitor cu el — îl stima profund. Pe sora ei o considera orgolioasă şi mândră, o tânără domnişoară cu un nemărginit talent însă, care n-ar putea uita trecutul. Drept chezăşie instinctivă pentru superioritatea Mâcăi Dorrit şi pentru deosebirea care exista între ea şi restul familiei sale stătea faptul că o iubea şi 0 onora pur şi simplu deoarece era aşa cum era.

Debitul de tutun din colţul străzii Horsemonger Lane se afla instalat într-o casă rustică, având un singur cât, cu un dublu avantaj: primea miasmele din curtea închisorii Horsemonger Lane şi dispunea de un loc retras de promenadă, de-a lungul zidurilor acelui plăcut aşează- mint. Prăvălioara era de proporţii prea modeste ca să aibă drept firmă, ca de obicei, un scoţian[33] în mărime naturală, de aceea avea unul micuţ, fixat pe un suport deasupra uşii de la intrare, ca un heruvim alungat din rai, nevoit să îmbrace fustanela muntenilor.

Într-o duminică, după un prânz servit devreme, alcătuit din friptură la cuptor, tânărul John ieşi pe portalul astfel decorat, să-şi facă obişnuita vizită duminicală; nu se ducea cu mâna goală, ci cu un plocon de trabuce. Era curat îmbrăcat, într-o haină de culoarea prunei, vinete, cu un guler de catifea neagră, lat, cât îi permitea statură; vestă de mătase, împodobită cu nişte rămurele de aur, o cravată decentă, foarte la modă pe vremea aceea, reprezentând fazani liliachii pe un fond gălbui; pantaloni atât de generos dungaţi lateral, încât fiecare picior părea o lăută cu trei corzi; şi o pălărie pompoasă, foarte înaltă şi ţeapănă. Când prudenta doamnă Chivery observă că pe lângă toate aceste podoabe John al ei mai purta şi o pereche de mănuşi albe din piele de ied şi un baston cu un mic stâlp indicator condus de o mână din fildeş, care îi arăta drumul pe unde să meargă, când îl văzu în ţinuta asta scorţoasă de paradă, dând colţul străzii la dreapta, ea se adresă domnului Chivery, care era atunci acasă, că „tare i se pare că ştie încotro bate vântul “.

În acea duminică după-amiază deţinuţii primiseră un mare număr de vizitatori, şi Părintele închisorii Marshalsea rămăsese în odaia lui, ca să-i întâmpine pe cei
Veniţi să i se prezinte. După ce dădu ocol curţii, pretendentul Mâcăi Dorrit, cu inima bătând mai iute în piept, urcă scara şi ciocăni la uşa tatălui.

— Poftim, poftim! Se auzi un glas mieros dinăuntru.

Vocea tatălui, a tatălui ei, Părintele închisorii Marshalsea! Stătea într-un jilţ, cu tichia lui de catifea neagră în vârful capului, cu ziarul în mină, iar pe masă, lăsaţi ca din întâmplare, trei şilingi, şase pence. Mai erau şi două scaune la îndemână; totul pregătit pentru primirea oaspeţilor.

— Aa, tânărul John! Ce mai faci, ce mai faci?!

— Destul de bine, vă mulţumesc, domnule. Sper că şi dumneavoastră vă simţiţi la fel.

— Da, John Chivery... da. N-am de ce mă plânge.

— Mi-am îngăduit, domnule, de a..

— 4 Eh?...

La acest punct al conversaţiei, Părintele închisorii Marshalsea ridica totdeauna sprâncenele, luând un aer de amabilitate distrată şi zâmbind absent.

— ... Câteva ţigări de foi, domnule.

— Oh! (Deocamdată, cât se poate de nedumerit.) Mulţumesc, tinere, mulţumesc, Dar, zău, mi-e teamă că sunt prea... Nu? Bine, atunci nu mai spun nimic despre asta. Pune-le, dacă vrei, tinere, pe prichiciul căminului. Şi ia loc, ia loc. Nu eşti străin aici, John.

— Mulţumesc, domnule, desigur... domnişoara... (aici tânărul John îşi răsuci pălăria lui mare în mâna stânga, aşa cum se mişcă încet o cursă de şoareci)... domnişoara Amy se simte bine, domnule?

---

33 Pînă de curînd, în Anglia, firma debitelor de tutun reprezenta un scoţian, în mărime naturală şl cu costum naţional, pur- tînd în mînă o tabacheră cu tutun de prizat.

. — Da, John, da; foarte bine. E plecată.

— Serios, domnule?

— Da, John. Domnişoara Amy a ieşit să ia puţin aer. Copiii mei pleacă deseori. Dar e natural, ia vârsta
Lor, John.

— Aşa este, bineînţeles, domnule.

— Să ia aer. Să ia aer. Da. (Bătea cu degetele uşor darabana în masă şi ridicase ochii spre fereastră.) Amy s-a dus să ia puţin aer pe Podul de Fier. În ultima vreme a arătat o predilecţie pentru Podul de Fier şi se pare că-i place să se plimbe acolo mai mult decât altundeva. Tatăl dumitale, John, nu e de serviciu acum, cred, adăugă, revenind la subiect.

— Nu, domnule, intră mai târziu, după-amiază. Din nou îşi răsuci pălăria aceea mare, şi apoi tânărul John mai spuse, sculându-se în picioare: Mă tem că trebuie să-mi iau rămas bun, domnule.

— Aşa repede? La revedere, tinere. Lasă, lasă (cu cea mai mare condescendenţă), nu mai scoate mănuşile. Dă mâna aşa, doar ştii că nu eşti străin aici.

Încântat la culme de primirea amabilă, tânărul John coborî scara. Pe drum, în jos, întâlni câţiva deţinuţi adu- când vizitatori pentru a fi prezentaţi, şi în clipa aceea, ca din întâmplare, el tocmai striga peste balustradă, foarte răspicat:

— Iţi rămân deosebit de *recunoscător,* John, pentru mica dumitale atenţie!

Pretendentul Mâcăi Dorrit abia apucă să pună bănuţul cuvenit pe tava[34] pentru vamă de la Podul de Fier şi să facă vreo câţiva paşi dând ocol din priviri în căutarea făpturii prea cunoscute şi mult iubite, când o şi văzu. La început se temuse că n-o va găsi acolo; dar îndreptându-se către partea dinspre Middlesex, îi apăru în cale, stând liniştită şi privind fluviul. Era dusă pe gânduri, iar el se întreba la ce s-o fi gândind. Dinainte-i, o încăierare de acoperişuri şi hogeaguri, mai puţin învăluite în fum decât în timpul săptămânii; în depărtare se iţeau catargele şi turlele bisericilor. Poate că la toate acestea se gândea.

Mica Dorrit medită îndelung; era atât de adâncită în visare, încât, deşi pretendentul ei rămăsese acolo tăcut multă vreme, după părerea lui, şi de două sau trei ori se retrăsese ca să vină pe urmă înapoi, în acelaşi loc, ea tot nu făcuse nici o mişcare. Aşa că, până la urmă, îşi luă inima în dinţi, se apropie de ea şi, ca şi cum ar fi trecut pe acolo din întâmplare, începu să-i vorbească. Era un loc liniştit. Acum sau niciodată era momentul să stea de vorbă cu ea.

Înainta aşadar, dar ea nu păru să audă paşii până când nu ajunse foarte aproape. Când spuse: „Domnişoară Dorrit! “tresări şi se dădu înapoi, chipul ei exprimând teamă şi un soi de dezgust care pe tânăr îl întristă nespus de mult. Deseori îl ocolise până atunci — de fapt, totdeauna îl ocolise, de multă, multă vreme. În atâtea J'în- duri făcuse calea întoarsă şi dispăruse văzîndu-1 că vine către ea; de aceea, nefericitul John nu mai putea crede într-o simplă întâmplare. A nădăjduit însă că era din pricina timidităţii, a firii ei retrase, dintr-o tainică intuire a dragostei lui pentru ea şi nu din aversiune. Iar acum, acea expresie efemeră spunea parcă: „Dumneata, tocmai dumneata J Aş fi preferat să întâlnesc pe oricine altcineva din lumea asta, în afară de dumneata! “

N-a fost însă decât o expresie vremelnică, pentru că se risipi numaidecât, şi spuse cu glasul ei firav., blând i

— Oh, domnule John! Dumneata erai?

Dar ea simţi ce trebuie să fi gândit el, cum şi el îşi dăduse seama ce era în sufletul ei, şi se uitau unul la altul deopotrivă de nedumeriţi.

— Domnişoară Amy, tare mă tem că am izbutit să te stânjenesc vorbindu-ţi.

— Da, întrucâtva. Eu... eu venisem aici să fiu singură, şi mă credeam singură.

— Domnişoară Amy, mi-am îngăduit să fac drumul până aici pentru că domnul Dorrit, pe la care am trecut adineauri, a pomenit întâmplător că dumneata...

Se simţi şi mai mâhnit când ea murmură pe neaşteptate:

— Oh, tată, tată! Pe un ton sfâşietor şi întorcând capul în altă parte.

— Domnişoară Amy, sper că nu te-am neliniştit rostind numele domnului Dorrit. Te asigur că era cât se poate de bine dispus şi mi-a arătat mai multă bunăvoinţă ca de obicei chiar; a avut bunătatea să-mi spună că nu sunt un străin în ochii săi şi s-a dovedit, în fel şi chip, grozav de îndatoritor.

Spre nespusa consternare a pretendentului ei, Mica Dorrit, cu faţa întoarsă, ascunsă în mâini, şi legănându-se a durere, murmură:

— O, tată, cum ai putut! O, dragă, dragă tată, cum ai putut, cum ai putut face una ca asta!

Bietul băiat continuă s-o privească, stăpânit de o neţărmurită simpatie, dar fără a şti cum să procedeze, până în clipa când o văzu că-^şi scoate batistă şi o duce la obrazul încă întors şi apoi pleacă în fugă. La început rămase ţintuit locului; apoi porni în goană după ea.

— Domnişoară Amy, te rog! Fii bună şi opreşte-te o clipă! Domnişoară Amy, dacă unul din noi trebuie să plece, atunci *eu* sunt acela. Nu mi-aş ierta niciodată dacă ar fi să cred că eu te-am făcut să fugi astfel.

---

34 Pentru intrarea pe Podul Southwark, pînă în 1864 se plătea vamă un *penny,* pe o tavă de alamă aşezată la fereastra gheretei vameşului.

Glasul tremurat şi sinceritatea lui neprefăcută o determinară pe Mica Dorrit să se oprească.

— Oh! Nu ştiu ce să fac! Strigă ea. Nu ştiu ce să fac!

' Pentru tânărul John — care n-o mai văzuse niciodată pierzându-şi cumpătul, stăpânirea de sine, totdeauna şti- ind-o că se domina, că se bizuia numai pe sine, încă din fragedă copilărie — tristeţea ei, care nu-i era deloc indiferentă şi a cărei cauză credea că este, îl tulbură în aşa măsură, încât tremura din tot trupul, începând de la pălăria enormă şi până la pingelele încălţărilor. Simţi nevoia să se explice. S-ar fi putut să nu-1 înţeleagă, să creadă că avea intenţii sau planuri care lui nici prin gând să nu-i fi trecut. O rugă să-i asculte explicaţiile, spunând că aceasta era cea mai mare favoare pe care putea să i-o acorde.

— Domnişoară Amy, ştiu foarte bine că familia dumitale e cu mult mai presus de a mea. Ar fi în zadar să ascund acest lucru. N-am auzit până acum ca un Chivery să fi aparţinut vreodată lumii bune şi n-aş face josnicia de a falsifica adevărul într-o chestiune atât de importantă. Domnişoară Amy, ştiu foarte bine că fratele dumitale, cu sufletul lui mare, de asemenea şi talentata dumitale soră mă dispreţuiesc de la înălţimea poziţiei lor. Nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-i respect, să sper că le voi cî. Ştiga prietenia, să-mi ridic ochii din situaţia mea umilă spre rangul unde sunt plasaţi, pentru că, fie că-s privit din unghiul de vedere al debitului de tutun ori din cel al gheretei, ştiu că poziţia mea e umilă, şi să le urez mereu sănătate şi fericire.

Sărmanul băiat dădea dovadă de atâta sinceritate, dar era un contrast între rigiditatea pălăriei şi moliciunea firii lui (şi poate şi a minţii) de-a dreptul înduioşător. Mica Dorrit îl imploră să nu subaprecieze nici propria lui persoană, nici situaţia lui socială, şi, mai cu seamă, să-şi scoată din cap ideea că ea s-ar socoti cumva superioară lui în această privinţă. Asta îl mai consolă puţin.

— Domnişoară Amy, reluă el apoi, bâlbâindu-se, de multă vreme... de nemărginită vreme... de o veşnicie parcă... doresc din toată inima să-ţi spun ceva. Îmi dai voie să-ţi spun?

Involuntar, Mica Dorrit tresări din nou, aflată lângă el, şi pe chipul ei trecu aceeaşi umbră imperceptibilă ca mai înainte; stăpânindu-se, ea continuă drumul în pas foarte iute până la jumătatea podului, fără să-i răspundă.

— îmi dai voie... domnişoară Amy, te întreb însă cu toată smerenia... îmi dai voie să-ţi spun? Am şi avut nenorocul să te fac să suferi, fără să fi vrut câtuşi de puţin. Cerul mi-e martor! Nu trebuie să te temi că-ţi voi spune ceva fără permisiunea dumitale. Pot fi nefericit şi de unul singur, pot păstra deznădejdea numai pentru mine; de ce să-mi împart nefericirea şi deznădejdea cu cea pentru care m-aş arunca peste acest parapet dacă ştiu că astfel îi procur o clipă de bucurie! Nu, nu e mare lucru, aş face asta şi pentru nimica toată!

Dezolarea din inima tânărului, ferchezuit cum era, l-ar fi putut face caraghios, noroc însă că era un om delicat, şi această însuşire îi conferea respectabilitate. Mica Dorrit îşi dădu astfel seama cum trebuia să procedeze.

— Te rog, John Chivery, replică ea, tremurând, dar pe un ton calm, deoarece ai avut amabilitatea să mă-n- trebi dacă ţi-e îngăduit să-mi vorbeşti... te rog, nu-mi spune nimic.

_ — Niciodată, domnişoară Amy?

— Nu, te rog. Niciodată.

— O, Doamne! Oftă tânărul John.

— Dar poate, în schimb, îmi vei da voie să-ţi spun eu ceva. Vreau să-ţi vorbesc cu toată seriozitatea şi cât mai limpede posibil. Când ai să te mai gândeşti la noi, John... adică Ia fratele, la sora mea şi la mine... nu te gândi la noi ea şi cum am fi întrucâtva altfel decât ceilalţi; căci, orice am fi fost noi cândva — despre care eu, una, mare lucru nu prea ştiu — demult am încetat să mai fim, şi niciodată nu vom mai putea fi. E mult mai bine pentru dumneata, mult mai bine pentru alţii, dacă vei proceda aşa, decât să faci cum faci acum.

Tânărul John o încredinţă mâhnit că va căuta să ţină minte cele spuse şi că va fi foarte bucuros să facă tot ce doreşte ea.

— În ce mă priveşte, adăugă Mica Dorrit, gândeşte-te cât poţi mai puţin la mine; cu cât te vei gândi mai puţin, cu atât va fi mai bine. Dacă totuşi o vei face, John, să nu te gândeşti la mine decât că la fata pe care ai văzut-o cres- când în închisoare, totdeauna ocupată cu o seamă de treburi; ca la o fată slabă, retrasă, împăcată, neocrotită. Aş dori să-ţi atrag atenţia îndeosebi că de îndată ce plec, lă- sînd în urmă poarta închisorii, sunt singură şi fără ocrotire.

El spuse că va face tot ce dorea ea. Dar de ce ţinea oare domnişoara Amy atât de mult să-i atragă atenţia asupra acestui lucru?

— Deoarece, răspunse Mica Dorrit, ştiu că pot avea deplină încredere că nu vei uita ziua de astăzi şi că nu-mi vei mai spune nimic. Eşti atât de generos şi ştiu că mă pot încrede în dumneata în acest sens... acum şi în viitor, totdeauna. O să-ţi dau numaidecât dovada că am deplină încredere în dumneata. Îmi place locul ăsta unde stăm acum de vorbă mai mult decât oricare altul din câte cunosc (lui John i se păru că obrazul ei, care niciodată nu era prea viu colorat, pălise, dar numaidecât se rumeni din nou) şi s-ar putea să revin deseori aici. Ştiu că nu-i nevoie decât să-ţi spun acest lucru ca să fiu absolut sigură că niciodată nu vei veni aici în căutarea mea. Sunt sigură... absolut sigură!

Putea conta pe asta, o înredinţă tânărul John. Se simţea cel mai nenorocit dintre muritori, dar cuvântul ei era mai mult decât lege pentru el.

— Adio, John, mai spuse Mica Dorrit. Sper ca într-o zi să ai o soţie bună şi să fii un om fericit. Sunt sigură că meriţi să fii fericit, şi vei fi, John!

Când îi întinse mâna rostind aceste cuvinte, inima care bătea sub jiletca înflorată (cumpărată ieftin, de gata, dacă e să se spună tot adevărul) crescu până la proporţiile inimii unui om de onoare, şi sărmanul băiat, de rând, neavând destul loc s-o cuprindă, izbucni în lacrimi.

— O, nu plânge! Exclamă Mica Dorrit, plină de compasiune. Nu, nu! Adio, John. Domnul să te aibă în paza lui!

— Adio. Domnişoară Amy, adio!

Cu aceste cuvinte o părăsi, după ce observă că se aşezase pe colţul unei bănci şi. Că îşi sprijinise nu numai mâna ei micuţă de zidul zgrunţuros, ci îşi pusese şi capul, de parcă i se împovărase, cotropită de tristeţe.

Era tabloul înduioşător al nimicniciei omeneşti să-l vezi pe pretendentul ei, cu pălăria-i mare lăsată peste ochi, cu gulerul de catifea ridicat de parcă ploua, haina de culoarea prunei vinete încheiată până sus, ca să-i ascundă jiletca de mătase numai rămurele de aur, cu toiagul de direcţie îndreptat neîndurător către casă, furişîn- du-se pe cele mai afurisite străduţe lăturalnice, şi, în mers, întocmindu-şi următorul nou epitaf, destinat unei pietre tumulare din cimitirul Sf. Gheorghe:

„Aici odihnesc rămăşiţele pământeşti ale lui JOHN CHIVERY, care niciodată n-a făcut nimic demn de a fi pomenit şi care a murit de inimă rea către sfârşitul anului 1826[35], lăsând cu limbă de moarte ca numele AMY să fie săpat peste cenuşa sa; dorinţa i-a fost îndeplinită de preaîndureraţii lui părinţi."

Capitolul XIX

Tatăl închisorii marshalsea în două sau trei IPOSTAZE

FRAŢII William şi Frederick Dorrit, măsurând în lung şi-n lat curtea de plimbare a închisorii — bineînţeles în partea aristocratică, unde umblau numai feţele simandicoase, căci, pentru a-şi menţine prestanţa, Tatăl avea grijă să nu se prea ducă printre progeniturile lui din partea calicimii, în afară de duminicile dimineaţa, în zilele de Crăciun şi alte sărbători, de care ţinea socoteală cu sfinţenie, şi cu care prilej venea să pună mâna pe creştetul copiilor, binecuvântând aceşti tineri insolvabili cu o bunăvoinţă cât se poate de grăitoare — cei doi fraţi, măsurând împreună, aşadar, în lung şi-n lat, curtea de plimbare a închisorii, ofereau un spectacol de neuitat. Frederick cel liber, atât de umil, de cocârjat, veşted şi spălăcit; William cel întemniţat, atât de curtenitor, de condescendent, atât de conştient (cu bunăvoinţă) de poziţia ocupată — iată în ce sens; numai, şi în nici o altă privinţă, aceşti fraţi ofereau un spectacol dinaintea căruia să te tot minunezi, nu şagă.

Se plimbau în sus şi-n jos prin curte, duminică seara, tocmai când avea loc întâlnirea dintre Mica Dorrit şi pretendentul ei pe Podul de Fier. Puseseră ţara la cale pentru ziua aceea, salonul de primiri fusese deosebit de frecventat, numeroase noi prezentări avuseseră loc, cei trei şilingi şi şase pence lăsaţi întâmplător pe masă sporiseră ca din întâmplare până la doisprezece şilingi, iar Tatăl închisorii Marshalsea îşi reîmprospăta puterile în- văluindu-se în norul de fum al unui trabuc.

Pe când umbla de colo-colo, potrivindu-şi afabil pasul cu târşiitul fratelui său, modest în superioritatea lui, dar atent cu această biată făptură, răbdător cu el şi exteriori- zîndu-şi toleranţa faţă de metehnele acestuia prin fiecare rotocol de fum care-i scăpa de pe buze, minat în sus

De avântul de a trece peste zidul semănat cu ţepuşe, era un spectacol dinaintea căruia să te tot minunezi, nu şagă.

Fratele său Frederick, cu ochi timpi, mâini bicisnice, adus de spinare şi greu de cap, îşi tira supus paşii lângă el, acceptând oblăduirea acestuia aşa cum accepta orice întâmplare în labirintul lumii unde se rătăcise. Ţinea în mina obişnuitul cornet de hârtie de un brun-şters, din care lua când şi când câte o priză sărăcuţă de tutun. După ce trăgea pe nas, şovăind, se uita la frate-său, nu fără admiraţie, ducea mâinile la spate şi se târşiia mai departe alături de acesta, până când mai luă o priză ori stătea locului că să dea roată din priviri, poate fiindcă deodată se trezea că-i lipseşte clarinetul.

Vizitatorii celor din închisoare se risipeau pe măsură ce se înteţeau umbrele nopţii, dar curtea era încă destul de populată, căci majoritatea deţinuţilor, fiind afară, îşi conduceau prietenii până la poartă. Când cei doi fraţi treceau prin curte, William cel întemniţat se uita în jur după temenele, la care răspundea ridicând graţios pălăria, şi, cu un aer îndatoritor, îl apăra pe Frederick cel liber de a se ciocni de lume, sau de a fi îmbrâncit în vreun zid. Deţinuţii, în general, nu se lăsau prea lesne impresionaţi, dar chiar şi ei, după felul lor diferit de a se minuna, găseau, pare-se, în cei doi fraţi un spectacol dinaintea căruia să te tot minunezi, nu şagă.

— Eşti puţin abătut în seara asta, Frederick, spuse Tatăl închisorii Marshalsea. S-a-ntâmplat ceva?

— Ceva? Repetă, holbându-se o clipă, apoi lăsă iarăşi capul şi ochii în jos. Nu, William, nu. Nu s-a-ntâmplat nimic.

— Dacă te-am putea convinge să te-mbraci puţin mai îngrijit, Frederick...

---

35 Din primul epitaf al lui John aflăm că el s-a născut în 1803; de asemenea, că era cu un an mai mare decît Alica Dorrit, deci de douăzeci şi trei de ani, 1826 fiind anul în care Dickens îşi plasează acţiunea romanului, scris între 1855 şi 1857.

— Da, da! Încuviinţă bătrânul, grăbit. Dar nu se poate. Nu se poate. Nu mai vorbi aşa. Totul s-a dus.

Tatăl închisorii Marshalsea aruncă o privire către un deţinut în trecere, cu care era în termeni de prietenie, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Ia, un biet bătrân vlăguit; dar e fratele meu, domnule, fratele meu, şi sângele apă nu se face! “şi îl feri pe fratele său să nu intre în minerul pompei, trăgîndu-1 de mâneca zdrenţuită. Nu i-ar mai fi lipsit nimic pentru a ajunge modelul perfect al călăuzei frăţeşti, filozof şi prieten, numai de l-ar fi ferit pe fratele lui de ruină, în loc s-o atragă asupra sa.

— Eu cred, William, zise ţinta acestei solicitudini afectuoase, cred că sunt obosit, şi m-aş duce acasă să mă culc.

— Dragul meu Frederick, replică fratele lui, nu mă lăsa să te reţin, nu-ţi jertfi tabieturile pentru mine.

• — Oră târzie, şi zăpuşeala asta din aer, şi anii, presupun, m-au slăbit, explică Frederick.

— Dragul meu Frederick, reluă Tatăl închisorii Marshalsea, crezi că eşti destul de atent să nu păţeşti ceva? Să fie oare obiceiurile tale tot aşa de exacte şi de metodice ca... să zicem, ale mele? Fără a mai reveni la mica excentricitate despre care am pomenit adineauri, mă îndoiesc că iei aer şi faci mişcare cât se cuvine, Frederick. Ai aici locul ăsta de plimbare care-ţi stă totdeauna la dispoziţie. De ce nu-1 foloseşti mai des ca până acum?

— Ah! Oftă celălalt. Da, da, da, da.

— Dar la ce slujeşte să tot spui da, da, dragul meu Frederick, stărui Părintele închisorii Marshalsea, cu blânda lui înţelepciune, dacă nu procedezi în consecinţă?! Uite, eu, Frederick, aş putea fi un exemplu. Nevoia şi timpul m-au învăţat ce să fac. La anumite ore din zi, cu regularitate, mă vei găsi la plimbare, în odaia mea, în gheretă citind ziarul, primind vizite, mâncând, bând. După un şir întreg de ani, am izbutit să-i întipăresc lui Amy în minte că trebuie să mi se servească masa, de pildă, la ore precise. Amy a crescut cu conştiinţa importanţei acestor reguli; şi ştii ce fată bună este.

Fratele lui oftă din nou, doar atât, continuând să meargă anevoie, visător.

— Ah*! Da, da, da, da.

— Prietene dragă,. Rosti Tatăl închisorii Marshalsea, punându-i mâna pe umăr şi dojenindu-1 cu blândeţe (cu blândeţe din pricina slăbiciunii sărmanului bătrân), ăi mai afirmat asta o dată, şi mare lucru nu înseamnă, Frederick, deşi poate să spună mult. Dac-aş putea să te trezesc, bunul meu Frederick; ai nevoie să fii trezit.

— Da, William, da. Fără-ndoială, rosti celălalt, înăl- tind ochii timpi spre chipul acestuia. Dar eu nu-s ca tine.

— Oh! Ai putea fi ca mine, dragul meu Frederick, spuse Părintele închisorii Marshalsea, ridicând uşor din umeri cu un modest dispreţ de sine. Ai putea îi ca mine dacă ai vrea!... Dar se abţinu — cu mărinimia decurgând din forţa sa — de a-şi mai încolţi fratele, şi aşa doborât la pământ.

Ca de obicei duminică seara, lumea îşi luă de zor rămas bun prin colţurile curţii, iar ici-colo plângea câte **o** biată femeie, soţie sau mamă, la pieptul unui nou întemniţat. Fusese o vreme când şi Tatăl închisorii plânsese, învăluit în tenebrele curţii acesteia, aşa după cum şi sărmana lui nevastă plânsese cândva. Dar trecuseră mulţi ani de atunci, şi acum se simţea aidoma călătorului de pe un vas cu **o** destinaţie îndepărtată, care, după ce îşi revine din răul de mare, este plictisit grozav de slăbiciunea asta când **o** descoperă la pasagerii proaspăt îmbarcaţi la ultima escală. Ar fi avut poftă să-i muştruluiască, să le spună verde în faţă părerea lui, şi anume, că cei care nu-şi pot stăpâni plânsul n-au ce căuta aici. În comportament, dacă nu şi în vorbă, el şi-a manifestat totdeauna nemulţumirea în faţa acestor atentate la adresa armoniei generale; şi toată lumea ştia asta, aşa că vinovaţii de obicei se retrăgeau de cum dădeau cu ochii de el.

În seara aceasta de duminică îşi conducea fratele la poartă, cu un aer răbdător şi plin de clemenţă, fiind în toane bune şi dispus să ierte lacrimile. La lumina pîlpîi- toare a gazului aerian [36]din ghereta paznicului se încălzeau câţiva deţinuţi; unii îşi luau rămas bun de la vizitatori, alţii, care nu avuseseră oaspeţi, urmăreau din ochi răsucirea cheii în broască, stând de vorbă între ei şi cu domnul Chivery.

Intrarea Tatălui făcu bineînţeles vâlvă; domnul Chivery, atingând pălăria cu cheia (printr-un gest scurt, totuşi), îşi exprimă nădejdea că o duce binişor cu sănătatea.

— Mulţumesc, Chivery, destul de bine. Dar dumneata?

Domnul Chivery spuse cu un mormăit gros că, în ceea
Ee-1 priveşte, totul e în ordin^ felul obişnuit de a răspunde
La acest soi de întrebări despre sănătate, când nu prea era în apele lui.

— Astăzi m-a vizitat tânărul John, Chivery. Era foarte eJogant, crede-mă.

Atât i-a trebuit domnului Chivery. El se simţi dator să mărturisească, totuşi, că dorinţa lui era ca băiatul să nu mai arunce atita bănet pe aşa ceva. Căci, la ce bun? Nu-i aducea decât zbucium, iar zbucium putea să aibă de oriunde, şi gratuit.

-— Cum adică zbucium, Chivery? Întrebă binevoitorul tată.

— N-are importanţă, replică domnul Chivery. Să lăsăm asta. Domnul Frederick pleacă?

— Da, Chivery, fratele meu se duce acasă să se culce. E obosit şi nu se simte prea bine. Fii atent, Frederick, fii atent. Noapte bună, dragul meu Frederick.

După ce dădu mâna cu fratele său şi-i salută, ridicând pălăria jegoasă, pe cei adunaţi în ghereta paznicului, Frederick îşi târşâi agale picioarele şi ieşi pe uşa desferecată anume pentru

---

36 Gazul aerian a fost introdus la Londra în primele decenii ale veacului trecut. Pali Mall este prima stradă cu lămpi de gaz aerian ; ultimele lămpi alimentate cu petrol au dispărut (din Grosvenor Square) în 1842.

el. Părintele închisorii Marshalsea arăta grija amabilă a unei fiinţe superioare, că nu cumva celuilalt să i se întâmple vreun rău.

— Fii atât de bun, Chivery, şi mai ţine deschisă poarta o clipă, ca să-l pot vedea trecând coridorul şi când coboară treptele. Ai grijă, Frederick!... (E foarte slăbit.) Fii atent la scară!... (E atât de distrat.) Bagă de seamă când traversezi strada, Frederick!... (Deloc nu-mi place să-l văd um- blând de unul singur atâta drum; la tot pasul îl paşte primejdia să dea ceva peste el!)

Cu aceste cuvinte, chipul exprimând un nor de temeri alarmante şi multă grijă ocrotitoare, îşi întoarse privirile spre cei adunaţi în ghereta paznicului, dând limpede de înţeles că frate-său era de plâns deoarece nu se afla sub cheie şi ivăr, părere care făcu ocolul printre deţinuţii strânşi acolo.

El însă n-o luă încuviinţând fără să crîcrească, ci, dimpotrivă, spuse:

— Nu, domnilor, nu, să nu mă-nţelegeţi greşit. Fratele meu, Frederick, e doborât, fără-ndoială, dar eu, Părintele închisorii Marshalsea, m-aş simţi mai bine ştiindu-1 la adăpost între zidurile astea. Nu trebuie să uităm, totuşij că pentru a te putea ţine pe linia de plutire vreme de mulţi ani, chiar şi aici, e nevoie de o anumită îmbinare de calităţi... n-aş zice de calităţi înalte, ci de calităţi... de calităţi morale. Or, fratele meu, Frederick, posedă el oare această împletire de calităţi deosebite? El e un om excelent, domnilor, cât se poate de delicat, de blând, demn de toată stimă, şi cu o candoare de copil; dar, descumpănit cum este în majoritatea situaţiilor, aici, va fi el oare mai puţin? Nu, sunt convins că nu! Şi adăugă: Cerul să-l păzească pe Frederick de a ajunge cândva aici altfel decât ca vizitator! Domnilor, cine vine în instituţia asta pentru a zăbovi timp mai îndelungat, trebuie să aibă tăria de caracter ca să treacă prin multe şi să îndure o sumedenie. Oare iubitul meu frate Frederick face parte din categoria asta de oameni? Nu. După cum vedeţi, de pe acum e doborât. Doborât sub povara nenorocirii. N-a avut puterea să se apere, n-a avut destulă elasticitate ca să poată sta multă vreme într-un asemenea loc şi să-şi păstreze totuşi respectul de sine, fără a uita că e un gentleman. Frederick n-a avut — ca să zic aşa — destulă forţă să vadă în miile de atenţii delicate... şi... în mărturiile primite în asemenea împrejurări bunătatea naturii umane, spiritul generos care însufleţeşte familia deţinuţilor, n-a fost în stare să-şi dea seama totodată că în cazul lui nu putea fi vorba de degradare şi nici de subestimarea pretenţiilor sale de gentleman. Domnilor, Dumnezeu să vă binecuvânteze!

Aceasta a fost predica ţinută de el, profitând din plin de prilejul de a fi fost împreună cu colegii lui de suferinţă în ghereta paznicului, înainte de a reveni în curtea searbădă şi de a trece, înfăşurat în sărmana lui demnitate ponosită, prin faţa colegului lui în haine de casă, care n-avea haine de stradă, pe dinaintea colegului în sandale de plajă, care n-avea pantofi, prin faţa colegului barosan, zarzavagiu de meserie, în nădragi de catifea până la genunchi, care n-avea griji, pe dinaintea conţopistului ho- dîrlit, în haine negre, fără nasturi, care n-avea speranţe, ca să urce biata lui scară dărăpănată, către biata lui odaie dărăpănată.

Acolo îl aşteptau masa pusă pentru cină şi vechea lui haină de casă cenuşie pregătită pentru el pe speteaza scaunului lui de lângă foc. Fiică-sa îşi aşezase cărticica de rugăciuni în buzunar — oare implorase ea îndurare pentru toţi deţinuţii şi captivii? — Şi se ridică să-i vină în în-tâmpinare.

— Unchiul s-a dus acasă, aşadar? Îl întrebă când îi schimbă haina şi-i dădu tichia de catifea neagră.

— Da, unchiu-tău s-a dus acasă.

• — Ţi-a făcut plăcere plimbarea, tată?

■— Păi, nu prea, Amy, nu prea.

• — Nu? Nu ţi-a fost bine?...

În vreme ce faţă stătea în picioare dinapoia lui, aple- ' cându-se atât de afectuoasă peste jilţul unde era aşezat, el se uita abătut la foc. Era puţin stânjenit, cuprins parcă de ruşine, iar când reîncepu să vorbească, se poticnea, tulburat:

— E ceva... hm!... nu ştiu ce, care nu-i în ordine cu Chivery. N-a fost... ha!... în seara asta n-a fost la fel de politicos şi de atent ca de obicei. Asta... hm!... asta-i o nimica toată, dar mă sâcâie, scumpa mea. Nu-mi pot îngădui să uit — îşi întorcea mâinile pe toate feţele, cerce- tîndu-le de aproape — că... hm!... că într-o astfel de viaţă ca a mea depind din păcate de aceşti oameni, pentru un lucru sau altul, la orice oră din zi.

Ţinea braţul pe umărul lui, dar nu-1 privea în timp ce vorbea. Cu capul plecat, ea se uita în altă parte.

— Nu... hm!... nu-mi dau seama ce l-o fi supărat pe Chivery. El e în general aşa de... aşa de atent şi de respectuos. Iar în seara asta a fost destul de... destul de ursuz cu mine. Şi alţii de-acolo la fel! Păi, Cerule mare, dacă ar fi să pierd sprijinul şi consideraţia lui Chivery şi ale confraţilor lui gardieni, nu-mi rămâne decât să mor de foame aici.

Spunând aceste cuvinte, îşi încleşta şi-şi descleşta mâinile ca pe nişte clape, cuprins de acel sentiment al ruşinii al cărui tâlc se sfia el însuşi să-l recunoască.

— Nu... ha!... nu-mi pot închipui ce i-o fi venit. Să mă tai şi nu-mi dau seama care-i pricina. A fost cândva aici un anume Jackson, un temnicer pe care-1 chema Jack- son — nu cred că ţi-1 mai poţi aminti, draga mea, erai prea mică — şi... hm!... avea un frate... şi fratele ăsta tânăr al lui... făcea curte... de fapt n-a mers atât de departe încât să-i facă curte... ci admira... admira plin de tot res-*, pectul... pe... nu pe fiica, pe soră... unuia dintre noi; uo£ coleg destul de distins, chiar foarte distins aş putea spune. Se numea căpitanul Martin; el s-a sfătuit cu mine şi m-a întrebat dacă era necesar ca fiica lui... ba nu, sora... să se încumete de a-1 jigni pe fratele temnicerului pria a fi... ha!... prea sincer cu frate-său. Căpitanul Martin era un gentleman şi un om de onoare, şi eu l-am rugat mai întâi să-mi spună cum vedea el lucrurile. Căpitanul Martin. Un om extrem de respectat în armată, mi-a zis atunci, fără. Ezitare, că lui i se părea că sora... hm!... nu trebuia

neapărat să-l înţeleagă prea limpede pe tânăr şi că putea să-l pună la punct... Mă îndoiesc că „să-l pună la punct* a fost exact expresia folosită de căpitanul Martin. Da fapt, cred că a spus să-l tolereze... din cauza tatălui ei... vreau să zic a fratelui ei... Nu prea ştiu cum am ajuns să-ţi povestesc toate astea. Poate fiindcă n-am izbutit să-mi explic purtarea lui Chivery, dar ce legătură are unarca alta, nu văd...

Glasul lui se stinse, ca şi cum fata n-ar mai fi putut îndura chinui de a-l asculta, şi treptat-treptat i-ar fi acoperit buzele cu mâna ei. O clipă, în încăpere domni calmul, o tăcere mormântală. Bătrânul rămase retras în jilţ; Tata îşi petrecu braţul pe după gâtul tatălui ei, sprijinin- du-şi capul pe umărul lui.

Cina pregătită pentru el fierbea acum într-o cratiţă pe foc; fata se ridică şi îi aduse mâncarea. Bătrânul se aşezi pe locul lui obişnuit, fata pe al ei; apoi el începu să mănânce. De astă dată nu se mai uitau unul la altul. Incet- încet, el se întărita tot mai mult; puse zgomotos cuţitul şi furculiţa pe masă, luă alte lucruri brusc, muşcă în ciuuă din felia lui de pâine, arătând în fel şi chip că nu-i erau boii acasă. Până la urmă, împinse farfuria într-o parte şi spuse tare, cu cea mai stranie incoerenţă:

-— Ce dacă mănânc sau mor de foame? Ce dacă o viaţă ruinată ca a mea ajunge la capăt azi, săptămâna care vine, ori anul viitor? Cât valorez eu în ochii celorlalţi? Un sărman deţinut, hrănit din pomeni şi cu resturi; un nenorocit, murdar şi dezonorat!

— Tată, tată!

Şi fiindcă bătrânul se ridicase, fata căzu în genunchi dinaintea lui, înălţând mâinile spre el.

— Amy, reluă el, cu o voce sugrumată, tremurând din tot trupul şi privind-o cu nişte ochi rătăciţi de parcă-şi pierduse minţile, îţi spun, dacă m-ai putea vedea aşa cum m-a văzut maică-ta, n-ai crede că sunt aceeaşi fiinţă la care te-ai uitat numai printre gratiile cuştii ăsteia. Eram tânăr, aveam talent, arătam bine, nu depindeam de nimeni... oh, Doamne, ce om eram, fetiţa mea!... Şi lumea mă căuta, mă invidia. Da, mă invidia!

-— Dragă tată!...

Fata încercă să-i prindă braţul tremurând ca varga pe care îl flutura în aer, dar el se împotrivi şi îi dădu mâna la o parte.

■— Dacă aveam măcar un portret din zilele acelea, oricât de stângaci făcut, ai fi fost mândră, ai fi fost mândră! Dar n-am aşa ceva. Eh, exemplul meu să fie un avertisment! Nimeni, strigă, privind buimac în juru-i, să nu uite- să păstreze măcar atât din vremurile de belşug şi stimă. Copiii lui să aibă cel puţin semnul ăsta despre ceea ce a fost. Dacă chipul meu, când voi fi mort, nu-şi va recăpăta expresia avută cu mulţi, mulţi ani în urmă... se zice că astfel de lucruri se-ntâmplă, nu ştiu... copiii mei nu mă vor fi văzut niciodată.

— Tată, tată!

— Oh, dispreţuieşte-mă, dispreţuieşte-mă! Intoar- ce-ţi privirile de la mine, nu m-ascultă, fă-mă să tac, roşeşte pentru mine, plângi pentru mine... chiar şi tu, Amy! Fă acest lucru, fă acest lucru! Ca şi mine! M-am înăsprit acum, prea m-am dat la fund ca să-mi mai pese chiar, şi de asta.

■— Dragă tată, iubitul meu tată, lumina ochilor mei!

Agăţându-se cu braţele de el, îl făcu să cadă iarăşi pe scaun; îi apucă mâna pe care o ţinea în sus şi încercă să o petreacă pe după gâtul ei.

— Las-o acolo, tată. Priveşte-mă, tată, îmbrăţişea- ză-mă, tată! Gândeşte-te la mine, tată, o clipă măcar!

Dar el continuă, cu aceeaşi privire rătăcită, deşi glasul îi cobora din ce în ce, până ajunse un fel de vaier demn de milă.

— Sunt respectat aici, totuşi. M-am ridicat, cât de cât. Nu m-am lăsat complet călcat în picioare. Du-te şi-n- treabă cine-i omul cel mai important pe-aici. Ţi se va spune: tatăl tău. Du-te şi-ntreabă cine-i cel pe care nimeni nu-1 ia peste picior, şi care totdeauna-i tratat cu menajamente. Tatăl tău, ţi se va spune. Du-te şi-ntreabă înmormântarea cui — aici va trebui să fie, ştiu că nu s-ar putea să aibă loc într-altă parte — va pricinui mai mare vâlvă şi poate mai multă jale decât a oricărui altcuiva care a trecut cândva poarta asta. A tatălui tău, ţi se va spune. Bine, atunci, Amy, Amy, să fie tatăl tău chiar aşa de dispreţuit de toată lumea? Nu mai există nimic care să-l poată salva? Nu vei păstra altă amintire despre el decât cea a ruşinii şi decăderii lui? Nu vei fi în stare să ai nici un pic de afecţiune pentru sărmanul paria când va fi dispărut... dispărut?

El izbucni în lacrimi. Înduioşat de atâta milă faţă de sine însuşi, şi, în sfârşit, îi îngădui să-l îmbrăţişeze şi să aibă grijă de el şi îşi lăsă capul încărunţit pe obrazul ei, jelindu-şi soarta mizerabilă. Apoi. - Numaidecât, schimbă subiectul văicărelilor sale şi, împresurând-o cu braţele, pe când ea îl strângea la piept, exclamă:

— O, Amy, biată copilă fără mamă, abandonată! O, câte zile nu te-am văzut îngrijindu-mă şi muncind din greu pentru mine!

Pe ufmă, revenind la el, îi spuse, cu o voce stinsă, cât de mult l-ar mai fi iubit încă, dacă-1 cunoştea până să nu-şi fi pierdut demnitatea, şi cum ar fi dat-o în căsătorie unui gentleman, care ar îi fost mândru de ea, deoarece era fiica unui asemenea tată, şi cum (gândul acesta 51 făcu să plângă din nou) ar fi călărit, alături de taică-su, propriul ei cal, şi cum mulţimea respectuoasă (în clipa aceea se gândea de fapt la toţi cei care-i dăduseră suma de doisprezece şilingi aflaţi atunci în buzunar) s-ar fi târât după ei pe drumurile colbăite.. _

Astfel, când lăudându-se, când deznădăjduind, şi într-un caz şi într-altul un puşcăriaş cu stigmatul închisorii pe frunte, pătruns de spurcăciunea temniţei până-n adâncul sufletului, el dezvăluia fiicei lui afectuoase starea de decădere în care se zbătea. Nimeni altcineva în afară de

ea nu-1 văzuse vreodată în întreaga lui umilinţă. Puţin le păsa celorlalţi deţinuţi care râdeau în odăile lor de ultimul 'lui discurs din ghereta pazniculuiI Ce tablou grav făceau

În galeria întunecată din Marshalsea, în acea seară de duminică!

A fost odată, în Antichitate, o fată [1]care şi-a îngrijit părintele în captivitate, aşa cum ar fi îngrijit-o pe ea propria mamă. Mica Dorrit, deşi aparţinea epocii moderne şi neeroice, fiind o simplă englezoaică, făcuse cu mult mai mult, încălzind inima pustiită a tatălui ei la pieptu-i inocent şi revărsând asupra lui valuri de iubire şi fidelitate inepuizabile, de-a lungul tuturor anilor lui de foamete.

L-a domolit; îl rugă s-o ierte dacă nu-şi făcuse cumva datoria, sau dacă nu şi-o făcuse pe deplin. Îi spuse — Cerul fie-i martor — că nu-1 putea onora mai mult chiar de-ar fi fost răsfăţatul soartei, îndeobşte recunoscut ca atare. După ce lacrimile i se useară şi nu mai plânse, vlăguit cum era, descătuşat de simţământul acela al vinovăţiei, în sfârşit, când redeveni el însuşi, aşa cum era de obicei, fata îi încălzi iarăşi cina, ce mai rămăsese, şi. Aşezată lângă el. se bucura văzindu-1 că mănâncă şi bea. Căci acum stătea pe scaun, din nou radios, cu tichia de catifea neagră pe cap şi în. Haina veche de casă, cenuşie, şi dacă vreun coleg de-al lui ar fi intrat în clipa aceea să-i ceară sfatul, s-ar fi purtat cu el aidoma marelui moralist, lordul Chesterfield[2], sau ca maestrul de ceremonii de la Marshalsea.!

Ca să-i distragă atenţia, vorbi cu el despre garderoba lui; atunci el catadicsi a recunoaşte că, într-adevăr, da, cămăşile oferite de ea erau cum nu se poate mai bine venite, căci celelalte pe care le avea se uzaseră, şi, fiind cumpărate de gata, niciodată nu i s-au potrivit ca lumea.

Bine dispus şi având poftă de vorbă, el îi atrase apoi atenţia asupra hainei câre atârnă în dosul uşii, făcând observaţia că, în calitate de Părinte al casei, ar da un exemplu de nepăsare copiilor lui. Şi aşa înclinaţi spre neglijenţă, dacă s-ar arăta dinaintea lor cu coatele goale. De asemenea, făcu haz de flecurile de la pantofi, dar deveni grav când ajunse la cravată şi îşi autoriză fiica să-i cum-

[1] Eufrasia, fiica regelui Evander din Syracusa.

[8] *Philip Chesterfield* <] (ii>4–1773). om de stat englez şi moralist al antifrazei, născut la Londra, prieten cu Montesquieu. Autorul lucrării *Scrisori către fiul meu,* care reprezintă arta cinică de a' reuşi în viaţă.

ˆ·

Pere alta nouă de îndată ce-şi va putea permite acest lucru.

În timp ce isprăvea de fumat în tihnă trabucul, ea îi făcu patul şi rândui totul prin odaie pentru noapte. Era obosit datorită orei înaintate şi a emoţiilor; se ridică din jilţ ca s-o binecuvânteze şi să-i spună noapte bună. În tot acest timp, o clipă măcar nu s-a gândit la îmbrăcămintea *ei,* la pantofii ei, la nici. Una din nevoile pe care şi ea le-ar fi putut avea. Nimeni pe lume, cu excepţia ei, nu s-ar fi sinchisit mai puţin de ceea ce ducea ea lipsă.

O sărută de câteva ori cu un: „Domnul să te aibă în paza lui, scumpa mea. Noapte bună, draga mea! "

Dar inima ei duioasă fusese atât de adânc rănită vă- zînd în ce hal se aflase, încât n-ar fi vrut să-l lase singur, de teamă să nu înceapă iar să se vaite, de teamă să nu-1 cuprindă iar disperarea.

— Tată dragă, eu nu sunt obosită; dă-mi voie să mă-n- torc în câteva clipe, după ce te culci, să mai stau lângă dumneata.

O întrebă, cu un aer protector, dacă se simţea singură.

— Da, tată.

— Atunci vino neapărat înapoi, scumpa mea.

-— N-am să fac zgomot, tată.

— Nu te-ngriji de mine, draga mea, spuse, dându-i binevoitor permisiunea. Vino neapărat înapoi.

Când reveni, părea să fi aţipit; ea încercă să aţâţe focul aproape stins, încetişor, că nu cumva să-l trtezească. Dar el o auzi.

— Cine-i acolo? Întrebă,

— Eu, tată, Amy.

• — Amy, copila mea, vino aici. Vreau să-ţi spun o vorbă.

Se ridică puţin în patul lui scund când ea îngenunche alături, ca să poată ajunge cu faţa lângă el; îşi aşează mâna între ale ei. Oh! Tatăl fetei şi Tatăl închisorii Marshalsea erau atunci uniţi şi puternici.

■ ' — Scumpa mea, ai dus o viaţă grea aici. Fără tovarăşi âe jeacă, fără distracţii, sumedenie de griji, mă tem!

*— Nu te mai gândi la asta, dragul meu. Eu nu mă mai gândesc, niciodată.

— cunoşti situaţia mea, Amy. N-am fost în stare să fac mare lucru pentru tine; am făcut însă tot ce mi-a stat în putinţă.

— Da, dragă tată, încuviinţă ea, îmbrăţişîndu-1. Ştiu, ştiu.

— Am trăit aici douăzeci şi trei de ani din viaţă, spuse el, cu răsuflarea întretăiată, care nu era atât un suspin, cât mai degrabă un strigăt scurt, nestăvilit, de autoapro- bare, răbufnirea bruscă a unei conştiinţe nobile. E tot ce-am putut face pentru copiii mei, dar am făcut. Amy, scumpa mea, tu eşti cu mult mai iubită din toţi trei; pe tine te-am avut mai cu seamă în minte... orice am făcut spre binele tău, copila mea dragă, am făcut de bunăvoie şi fără să murmur.

Numai înţelepciunea, care deţine cheia tuturor inimilor şi a tuturor tainelor, poate şti cu siguranţă în ce măsură un om, mai ales un om doborât la pământ ca acesta, se poate minţi pe. Sine. De ajuns deocamdată că stătea acolo lungit, cu ochii în lacrimi, senin, maiestuos într-un fel, după ce-şi dăduse ca zestre viaţa înjosită fiicei credincioase, împovărate de atâta noian de mizerie, prin a cărei iubire doar a fost salvat să decadă şi mai mult.

Copila aceasta nu avea deloc îndoieli, nu-şi punea nici un soi de întrebări, căci prea se bucura să-l vadă cu capul încununat de un nimb luminos.

— Sărmanul, dragul, bunul meu tată, omul cel mai sincer, mai delicat, mai scump! Fură singurele cuvinte pe care i le adresă, în timp ce-1 îmbia să adoarmă.

Nu-1 părăsi toată noaptea, ca şi cum i-ar fi făcut vreun rău pe care gingăşia ei cu greu îl putea repara. Se aşeză la căpătâiul lui; uneori, ca să nu-1 trezească, în timp ce-1 săruta, îşi ţinea răsuflarea, şoptind cine ştie ce cuvânt drăgăstos. Când şi când se dădea la o parte să nu împiedice licărul palid al focului să cadă pe chipul lui cufundat în somn, şi se întreba dacă atunci semăna câtuşi de puţin cu cel ce fusese pe vremea prosperităţii lui fericite, atât de mult o tulburase că va arăta din nou ca în acea epocă groaznică. La gândul acelor timpuri, ea îngenunche iarăşi lângă pat şi se rugă: „O, dă-i, Doamne, viaţă îndelungată I O, apără-mi-1. Aibi milă de sărmanul meu tată,

Care atât a suferit, care e atât de nefericit şi de schimbat, preascumpul meu tată! “

Când s>e iviră zorile să-l ocrotească şi să-i dea curaj, ea îl îmbrăţişă pentru ultima oară şi părăsi odăiţa. Se furişă pe scară în jos, şi apoi de-a lungul curţii pustii, se căţără în cămăruţa ei de la mansardă; de acolo se zăreau, peste zid, în lumina limpede a dimineţii, acoperişurile caselor de unde nu ieşea fumul şi colinele îndepărtate. Când deschise încet geamul şi privi spre curtea închisorii, către soare-răsare, ţepuşele înfipte în zidul împrejmuitor erau roşii la capete, apoi desenau nişte forme vinete în direcţia soarelui care se ridica învăpăiat pe cer. Niciodată ţepuşele astea nu i se păruseră atât de ascuţite, de crude, niciodată gratiile atât de greoaie, niciodată spaţiul temniţei atât de lugubru, de neîncăpător. Se gândi la răsăritul soarelui pe puhoiul neîntrerupt al fluviilor, pe mările uriaşe, peste priveliştile bogate, în pădurile întinse, unde păsările se trezesc în freamătul copacilor; coborî privirea spre mormântul viu deasupra căruia soarele răsărise, unde tatăl ei zăcea de douăzeci şi trei de ani, şi spuse, într-un acces de mâhnire şi compasiune: „Nu, nu, în viaţa mea nu l-am văzut cu-adevărat! “

Capitolul XX

DE PRIN LUMEA BUNĂ

DACĂ tânărul John Chivery ar fi avut talent şi dorinţa de a scrie o satiră despre orgoliul familial, nu era nevoie să umble după un model grăitor în afară familiei iubitei lui. L-ar fi găsit ilustrat în filfizonul de frate-său şi la impertinenta ei soră, atât de adine vârâţi în tot soiul de josnicii, cu nasul pe sus, şi făcând atât de mult caz de familia din care se trăgeau; gata oricând să cerşească ori să împrumute de la cei mai nevoiaşi, să se înfrupte din pâinea altcuiva, să cheltuiască banul altuia, să bea din ceaşca altuia şi apoi s-o facă ţăndări. Dacă zugrăvea faptele respingătoare din viaţa lor şi felul lor de a evoca fără întrerupere că strigoiul nobilei lor origini să apară şi să-i vâre în sperieţi pe binefăcătorii lor, tânărul John ar fi devenit un scriitor satiric de prim rang.

Tip şi-a folosit libertatea în chip promiţător, ajungând arbitru la masa de biliard. Aşa de puţin şi-a bătut capul să afle cui datora eliberarea să, încât Clennam aproape că nici n-avusese nevoie să recomande discreţie domnului Plornish în acest sens. Cine îi făcuse acest bine, el era gata să-l accepte cu complimente din partea *lui,* şi cu asta, basta. Scăpând atât de lesne pe poarta închisorii, el ajunse arbitru la masa de biliard, şi acum mai apărea când şi când în curticica unde se juca popice, într-o haină verde. {de ocazie) la modă în Newmarket[37], împodobită cu un guler tare, lucios, şi butoni sclipitori (noi), şi bea berea pensionarilor închisorii.

Exista un singur punct solid şi statornic în caracterul uşuratic al acestui domn, şi anume respectul şi admiraţia pentru sora lui, Amy. Acest simţământ nu l-a îndemnat niciodată să o scutească de vreo clipă de nelinişte, ori să se priveze pe sine sau să-şi pună pielea în joc pentru ea; dar o iubea, cu stigmatul ăsta spurcat al închisorii Marshalsea pe suflet. Aceeaşi miasmă rău mirositoare, Marshalsea, putea fi recunoscută şi în observaţia lui desluşită că fata îşi jertfise viaţa pentru tatăl ei, fără însă a-şi da seama că ea ar fi făcut orice şi pentru el însuşi.

Povestirea de faţă nu poate stabili cu exactitate momentul când tânărul acesta vioi şi sora lui au început să vânture spectrul familiei întru intimidarea deţinuţilor. După toate probabilităţile, asta ar fi fost cam în perioada în care începuseră să mănânce din milostenia celorlalţi puşcăriaşi. Cert este că, pe măsură ce deveneau mai strim- toraţi, mai nevoiaşi, cu atât. Mai împopoţonat ieşea scheletul din gropniţă; şi că, de îndată ce se ivea Ia orizont vreo trebşoară murdară, scheletul apărea şi mai fantomatic înzorzonat.

Luni dimineaţă Mică Dorrit întârzie, căci tatăl ei dorini până târziu.; • apoi trebui să-i pregătească gustarea şi să facă ordine în odaie. N-avea obligaţia să plece ia lucru, totuşi, de aceea rămase cu el până ce, cu ajutorul lui. Maggy, puse totul la punct în cameră şi îl vă/u du cin du-se să-şi facă plimbarea matinală (vreo douăzeci de metri sau cam aşa ceva) spre cafenea, unde citea ziarul. Îşi puse atunci pălăriuţa şi ieşi, deşi ţinuse să plece mult mai devreme. Când să treacă prin ghereta pazniculuì, cei care sporovăiau înăuntru încetară ca de obicei vorba, iar un nou pensionar, sosit abia sâmbăta seară, primi un semn cu cotul din partea unui deţinut mai vechi, împreună cu observaţia: „Uite-aici. Ea e 1 “

Voia s-o viziteze pe sora ei, dar când ajunse la locuinţa domnului Cripple, află că soră-sa şi unchiul plecaseră Ia teatrul unde erau angajaţi. Dealtminteri, se gîn- dise pe drum şi la această eventualitate, şi cum hotărâse că în caz că erau plecaţi să se ducă după ei, porni spre teatru, care se găsea pe aceeaşi parte a Tamisei, nu prea departe de acolo.

---

37 Oraş din Suffolk (estul Angliei), vestit pentru cursele de cai care au loc, anual, din aprilie pînu tîrziu în octombrie.

Mica Dorrit era aproape la fel de neştiutoare în ale teatrului pe cât era în ale minelor de aur, şi când i se indică un soi de uşă ascunsă, având aerul curios că toată noaptea umblase haihui, iar de ruşine, parcă, stătea pitită pe o străduţă dosnică, fata ezită dacă să se apropie sau nu de ea. Apoi tresări la vederea câtorva domni, vreo şase Ia număr — proaspăt raşi, cu pălăriile' anapoda puse pe cap, zăbovind prin faţa uşii cu pricina — care nu se deosebeau prea mult de pensionarii de la Marshalsea.

Încurajată de această asemănare, se adresă lor şi-i întrebă unde-ar putea-o găsi pe domnişoara Dorrit; aceştia îi făcură loc să intre într-un vestibul cufundat în întuneric, care semăna mai degrabă cu un uriaş felinar stins decât cu altceva, de unde se putea auzi o muzică îndepărtată şi zgomotul paşilor de dans. Un bărbat, care de atâta lipsă de aer avea pe el un strat albastru de mucegai şi care stătea jos într-un ungher şi supraveghea locul ăsta întunecos printr-o deschizătură, ca un păianjen, îi spuse că o să dea de veste domnişoarei Dorrit prin cea dintâi doamnă sau domn în trecere pe-acolo. Cea dintâi în trecere pe acolo ducea o partitură muzicală făcută sul, pe jumătate ieşind dintr-un manşon, o doamnă în aşa hal de mototolită, din cap până-n picioare, încât ar fi fost un act de milostenie dacă se îndura cineva s-o calce puţin cu fierul încins. Se purtă însă foarte cumsecade şi spuse:

— Veniţi cu mine, v-o găsesc îndată pe domnişoara Dorrit.

Mica Dorrit se ţinea după ea, apropiindu-se din ce în ce mai mult, cu fiecare pas pe care-1 făcea pe întuneric, de sunetul muzicii şi zgomotul paşilor de dans.

Până la urmă ajunseră într-un vârtej de praf, unde sumedenie de oameni se împiedicau unii de alţii şi unde era o asemenea harababură de grinzi, pereţi de scânduri şi din cărămizi, frânghii, cilindri, într-un amestec de lumină a gazului aerian şi lumina zilei, încât i se păru că nimerise într-o alcătuire greşită a Universului. Mica Dorrit, rămasă singură, uneori înghiontită din toate părţile de câte cineva, era de-a dreptul năucită, când deodată auzi glasul surorii ei:

— Vai de mine şi de mine, Amy, ce te-a făcut să vii aici?

— Am vrut să te văd, Fanny dragă; mâine toată ziua sunt plecată, şi cum ştiam că astăzi s-ar putea să fii ocupată aici de dimineaţă până seara, m-am gândit...

— Dar ce idee să *vii* în culise! Nici nu mi-aş fi închipuit una ca asta!

Întâmpinând-o cu aceste cuvinte nu prea cordiale, sora ei o conduse într-un loc puţin mai degajat de prăfărie, unde numeroase scaune şi mese aurite erau puse claie peste grămadă şi unde câteva femei tinere şedeau pe ce se nimerea la taifas. Toate tinerele astea se cuvenea să fie date la călcat, şi toate aveau un fel curios de a privi pretutindeni în timp ce sporovăiau.

De cum se retraseră acolo cele două surori, un băie- ţandru cu trăsături împietrite, purtând o beretă scoţiană, îşi dădu capul pe după o grindă din stânga şi spuse: „Mai puţin zgomot, doamnelor! “şi se făcu nevăzut. Numaidecât după aceea, un domn plin de vioiciune, cu o chică de păr negru şi lăţos, îşi dădu capul pe după o grindă din dreapta şi spuse: „Mai puţin zgomot, scumpelor! “şi se făcu şi el nevăzut.

— Să te văd pe tine printre noi, artiştii, zău, Amy, e ultimul lucru la care m-aş fi putut gândi! Zise surioara. Vai, dar cum ai izbutit să ajungi până aici?

— Nu ştiu. Persoana care ţi-a spus că sunt aici a fost atât de bună şi m-a adus şi pe mine

— Tu, ca de obicei, cu duhul blândeţii! Cred că oriunde te poţi fofila. *Eu,* una, n-aş fi reuşit, Amy, deşi mă pricep mult mai mult ca tine ce-nseamnă lumea.

Era obiceiul familiei, ridicat la rang de lege, că Amy să rămână micuţa făptură simplă, legată de casă, lipsită de vastă şi înţeleapta experienţă a celorlalţi. Această fantezie a familiei era modul de a se apăra al familiei împotriva serviciilor fetei, nu care cumva să se facă prea mult caz de ele.

— Ei bine! Ce ai pe suflet, Amy? Ai, desigur, ceva pe suflet în legătură cu mine, spuse Fanny.

Îi vorbea ca şi cum soră-sa, doi sau trei ani mai mică decât ea, s-ar fi purtat ca o bunică plină de prejudecăţi.

— Nu-i mare lucru; dar de când mi-ai vorbit despre Doamna aceea care ţi-a dat o brăţară, Fanny... ;j

Băieţandrul cu chip împietrit apăru după grinda din stânga şi spuse: „Atenţie, doamnelor! “şi dispăru. Domnul plin de vioiciune, cu păr negru, deodată apăru după grinda din dreapta şi spuse: „Atenţie, scumpelor! “şi dispăru, de asemenea. Drept care, toate tinerele se ridicară şi începură să-şi potrivească fustele la spate.

— Ei bine, Amy? Reluă Fanny, făcând la fel ca celelalte. Ce voiai să-mi spui?

— De când mi-ai povestit că o doamnă ţi-a dat brăţara pe care mi-ai arătat-o, Fanny, sunt puţin neliniştită în privinţa ta, şi, de fapt, aş vrea să ştiu ceva mai mult, dacă ai atâta încredere în mine.

— Acum, doamnelor! Zise băieţandrul cu beretă scoţiană. Acum, scumpelor! Zise şi domnul cu pac negru.;

Se făcură amândoi nevăzuţi numaidecât, iar muzica şi paşii de dans se auzeau din nou.

Mica Dorrit se aşează într-un jilţ aurit, de-a dreptul ameţită de întreruperile astea iuţi.. Sora ei şi celelalte tinere plecaseră demult, şi, cât timp lipsiră, un glas (parcă era cel al domnului cu părul negru) s-a auzit tot timpul strigând în ritmul muzicii:

— Un, doi, trei, patru, cinci, şase... şi! Un, doi, trei, patru, cinci, şase... şi! Ţineţi tactul, scumpelor! Un, doi, trei, patru, cinci, şase... şi!

În cele din urmă, vocea se opri, toate tinerele se întoarseră din nou acolo, mai mult sau mai puţin gâfâind; se înfăşurau în şaluri, pregătindu-se de plecare.

— Aşteaptă o clipă, Amy, lasă-le să plece înaintea noastră, şopti Fanny.

Rămaseră îndată singure, fără ca ceva deosebit să se mai fi întâmplat între timp, până să apară băieţandrul de după grindă şi să spună: „Toată lumea la unsprezece, mâine, doamnelor![ki] La fel şi domnul cu părul negru să apară de după vechea lui grindă şi să spună: „Toată lumea la unsprezece, mâine, scumpelor! "fiecare în modul lui obişnuit.

Când rămaseră numai ele două, ceva a fost rostogolit ori dat la o parte din cale, printr-un sistem sau altul, şi dinaintea lor se căscă deodată un soi de puţ mare şi gol, şi, privind într-acolo, Fanny strigă:

' — Gata, unchiule!

Mica Dorrit, pe măsură ce ochii i se obişnuiau cu în-"' tunericul, îl zări nedesluşit pe unchiu- său, singur, într-un ungher sumbru din fundul puţului, cu instrumentul în cutia lui hărtănită subsuoară.

Bătrânul dădea impresia că odinioară, în vremea lui de prosperitate, ar fi locuit acolo, dinapoia ferestrelor de la galeria superioară, care lăsau să se zărească o fâşie de cer, şi că treptat-treptat a tot coborât, până s-a pierdut în adîn- cul acela. Mulţi ani în şir stătuse acolo, şase seri pe săptămână, tot timpul cu ochii pe partitură, şi, în general, se credea că nu văzuse în viaţa lui o piesă de teatru.

Circulau şi unele legende prin partea locului, cum că **nu** cxxnoştea din vedere nici chiar pe ce] mai populari eroi şi eroine, şi că bufonul, în Urma unui pariu, s-a schimonosit la el în fel şi chip cincizeci de seri întruna, dar că el habar n-avea. Dulgherii făceau o glumă pe socoteala lui, şi anume, că de fapt el era mort, fără să-şi fi dat seama de asta, iar spectatorii obişnuiţi de la parter îl bănuiau că-şi petrece viaţa întreagă, zi şi noapte, cu duminici cu tot, în fosa orchestrei. L-au pus la încercare de câteva ori, oferindu-i câte o priză de tabac pe deasupra balustradei, iar el răspundea totdeauna acestei atenţii tre- zindu-se vremelnic, din politeţe; atunci se vedea umbra palidă a gentlemanului care trebuie să fi fost cândva. Altminteri, niciodată, în absolut nici o ocazie, n-a jucat vreun alt rol în legătură cu ce se petrecea în jur, decât rolul notat în partitura pentru clarinet; în viaţa particulară, clarinetul neavând nici un rol de jucat, atunci nici el nu juca nici un rol.

LTnii spuneau că ar fi sărac, alţii că-i un zgripţuroi bogat; el însă tăcea, niciodată nu-şi înălţa capul plecat, nu-şi schimba niciodată mersul târşâit, că nu cumva să ridice de la pământ piciorul fără resort. Deşi acum se aştepta să fie chemat de nepoata lui, n-a auzit-o decât după ce-1 strigă de trei sau patru ori, şi n-a fost deloc surprins de prezenţa a două nepoate în loc de una, ci spuse doar atât, cu glasul lui tremurat: „Vin, vin! "şi se caţără de undeva de sub pământ, de unde ieşea un miros de beci.

— Aşadar, Amy, rosti sora ei, când cei trei ieşeau pe uşa atât de ruşinată, având conştiinţa că se deosebeşte de celelalte uşi, iar unchiul o luă instinctiv pe Amy de braţ, ca fiind braţul pe care te puteai sprijini mai bine, aşadar, Amy, eşti curioasă să afli mai mult despre mine?

Era drăguţă şi conştientă de acest lucru, de aceea şi cam arogantă, iar condescendenţa cu care lăsa la o parte superioritatea farmecului şi a experienţei sale de viaţă, adresându-se soră-şi pe picior de egalitate aproape, aducea enorm de mult cu condescendenţa întregii familii

-— Mă interesează, Fanny, să particip sufleteşte la tot ce se leagă de tine.

R— Adevărat, adevărat, şi eşti sora cca mai bună din lume. Dacă se-ntâmpla uneori să fiu puţin agresivă, sunt, sigură că vei înţelege ce-nseamnă pentru mine să mă aflu într-o situaţie faţă de care am conştiinţa superiorităţii mele. Nu m-aş sinchisi, adăugă fiica Tatălui închisorii Marshalsea, dacă ceilalţi n-ar fi atât de vulgari. Nici unul din ei n-a decăzut atât de mult ca noi. Ei au rămas cu toţii la nivelul lor. Toţi sunt vulgari.

Mica Dorrit se uită blând la cea care vorbea, dar n-o întrerupse. Fanny îşi scoase batistă şi se şterse la ochi cu un aer destul de iritat.

— Eu nu m-am născut unde te-ai născut tu, Amy, ştii, şi poate aici e deosebirea. Draga mea, după ce scăpăm de unchiul, o să afli tot. ÎI lăsăm la birtul unde are să ia masa. *Y*

Continuară drumul pe jos împreună cu el, până ajunseră într-o stradă murdară unde se opriră dinaintea geamului unei vitrine zoioase, care din pricina aburilor de la carnea încinsă, de la legume şi budinci devenise opac. Se putea totuşi zări o pulpă de purcel friptă, izbucnind în lacrimi de salvie şi ceapă, într-un recipient metalic plin de sos, apoi o ciozvârtă unsuroasă de friptură de vacă şi o budincă băşicată de Yorkshire, sfârâind fierbinte într-un vas aşişderea, pe urmă muşchi de viţel umplut, tăiat iute în porţii, apoi un jambon numai broboane din pricina zorului la care fusese supus, un platou cu cartofi prăjiţi, strânşi unii într-alţii de propria lor suculenţă, mormane de legume fierte şi alte asemenea bucate alese substanţiale.

Înăuntru se vedeau câteva separeuri cu pereţi despărţitori din lemn, la adăpostul cărora clienţii, socotind mai nimerit să servească masa direct în stomac, fără să se ajute prea mult de mâini, înfulecau de unii singuri cele comandate. În vreme ce se uitau la toate astea, Fanny deschise poşeta, scoase de acolo un şiling şi i-1 înmâna unchiului său. Unchiul câteva clipe nu privi monedă, dar ghicind care-i era destinaţia şi murmurând: „Cina? Ha! Da, da, da! "[i]dispăru încet în. Aburul venit de la bucătărie.

— Ei, şi acum, Amy, zise sora ei, dacă nu eşti prea obosită, vino cu mine până în strada Harley din Caven- dish Square

Expresia cu care spuse această distinsă adresă şi felul în care îşi smuci noua ei pălăriuţă pe cap (care era mai mult vaporoasă decât practică) o nedumeri pe sora ei; totuşi, ea declară că e

gata să meargă în strada Harley, şi într-acolo îşi şi îndreptară paşii. Când ajunseră la luxoasa destinaţie, Fanny alese casa cea mai impozantă parcă şi bătu la uşă, întrebând de doamna Merdle.

Lacheul care deschise uşa, deşi cu părul pudrat şi urmat de alţi doi lachei la fel de pudraţi, răspunse nu numai că doamna Merdle era acasă, dar o şi rugă pe Fanny să poftească înăuntru. Fanny intră, însoţită de sora ei; urcară la etaj, cu lacheul pudrat mergând înainte şi lacheii pudraţi rămânând îndărăt, şi se opriră într-un salon spaţios semicircular, unul dintr-o serie de saloane, unde un papagal stătea agăţat în cioc, pe dinafara unei colivii aurite, cu labele solzoase în aer, şi luând tot soiul de poziţii bizare, cu capul în jos. Ciudăţenia asta s-a mai observat şi la păsări cu penaje absolut diferite, care se caţără pe fire de aur.

Încăperea era cu mult mai somptuoasă decât tot ce-şi putuse închipui vreodată Mica Dorrit, şi în ochii oricui ar fi părut splendidă, fastuoasă. Se uită uluită la sora ei şi i-ar fi pus o întrebare, dacă Fanny, cu o încruntătură din sprâncene, nu-i făcea semn către o portieră cu perdea comunicând cu altă odaie. O clipă mai apoi perdeaua se mişcă şi o doamnă o dădu la o parte cu o mina încărcată de inele, lăsând-o apoi să cadă în urmă-i din nou, când intră.

Doamna era tânără şi plină de prospeţime, nu din mâinile Naturii, ci din mâinile cameristei sale. Avea nişte ochi mari, frumoşi, insensibili, un păr negru, frumos şi insensibil, pieptul dezvoltat, frumos şi insensibil, totul pus în valoare cum nu se putea mai bine, până în cele mai mici amănunte. Fie din pricină că era răcită, fie pentru că îi stătea mai bine astfel, purta pe cap un fileu alb, amplu, legat sub bărbie. Şi dacă a existat cândva bărbie frumoasă şi insensibilă, de care să poţi fi sigur că niciodată n-a fost — folosind o expresie familiară — „apu- cată “de mina vreunui bărbat, ei bine, asta era bărbia strânsă atât de zdravăn în bridele acelea de dantelă.

— Doamnă Merdle, zise Fanny, aceasta e sora mea.

— Mă bucur că fac cunoştinţă cu sora dumitale, domnişoară Dorrit. Am uitat că ai o soră.

— Nu v-am spus că am o soră, rosti Fanny.

— Ah! Exclamă doamna Merdle, îndoind degetul cel mic de la mâna stângă de parcă ar fi vrut să zică: „Te-am prins “. Ştiam eu că nu mi-ai spus nimic!

De obicei nu făcea gesturi decât cu stânga, căci mâinile ei nu erau pereche, stinga fiind mult mai albă şi mai durdulie decât cealaltă.

— Staţi jos, reluă ea, şi se instală cu voluptate într-un culcuş de perne stacojii şi ca aurul, pe un di\ran de lângă papagal.

— Tot artistă? Întrebă, uitându-se la Mica Dorrit prin- tr-o lornietă.

— Nu, răspunse Fanny.

■— Nu, nu, se corectă doamna Merdle, lăsând să-i cadă lornieta. N-are aerul de artistă. Foarte drăguţă, dar nu artistă.

— Soră-mea, doamnă, reluă Fanny, cu un curios amestec de deferenţă şi îndrăzneală, m-a rugat să-i povestesc, ca-ntre surori, cum se face că am avut cinstea să vă cunosc. Şi cum făgăduisem să vă mai vizitez o dată, m-am gândit să-mi permit de a o lua cu mine, în speranţa că poate dumneavoastră îi veţi spune. Aş dori să afle, şi poate îi povestiţi dumneavoastră.

• — Crezi că la vârsta surorii dumitale... sugeră doamna Merdle,

— E mult mai mare decât arată, zi.se Fanny, suntem aproape de aceeaşi etate.

— Tare greu mai este, rosti doamna Merdle, iarăşi îndoind degetul cel mic, să explici tineretului — ca dealtfel majorităţii oamenilor — ce-nseamnă lumea bună, încât mă bucur că ai spus acest lucru. Aş dori ca lumea să fie mai puţin arbitrară, mai puţin pretenţioasă... Coco, . Sicii liniştit!

Papagalul scoase ţipătul cel mai strident posibil, ca şi cum el însuşi s-ar fi numit „lumea “, şi îşi impunea dreptul de a fi pretenţios.

— Dar trebuie s-o luăm aşa cum este, adăugă doamna Merdle. Ştim că e superficială, încorsetată în convenţionalism, lacomă, scandaloasă, însă, dacă nu cumva suntem sălbatici de prin mările tropicale — tare aş mai fi vrut să fiu şi eu de pe-acolo, pentru că, după cum am auzit, oamenii aceia duc cea mai încântătoare viaţă şi au o climă desăvârşită — altminteri, trebuie să ne acomodăm cu ea. Asta-i soarta noastră a tuturor. Domnul Merdle este un om de afaceri pe picior mare, tranzacţiile sale se extind în cel mai vast câmp de activitate, averea şi influenţa sa sunt ur iaşe, dar chiar şi dânsul trebuie... Coco, stai liniştit.

Papagalul scoase un alt ţipăt care împlini atât de expresiv fraza, că doamna Merdle nu mai avu nevoie s-o ducă până la capăt.

— Pentru că sora dumitale doreşte ca eu să vorbesc despre felul cum ne-am cunoscut, începu ea din nou, adre- sîndu-se Micuţei Dorrit, şi să relatez împrejurările care i-au făcut atâta cinste, nu mă pot împotrivi, desigur, să-i dau satisfacţie. Am un fiu — eram extrem de tânără când m-am căsătorit prima oară — de douăzeci şi doi, douăzeci şi trei de ani...

Fanny îşi muşcă buzele şi se uită la sora ei cu nişte ochi pe jumătate triumfători.

— Un fiu de douăzeci şi doi, douăzeci şi trei de ani. Îi place veselia, lucru cu care lumea e obişnuită în cazul tineretului, şi e foarte impresionabil. Poate că meteahna asta a moştenit-o. Şi eu sunt foarte impresionabilă din fire. Cea mai slabă dintre toate creaturile. Numaidecât mă înduioşez.

Spuse toate acestea, ca dealtfel orice spunea, cu o răceală de parcă ar fi fost un sloi de gheaţă, uitând aproape cu desăvârşire de prezenţa surorilor, ca şi cum s-ar fi adresat unui soi de abstracţiune a „lumii “, de hatârul căreia îşi aranja şi rochia din când în când, ori îşi corectă poziţia pe divan.

— Aşadar, e foarte impresionabil. Asta n-ar fi o nenorocire dacă am duce o viaţă naturală, cred, dar noi nu ducem o viaţă naturală. Foarte regretabil, desigur, mai cu seamă pentru mine, care sunt un copil al naturii, numai de-aş putea arăta acest lucru, dar ce să-i faci. Lumea ne apasă şi ne domină... Coco, stai liniştit!

Papagalul izbucni într-un hohot violent de râs, după ce îndoise câteva din vergelele coliviei cu ciocul său încovoiat, lingându-le cu limba lui neagră.

— Pare de-a dreptul inutil să spui cuiva cu înţelegerea, vastă experienţă şi simţămintele alese cu care eşti înzestrată, rosti doamna Merdle din culcuşul său purpuriu şi de aur, ducând lornieta din nou la ochi ca să-şi împrospăteze memoria asupra celei căreia i se adresa, că scena exercită uneori o anumită fascinaţie asupra tineretului de categoria aceasta. Spunând asta, mă refer la persoanele de sex feminin de pe scenă. Or, când am auzit că fiul meu fusese fascinat, pare-se, de o dansatoare, am ştiut numaidecât ce-nseamnă de obicei aşa ceva pentru lumea bună, încredinţată fiind că era vorba despre o dansatoare de la Operă, de care tinerii din lumea bună sunt adesea fascinaţi.

Punându-şi mâinile albe una peste alta, doamna Merdle se uită acum la cele două surori, şi inelele din degete se frecară între ele cu un scrâşnet.

• — După cum îţi va spune şi sora dumitale, când am descoperit despre ce teatru era vorba, am fost foarte surprinsă şi foarte mâhnita; când însă am aflat că sora dumitale, respingând avansurile făcute de fiul meu — în chip cu totul şi cu totul neaşteptat, trebuie să adaug — îl adusese în situaţia de a o cere în căsătorie, m-a cuprins neliniştea cea mai profundă... groaznică.

Îşi trecu degetul peste sprinceana stingă şi o potrivi mai bine.

— Pradă unei uimiri vecine cu nebunia, pe care numai o mamă ce se învârte în lumea bună o poate cunoaşte, am hotărât să mă duc chiar eu la teatru şi să-i împărtăşesc dansatoarei starea mea de spirit. M-am prezentat surorii dumitale şi am observat, spre surprinderea mea, că era deosebită în multe privinţe faţă de aşteptările mele, mai ales când la rându-i m-a întâmpinat cu... cUm să mă exprim?... un fel de pretenţii la un anumit rang social.

Doamna Merdle zâmbi.

— V-am spus, doamnă, rosti Fanny, roşind, că deşi m-aţi găsit în această situaţie, sunt cu mult mai presus de colegii mei, încât am considerat că familia mea e egală celei a fiului dumneavoastră; că am un frate care, dac-ar şti cum stau lucrurile, ar fi de aceeaşi părere şi n-ar socoti asemenea legătură o onoare.

— Domnişoară Dorrit, zise doamna Merdle, după ce
O examină glacial prin lornietă, este exact ceea ce mă pregăteam să-i spun surorii dumitale, în urma rugăminţii făcute de dumneata. Iţi rămân foarte îndatorată că ai amintit faptul acesta cu meticulozitate şi că mi-ai luat-o înainte. Atunci eu, numaidecât — adăugă, adresându-se Micuţei Dorrit — căci sunt impulsivă, am desfăcut brăţara de la mână şi am rugat-o să-mi îngăduie de a o prinde la a sa, ca semn al bucuriei pe care am avut-o, putând să discut chestiunea dintr-un punct comun de vedere.

Totul era adevărat, numai că doamna, în drum spre locul întâlnirii, cumpărase un obiect ieftin şi bătător la ochi, oarecum cu intenţia de-a o duce de nas.

— Şi v-am spus, doamnă Merdle, preciză Fanny, că s-ar putea să fim nefericiţi, dar de proastă calitate **nu** suntem.

— Iată, cred, tocmai cuvintele dumitale, domnişoară Dorrit, încuviinţă doamna Merdle.

— Şi v-am mai spus, doamnă Merdle, continuă Fanny, că dacă-mi vorbiţi despre rangul superior pe care-l ocupă fiul dumneavoastră în societate, s-ar putea să vă-nşelaţi pur şi simplu în presupunerile dumneavoastră despre originea mea; şi că poziţia tatălui meu, chiar şi în societatea **în** care se-nvârte el acum — calitatea acesteia eu o ştiu
Cel mai bitve — este dintre cele mai sus-puse, recunoscută de oricine că atare. I

-— Întocmai aşa, sublinie doamna Merdle. Excelentă memorie!.

— Vă mulţumesc, doamîîă. Poate că veţi fi atât de bună să-i povestiţi surorii mele restul.

— Mai e foarte puţin de povestit, rosti doamna Merdle, revizuindu-şi proporţia pieptului, a cărui amploare părea esenţială ca să-i poată rămâne îndeajuns loc pentru a fi insensibilă, dar acest puţin îi face cinste surorii dumitale. I-am explicat surorii dumitale adevărata faţă a lucrurilor, imposibilitatea pentru lumea căreia aparţinem noi de a recunoaşte lumea —-fermecătoare, nu mă îndoiesc. — Căreia aparţine dânsa; am ajutat-o să înţeleagă situaţia extrem de dezavantajoasă în care s-ar plasa familia despre care are o atât de bună părere, dar pe care noi am fi siliţi s-o privim de sus, cu dispreţ, şi de care

— vorbind din punct de vedere social — am fi nevoiţi să ne ferim scârbiţi. Pe scurt, am făcut apel la mândria lăudabilă a surorii dumitale.

— îngăduiţi, doamnă Merdle, vă rog, surorii mele să afle, zise Fanny, ţuguind buzele şi smucindu-şi, cu o mişcare a capului, pălăria ei vaporoasă, că am şi avut onoarea să-i spun fiului dumneavoastră că nu vreau să am nicicum de a face cu el.

-— Bine, domnişoară Dorrit, încuviinţă doamna Merdle, aş fi putut de fapt să spun şi eu acest lucru mai devreme. Dacă nu m-am gândit s-o fac, este poate pentru că pe atunci prea mă rodea teama că el ar fi putut să stăruie, iar dumneata să-i răspunzi într-un fel. I-am mai spus surorii dumitale... mă adresez din nou domnişoarei Dorrit care nu aparţine scenei... că fiul meu nu s-ar alege cu nimic dintr-o asemenea căsătorie şi ar rămâne pur şi simplu un cerşetor. Pomenesc despre asta doar pentru că face parte din povestire şi nu că aş fi presupus cumva c-ar avea vreo înrâurire asupra surorii dumitale, în afară de eventualitatea, prudentă şi legitimă, în care

asemenea consideraţii trebuie să Ţie influenţeze pe noi toţi, dat fiind sistemul nostru artificial. În fine, după câteva vorbe

Iritate şi energice din partea surorii dumitale, am ajuns cu desăvârşire la convingerea că nu există nici o primejdie, iar sora dumitale a fost atât de amabilă încât să-mi îngăduie de a-i oferi unele dovezi de apreciere prin in-, termediul croitoresei mele.

Mica Dorrit părea necăjită şi se uită la Fanny cu <y mare tristeţe întipărită pe chip.

— În plus, continuă doamna Merdle, mi-a făgăduit că-mi va face plăcerea unei ultime întâlniri, şi anume cea din clipa de faţă, pentru a ne despărţi în termeni cât mâi buni. Cu această ocazie, adăugă doamna Merdle, pă-> răsindu-şi culcuşul şi strecurând ceva în mâna lui Fanny, [38] domnişoara Dorrit îmi va permite să-i spun, în felul meu greoi, adio, odată cu cele mai bune urări.

Cele două surori se ridicară în aceeaşi clipă; toate trei se aflau acum lângă colivia unde papagalul, care tocmai sfărâma un biscuit ţinut între gheare, părea că-şi bate joc de ele executând un dans năstruşnic numai din trup, fără să mişte labele, apoi deodată se dădu de-a berbeleacul, târându-se cu capul în jos jur împrejurul coliviei aurite, pe dinafară, ajutat de pliscul feroce şi de limba lui neagră.

— Adio, domnişoară Dorrit, şi cele mai bune urări, rosti doamna Merdle. De-ar fi să nu ne mai vedem decât într-o mie de ani, să zicem, şi tot m-aş bucura să cunosc sumedenie de fiinţe fermecătoare şi pline de talent, din cercul cărora sunt astăzi exclusă. O societate cu mult mai primitivă m-ar încânta. Odinioară, când învăţam la şcoală, era o poezie care suna astfel: „Iată, sărmanul indian"

A cărui minte nu ştiu ce făcea! Dacă cei câţiva mii de oameni din înalta societate ar avea putinţa să plece şi să devină indieni, m-aş înscrie şi eu numaidecât, dar deoarece noi aparţinem înaltei societăţi, n-avem cum să fim şi indieni, din păcate... Bună ziua!

Coborâră scară cu pudră înainte şi pudră îndărătul lor, sora cea mare trufaşă, iar sora cea mică umilă; uşa se închise în urma lor, lăsându-le pe nepudrata stradă Harley, Cavendish Square.

— Eh! Exclamă Fanny, după ce merseră puţin fără să vorbească. N-ai nimic de spus, Amy?

— Oh, nu ştiu ce să spun! Răspunse întristată. Nu ţi-a plăcut tânărul acesta, Fanny?

— Să-mi placă? E aproape idiot.

— îmi pare rău... nu te supăra... Dar, pentru că m-ai întrebat ce am de spus, îmi pare atât de rău, Fanny, că ai primit ca această doamnă să-ţi dea ceva.

— Proastă mică ce eşti! Replică sora ei, scuturând-o de braţ cu asprime. N-ai pic de caracter? Dar aşa e totdeauna! Tu nu te respecţi deloc, n-ai cuvenita mândrie. Tocmai de aceea te complaci ca un prăpădit de Chivery să umble după tine, continuă ea, subliniind cuvintele batjocoritoare, ţi-ai lăsa familia călcată-n picioare fără să crâcneşti vreodată.

— Nu vorbi aşa, dragă Fanny. Fac şi eu ce pot pentru ai mei.

— Faci şi tu ce poţi pentru ei! Repetă Fanny, grăbind pasul. Dac-ai avea cât de cât experienţă, ai admite ca o femeie ca cea pe care am văzut-o, cum nu se poate mai falsă şi mai insolentă... ai înghiţi să-ţi calce-n picioare familia, şi apoi să-i mai şi mulţumeşti pentru asta?

— Nu, Fanny, nu, desigur.

— Atunci fă-o să plătească oalele sparte, nepricopsita! Ce altceva i-ai putea cere? Pune-o să plătească, copil prost ce eşti, şi onorează-ţi familia cu aceşti bani!

Nu mai vorbiră tot drumul până la locuinţa unde stăteau Fanny şi unchiul ei. Ajungând acolo, îl găsiră pe bătrân exersând la clarinet, în chipul cel mai lamentabil, într-un ungher al odăii. Fanny trebuia să pregătească masa compusă din cotlete de berbec, bere neagră şi ceai, şi se plângea indignată că o prepară singură, deşi în realitate sora ei a făcut frumuşel toată treaba. Când, în sfârşit,

Fanny se aşeză să mănânce şi să bea, aruncă tacâmurile cât colo, vărsându-şi tot focul pe pâine, aproape la fel cum făcuse şi taică-său cu o seară înainte.

— Dacă mă dispreţuieşti, spuse ea izbucnind în hohote de plâns, că sunt dansatoare, de ce m-ai îndemnat să mă fac dansatoare? Asta-i opera ta. Ai fi vrut să mă ploconesc până la pământ în faţa acestei doamne Merdle, s-o las să-mi spună ce-i venea pe limbă şi să facă ce poftea, să ne desconsidere pe toţi, iar mie să-mi toarne asta de la obraz. Pentru că sunt dansatoare!

— Oo, Fanny!

■— Şi Tip la fel, bietul băiat. Poate să-l vorbească de rău cât o pofti, fără nici o oprelişte... asta fiindcă, presupun, a lucrat la un avocat, în docuri şi prin alte părţi. Păi, şi asta-i opera ta, Amy. Ai face bine măcar să-nchizi ochii când i se ia apărarea.

În tot acest timp unchiul sufla de zor în clarinet, lamentabil, uneori îndepărtând instrumentul un deget, sau cam aşa ceva, de gură, pentru o clipă, şi atunci se oprea să se uite la ele, cu vaga impresie că cineva i se adresase.

---

38 Din *Eseu despre om (Essay on Man)*, poem de Alexander Pope (1688—1744), alcătuit din patru epistole, care tratează despre firea şi situaţia omului în raport cu universul (I), cu cl însuşi (II), cu societatea (III) şi cu fericirea (IV). „Iată-1 pe bietul indian ! Care cu mintea-i necultivată / Pe Dumnezeu în nori îl vede şi pe aripi de vînt îl aude" (I, v. 99—100).

— Şi tatăl tău, bietul tău tată, Amy. Fiindcă nu-i liber să se prezinte singur şi să vorbească pentru sine, ai fi în stare să laşi astfel de oameni să-l insulte nepedepsiţi de nimeni. Dacă ţie puţin îţi pasă că te duci să lucrezi cu ziua, ar putea măcar să-ţi pese pentru el, cred eu, ştiind cât de mult a pătimit de atâta amar de vreme.

Mica Dorrit, biata de ea, simţea destul de puternic nedreptatea acestui reproş. Amintirea scenei din seara trecută adăuga o săgeată usturătoare la toate astea. Nu răspunse nimic, dar întoarse scaunul de la masă înspre foc. Unchiul, după ce mai făcu o pauză, scoase un geamăt sinistru şi îşi văzu iarăşi de treabă.

Fanny se răzbună pe ceştile de ceai şi pe pâine cât timp a durat furia ei, apoi se plânse că era cea mai nenorocită fată din lume şi că mai bine ar fi murit. După aceea, lacrimile i se transformară în remuşcări; se sculă în picioare şi îşi petrecu braţele pe după gâtul soră-şi. Mica Dorrit încercă s-o oprească de a mai adăuga csva, dar
Fanny o ţinea morţiş că vrea, că mai trebuie să vorbească! Apoi repetă întruna:

— Te rog să mă scuzi, Amy... Iartă-mă, Amy... aproape cu aceeaşi patimă cu care spusese ceea ce acum regreta. Dar, zău, zău, Amy, adăugă, după ce se aşezară din nou una lângă alta, în perfectă armonie, sper şi cred că ai fi văzut lucrurile într-o lumină diferită dacă ai fi cunoscut ceva mai bine lumea.

— Tot ce se poate, Fanny, zise Mica Dorrit cu blândeţe.

— Vezi, în timp ce tu stăteai încuiată acolo, ocupîn- du-te cu resemnare de grijile casei, continuă, recăpătîn- du-şi treptat tonul ocrotitor, eu am ieşit afară, m-am învârtit prin lume şi poate că aşa am devenit mândră şi trufaşă... mai mult decât se cădea, cine ştie!

— Da, da, da! Exclamă Mica Dorrit.

— Şi pe când tu îţi munceai mintea cu bucătăria, cu cele de îmbrăcat, eu poate mă gândeam, ştii, la familie. Ce zici, Amy, n-ar putea fi aşa?

Mica Dorrit iarăşi încuviinţă din cap în semn că „da “, arătându-se mai veselă la faţă decât era în sufletul ei.

— Mai cu seamă când ştim, mai spuse Fanny, că în locul unde tu ai fost atât de credincioasă dăinuie o atmosferă specifică, făcîndu-1 şi mai diferit de restul societăţii. Aşa că sărută-mă încă o dată, Amy dragă, şi să cădem de acord că amândouă. Avem dreptate şi că tu eşti o fată bună şi cuminte şi gospodină şi care-şi iubeşte căminul!

În timpul acestei discuţii, clarinetul se lamentase în chipul cel mai patetic, dar Fanny îl întrerupse anunţând că era timpul de plecare; unchiul ei înţelese acest lucru prin faptul că-i închise partitura şi-i trase clarinetul din gură.

Mica Dorrit se despărţi de ei la uşă, îndreptându-se grăbită spre Marshalsea. Acolo se întuneca mai iute decât aiurea, şi, în timp ce mergea, în seara aceea i se păru că se cufundă într-o groapă adâncă. Umbra zidului cădea peste toate celea, nu mai puţin pe silueta în haina veche, cenuşie, de casă, şi pe tichia de catifea neagră, în clipa în care Mica Dorrit deschise uşa odăii sale sumbre.[1]

„De ce n-ar cădea şi asupra mea? Gândi Mica Dorrit, cu mâna încă pe uşă. Fanny avea desigur dreptate.[14]

Capitolul XXI

BETEŞUGUL DOMNULUI MERDLE

ASUPRA acestei locuinţe impunătoare, reşedinţa domnului Merdle din Harley Street, Cavendish Square, nu cădea umbra vreunui zid de rând, ci aceea a faţadelor de la alte reşedinţe impunătoare de pe partea opusă a străzii. La fel *ca şi societatea din sferele înalte, şirurile de case faţă în faţă se uitau chiorâş unele la altele. De fapt, reşedinţele şi locatarii lor într-atât se asemănau în privinţa asta, încât deseori găseai oaspeţi aliniaţi pe două rânduri la masă, servind prânzul, în umbră propriei lor trufii, chiorîndu-se la cei din faţă cu morocăneala caselor ăstora.

Toată lumea ştie cât de aidoma străzii sunt cele două rânduri de comeseni care îşi ocupă locul lor la masă într-o locuinţă de pe stradă cu pricina. Cele douăzeci de case inexpresive şi uniforme, la uşa cărora se ciocăneşte şi se sună în acelaşi fel, cu aceleaşi trepte plicticoase de acces, toate separate prin acelaşi fel de grilaj, toate având aceleaşi scări de incendiu impracticabile, cu aceleaşi accesorii stânjenitoare fixate sus; absolut totul, fără excepţie, grozav de mult preţuit — cine oare n-a luat cândva masa aici? Casa atât de jalnic dărăpănată, având o nişă stingheră cu fereastră arcuită, casa împodobită cu stucaturi, cea cu faţada proaspăt renovată, casa din colţ numai cu odăi unghiulare, casa cu storurile veşnic trase, casa cu prapurele funerar mereu arborat, casa unde perceptorul a venit pentru o nimica toată şi n-a dat de nimeni acasă ■—• cine oare n-a luat cândva masa aici? Casa pe care nimeni nu vrea s-o ia, deşi e un chilipir — cine n-o cunoaşte? Casa arătoasă luată pe viaţă de domnul acela dezamăgit, şi căruia deloc nu-i convine — cine n-a auzit de locuinţa aceea bântuită de strigoi?

Strada Harley, Cavendish Square, era mai mult decât conştientă de prezenţa domnului şi a doamnei Merdle.
Existau intruşi pe strada Harley de care habar n-avea, dar era încântată să dea toate onorurile domnului şi doamnei Merdle. Lumea bună ţinea seama de domnul şi doamna Merdle. Lumea bună a spus: „Hai să-i brevetăm: hai să-i cunoaştem “.

Domnul Merdle era putred de bogat, un om cu un prodigios spirit întreprinzător: un Midas, minus urechile[39], care pe tot ce punea mâna se transforma în aur. Lua parte la orice afacere barosană — de la speculaţiile bancare până la construcţia de imobile. Era, evident, în

39 Legenda spune că regele Midas al Frygiei prefăcea în aur tot ce atingea, avea însă urechi de măgar.

Parlament. Avea, bineînţeles, birourile în centrul comercial al Londrei. Era preşedinte aici, membru în consiliul de administraţie dincolo, director într-altă parte. Oamenii cei mai cu greutate astfel se adresau celor care plănuiau afaceri noi: „Ia să vedem, ce nume aţi cuprins? Îl aveţi şi pe Merdle? “Iar răspunsul fiind negativ, spuneau: „Atunci chestiunea nu ne interesează'*.

Acest om mare şi băftos oferise, cu vreo cincisprezece ani în urmă, un cuib purpuriu şi de aur acelui piept vast, care avea nevoie de atâta spaţiu pentru a-şi cuprinde insensibilitatea. Nu era un piept pe care să te poţi odihni, era însă un piept excelent pentru prins giuvaeruri. Domnului Merdle îi trebuia ceva unde să atârne giuvaeruri şi şi-a cumpărat acel ceva în acest scop. Storr şi Mortimer [40]s-or fi căsătorit din acelaşi calcul.

Ca toate celelalte speculaţii, şi aceasta a fost sigură şi încununată de succes. Bijuteriile se arătară în lumina cea mai favorabilă. Pieptul doldora de giuvaeruri, pătrunzând în lumea bună, a atras admiraţia generală. Având încuviinţarea înaltei societăţi, domnul Merdle era mulţumit. Era cel mai dezinteresat dintre oameni, păstrând pentru sine, din toate câştigurile şi grijile sale, cum nu se poate mai puţin.

Aşadar, se putea presupune că avea tot ce dorea, altminteri, cu neţărmuita lui bogăţie, ar fi fost în stare să-şi procure orice. Dar dorinţa lui era să satisfacă, până la cel mai înalt grad, societatea (oricare ar fi fost sensul dat acestui cuvânt) şi să onoreze toate poliţele luate asupra lui sub formă de tribut. În lume nu strălucea deloc; mare lucru nu prea avea de spus. Era om retras, cu un cap mare, aplecat înainte, mereu la pândă, obrajii coloraţi într-un roşu-pământiu, mai degrabă trecut decât proaspăt, şi cu o doză de nelinişte în manşetele hainei, de parcă el le-ar fi tras la răspundere, şi de aceea aveau toate motivele de a-i ascunde, cu nerăbdare, mâinile. Din puţinul pe care-1 spunea părea un om destul de agreabil; simplu, pedant în materie de încredere publică şi particulară şi stăruitor ca orişicine să manifeste cea mai mare consideraţie, în toate privinţele, faţă de înalta societate. În aceeaşi societate (dacă era cumva ea care venea la dineurile, la recepţiile şi concertele de la doamna Merdle) nu se distra cine ştie ce, iar majoritatea timpului îl găseai re- zemînd pereţii şi pe după uşi. Şi când se ducea la alţii, întorcând vizitele, dădea semne de oboseală şi în general se arăta mai dispus să plece la culcare; cultiva însă totdeauna lumea bună, unde făcea mereu act de prezenţă, şi cheltuia sistematic bani în societate, cu cea mai profundă mărinimie.

Primul soţ al doamnei Merdle fusese colonel, sub auspiciile căruia pieptul se luase la întrecere cu zăpezile America de Nord, şi a ieşit puţin dezavantajat în privinţa albului, dar nu şi în a răcelii... Fiul colonelului era singurul copil al doamnei Merdle. Era un nătâng cocoţat în umeri, care nu prea avea mutră de tânăr, ci mai curînd de băieţandru umflat. Dădea aşa puţine semne de judecată, încât printre camarazii lui circulă vorba că-i îngheţaseră creierii pe un ger cumplit la St. John, New Brunswick, chiar la naştere, şi că din clipa aceea nu i s-au mai dezgheţat. După alţii, prunc fiind, căzuse în cap, din neglijenţa dădacei, de la o fereastră de sus, şi că martori demni de toată crezarea auziseră cum i-a pârâit ţeasta. S-ar putea ca amândouă aceste versiuni să fi fost de dată târzie; tânărul gentleman (cu un nume atât de expresiv, Sparkler, adică Scânteietorul) avea mania unică de a cere în căsătorie tot soiul de tinere domnişoare pe care nimeni nu le luă şi de a spune fiecăreia din ele când le făcea propuneri matrimoniale că era, o fată dată naibii de frumoasă... şi de bine-crescută... fără fumuri afurisite-n cap “.

Un fiu vitreg înzestrat cu nişte calităţi atât de limitate putea fi o povară pentru altcineva, domnul Merdle însă n-a vrut un fiu vitreg pentru sine, el voia unul pentru înalta societate. Deoarece domnul Sparkler făcuse parte din regimentul de gardă şi deprinsese obiceiul să meargă regulat la curse, să frecventeze cluburile de pierde-vară şi să meargă la serate, ajunsese să fie cunoscut ca un cal breaz, iar lumea bună era mulţumită de fiul ei vitreg. Acest rezultat fericit ar fi fost considerat o reuşită de domnul Merdle, chiar dacă domnul Sparkler l-ar fi costat şi mai mult. Totuşi, nu l-ar fi oferit lumii bune nici în ruptul capului la un preţ de nimic.

Se dădea un dineu în reşedinţa din stradă Harley tocmai când Mica Dorrit, aflată în odăiţa tatălui ei, îi cosea nişte cămăşi noi în seara aceea, stând în preajmă-i. Veniseră acolo magnaţi de la Curte şi magnaţi din centrul comercial al Londrei; magnaţi din Camera Comunelor şi magnaţi din Camera Lorzilor, magnaţi din magistratură şi magnaţi din barou, magnaţi episcopali, magnaţi vistiernici, magnaţi din Garda călare; magnaţi de la Amiralitate — tot soiul de magnaţi care ne pun pe roate şi uneori ne pun beţe în roate.

— Mi s-a spus, se adresă magnatul episcopal către un ofiţer de Gardă călare, că domnul Merdle a mai dat o lovitură grozavă. De o sută de mii de lire sterline, se zice.

Ofiţerul din Garda călare a auzit de două sute...

Vistiernicul, de trei sute...

Magnatul din barou, tot jucându-se cu ochelarii săi cu putere de convingere, nu era nicidecum lămurit că nu fuseseră la mijloc patru sute. Era vorba de una din acele lovituri fericite în urma unor calcule şi combinaţii, al cărei rezultat ar fi fost greu de evaluat. Era unul din acele exemple de surprinzătoare pricepere de acaparare însoţită de obişnuitul noroc şi îndrăzneala caracteristică, pe care rareori le întâlneai într-un secol. Dar aici se mai află şi colegul Foaie, care pledase în marele proces al băncii şi care probabil ne-ar mai putea spune câte ceva în plus. La cât evalua colegul Foaie acest nou succes?

---

40 Bijutieri vestiţi în acea epocă, de pe New Bond Street.

Colegul Foaie tocmai se pregătea să-şi prezinte omagiile ilustrului piept, aşa că le putu spune, în trecere doar, că auzise făcându-se afirmaţia, cu mari şanse de a fi întemeiată, că, în total, operaţia nu adusese mai puţin de jumătate de milion de lire.

Amiralitatea declară că domnul Merdle era un om minunat. Vistiernicul declară că el reprezenta o nouă putere în ţară şi că va fi capabil să cumpere Camera Comunelor pe de-a-ntregul. Episcopul declară că se gândea cu bucurie că această avere intra în sipetele unui gentleman gata totdeauna să apere interesele înaltei societăţi.

Domnul Merdle însuşi apărea de obicei târziu în astfel de ocazii, omul reţinut în ghearele uriaşelor activităţi, când alţii demult se scuturau de afacerile lor mărunte din timpul zilei. De astă dată el sosi ultimul. Vistiernicul spuse că munca îl cam tiraniza pe domnul Merdle. Episcopul spuse că era bucuros că această avere intra în sipetele unui gentleman care o primea cu smerenie.

Ce de pudră! Cei care serveau masa aveau atita pudră pe ei încât dineul era parfumat. Praful de pudră căzuse în farfurii, iar bucatele oferite lumii bune păreau înmiresmate ca lacheii de prin odăi. Domnul Merdle conduse la masă o contesă retrasă undeva în profunzimile unei rochii imense, faţă de care, proporţional, ea era ca miezul unei verze dispărând în foile exagerat crescute, jur împrejur. Dacă s-ar putea îngădui o comparaţie atât de umilă, rochia cobora scară ca un Jtick-în-boschet\înfăşurat în brocarturi scumpe, aşa că nimeni nu ştia cât de micuţ putea fi cel dinăuntru.

Înalta societate avea la masă tot ce-i poftea inima şi ce nu-i poftea. I se pusese la dispoziţie tot ce poate incinta ochiul, tot ce se mănâncă şi tot ce poate fi băut. Să sperăm că lumea s-a înfruptat din plin; cât despre domnul Merdle, ceea ce a consumat el personal nu depăşea cheltu-

[1] *Jack-in-the-green,* procesiune de 1 Mai. În întâmpinarea primăverii, cu piramide de crengi şi frunze proaspete, unde se ascunde câte un hornar, jucând pe străzi etc.

Iala de un şiling şi jumătate. Doamna Merdle a fost magnifică. Majordomul a fost a doua figură magnifică a zilei. Era omul cel mai impunător dintre cei de faţă. Nu făcea nimic, ci stătea şi privea, cum puţini oameni ar fi putut face. Era ultimul dar oferit înaltei societăţi de către domnul Merdle. Domnul Merdle n-avea nevoie de el, ba chiar se simţea stânjenit când îl privea namila aceea; dar neînduplecata societate pe el anume îl voia — şi l-a avut.

Invizibilă contesă îşi transportă afară, la momentul cuvenit, boschetul, iar această defilare a frumuseţii a fost zăgăzuită de marele piept. Vistiernicul spuse: Junona. Episcopul spuse: Judith[41].

Magnatul din barou intră în vorbă cu ofiţerul din Garda călare despre curţile marţiale. Colegii Foaie şi Magistratură se alăturară şi ei discuţiei. Alţi magnaţi plecau doi câte doi. Domnul Merdle tăcea şi se uita la faţa de masă. Uneori câte un magnat îi adresă vreun cuvânt pentru a îndrepta spre el cursul propriei sale conversaţii particulare; domnul Merdle însă nu prea lua asta în seamă şi nu se smulgea din calculele sale decât ca să paseze vinul.

Când se ridicară de la masă, atât de mulţi dintre magnaţi aveau să-i spună câte ceva domnului Merdle personal, încât a fost nevoit să dea mici audienţe lingă bufet şi să-i bifeze de cum ieşeau pe uşă.

Vistiernicul spera că-i va fi permis să felicite pentru noua izbânda pe unul dintre capitaliştii englezi şi prinţi ai comerţului (de câteva ori folosise aceste vorbe în casă şi acum îi venea uşor), cunoscut în întreaga lume. A răs- pândi în lung şi în lat triumfurile unor asemenea oameni însemna să dai în vileag triumfurile şi resursele ţării — îl făcu pe domnul Merdle să înţeleagă — şi vistiernicul considera aceasta drept un act de patriotism.

— Mulţumesc, milord, spuse domnul Merdle, mulţumesc. Primesc felicitările dumneavoastră cu mândrie şi mă bucur că sunteţi de acord cu mine.

— Păi, nu sunt de acord cu dumneavoastră, fără rezerve, dragă domnule Merdle. Pentru că — vistiernicul, cu un zâmbet, îl întoarse, ţinîndu-1 de braţ, înspre bufet şi-i vorbi pe un ton glumeţ — nu socotiţi niciodată că merită să veniţi printre noi şi să ne daţi o mina de ajutor.

Domnul Merdle se simţea onorat de...

— Nu, nu, continuă vistiernicul, un om care se distinge atât de mult prin cunoştinţe practice şi o mare clarviziune, nu ne putem aştepta să privească lucrurile în această lumină. Dacă, din fericire, vom fi vreodată în măsură să ajungem, întâmplător, de a avea mâna liberă să propunem cuiva atât de eminent să... să vină la noi şi să ne punş la dispoziţie covârşitoarea sa influenţă, cunoştinţele şi reputaţia sa, i-am face această propunere ca pe o îndatorire. De fapt, o îndatorire pe care el o are faţă de înalta societate.

Domnul Merdle dădu de înţeles că iubea societatea că lumina ochilor şi că dezideratele ei erau mai presus de orice alte considerente. Vistiernicul se îndepărtă şi magnatul din barou veni lângă el.

Magnatul din barou, uşor aplecat insinuant, ca atunci când se adresa juriului, mişcând în mina ochelarii cu putere de convingere, speră că va fi scuzat dacă are să spună unui om în stare să transforme în izvor de binefacere toate relele pământului, şi care de multă vreme răspîn- deşte o lumină strălucitoare asupra istoriei, chiar şi într-o ţară comercială — ca a noastră — aşadar speră că va fi scuzat dacă-i va aduce la cunoştinţă acestui om, absolut dezinteresat şi, în

---

41 L-a ucis pe Holofern în timp ce dormea. *(Vechiul Testament : Cartea lui Judith.)* Această referire are un tîlc deosebit aici, după cum se va vedea mai tîrziu.

felul nostru, pedant, *amicus curiae,* cum zicem noi, un fapt care i-a ajuns întâmplător la urechi.

I se ceruse să examineze titlurile unei proprietăţi considerabile, situată într-un comitat din răsărit, de fapt

— „căci domnul Merdle ştie că nouă, avocaţilor, ne place să fim meticuloşi "— la graniţa dintre două comitate răsăritene. Or, acest titlu era perfect legal şi proprietatea putea fi preluată de cineva care dispunea de... bani (plecăciune în faţa juriului şi jocul ochelarilor convingători) în condiţii extrem de avantajoase. Toate astea fuseseră aduse] a cunoştinţă magnatului din barou abia în cursul acelei zile, şi ce-i veni în minte: „Voi avea onoarea să iau masa în seara asta cu preastimatul meu prieten, domnu] Merdle, căruia îi voi împărtăşi, cât se poate de confidenţial, despre această ocazie. Asemenea achiziţie presupune nu numai o mare şi justificată influenţă politică, dar 31- permite deopotrivă de a dispune de vreo jumătate de duzină de parohii cu beneficii anuale apreciabile. "Magnatul din barou ştia foarte bine că domnului Merdle nu-i era greu să găsească mijlocul de a folosi până şi un capital ca al său şi de a se sluji la maximum chiar şi de o inteligenţă atât de activă şi viguroasă ca a sa; dar ar îndrăzni să-i pună o întrebare care i-a venit în minte, şi anume: un om care a câştigat în chip meritoriu o atât de înaltă situaţie şi o reputaţie europeană, nu trebuie el oare, nu spunem pentru sine, dar pentru lumea bună, să posede astfel de influenţe şi să le exercite, nu spunem în propriul său interes, sau al partidului său, ci, am spune, pentru binele înaltei societăţi?

Domnul Merdle îşi exprimă din nou devotamentul deplin faţă de această preocupare de constantă consideraţie, şi magnatul din barou, împreună cu ochelarii săi convingători, porni în sus pe marea scară. Veni apoi episcopul, strecurându-se cu gânduri paşnice în direcţia bufetului.

Desigur, bunurile din lumea asta, făcu observaţia episcopul. Absolut întâmplător, cu greu ar putea fi mai fericit plasate decât dacă sunt acumulate sub bagheta magică a unor oameni înţelepţi şi perspicace, care, apreciind bogăţia la justa-i valoare (aici episcopul încercă să dea impresia că şi el e destul de nevoiaş), cunosc importanţa acesteia pentru bunăstarea semenilor noştri în general, cu condiţia de a fi judicios administrată şi corect distribuită.

Domnul Merdle îşi exprimă umil convingerea că nu la el putea face aluzie episcopul, şi, cu o lipsă de logică flagrantă, declară că era satisfăcut de buna părere a episcopului.

Atunci episcopul — făcând vesel un pas, doi într-o parte cu piciorul drept, bine clădit, ca şi cum ar fi vrut să-i spună domnului Merdle „nu luaţi în seamă sutană, e o pură formă! "— supuse excelentului său prieten următoarea chestiune:

Nu i-a venit oare bunului său prieten niciodată în minte că înalta societate tir fi putut spera, nu fără temei, ca un om cu o activitate atât de binecuvântată, şi al cărui exemplu, deosebit de înriuritor, de pe piedestalul poziţiei lui. Să-i ofere puţini bani pentru trimiterea unei misiuni în Africa, ori ceva asemănător?

Domnul Merdle făgăduind că îşi va îndrepta toată atenţia asupra acestei idei, episcopul veni cu o nouă chestiune:

Bunul său prieten nu s-a arătat oare câtuşi de puţin interesat faţă de lucrările Comitetului nostru Unit pentru Dotarea Suplimentară a Prelaţilor, nu s-a gândit vreodată oare că a cheltui ceva bani în *această* direcţie ar însemna să sprijine în chip magnific o idee măreaţă?

Domnul Merdle dădu un răspuns similar, iar episcopul îi explică motivul întrebării.

Imită societate de la oameni ca bunul lui prieten aştepta să ducă la îndeplinire asemenea fapte. Nu *el* aştepta aşa ceva, ci înalta societate. Tot aşa cum nu comitetul nostru dorea să-şi vadă prelaţii mai bine retribuiţi, ci înalta societate, care avea să se zbată în cea mai cumplită nelinişte până nu i se va îndeplini acest deziderat. Îl rugă pe bunul său prieten să fie sigur că aprecia extrem de mult consideraţia manifestată cu orice prilej de bunul său prieten pentru interesele superioare ale societăţii, şi socotea că nu face decât să ţină seamă de acele interese când exprimă sentimentele societăţii, urând domnului Merdle prosperitate continuă, continuă sporire a bogăţiilor sale şi în general propăşire în toate celea.

Episcopul porni apoi pe trepte în sus, iar ceilalţi magnaţi îl urmară treptat-treptat, până când nu mai rămase nimeni jos în afară de domnul Merdle. Acest gentleman, după ce fixase îndeajuns faţa de masă pentru că sufletul majordomului să fi fost mistuit de jarul unui nobil resentiment, urcă şi el. Agale, după restul oaspeţilor, pier- zîndu-se neremarcat în puhoiul lumii de pe scara grandioasă. Doamna Merdle se simţea în elementul său, «ele mai frumoase giuvaeruri le avea atârnate la vedere, înalta societate a găsit ceea ce venise să caute, domnul Merdle băuse ceai de câteva parale, într-un colţ, mai mult decât ar fi dorit.

Printre potentaţii prezenţi la serată se afla şi un- medic vestit, care cunoştea pe toată lumea şi pe care toată lumea îl cunoştea. Intrând pe uşă, nimeri peste domnul Merdle care-şi bea ceaiul într-un colţ; îi atinse braţul. Domnul Merdle tresări.

— Ah! Dumneata erai!

• — Te simţi mai bine astăzi?

■— Nu, spuse domnul Merdle, nu mă simt mai bine.

— Păcat că nu te-am văzut dimineaţă. Te rog, treci mâine pe la mine sau lasă-mă să vin eu la dumneata.

— Bine, răspunse el. O să vin eu mâine, când trec cu trăsura pe acolo.

Magnatul din barou şi episcopul asistaseră amândoi la acest scurt dialog, şi când domnul Merdle se pierdu în mulţime, făcură unele comentarii în prezenţa medicului. Magnatul din barou

spunea că există un> anumit punct limită al încordării nervoase peste care nimeni n-are voie să treacă, punct care însă diferă după structura cerebrală şi particularităţile de constituţie ale fiecărui individ în parte, aşa cum avusese ocazia să observe la câţiva dintre semenii lui intelectuali, iar această limită a rezistenţei odată depăşită doar cât e negrul sub unghie ■— rezultatul: depresiune nervoasă şi tulburări de digestie. Or, fără a-şi permite să pătrundă în tainele sacre ale medicinei, el credea (cu plecăciunea spre juriu şi ochelarii convingători) că astfel stăteau lucrurile în cazul domnului Merdle.

Episcopul povesti atunci că, în tinereţe, căpătând deprinderea să scrie câte o predică în fiecare sâmbătă, o perioadă scurtă de vreme — deprindere pe care toţi fiii trebuie s-o evite cu grijă —> deseori resimţea un soi de depresiune pe care o atribuia surmenajului intelectual. Dar gospodina din casa unde locuia pe atunci îi bătea un gălbenuş proaspăt într-un pahar de vin vechi de Xeres, cu puţină nucşoară, zahăr pudră, şi efectul era ceva de vis. Fără a avea câtuşi de puţin ideea de a propune un remediu atât de simplu atenţiei unui maestru aşa de profund în marea artă de a însănătoşi, se încumetă totuşi să întrebe dacă în surmenajul domnului Merdle, ca urmare a unor calcule încâlcite, nu s-ar putea (omeneşte vorbind) restabili echilibrul psihic cu ajutorul unui stimulent plăcut şi totodată binefăcător.

— Da, încuviinţă medicul, da, amândoi aveţi dreptate. Dar daţi-mi voie să vă spun că, după mine, domnul Merdle nu suferă de nimic. Are o constituţie de rinocer, digestia unui struţ şi puterea de concentrare a unei stridii. În privinţa nervilor, domnul Merdle e un om înzestrat cu sânge rece, nu unul care să se emoţioneze uşor — aproape la fel de invulnerabil că Achile. Poate vi se va părea straniu ca un asemenea om să se socoată bolnav fără temei. Eu, unul, cred că nu suferă de nimic. S-ar putea să aibă cine ştie ce boală ascunsă, adânc înrădăcinată. Nu pot spune. Tot ce pot spune deocamdată este că n-am găsit nimic.

Nu exista nici pic de umbră lăsată de beteşugul domnului Merdle pe pieptul unde acum scăpărau nestemate rivalizând cu multe alte superbe giuvaeruri aidoma; nici o umbră lăsată de beteşugul domnului Merdle asupra tânărului care umbla de colo-colo prin încăperi, pradă monomaniei lui de a găsi o domnişoară tânără, suficient de inacceptabilă şi fără fumuri; nici o umbră despre beteşugul domnului Merdle asupra familiilor Lipitoare şi Picioroange, prezente acolo în colonii întregi, şi nici asupra vreunui alt oaspete. Chiar şi asupra lui însuşi nu era decât o umbră destul de palidă, în vreme ce mergea încoace şi încolo prin gloata care îl asalta cu omagiile.

Beteşugul domnului Merdle. Înalta societate şi el aveau atât de mult de a face unul cu altul în tot soiul de lucruri, încât ar fi greu de închipuit că beteşugul lui, dacă există vreunul, era numai şi numai al lui. Să fi suferit el oare de o boală ascunsă, adânc înrădăcinată, pe care nici un doctor să n-o fi descoperit? Răbdare! Între timp, zidurile închisorii Marshalsea aruncau o umbră reală, a cărei influenţă întuneca existenţa familiei Dorrit în toate fazele din cursă soarelui pe cer.

Capitolul XXÎl

0 enigma

DOMNUL CLENNAM nu creştea în ochii Tatălui închisorii Marshalsea pe măsură ce vizitele lui sporeau ca număr. Îndărătnicia lui de a înţelege chestiunea „atenţiilor nu contribuia deloc să stârnească admiraţie în inima paternă, ci avea mai curînd menirea de a-1 răni în amorul propriu, bătrânul văzând aici un cusur real, care punea serios în cumpănă calitatea acestuia de perfect gentleman. Un simţământ de dezamăgire pricinuit de descoperirea că domnul Clennam nu prea era în posesia acestei însuşiri delicate, pe care, cu firea lui credulă, i se păruse că o desluşeşte la el, începuse să întunece mintea lui de părinte ori de câte ori se gândea la acest om. Tatăl închisorii mersese atât de departe încât să spună, în cercul intim al familiei, că se temea că domnul Clennam n-ar fi un bărbat cu aspiraţii înalte. Se bucura, afirmase, în calitatea sa oficială de şef şi reprezentant al pensionarilor, să-l primească pe domnul Clennam când venea să-i aducă omagiile, dar, personal, nu credea că o s-o scoată la capăt cu el. Avea impresia că ceva — nu ştia ce anume — îi lipsea acestui om. Cu toate astea, bătrânul nu numai că se purta totdeauna politicos, dar mai mult chiar, avea faţă de el o grijă deosebită; poate în speranţa că, fără a fi un om cu acea splendidă generozitate spontană de a repeta cu de la sine putere dovada de respect pe care el o dăduse întâi, poate că înlăuntrul său va arăta că e un om distins, răspunzându-i dacă-i va adresa o corespondenţă în acest scop.

În tripla sa calitate de gentleman dinafară care întâmplător rămăsese o noapte în închisoare, în seara când venea pentru prima oară, ca gentleman dinafară care se informase de afacerile Tatălui de la Marshalsea, îndemnat de ideea năstruşnică de a-I scoate de acolo, şi ca gentleman dinafară care se interesa de soarta Fiicei de la Marshalsea, domnul Clennam deveni curînd un oaspete de seamă.

Atenţiile primite din partea domnului Chivery când acesta era de serviciu la poartă, pe Tatăl de la Marshalsea nu-1 surprindeau, căci nu prea făcea deosebire între politeţea domnului Chivery şi cea a celorlalţi temniceri. Doar într-o anumită după-amiază atitudinea domnului Chivery l-a mirat, tocmai când se aştepta mai puţin, şi de atunci s-a detaşat mult faţă de colegii lui.

Domnul Chivery, printr-un vicleşug decurgând din autoritatea sa, izbutise să-şi cureţe ghereta de toţi cei care rezemau pereţii, aşa încât Clennam, plecând, îl găsi singur în post.

— (Confidenţial.) îmi cer iertare, domnule, spuse domnul Chivery pe un ton misterios, dar încotro o apucaţi?

— Trec podul dincolo.

Oarecum nedumerit, văzu în domnul Chivery alegoria tăcerii, cum stătea cu cheia la buze.

— (Confidenţial.) îmi cer iertare, domnule, continuă domnul Chivery, dar nu v-aţi putea abate pe Horsemonger Lane *? Nu v-aţi putea face cumva timp să treceţi pe la adresa de colea?

Îi întinse o carte micuţă de vizită, imprimată, care era distribuită clientelei firmei „Chivery & Comp. “, debitanţi de tutun, importatori de ţigări de foi din Havana, de ţigări de foi cu capetele tăiate, din Bengal, de ţigări de foi aromate din Cuba, vânzători de tabac de lux pentru prizat etc., etc.

— (Confidenţial.) E-un debit de tutun, îi explică domnul Chivery. De fapt, e vorba de nevastă-mea. Ar vrea să vă spună o vorbă, domnule, în legătură cu... da, rosti domnul Chivery dând din cap, ca răspuns la căutătura plină de nedumerire a domnului Clennam, în legătura cu *jata..*

— Voi face aşa fel să trec numaidecât pe la soţia dumneavoastră.

_____

— Mulţumesc, domnule. Vă rămân foarte îndatorat. Vă abateţi din drum nu mai mult de zece minute. Întrebaţi, vă rog, de *doamna* Chivery!

Domnul Chivery, care-1 şi lăsase să iasă, îi dădu precaut aceste instrucţiuni printr-o ferestruică prevăzută cu geam glisant din poarta exterioară, de unde putea să-i examineze dinăuntru pe vizitatori, când dorea, înainte de a deschide.

Arthur Clennam porni spre adresa indicată pe cartea de vizită din mână şi ajunse repede acolo.

Era o prăvălioară foarte modestă, unde o femeie cură- ţică, aşezată dinapoia tejghelii, cosea ceva. Vase micuţe din lut, cu tutun, cutii mici cu trabuce, diferite lulele, puţine la număr, unul sau două vase mici din lut cu tutun de prizat şi un instrument micuţ, ca un încălţător, cu care servea tutunul, alcătuiau stocul de marfă negociabilă cu amănuntul.

Arthur se prezentă spunând că promisese să vină s-o viziteze la cererea domnului Chivery. În legătură cu ceva referitor la domnişoara Dorrit, dacă nu se înşela. Doamna Chivery puse îndată lucrul la o parte, se ridică de pe scaunul dindărătul tejghelii şi clătină din cap întristată.

— îl puteţi vedea numaidecât, zise ea, dacă veţi avea bunătatea să vă uitaţi aici.

Cu aceste misterioase cuvinte, îl conduse pe vizitator într-un salonaş dinapoia prăvăliei, având o firidă micuţă care dădea într-o curte foarte mică, dosnică şi sumbră. În această curte, câteva cearceafuri şi feţe de masă proaspăt spălate încercau • — zadarnic, din lipsă de aer — să se usuce, întinse pe una sau două frânghii; şi, printre rufele astea care fluturau, aşezat pe un scaun — asemenea ultimului marinar rămas în viaţă pe puntea unui vas înghiţit treptat de valuri, fără să mai aibă puterea de a strânge pânzele — un tinerel mistuit de deznădejde.

— E John al nostru, spuse doamna Chivery.

Că nu cumva să pară indiferent, Clennam întrebă ce făcea oare acolo.

— E singura lui schimbare pe care şi-o îngăduie, zise doamna Chivery, clătinând capul din nou. Nu vrea să iasă nici chiar în curtea asta dosnică dacă nu-s rufe la uscat; iar când sunt întinse rufe ca să-l ascundă de ochii vecini-
Jor, stă aici pe scaun ore întregi. Da, ore în şir. Spune că se simte ca într-un crâng!

Doamna Chivery clătină iarăşi din cap, duse şorţul la ochi ca o mamă duioasă ce era şi-l conduse pe oaspete înapoi în domeniul afacerilor.

— Vă rog să luaţi loc, domnule, îl îmbie doamna Chivery. Domnişoara Dorrit e pricina cu John al nostru, domnule; i se frânge inima după ea şi mi-aş lua libertatea să vă-ntreb ce-or să se facă părinţii lui dacă s-o prăpădi?

Doamna Chivery, care era o femeie acătării, foarte stimată în Horsemonger Lane pentru cumsecădenia şi felul ei de a vorbi, rostise aceste cuvinte grozav de calmă, şi îndată apoi începu iarăşi să clatine din cap şi să se şteargă la ochi.

— Domnule, cunoaşteţi familia care vă interesează şi pe dumneavoastră şi aveţi influenţă asupra familiei ăsteia. Dac-aţi putea contribui la fericirea ăstor doi tineri, daţi-mi voie, de dragul lui John al nostru şi de dragul amândurora, să vă implor să faceţi ceva!

— Am fost atât de obişnuit, replică Arthur încurcat, ca în puţinul timp de când o cunosc, s-o privesc pe Mica... am fost atât de obişnuit s-o privesc pe domnişoara Dorrit într-o lumină diferită faţă de cea în care mi-o prezentaţi dumneavoastră, încât sunt extrem de surprins îl cunoaşte pe fiul dumneavoastră?

— Au crescut împreună, domnule, zise doamna Chivery. S-au jucat împreună.

— Ştie că fiul dumneavoastră ţine la ea?

— Oh, cerule mare! Exclamă doamna Chivery, înfiorată parcă de triumf. Niciodată n-o putea vedea duminicile fără ştirea ei. Bastonul lui îi vestea sosirea de la distanţă, dacă altceva nu. Tineri ca John nu-şi pun mâner de fildeş costisitor, aşa, de-a surdă. Eu cum am băgat de seamă la-nceput? La fel.

— Poate că domnişoara Dorrit, vedeţi, n-a înţeles aşa de repede ca dumneavoastră.

— Atunci a aflat, domnule, rosti doamna Chiverv din gura lui.

— Sînteţr sigură?

— Domnule, continuă doamna Chivery, e atât de sigur şi nu mai încape nici o îndoială pe cât de sigur e că mă aflu acum în casa asta. L-am văzut pe fiu-miu cu ochii mei plecând din casa asta unde mă aflu şi l-am văzut cu ochii mei întorcându-se în casa asta unde mă aflu şi ştiu că i-a spus!

Doamna Chivery câştigase o forţă uimitoare de elocvenţă din prezentarea amănunţită şi repetarea faptelor petrecute anterior.

— îmi daţi voie să vă-ntreb cum de a căzut el în starea asta de deznădejde care vă pricinuieşte atâta nelinişte?

—- S-a-ntâmplat, istorisi doamna Chivery, în aceeaşi zi când, în casa asta, l-am văzut cu ochii mei pe John întorcându-se. De-atunci n-a mai fost la fel niciodată. N-a mai fost ca în ceasul când, cu şapte ani în urmă, taică-su şi cu mine ne-am mutat în casa asta ca locatari cu plata chiriei trimestrial!

Forţa specială de a construi frazele dădea vorbelor sale tonul unei declaraţii făcute sub jurământ.

— îmi daţi voie să vă-ntreb care e părerea dumneavoastră în această chestiune?

— Da, încuviinţă doamna Chivery, şi o să vă spun tot, pe cuvânt şi pe cinste, adevărat, pe cât e de adevărat că mă aflu-n prăvălia asta. Toţi cei care-1 cunosc pe John al npstru îl stimează şi toţi îi vor'binele. S-a jucat cu ea de copil, când şi ea, o copilă, se juca în curtea asta. De-atunci au fost mereu împreună. Aşa că s-a dus duminică după-amiază, numai ce-a isprăvit de mâncat masa de prânz, chiar în odaia asta, şi s-a-ntâlnit cu ea, fie că se-nţeleseseră ori ba, ce-i drept, asta n-am pretenţia să ştiu. A cerut-o-n căsătorie. Fratele ei şi soră-sa umblă cu nasul pe sus şi-s împotriva lui John al nostru. Taică- său nu se gândeşte decât la el şi n-ar vrea s-o-mpartă cu nimeni. Aşa stând treaba, i-a răspuns lui John al nostru: „Nu, John, nu mă pot mărita cu dumneata, nu mă pot mărita cu nimeni, nu intenţionez să mă căsătoresc niciodată. Singura mea intenţie este să mă sacrific totdeauna, adio, caută-ţi altă fată care să fie demnă de dumneata, uită-mă! "Iată felul în care e sortită să fie veşnic sclava celor ce nu merită ca ea să le fie veşnic sclavă. Iată de ce John al nostru a ajuns să nu mai găsească nici o altă plăcere decât aceea de a prinde guturai printre nişte rufe-ntinse şi să stea în curtea aia, aşa cum vi l-am arătat, un om ruinat, la pământ, care zdrobeşte inima maică-şi!

Aici bună femeie făcu semn către ferestruică, de unde fiul ei putea fi văzut, stând jos, neconsolat, în crângul lui unde nu se auzea nici un glas; iarăşi clătină din cap şi se şterse la ochi, rugându-1 pe Clennam, în interesul comun al celor doi tineri, să-şi pună în joc influenţa sa pentru a abate cursul acestor întâmplări triste către un deznodământ fericit.

Părea atât de sigură în prezentarea faptelor, care, dealtminteri, erau întemeiate incontestabil pe premise exacte, cel puţin relativ la situaţia respectivă a Mâcăi Dorrit şi a familiei sale, încât Clennam nu putea să vadă prea limpede latura cealaltă a chestiunii.

Sfârşise prin a nutri pentru Mica Dorrit un interes atât de deosebit — interes care, dezvoltându-se în anturajul ei vulgar, grosolan, pe ea o îndepărtase — încât era dezamăgit, contrariat aproape penibil, la gândul că ea l-ar fi putut iubi pe tânărul John Chivery din curtea dosnică, ori pe altcineva deopotrivă. Pe de altă parte, cugetând în sinea lui, îşi spunea că, îndrăgostită sau nu de John, ea nu era nici mai puţin sinceră, nici mai puţin bună, şi că vrând să facă din ea un fel de zână a căminului, izolând-o în inima lui de singurele persoane pe care ea le putea cunoaşte, n-ar fi fost decât o dovadă de slăbiciune a propriei lui închipuiri, şi încă o slăbiciune cumplită. Totuşi, tinereţea şi apariţia ei diafană, timiditatea ei, farmecul vocii şi al ochilor ei, plini de sensibilitate, toate trăsăturile individualităţii ei care îl interesau şi enorma deosebire dintre ea şi cei din juru-i nu mergeau mina în mină, nu puteau nicidecum merge mina în mână cu imaginea oferită acum despre ea.

Îi spuse onorabilei doamne Chivery — după ce rumegă în minte toate aceste gânduri, pe când ea încă mai vorbea — să se bizuie pe el că va face, orlcînd, tot ce-i va sta în putinţă pentru fericirea domnişoarei Dorrit, şi pentru a o ajuta să-şi ducă la îndeplinire dorinţele în măsura în care depindeau de el, şi dacă va putea afla care anume erau. Totodată, o făcu atentă asupra presupunerilor şi speranţelor, îi ceru să păstreze taina

Într-o tăcere absolută, că nu cumva domnişoara Dorrit să aibă de suferit; o sfătui îndeosebi de a se strădui să câştige încrederea fiului ei ca să fie sigură de adevărata faţă a situaţiei. Doamna Chivery considera această ultimă precauţie că fiind inutilă, dar răspunse că nu se va da în lături de a face o încercare, totuşi. Ea scutură din cap ca şi cum din această convorbire nu s-ar fi ales cu liniştea deplină, atât de mult aşteptată, dar îi mulţumi totuşi pentru osteneala pe care avusese amabilitatea să şi-o dea. Se despărţiră apoi. Buni prieteni, şi Arthur plecă.

Cum vălmăşeala străzii îi răscolea vălmăşeala din minte, iar cele două soiuri de vălmăşeală îl tulburau, el ocoli Podul Londrei şi se îndreptă în direcţia mai puţin zgomotoasă, spre Podul de Fier. Abia pusese piciorul pe pod, când dădu cu ochii de Mica Dorrit care mergea în faţa lui. Era o zi plăcută; sufla o briză uşoară, şi faţa, pare-se, venise tocmai atunci să ia aer. Acum un ceas o lăsase în odaia tatălui ei.

Bună ocazie, potrivită pentru a-şi satisface dorinţa de a-i observa chipul şi purtarea când nimeni altcineva nu era de faţă. Grăbi pasul, dar înainte de-a o ajunge, ea întoarse capul.

— Te-am speriat? O întrebă.

— Mi s-a părut că recunoscpasul, răspunse, şovă Ielnic.

— Şi chiar l-ai recunoscut? Nu prea cred că te aşteptai să fiu eu.

— Nu m-aşteptam la nimeni. Dar când am auzit zgomot de paşi, mi s-a părut... că semăna cu pasul dumitale.

— Mergi mai departe?

—■ Nu, domnule, mă plimb pe aici să mai schimb puţin aerul.

Se plimbau unul lângă celălalt, şi fata îşi recăpătă încrederea în el. Ridică ochii pe chipul lui cândspuse, După ce dădu roată din priviri:

— E aşa de ciudat! Nu ştiu dacă poţi înţelege. Uneori am senzaţia de egoism când vin să mă plimb aici.

— Egoism?

— Să pot vedea fluviul, şi atât de mult cer, şi atâtea lucruri şi atâtea transformări, atâta mişcare. Apoi să mă-ntorc, ştii, şi pe el să-l găsesc în acelaşi spaţiu înghesuit.

— Aa, da! Dar nu trebuie să uiţi că întorcându-te, aduci cu dumneata spiritul şi influenţa acestor lucruri ca să-l înveseleşti.

— Crezi? Tare aş dori să fie aşa! Dar mă tem că mergi prea departe cu fantezia, domnule, şi mă faci mai puternică decât sunt. Dacă ai fi în închisoare, crezi că aş putea să-ţi aduc o asemenea mângâiere?

— Da, Mică Dorrit, sunt sigur de asta!

Din tremurul buzelor ei şi după umbra trecătoare care-i tulbura chipul, el îşi dădu seama că gândurile ei erau la taică-său. Câteva clipe el nu mai spuse nimic pentru ca ea să-şi poată recăpăta liniştea. Această Micuţă Dorrit, tremurând la braţul lui, se potrivea mai puţin ca oricând cu teoria doamnei Chivery, şi totuşi nu era de neîmpăcat cu o nouă idee care-i răsări în minte, cum că putea exista un altul în viaţa ei, într-un viitor îndepărtat — o şi mai nouă închipuire — într-un viitor, îndepărtat şi fără nici o speranţă.

Făcură calea întoarsă.

— Iat-o pe Maggy! Spuse Clennam.

Mica Dorrit îşi ridică privirile, mirată, şi se treziră faţă în faţă cu Maggy, care rămase ţintuită locului, dând cu ochii de ei. Venise în pasul ei tropăit, atât de preocupată şi de plină de râvnă, încât nu-i recunoscuse până nu se ciocniră de ea. Dar numaidecât avu tot felul de re- muşcări că până şi coşul participă la această schimbare emotivă.

— Maggy, mi-ai promis c-ai să stai lângă tata.

— Asta am şi lacut, măicuţă, numa că el nu m-a
Lăsat. Dacă lui îi vine să mă trimită undeva, trebe să plec. Dacă-i vine să-mi spună: „Maggy, du-te iute cu scrisoarea asta şi capeţi şase gologani dacă răspunsu-i bun “, trebe s-o duc. Doamne, măicuţă, ce poa să facă o biată fetiţă de zece anişori? Iar dacă domn Tip... dacă
Se brodeşte să intre tomnai când ies eu şidacă zice i
„Un-te duci, Maggy? “iar eu-i răspund: „Mă duc în cutare şi cutare loc “, şi dacă-mi zice: „Am şi eu ceva “,
Şi se duce la „George “[42]şi scrie o scrisoare şidacă mi-o
Dă şi-mi zice: „Du-o şi pe-asta tot acolo Şidacă răs-
Punsu-i bun îţi dau un şiling"... atunci nu-i vina mea, măicuţă!

Arthur desluşi în ochii lăsaţi în jos ai Micuţei Dorrit cui bănuia ea că erau adresate scrisorile..

— Mă duc la cutare şi cutare. Colo! Uite colo mă duc, mai spuse Maggy. Mă duc la cutare şi cutare. Nu eşti tu, măicuţă, tu n-ai nici un amestec aici... Mneaţa, da, ştii... adăugă Maggj%
adresându-se lui Arthur. Mai
Bine hai încoace, cutare şi cutare, ca să le scot şi ţi
Le dau.

— Nu trebuie s-o luăm chiar aşa, Maggy. Dă-mi-le aici, spuse Clennam cu voce joasă..

— Atunci, hai să trecem drumu, zise Maggy în şoaptă, dar destul de tare. Măicuţa nu trebuie să ştie nimic, şi n·ci n-ar fi ştiut ceva vreodată dacă te duceai colo, cutare şi cutare, în loc să mă-ncurci umblând pe-aici. Nu-i vina mea. Trebe să fac ce mi s-a spus. Ruşine să le fie că mi-au dat asemenea pleaşcă pe cap.

Clennam traversă pe cealaltă parte şi deschise grăbit scrisorile. În cea a tatălui scria că, aflându-se absolut pe neaşteptate într-o situaţie nouă, şi anume de a fi fost privat de remiterea unei sume de bani pe care contase temeinic, a luat condeiul — împiedicat de poziţia sa nefericită, fiind întemniţat de douăzeci şi trei de ani (de două ori subliniat), de a veni personal, ceea ce desigur ar fi făcut — a luat condeiul ca să-l implore pe domnul Clennam de a-i avansa trei lire şi zece şilingi, sumă pe care-1 ruga s-o treacă în contul lui. La rându-i, fiul spunea că domnul Clennam va fi bucuros — ştia el — să afle că obţinuse în sfârşit o slujbă permanentă foarte satisfăcătoare, oferind toate şansele unui viitor strălucit, dar că patronul lui găsindu-se vremelnic în imposibilitate de a-i plăti din urmă simbria, până în prezent (în care condiţie numitul patron făcuse apel la acea răbdare generoasă de care el speră să dea totdeauna dovadă faţă de semenii săi), iar în plus purtarea nedemnă a unui presupus prieten, ca şi costul ridicat al vieţii din ultimul timp aveau să-l împingă în pragul ruinei în caz că până la şase fără un sfert nu va face rost de opt lire sterline. Datorită promptitudinii câtorva prieteni — spre satisfacţia domnului Clennam — având deplină încredere în probitatea lui, a şi putut strânge această sumă, cu excepţia unei diferenţe neînsemnate de o liră, şaptesprezece şilingi şi patru pence, cu care împrumutându-1, pentru o perioadă de o lună, l-ar scoate ca de obicei dintr-o situaţie neplăcută.

Clennam răspunse pe loc acestor scrisori, slujindu-se de creionul şi carnetul său de buzunar; trimise tatălui cele cerute şi se scuză că nu putea satisface dorinţa fiului. Apoi lăsă în sarcina lui Maggy să ducă răspunsul, dăruindu-i şilingul de care altminteri ar fi fost privată din pricina insuccesului misiunii ei suplimentare.

Când reveni la Mica Dorrit şi îşi continuară plimbarea, ea spuse deodată:

— Cred că ar fi mai bine să plec. Ar fi mai bine să mă-ndrept spre casă.

---

42 „*The Georcje'1* — străvechi han în Borough High Street, din care o mică parte există şi astăzi în Patrimoniul Naţional.

— Nu fi mâhnită, zise Clennam. Am răspuns la scrisori. Nu-i nimic. Ştii ce conţineau. Nu-i nimic.

— Dar mi-e teamă să-l las singur, replică ea, mi-e teamă să-i las singuri şi pe unul şi pe celălalt. Când sunt plecată, o înnebunesc, fără să vrea, până şi pe Maggy.

— A fost o treabă cu totul nevinovată, pe care ea, sărmana, a dus-o pân' la capăt. Păstrând taina faţă de dumneata, ea credea, fără îndoială, că te va scuti de nelinişte.

-— Da, sper cel puţin... sper. Dar tot ar fi mai bine să plec spre casă! Deunăzi, soră-mea mi-a spus că-s aşa de obişnuită cu închisoarea, încât mi-a intrat în sânge. Aşa trebuie să fie. Sunt sigură că aşa- e când văd toate astea. Locul meu e acolo. E mai bine să fiu acolo. E un egoism din partea mea să stau aici, când acolo aş putea face ceva, cât de cât. La revedere. Ar fi fost cu mult mai bine dacă rămâneam acasă!

Felul chinuit în care rostise aceste cuvinte, de parcă ar fi izbucnit de la sine, ţinute-n frâu în inima ei, i-a venit atât de greu lui Clennam, încât anevoie şi-a reţinut lacrimile văzând-o şi auzind-o.

—-Nu mai spune „acasă ", copila mea, o rugă el. E totdeauna dureros pentru mine când te aud spunând, acasă ".

— Dar pentru mine e „acasă "! Ce altceva pot eu numi „acasă "? Cum aş putea să uit acest lucru o clipă măcar?

— Niciodată nu uiţi, dragă Mică Dorrit, ori de câte ori e vorba să faci un serviciu cu bunăvoinţă şi sinceritate.

— Sper, o, sper! Dar pentru mine-i mai bine să stau acolo, mult mai bine, şi-mi voi face datoria mai bine, în chip mai fericit. Te rog nu veni cu mine, lasă-mă să plec singură. La revedere. Dumnezeu să te aibă în paza lui. Mulţumesc, mulţumesc!

Simţi că era mai bine să-i respecte rugămintea şi nu se mişcă din loc până ce silueta firavă nu se îndepărtă repede de lingă el. Când se pierdu în zare, îşi întoarse faţa spre fluviu, dus pe gânduri.

Ar fi fost oricând mâhnita la descoperirea scrisorilor; dar alît de mult, atât de cumplit?

Nu.

Când îl văzuse pe tatăl ei cerşind în veşmintele acelea zdrenţăroase, când îl implorase pe Clennam să nu-i dea bani tatălui ei, plecase mâhnită, dar nu ca de astă dată. Ceva o făcuse acum cu mult mai sensibilă.

Exista oare cineva, într-un viitor îndepărtat şi fără nici o speranţă? Sau această presupunere îi venise în minte asociind fluviul tumultuos care curgea pe sub pod cu apele aceluiaşi fluviu, care, puţin mai sus, îşi îngâna melodia neschimbată la prora bacului, străbătând paşnic atâtea şi atâtea mile pe oră, cu răchite ici, nuferi colo, fără nimic incert, nimic nelinişti tor?

Zăbovi multă vreme acolo, cu gândul la sărmana lui copilă. Mica Dorrit. O vedea în minte ducându-se acasă, o vedea în minte noaptea, o vedea în minte când iarăşi se lumina de ziuă. Şi sărmana copilă Mică Dorrit se gândea la el — prea credincioasă, ah, prea credincioasă! — În umbra zidurilor închisorii Marshalsea.

Capitolul XXIII

Maşi. Nării în funcţiune

DOMNUL MEAGLES porni numaidecât la treabă în chestiunea negocierilor cu Daniel Doyce, încredinţate lui de către Clennam, încât curînd îndreptă lucrurile pe făgaşul cel bun şi într-o dimineaţă, pe la ceasurile nouă, se duse la Clennam să-i dea socoteală.

— Doyce e încântat la culme de bună dumitale părere, zise el în chip de introducere, şi nu doreşte nimic altceva decât că afacerile uzinei să fie examinate de dumneata personal, pentru a le pătrunde cât mai temeinic. Mi-a înmânat cheile unde sunt ţinute registrele şi hîr- tiile... auzi cum zornăie aici în buzunar... şi singura recomandare pe care mi-a făcut-o este aceasta: „Oferă-i domnului Clennam mijloacele de a se pune absolut la curent cu tot ce ştiu eu, ca să putem discuta pe picior de egalitate. Dacă nu vom ajunge la nici un rezultat până la urmă, cel puţin va aprecia încrederea pe care i-am acordat-o. Dacă nu porneam de la început cu această certitudine, nici n-aş fi vrut să am de-a face cu el. "Vezi, adăugă domnul Meagles, ăsta-i Daniel Doyce din cap până-n picioare.

— Are un caracter demn de toată cinstea.

— Oh, da, desigur. Fără nici o îndoială. Excentric, dar foarte cinstit. Deşi cam prea excentric. Uite, n-ai să crezi, Clennam, rosti domnul Meagles, râzând cu poftă de extravaganţa prietenului său, că mi-a trebuit o dimineaţă întreagă în, zi-i pe nume, Curtea...

— Curtea-Inimii-Însîngerate?

— O dimineaţă întreagă mi-a trebuit până a-1 determina să se ocupe de treaba asta.

— Cum aşa?

— Cum aşa, prietene? Nici n-am apucat să rostesc bine numele dumitale în legătură cu afacerea asta, că

N-a vrut să mai ştie nimic.

—■ N-a vrut să mai ştie nimic din pricina mea?

— Nici n-am apucat să-ţi rostesc bine numele, Clennam, că a şi strigat: „Aşa ceva nu merge! " „Ce vrei să spui? "l-am întrebat. „N-are importanţă, Meagles, dar aşa ceva nu merge. " „De ce anume nu merge? "Nu prea are să-ţi vină să crezi, Clennam, continuă Meagles râzând de unul singur. Dar i s-a năzărit lui că nu merge pentru că dumneata, împreună cu ei, v-aţi plimbat la Twickenham şi dintr-una într-alta aţi ajuns la o discuţi^ amicală, în cursul căreia el şi-a exprimat

intenţia de a-şi lua un partener, bănuind că pe vremea aceea dumneata te instalaseşi la fel de sigur, de nezdruncinat că şi Catedrala Sf. Paul. „Astfel că, zice, dând curs propunerii sale, domnul Clennam ar putea acum să creadă că în locul unei convorbiri spontane, sincere, eu aş fi avut anumite planuri ascunse şi interesate. Şi cu asta nu mă pot eu împăca, zice; ca să mă împac cu aşa ceva, sunt într-adevăr prea mândru! “

• — Trebuia să-mi închipui...

— Bineînţeles! Îl întrerupse domnul Meagles. Asta i-am spus şi eu. Mi-a luat o dimineaţă până să înlătur piedica asta din cale şi mă-ndoiesc dacă altcineva în afară de mine — ţine demult la mine — ar fi izbutit să facă acest lucru. Ei bine, acest obstacol de afaceri odată trecut, a pretins că, înainte de a lua din nou legătura cu dumneata, să mă uit prin registre, spre a-mi forma eu însumi o părere. M-am uitat prin registre şi mi-am făcut o părere. „Eşti pentru, în mare, sau contra? “zice. „Pentru", zic eu. „Atunci, zice, acum poţi, prietene dragă, să-i pui domnului Clennam totul la-ndemână pentru a-şi formula şi el o părere. Iar eu, ca să-i dau prilej să facă asta nestingherit, absolut liber, voi pleca pentru o săp- tămînă din oraş. “Şi a plecat, spuse domnul Meagles; iată sfârşitul fericit al tărăşeniei.

— Lăsându-mi, mărturisi Clennam, trebuie să recunosc, o idee excelentă despre bună lui credinţă şi despre...

— Ciudăţenia lui, aş spune, interveni domnul Meagles.

Nu era exact cuvântul pe care Clennam ar fi vrut să-l rostească, dar se abţinu să-şi întrerupă prietenul, bine dispus.

— Şi acum, adăugă domnul Meagles, poţi începe să studiezi chestiunea când socoteşti că e cazul. M-am oferit să-ţi explic, atunci când vei avea nevoie de lămuriri, cu cea mai strictă imparţialitate, şi nimic altceva.

Începură cercetările la Curtea-Inimii-Însîngerate chiar în dimineaţa aceea. Nişte ochi experimentaţi puteau lesne desluşi unele mici ciudăţenii în modul cum domnul Doyce îşi conducea afacerile, dar aproape totdeauna găseau simplificarea ingenioasă a vreunei dificultăţi, precum şi drumul cel mai scurt către ţelul dorit. Se vedea cât de colo că scriptele nu fuseseră aduse la zi şi că domnul Doyce avea nevoie de cineva care să-l ajute pentru a dezvolta capacitatea afacerilor sale; dar toate rezultatele strădaniilor lui, timp de mulţi ani, erau clar prezentate şi uşor de stabilit. Nimic nu se făcuse în vederea controlului în curs; totul era în veşminte de lucru, sub forma reală şi într-o ordine nearmonioasă, dar cinstită, cumva. Calculele şi înregistrările făcute de mâna lui, multe la număr, fuseseră scrise stângaci şi nu prea exact, dar erau clare şi mergeau direct la chestiune. Arthur îşi spunea că afaceri mult mai încâlcite şi de care se făcea atâta caz — precum rapoartele Ministerului Digresiunilor, de pildă — aduceau infinit mai puţine servicii,., fiind cu mult mai puţin inteligibil întocmite.

După trei sau patru zile de muncă asiduă, el ajunse să fie stăpân pe toate faptele ce trebuia neapărat să le cunoască. Domnul Meagles i-a stat neîntrerupt la dispoziţie, totdeauna gata să-i lumineze orice colţişor întunecat, cu ajutorul unei lămpi de siguranţă, mică şi puternică, din epoca balanţei pentru ' aur şi a lopăţelei.

Hotărâră între ei suma pe care Clennam se cuvenea s-o ofere spre a avea parte egală în această afacere, apoi domnul Meagles desigilă un document unde Daniel Doyce notase totalul apreciat de el şi care era întrucâtva mai redus. Astfel, când Daniel se întoarse, chestiunea era ca şi reglată.

— Dă-mi voie acum să-ţi mărturisesc, domnule Clennam, zise el, strângându-i mâna cordial, că puteam căuta mult şi bine un asociat şi tot nu cred c-aş fi găsit unul mai potrivit cu vederile mele.

— La fel spun şi eu, rosti Clennam.

—< Iar eu spun despre amândoi, interveni domnul Meagles, că v-aţi nimerit bine unul cu altul. Să-l ţii în frâu, Clennam, cu bunul-simţ al dumitale, iar tu, Daniel, să fii mereu cu ochii pe ateliere, cu...

— Cu lipsa ta de bun-simţ? Îi sugeră Daniel, schiţând zâmbetul lui calm.

— S-ar putea spune şi aşa, dacă-ţi place... şi fiecare din voi va fi braţul drept al celuilalt. Iată, vă întind la amândoi mina mea dreaptă de om practic.

Totul a fost pus la punct în mai puţin de o lună. Partea cumpărată de Arthur nu depăşea, ca avere personală, câteva sute de lire sterline, dar îi deschidea o carieră activă şi promiţătoare. Cei trei prieteni luară masa laolaltă, celebrând acest eveniment fericit; muncitorii din fabrică, nevestele şi copiii lor au sărbătorit prinzind şi ei; chiar şi cei din Curtea-Inimii-Însîngerate se ospătară pe săturate cu carne. Abia trecuseră două luni, în care timp cei din Curtea-Inimii-Însîngerate se familiarizaseră iarăşi cu mâncarea pe sponci şi uitaseră de zaiafet; nimic nu mai părea nou în tovărăşie, cu excepţia vopselei de pe inscripţia de deasupra uşii de la intrare: DOYCE & CLENNAM. Lui Clennam i se părea chiar că de ani de zile avusese în minte afacerile acestei firme.

Birouaşul, rezervat să fie folosit de el, era o încăpere din lemn şi sticlă, la capătul unui atelier lung şi scund, peste tot numai bancuri, menghine, scule, curele, roţi, care, când maşina de aburi le punea în funcţiune, mergeau cu atâta furie, de parcă ar fi avut misiunea nimicitoare de a face praf şi pulbere afacerea şi de a toca bucăţele fabrica.

Nişte chepenguri practicate în duşumea şi în tavan legau acest atelier de atelierul de la catul inferior, alcătuind un soi de luminătoare, care lui Clennam îi aduceau aminte de copilărie, de vechile cărţi cu poze, unde raze de lumină identice erau martore la crima lui Abel.

Zgomotele destul de îndepărtate şi izolate de birou se auzeau ca un zumzet aproape continuu, întrerupt la intervale de Un clinchet şi de nişte bufnituri. Chipurile răbdătoare ale muncitorilor erau înnegrite de pilitura de fier şi oţel, care dănţiiia pe fiecare banc de lucru, bulucându-se la cea mai mică fisură din podea.

Fn atelier ajungeai pe o scară pornind din curtea exterioară şi care slujea drept pavăză pentru roata mare de tocilă unde se ascuţeau uneltele.

Totul căpătă deodată în ochii lui Clennam un aspect fantezist şi practic în acelaşi timp, de fapt, o schimbare binevenită pentru el, şi, ori de câte ori ridica privirile din hârţoagele cu care îşi bătea capul să le aşeze în perfectă ordine, se uita în juru-i plăcut impresionat, un sentiment nou în profesia lui.

Ridicând astfel ochii într-o bună zi, a fost mirat când zări o pălărie de femeie care se tăbârcea pe treptele scării. Neobişnuita apariţie era urmată de o altă pălărie. Observă apoi că prima pălărie se afla pe capul mătuşii domnului F., iar a doua pălărie pe capul Florei, care părea să-şi propulseze moştenirea pe urcuşul abrupt cumplit de anevoie.

Deşi nu prea încântat la vederea acestor oaspeţi, Clennam se grăbi să deschidă uşa biroului şi să le extragă din atelier, salvare cu atât mai necesară, cu cât mătuşa domnului F. tocmai se clătina pe picioare, după ce se împiedicase de ceva, gata-gata să cadă, ameninţând Forţa Motrice ca pe o persoană morală, cu o geantă croşetată, băţoasă, ţinută în mina.

— Sfinte Dumnezeule, Arthur... adică domnule Clennam, aşa e cu mult mai nimerit... căţăratul până a ajunge aici şi cum vom putea oare coborî fără o scară de incendiu şi mătuşa domnului F. care a alunecat printre trepte şi s-a făcut peste tot numai vânătăi şi acum dumneata într-un atelier mecanic şi topitorie totodată şi când te gândeşti, nu ne-ai spus nici un cuvânt.

Astfel vorbi Flora cu răsuflarea tăiată. Între timp mătuşa domnului F. îşi freca preţioasele glezne, cu umbrelă, fulgerând priviri de răzbunare.

— Nu-i deloc frumos din partea dumitale că n-ai mai venit din ziua aceea deşi era şi de aşteptat fireşte să nu te atragă deloc casa *noastră* pentru că te aflai angajat în treburi mult mai plăcute, e blondă sau oacheşă are ochi albaştri sau negri mă-ntreb, nu că m-aş aştepta să fie altfel decât în contrast absolut cu mine în toate privinţele căci eu te-am dezamăgit şi ştiu foarte bine şi ai avut perfectă dreptate să-ţi închini alteia viaţa desigur dar nu lua în' «seamă ce spun Arthur nici eu nu ştiu prea bine ce-i cu mine Doamne sfinte!

În vremea asta el le oferi scaune să stea în birou. Când Flora se trânti în al său, îi aruncă o ocheadă ca altădată.

— Şi când te gândeşti, Doyce şi Clennam, cine o mai fi şi Doyce, spuse Flora, desigur un om încântător căsătorit poate sau poate o fiică, ia să vedem oare n-are o fiică? Atunci asocierea asta se explică se vede cât de colo, nu-mi spune nimic despre asta căci ştiu că n-am dreptul să pun întrebări lanţul de aur făurit cândva pentru noi s-a fărâmat şi-i mult mai bine aşa...

Flora îşi aşează cu duioşie mâna peste mina lui şi din nou îi aruncă o ocheadă ca în tinereţe.

— Dragă Arthur... puterea obişnuinţei, domnule Clennam este în orice caz mai delicat şi mai nimerit în împrejurările de faţă... trebuie să te rog să mă scuzi că mi-am luat astfel libertatea să te deranjez dar am crezut că-mi pot îngădui în amintirea timpurilor trecute apuse pentru totdeauna care niciodată nu vor mai răsări să vin aici împreună cu mătuşa domnului F. să te felicit şi să-ţi aduc cele mai bune urări. Este infinit superior Chinei nu pot tăgădui şi mult mai aproape deşi cu mult mai sus!

— Sunt foarte fericit că te văd, zise Clennam, şi îţi mulţumesc foarte mult, Flora, că ţi-ai amintit cu atâta amabilitate de mine.

— Eu nu pot spune acelaşi lucru despre dumneata în orice caz, replică Flora, pentru că puteam foarte bine să mor şi să fi fost îngropată de douăzeci de ori în şir şi mai ştiu eu ce fără îndoială până să-ţi aduci cum se cade aminte de mine sau aşa ceva dar cu toate astea aş vrea să fac o ultimă observaţie, o ultimă explicaţie aş vrea să dau...

— Dragă doamnă Finching, o dojeni Arthur alarmat.

— Oh, fără numele ăsta urât. Spune-mi Flora!

■— Flora, merită oare osteneala să mai dai noi explicaţii? Te asigur că nu mai e nevoie de nici una. Sunt convins... sunt absolut convins de asta.

În clipa aceea avu loc o diversiune pricinuită de mătuşa domnului F., care făcu următoarea declaraţie cumplită, inexorabilă:

— Există pietre de hotar pe şoseaua spre Dover!

Ea lansase acest proiectil cu o duşmănie funestă împotriva suflării omeneşti, încât Clennam se pierdu complet, neştiind cum să se apere; şi asta cu atât mai mult cu cât fusese şi aşa uluit de onoarea vizitei acestei venerabile doamne, care, se vedea limpede, nutrea pentru el cea mai profundă aversiune. Nu putu face altceva decât să se uite descumpănit la ea cum stă pe scaun, scă- parind de venin şi dispreţ, cu privirile pierdute la mile întregi depărtare. Flora, totuşi, luă această observaţie ca şi cum ar fi fost grozav de binevenită şi plină de farmec, susţinând cu glas. Tare, pe un ton aprobator, că mătuşa domnului F. avea mult spirit.

Îndemnată de acest compliment ori de indignarea-i aprinsă, ilustra doamnă adăugă apoi:

— Să-i ţină piept dacă-i dă mâna!

Şi, cu o mişcare bruscă din geanta croşetată, ţeapănă — accesoriu de dimensiuni mari şi înfăţişare de fosilă — dădu de înţeles că Arthur ar fi nefericitul personaj în obrazul căruia era aruncată provocarea.

— O ultimă remarcă, reîncepu Flora, voiam să spun că doresc să dau o ultimă explicaţie mătuşa domnului F. şi cu mine n-am fi venit să te deranjăm în timpul orelor de lucru deoarece

domnul F, a fost şi el om de afaceri şi deşi făcea comerţ cu vin afacerile-s tot afaceri numeşte-le cum vrei şi tabieturile oamenilor de afaceri sunt absolut la fel dovadă domnul F. în persoană care avea papucii totdeauna pe preş la şase fără zece după- amiaza şi cizmele în cenuşar la opt fără zece dimineaţa milimetric pe orice vreme fie că era lumină sau întuneric... n-aş fi venit aşadar să te deranjez fără motiv care fiind bine intenţionat să sperăm că va fi mai cu amabilitate privit, Arthur, domnule Clennam mult mai nimerit, şi chiar Doyce şi Clennam probabil mai pe picior de afaceri...

• — Te rog, nu te mai scuza, stărui Arthur. Eşti totdeauna binevenită.

— Foarte politicos din partea dumitale să-mi spui asta Arthur... nu-mi vine în minte domnul Clennam decât după ce rostesc celălalt nume, atât de-nrădăcinat e obiceiul din timpuri care pentru totdeauna au zburat şi atât de adevărat este că deseori în tăcerea nopţii până a te lăsa biruit de somn memoria credincioasă îţi aduce la lumină zilele de altădată... foarte politicos dar mai mult politicos decât sincer mi-e teamă, căci să intri în. Afaceri de mecanică fără să trimiţi măcar un rând tatei ori o carte de vizită... nu vorbesc de mine deşi era o vreme dar toate astea-s din trecut şi realitatea severă spune acum s-a terminat... trebuie să recunoşti nu prea face impresia...

Până şi virgulele păreau să fi zburat din vorbirea Florei cu acest prilej, iar limbuţia ei era mai fără noimă şi mai năvalnică decât la întâlnirea lor anterioară.

— ... Cu toate că de fapt, continuă ea iute, nimic altceva n-ar fi fost de aşteptat şi de ce-ar fi fost, şi dacă nu trebuie să te aştepţi de ce te-ai fi aşteptat, şi departe de mine gândul să te-nvinui sau pe oricine altul, când mama dumitale şi tatăl meu ne-au chinuit de moarte şi-au fărâmat cupa de aur... lanţul vreau să spun dar fără-ndoială ştii la ce mă refer şi dacă nu ştii nici nu pierzi mare lucru şi nu-ţi bate capul m-aş încumeta s-adaug... când au fărâmat lanţul de aur care ne lega şi ne-am prăvălit într-un hohot de plâns pe divan înecaţi de lacrimi cel puţin eu totul se schimbase şi când i-am acordat mâna domnului F. ştii că am făcut asta cu ochii deschişi însă el era atât de zdruncinat sufleteşte şi atât de trist că în disperarea lui pomenise despre fluviu sau de un ulei din ceva de la farmacie şi am făcut şi eu cum am putut mai bine.

— Draga mea Flora, noi am pus la punct această chestiune. Totul era în perfectă ordine.

— E foarte limpede ca dumneata să gândeşti astfel, replică Flora, pentru că vezi lucrurile cu răceală, dacă n-aş şti că ai fost în China puteam să-mi închipui că vii din regiunile polare, dragă domnule Clennam ai dreptate totuşi şi nu te pot învinui dar cât despre Doyce şi Clen-! Nam proprietăţile tatei fiind prin preajmă am auzit de la Pancks şi dacă nu era el n-auzeam în vecii vecilor un cuvânt despre asta sunt convinsă.

— Nu, nu vorbi aşa.

— Ar fi o greşeală să nu vorbesc Arthur... Doyce şi Clennam... e mai simplu şi mai puţin dureros pentru Mine decât domnul Clennam... când ştiu şi eu şi dumneata Ştii de asemenea nu poţi tăgădui.

— Ba tăgăduiesc, Flora. V-aş fi făcut în scurt timp O vizită amicală.

— Ah, exclamă Flora, smucind din cap. Cred şi eu! Şi iarăşi îi aruncă o ocheadă ca altădată. Oricum când Pancks ne-a spus am hotărât ca mătuşa domnului F. şi cu mine să trecem pe la dumneata deoarece când tata... era înainte de asta... mi-a pomenit din întâmplare numele ei şi zicea că dumneata te interesezi de ea am gândit în clipa aceea Doamne sfinte de ce să nu vină ea acasă când e ceva de lucru decât să dăm în afară.

— Când spui, ea “, interveni Clennam, care acum nu mai pricepu absolut nimic, te referi la mătuşa domnului F...

— Dumnezeule mare, Arthur... Doyce şi Clennam mi-e mai uşor într-adevăr din cauza amintirilor de odinioară... cine-a mai auzit că mătuşa domnului F. să coasă şi să lucreze cu ziua!

— Să lucreze cu ziua! Vorbeşti cumva despre Mica Dorrit?

— Păi da bineînţeles, replică Flora, şi dintre numele ciudate auzite vreodată ăsta-i cel mai ciudat, seamănă a casă de ţară cu o barieră, ori cu un ponei favorit ori cu un căţeluş ori pasăre ori cu ceva cumpărat dintr-o prăvălie cu seminţe de pus în grădină ori în ghiveci de flori şi care răsare numai picăţele...

— Aşadar, Flora, zise Arthur, deodată interesat de conversaţie, domnul Casby a avut bunăvoinţa să-ţi vorbească despre Mica Dorrit, nu-i aşa? Ce spunea?

— Oh, ştii cum e tata, reluă Flora, şi cât de exasperant este să-l vezi stând superb în jilţ şi răsucindu-şi degetele mari de la mina întruna rând pe rând până-ţi vine ameţeala când te uiţi mult la el, a spus venind vorba despre dumneata... nu ştiu cine-a adus vorba Arthur... adică Doyce şi Clennam... dar sunt sigură că nu eu am fost aceea, cel puţin sper că nu însă zău trebuie să mă ierţi dacă îţi destăinui mai multe lucruri în acest sens.

— Bineînţeles, spuse Arthur. În orice caz.

— Eşti foarte prompt, rosti Flora bosumflată şi în- trerupîndu-se subit, cu o sfioşenie cuceritoare. Trebuie să recunosc, tata spunea că i-ai vorbit despre ea cu seriozitate şi eu i-am răspuns ce ştii şi asta-i tot.

— Asta-i tot? Repetă Arthur puţin dezamăgit.

— Doar că atunci când Pancks ne-a povestit despre faptul că te-ai apucat de afacerea asta şi cu greu ne-a convins că dumneata eşti într-adevăr i-am spus mătuşii domnului F. apoi că o să venim să te întrebăm dacă ar fi pe placul tuturor celor interesaţi că ea să fie angajată la noi când e nevoie căci ştiu că deseori se duce la mama dumitale şi ştiu că mama dumitale are o fire foarte

susceptibilă Arthur... Doyce şi Clennam... Altfel nu m-aş fi măritat în vecii vecilor cu domnul F. şi în clipa asta aş fi fost dar încep să bat câmpii.

— E foarte frumos din partea dumitale, Flora, că te-ai gândit la asta.

Sărmana Flora răspunse cu o sinceritate deplină, care-i stătea mai bine decât ocheadele din tinereţe, că se bucură că el gândeşte astfel. Spusese asta cu atâta suflet, încât Clennam ar fi dat mult de tot să regăsească negreşit acea Floră din trecut şi să termine în veci cu sirena de astăzi.

— Eu cred, Flora, spuse el, că ocupaţia pe care i-o poţi da Micuţei Dorrit şi interesul pentru ea...

— Da, voi face toate astea, zise Flora repede.

— Sîht sigur... şi-o vor ajuta, vor fi un mare sprijin pentru ea. Simt că nu am dreptul să-ţi spun ce ştiu despre ea, căci şi eu am aflat în chip confidenţial şi în împrejurări care mă obligă să păstrez totul în taină. Dar mă interesează micuţa făptură pentru care nutresc un respect ce nu-1 pot exprima în cuvinte. Aproape că e greu să-ţi închipui ce viaţă duce, plină de încercări, de devotament şi de discretă bunătate. Nu mă pot gândi la ea şi cu atât mai puţin vorbi despre ea fără să mă simt îndu

Ioşat. Fie ca acest sentiment să exprime ceea ce aş dori să pot spune şi să o recomand simpatiei dumitale cu mulţumirile mele.

Încă o dată el îi întinse mâna fără înconjur bietei Flora, dar o dată în plus biata Flora nu ştiu s-o primească la fel de deschis, socotind că gestul făcut pe faţă nu merită nici o osteneală, că trebuia învăluit în intrigă şi mister că odinioară. Spre marea-i satisfacţie şi spre consternarea lui Clennam, îi acoperi mâna cu un colţ al şalului, luându-i-o între ale ei. Apoi ridicând ochii către uşa din sticlă a biroului prin care văzu apropiindu-se două siluete, ea scoase un ţipăt de infinită plăcere:

— Tata, şşt, Arthur, pentru numele lui Dumnezeu!

Se împletici pe picioare până la scaunul ei, mimând
În chip uluitor fata de odinioară, plină de nedumerirea teribilă a primelor emoţii, cât pe aci să leşine.

În timpul acesta, patriarhul înainta, radios şi stupid, spre birou, pe urmele lui Pancks. Pancks îi deschise uşa, îl remorcă până înăuntru, apoi se retrase, acostând de unul singur într-un ungher.

— Am aflat de la Flora, spuse patriarhul, cu un zâmbet binevoitor, că avea să te viziteze. Şi cum eram pe drum, m-am gândit să trec şi eu, m-am gândit să trec şi eu.

Senina înţelepciune (deloc profundă în sine) pe care ochii lui albaştri, capul său lucios şi părul lung şi alb o imprimau acestei explicaţii era cât se poate de impresionantă. Părea demnă să figureze în rândul celor mai nobile sentimente dezvăluite de cei mai valoroşi oameni. Astfel, când îi spuse lui Clennam, luând loc pe scaunul oferit lui: „Aşadar, ai intrat din nou în afaceri, domnule Clennam? Iţi doresc numai bine, domnule, îţi doresc numai bine! “, s-ar fi zis că săvârşea minuni de bene- volenţă.

— Doamna Finching tocmai îmi spunea, domnule, rosti Arthur, după ce dăduse cuvenitul răspuns polite- ţurilor lui (iar văduva răposatului domn F. protesta cu un gest împotriva folosirii acestui nume respectabil), că speră să se slujească uneori de serviciile tinerei croito- rese pe care aţi recomandat-o maică-mi. Pentru aceasta i-am adus toate mulţumirile.

Patriarhul întoarse capul greoi spre Pancks, iar acesta, după ce vâri în buzunar carneţelul de care se lăsase absorbit, veni să-l remorcheze.

— Ştiţi foarte bine că n-aţi recomandat-o, zise Pancks, cum să fi făcut asta? Nu ştiaţi nimic despre ea, absolut nimic. Vi s-a pomenit numele ei şi dumneavoastră l-aţi transmis mai departe. Asta-i tot ce aţi făcut *dumneavoastră.*

— Ei bine! Exclamă Clennam. Deoarece ea justifică recomandarea, înseamnă cam acelaşi lucru.

— Vă pare bine că se poartă frumos, zise Pancks, n-ar fi fost însă vina dumneavoastră dacă se purta urât. Onoarea nu vă revine dumneavoastră pentru că astfel stau lucrurile, aşa cum nimeni nu v-ar fi luat în nume de rău dacă situaţia era alta. N-aţi dat garanţii. Nu ştiaţi nimic despre ea.

— Atunci nu cunoaşteţi pe nimeni din familia sa? Întrebă Arthur, într-o doară.

— Să cunoască pe cineva din familia ei? Îi întoarse vorba Pancks. Cum să fi cunoscut pe cineva din familia ei? De unde şi până unde, dacă nici n-ai auzit de ei?. Nu poţi cunoaşte nişte oameni de care n-ai auzit niciodată, nu-i aşa? Eu cred că nu!

În tot acest timp patriarhul surâdea senin, încuviinţând sau clătinând din cap, după caz.

— Cât despre referinţe, reluă Pancks, ştiţi în general ce va să zică o referinţă. Apă de ploaie! Nu mai departe, chiriaşii dumneavoastră din curte. Toţi ar da referinţe unii despre alţii dacă le-aţi cere. Şi la ce-ar sluji? La ce bun să te laşi tras pe sfoară de doi în loc de unul? Unul e de-ajuns. Un om care n-are cu ce plăti ia pe un altul, care la fel n-are cu ce plăti, drept chezăşie că are cu ce plăti. Întocmai ca cineva cu amândouă picioarele de lemn, care ia pe altcineva cu amândouă picioarele de lemn drept chezăşie că ambele sale picioare ar fi naturale. Şi când colo, nici unul, nici celălalt n-ar putea rezista la o cursă pe jos; iar patru picioare de lemn te sâcâie mai mult decât două, când nu-ţi arde de nici unul.

Iată concluzia la care ajunse domnul Pancks, dând ca de obicei drumul la aburi.

Vremelnica tăcere care se aşternuse a fost destrămată de mătuşa domnului F., care, de la ultima sa observaţie cu voce tare, rămăsese proţăpită în scaun, într-o stare de catalepsie. Acum

era pradă unor spasme violente, menite să-i vâre în sperieţi pe cei neiniţiaţi, şi cu o ostilitate funestă proferă:

— Din coadă de câine nu poţi face sită de mătase. Nu puteai nici când trăia unchiul George, darmite acum, când e mort.

Domnul Pancks nu se sfii să-i răspundă, cu calmul lui obişnuit:

— Într-adevăr, doamnă! Doamne sfinte! Mă miră faptul!

Cu toată prezenţa lui de spirit, vorbele mătuşii domnului F. avură însă un efect deprimant asupra micului grup, mai întâi pentru că ar fi fost imposibil de ascuns că nevinovatul Clennam, era calul de bătaie, şi apoi, pentru că în asemenea ocazii nimeni n-a ştiut vreodată la al cui unchi George se referea, ori ce apariţii fantomatice invocau această denumire.

De aceea Flora spuse, deşi nu fără o anumită mândrie triumfătoare pentru moştenirea ei, că mătuşa domnului F. era „foarte vioaie astăzi şi ar fi fost bine să plece ". Mătuşa domnului F. însă se dovedi a fi într-adevăr atât de vioaie încât se făcu foc la auzul acestui îndemn şi declară că n-o să plece, adăugind, cu un alai întreg de invective, că dacă „el "— Clennam adică, fără doar şi poate — voia să se descotorosească de ea, „atunci s-o azvârle pe geam afară ", exprimându-şi numaidecât dorinţa „că ar mai vrea s-o vadă şi pe asta ".

În această dilemă, domnul Pancks, pare-se totdeauna gata să sară în ajutor la nevoie în apele patriarhale, îşi trânti pălăria pe cap, se strecură afară pe uşa biroului, se furişă din nou înăuntru, o clipă mai apoi, plin de o prospeţime artificială, ca şi cum chiar atunci s-ar fi întors după ce petrecuse câteva săptămâni la ţară.

— Ei, Doamne sfinte! Exclamă domnul Pancks, ciu- fulindu-şi părul, în cuhnea nedumeririi. Dumneavoastră sunteţi? Ce mai *faceţi,* doamnă? Ce splendid arătaţi azi! Sunt încântat că vă văd. Daţi-mi voie să vă ofer braţul, doamnă; o să ne ducem într-o scurtă plimbare împreună... Dumneavoastră şi cu mine, dacă o să mă onoraţi cu prezenţa.

Şi astfel o însoţi, cu succes şi extrem de curtenitor, pe mătuşa domnului F. pe scara interioară a biroului, în jos. Atunci patriarhalul domn Casby se sculă cu aerul că el făcuse toate astea şi porni molcom în urma lor, dând răgaz fiicei lui, care îi urmă la rându-i, să spună fostului său peţitor, în şoaptă, misterios (ceea ce îi făcea foarte mare plăcere), că goliseră cupa vieţii până la ultima picătură, şi apoi sugerându-i în chip nu mai puţin misterios că la fund se afla răposatul domn F.

Rămas din nou singur, Clennam căzu pradă vechilor lui îndoieli în legătură cu maică-sa şi Mica Dorrit, frământat de gândurile şi bănuielile de odinioară. Toate le avea în minte, învălmăşindu-se cu îndatoririle pe care şi le îndeplinea maşinal, când o umbră proiectată pe hârtiile lui îl făcu să ridice privirile ca să descopere dincotro venea. Pricina era domnul Pancks. Cu pălăria tuflită pe ceafă, de parcă firele de fier capilare se încordaseră ca nişte arcuri zvârlind-o cât colo, cu ochii lui negri ca nişte boabe de tăciune, iscoditori şi ageri, cu degetele de la mâna dreaptă în gură, rozându-şi unghiile, degetele de la stânga ca rezervă, în buzunar, pentru felul doi, domnul Pancks îşi arunca umbră prin geam peste cărţi şi hârtii.

Domnul Pancks întrebă, întorcând uşor capul, mirat, dacă putea să intre din nou. Clennam îi răspunse prin- tr-un semn de încuviinţare. Domnul Pancks îşi croi drum înăuntru; trecu de-a lungul mesei de lucru, se opri locului, proptindu-se cu braţele în birou, şi începu conversaţia cu un pufăit şi o smiorcăitură.

— Sper că mătuşa domnului F. s-a calmat, spuşe Clennam.

— Totu-i în ordine, domnule, zise Pancks.

— Am avut nenorocul să stârnesc în sufletul acestei doamne o puternică antipatie, rosti Clennam. Ştii cumva de ce?

— Oare *ea* ştie de ce? Întrebă Pancks.

-— Presupun că nu.

■— Şi eu presupun că nu, întări Pancks.

Îşi scoase carneţelul, îl deschise, îl închise la loc, îl lăsă să-i cadă în pălărie, aflată pe masa de lucru lângă el, şi se uită înăuntru, Ia carnetul din fundul pălăriei, totul cu aerul cel mai cumpătat.

— Domnule Clennam, începu el apoi, am nevoie de unele informaţii, domnule.

— În legătură cu firma aceasta? Întrebă Clennam.

— Nu.

— Atunci în ce chestiune? Presupunând că de la mine doineşti să capeţi aceste informaţii.

— Da, domnule, da, de la dumneata vreau să le iau, mărturisi Pancks, dacă te pot convinge să mi le dai. A, B, C, D, DA, DE, DI, DO. În ordine alfabetică. Dorrit. Aşa se numeşte, domnule?

Domnul Pancks făcu din nou zgomotul acela ciudat şi se porni să-şi roadă unghiile de la mâna dreaptă. Arthur se uită interesat la el; acesta îi întoarse. Căutătura.

■— Nu te înţeleg, domnule Pancks.

— Ăsta-i numele despre care vreau să mă informez.

— Şi ce doreşti să afli?

— Orice poţi şi vrei să-mi spui.

Acest rezumat cuprinzător al dorinţelor sale n-a fost dezvăluit fără unele hârâituri anevoioase ale maşinăriei domnului Pancks.

— Ciudată vizită, domnule Pancks. Mi se pare de-a dreptul nemaipomenit să vii într-o asemenea chestiune la mine.

—■ Totul s-ar putea să pară nemaipomenit, replică Pancks. S-ar putea să iasă din făgaşul obişnuit al lucrurilor, şi totuşi e o chestiune de afaceri. Pe scurt, e vorba de o afacere. Eu sunt un om de afaceri. Ce altă treabă am eu pe lumea asta decât să mă ţin scai de afaceri? Nici una.

Clennam se uită din nou la el atent, neştiind, ca şi altădată, dacă omul acesta uscat şi aspru vorbea serios. Acelaşi chip posmăgit şi zoios ca de obicei, la fel de iute şi plin de râvna ca de obicei, şi Clennam nu desluşi nimic ascuns, nici o urmă de zeflemea, cum i se păruse că distinge în tonul vocii lui.

• — Mai întâi de toate, zise Pancks, ca să lămurim lucrurile de la început, proprietarul meu n-are cu treaba asta nici în clin, nici în mânecă.

— Te referi la domnul Casby când spui proprietarul meu?

Pancks dădu din cap.

— Proprietarul meu. Să luăm un Caz. De exemplu, la proprietarul meu aud un nume... numele unei tinere persoane căreia domnul Clennam vrea să-i vână-n ajutor. Să zicem că numele ăsta a fost rostit proprietarului meu de către Plornish din curte. Să zicem că mă duc la Plornish. Să zicem că-i cer informaţii lui Plornish ca şi când ar fi vorba de o afacere. Să zicem că Plornish, deşi în urmă cu plata chiriei pe şase săptămâni, refuză. Să zicem că şi doamna Plornish refuză. Să zicem că amândoi mă trimit la domnul Clennam. Să luăm cazul ăsta.

— Ei bine?

— Ei bine, domnule, repetă Pancks, să zicem că am venit la el. Să zicem că acum mă aflu dinaintea lui.

Şi Pancks, mereu agitat, cu părul zbârlit pe tot capul, cu răsuflarea pripită şi zgomotoasă, făcu un pas îndărăt

— sau, ca să rămânem la metafora remorcherului, viră jumătate la pupa — ca şi cum ar fi vrut să-şi arate pe deplin carcasa zoioasă, apoi porni iarăşi înainte, îndreptîn- du-şi rând pe rând ochii ageri când la pălăria unde se afla carneţelul, când pe chipul lui Clennam.

— Domnule Pancks, fără a încerca să pătrund cu indiscreţie pe tărâmul tainelor dumitale, vreau să fiu cu dumneata cât mai deschis cu putinţă. Dă-mi voie să-ţi pun două întrebări. Prima...

— În ordine! Spuse Pancks, ridicând un arătător slinos cu unghia sfârtecată. Înţeleg. Care e motivul?

— Exact.

— Motivul, zise Pancks, e bun. Nu-i nimic de făcut cu proprietarul meu; deocamdată nu se poate explica, ar fi caraghios să-l expun acum, dar e un motiv bun. Dorinţa de a veni în sprijinul unei tinere persoane pe nume Dorrit, adăugă Pancks, cu arătătorul încă ridicat, ca un avertisment. Mai bine recunoaşte că motivul e bun.

—■ A doua şi ultima, ce vrei să ştii?

Domnul Pancks isprăvise cu carneţelul înainte ca întrebarea să fi fost pusă; îl aşează într-un buzunar interior de la piept pe care-1 încheie cu grijă şi privindu-1 tot timpul fix pe Clennam, răspunse după o pauză şi un pufăit:

— Vreau toate informaţiile suplimentare posibile.

Clennam nu-şi putu stăpâni un zâmbet când văzu că micul remorcher gâfâind, atât de util mătăhălosului vas patriarhal Casby, lua o poziţie de expectativă şi păndea parcă momentul potrivit să se năpustească asupra lui şi să-i smulgă cu forţa tot ce dorea, mai înainte de a prinde de veste şi de a rezista manevrelor; în graba lui Pancks exista în acelaşi timp ceva care lui Clennam îi trezea în minte fel de fel de presupuneri surprinzătoare. După ce stătu puţin pe gânduri, se hotărî să-i furnizeze domnului Pancks informaţiile cele mai importante pe care şi le putea îngădui să i le împărtăşească, convins fiind că dacă nu obţinea de la el astăzi ceea ce dorea să afle, era aproape sigur că avea să descopere alte căi pentru a-şi atinge scopul.

De aceea, mai întâi rugîndu-1 pe domnul Pancks să-şi amintească de declaraţia spontană cum că proprietarul lui n-avea nici un amestec în această dezvăluire, şi că intenţiile lui erau bune (două informaţii pe care micuţul domn cu nielea numai praf şi cărbune le repetase cu multă însufleţire), îi spuse apoi că nu-i putea da nici o informaţie, atât despre originea familiei Dorrit, cât şi despre vechiul domiciliu, şi că altceva nu ştia asupra familiei în afară de faptul că părea limitată la cinci persoane, adică, doi fraţi, dintre care unul trăia singur, iar celălalt era văduv cu trei copii. Îi aduse la cunoştinţă domnului Pancks cât putu mai exact vârsta fiecăruia din aceşti membri ai familiei şi în cele din urmă îi descrise situaţia Tatălui închisorii Marshalsea, numărul de ani şi întâmplările datorită cărora ajunsese să i se atribuie acest rol. Domnul Pancks, pufnind şi suflând tot mai puternic, pe măsură ce-1 interesa mai mult, asculta cu mare atenţie, dând impresia că încerca senzaţiile cele mai plăcute în părţile cele mai triste ale istorisirii, de-a dreptul încântat îndeosebi când află că William Dorrit stătuse atât de îndelung în temniţă.

— Prin urmare, domnule Pancks, spuse Arthur, nu-mi rămâne decât un singur lucru de adăugat. Am motive, dincolo de interesul pe care-1 port personal familiei Dorrit, să vorbesc despre ea cum nu se poate mai puţin, în special în casa mamei mele (domnul Pancks încuviinţă din cap), şi de a afla cât mai mult cu putinţă. Un om de afaceri atât de zelos ca dumneata... poftim?!

Se întrerupse, pentru că domnul Pancks scosese deodată un pufăit neobişnuit de zgomotos.

— Nu-i nimic, zise Pancks.

— Un orn de afaceri atât de zelos ca dumneata înţelege perfect ce înseamnă un târg loial. Vreau să fac un târg loial cu dumneata. Îmi vei da toate informaţiile asupra familiei Dorrit de care vei dispune, aşa cum am procedat eu acum cu dumneata. S-ar putea să nu ai o părere prea măgulitoare despre posibilităţile mele ca om de afaceri, pentru că am omis să-ţi pun în vedere condiţiile mele de la bun început, continuă Clennam, dar prefer să fac din asta o chestiune de onoare. Am văzut încheindu-se atât de multe afaceri pe temeiul unor principii riguroase, încât, drept să-ţi spun, sunt sătul de ele până peste cap.

Domnul Pancks izbucni în râs.

— S-a făcut, domnule, zise el, vei vedea că mă ţin de cuvânt.

Apoi rămase câteva clipe cu ochii la Clennam, rozîn- du-şi cele zece unghii una după alta; era evident că se străduia să-şi fixeze în minte cele spuse şi recapitulă totul meticulos, mai înainte că mijloacele de a umple un gol din memorie aveau să-l lase la jumătatea drumului.

— E-n ordine, încuviinţă până la urmă. Şi-acum, îţi spun la revedere, căci e ziua când string chiriile de la curte. Apropo, ia spune, străinul acela şchiop, care um- blă-n baston?...

— Da, da... Văd că nu pierzi nici un prilej să mai iei câte o referinţă! Exclamă Clennam.

— Când are de unde plăti, domnule, ia tot pe ce poţi pune mâna şi păstrează tot ce nu eşti silit să laşi. Străinul şchiop care umblă-n baston vrea o odaie la mansardă în curte. Are cu ce plăti?

— Plătesc eu, zise Clennam, şi răspund eu pentru el.

— Asta-i de-ajuns. Ce-ar trebui să mai am de la Curtea-Inimii-Însîngerate, spuse Panks, notând chestiunea în carnet, este o garanţie. Îmi trebuie o garanţie, ştii. Plăteşte şi pune-ţi la bătaie avutul! Ăsta-i cuvântul de ordine în curte. Străinul acela şchiop care umblă-n baston susţinea că dumneata l-ai trimis, dar putea tot aşa de bine să spună că l-a trimis Marele Mogul. A ieşit, cred, din spital?

— Da, în urma unui accident. Abia acum a ieşit.

: I — A lăsa pe cineva în spital, domnule, din câte mi-a fost dat să văd, înseamnă a-1 aduce la sapă de lemn, zise Pancks, şi din nou pufni, făcând un zgomot puternic.

— Şi mie mi-a fost dat să văd asta, rosti Clennam cu răceală.

Domnul Pancks, gata de plecare acum, dădu numaidecât presiune aburilor şi, fără alt semnal ori ceremonie, coborî scara smiorcăindu-se; porni întins spre Curtea- Inimii-Însîngerate, parcă până să fi ieşit de-a binelea din birou.

Tot restul zilei Curtea-Inimii-Însîngerate a fost în fierbere din pricina unui continuu du-te-vino al întunecatului Pancks; dăscălindu-i pe locatari şi ocărându-i că iar sunt în întârziere cu plata chiriei, le cerea gajuri, îi ameninţa cu evacuarea sau că vor fi ridicaţi, umblând cu limbă: scoasă după neplatnici, semănând teroare în cale şi lăsând mai departe teroarea în urma lui. Pâlcuri de oameni, împinşi de o curiozitate fatală, trăgeau cu urechea pe dinafară | la fiecare casă unde se ştia că intrase, doar-doar vor prinde | vreun crâmpei din predica ţinută locatarilor; şi cum au- ‘ zeau că are să coboare scara, de multe ori nici n-apucau |[1] să se împrăştie iute, nu care cumva să pice printre ei pe V nepusă masă şi să le ceară chiria din urmă, ţintuindu-i lo-

1 cului. Tot restul zilei, strigătele domnului Pancks: „Ce-or fi făcând acolo? “şi: „Ce-o mai fi însemnând şi asta? “răsunau dintr-un capăt într-altul prin Curtea-Inimii-însîn- f' gerate.

Domnul Pancks nici nu voia să audă de scuze, nici nu voia să audă de plângeri, nici nu voia să audă de amânări, | nu voia să audă de nimic; el nu ştia decât una şi bună: ᶠbanii jos. Asudat, pufnind şi dând buzna peste tot, în direcţiile cele mai neaşteptate, din ce în ce mai aprins şi mai \ îngălat, biciuia mareea curţii până a o aduce în starea de maximă frământare şi tulbureală. Apele nu se potoliră iarăşi preţ nici de două ceasuri după ce a fost văzut dis- parind într-un nor de fum, la capătul de sus al treptelor,: în zare.

În seara aceea aveau loc mai multe adunări pe grupuri, mici ale inimilor însângerate, în punctele de întâlnire cele mai îndrăgite din curte. Cu toţii s-au pus de acord că era
O adevărată pacoste să ai de a face cu un om ca domnui Panck şi că era foarte regretabii, zău, ca un gentleman că domnul Casby să-i dea ăstuia pe mâna chiriile, fără mai înainte să ştie ce-i poate pielea. Căci (spuneau inimile în- sângerate), dacă un gentleman eu. Un asemenea păr şi ochii ăia ai lui ar veni, madam, să-şi ia chiriile cu mâna lui chiar, n-ar mai fi atâta zarvă şi zăpăceală, <îî treaba s-ar desfăşura cu totul altfel.

Exact la aceeaşi oră şi minut de seară, patriarhul

— care de dimineaţă plutise senin prin curte, până să fi început hăituiala, cu scopul precis de a împrospăta încrederea în tigvă lui lucitoare şi-n cârlionţii de argint — exact la aceeaşi oră şi minut, pungaşul riumărul unu, de o mie de cai putere, se bălăcea greoi în micul doc al remorcherului vlăguit, acasă, şi spunea, răsucindu-şi întruna degetele mari:

— Foarte prost a mai mers treabă azi, Pancks, foarte prost a mai mers treabă azi. Mi se pare, domnule, că, spre a fi drept faţă de mine însumi, va trebui să stărui în a face răspicat observaţia: se cuvenea să fi adus mult mai mulţi bani, mult mai mulţi bani.

Capitolul XXIV

PREZICEREA

MICA DORRIT primi chiar în aceeaşi seară vizita domnului Plornish, care, dându-i de înţeles că ar dori să-i vorbească între patru ochi, printr-o tuse repetată de câteva ori în şir, atât de vizibil încât confirma foarte bine ideea că tatăl ei, în privinţa ocupaţiei ei de cusătoreasă, ilustra perfect zicala: „Nu există orb mai orb decât cel care nu vrea să vadă “— până la urmă discută cu el pe scara comună din dreptul uşii.

— Astăzi a fost pe la noi o cocoană, domşoară Dorrit, mormăi Plornish, însoţită de-o alta... mamă, ce mai scorpie bătrână, în viaţa mea n-am mai întâlnit una ca ea. S-o fi văzut cum se repezea la oameni, Doamne fereşte!

Blândul Plornish părea la început obsedat de amintirea mătuşii domnului F.

— Vă spun drept, rosti el ca să se scuze, de când mama m-a făcut n-am văzut asemenea fiinţă oţărita.

Până la urmă, printr-un mare efort, el se smulse îndeajuns din acest marasm ca să adauge:

— Da nu despre ea-i vorba. Cealantă cocoană, aia-i fiica lu domn Casby; şi dacă nici domn Casby nu-i procopsit, nici că mai există altu ca el, şi asta numa din pricina lui Pancks, că ăsta le vede, le vede bine, le vede straşnic!

Domnul Plornish, ca de obicei, era puţin confuz, dar vorbea răspicat cu bună-ştiinţă.

— Şi de ce a venitără? Continuă el, ca să lase vorbă că dacă domşoara Dorrit are să se- nfăţişeze la adresa de colea... care-i domiciliu lu domn Casby, asta e, şi unde Pancks are şi el birău în partea dindărăt, chiar acolo, nici nu-i de crezare... ea i-ar da bucuroasă de lucru. Era o pre- tină veche şi bună, a zis mai ales, de-a lu domn Clennam, şi că nădăjduia să se arate o pretină de folos pretinei *lui.* Astea a fost vorbele ei. Şi fiincă voia să se ştie dacă domşoara Dorrit ar putea să vină mâine de dimineaţă, i-am spus c-o să trec pe la mneavoastră, domşoară, să vă fac
O-ntrebare şi să mă duc p-acolo-n astă seară să spun da, ori dacă steţi prinsă mâine, când.

— Mă pot duce mâine, mulţumesc, zise Mica Dorrit, E foarte frumos din partea dumitale, dar dumneata te porţi totdeauna frumos.

Domnul Plornish, protestând modest la auzul acestei laude, deschise uşa odăii ca Mica Dorrit să se ducă din nou înăuntru, iar el o urmă luând nemaipomenit de neîn- demînatic aerul că nici nu părăsise deloc încăperea, încât tatăl putea să observe chiar şi fără a fi prea bănuitor. În cumsecădenia lui inconştientă, cl nu băgă totuşs de seamă.
Plornish, după o scurtă conversaţie în care îmbină îndatorirea de fost deţinut cu privilegiul din prezent de umil prieten venit în vizită, dar care nu uita condiţia lui inferioară de zidar, îşi luă rămas bun; înainte de a pleca, dădu ocol închisorii şi asistă la o partidă de popice, cu sentimentul nedesluşit al vechiului pensionar, care avea motive personale să creadă că s-ar putea să-i fie hărăzit de a reveni aici.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, după ce încredinţă lui Maggy grijile gospodăriei, porni la drum spre cortul patriarhal. Trecu peste Podul de Fier, deşi o costă un gologan, şi încetini pasul în această regiune mai mult decât în orice altă parte. La opt fără cinci minute se afla cu mâna pe ciocănaşul locuinţei patriarhale, atât de sus cocoţat că abia îl putu ajunge.

Dădu cartea de vizită a doamnei Finching slujnicei tinere care-i deschise, şi aceasta îi spuse că „domnişoara Flora" — Flora, după reîntoarcerea sub acoperământul părintesc, îşi reluase numele purtat altădată — nu coborâse încă din camera de dormit şi era rugată să poftească sus în salonul domnişoarei Flora'. Mica Dorrit îşi făcu datoria să urce în salonul domnişoarei Flora, şi acolo găsi masa cu gustarea de dimineaţă întinsă tihnit pentru două persoane, iar alături o tavă suplimentară încărcată, cu un singur tacâm. Tânăra slujnică, după o absenţă scurtă, reveni să-i spună că era rugată să se aşeze pe un scaun lângă foc, să-şi lepede pălăria şi să se simtă ca acasă. Dar Mica Dorrit, sfioasă din fire şi nu prea obişnuită să se simtă ca acasă în asemenea împrejurări, nu ştia ce să facă; de aceea, când Flora intră, grăbită, jumătate de oră mai târziu, O găsi stând tot lângă uşă şi tot cu pălăria pe cap.

Florei îi părea atât de rău că o lăsase să aştepte, şi, cerule mare, de ce stătea acolo în frig, când se aşteptase s-o găsească lângă foc, citind ziarul? Te pomeneşti că neatenta aceea de fată nu i-a transmis acest lucru şi de ce a rămas tot timpul cu pălăria pe cap? Pentru Dumnezeu, să-i dea voie Florei să i-o ridice! Când îi luă pălăria de pe cap cu gestul cel mai firesc şi mai delicat din lume, Flora a fost atât de mirată de chipul dezvăluit, încât exclamă:

— Vai ce făptură micuţă şi drăgălaşă eşti, scumpa mea! Îi luă faţa între mâini cu cea mai mare duioşie.

Totul s-a petrecut în câteva clipe. Mica Dorrit abia avusese răgaz să-şi spună cât de amabilă era, când Flora se repezi, foarte aferată, la masă întinsă şi se porni pe o turuială de zile mari.

— Zău, îmi pare aşa rău că a trebuit să întârzii azi-di- mineaţă, tocmai azi-dimineaţă pentru că avusesem intenţia ş'i dorinţa să fiu gata să te-ntîmpin când veneai şi să-ţi spun că orice persoană faţă de care Arthur Clennam nutreşte interes măcar pe jumătate trebuie să mă intereseze şi pe mine şi să-ţi urez un bun sosit din inimă şi să-ţi spun ce mult mă bucur, şi când colo nici nu m-am trezit iar acum mai sforăi încă aş zice crede-mă şi dacă nu-ţi place friptura rece de pasăre nici jambonul fiert cald căci sunt destui oameni care nu se-mpacă în afară de evrei care nu mănâncă aşa ceva din anumite scrupule de conştiinţă pentru care cu toţii ar trebui s-avem respect deşi trebuie să-ţi gpun aş dori să se manifeste deosebit de puternic şi atunci când ne vând drept veritabile nişte obiecte false care desigur nu merită banii — aş fi pur şi simplu dezolată, bîi- gui Flora.

Mica Dorrit îi mulţumi şi spuse, sfioasă, că pâine cu unt şi ceai era tot ce...

— Oh, fleacuri draga mea nici să n-aud de-aşa ceva, protestă Flora, întorcând ceainicul cu atâta nebăgare de seamă încât se stropi în ochi cu apă clocotită când se aplecă să se uite în ceaşca de ceai, dumneata vii aici în calitate de prietenă şi de domnişoară de companie dacă-mi dai voie şi mi-ar fi ruşine într-adevăr dacă aş şti că vii în alte condiţii, mai cu seamă că Arthur Clennam mi-a vorbit despre dumneata în asemenea termeni... eşti obosită, draga mea.

■— Nu, doamnă.

— Ai devenit aşa de palidă ai mers prea mult înaintea gustării de dimineaţă şi presupun că locuieşti foarte departe şi-ar fi trebuit să ceri o trăsură, zise Flora, Doamne-Doamne, ce aş putea să-ţi dau care să-ţi facă bine?

— Mă simt într-adevăr foarte bine, doamnă. Vă mulţumesc de mii de ori, dar mă simt foarte bine.

— Atunci serveşte numaidecât ceaiul te rog, stărui Flora, o aripă de pasăre şi o feliuţă de jambon, nu te ocupa de mine şi nici nu mă aştepta căci totdeauna îi duc tava asta chiar eu mătuşii domnului F. care ia gustarea de dimineaţă în pat o bătrână fermecătoare şi foarte inteligentă totodată, portretul domnului F. se află acolo după tisă seamănă foarte mult cu toate că are fruntea prea largă cât despre coloană cu dale şi balustradă de marmoră şi muntele de colo, nu l-am văzut niciodată într-un asemenea cadru şi nici nu pr£a se potriveşte cu negoţul de vinuri, excelent om dar nu în genul ăsta deloc.

Mica Dorrit privi portretul, dar nu înţelegea decât foarte incomplet referinţele la acea operă de artă.

— Domnul F. mi-era atât de devotat încât n-ar fi putut suporta să nu mă aibă totdeauna în faţa ochilor, continuă Flora, deşi fireşte nu ştiu cât de mult putea dura asta dacă n-ar fi fost secerat aşa de repede iar eu în floarea vârstei, ce om de valoare dar nu prea poetic viguros prozaic însă nu romantic.

Mica Dorrit privi din nou portretul. Artistul îi conferise un cap, care din punct de vedere intelectual ar fi fost disproporţionat pe umerii lui Shakeşpeare.

— Romantismul, totuşi, reluă Flora, aranjând cu grijă pâinea prăjită pentru mătuşa domnului F., aşa cum i-am spus domnului F. deschis când mi-a cerut mâna şi o să te minunezi aflând că m-a cerut de şapte ori în căsătorie o dată în birjă o dată în barcă o dată în strană la biserică o dată pe un măgar la Tunbridge Wells şi restul în genunchi, romantismul se spulberase încă din tinereţea lui Arthur Clennam, când părinţii noştri ne-au smuls unul altuia şi când am devenit reci ca marmora iar realitatea crudă a uzurpat tronul, domnul F. spunea şi asta-i face mare cinste că-şi dădea perfect de bine seama şi chiar prefera starea asta de lucruri prin urmare am zis da soarta şi-a urmat cursul şi aşa-i viaţa draga mea şi totuşi nu ne frângem ne îndoim doar, te rog serveşte micul dejun în timp ce eu mă duc cu tava.

Dispăru, lăsând-o pe Mica Dorrit să caute tâlcul vorbelor ei confuze. Se întoarse repede şi în sfârşit începu să servească micul dejun, turuind tot timpul.

— Vezi, draga mea, spuse Flora, măsurând o lingură sau două dintr-un lichid brun cu miros de rachiu şi tur- nîndu-1 în ceaiul ei, trebuie să fiu atentă să urmez prescripţiile medicului meu deşi gustul nu-i deloc plăcut pentru că sunt o biată bolnavă şi s-ar putea să nu-mi mai revin niciodată după lovitura primită în tinereţe de prea mult plâns în odaia vecină când m-am despărţit de Arthur, îl cunoşti de multă vreme?

De îndată ce Mica Dorrit înţelese că i se adresase o întrebare — căci avea nevoie de un anumit răgaz, deoarece limbuţia galopantă a noii sale protectoare o lăsase mult în urmă — răspunse că-1 cunoştea de când revenise în ţară.

— Ai dreptate n-aveai de unde să-l fi cunoscut dinainte doar dacă n-ai fost cumva în China ori n-ai corespondat cu el ceea ce nici una nici alta nu-i cu putinţă, replică Flora, căci toţi cei care călătoresc mult capătă de obicei mai mult sau mai puţin culoarea mahonului iar dumneata nu eşti deloc aşa şi în privinţa corespondatului despre ce să fi scris? Tot ce se poate doar despre ceai, deci l- ai cunoscut la maică-sa nu-i aşa că acolo l-ai cunoscut pentru prima oară, o persoană foarte sensibilă şi dârza dar groaznic de severă... trebuie să Îi fost mama omului cu masca de fier.[43]

— Doamna Clennam este foarte bună cu mine, mărturisi Mica Dorrit.

— Serios? Mă bucur că aflu acest lucru pentru că fiind vorba de mama lui Arthur mi-ar face plăcere să pot avea o părere mai bună ca până acum despre dânsa, deşi nu-mi dau câtuşi de puţin seama şi nici nu-mi pot închipui ce-o fi crezând despre mine când încep să vorbesc fără întrerupere cum fac de obicei cu siguranţă iar ea stă şi se uită urât la mine că Destinul într-un jilţ pe roţi... ce comparaţie izbitoare zău... invalidă şi nu din vina ei.

— Să-mi caut ceva de lucru, doamnă? Întrebă Mica Dorrit, privind sfioasă în jur. Pot să-mi găsesc şi singură?

— Mică zâna harnică, replică Flora, punând într-o altă ceaşcă de ceai o altă doză prescrisă de medicul ei, nu-i nici o grabă Doamne fereşte şi-i mai bine să-ncepem prin a ne face confidenţe despre prietenul nostru comun... un termen prea rece pentru mine cel puţin nu asta vreau să spun, prietenul nostru comun e expresia cea mai potrivită... mai curînd decât ţinând pur şi simplu seamă de etichetă nu dumneata ci eu o să ajung precum băieţandrul spartan [44]pe care l-a muşcat vulpea şi sper că o să mă scuzi că am adus vorba de el căci dintre toţi băieţii plicticoşi care-şi vâră nasul în toate celea băiatul ăsta-i cel mai plicticos.

Mica Dorrit, foarte palidă la faţă, se aşeză din nou să nu piardă ce-i spunea, apoi întrebă:

— N-ar fi mai bine să lucrez şi să ascult totodată? Pot face şi una şi alta în acelaşi timp. Aş prefera, dacă vreţi.

Stăruinţa ei exprima atât de limpede că nu-i era la în- demina fără să lucreze, încât Flora răspunse:

— Ei bine dragă mea cum doreşti, şi-i aduse un coşu- leţ cu batiste albe.

Mica Dorrit, bucuroasă, îl puse lângă ea, scoase o mică trusă de cusut, vâri aţă în ac şi începu să facă feston.

— Ce degete iscusite ai, spuse Flora, ctar eşti sigură că

---

43 *Omul cu manca de jicr:* faimos dclinut din Franţa (cu o identitate recunoscută) care a murit în 170'}, după vreo treizeci de ani de temniţă în Bastilia.

44 Se spune că un băieţandru spartan, care furase o vulpe, ascunzînd-o în sîn n-ar i'i ţipat nici cînd vulpea îi devora măruntaiele.

Te simţi bine?

— Oo, da, fireşte!

Flora îşi aşează picioarele în cenuşar şi se instală tihnit pentru a-i face o destăinuire absolut romantică. Trecu în mare grabă la acţiune, smucind capul încoace şi încolo, of tind în modul-cel mai demonstrativ, slujindu-se din plin de sprîncsne, când şi când, dar nu prea des, uitându-se la chipul liniştit, aplecat peste lucru.

— Trebuie să ştii, draga mea, zise Flora, dar de altminteri nu mă-ndoiesc că şi ştii din cele spuse până acum în general dar şi fiindcă simt că-i scris cu litere de foc pe fruntea mea că înainte de a-1 cunoaşte pe domnul F. fusesem logodită cu Arthur Clennam... spun Arthur Clennam în public unde e nevoie să fii rezervat aici însă Arthur... eram cu totul unul pentru celălalt era dimineaţa vieţii era fericirea era frenezia şi multe altele deopotrivă la cel mai înalt grad, când smulşi care-ncotro ne-am împietrit şi în starea asta a plecat Arthur în China iar eu am fost mireasă de marmoră a răposatului domn F.

Flora rosti aceste cuvinte cu o voce profundă şi imensă desfătare.

— Nu voi încerca, spuse ea, să-ţi descriu emoţia din dimineaţa aceea când totul înlăuntrul meu era rece ca marmora şi urmaţi de mătuşa domnului F. într-o caleaşca de sticlă care trebuie să fi fost într-un hal fără de hal altfel nu s-ar fi fărâmat în bucăţi la două străzi de casă iar mătuşa domnului F. n-ar fi fost purtată pe un scaun cu fundul de nuiele ca de Cinci Noiembrie [45]îmi va fi de ajuns să spun că ceremonia deşartă a micului dejun s-a desfăşurat jos în sufragerie şi că tata a mâncat prea mult somon marinat din care pricină a zăcut câteva săptămâni şi că domnul F. şi cu mine am plecat într-o călătorie pe continent spre Calais unde lumea s-a războit pentru noi la debarcader până ne-am pierdut unul de altul dar nu pe vecie asta nu avea să se întâmple aşa de iute.

Mireasă de marmoră se opri, trăgându-şi anevoie răsuflarea, apoi continuă, cu cea mai mare plăcere, anapoda, rareori izbutind să spună ceva cu noimă.

— Voi trage un văl asupra acestei vieţi de vis, domnul F. era în toane bune şi avea o poftă zdravănă de mîn- care îi plăcea bucătăria de-acolo găsea vinul cam slab dar plăcut la gust şi totul a mers strună, am revenit la Londra în imediata apropiere a numărului treizeci de pe strada Bobocel de gâscă lângă docuri şi nu ne-am instalat bine că fata-n casă şi vindea fulgii din patul care prisosea l-a lovit damblaua şi domnul F. şi-a luat zborul pe lumea cealaltă.

Văduva lui, uitându-se la portret, clătină din cap şi se se şterse la ochi.

—• Am veneraţie pentru memoria domnului F. ca pentru un om onorabil şi un soţ extrem de îngăduitor, era necesar să pomenesc numai de sparanghel şi îndată apărea ori să fac aluzie la vreo băutură oarecare delicată şi nu- maidecît răsărea ca prin minune într-o sticlă de jumătate nu era fericire ci tihnă, m-am întors sub acoperământul tatei şi am trăit retrasă dacă nu cumva fericită până când într-o bună zi tată care totdeauna calcă-n strâchini a venit la mine să-mi spună cu blândeţe că Arthur Clennam mă aşteaptă jos, m-am dus jos şi l-ani găsit pe el nu rnă-n- treba cum l-am găsit doar că era încă neînsurat încă neschimbat.

Sumbrul mister în care Flora se învăluia ar fi putut opri şi alte degete decât degetele iscusite care migăleau lângă ea. Lucrau fără întrerupere, iar chipul ei preocupat urmărea din priviri împunsăturile.

— Nu mă întreba, reluă Flora, dacă-1 mai iubesc ori dacă el mă mai iubeşte sau când şi cum se va sfârşi totul, suntem înconjui'aţi de ochi stând la pândă şi s-ar putea să fim sortiţi să ne chinuim care încotro şi poate niciodată nu ne vom mai reuni nici un cuvânt nici o suflare nici o privire să nu ne trădeze totul trebuie ţinut în taină de mormânt nu te mira deci chiar dacă s-ar părea că mă port relativ rece cu Arthur sau Arthur s-ar părea că se poartă relativ rece cu mine avem motive de neînlăturat destul că le-nţelegem şşt!

Flora debită năvalnic toate acestea, cu vioiciune de parcă şi ea le-ar fi crezut. Nu prea existau motive de îndoială că de fapt ea însăşi credea tot ce spunea, mai cu seamă când îşi luă în serios rolul de sirenă.

— Şşt! Repetă Flora, acum ţi-am spus tot, între noi s-a stabilit încrederea păstrează tăcerea de dragul lui Arthur am să-ţi fiu totdeauna prietenă fetiţo dragă şi în numele lui Arthur poţi oricând conta pe mine.

Degetele iscusite puseră lucrul deoparte şi micuţa făptură se ridică şi-i sărută mâna.

— Ce rece eşti! Exclamă Flora, recăpătându-şi accentul de firească bunătate şi care i se potrivea cu mult mai bine. Nu mal lucra astăzi sunt sigură că nu ţi-e bine sunt sigură că n-ai destulă putere.

— Numai pentru că mă simt puţin copleşită de bunătatea dumneavoastră, şi de bunătatea domnului Clennam că m-a încredinţat unei persoane pe care o ştie şi o iubeşte de-atâta vreme.

— Ei bine într-adevăr draga mea, spuse Flora, care, totdeauna era sinceră când îşi dădea osteneala, am face

Mai bine să lăsăm toate astea acum, căci la urma urmelor dacă mă răzgândesc dar n-are importanţă de ce nu te-n- tinzi puţin?

— Totdeauna am destulă putere să fac ceea ce vreau

■să fac, aşa că o să-mi revin numaidecât, răspunse Mică

---

45 5 ***nov. 1605 :*** data cînd clădirea Parlamentului britanic trebuia să sară în aer în urma aşa-numitului Complot al prafului de pu .că. De atunci efigia lui Guy Fawkes, conducătorul conspiraţiei, este şi în ziua de astăzi purtată pe străzi de către copii.

Dorrit cu un zâmbet abia schiţat. Sunt covârşita de atâta recunoştinţă, asta-i tot. Dacă stau o clipă lângă fereastră îndată-mi revin complet.

Flora deschise o fereastră în preajma căreia o aşeză într-un jilţ şi se retrase cu discreţie la locul ei. Era o zi vântoasa şi aerul biciuindu-i faţa, Mica Dorrit se simţi numaidecât înviorată. După câteva minute se întoarse la coşul de lucru şi degetele ei erau iscusite ca totdeauna.

Continuându-şi liniştită treaba, o întrebă pe Flora dacă domnul Clennam îi spusese unde locuia. La răspunsul negativ al Florei, Mica Dorrit îi spuse că înţelegea de ce fusese el atât de delicat încât să nu-i vorbească nimic despre asta, dar că era sigură că el ar fi fost de acord să-i încredinţeze Florei secretul său, ceea ce va face acum cu permisiunea Florei. Primind un răspuns încurajator, Mica Dorrit rezumă povestea vieţii sale pomenind câteva cuvinte despre ea însăşi, după care aduse tatălui ei un înflăcărat elogiu; Flora luă totul cu o duioşie firească şi deplină înţelegere, fără pic de împotrivire.

Când veni ora mesei, Flora petrecu braţul noii sale protejate pe după al ei, o conduse pe scară în jos şi o prezentă patriarhului şi domnului Pancks, care se şi aflau în sufragerie aşteptând începerea prânzului. (Mătuşa domnului F. mai era încă în pat, în odaia ei.) Cei doi domni o întîmpi- nară fiecare în felul său; patriarhul avea aerul de a-i face un hatâr nemaipomenit spunându-i că se bucura de cunoştinţă... se bucura de cunoştinţă, iar domnul Pancks sco- tind zgomotul lui favorit în loc de salut.

În prezenţa acelor străini ea s-ar fi simţit oricum destul de stingherită şi mai cu seamă la insistenţa Florei de a bea un pahar de vin şi de a mânca ce era mai bun; stânjeneala ei spori mult însă din pricina domnului Pancks. Purtarea acestuia îi dădu ideea la început că poate era vorba de vreun pictor de portrete, atât de fix o privea, ui- tîndu-se cu coada ochiului, în repetate rânduri, într-un carneţel pus alături. Observând însă că nu făcea nici o schiţă şi că vorbea numai despre afaceri, ea începu să aibă unele bănuieli, nu cumva era reprezentantul vreunui creditor de-al tatălui ei, ale cărui datorii să fi fost însemnate în acel caieţel de buzunar. Pufăiturile domnului Pancks, privite din acest unghi de vedere, exprimau ofensă şi nerăbdare, iar fiecare din smiorcăiturile mai zgomotoase reclama plata datoriilor.

Dar şi asupra acestui punct ea se văzu înşelată de comportarea nefirească, absurdă a domnului Pancks. Se ridicase de la masă de jumătate de ceas şi acum lucra, rămasă singură. Flora „se dusese să se întindă" în odaia vecină, şi odată cu plecarea ei în toată casa se răspândise un anumit miros de alcool. Patriarhul dormea dus în sufragerie, cu filantropica lui gură căscată sub o batistă galbenă. În aceste clipe de linişte, domnul Pancks apăru tiptil dinaintea ei, salutând-o politicos din cap.

— Nu te plictiseşti puţin, domnişoară Dorrit? Întrebă Pancks pe. Un ton scăzut.

— Nu, domnule, mulţumesc, răspunse Mica Dorrit.

■— Harnică, după cum văd, remarcă Pancks, furişîn-
Du-se treptat-treptat în încăpere cu paşi mărunţi. Şi astea ce mai sunt, domnişoara Dorrit?

— Batiste.

■— Serios!? Se miră Pancks. Nu mi-aş fi închipuit, adăugă fără să se uite câtuşi de puţin la ele, ci la Mica Dorrit. Poate că te-ntrebi cine sunt. Să-ţi spun? Sunt ghicitor.

Mica Dorrit începu să creadă că era nebun.

— Aparţin cu trup şi suflet proprietarului meu, spuse Pancks, l-ai văzut la masă, în sufragerie. Dar uneori mai lucrez şi pe cont propriu, în secret, absolut în secret, domnişoară Dorrit.

Mica Dorrit se uită la el bănuitoare şi nu fără a-i fi teamă.

— Aş dori să-mi dai voie să mă uit în palma dumitale, zise Pancks. Aş vrea s-o privesc o clipă. Dar nu te deranja.

Nu numai că o deranja, dar n-avea ce căuta acolo; îşi puse însă lucrul în poală şi-i întinse mâna stingă, cu de- getar cu tot.

— Ani de trudă, ei? Spuse Pancks, încetişor, atingîn- d-o cu arătătorul bont. Dar pentru ce altceva suntem noi
| făcuţi? Pentru nimic altceva. Ia te uită! Exclamă el, examinând liniile din palmă. Ce-or fi gratiile astea? O în- | chisoare. Şi acesta cine-i cu haina gri de casă şi tichie de 1 catifea neagră? E un părinte! Şi aici cine e cu un clari- |, net? E un unchi! Dar aici, cea cu încălţăminte de dan- [satoare? E o soră! Dar cel care umblă creanga de colo- | colo? E un frate! Şi cine-i cea care are grijă de ei toţi?, Păi, aceasta eşti dumneata, domnişoară Dorrit!
| Ridicând nedumerită privirile pe chipul Iui, ochii ei îi I întîlnh’ă pe-ai domnului Pancks, şi îşi spuse că deşi avea. Nişte ochi plini de viclenie, era un om mai vesel, mai curn-, secade decât i se păruse la masă. Îşi aţinti din nou privirile în palma ei, aşa că nu mai avu răgaz să-şi întărească ori să-şi rectifice impresia.

— Ei, fir-ar să fie, murmură Pancks, urmărind o linie cu degetul lui grosolan, zău dacă nu-s eu în colţul ăsta de aici. Ce caut eu aici? Ce se află îndărătul meu?

Îşi plimbă degetul încet înspre încheietura mâinii, în ' jurul încheieturii, dând impresia că priveşte dosul palmei pentru a se dumiri ce era îndărătul lui.

— Se vede ceva rău? Întrebă Mica Dorrit, zâmbind.

— Fir-ar să fie! Exclamă Pancks. Ce crezi c-o mai fi î însemnând şi asta?

-— Eu ar trebui să vă-ntreb. Nu eu sunt ghicitoarea.

— Asta aşa-i, spuse Pancks. Ce-o fi însemnând? Vei | trăi şi vei vedea, domnişoară Dorrit.

Îi dădu drumul mâinii, încetul cu încetul, îşi trecu toate f degetele prin părul zbârlit, ca să-l ridice în poziţia cea mai |, neobişnuită, şi repetă molcom:

| — Nu uita ce-am spus, domnişoară Dorrit. Vei trăi şi Vei vedea.

Nu-şi putu ascunde surprinderea că era atât de bine; informat asupra ci.

— Ah! Acuma ştiu! Exclamă Pancks, arătând spre ea. V Domnişoară Dorrit, asta nu, niciodată!

Mai surprinsă că înainte şi ceva mai speriată, se uită la el aşteptând o explicaţie asupra ultimelor lui cuvinte. 1'- — Asta nu, repetă Pancks, adoptând, cu multă serio- I zitate, atitudinea şi gesturile unui om plin de nedumerire — totul era însă grotesc, fără voia lui. Să nu mai faci asta. Niciodată când ai să mă vezi, nu importă când, nu importă unde. Eu nu exist. Nu mă lua în seamă. Să nu pomeneşti nimănui despre mine. Fă ca şi cum n-ai şti cine sunt. Eşti de acord, domnişoară Dorrit?

— Nu prea ştiu ce să spun, replică Mica Dorrit, de-a dreptul uimită. De ce?

— Pentru că eu sunt ghicitor. Pancks, ţiganul. Încă nu ţi-am spus prea multe despre soarta dumitale, domnişoară Dorrit, despre ce se află îndărătul meu, în mânuşiţa aceea. Ţi-am zis că o să trăieşti şi. O să vezi. Ne-am înţeles, domnişoară Dorrit?

— Ne-am înţeles că... trebuie...

■— Trebuie să nu mă iei în seamă oriunde m-ai vedea, în afara casei ăsteia, dacă nu-ţi vorbesc eu mai întâi. Să nu ţii seamă de mine când vin sau plec. E foarte uşor. Nu pierzi nimic, căci nu sunt nici frumos, nici sociabil, sunt doar omul care scoate bani şi din piatră seacă pentru proprietarul meu. Nu trebuie să-ţi spui decât atât: Ah, Pancks, ţiganul-gliicitor... are să-mi mai prezică şi restul despre soarta mea, într-o bună zi... Vom trăi şi vom vedea. Ne-am înţeles, domnişoară Dorrit?

— M-da, îngăimă Mica Dorrit, buimăcită, cred că da, atâta vreme cât nu faci nimic rău.

— Bine! Exclamă domnul Pancks, aruncând o privire spre peretele odăii vecine, apoi se aplecă înainte. Persoană de treabă, o femeie cu mari calităţi, dar nepăsătoare şi slobodă la gtiră, domnişoară Dorrit.

Spunând aceasta, îşi frecă mâinile foarte satisfăcut, pa- re-se, de întrevedere, se îndreptă gâfâind spre uşă şi înainte de a ieşi salută iarăşi, dând politicos din cap.

Mica Dorrit era uimită, din cale afară, de purtarea curioasă a noii ei cunoştinţe, şi trezindu-se angajată într-un pact ciudat, nedumerirea să nu scăzu odată cu împrejurările care urmară. Domnul Pancks nu numai că se slujea de orice prilej oferit în casa domnului Casby ca s-o fixeze cu subînţeles şi să se smiorcăie la ea — şi asta nu însemna mare lucru, după ceea ce făcuse până atunci — dar începuse să-şi vâre nasul în viaţa ei de toate zilele.

Mereu îl vedea pe stradă. Când se ducea ia domnul Casby dădea de el totdeauna acolo. Când se ducea la doamna Clennam apărea sub un pretext sau altul, ca şi cum nu voia s-o piardă din ochi. Nu trecuse nici o săptă- mâna când îl găsi, spre mirarea ei, în ghereta temnicerului, într-o seară, stând de vorbă cu gardianul de serviciu, de parcă ar fi fost prieteni la cataramă. O altă surpriză a

- fost să-l găsească la largul lui deopotrivă în incinta închisorii; să audă cum se prezintă alături de oaspeţii de duminică la recepţia tatălui ei; să-l vadă plimbându-se prin curte braţ la braţ cu un prieten deţinut; să afle că i-a mers buhul cum că într-o seară, la clubul monden care îşi ţinea 'întrunirile în cafeneaua tihnită, se întrecuse pe sine adre- sînd o cuvântare membrilor clubului, cântând o melodie şi tratându-i pe cei prezenţi cu vreo douăzeci litri de bere blondă — la care s-a adăugat, după cum spun gurile i'ele, şi un ciubăr de crevete.

Efectul produs asupra domnului Plornish de întîmplă- rile la care era martor ocular, în cursul vizitelor sale fidele la Tatăl închisorii Marshalsea, nu-i făcu Micuţei Dorrit nici pe departe impresia stârnită de întâmplările în sine. Dar pe el pur şi simplu îl amuţeau şi-l paralizau. N-avea încotro, holba doar ochii şi uneori mormăia nedesluşit că nici unuia din locatarii de la Curtea-Inimii-Însîngerate nu-i venea să dea crezării că acesta era Pancks, dar să spună el o vorbă mai mult, ori să facă vreun semn, chiar şi faţă de Mica Dorrit — niciodată. Domnul Pancks puse capac la toate misterele astea făcând cunoştinţă, Dumnezeu ştie cum, cu Tip şi ieşind la plimbare într-o duminică prin curtea închisorii, braţ la braţ cu acest domn. Dealtminteri, n-a luat-o în seamă niciodată pe Mica Dorrit, doar într-un caz sau două, când se întâmplase să apară în imediata ei apropiere şi nu era nimeni prin preajmă; atunci i-a spus, în trecere, privind-o prietenos şi pufnind a încurajare: „Pancks, ţiganul... ghiceşte-n palmă. “

Mica Dorrit muncea şi se zbătea ca de obicei; se mira ' de toate astea, dar purta nedumerirea în inima ei — după cum, din fragedă vârstă, purtase poveri cu mult mai apăsătoare. În sufletul acesta răbdător, o schimbare se petrecuse şi se mai petrecea încă. Pe zi ce trecea era tot mai retrasă. Să intre şi să iasă neobservată din închisoare, să fie neluată în seamă, ignorată oriunde s-ar fi aflat, era, pentru ea, dorinţa cea mai puternică.

Se retrăgea bucuroasă, cât de des cu putinţă, dar fără a-şi neglija vreuna din îndatoririle sale, în odaia proprie, atât de nepotrivită eu tinereţea, gingăşia şi firea ei. În după-amiezele când nu se ducea să lucreze, iar vizitatorii veneau să facă o partidă de cărţi cu tatăl ei, îşi putea îngădui să plece şi se simţea mai bine decât acolo. Atunci trecea iute prin curte, urca zecile de trepte care duceau spre camera ei şi se aşeza la fereastră. Multe forme luau ţepuşele înfipte în zid, în

multe înjghebări uşoare se împletea fierul solid şi multe raze de aur se aşterneau peste rugină, cât timp Mica Dorrit stătea jos acolo, dusă pe gânduri. Uneori răsăreau noi zigzaguri în toiul desenului crud la care se uita cu ochii scăldaţi în lacrimi; dar de fiecare dată vedea totul, frumos ori hid, din singurătatea ei, deasupra, dedesubtul său în miezul desenului, totul îi apărea cu acea pecete de neşters.

Odaia Micuţei Dorrit era ceea ce se cheamă o mansardă, şi încă o mansardă din închisoarea Marshalsea. Ţinută frumos, era respingătoare în sine, deşi extrem de curată şi cu mult aer în schimb; cât despre podoabele care fusese cândva în stare să le cumpere, acestea luaseră drumul camerei tatălui ei. Oricum, afecţiunea ei pentru acest bârlog prăpădit sporea treptat şi nicăieri nu se putea odihni mai în tihnă decât acolo, singură.

Astfel, într-o bună după-amiază, pe vremea când Pancks se purta misterios, stând la fereastră şi auzind paşii prea cunoscuţi ai lui Maggy, oare urca scara, se simţi foarte stânjenită, de teamă, să n-o cheme cineva. Pe măsură ce paşii lui Maggy se auzeau mai sus şi mai aproape, începu să tremure şi să o treacă fiorii; abia într-un târziu, după ce Maggy de mult intrase, putu să lege câteva cuvinte.

— Te rog, măicuţă, spuse Maggy, gâfâind, trebuie să cobori să vorbeşti cu el. E jos.

—- Cine, Maggy?

III — Cine... păi cine decât domn Clennam. E-n odaia lu C taică-tău, şi zice, Maggy, Iii atât de bună şi du-te de-i I spune c-am venit doar eu.

— Nu mă simt prea bine, Maggy. Aş prefera să nu

■ cobor. Vreau să mă întind puţin. Uite! Mă întind acum că

Să-mi treacă puţin capul. Spune-i, transmiţându-i toată re- ' cunoştinţa din partea mea, că m-ai lăsat în pat, altfel veneam.

— Hm, asta nu prea-i politicos, măicuţă, zise Maggy, făcând ochii mari, nici să te-ntorci cu spatele aşa!

Maggy era grozav de sensibilă la nepoliteţile faţă de ea şi foarte ingenioasă în a le născoci.

— Acum îţi mai ascunzi şi obrajii în mâini! Continuă ea. Dacă nu-ţi vine să te uiţi la o sărmană făptură, ai face mai bine să-i spui asta numaidecât, în loc s-o-ndepărtezi aşa, să-i răneşti sufletul şi să-i frângi inima, la zece anişori

: Ai ei, sărmana făptură!

— Să-mi mai treacă puţin capul, Maggy.

■— Bine, şi dacă plângi că să-ţi mai treacă puţin capul, măicuţă, lasă-mă să plâng şi eu. Nu ţine toate lacrimile numai pentru tine, o dojeni Maggy, nu-i frumos să fii lacomă.

Şi numaidecât începu să plângă în hohote.

Micuţei Dorrit i-a fost destul de greu s-o poată face să se ducă înapoi şi să ceară scuze în numele ei, dar izbuti până la urmă, după promisiunea că-i va spune o poveste (marea ei desfătare de totdeauna), cu condiţia de a-şi duce atent misiunea până la capăt şi de-a o lăsa pe mica ei protectoare încă un ceas singură, punând la I socoteală, în plus, şi impresia pe care o avea Maggy, că-şi „uitase “bună dispoziţie la piciorul scării. Aşa că *i* plecă, bolborosind tot drumul conţinutul mesajului ca; nu cumva să uite şi se întoarse la timpul stabilit.

— Trebe să-ţi spun că i-a părut foarte rău, o vesti, şi a vrut să trimită un doctor. Mâine vine iarăşi, zău,

. Şi nu cred c-o să doarmă bine la noapte din cauza durerilor tale de cap, măicuţă. Vai de mine! Da’ ce-ai mai plâns!

■— Cred c-am plâns puţin, Maggy,

-— Puţin! Oh!

— Acum însă totul a trecut... totul a trecut de-a bi- nelea, Maggy. Mă simt cu mult mai bine, durerile m-au mai lăsat, mi-e destul de bine. Ce bucuroasă sunt că n-am coborât.

Copila ei cea cu ochii larg deschişi o îinbrăţişă duioasă, şi după ce o mângâie pe păr şi-i răcori cu apă rece fruntea şi ochii (servicii pe care mâinile-i stângace le îndepliniră iscusit), o strânse din nou la piept, se bucură grozav de mina' ei mai bună, şi o instală pe scaunul său de lângă fereastră. Chiar în faţa acestui scaun, Maggy, sforţîndu-se cumplit şi fără nici un rost, trase un cufăr, locul ei când i se spuneau poveşti, se aşează, îşi cuprinse amândoi genunchii în braţe şi strigă pe un ton ce exprima pofta nesăţioasă pentru poveşti, cu ochii şi mai larg deschişi:

— Gata, măicuţă, povesteşte una frumoasă.

— Despre ce, Maggy?

— Oh, să fie c-o prinţesă, o rugă Maggy, da’ una adevărată. Ştii tu, nici să nu-ţi vină să crezi!

Mica Dorrit rămase o clipă pe gânduri, apoi, cu un zâmbet destul de trist pe chipul îmbujorat de asfinţitul soarelui, începu:

-— Maggy, a fost odată un rege falnic care avea tot ce-i dorea inima, şi încă multe pe deasupra. Avea aur, argint, diamante şi rubine, bogăţii câte şi mai câte. Avea palate şi avea...

— Spitale, interveni Maggy, corconindu-şi încă genunchii. Fă-1 să aibă şi spitale, măicuţă, că-s aşa de tihnite. Spitale, cu sumedenie de pui fripţi.

— Da, avea o mulţime, avea o mulţime de toate celea.

— O mulţime de cartofi copţi, de pildă? Întrebă Maggy.

— O mulţime de toate celea.

■— Doamne sfinte! Exclamă Maggy chicotind şi strângându-şi genunchii cu braţele. Ce minunat trebe să fi fost!

— Regele acesta avea o fiică, cea mai frumoasă şi mai înţeleaptă prinţesă care a existat vreodată. Când era copil înţelegea orice lecţie înainte ca profesorii să

I-o fi predat şi când se făcu mare, ajunse de pomină în toată lumea. Or, lingă palatul în care trăia prinţesa se i afla o colibă unde stătea o biată femeie micuţă şi p! Ă- pândă, singură-singurică.

— O femeie bătrână, spuse Maggy, plescăind bucuroasă din buze.

— Nu, nu o femeie bătrână. Una foarte tânără.

— Mă-ntreb dacă nu i-o fi fost oare frică, zise Maggy. Spune mai departe, te rog.

— Prinţesa trecea aproape zilnic pe lângă colibă şi de câte ori ajungea cu trăsura frumoasă prin dreptul ei, vedea biata femeie micuţă şi plăpândă tot învârtind la roata de tors, şi se uita la femeia plăpândă şi femeia plăpândă se uita la ea. Azi aşa, mîine-aşa, până când, într-o bună zi, ea făcu semn vizitiului să oprească ceva mai încolo de colibă, coborî din trăsură şi se duse pe jos până la uşă. Acolo, ca de obicei, era femeia plăpândă învârtind de zor roata de' tors; ea se uită la prinţesă şi prinţesa se uită la ea.

— Ca şi cum ar fi vrut să vadă care din ele avea să ţină mai mult ochii fără să clipească, zise Maggy. Te rog, continuă, măicuţă.

• — Prinţesa aceasta era o prinţesă aşa de minunată, că avea puterea să pătrundă tainele şi i-a spus femeii plăpânde: „De ce-o ţii acolo? “Asta-i dădea de înţeles că prinţesa ştia pentru ce trăia singură-singurică şi tot

- învârtea la roata de tors, şi atunci îngenunche la picioarele prinţesei şi o rugă cu lacrimi în ochi nu care cumva s-o trădeze vreodată. Atunci prinţesa îi făgădui că n-are s-o trădeze niciodată. Ia să văd şi eu. Şi atunci femeia cea plăpânda închise oblonul de la fereastra colibei, zăvori uşa şi, tremurând ca varga din cap până-n picioare de teamă să n-o surprindă cineva, descuie un locşor foarte tăinuit şi-i arătă prinţesei o umbră.

— Doamne sfinte! Exclamă Maggy.

— Era umbra cuiva care cu multă, multă vreme înainte trecuse pe-acolo, cineva care plecase departe, hăt departe, unde nici cu gândul nu puteai ajunge şi de unde niciodată, dar niciodată, nu mai avea să revină. Era plăcută ochiului umbra aceasta şi femeia cea plăpândă se srnndri din toată inima când i-0 arătă prinţesei, ca de

O mare şi rară comoară. După ce prinţesa o privi un timp, îi spuse femeii plăpânde: „Şi o veghezi zi de zi?[u] Şi femeia plecă ochii şi rosti în şoaptă: „Da “. Atunci prinţesa îi spuse: „Fă-mă să pricep de ce![u] La care cealaltă răspunse că nimeni atât de bun şi de prietenos n-a mai trecut cândva pe acolo; şi aşa a început. Ea mai adaugă că nu ducea lipsă nimănui, că nimeni n-avea de suferit, că cineva plecase la cei care-1 aşteptau...

— Cineva... era un bărbat atunci? Interveni Maggy.

Mica Dorrit spuse timid: „Da, aşa cred" şi reluă:

— ... Plecase la cei care-1 aşteptau şi că această amintire nu fusese furată ori aflată ds la nimeni. Prinţesa îi spuse atunci: „Ah! Dar când vei muri va fi găsit acolo.[14] Femeia cea plăpânda replică: „Nu, când are să-mi bată ceasul, umbră se va cufunda în adâncul mor- mîntului meu şi nimeni n-o va mai şti, “

— Ei da, sigur! Încuviinţă Maggy. Povesteşte mai departe, te rog.

— Prinţesa s-a mirat foarte mult auzind această, după cum îţi poţi închipui şi tu, Maggy.

— Avea şi de ce, glăsui Maggy.

— Aşa că a hotărî! S-o ţină sub observaţie pe femeia cea plăpânda şi să vadă ce se va mai întâmpla. Zi de zi trecea pe la uşa colibei în caleaşca ei frumoasă şi de fiecare dată o vedea pe femeia cea plăpânda singură-singurică totdeauna, învârtind de zor roata de tors, şi se uita la femeia cea plăpânda şi femeia cea plăpândă se uita la ea. În cele din urmă, într-o zi, roata nu se mai învârtea, iar femeia cea plăpânda nu era nicăieri. Când prinţesa întrebă de ce se oprise roata, şi unde era femeia cea plăpândă, i se răspunse că roata se oprise pentru că n-avea cine s-o învârtă, femeia cea plăpânda fiind moartă.

— Trebuia s-o fi dus la spital, zise Maggy, şi atunci şi-ar fi revenit.

— Prinţesa, după ce plânse puţin de tot aflând despre moartea femeii plăpânde, îşi şterse ochii, coborî din caleaşcă în locul unde se oprise mai înainte şi se duse la uşa colibei şi se uită înăuntru. Nu mai era nimeni care s-o privească acum, şi nimeni la care să se uite, aşa că intră numaidecât în colibă, în căutarea preţioasei umbre, dar nicăieri, nici urmă de aşa ceva; şi atunci înţelese că femeia cea plăpânda spusese adevărul, şi că umbra nu mai tulbura niciodată pe nimeni, că se cufundase, încet, în mormântul ei şi că acum odihneau amândouă în pace... Asta-i tot, Maggy.

Când ajunse la capătul povestirii, văpaia soarelui la asfinţit se revărsa atât de puternic pe chipul Micuţei Dorrit încât duse mâna streaşină la frunte.

— Oare o fi ajuns la adânci bătrâneţi? Întrebă Maggy.

— Cine, femeia cea plăpândă?

— Da!

— Nu ştiu, răspunse Mica Dorrit. Dar ar fi fost absolut la fel dacă ajungea încă pe atât de bătrâna.

— Chiar aşa?! Se miră Maggy. Ei da, cred şi eu...

Şi continuă să se holbeze, dusă pe gânduri. Rămăsese atât de îndelung cu ochii pironiţi, larg deschişi, încât până la urmă Mica Dorrit, ca s-o îndemne să se urnească de pe cufăr, se ridică şi

privi afară pe fereastră. Cum se uită în curte, îl văzu pe Pancks că intră, căutând în sus cu coada ochSlor când trecu pe acolo.

— Cine e, măicuţă? Întrebă Maggy, care se apropiase de fereastră, sprijinindu-se de umărul Micuţei Dorrit. L-am văzut deseori intrând şi ieşind.

— Am auzit spunându-se că ghiceşte viitorul, răspunse Mica Dorrit. Dar nu prea cred că poate spune multor oameni nici chiar cele petrecute în trecut ori în prezent.

— Nu i-ar fi putut prezice nici prinţesei? Întrebă din nou Maggy.

Mica Dorrit, privind furată de gânduri înspre valea sumbră a închisorii, clătină din cap.

— Nici chiar femeii plăpânde? Mai întrebă Maggy.

— Nu, zise Mica Dorrit, scăldată în lumina asfinţitului, Dar, hai să plecăm de la fereastră.

Capitolul XXV

CONSPIRATORI ŞI ALŢII

DOMICILIUL domnului Pancks era în PentonviJle, unde ocupa ai doilea cât în casa unui om al legii care locuia extrem de modest. Îndărătul uşii de la stradă, uşa interioară cu resort se deschidea scoţând un clinchet, ca o trapă; pe fereastra în formă de evantai stătea scris '•

RUGG — AGENT GENERAL, OPERAŢII DE CONTABILITATE, URMĂRIREA CREDITELOR

Această inscripţie maiestuoasă în simplicitatea ei severă înviora un petec de grădină care separa clădirea de şoseaua aridă, unde frunzele cele mai colbăite îşi plecau sinistru capetele, ducând o viaţă înăbuşitoare. Un profesor de caligrafie care stătea la primul etaj îşi împodobise grilajul grădinii cu nişte vitrine conţinând probe alese din ceea ce fuseseră elevii înainte de a fi luat şase lecţii, când toţi cei din tânăra lui familie mişcau masa, şi alte probe cu ceea ce făceau după şase lecţii, când tinăra familie era ţinută în frâu.

Locuinţa domnului Pancks se limita la o singură odaie, de dormit, foarte aerisită; convenise şi stipulase prin contractul cu proprietarul său, domnul Rugg, ca în urma unei sume stabilite şi a anunţului verbal prealabil, să aibă dreptul de a lua duminică, la alegere, gustarea de dimineaţă, prânzul, ceaiul sau cina, una sau alta dintre aceste mese ori toate, împreună cu domnul şi domnişoara Rugg, fiica lui, într-un salonaş lăturalnic.

Domnişoara Rugg avea o mică avere pe numele ei, de care făcuse rost în acelaşi timp cu o mare notorietate în cartier, pentru că se alesese cu inima sfârtecata grav şi cu sentimentele schilodite, din pricina unui brutar între două vârste, locuind în vecinătate. Împotriva acestuia, prin intermediul agenţiei domnului Rugg, ea so

Coti nimerit să se adreseze justiţiei spre a-şi răscumpăra daunele rezultate din călcarea promisiunii de luare în căsătorie. Brutarul, defăimat cu acest prilej în chip fulminant de către avocatul domnişoarei Rugg până la concurenţa sumei de douăzeci de guinee — ceea ce revenea cam la optsprezece pence epitetul — şi care fusese pedepsit la plata daunelor interese corespunzătoare, mai suferea încă, când şi când, unele persecuţii din partea tineretului din Pentonville. Domnişoara Rugg însă, încununată cu aureola maiestuoasă a legii şi care îşi pusese la adăpost daunele interese în cauţiuni girate de stat, se bucura de stimă tuturor.

De câţiva ani, domnul Pancks prânzea în mod obişnuit duminicile şi cam de două ori pe săptămâna lua o cină frugală, alcătuită din pâine şi brânză de Olanda stropită cu bere neagră, în compania domnului Rugg, care avea nişte obraji rotunzi şi albi, ca şi cum de multă vreme îşi pierduseră roşeaţa, şi o căpăţână zbârlită şi galbenă, semănând cu un pămătuf tocit de curăţat vatră; şi în compania domnişoarei Rugg, plină pe faţă de pistrui mari cât nasturii de ia cămaşă, şi ale cărei plete blonde erau mai curînd lăţoase decât luxuriante. Domnul Pancks era unul din acei foarte rari holtei buni de însurat pe care domnişoara Rugg nu-1 vira în sperieţi, bizuindu-se pe un dulalu argument: mai întâi, „povestea n-o să se repete “, şi în al doilea rând „el nu merită osteneala*'. Ocrotit de această dublă armură, domnul Pancks îi putea adresa domnişoarei Rugg smiorcăituri în voie.

Până atunci, domnul Pancks tratase puţine afaceri, sau deloc, în locuinţa lui din Pentonville, unde se ducea să doarmă numai; dar deoarece acum devenise ghicitor, se închidea deseori cu domnul Rugg în birouaşul de la stradă, după miezul nopţii, şi de multe ori chiar mai târziu de această oră nepotrivită, opaiţul mai ardea încă în odaia lui de dormit. Deşi îndatorirea lui de a scoate bani şi din piatră seacă pentru proprietarul său nu era câtuşi de puţin minimalizată, deşi nu stătea pe roze cu slujba asta, ci parcă umbla mai degrabă într-un viespar, cine ştie ce nouă treabă îi reclama necontenit serviciile. Când se descotorosea seara de patriarh, o făcea numai ca să remorcheze vreo ambarcaţie nebotezată încă, şi să ia de ia capăt trudă în alte ape.

Era poate lesne, după ce făcuse cunoştinţă cu domnul Chivery-tatăl, să intre în relaţii cu amabila lui soţie şi cu fiul neconsolat; lesne ori ba, fapt este că domnul Pancks n-a stat degeaba. Cam după o săptămmă-două de la prima lui apariţie la Marshalsea se şi cuibărise ca acasă în debitul de tutun, şi se străduia, mai cu seamă, să câştige încrederea tinărului John Chivery. Cazna i-a fost încununată de succes, căci izbuti să-l ademenească din crângul lui pe îndrăgostitul care tânjea de dor şi-l convinse să-şi asume anumite misiuni învăluite în mis- -ter, pentru care începu să dispară, la intervale nepre- câşe, cam câte două sau trei zile în şir.

Prevăzătoarea doamnă Chivery, foarte mirată de această schimbare, ar fi putut protesta împotriva escapadelor fiului ei, ca fiind păgubitoare pentru negoţul micului muntean ecosez din pervazul uşii de la intrare, dacă însă n-o reţineau două motive puternice. Mai întâi John al ei era îndemnat să se intereseze temeinic de afacerea care presupunea absenţele acelea — şi ea îşi dădea seama să asta nu putea decât să-i prindă bine în starea lui de deprimare; pe de altă parte, domnul Pancks era de acord, confidenţial, s-o despăgubească pentru timpul irosit de fiul ei,

oferindu-i sumă frumuşică de şapte şilingi şi şase pence pe zi. Chiar el făţuse propunerea în termeni categorici: „Dacă fiul dumneavoastră, doamnă, are slăbiciunea de a nu accepta, nu văd de ce-aţi proceda şi dumneavoastră la fel; nu-i aşa? De aceea, absolut între noi, doamnă, afacerile fiind afaceri, asta este! “

Nu s-a aflat niciodată din gura domnului Chivery ce gândea despre aceste lucruri, şi nici cât de mult ori cât de puţin ştia despre ele. S-a mai pomenit până acum că era zgârcit la vorbă şi, s-ar putea spune aici, că avea o deformaţie profesională de a ţine totul sub cheie. Se fereca pe sine la fel de grijuliu precum îi fereca • şi pe datornicii din Marshalsea. Până şi obiceiul de a înghiţi mâncarea fără să mestece, de parcă trăgea un ivăr după fiecare dumicat, făcea oarecum parte dintr-un sistem general uniform; dar nu mai încape îndoială că în toate celelalte cazuri ţinea gura la fel ca şi poarta închisorii, Niciodată n-o deschidea fără un motiv anume. Când era nevoie să lase să-i scape ceva, o deschidea abia, o ţinea întredeschisă exact cât trebuia în acest scop şi o închidea la loc. întocmai aşa şi la uşa închisorii Marshalsea: ca să nu-1 doară capul, îşi ţinea s-aştepte vreun vizitator care voia să plece, câteva momente, dacă vedea un altul străbătând curtea şi venind într-acolo, încât o singură învârtitura de cheie să fie de-ajuns pentru amândoi, tot astfel, deseori păstra pe limbă câte o observaţie de cum simţea că o alta îşi făcea drum spre buze, şi atunci le rostea odată împreună. Cât despre a căuta pe chipul lui cheia fiinţei sale lăuntrice, era ca şi cum ai fi vrut să afli în cheia temniţei Marshalsea un indiciu asupra caracterelor, asupra istoriei vieţii celor pe care îi fereca.

Că domnul Pancks să se simtă cumva îndemnat să invite pe cineva la masă în Pentonville, era un fapt nemaipomenit în tipicul existenţei sale. El pofti totuşi pe tânărul Chivery la masă, expunîndu-1 chiar nurilor pri- mejdioşi (fiind costisitori) ai domnişoarei Rugg. Banchetul a avut loc într-o duminică, iar domnişoara Rugg a pregătit pentru acest prilej cu mâna ei jigou umplut cu stridii, şi a trimis totul la brutar — nu la brutarul *acela,* ci la unul din concurenţii vecini. S-a făcut şi provizie de portocale, mere şi nuci. Domnul Pancks a adus de • sâmbăta seara nişte rom, ca să-i mai înveselească inima musafirului său.

Dar belşugul comodităţilor materiale nu constituia partea principală la primirea rezervată oaspetelui; trăsătura deosebită era anticiparea atmosferei de încredere jşi simpatie familială. Când John Chivery apăru la unu şi jumătate fără bastonul cu mâner de fildeş şi fără jiletca presărată cu crenguţe de aur, ca un soare despuiat de raze din pricina unor nori cotropitori, domnul Pancks îl prezentă blonzilor Rugg drept tânărul despre care atât de des pomenise, îndrăgostit de domnişoara Dorrit.

— Mă bucur că am plăcerea de a face cunoştinţă cu dumneata, domnule. Sentimentele dumitale te onorează, spuse domnul Rugg, atingîţidu-4 la coarda simţitoare. Dumneata eşti tânăr; fie ca niciodată să nu treci peste sentimente! Dacă eu aş fi putut trece peste propriile mele sentimente, adăugă domnul Rugg, un vorbă- lungă, căruia i se dusese vestea de bun orator ce era, dacă eu aş fi putut trece, domnule, peste propriile mele sentimente, lăsam cincizeci de lire prin testament celui care-mi tăia firul existenţei.

Domnişoara Rugg scoase un oftgt.

— Fiica mea, domnule, reluă domnul Rugg. Anastasia, tu nu eşti străină de starea sufletească a acestui tânăr. Fata mea a avut şi ea încercările ei, domnule (domnul Rugg ar fi fost mai nimerit să folosească singularul), şi poate împărtăşi ceea ce simţi dumneata.

Tânărul John, aproape copleşit de primirea emoţionantă, îşi exprimă recunoştinţa.

— Ceea ce invidiez eu la dumneata, domnule, continuă domnul Rugg, dar îngăduie-mi să-ţi iau pălăria... nu prea avem cuiere... am s-o pun în colţul ăsta de aici... nimeni n-are să calce peste ea... ceea ce invidiez eu la dumneata, domnule, este bogăţia sentimentelor dumitale. Eu aparţin unei profesiuni în care această bogăţie ne este uneori tăgăduită.

Tânărul John răspunse, exprimându-şi mulţumirile sale, că nu speră să facă altceva decât ce se cuvine şi ce demonstrează cât de deplin este devotamentul lui pentru Mica Dorrit. Dorea să nu se poarte ca un egoist; şi nă- năjduia că aşa va fi. Dorea să facă tot ce-i stă în putinţă spre folosul Micuţei Dorrit, retrăgându-se cu desăvârşire din calea ei; şi nădăjduia că aşa va proceda. Mare lucru nu putea face, dar nădăjduia să facă.

— Domnule, zise domnul Rugg, strângându-i mâna, dumneata eşti unul dintre acei tineri pe care-i întâlneşti cu plăcere. Eşti un tânăr pe care l-aş aşeza bucuros pe banca martorilor pentru a îmblânzi inimile oamenilor legii. Sper că ţi-ai adus cu dumneata pofta de mâncare şi că intenţionezi să te slujeşti din plin de cuţit şi furculiţă.

— Mulţumesc, domnule, replică tânărul John, nu prea mănânc mult în ultimul timp.

Domnul Rugg îl trase puţin deoparte.

— La fel ca şi fiică-mea, domnule, spuse, pe vremea când, ca să se răzbune pe simţămintele ei de femeie

F-. Ultragiată, s-a situat în postura de reclamantă în proce- | sul Rugg şi Bawkins. Cred c-aş fi putut aduce mărturii, p-d'omnule Chivery, dacă socoteam că merită osteneala, Plcum că fiică-mea n-a consumat, în toată perioada asta, mai mult de trei sute de grame hrană solidă, săptămânal.

— Cred că eu depăşesc cantitatea, domnule, recu- **I** noscu tânărul John, şovăielnic, oarecum ruşinat parcă de; această mărturisire.

— Dar în cazul dumitale nu-i vorba de necuratul cu î chip de om, rosti domnul Rugg, subliniindu-şi spusele | printr-un zâmbet şi o mişcare a mâinii. Ia aminte, domnule Chivery! Nu-i nici un necurat cu chip de om!

— Nu, domnule, desigur, adăugă tânărul John cu ne~ vinovăţie. Mi-ar părea tare rău dac-ar fi aşa.

— Cunoseînd principiile dumitale, spuse domnul Rugg. Nici nu m-aş fi aşteptat la una ca asta. Dacă te
I auzea fiică-mea, domnule, ar fi fost foarte mişcată. Cum! Văd că se aduce jigoul, mă bucur că n-a auzit. Domnule ^ Pancks, te rog, ia loc astăzi în faţa mea. Copila mea,
I aşază-te în faţa
domnului Chivery! Pentru bucatele pe
• :. Care le vom primi la masă să fim (împreună cu dom- f nişoara Dorrit) din toată inima recunoscători!

Dacă în modul în care domnul Rugg făcuse această **I** introducere la ospăţ nu exista o notă de haz, s-ar fi puii; tut crede că domnişoara Dorrit era aşteptată printre coli'meseni. Pancks luă gluma în chipul lui obişnuit şi se I înfruptă din bucate în chipul lui obişnuit. Domnişoara Rugg, poate ca să-i ajungă pe ceilalţi din urmă, se ocupa cu hărnicie de jigou, care se micşora văzând cu ochii, I până rămase numai ciolanul de el. O budincă de pâine şi unt dispăru în întregime, iar brânză şi ridichile, o groază, se făcură nevăzute aşijderea. Apoi veni desertul, sf Pe urmă, de asemenea, înainte de a se destupa sticla
§j de rom şi de a
se pregăti grogul, apăru carnetul doin
Ii'nului Pancks, după care, discuţiile de afaceri au fost *î;* scurte, dar stranii şi de o naaură cam conspirativă. Dom- f nul Pancks se uită atent în carnet, care acum începuse |-să se umple, şi copic, la masă, mici extrase pe petece se- I parate de hârtie, domnul Rugg, în vremea asta, privin- |. Du-1 ţintă, iar tânărul John stând cu ochii în gol, pierdut
■în negura visării. Când domnul Pancks, care juca rolul de conspirator-şef, îşi desăvârşi extrasele, se uită peste ele, le corectă şi puse carnetul în buzunar, ţinând notiţele în mâna ca pe nişte cărţi.

— Iată, am un cimitir în Bedfordshire, spuse Pancks. Cine-1 ia?

— Am să-l iau eu, rosti domnul Rugg, dacă nimeni nu-1 cere.

Domnul Pancks îi întinse cartea şi se uită din nou la ceea ce avea în mina.

— Acum, iată o anchetă în York, zise Pancks, cine O preia?

— Nu-mi trebuie York, se împotrivi domnul Rugg.

— Atunci, reluă Pancks, poate dumneata o să ai amabilitatea, John Chivery?

Tânărul John încuviinţând, Pancks îi dădu cartea şi iarăşi chibzui, uitându-se la ceea ce avea în mina.

— Iată şi o biserică din Londra, aş putea s-o preiau. Şi o biblie de familie, pe care la fel o preiau. Asta-n- seamnă două pentru mine. Două pentru mine, repetă Pancks, răsuflând anevoie peste cărţi. Uite şi un conţo- pist din Durham pentru dumneata, John, şi un bătrân marinar din Dunstable pentru dumneata, domnule Rugg. Două pentru mine, spuneam? Da, două pentru mine. Iată şi o piatră tumulară — trei pentru mine... şi un copil născut mort — patru pentru mine. Asta-i tot, deocamdată.

După ce împărţi cărţile, totul fiind făcut foarte domol şi cu voce joasă, domnul Pancks umblă la buzunarul lui de la piept, pufăind de zor, şi scoase un săculeţ de pânză, din care numără, strâns la mână, banii pentru cheltuieli de drum, punându-i în două grămăjoare.

— Banii se duc iute, zise, îngrijorat, când împinse câte o grămăjoară către fiecare din cei doi comeseni bărbaţi, foarte iute.

— Vă asigur, domnule Pancks, spuse tânărul John, că regret din suflet situaţia mea actuală, care nu-mi îngăduie să-mi pot plăti singur cheltuielile de călătorie, doar dacă nu socotiţi c-ar fi recomandabil să-mi acordaţi timpul necesar pentru a face drumul pe jos... căci nimic nu mi-ar da o mai mare satisfacţie decât de a mă sluji de picioarele mele, fără salariu şi fără altă recompensă.

În ochii domnişoarei Rugg dezinteresarea acestui tî- Inăr părea atât de grotescă, încât trebui să plece grăbită «de lângă ceilalţi, ca să se aşeze pe scări şi să râdă în voie. Între timp, domnul Pancks. - Uitându-se la tânărul • ■John nu fără oarecare compasiune, morfolea, dus pe gîn- iduri, săculeţul de pânză ca şi cum îi sucea gâtul. Domni- Bşoara Rugg, care se întoarse tocmai când acesta şi-l dosea 8 la loc în buzunar, pregăti grogul pentru comeseni, fără la uita dulcea ei persoană, şi înmână fiecăruia paharul.

După ce toţi au fost serviţi, domnul Rugg se ridică în [■picioare ’ şi, întinzând tăcut paharul către centrul mesei,
V îi invită prin gestul acesta pe ceilalţi trei să şi le apropie Ipe-ale lor şi să ciocnească, pecetluind conspiraţia gene- l. râla. Ceremonia îşi atinsese scopul până la un anumit *îj* punct şi ar fi fost pe deplin eficace dacă domnişoara ■'Rugg, în încheiere, ducând paharul la buze, nu se-ntîm- i|pla să se uite la tânărul John; se simţi îndată atât de Icopleşită de comicul dezinteresării lui demne de tot dispreţul, că se stropi cu grogul parfumat şi se retrase bui- gjnăcită.

®, Astfel a decurs prânzul fără precedent, oferit de Pancks în Pentonville; şi astfel era viaţa agitată şi curioasă pe care o ducea Pancks. Singurele clipe, în afara celor de somn, când parcă mai scăpa puţin de griji, se |mai recrea ducându-se pe undeva ori spunând câte ceva Ilară un obiect precis, au fost acelea când începuse să se ■Intereseze de străinul şchiop care mergea în baston, nou venit în Curtea-Inimii-Însîngerate.

I Străinul, pe nume John Baptist Cavalletto — în turte i se spunea domnul Baptist — era un omuleţ atât de vesel, de blând, de optimist, încât atracţia exercitată de el asupra lui Pancks izvora pesemne din forţa contrastului. Singuratic, slab, şi abia dacă ştia cuvintele cele mai necesare din unica limbă prin care putea să comunice cu lumea înconjurătoare, se lăsa purtat în voia soar- tei, într-un ritm rapid, nou pentru cei de acolo. Nu prea avea ce mâncă şi încă'mai puţin ce bea, nimic de îmbrăcat în afară de ce purta pe el sau ce adusese legat în Una din cele mai pipernicite bocceluţe văzute cândva; şi totuşi, avea un aer fericiţ, de parcă s-ar fi aflat în situaţia cea mai înfloritoare^, când umbla şontâc-şontâc prin curte şi căuta umil bunăvoinţa generală, zâmbind cu toţi dinţii lui albi.

Grea treabă pentru un străin, şchiop sau teafăr, să-şi croiască drum printre „Inimile Însângerate[1-]. În primul rând, erau aproape convinşi că orice străin purta cu e] un cuţit, în al doilea rând, considerau un principiu sănătos, naţional şi constituţional, obligaţia de a se întoarce acasă în propria lui ţară. Niciodată nu s-au gândit să se întrebe câţi dintre compatrioţii lor ar fi trebuit astfel să revină din toate colţurile lumii dacă norma aceasta ar fi fost îndeobşte recunoscută; ei priveau însă lucrurile dintr-un punct de vedere strict britanic. În al treilea rând, li se părea că faptul de a nu fi englez era un soi de pedeapsă di, vină pe capul unui străin, şi că tot felul de calamităţi se abăteau asupra ţării lui pentru că făcea lucruri pe care Anglia nu le făcea, şi nu făcea lucruri pe care Anglia le făcea. În credinţa asta, oricum, ei fuseseră de multă vreme crescuţi atent de Lipitori şi de Picioroange, care susţineau totdeauna în gura mare că nici o ţară nu putea spera să se bucure de ocrotirea Providenţei dacă nu se supunea acestor două familii mari; dar când începeau şi ei să creadă, îi ponegreau într-ascuns cum că ar fi poporul cel mai îmbâcsit de prejudecăţi din lume.

Aceasta era deci poziţia politică, dacă se putea numi astfel, a Inimilor Însângerate; aveau însă alte obiecţii împotriva prezenţei străinilor în curte. Ei credeau că străinii erau calici lipiţi pământului, şi deşi ei înşişi se zbăteau la fel ca şi aceştia, cum nu se putea mai crunt, în sărăcie, asta nu slăbea forţa împotrivirii lor. Ei credeau că străinii erau struniţi cu carabine şi baionete, cu toate că ştiau foarte bine că şi lor li se fărâma numaidecât ţeasta dacă se arătau refractari; dar pentru că asta se făcea cu un instrument contondent, nu mai conta. Ei credeau că străinii erau totdeauna imorali; dar, deşi mai fuseseră şi ei ridicaţi de-acasă câteodată, mai avuseseră şi ei parte uneori de vreun caz de divorţ, ce-are a face una cu alta! Ei au rămas la credinţa că străinilor le lipsea spiritul de independenţă, nefiind minaţi din spate la urnele pentru alegeri, ca nişte turme, de către Lordul Decimus, Ţâţe Lipitoare, cu drapele fluturând şi în sunetele imnului *Rule Britannia*[46] În sfârşit, pe scurt, mai aveau şi multe alte credinţe deopotrivă.

Străinul şchiop care mergea în baston trebuia să facă faţă cât mai bine acestor obstacole; nu era absolut singur, pentru că domnul Arthur Clennam îl recomandase familiei Plornish — el locuia la mansardă în aceeaşi casă — dar, oricum, se afla într-o situaţie grea. Ini- milie Însângerate se purtau totuşi frumos cu el şi când au văzut că omuleţul acesta, şontâcăind vesel pe-acolo, cu o expresie de bună dispoziţie pe chip, nu aducea nimănui nici un rău şi că nu scotea cuţitul, că nu săvârşea nici o imoralitate gravă (trăia mai cu seamă dintr-un regim alcătuit din făinoase şi lapte), şi-l găseau jucîn- du-se cu copiii domnului Plornish, începură să-şi spună că, dat fiind că el nu trăgea nădejde să ajungă vreodată englez, ar fi fost o cruzime să-i abată pacostea asta pe cap. începuseră să se acomodeze cu el; îi spuneau, domn Baptist ", dar îl tratau ca pe un copil, râdeau grozav de gesturile însufleţite şi de engleza lui puerilă — mai ales că nu se supăra, ci chiar râdea laolaltă. Vorbeau cu el strigând în gura mare, de parcă era surd de-a binelea. Ca să-I înveţe limba în toată puritatea ei, ticlu- iau nişte fraze aidoma celor pe care sălbaticii le adresau căpitanului Cook, sau Vineri lui Robinson Crusoe. În această artă doamna Plornish era deosebit de ingenioasă; i se dusese vestea pentru că a spus: „Eu sper picior tău curînd bine ", şi în curte se socotea că de aici şi până la a vorbi italiana mai era doar un pas. Chiar şi doamna Plornish în persoană începuse să creadă că poseda înclinaţii fireşti pentru această limbă. Pe măsură ce lumea căpăta încredere în el, erau puse la vedere anumite articole gospodăreşti spre a i se îmbogăţi copios vocabularul, şi ori de câte ori apărea în curte, doamnele dădeau buzna în pragul uşii lor strigând:

— Domn Baptist— ceainic.

— Domn Baptist— făraş.

— Domn Baptist: — sitişca de făină.

— Domn Baptist— ibric.

În acelaşi timp, ele prezentau aceste obiecte, sfre- delindu-1 din priviri, semn că limba anglo-saxonă era cumplit de anevoioasă.

Iată stadiul progresului în care se afla, cam la cea de-a treia săptămână de preocupare, când domnul Pancks se simţi oarecum atras de omuleţul acesta. Însoţit de doamna Plornish, care trebuia să-i servească drept interpret, domnul Pancks urcă la mansardă, unde-1 găsi pe domnul Baptist (care n-avea alt mobilier decât un pat aşternut pe jos, o masă şi un scaun) ciopliînd cât se poate de vesel, ajutat de nişte unelte rudimentare.

— Haide, tinere, zise domnul Pancks, plata!

Ţinea banii pregătiţi, strânşi într-o bucată de hârtie, rizând când îi înmână; apoi, cu un gest degajat din mâna dreaptă, indică tot atâtea degete citi şilingi avea acolo şi făcu o cruce în aer pentru a reprezenta alţi şase pence în plus.

---

46 Cîntec patriotic englez de Thomson şi- Arne, din veacul al XVIII-lea.

— Oh, exclamă domnul Pancks, urmărindu-1 uimit din ochi. Asta-i tot, nu-i aşa? Iscusit băiat, n-am ce zice. Bun. De fapt, nici nu m-aşteptam să primesc banii.

Aici, doamna Plornish interveni cu multă condescendenţă şi explică domnului Baptist:

— El bucuros. El mulţumit primit bani.

Omuleţul zâmbi şi încuviinţă din cap. Chipul lui luminos i se păru neobişnuit de simpatic domnului Pancks.

— Cum o mai duce cu piciorul? Întrebă pe doamna Plornish.

— Aa, se simte ceva mai bine, domle, zise doamna Plornish. Sperăm cu toţii ca săptămâna ce vine să poată lepăda de-a binelea bastonul.

Prilejul fiind prea la îndemâna ca să-l piardă, doamna Plornish demonstră marele eî talent explicându-i domnului Baptist:

— El speră picior tău curînd bine.

— E şi un băiat vesel, spuse domnul Pancks, admirîn- 'du-l, ca şi cum ar fi fost o jucărie mecanică. Din ce trăieşte?

— Păi, domle, reluă doamna Plornish, se vede că se pricepe să cioplească flori de astea pe care le face şi acum.

Domnul Baptist, care era cu ochii pe ei în timp ce vor-» ' beau, se opri din lucru. Doamna Plornish tălmăci în felul ei italian cuvintele domnului Pancks.

— El place. De două ori bravo.

— Poate trăi din asta? Întrebă domnul Pancks.

— Poate trăi cu foarte puţin, domle, da' s-ar zice că cu timpu o să fie în stare s-o scoată foarte bine la capăt. Domnu Clennam i-a făcut rost de treaba asta şi-i dă o mulţime de lucru la el. la fabrica de lângă noi... sau dacă crede că n-are ce face, îi găseşte el ba una, ba alta.

— Şi cum îşi trece timpul când nu prea are de lucru? Mai întrebă domnul Pancks.

— Păi, pîn-acu, domle, n-a avut cine ştie ce treabă din cauză că nu prea poate să meargă; da' umblă prin curte şi vorbeşte cu toţi fără să priceapă mare lucru ori să-l priceapă alţii pe el, şi se joacă cu copiii, şi stă la soare... s-aşază pe unde apucă, într-un jilţ parcă... şi cânta, şi râde!

' — Râde! Repetă domnul Pancks. Îmi face impresia

Că râde cu toţi dinţii.

—• Da, de fiecare dată când ajunge în capu scărilor ori în ălălant colţ al curţii, spuse doamna Plornish, se uită jur împrejur cum nu se poate mai curios! Aşa că unii dintre noi crede că se uită încotro i-e ţara lui, unii dintre noi crede că se uită după cineva cu care n-ar vrea să dea ochi, iar alţii nici nu mai ştie ce să creadă.

Domnul Baptist părea să înţeleagă întrucâtva despre ce vorbea femeia, ori poate cu spiritul lui vioi desluşise ceva în atitudinea ei de a imita pe cineva care priveşte pe furiş. În orice caz, el închise ochii, smuci capul îndărăt cu aerul omului care ar avea suficiente motive de a se purta aşa cum se purta el şi spuse pe limba lui că nu-i. Nimic.

—■ Altro!

— Ce-nseamnă *altro?* Întrebă domnul Pancks.

— Hm! E-un soi de ispresie care-nseamnă de toate, domle, spuse doamna Plornish.

— Serios?! Se miră Pancks. Păi, atunci, *allro,* prietene. Bună seara. *AltrO!*

Domnul Baptist repetă cu vioiciune cuvântul de mai multe ori, iar domnul Pancks, în felul lui greoi, îl rosti numai o dată. De atunci ajunsese ceva foarte obişnuit pentru domnul Pancks, ţiganul, ca în drum spre casă, seara târziu, frânt de oboseală, să se abată pe la Curtea-Inimii-Însîngerate, să urce domol scara, să vâre capul pe uşa odăii domnului Baptist, şi dând cu ochii de el acolo, să-i spună: „Bună seara, prietene! *Altro!* "La care domnul Baptist îi răspundea încuviinţând din cap de nenumărate ori şi zâmbind cu toată faţa: *„Altro, Si- gnore, altro, altro, altro!* "După această conversaţie extrem de laconică, domnul Pancks îşi vedea mai departe de drum, cu aerul omului împăcat şi înviorat.

Capitolul XXVI

STAREA DE SPIRIT A NIMĂNUI

DACĂ Arthur Clennam nu lua hotărârea înţeleaptă de a se feri cu tărie că nu cumva să se îndrăgostească de Pet, viaţa lui ar fi fost o veşnică dilemă plină de lupte aprige purtate în inima sa. Cea mai crâncenă însă, care l-ar fi măcinat fără încetare, ar fi fost poate disputa dintre tendinţa de a nu-1 privi cu ochi buni pe Henry Gowan

— dacă nu chiar de a avea o reală aversiune pentru el — şi vocea lăuntrică şoptindu-i că un asemenea simţământ era nedemn. O fire generoasă nu este în stare de antipatii puternice şi nu le admite decât anevoie, chiar şi nepătimaş, dar cînd'simte că intervine duşmănia şi uneori desluşeşte că la origine ura această nu-i lipsită de patimă, atunci o asemenea natură se întristează profund.

De aceea, fără marea hotărâre, plină de precauţie, despre care s-a pomenit, domnul Henry Gowan i-ar fi

Înnourat spiritul domnului Clennam şi i-ar fi apărut în: minte mult mai des decât alţi numeroşi, infinit mai agreabili, oameni şi lucruri. De fapt, pe Daniel Doyce părea' să-l preocupe persoana domnului Gowan; în orice caz, mai totdeauna de-a lungul conversaţiilor lor amicale, Doyce era cel care aducea vorba despre el şi nu Clennam. Acestea aveau loc frecvent acum, căci cei doi asociaţi ocupau o aripă din aceeaşi casă încăpătoare, într-una din străzile liniştite, de modă

veche, din centrul Londrei, nu departe de Banca Angliei, lingă London Wall.[47] | Domnul Doyce fusese în Twickenham să-şi petreacă ziua acolo. Clennam se scuzase. Domnul Doyce tocmai se... întorcea acasă. Vârî capul pe uşa de la salonul lui Clen-: nam ca să-i ureze noapte bună.

— Poftim, poftim! Strigă Clennam.

—■ Am văzut că citeşti, replică Doyce, intrând, şi mi-ai fost teamă că s-ar putea să te stânjenesc.

Din pricina hotărârii aceleia remarcabile pe care o luase, Clennam habar n-avea ce citea; de fapt, de vreun ceas şi mai bine nu mai ţinea ochii pe carte, deşi o avea deschisă dinaintea lui. O închise destul de în pripă.

I — Se simt bine? Întrebă.

— Da, răspunse Doyce, se simt bine. Se simt bine cu toţii.

Daniel păstrase un vechi obicei muncitoresc de a purta [batista în pălărie. O scoase de acolo şi se şterse pe frunte cu ea, repetind domol:

— Se simt bine cu toţii. Mai cu seamă domnişoara Minnie. După părerea mea.

| — Au mai fost oaspeţi la vilă?

| — Nu, nimeni.

— Şi ce-aţi făcut voi patru? Întrebă Clennam vesel*

— Am fost cinci, preciza asociatul. Se fnăl afla acolo şi... zi-i pe nume...

— Adică cine?

— Domnul Henry Gowan.

— Aa, bineînţeles! Strigă Clennam cu o vioiciune neobişnuită. Da!... Uitasem de el. ■

— Ţi-am spus, dacă-ţi mai aminteşti, rosti Daniel Doyce, că totdeauna duminicile e acolo.

— Da, da, recunoscu Clennam, acum îmi amintesc.

Daniel Doyce, încă ştergându-şi fruntea, repetă tărăgănat:

— Da, el a fost. El a fost. Aa, da, el a fost. Şi câinele lui. Şi *el* a fost.

— Domnişoara Meagles ţine foarte mult la... câine, spuse Clennam.

— Adevărat, încuviinţă asociatul. Ea ţine mai mult la câine decât ţin eu la stăpîn-su.

— Vrei să spui la domnul...?

— Vreau să spun la domnul Gowan,desigur,rosti Daniel Doyce.

Urmă o pauză, în care timp Clennam îşi întoarse ceasul.

-— Poate că te pripeşti puţin în judecata dumitale, reluă el. Judecăţile noastre... ca să vorbim la modul general...

— Fireşte, zise Doyce.

— Sunt supuse atât de mult înrâuririi unor numeroase consideraţii, care, aproape fără să ne dăm seama, sunt nedrepte, încât trebuie să fim cu ochii în patru, de pildă, domnul...

■—- Gowan, spuse Doyce liniştit, care parcă era dator să-i rostească mereu numele.

* -— E tânăr şi chipeş, degajat şi spiritual, are talent şi a văzut viaţa sub felurite aspecte. Ar fi greu de oferit. Un motiv dezinteresat pentru antipatia noastră.

— Mie nu mi-e greu, cred, Clennam, replică asociatul său. Eu îl şi văd aducând acum nelinişte şi în viitor necazuri, tare mă tem, în casa vechiului meu prieten. Văd cum i se brăzdează faţa vechiului meu prieten cu cât se apropie mai mult de chipul fiicei lui, cu cât o priveşte mai des. Într-un cuvânt, îl văd strângând ochiurile unei plase jur împrejurul acestei făpturi drăguţe şi afectuoase, pe caie niciodată n-are s-o facă fericită.

— N-avem de undi* şti, spuse Clennam, aproape pe tonul unui om care suferă, dacă n-o va face fericită.

— N-avem de unde şti, replică partenerul său, dacă pământul va mai dăinui încă o sută de ani, dar noi socotim asta drept foarte probabil.

— Bine, bine! Exclamă Clennam, noi trebuie să sperăm, t'ebuie să încercăm a fi, dacă nu generoşi, căci în cazul ăsta n-avem nici un motiv să fim, cel puţin imparţiali. N-o să-1 discreditäm pe acest domn pentru că are succes în strădaniile fată de soopul frumos al ambiţiei lui şi nici nu ne vom pune întrebarea asupra dreptului, firesc al fetei de a-şi dărui dragostea celui pe care ea anume îi socoteşte demn.

— Se poate, prietene, zise Doyce. S-ar putea, de asemenea, să fie pvea tânăra şi prea răsfăţată, prea încrezătoare şi fără experienţă pentru a desluşi corect lucrurile.

— Aceasta, spuse Clennam, ar depăşi cu mult puterea noastră în încercarea unei remedieri.

— Tare mă tem şi eu, replică Daniel Doyce, clătinând grav din cap.

— De aceea, pe scurt, reluă Clennam, trebuie să ho- tărîm că ar fi nedemn din partea noastră să spunem ceva de rău pe socoteala lui. Ar fi meschin să-l nedreptăţim cumva. Şi, în ce mă priveşte, sunt decis să nu-l sub- apreciez.

---

47 ***London Wall,*** stradă modernizată în 1959, străbate vestigiile Unui străvechi Xort roman. Odinioară, lîngă London Wall (Zidul Londrei) se afla Moor Gate (Poarta Mlaştinii), una din porţile j! către centrul oraşului, dărîmată în 1762 ; numele acesta aminteşte de mlaştinile care se întindeau în aceastăregiune pînă în veacul al XVI-lea, cînd au avut loc lucrări de asanare. In Moorgate, la „Swan & Hoop“, pe atunci firma unor grajduri pentru închiriat!

. cai şi birje, s-a născut poetul romantic John Keats, unde tatăl v lui era rîndaş.

— Eu, unul, nu sunt chiar atât de sigur pe mine, şi de aceea mă slujesc de privilegiul de-a ridica obiecţii împotriva lui, replică celălalt. Dar, chiar dacă nu-s sigur de mine, sunt sigur de dumneata, Clennam, căci ştiu ce om drept eşti şi te stimez pentru asta. Noapte bună, dragul meu asociat şi prieten!

După care îi strânse mâna, ca şi cum ar fi pus pe accastă discuţie o bază serioasă, şi se despărţiră.

În epoca aceea ei vizitaseră familia cu diferite ocazii şi totdeauna observaseră că până şi de o aluzie făcută într-o doară la adresa domnului Henry Gowan, când nu se afla de faţă, fruntea luminoasă a domnului Meagles se înnoura, întocmai ca în dimineaţa în care Arthur îl în- tîlnise pe tânăr la bac.

Dacă Clennam dădea curs acelei pasiuni din capul locului interzise, epoca aceasta putea reprezenta pentru el un răstimp de aspre încercări; în împrejurările actuale însă, nu însemna fără îndoială nimic — absolut nimic.

De asemenea, dacă oferea adăpost în inima lui acelui oaspete interzis, atunci lupta pe tăcute cu sine însuşi din acea perioadă ar fi avut unele merite. În efortul neîntrerupt de a nu se lăsa ademenit de către experienţa lui într-o nouă fază a păcatului obsedant, urmărind scopuri egoiste prin mijloace mărunte şi josnice, ci, dimpotrivă, de a se menţine la anumite principii înalte de cinste şi mărinimie, iată ceva meritoriu. Poate că exista un anume merit şi în hotărârea lui de a nu evita casa domnului Meagles, că nu cumva, ferindu-se în mod egoist de o suferinţă, să-i pricinuiască fetei cât de cât un neajuns, făcând din ea cauza unei înstrăinări pentru care taică-său ar fi avut păreri de rău, eventual. Un mic merit ar mai i'i fost poate şi în modesta francheţe datorită căreia el totdeauna ţinuse seama de mai marea apropiere ca vârsta a domnului Gowan şi de atracţia superioară exercitată de fizicul şi manierele acestuia. Pentru a face toate acestea şi altele încă, fără pic de afectare, cu o străduinţă bărbătească şi netulburată, în vreme ce durerea lăuntrică (stranie ca viaţa şi povestea lui) îl chinuia aprig, ar fi avut nevoie de oarecare tărie de caracter. Dar odată hotărârea luată, nu mai putea pretinde, desigur, că avea vreunul din asemenea merite; nimeni nu era în această stare de spirit — nimeni.

Domnul Gowan nu se sinchisea dacă era starea de spirit a nimănui ori a cuiva. El păstra în orice împrejurare
0 atitudine de perfectă seninătate, ca şi cum posibilitatea presupunerii că Arthur Clennam să discute această importantă chestiune era prea îndepărtată şi prea ridicolă spre a şi-o putea închipui. Era totdeauna afabil faţă de Clennam şi se purta cu el plin de dezinvoltură, ceea ce putea constitui în sine (presupunând că n-ar fi urmat acea cale inteligentă) un element extrem de neplăcut pentru starea lui de spirit.

— îmi pare foarte rău că n-ai fost ieri cu noi. - Spuse domnul Henry Gowan, când trecu <a doua zi dimineaţă

Pe la Clennam. Am petrecut o zi agreabilă acolo în preajma fluviului.

-—• Am auzit, rosti Arthur.

— De la asociatul dumitale? Întrebă Henry Gowan. Ce băiat cumsecade!

— îl stimez foarte mult!

— într-adevăr, e un tip fermecător! Exclamă Gowan. Un om atât de plin de prospeţime, de naiv, care crede într-o sumedenie de lucruri minunate.

Era una din acele mici asperităţi ale conversaţiei, în stare să zgârie auzul lui Clennam. El o înlătură repetând că avea mult respect pentru domnul Doyce.

— E încântător! Ce farmec are, să-l vezi cum visează cu ochii deschişi la vârsta asta, fără să fi pus ceva deoparte, fără să fi cules ceva din cale. Te unge la inimă. E atât de cuminte, de simplu, ce suflet bun! Pe cuvântul meu, domnule Clennam, te simţi cumplit de monden, de păcătos, alături de o asemenea făptură nevinovată. Vorbesc în numele meu, dă-mi voie să adaug, nu mă refer la dumneata, dar şi dumneata eşti un om adevărat.

— Mulţumesc pentru compliment, spuse Clennam, stânjenit, şi dumneata eşti la fel, sper?

— Aşa şi aşa, răspunse celălalt. Ca să fiu sincer cu dumneata, nu prea. Nu sunt însă un mare impostor. Cumpără unul din tablourile mele şi te asigur, confidenţial, că nu merită suma dată. Cumpără o pî. Nză de la altcineva... de la orice maestru care se uită de sus la mine... şi ai şanse să fii mai tras pe sfoară cu cât îi dai mai mult. Aşa fac toţi.

— Toţi pictorii?

— Pictorii, scriitorii, patrioţii, şi toţi ceilalţi care au priză la-public. Dă zece lire sterline oricui dintre cei pe care-i cunosc eu şi te va înşela într-o măsură egală; da
O mie de lire sterline... aceeaşi poveste; dă zece mii de lire sterline... te va înşela corespunzător sumei. Cu cât succesul e mai mare, cu atât şi înşelătoria sporeşte. Dar ce lume formidabilă! Exclamă Gowan cu căldură. Ce lume vioaia, excelentă, adorabilă!

— Aş fi crezut, rosti Clennam, că principiul despre care ai pomenit se aplică mai degrabă la...

— La Lipitori? Îl întrerupse Gowan, râzând.

— La domnii politicieni care catadicsesc să conducă Ministerul Digresiunilor.

— Ah! Nu fi prea aspru cu Lipitorile, zise Gowan, rizând iarăşi. Sunt nişte tipi tare drăguţi! Chiar sărmanul şi micuţul Clarence, idiotul acela din naştere al familiei, e cel mai agreabil şi mai simpatic imbecil din lume! Pe legea mea, are şi el un soi de deşteptăciune, care te-ar uimi şi pe dumneata!

— Tot ce se poate, spuse Clennam pe un ton sec.

— Şi la urma urmelor, reluă Gowan, cu felul lui caracteristic de a pune în cumpănă orice există în lumea largă, şi de a reduce totul la aceeaşi valoare nesemnificativă, deşi nu pot tăgădui că Ministerul Digresiunilor ar fi în stare să ducă până la sfârşit de râpă pe oricine şi orice în ţara

asta, lucru care probabil nu se va întâmpla î_n zilele noastre... este totuşi o şcoală pentru formarea gentlemenilor.

— însă tare mă tem că e o şcoală foarte primejdioasă, nesatisfăcătoare şi care-i costă scump pe cei ce plătesc pentru a-şi ţine elevii acolo, spuse Clennam, clătinând din cap.

■— Ah! Eşti grozav! Exclamă Gowan, nepăsător. Acum pricep cum trebuie să-l fi vârât în sperieţi pe măgăruşul ăla de Clarence, cretinul cel mai respectabil... ţin într-adevăr foarte mult la el... cred că aproape l-ai scos din minţi. Dar am vorbit destul despre el şi despre toţi ceilalţi. Aş vrea să te prezint mamei mele, domnule Clennam. Te rog, fă-mi plăcerea şi dă-mi acest prilej.

În starea de spirit în care nimeni n-ar fi vrut să se afle, pentru Clennam nu exista nimic care să fi dorit mai puţin, sau care să-l pună într-o mai mare încurcătură, neştiind cum să refuze.

— Mama trăieşte în chipul cel mai primitiv, în don- jonul lugubru de cărămidă roşie din Hampton Court, continuă Gowan. Dacă ai vrea să stabileşti ziua şi oră ca să te conduc acolo la masă... te vei plictisi, fireşte, iar mama are să fie încântată. Zău, ăsta-i purul adevăr.

Ce mai putea spune Clennam? În firea lui rezervată avea o mare simplitate în sensul cel mai bun al cuvîntu- lui, cea a omului fără experienţă şi neobişnuit cu lumea; şi în modesta lui simplitate el nu putea face altceva decâ să spună că-i stă fericii la dispoziţie domnului Gowan. Prin urmare a fost fixată o zi, o zi groaznică pentru el, şi când veni, n-a fost întâmpinată deloc cu plăcere, şi astfel se îndreptară amândoi spre Hampton Court.

Venerabilii locatari din venerabila clădire, semănau, în epoca aceea, cu nişte ţigani civilizaţi, încartiruiţi acolo. Statornicirea lor avea un aer de vremelnicie, gata parcă de plecare de îndată ce vor găsi ceva mai bun într-altă parte. Chiar şi ei înşişi păreau nemulţumiţi, ca şi cum s-ar fi căinat că nu găsiseră încă un bârlog mai de Doam- ne-ajută. De cum deschideai uşa, tot soiul de farafastâcuri disimulatoare erau mai mult sau mai puţin vizibile: paravane nici pe jumătate atât de înalte cât s-ar fi cu$_r$ venit, care slujeau să facă sufragerii din nişte coridoare boltite şi ocroteau de priviri unghei'e sumbre unde dormeau noaptea paji cu capul printre furculiţe şi cuţite; perdele care te îndemnau să crezi că n-ascund nimic; geamuri care te rugau stăruitor să nu te uiţi la ele; numeroase obiecte de forme diferite, dând impresia că n-aveau nici o legătură cu taina lor vinovată; un pat; trape mascate în perete, bineînţeles uşi care duceau la pivniţa de cărbuni; pretinse treceri interzise, care nu erau altceva decât intrări în nişte bucătărioare. Toate acestea creau rezerve şi mistere artificioase. Musafirii se uitau în ochii gazdelor prefăcându-se că nu simt miros

’ de mâncare, pregătită la câţiva paşi de acolo; alţii, care se trezeau în faţa odăiţelor cu uşi lăsate din întâmplare deschise, se prefăceau că nu văd nişte sticle înăuntru; oaspeţi, cu capul sprijinit pe un perete despărţitor din pânză subţire, se făceau că n-aud, de cealaltă parte, cum se ceartă slujnicuţa cu pajul, de parcă s-ar fi aflat într-o desăvârşită linişte. Interminabilă era lista măruntelor cârpeli de acest soi, pe care ţiganii din înalta societate le făceau de ochii lumii, fără încetare şi unii Caţci de alţii.

■ Unii dintre aceşti ţigani cărora le sărea uşor ţandăra

/erau mâhniţi şi jenaţi din pricină a două neajunsuri: primul, conştiinţa că nu obţinuseră de la public tot ce li se cuvenea, şi al doilea, conştiinţa că publicul era admis să Viziteze clădirea.

De cel de-al doilea mare ponos câţiva sufereau îngrozitor — mai cu seamă duminicile; într-o

[1] Vreme au tras nădejde că pământul avea să se caşte să înghită publicul, dar acest eveniment mult dorit nu se petrecuse, consecinţa cine ştie cărei neglijenţe condamnabile din bunul mers al Universului.

La doamna Gowan uşa i-a fost deschisă de un servitor aflat de mulţi ani în slujba familiei, care avea şi el un dinte contra publicului, în legătură cu un post la Poştă aşteptat de i se lungiseră urechile, pe care nici până atunci nu-1 căpătase. El ştia perfect de bine că publicul nu era nicidecum în măsură să i-1 dea, se complăcea însă în ideea sumbră că publicul îi punea piedici. Sub influenţa acestui parapon (poate şi din pricina simbriei cam sărăcuţe, plătite la răstimpuri) ajunsese să nu-i prea pese de propria lui persoană şi să fie mofluz; aşa că, văzând în Clennam unul din tagma ticăloşilor care-1 nedreptăţeau, îl primi cu un dispreţ suveran.

Doamna Gowan îl întâmpină totuşi cu condescendenţă.

I se păru o doamnă în vârstă, distinsă, cândva frumoasă, încă destul de bine ca să poată renunţa la pudra de pe nas şi la un anumit roşu imposibil dat sub fiecare ochi.

II privea puţin de sus; la fel şi o altă doamnă bătrână, cu nasul în vânt şi cu sprâncene oacheşe, care trebuie să fi avut şi ceva natural, altminteri n-ar fi existat, dar fireşte nu era nici părul, nici dinţii, nici talia, nici tenul; la fel şi un domn în vârstă, cărunt, cu o înfăţişare demnă şi posomorită, invitat la masă, ca şi doamna. Dar cum amândoi fuseseră în Ambasada britanică din diferite puncte de pe glob, şi deoarece Ambasada britanică nu poate fi mai bine apreciată de către Ministerul Digresiunilor decât tratându-şi compatrioţii cu un neţărmurit dispreţ (altfel ar semăna cu ambasadele din celelalte ţări), Clennam îşi dădu seama că în general a scăpat uşor.

Domnul în vârstă cu aer demn reieşea că este lordul Lancaster de Picioroange, pe care Ministerul Digresiunilor îl menţinuse ani în şir ca reprezentant al Maiestăţii britanice în străinătate. Acest nobil frigorifer îngheţase la vremea lui multe Curţi europene şi izbutise acest lucru cu un succes atât de desăvârşit, încât doar numele de englez făcea să treacă fiori reci prin pântecele străinilor care aveau marea onoare să-şi mai amintească de e], după un sfert de veac.

Acum era la pensie, de unde (cu o imensă cravată albă, ca un nămete de zăpadă înmărmurit) avusese bunăvoinţa să umbrească masa cu prezenţa lui. Se simţea o idee din ţigănia care dăinuia în felul nomad al serviciului, în perindarea stranie a veselei şi a bucatelor; dar nobilul frigorifer, infinit superior argintăriei ori porţelanului, făcea ca totul să fie superb. Umbrea masa, răcea vinurile, sleia sosul şi pleoştea legumele!

Mai era o singură persoană în odaie: un valet minuscul, executând poruncile servitorului mofluz, care nu intrase la Poştă. Dar până şi acest tânăr, dacă cineva îi putea descheiă tunica, lăsându-i inima liberă, s-ar fi văzut, în calitatea sa de partizan îndepărtat al familiei Lipitoare, că şi el începuse să tânjească după un post de funcţionar.

Doamna Gowan, într-o dulce melancolie, din pricina faptului că fiul său fusese nevoit, ca adept al artelor vulgare, să cultive un public grosolan, în loc să-l lege la gard, punându-şi în valoare drepturile câştigate prin naştere, fiind un Lipitoare veritabil, îndreptă discuţia din timpul mesei către trista epocă actuală. Abia atunci înţelese Clennam pentru întâia oară în jurul căror mici pivoturi se învârte lumea noastră mare.

— Dacă John Lipitoare, spuse doamna Gowan, după ce se stabilise că trăiau o epocă de degenerescenţă, dacă John Lipitoare renunţa măcar la ideea aceea profund nefericită de a împăca masele, totul ar fi fost bine, şi cred că ţara era salvată!

Doamnă bătrână cu nasul în vânt încuviinţă, adăugind însă, că dacă în general Augustus de Picioroange ar fi ridicat cavaleria cu instrucţiuni de a porni la atac, socotea că ţara era salvată.

Nobilul frigorifer încuviinţă, adăugind însă că dacă William Lipitoare şi Tudor de Picioroange, atunci când şi-au dat mâna şi au format acea veşnic memorabilă coaliţie, ar fi pus curajos botniţa ziarelor, urmărindu-i penal pe cei care s-ar. fi încumetat să discute în presă conduita unei oficialităţi cu vază din străinătate ori din ţară, el socotea că ţara era salvată.

S-a căzut de acord că ţara (un alt cuvânt pentru Lipitori şi de Picioroange) avea nevoie să fie salvată, dar cum de ajunsese să aibă nevoie de a fi salvată, nu prea
Ta limpede. Limpede era doar că întreaga problemă **se** nmea pentru John Lilitoare, Augustus de Picioroange,. Viiliam Lipitoare şi Tudor de Picioroange, pentru Tom, Dick sau Harry Lipitoare ori de Picioroange, deoarece, **în** afară de ei, tot restul însemna însă plebe. Şi Clennam, puţin obişnuit cu acest gen de discuţii, a fost foarte neplăcut impresionat, făcîndu-1 să se întrebe dacă era absolut corect să stea acolo fără a scoate o vorbă şi să audă cum o mare naţiune ajungea să fie în aşa hal redusă la asemenea limite mărunte. Amintindu-şi, totuşi, că în dezbaterile parlamentare, fie despre existenţa materială a acestei ţări, fie despre viaţa sa spirituală, nu se vorbea de obicei decât de John Lipitoare, Augustus de Picioroange, William Lipitoare şi de Tudor de Picioroange, de Tom, Dick, sau Harry Lipitoare ori de Picioroange, şi de nimeni altul — nu spuse nimic, la gândul că plebea era obişnuită cu aşa ceva.

Domnul Henry Gowan simţea parcă o plăcere răutăcioasă de a-i asmuţi pe cei trei care luau parte la discuţie unul împotriva celuilalt şi de a-1 vedea pe Clennam uluit de ceea ce-i era dat să audă. Având un dispreţ suprem deopotrivă pentru clasa care-1 înlăturase ca şi pentru clasă care nu-1 adoptase, nimic nu-1 neliniştea, personal, de cele petrecute acolo. În starea lui de spirit sănătoasă, parcă se bucura de stingherealâ şi izolarea lui Clennam, în prezenţa celor din înalta societate, iar dacă el, Clennam, se găsea în condiţia în care de fapt Nimeni nu se afla în conflict fără întrerupere, ar fi trebuit să bănuiască asta, ar fi trebuit să lupte împotriva acestei bănuieli, ca fiind ceva josnic, încă de când stă la masă.

Preţ de două ore nobilul frigorifer, care niciodată nu era cu mai puţin de o sută de ani întârziere faţă de actualitate, se întoarse cam cu cinci veacuri în urmă şi proferă pe un ton solemn câteva oracole politice potrivite acelei epoci. Sfârşi prin a îngheţa o ceaşcă de ceai destinată sieşi şi se retrase la cea mai joasă temperatură.

Apoi, doamna Gowan, care din zilele sale de glorie rămăsese cu obiceiul de a rezerva lângă ea un jilţ liber ca să-şi cheme sclavii devotaţi, rând pe rând, spre a le acorda scurte audienţe, ca semn al unui hatâr special, cu o mişcare a evantaiului îl pofti pe Clennam să se apropie. **Se**
Supuse şi luă loc pe tripodul tocmai lăsat liber de lordul
Lancaster de Picioroange.

— Domnule Clennam, i se adresă doamna Gowan, în afară de marea plăcere de a te fi cunoscut, deşi în acest loc groaznic de incomod... o simplă baracă... există un subiect pe care mor de nerăbdare să-l discut cu dumneata. Este vorba de împrejurările în care fiul meu a avut prima oară, cred, plăcerea de a face cunoştinţă cu dumneata.

Clennam înclină din cap răspunzând astfel în mod vag şi civilizat la nişte cuvinte al căror sens încă nu-1 pricepea pe de-a-ntregul.

— Mai întâi, spuse doamna Gowan, ia să vedem, e într-adevăr drăguţă?

Dacă s-ar fi aflat în situaţia dificilă în care de fapt Nimeni nu se afla, i-ar fi fost foarte greu să zâmbească când întrebă:

— Cine?

— Oo, ştii dumneata! Replică ea. Cea după care s-a aprins Henry. Capriciul lui nefericit. Iată cine! Dacă e o chestiune de onoare că eu să-i rostesc numele prima... domnişoara Mickles... Miggles.

— Domnişoara Meagles, o corectă Clennam, este foarte, frumoasă.

— Bărbaţii, se înşeală atât de des în această privinţă, replică doamna Gowan, clătinând din cap, încât îţi mărturisesc deschis că nu-s prea sigură nici de astă dată... deşi, e mare lucru că te aud confirmând cuvintele lui Henry, pe un ton atât de serios şi de răspicat. Pe oamenii ăştia i-a cules la Roma, mi se pare?

Această expresie n-ar fi jignit mortal pe Nimeni, dar Clennam răspunse:

— Scuzaţi-mă, nu prea am înţeles ce spuneţi.

— Că i-a cules pe oamenii ăştia, repetă doamna Gowan, bătând cu evantaiul închis (unul mare şi verde, pe care-1 folosea drept pavăză) în măsuţa de lângă ea. Că a dat peste ei. I-a întâlnit. S-a împiedicat de ei.

— Ce oameni?

— Păi, familia Miggles.

— De fapt, n-aş putea spune, preciză Clennam, unde l-a prezentat prima oară prietenul meu, domnul Meagles, pe domnul Henry Gowan fiicei sale.

— Sunt aproape sigură că a cules-o la Roma; dar ce importanţă are... undeva. Acum spune-mi... dar absolut între noi... *este* ea foarte plebeiană?

— La drept vorbind, doamnă, răspunse Clennam, eu însumi Mnt atât de incontestabil plebeian, încât nu mă simt îndreptăţit să judec pe nimeni.

— Foarte inteligent! Exclamă doamna Gowan, des- făcându-şi cu răceală pavăza. Splendid! De unde, deduc eu, părerea dumitale intimă este că se poartă întocmai cum arată?

Clennam se înclină, după ce rămăsese o clipă rigid.

— Asta mă consolează, şi s-ar putea să ai dreptate, sper. Henry mi-a spus oare că dumneata ai călătorit împreună cu ei?

— Am călătorit împreună cu prietenul meu, domnul Meagles, cu soţia şi fiica sa, timp de câteva luni.

(Inima Nimănui s-ar fi frânt poate de această amintire.)

— Asta mă consolează într-adevăr, pentru că trebuie să fi avut din plin ocazia să-i cunoşti. Vezi dumneata, domnule Clennam, istoria asta durează de multă vreme, şi nu observ nici o schimbare în bine. Iată de ce, prilejul de a vorbi cu cineva atât de bine informat în această privinţă cum eşti dumneata înseamnă pentru mine o imensă uşurare. O adevărată pronie, o adevărată binecuvântare, te asigur!

— îmi cer scuze, rosti Clennam, dar domnul Henry Gowan nu-mi face confidenţe. Sunt departe de a fi atât de bine informat precum bănuiţi dumneavoastră. Eroarea dumneavoastră mă pune într-o poziţie delicată. Domnul Henry Gowan n-a schimbat pe această temă nici un cuvânt cu mine.

Doamna Gowan aruncă o privire în celălalt capăt al camerei, unde fiul său juca *ecarte* pe o canapea, împreună cu doamna în vârstă cave preconizase atacul cavaleriei..

— Nu-ţi face confidenţe? Nu, zise doamna Gowan. N-a schimbat nici un cuvânt cu dumneata? Nu. Tot ce se poate. Dar există mărturisiri neexprimate, domnule Clennam, şi cum'v-aţi aflat în intimitate cu oamenii aceia, s-a creat, fără îndoială, între dumneavoastră o încredere de acest gen în cazul de faţă. S-ar putea să-ţi fi ajuns la urechi prin ce cumplită suferinţă am trecut văzând că
Henry şi-a găsit o ocupaţie, care... ei da! (ridicând din umeri) o ocupaţie foarte respectabilă, cred. Fiindcă. Sunt • artişti... ca artişti, persoane superioare, totuşi, în familia noastră n-am avut niciodată decât amatori, ji e o slăbiciune scuzabilă că mă simt puţin...
>: Când doamna Gowan se întrerupse pentru a scoate un
Oftat, Clennam, oricât de hotărât era să fie mărinimos, nu se putu stăpâni să nu-şi spună că familia n-avea de ce să se teamă că va produce vreodată altceva decât nişte diletanţi.

— Henry, reluă mama, e o fire voluntară şi dârza, iar cum oamenii ăştia fac fireşte tot ce le stă în putinţă să pună mâna pe el, nu prea trag nădejde, domnule Clennam, că treaba se va zădărnici. Mi-e teamă că fata are
O zestre foarte mică; Henry ar fi putut găsi ceva cu mult
S mai bun; mare lucru nu există care să compenseze mezalianţa asta. În sfârşit, treaba lui, dar dacă în scurt timp nu văd nici o îmbunătăţire, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă resemnez şi să încerc s-o scot la capăt cu oamenii ăştia. Îţi rămân veşnic îndatorată pentru ceea ce mi-ai împărtăşit.
• i Când doamna Gowan ridică iarăşi din umeri, Clen- ' nam se mai înclină o dată, rigid. I se urcă ‘sîngele în obraji, stânjenit, şi spuse apoi, şovăind, pe un ton şi mai scăzut ca până atunci:
‘ ' — Doamnă Gowan, nu prea ştiu cum să duc la înde
Plinire ceea ce consider a fi datoria mea, şi totuşi fac apel \la amabila dumneavoastră consideraţie în strădania de a j; mă achita. O lipsă de înţelegere din partea dumneavoastră,
O gravă lipsă de înţelegere, dacă mă pot încumeta să spun astfel, pare să aibă nevoie de o rectificare. Dumneavoas- s tră aţi emis presupunerea că domnul Meagles şi familia *{*să fac tot ce le stă în putinţă, aşa cred c-aţi spus..

— Tot ce le stă în putinţă, repetă doamna Gowan şi se uită la el cu o calma îndărătnicie, ţinând evantaiul verde pavăză între faţă şi dogoarea focului.

— ... Pentru a-1 câştiga pe domnul Henry Gowan?

Doamna încuviinţă placid.

— Or, nu e aproape deloc cazul, continuă Arthur, deoarece ştiu că acest proiect îl întristează la culme pe
Domnul Meagles şi mai ştiu că a ridicat tot felul de obstacole logice, în nădejdea că va pune capăt lucrurilor.

Doamna Gowan închise marele său evantai verde, îl lovi peste braţ cu el şi se lovi uşor pe buze, zâmbind, apoi spuse:

— Păi, da, fireşte... tocmai asta gândeam şi eu.

Arthur căuta să citească pe chipul ei o explicaţie a
Ceea ce gândea.

— Vorbeşti într-adevăr serios, domnule Clennam? Nu pricepi?

Arthur nu pricepea şi-i spuse acest lucru.

— Păi, cum, nu-mi cunosc eu fiul? Nu ştiu eu că tocmai asta-i calea de a-1 acapara? Rosti doamna Gowan; şi oare nu ştiu acest lucru Miggles ăştia, cel puţin la fel de bine ca mine? Ah, şmecheri oameni, domnule Clennam... oameni de afaceri, evident! Miggles a lucrat la o bancă, dacă nu mă-nşel. Trebuie să fi fost o bancă plină de profituri, dacă el era diiector. Zău, tare mai sunt bine ticluite toate.

— Vă rog, vă implor, doamnă... interveni Arthur.

— Oh, domnule Clennam, cum poţi fi chiar atât de credul!

Tonul arogant în care rostise aceste cuvinte, felul de a se lovi uşor peste buzele ei dispreţuitoare cu evantaiul îi făcură o impresie atât de penibilă, încât spuse foarte serios:

— Credeţi-mă, doamnă, bănuielile dumneavoastră sunt nedrepte, absolut neîntemeiate.

— Bănuieli? Repetă doamna Gowan. Nu-s bănuieli, domnule Clennam, certitudini. E într-adevăr foarte bine ticluit totul şi după cum se pare te-au câştigat şi pe *dumneata* complet de partea lor. Începu să râdă; din nou se lovi uşor peste buze cu evantaiul şi smuci capul când adăugă: Haide, nu-mi spune mie. Ştiu eu că astfel de oameni sunt în stare să facă orice de hatârul unei asemenea înrudiri.

În acest moment oportun, cărţile fură abandonate şi domnul Henry Gowan veni străbătând salonul şi spuse:

— Mamă, dacă vrei acum să-l laşi pe domnul Clennam, avem drum lung de mers, şi se face târziu.

Drept care domnul Clennam se ridică, n-avu încotro; doamna Gowan îl ţinti până în ultima clipă, cu aceiaşi ochi, lovindu-şi uşor cu evantaiul, ca şi mai înainte, buzele dispreţuitoare.

— Ai avut o audienţă extrem de îndelungată cu mama, spuse Gowan, când uşa se închise în urma lor. Sper din toată inima că nu te-a plictisit?

— Câtuşi de puţin, răspunse Clennam.

Aveau un mic faeton deschis pentru această călătorie, şi îndată porniră la drum spre casă. Gowan, care conducea, îşi aprinse un trabuc, iar Clennam îl refuză pe cel oferit lui. Se cufundă, fără să vrea, atât de profund în gânduri, încât Gowan repetă:

— Tare mă tem că mama te-a plictisit.

La care Arthur se smulse din visare ca să-i răspundă:

— Nu, câtuşi de puţin; şi, îndată, iarăşi se dădu la fund.

În starea asta de spirit care pe Nimeni nu stânjenea, se duse cu gândul mai ales la cel de lângă el. Îşi aminti de dimineaţa când pentru prima oară îl văzuse, dislocând pietrele cu călcâiul, şi se întrebă: „Oare şi pe mine m-ar smulge cu aceeaşi crudă nepăsare din calea lui? “Se gândea dacă nu cumva stabilise prezentarea la maică-sa pentru că ştia dinainte ce avea să spună ea, şi astfel puţind să-şi definească poziţia în faţa unui rival, şi să-l prevină cu trufie, fără a-i încredinţa nici o mărturisire, cât de cât. Nu cumva — chiar dacă nu plănuise aşa ceva — îl adusese acolo ca să se amuze pe socoteala lui, când abia îşi putea stăpâni emoţia, şi să-l chinuie? Cursul acestor meditaţii era uneori întrerupt de câte un val de ruşine, de parcă firea lui deschisă l-ar fi dojenit că putea adăposti asemenea suspiciuni, chiar şi vremelnic, pentru că asta însemna să se abată din făgaşul nobil şi fără duşmănie pe că'e se hotărâse să-l urmeze. În acele clipe, luptă dată în sufletul lui era crâncenă; ridicând privirile şi uitându-se în ochii lui Gowan, tresări ca şi cum i-ar fi făcut un rău.

Apoi, privi stradă întunecoasă, formele lucrurilor nedesluşite, şi din nou se cufundă treptat în visare! „Mă-ntreb, încotro ne îndreptăm pe calea sumbră a vieţii? Ce se va alege de noi, de ea, în depărtările umbroase*?* “Gândindu-se la ea, iarăşi se simţi tulburat de mustrarea chinuitoare cum că nu se purta nicidecum loial faţă de ea dacă pe celălalt îl ura, şi că fiind pornit atât de lesne împotriva acestuia, dovedea că este mai puţin demn de ea decât la început.

— Se vede că ţi-ai pierdut bună dispoziţie, spuse Gowan; mi-e teamă că într-adevăr mama trebuie să te fi plictisit din cale-afară.

— Câtuşi de puţin, crede-mă, rosti Clennam. Nu-i nimic... absolut nimic!

Capitolul XXVII

©OUAZECIŞICINC1

ARTHUR CLENNAM era cuprins pe atunci de o îndoială din ce în ce mal obsedantă. Se întreba dacă dorinţa domnului Pancks de a culege informaţii despre familia Dorrit n-avea cumva vreo legătură cu temerile împărtăşite maică-şi la întoarcerea lui din îndelungatul exil. Ce ştia în clipa de faţă domnul Pancks despre familia Dorrit? Ce dorea să mai afle încă? Şi de ce-şi bătea capul cu toate astea, tocmai el care era atât de ocupat? Iată întrebări care adesea îl nedumereau. Domnul Pancks nu era omul să-şi piardă vremea şi să-şi frământe mintea pentru nişte cercetări iscate din simplă curiozitate. Că el avea un scop anume, pentru Clennam nu mai exista nici o îndoială. Îşi punea cu tărie întrebarea dacă nu cumva harnicul Pancks, în strădania lui de a-şi atinge ţelul cu pricina, nu avea să dezvăluie, oarecum prematur, motivele secrete care o în-
M
I demnaseră pe maică-sa să-i dea o mina de ajutor Mâcăi Dorrit.

Nu că ar fi şovăit vreodată în dorinţa sau hotărârea de a repara o nedreptate făcută pe când trăia taică-său, admi- tind că răul ăsta ar fi ieşit la iveală şi mai putea fi reparat. Umbra unui presupus act de nedreptate planând asupră-i de la moartea tatălui său era atât de vagă, de nedesluşită, încât putea fi foarte bine produsul unei realităţi extrem de îndepărtate în raport cu ideea pe care şi-o făcea el despre asta. Dar în cazul când temerile lui s-ar fi dovedit pe deplin întemeiate, era gata oricând să renunţe la tot ce-i aparţinea şi să înceapă viaţa de la capăt. La fel precum; învăţătura sălbatică şi sumbră din copilărie nu-i rămăsese întipărită în minte, tot aşa şi

primul punct din codul moralităţii sale era să înceapă, cu toată umilinţa, practic, uitându-se bine pe unde calcă şi că niciodată pe aripi de cuvinte nu va putea urca până-n înaltul cerului. Mai întâi | îndeplinirea datoriei aici, pe pământ, împăcarea aici, pe pământ, activitatea aici, pe pământ — iată primii paşi pe: > treptele unui urcuş anevoios. Îngustă era poarta şi strimtă calea; mult mai îngustă şi mai strimtă că şoseaua largă ·pavată cu mărturisiri şi repetări zadarnice, cu paie văzute: în ochii altora şi aruncarea aproapelui după bunul plac: pe mâna justiţiei — toate, fleacuri ieftine care nu costă abil solut nici o iotă.

Nu. Era neliniştit nu dintr-o teamă egoistă ori din ezi- *ţ* tare, ci numai din pricina neîncrederii că Pancks nu va. Respectă înţelegerea dintre ei, şi, în cazul că ar face anumite descoperiri, s-ar mulţumi să acţioneze de unul singur, I fără a-1 ţine şi pe el la curent. Pe de altă parte, când îşi | amintea de convorbirea cu Pancks şi se gândea ce puţin ¡temei exista să presupună că ar fi fost cât de cât posibil că îi acest personaj ciudat să poată ajunge la o descoperire *â* oarecare, avea momente când se miră că-i acordă atâta im- | portanţă. Trudind pe această mare, ca orice vas pe o mare [dezlănţuită, el se zbuciumă fără a ajunge la un liman, i:Faptul că Mica Dorrit se îndepărtase de la întâlnirile

Lor obişnuite nu a schimbat lucrurile în bine. Era. Atât de: mult plecată, stătea atât de mult în odaia ei, încât înccpu să-i simtă lipsa, iar absenţa ei să fie un gol. Îi scrise ca s-o. Întrebe dacă se simţea mai bine şi ea îi răspunse în cuvinte

Sincere şi pline de recunoştinţă, să nu-şi facă griji din pricina ei, pentru că se simţea destul de bine; dar n-o mai văzuse, şi, ţinând seamă de relaţiile lor, i se părea că trecuse vreme îndelungată.

Într-o seară, el se întorcea acasă după o întîînire cu Tatăl închisorii Marshalsea, care i-a spus că fata ieşise să facă nişte ^vizite — totdeauna spunea acest lucru în vreme ce ea muncea din greu ca să-i poată cumpăra lui cele necesare cinei — şi în odaia lui îl găsi pe domnul Meagles, care umbla agitat de colo-colo. Când deschise uşa, domnul Meagles se opri locului, întoarse capul spre el şi rosti:

• — Clennam!... Tattycoram!

— Ce s-af-ntîmplat?

>— A dispărut!

— Cerule mare! Exclamă Clennam uimit. Cum adică?... -— N-a fost în stare să numere până la douăzecişicinci, domnule; n-a putut ajunge până la capăt; s-a oprit la opt şi pe-aci ţi-e drumul.

• — A plecat de-acasă?

• — Ca să nu se mai întoarcă niciodată, spuse domnul Meagles, clătinând din cap. Habar n-ai ce fire pătimaşă şi mândră are fata asta. N-o poţi aduce îndărăt nici cu patru cai; nici zăvoarele şi gratiile din vechea Bastilie n-ar mai putea s-o ţină-n loc.

— Cum s-au petrecut lucrurile? Te rog aşază-te şi povesteşte.

— Cât despre cum s-au petrecut lucrurile, e greu de spiis, căci ar trebui să ai temperamentul năvalnic al acestei sărmane, nefericite, ca să poţi înţelege pe deplin. Cam aşa a fost. De câtva timp încoace, Pet, mama şi cu mine am tot avut discuţii. N-am să-ţi ascund, Clennam, că aceste discuţii n-au fost aşa de plăcute după cum aş fi dorit; se refereau la o nouă plecare de-a noastră. Când am făcut propunerea aceasta, aveam de fapt un scop.

Inima Nimănui bătea atât de iute.

— Un scop, reluă domnul Meagles, după o clipă de tăcere, pe care de asemenea n-am să ţi-1 ascund, Clennam. Scumpa mea fiică are o înclinaţie care mă îngrijorează. Poate că ghiceşti de cine-i vorba. Henry Gowan.

— Nu sunt prea surprins auzind această.

— Ei bine! Zise domnul Meagles, oftând din greu. Aş fi vrut din tot sufletul să nu fi auzit. În orice caz, asta-i situaţia. Mama şi cu mine am făcut tot posibilul să schimbăm lucrurile în bine, Clennam. Totul am încercat. Am în-

I cercat cu vorbă bună, am încercat timpul, absenţa, dar • degeaba totuşi. Ultimele noastre discuţii s-au învârtit în jurul plecării în străinătate pentru încă un an cel puţin, ca în accst răstimp să fie complet separaţi, să fie rupţi unul de altul. În faţa acestei perspective, Pet a fost nefericită, şi de aceea mama şi cu mine am fost şi noi nefericiţi. | Clennam răspunse că putea înţelege lesne acest lucru. ■' ¹— Ei bine, continuă domnul Meagles ca şi cum s-ar fi | scuzat, recunosc, ca om practic, şi sunt sigur că şi mama: ca femeie practică va recunoaşte, că în familie noi oricum exagerăm grijile şi facem din ţânţar armăsar, îţi dai seama,

[1] Clennam, încât asia i-ar putea scoate din pepeni pe cei care privesc dinafară. Totuşi, fericirea sau nefericirea lui Pet este pentru noi o chestiune de viaţă şi de moarte, şi sper că vom fi scuzaţi că acordăm atâta importanţă acestei chestiuni. În orice caz, Tattycoram putea şi ea să suporte situaţia. Ce zici, nu eşti de aceeaşi părere? *Y"*-.* — Sunt absolut de aceeaşi părere, replică Arthur, gră

Bi ndu-se să recunoască pe tonul cel mai răspicat această foarte modestă pretenţie.

|. — Nu, domnule, reluă domnul Meagles, scuturând din,

Cap cu tristeţe, ea n-a putut suporta. Crizele de furie şi înflăcărare ale fetei ăsteia, care o consumau, o mistuiau pe dinăuntru, erau de aşa natură încât mereu-mereu îi spuneam încetişor, trecând pe lângă ea: „Douăzecişicinci,. Tattycoram, douăzecişicinci! “Doream din toată inima să fi putut continua numărătoarea până la douăzecişicinci, de dimineaţa până seara; aşa nu se mai întâmplă nimic.

1 Domnul Meagles, cu o expresie de deprimare întipărită pe chip, în care bunătatea se deslușea chiar și mai clar decât în clipele de veselie și satisfacție, își trecu mâna peste față, de la frunte spre bărbie, și iarăși clătină din cap.

— Îi spuneam mamei — deși nu era nevoie, că s-ar fi gândit și singură — „noi suntem oameni practici, draga mea, și-i știm povestea vieții; noi vedem înrădăcinate în fata asta spasmele de mânie din inima maică-și chiar mai înainte ca biata făptură să fi venit pe lume; o să-i trecem

Cu vederea toanele, mamă, nu i le luăm în seamă deocamdată, draga mea, vom proiita de un alt prilej, când are să fie mai bine dispusă,. Așa că nu i-am zis nimic. Dar, ori- ce-am fi făcut, parcă așa trebuia să se-ntâmple. Într-o seară și-a vărsat cu violență tot focul.

;— Cum și pentru ce?

R— Dacă vrei să afli de ce, rosti domnul Meagles, puțin tulburat de întrebare, căci era mai grijuliu s-o apere pe fată decât să-i apere familia, n-am altceva de făcut decât să mă refer la ceie repetate adineauri, fiind aproape cuvânt cu cuvânt ceea ce i-am spus nevesti-mi. Cât despre întrebarea „cum “, iată. Tocmai îi urasem noapte bună lui Pet în prezența ei, cu multă duioșie, trebuie să recunosc, și ea' a însoțit-o pe Pet sus... îți amintești că era camerista ei. S-ar putea ca Pet, în toane rele, să fi fost ceva mai exigentă ca de obicei în a-i cere să-i facă unele servicii... Dar nu știu dacă am vreun drept să spun asta, căci Pet s-a purtat totdeauna atent și delicat cu ea.

— Cea mai delicată stăpâna din lume.

■V— Mulțumesâ, Clennam, spuse domnul Meagles, strîn- gându-i mina; dumneata le-ai văzut deseori împreună. Ei bine! Deodată o auzim pe nefericita de Tattycoram cum strjgă în gura mare, miniata, și până s-o putem întreba ce se-ntâmplase, Pet și veni înapoi tremurând toată și spunând că-i era frică de ea. Numaidecât după aceea, apăru și Tattycoram furioasă foc și pară. „Vă urăsc pe toți trei “, zice, bătând cu piciorul la noi. „Mă sufoc de atâta ură pentru cei din casa asta. “

— La care dumneata...?

— Eu? Zise domnul Meagles cu deplină sinceritate, care ar fi convins-o până și pe doamna Gowan în legătură cu bună lui credință. Eu i-am spus, numără până la douăzecișicinci, Tattycoram.

Domnul Meagles își trecu din nou mâna peste față și clătină din cap, cu un aer de profund regret.

— Era atât de obișnuită să facă acest lucru, Clennam, că până și în clipa aceea... se zbuciumă, pătimașă cum n-ai mai văzut-o niciodată; se opri brusc, mă privi țintă în față și începu să numere, pare-mi-se, până la opt. Dar nu se putu înfrâna să continue. Atunci izbucni, biata de ea, și lăsă restul de șaptesprezece la naiba. Apoi își dădu dru -

M

Mul, și să te ții: ne detesta, se simțea nenorocită la noi, nu mai putea îndura, se hotărâse să plece. Era mai tânără decât tânăra ei stăpâna, ce-și închipuiau că avea să rămână lângă *ea* să vadă cum toți o tratează ca și cum numai ea ar fi fost tânăra și interesantă? Singura care merita să fie apreciată și iubită? Nu, nu va rămâne, nu va rămâne, nu va rămâne. Ce credeam noi, că ea, Tattycoram, dacă ar fi fost mângâiata și îngrijită în copilărie ajungea ca tânăra sa stăpâna? La fel de bună ca și ea? Ah, da’ de unde, poate de cincizeci de ori pe-atât. Când am căutat să dăm impresia că ținem atât de mult unul la altul n-am făcut decât s-o călcăm în picioare; am călcat-o în picioare și am umilit-o. Și toți ceilalți din casă au procedat la fel. Toți vorbeau despre tații, mamele, frații și surorile lor; le plăcea să se umfle-n pene în fața ei. Iată, nu mai departe decât Meri, madam Tickit, când era cu un nepoțel de-al ei, făcea haz cum copilașul încerca s-o strige pe numele îngrozitor dat de noi, Tattycoram, și se prăpădea de râs. Dar cine nu râdea de ea? Cu ce drept i-am dat noi un nume ca de câine sau pisică?! Dar ei îi era totuna. Nu mai voia să primească nici un cadou din partea noastră; voia să ne ’ azvârle numele îndărăt în obraz și să plece. A ținut să ne părăsească în clipa aceea chiar, nimeni n-a mai putut-o opri, și nici n-o să mai auzim vreodată despre ea.

Domnul Meagles povestea toate acestea amintindu-și cu atâta vioiciune scena petrecută, încât se făcuse aproape la fel de roșu, era la fel de înfierbântat cum istorisea că fusese și fata.

&; — Ei bine! Continuă, ștergându-se pe obraz. Era za

Darnică încercarea de a discuta logic atunci cu o ființă gâfâind de mânie... Dumnezeu știe care trebuie să fi fost

1 povestea maică-și... Așa că i-am spus liniștit să nu plece în toiul nopții, i-am dat mâna, am dus-o în odaia ei și am încuiat apoi ușile casei. Dar azi-dimineață, ia-o de unde nu-i.

— Și nu mai știi nimic de ea?

— Nimic, replică domnul Meagles. Am umblat toată ziulica pretutindeni. Trebuie să fi plecat foarte devreme, fără să facă nici cel mai mic zgomot. N-a lăsat nici o urmă prin preajmă,.

— Ia stai puțin! Exclamă Clennam după ce se gândi

O clipă. Presupun că vrei s-o revezi, nu-i așa?

— Da, bineînțeles. Vreau să-i mai ofer o șansă; mama și cu Pet vor să-i mai ofere o șansă. Poftim, chiar și dumneata, continuă domnul Meagles, pe un ton stăruitor, ca și cum personal n-ar fi avut nici un motiv să se supere, vrei să-i mai dai o șansă sărmanei fete pătimașe... știu, Clennam.

— Ar fi într-adevăr o cruzime şi ciudat din partea mea dacă judecăm altfel, zise Clennam, când dumneavoastră toţi sunteţi gata s-o iertaţi. Dar ce voiam să te-ntreb, nu te-ai gândit cumva la domnişoara Wade?

— Ba da, m-am gândit, însă aceasta nu mi-a venit în minte decât după ce am bătut toată regiunea din preajmă, şi nu ştiu dacă şi atunci aş fi făcut-o, dar când m-am dus acasă, am găsit-o pe mama şi pe Pet susţinând că Tattycoram trebuie să fi plecat la dânsa. Atunci, desigur, mi-am amintit ce spunea în ziua aceea, la masă, când ai fost la noi pentru prima oară.

— Ai vreo idee unde poate fi găsită domnişoara Wade?

— Drept să-ţi spun, replică domnul Meagles, m-ai găsit aşteptând aici tocmai pentru că aveam în minte vag cam pe unde stă. Toţi de la mine din casă avem impresia bizară, după cum se întâmpla uneori să se strecoare misterios câte o idee în casa omului, fără ca cineva să ştie exact de unde vine, dar fiecare crede că provine de la altcineva... impresia că locuieşte sau că a locuit undeva pe aici.

Domnul Meagles îi întinse un petec de hârtie pe care era scris numele uneia dintre cele mai prăpădite străzi lăturalnice din cartierul Grosvenor, lingă Park Lane.

— Nu e trecut nici un număr, spuse Arthur privind notiţa.

— Nici pomeneală de număr, dragul meu Clennam! Exclamă prietenul său. Absolut nimic! S-ar putea ca numele străzii să-l fi prins pur şi simplu din aer, căci, îţi spun, nimeni de la mine nu ştie de unde a apărut. Oricum, întrebarea moarte n-are, şi cum prefer să mă interesez însoţit decât singur, şi cum dumneata ai călătorit împreună cu fata aceea imperturbabilă, m-am gândit că poate...

Clennam termină fraza în locul lui şi, după ce îşi luă | iarăşi pălăria, îi spuse că e gata.

Era o seară fierbinte de vară, cenuşie, prăfoasă. Au mers cu trăsura până la capătul străzii Oxford şi acolo coborâră pe lângă Park Lane, cufundându-se într-un labirint alcătuit din străzi mari de o melancolică demnitate şi din străzi mici, care se străduie să fie la fel de demne, dar nu izbutesc decât doar să pară şi mai melancolice. O pădure de case unghiulare, cu nişte porticuri şi atenanse vechi de un gust dubios, orori care văzuseră lumina zilei datorită cine ştie cărui trăsnit într-o epocă trăsnită, încă pretinzând admiraţia oarbă a generaţiilor viitoare, hotă- râţe să se impună astfel până s-or nărui la pământ — se încruntau pe fundul amurgului. Locuinţe mici, parazitare, parcă zgârcite de dureri din tot trupul, începând cu uşa pipernicită de la intrare, copiată după portalul uriaş al Excelenţei-sale din Scuarul vecin, şi până la fereastra strivită a budoarului dând spre movilele de bălegar din străduţa lăturalnică Mews confereau serii un aspect jalnic. Case dărăpănate de o incontestabilă eleganţă, dar fără a îngădui sălăşluirea tihnită altcuiva decât doar miasmelor puturoase, păreau să fie ultimele avortoane din unirea' < consanguină a unor palate opulente; şi acolo unde fe- | restruicile şi balconaşele cârpite se susţineau pe un fel de drugi subţiratici din fier, semănau cu nişte scrofuloşi spri- jinindu-se în cârje. Ici-colo, câte un blazon, conţinând întreaga ştiinţă a heraldicei, domina stradă ca un arhiepiscop predicând despre deşertăciune.

Pi'ăvăliile, puţine la număr, nu puneau marfa la vedere, căci nu se sinchiseau deloc de părerea publicului. Plăcintarul ştia cine fusese trecut în catastif, de aceea putea sta liniştit; se mulţumea să ţină în geam câteva bor- ' cane de sticlă pline cu bomboane vechi de mentă şi vreo jumătate duzină de probe din peltea de coacăze. Câteva naramze erau întreaga concesie pe care zarzavagiul o făcea pentru gustul vulgului. Un singur coş, căptuşit cu muşchi, conţinând ouă de nagâţ, alcătuia tot ce avea de

‘ *Mews*, în traducere: îngrăditură pentru păstrat vulturii şi totodată grajduri, înjghebate laolaltă, în deplină vecinătate, dc- oarece condorii şi caii slujeau deopotrivă pentru escapadele de vânătoare ale regelui.

Spus vânzătorul de păsări prostimii. S-ar fi zis că toată lumea de pe străzile acelea (totdeauna e aşa la această oră şi în acest anotimp) ieşise să cineze în oraş, dar nimeni nu părea să aibă oaspeţi la masă.

Pe peroanele caselor se tolăneau lachei împopoţonaţi cu pene pestriţe, seînteietoare şi capetele pudrate, ca o specie dispărută de păsări monstruoase; şi majordomi, oameni singuratici, rezervaţi în comportament, fiecare dintre ei neîncrezători parcă în toţi ceilalţi confraţi. În Park, trăsurile încetaseră uruitul pe ziua aceea; felinarele erau aprinse, pezevenghii de rândaşi tineri, încorsetaţi în nişte veşminte prea pe corp, cu picioare deformate ca şi mintea lor deformată, tălălăiau doi câte doi, meste- când fire de paie şi împărtăşindu-şi taine suspecte. Câinii dalmaţieni, obişnuiţi să plece odată cu trăsurile, atât de legaţi erau de echipajele luxoase încât aveau un aer de condescendenţă când catadicseau să pornească fără ele, îi însoţeau pe servitori încoace şi încolo în cursele lor. Din când în când mai apărea şi câte o cârciumioară retrasă, care n-avea nevoie să fie dusă în spinare de clienţi, şi unde domnii fără livrea nu prea erau bine primiţi.

Această ultimă descoperire a fost făcută de către cei doi prieteni de-a lungul investigaţiilor lor. Nimeni nu auzise cândva de vreo persoană numită domnişoara Wade, nici acolo, nici în altă parte, şi care să fi locuit în strada căutată de ci. Aceasta era una din străzile parazite: lungă, monotonă, îngustă, sumbră şi tristă, ca un cavou din cărămidă şi mortar. Întrebară la mai multe porţi joase din preajmă, unde câte un băieţandru abătut stătea cu bărbia înfiptă în capătul unei balustrade de la o scăriţă abruptă cu trepte de lemn, dar nu izbutiră să afle nimic satisfăcător. Porniră în susul unei străzi pe un trotuar, şi se întoarseră pe celălalt, tocmai când doi vânzători de ziare vesteau în gura mare un eveniment"extraordinar, care niciodată nu s-a mai petrecut şi nu se va mai petrece niciodată, sfredelind cu glasurile lor răguşite până şi în cele mai tainice

alcovuri — dar nimic, nici de astă dată. Până ia urmă zăboviră în colţul străzii de unde porniseră. Se întunecase de-a binelea şi nu puteau spune că ştiau mai mult ca la început.

Pe aceeaşi stradă pe unde trecuseră de mai multe ori se afla o casă aparent liberă, cu aspect neîngrijit, cu bilete de închiriat în ferestre. Biletele, ca o varietate în alaiul funebru, erau aproape un ornament. Fie pentru că ţinuseră minte casa în mod special, ori pentru că domnul Meagles şi el însuşi căzuseră de acord în două rânduri trecând pe-acole: „E limpede că nu locuieşte aici “, Clennam propuse acum să revină şi înainte de a pleca definitiv să mai încerce o dată la casa aceea. Domnul Meagles consimţi şi se duseră înapoi.

Ciocăniră o dată, sunară o dată, dar nici un răspuns. ’ — Casa e pustie, spuse domnul Meagles, trăgând cu
Urechea.

— Să mai încercăm, propuse Clennam şi iarăşi bătu.

Se auzi atunci zgomot înăuntru şi cineva târşâindu-şi
Paşii către uşă.

Intrarea îngustă era atât de întunecoasă încât ar fi fost cu neputinţă să-ţi dai seama cine deschisese uşa; dar părea să fie o bătrână.

— Scuzaţi deranjul, zise Clennam. Ne-aţi putea spune unde locuieşte domnişoara Wade?

Vocea din întuneric răspunse în chip neaşteptat:

— Aici locuieşte.

■— Este cumva acasă?

Cum nu obţinură nici un răspuns, domnul Meagles întrebă din nou:

• — Vă rog, e acasă?

După un alt răgaz, vocea rosti brusc:

— Cred că este; veniţi mai bine-năuntru şi am să-ntreb.

Se treziră fără multă vorbă închişi în casa nespaţioasă şi cufundată în beznă; silueta se îndepărtă cu un foşnet şi de undeva de mai sus, spuse:

— Poftiţi, vă rog; puteţi merge fără grijă, nu vă împiedicaţi de nimic în cale.

Urcară scară pe bâjbâite către o lumină slabă, care nu era altceva decât licărul felinarelor străzii trecând printr-o fereastră; şi silueta îi părăsi încuiaţi într-o încăpere neaerisită.

— Ciudat, Clennam, zise încet domnul Meagles.

— Foai’te ciudat, încuviinţă Clennam, pe acelaşi ton, dar am izbutit, ăsta-i principalul. Se vede venind cineva cu o lumină!

Lumina era o lampă adusă de o bătrână foarte murdară, foarte zbârcită şi uscată.

— E-acasă, zise femeia (era aceeaşi voce de la început), vine numaidecât.

După ce puse lampa pe masă, bătrâna îşi şterse mâinile cu şorţul — lucru pe care, dacă l-ar fi făcut o veşnicie, tot nu şi le putea curăţi — îi examină pe vizitatori cu o pereche de ochi înceţoşaţi şi se retrase de-a-ndărătelea.

Persoana pe care o căutau, dacă locuia cumva în casa aceea, atunci părea instalată acolo ca într-un caravanserai oriental. Un covoraş pătrat în mijlocul odăii, câteva mobile care nu aparţineau evident încăperii şi un vălmăşag de cufere şi obiecte de voiaj alcătuiau întreaga gospodărie. Pesemne din vremea locatarului anterior, mai statornic, micul apartament înăbuşitor se chivernisise cu o oglindă mare între două ferestre şi o consolă aurită, însă poleiul de aur se dusese, era veşted ca şi florile de anul trecut, iar sticla oglinzii atât de pâcloasa, de parcă ar fi avut puteri miraculoase de a păstra imaginea tuturor negurilor şi a intemperiilor pe care le reflectase. Oaspeţii dacă avură răgaz un, minut-două să se uite în jur, când uşa se deschise şi intră domnişoara Wade.

Era absolut la fel ca atunci când îşi luaseră rămas bun, Tot aşa de frumoasă, tot aşa de batjocoritoare, tot aşa de stăpâna pe sine. Nu se arătă deloc surprinsă când dădu cu ochii de ei, câtuşi de puţin emoţionată. Îi rugă să se aşeze şi, refuzând să ia loc ea însăşi, trecu direct la chestiune, fără nici o altă introducere.

— Cred că ştiu, spuse, motivul pentru care m-aţi onorat cu această vizită. Să vedem despre ce e vorba, nein- tîrziat.

— Motivul, domnişoară, începu domnul Meagles, este Tattycoram.

— Mi-am închipuit eu.

— Domnişoară Wade, continuă domnul Meagles, vreţi să fiţi atât de bună să ne spuneţi dacă ştiţi ceva în legătură cu ea?

— Desigur. Ştiu că e aici, la mine.

— Atunci, domnişoară, zise domnul Meagles, îngădui- fi-mi să vă aduc la cunoştinţă că aş fi fericit s-o iau înapoi, şi că soţia şi fiică-mea deopotrivă ar fi fericite dacă s-ar întoarce. A fost vreme îndelungată la noi, nu vom uita că are anumite pretenţii în ceea ce ne priveşte şi sper că vom şti să fim indulgenţi.

|'r • — Veţi şti să fiţi indulgenţi? Replică ea pe un ton egal, Cumpănit. Pentru ce?

| — Cred că prietenul meu, domnişoară Wade, se re
Feră, interveni Arthur Clennam, văzîndu-1 pe domnul Meagles în încurcătură, la stările de furie pătimaşă cărora uneori cade pradă sărmana fată, când se socoteşte nedreptăţită. Atunci uită amintirea clipelor mai bune. *>!*

' Domnişoara Wade îşi îndreptă privirile spre el, cu un zâmbet.

— Serios? Se mulţumi să rostească.

L Stătea în picioare lângă masă atât de calmă, de nepăsă- toare, după ce răspunsese astfel explicaţiei lui Clennam, ■încât domnul Meagles se uita ţintă la ea, oarecum fascinat, şi nici măcar nu mai apucă să-l privească pe Arthur spre a-i da de înţeles să continue.
| După ce aşteptă câteva clipe, destul de stânjenit, Arr> thur spuse:

— N-ar fi bine ca domnul Meagles s-o poată, eventual, vedea, domnişoară Wade?

— Foarte simplu, spuse ea. Vino aici, fetiţo.

Rostind aceste cuvinte, ea deschise o uşă; acum conducea fata înăuntru, ţinând-o de mină. Era ceva foarte curios să le vezi stând amândouă în picioare: fata, cu mâna rămasă liberă, făcând cute în corsajul rochiei cu un aer jumătate nehotărât, jumătate pătimaş; domnişoara Wade, cu calmul ei imperturbabil, se uită atentă la ea, trădîud ochilor unui observator fin, tocmai în acest calm, patima nestăvilită a propriului ei temperament, aşa cum un văl trădează silueta pe care o acoperă.

— Iată, spuse ea, pe tonul egal de mai înainte. Iată-1 pe binefăcătorul dumitale, pe stăpânul dumitale. Vrea să te ia înapoi, draga mea, dacă apreciezi favoarea pe care ţi-o face şi vei consimţi să te duci. Vei putea ajunge din nou o otreapă pentru drăgălaşa sa fiică, o sclavă la cheremul toanelor ei plăcute, şi o jucărie în casă, mărturia vie a bunătăţii acestei familii. Iţi vei putea recăpăta numele caraghios, care te desemnează hazliu ca pe o fiinţă aparte, căci e drept să te desemneze ca pe o fiinţă aparte... Originea, ştii; nu trebuie să uiţi originea... Te poţi întoarce la fiica acestui domn, Harriet, pentru a sluji să-i reaminteşti propria ei superioritate şi graţioasa ei condescendenţă. Vei putea redobândi toate aceste avantaje şi încă altele deopotrivă, care, îndrăznesc să cred, îţi răsar în minte, în timp ce eu le evoc şi pe care le pierzi refugiindu-te la mine... pe toate le poţi redobândi spunând acestor domni cât de smerită şi de plină de pocăinţă eşti, şi că te-ntorci la ei spre a fi iertată. Ce zici, Harriet? Vrei să pleci?

Fata, căreia sub înrâurirea acestor cuvinte îi sporise minia treptat-treptat, îmbujorându-se la faţă, răspunse mălţîndu-şi ochii negri, sclipitori şi strângând mâna peste cutele pe care nu contenise să le facă:

— Mai bine mor!

Domnişoara Wade, stând încă în picioare alături de ea şi ţinând-o de mână, dădu liniştită ocol din priviri şi spuse cu un zâmbet:

— Domnilor! Ce vă mai rămâne de făcut?

Sărmanul domn Meagles, consternat la culme, auzind
Cum îi erau răstălmăcite temeiurile şi demersurile sale, fusese incapabil până atunci să intervină cu un singur cuvânt măcar; dar, în sfârşit, îşi recăpăta graiul.

— Tattycoram, zise el, căci şi acum vreau să-ţi spun la fel, ştiind că n-am avut nici o intenţie rea când te-am numit astfel, ştiind de asemenea că ţi-ai dat seama de asta...

— Nu, nu mi-am dat seama, îl întrerupse fata, pri
Vând iarăşi în sus şi aproape rupându-şi rochia cu aceeaşi mină febrilă. '

— Nu, poate nu acum, reluă domnul Meagles, cât timp ochii domnişoarei te fixează atât de stăruitor, Tattycoram (ea îi privi o clipă), şi cât timp te afli sub puterea sa, pe care vedem că o exercită asupra dumitale; nu, nu acum, poate, ci altcândva. Tattycoram', n-am s-o întreb pe domnişoara dacă dumneaei crede ceea ce a spus, fie şi în momentul de furie şi duşmănie în care eu, precum şi prietenul meu aici de faţă ştim că a vorbit, deşi se stă'pîneŞte cu o vioiciune care nu se prea poate uita de cum ai văzut-o
O dată. N-am să te-ntreb nici pe dumneata, care îţi aduci aminte de casa mea şi de tot ce se leagă de ea, dacă şi dumneata crezi. Doar atât aş mai vrea să spun, că n-ai nici
O promisiune de făcut mie sau alor mei şi nu va trebui să ceri nimănui iertare; tot ce te rog pe lumea asta să faci, Tattycoram, este să numeri până la douăzecişicinci.

Fata se uită o clipă la el şi apoi rosti, încruntându-se:

— Nu vreau! Domnişoară Wade, luaţi-mă de-aici, vă rog.

Lupta care se dădea în sufletul ei nu se potolise acum; avea loc între furia pătimaşă şi îndărătnicie. Culoarea aprinsă a feţei, sângele care-i zvâcnea în vine, răsuflarea accelerată, toate acestea păreau să facă front comun pentru a o împiedica de a reveni asupra hotărârii luate.

— Nu vreau! Nu vreau! Nu vreau! Repetă ea cu glas scăzut, gros. Mai bine mă las tăiată bucăţele. Mai bine mă tai singură bucată cu bucată!

Domnişoara Wade îi dădu drumul din strânsoare, îşi petrecu o clipă mâna pe după gâtul feţei în semn de ocrotire şi apoi spuse, privind roată, cu zâmbetul de mai înainte, vorbind exact pc acelaşi ton:

— Domnilor! Ce vă mai rămâne de făcut?

• — Oh, Tattycoram, Tattycoram! Exclamă domnul Meagles, sprijinindu-şi totodată cuvintele c» un gest de implorare. Ascultă glasul acestei domnişoare, priveşte-o în faţă, caută să vezi ce se află în inima sa şi gândeşte-te ce te aşteaptă în viitor. Copila mea, orice ai crede, influenţa acestei fiinţe asupra dumitale... surprinzătoare pentru noi, şi nu consider că merg prea departe spunând că mi se pare catastrofală... provine dintr-o fire mai groaznic de pătimaşă decât a dumitale, dintr-un caracter mai violent ca al dumitale. Ce veţi putea deveni stând împreună? Ce-ar putea rezulta de aici?

— Sunt singură aici, domnilor, rosti domnişoara Wade fără nici o schimbare în voce ori atitudine. Spuneţi tot ce doriţi.

— Politeţea, domnişoară, trebuie să cedeze în faţa acestei fete greşit îndrumate, zise domnul Meagles, în situaţia ei primejdioasă de astăzi, deşi sper să n-o pierd cu totul din ochi, chiar şi acum, când îmi dau seama ce mare rău îi pricinuiţi în faţa mea. Scuzaţi-mă dacă vă voi aminti în prezenţa ei... trebuie s-o fac... dumneavoastră

Aţi fost un mister pentru noi toţi şi n-aveaţi nimic comun cu vreunul dintre noi, când din nenorocire i-aţi apărut în cale. Nu ştiu cine sunteţi, dar nu ascundeţi, nu puteţi ascunde spiritul întunecat care vă animă. Dacă 's-ar în- tâmpla să fiţi una din acele femei, care, dintr-o cauză sau alta, au plăcerea perversă de a-şi face vreuna din serne- nele lor la fel de vrednică de plâns ca şi ea — sunt destul de bătrân ca să fi auzit despre asemenea specimene —, o pun în gardă împotriva dumneavosatră şi pe dumneavoastră vă pun în gardă împotriva dumneavoastră înşivă.

— Domnilor! Spuse domnişoara Wade, calmă. Când terminaţi... domnule Clennam, poate că vă veţi lua prietenul...

— Nu înainte de a mai face un efort, stărui domnul Meagles, cu dârzenie. Tattycoram, sărmana şi draga mea fată, numără pînă la douăzecişicinci!

— Nu da cu piciorul speranţei, certitudinii oferite de omul acesta bun, zise Clennam pe un ton scăzut, apăsat. Întoarce-te la prietenii pe care nu i-ai uitat. Mai gîn- deşte-te puţin!

— Nu vreau! Domnişoară Wade, spuse fata cu pieptul fremătând şi cu mâna la gât, luaţi-mă de aici!

— Tattycoram, stărui domnul Meagles. Încă o dată! Singurul lucru care ţi-1 cer pe lume, copila mea! Numără până la douăzecişicinci!

Îşi astupă bine urechile cu mâinile, iar părul ei negru, scânteietor, i se răsfiră de-a valma, din pricina gestului violent, şi îşi întoarse îndărătnică faţa către perete. Domnişoara Wade, care în timpul acestui suprem apel o urmărise din priviri, cu surâsul ei ciudat şi atent pe buze, cu o mina dusă la piept, încercând să se înfrâneze, la fel cum o urmărise din priviri la Marsilia, când fata avusese o criză de nervi, îşi petrecu apoi braţul pe după mijlocul ei, de parcă punea stăpânire pentru totdeauna pe ea.

Şi chipul ei exprima limpede triumful, când se întoarse să-şi ia rămas bun de la vizitatori.

— Deoarece este pentru ultima oară când am această onoare, rosti ea, şi cum aţi spus că nu ştiţi nimic despre mine şi nici despre motivele înrâuririi mele în cazul de faţă, aflaţi însă că această înrâurire se bazează pe o cauză comună. Ceea ce reprezintă jucăria dumneavoastră stricată în privinţa originii sale, acelaşi lucru îl reprezint şi eu. N-are un nume, aşa cum nici eu nu am. Nedreptatea la care este supusă este şi cea la care sunt eu supusă. Altceva nu mai am nimic de spus.

Se adresase domnului Meagles, care ieşi mâhnit din încăpere. Cum Clennam plecă după el, ea îi spuse, cu acelaşi sânge rece şi pe acelaşi ton cumpătat, dar cu un zâmbet întâlnit numai pe chipurile oamenilor cruzi, un zâmbet abia schiţat, care saltă nările şi atinge doar buzele, şi în loc să dispară treptat, se şterge subit când nu-şi mai are rostul:

Sper că viitoarea soţie a scumpului dumneavoastră prieten, domnul Gowan, va fi fericită de contrastul dintre originea ei şi originea acestei fete şi a mea, precum şi de soarta bună, rangul înalt ce o aşteaptă.

Capitolul XXVIII

Dispariţia nimănui

DOMNUL Meagles, nemulţumit de strădaniile făcute pentru a-şi aduce înapoi protejata rătăcită, adresă, nu numai ei, ci şi domnişoarei Wade, câte o scrisoare de dojană, învăluită în bunăvoinţă. Deoarece nu primi *nici* un răspuns la aceste- epistole şi la o alta — scrisă îndărătnicei fete de mina fostei ei stăpâne, tinăra Pet — care ar fi mişcat^o, dacă ceva putea s-o emoţioneze (toate cele trei scrisori au revenit după câteva săptămâni, fiind refuzate la poarta casei), el o împuternici pe doamna Meagles de a încerca să stea personal de vorbă. Fiindcă onorabilă

V

Doamnă nu izbuti să pună la punct acest lucru, pentru că

i se interzisese cu hotărâre să intre în casă, domnul Meagles îl imploră pe Arthur să mai caute o dată să vadă ce putea face. El consimţi cu plăcere, însă nu reuşi să descopere decât că bătrânei i se lăsase în grijă casa goală, că domnişoara Wade era plecată, iar bruma de mobilă dispăruse şi că bătrâna accepta cu recunoştinţă oricât de mulţi bani i-ar fi dat, dar că nu-i putea furniza în schimb nici o informaţie; ar fi putut să-i pună la îndemână pentru lectură procesul-verbal referitor la bunurile imobile depus în vestibul de către tânărul agent locativ.

Chiar şi după seria asta de eşecuri, domnul Meagles nu voi să renunţe la ingrata aceea şi nici s-o lase în plata Domnului, căci încă mai spera că bunele ei sentimente vor triumfa asupra laturii întunecate a firii ei. Timp de şase zile la rând, el dădu publicităţii în ziarele de dimineaţă un anunţ discret redactat, în termeni învăluiţi,... despre o anumită tânără persoană «are, părăsind recent căminul fără să chibzuiască, putea să se întoarcă la adresa lui din Twickenham, că totul va fi aşa cum fusese mai înainte şi că nu va trebui să se teamă de nici un reproş. Drept consecinţe neaşteptate ale acestei note din presă, domnul Meagles află pentru prima oară cu groază că zilnic trebuie să fie sute de tinere persoane care-şi părăsesc căminele fără să chibzuiască — deoarece cârduri de tineri se prezentau, din greşeală, la Twickenham şi, nefiind în- tîmpinaţi cu căldură, cereau în general o compensare sub formă de despăgubiri, plus plata birjei dus şi întors.

Aceştia însă n-au fost singurii muşterii nepoftiţi aduşi de anunţ. Roiul de milogi epistolari totdeauna la pândă cu limba scoasă după vreun chilipir, oricât de neînsemnat, pe care să-. Şi înjghebeze misiva, îl informau pe domnul Meagles că citind anunţul erau îndemnaţi să i se adreseze cu încredere ca să-i ceară diferite sume, variind între zece şilingi şi cincizeci de lire sterline, nu pentru că ar fi ştiut ceva despre tânără persoană, ci pentru că simţeau că făcând aceste daruri, autorul anunţului îşi va uşura mult piatra de pe suflet. Tot astfel, câţiva inventatori s-au slujit de acelaşi prilej pentru a intra în corespondenţă cu domnul Meagles; unii, de pildă, i-

au adus la cunoştinţă că, atră- gîndu-li-se atenţia asupra anunţului, se ofereau ca în ca Zul când vor auzi vreodată ceva despre tânăra persoana să-l informeze neîntârziat, dar dacă până atunci le-ar avansa mijloacele băneşti necesare pentru perfecţionarea unui anumit model de pompă, în întregime nou, vor izvorî de aici rezultate dintre cele mai fericite pentru omenire.

Domnul Meagles şi familia sa, înglodaţi în aceste împrejurări descurajatoare, începură, deşi cu inima strânsă, să renunţe la Tattycoram, ca fiind irecuperabilă, când pa-
I tronii noii şi întreprinzătoarei firme Doyce şi Clennam
I porniră într-o sâmbătă la drum spre vilă din Twickenham,
1 unde aveau să stea până luni. Asociatul mai vârstnic luă H diligenţa, celălalt bastonul.

Într-o seară tihnită de vară, soarele coborând la asfin- | tit îşi revărsa ultimele raze asupra lui, pe când se apropia? De capătul plimbării şi străbătea lunca fluviului. Trăia " senzaţia de pace, de despovărare a grijilor, pe care calmul | priveliştii de ţară o stârneşte în pieptul orăşenilor. Tot ce vedea în jur era fermecător şi senin. Frunzişul bogat al pcopacilor, iarba luxuriantă presărată cu flori sălbatice, | micuţele insule de verdeaţă din mijlocul fluviului, salbele: de trestie, nuferii plutind pe oglinda apei, vocile îndepăr- ţâţe din bărci aduse spre el ca o muzică pe şuvoiul undu-jfe'ios şi în răsuflarea înserării — totul exprima odihnă. În I|saltul unui peşte peste apă, la răstimpuri, plescăitul unei Ijvîsle, ori piuitul unei păsări încă de veghe, sau în lătratul Ivlndepărtat al unui câine, ori mugetul unei vaci — în toate aceste sunete domnea duhul odihnei, care parcă-1 împre- sura de pretutindeni din văzduhul înmiresmat. Pe cer, dungile lungi de purpură aurii şi dâra învăpăiată a soare- lui ce se prăvale — totul era de un calm dumnezeiesc... Peste coamele arborilor vinete din depărtare şi pe spină- ' rile verzi de mai aproape, pe care înserarea le cotropea |, "alene, aceeaşi tihnă străjuia. Între priveliştea aievea şi umbra ei pe apă nu era nici o stavilă; amândouă atât de/neclintite şi limpezi, şi, cu toate că învăluite în taina so- f lemnă a vieţii şi morţii, aduceau speranţă în inima molco- |; mită a pribeagului, prin frumuseţea lor delicată şi în-: duioşătoare.

F|: Clennam se opri, ca în atâtea rânduri, să se uite în jur
Şi să lase ce vedea să-i pătrundă mai adine în suflet, aşa itum umbrele, privindu-le, păreau că se cufundă tot mai
Mult în apă. Porni din nou, agale, când zări o siluetă pe potecă dinaintea lui, pe care, poate, o şi contopea în impresiile stârnite de seara aceea blândă.

Era Minnie, singură. Ţinea nişte trandafiri în mina şi parcă stătea locului. Dând cu ochii de el, îl aşteptă. Venea spre el, ceea ce însemna că apăruse din direcţia opusă. Părea puţin agitată, cum n-o mai văzuse niciodată până atunci, şi pe măsură ce se apropia de ea, deodată îi răsări în minte gândul că se afla acolo anume ca să-i vorbească.

Ea îi întinse mâna şi-i spuse:

— Eşti mirat că mă-ntâlneşti aici, singură? Dar e o seară atât de minunată! Am hoinărit mai departe decât voisem la-nceput. Mi-am închipuit eu că s-ar putea să te-ntâlnesc, şi asta mi-a dat ghes. Totdeauna vii pe acest drum, nu-i aşa?

Când Clennam îi răspunse că acesta-i era drumul preferat, simţi că-i tremura mâna la braţul lui şi văzu cum trandafirii tremurau de asemenea.

— îmi dai voie să-ţi ofer unul, domnule Clennam? I-am cules când am ieşit din gi'ădină. De fapt, pentru dumneata i-am cules îndeosebi, căci eram aproape sigură că
O să te-ntâlnesc. Domnul Doyce a sosit acum mai bine de un ceas şi ne-a spus că vii pe jos.

Şi mâna lui tremura când primi unul-sau doi trandafiri; îi mulţumi. Acum se aflau pe o alee străjuită de copaci. Ajunseseră acolo fără să-şi dea seama care din doi condusese paşii celuilalt. Niciodată n-a ştiut cum a fost.

' — E foarte întuneric aici, dar foarte plăcut la ora asta. Străbătând umbra aceasta de-a lungul ei şi ieşind pe sub bolta luminoasă din celălalt capăt, cred că apucăm calea cea mai scurtă până la bac şi de-acolo la vilă. F: Cu o pălărie simplă de grădină, îmbrăcată într-o rochie
Uşoară de vară, cu părul ei bogat, castaniu, adunat în bucle naturale jur împrejurul chipului, cu ochii ei minunaţi întâlnindu-i pe ai lui o clipă, cu o expresie în care respectul şi încrederea se împleteau într-un soi de grijă sfioasă pentru el, era atât de frumoasă, că fusese bine pentru liniştea lui — sau rău, nu prea ştia — că luase hotărârea fermă la care aşa de îndelung reflectase.

Ea destrămă tăcerea vremelnică întrebîndu-1 dacă aflase că tata se gândea să facă o nouă călătorie în străină-

Tate. Îi spuse că a auzit vorbindu-se. După o altă tăcere | vremelnică, adăugă, şovăind oarecum, că tata renunţase la acest proiect.

I El se gândi numaidecât: „se căsătoresc".

— Domnule Clennam, rosti ea, şovăind, cu şi mai H inultă sfială şi pe un ton atât de scăzut, încât el trebui să
I se plece ca s-o poată auzi, aş vrea, sincer, să-ţi fac eon. Fi-; denţe, dacă n-ai avea nimic împotrivă şi mi-ai îngădui

Ace'st lucru. De când doresc s-o fac... pentru că am simţit | că vei deveni marele nostru prieten.

|: — Cum aş putea fi altfel decât mândru de a merita,

Oricând, încrederea dumitale!? Te rog să ai încredere în s; mine.

— Nu mi-ar fi fost niciodată teamă de a-ţi acorda în- |: crederea mea, replică ea, privindu-1 drept în faţă. Cred f; c-aş fi făcut asta cu câtva timp în urmă, dar n-am ştiut % cum să procedez. Însă nu prea ştiu cum să procedez nici j chiar în clipa aceasta.

— Domnul Gowan, spuse Arthur Clennam, are motive K de a fi foarte fericit. Dumnezeu să-i binecuvânteze viitoa- î rea soţie şi pe el!

|i}.‘ O podidiră lacrimile când încercă să lege câteva cuvinte |î de mulţumire. El o linişti şi-i strânse mâna care tremura I; împreună cu trandafirii la braţul lui; îi luă florile ră ii mase şi le duse la buze. În clipa aceea i se păru că abia atunci renunţa, în sfârşit, la raza de speranţă aproape să | se stingă ce pâlpâise în inima Nimănui, pricinuindu-i atâta durere şi caznă; de acum el deveni în propriii lui ochi, Kfaţă de orice nădejde ori proiecte de acest soi, un om mult mai în vârstă, care încheiase acest capitol al vieţii, fe El aşează florile la piept şi apoi se plimbară scurt timp, | agale şi în tăcere, pe sub copacii umbroşi. Apoi o întrebă | pe un ton de binevoitoare vioiciune dacă mai avea ceva

I să-i spună lui, prietenul ei şi al tatălui ei, cu mulţi ani

I mai în vârstă decât ea; nu voia cumva să-i încredinţeze: o mărturisire, să-i ceară vreun serviciu, un sprijin cât de | -mic prin care să contribuie la fericirea ei şi care lui să-i procure satisfacţia trainică de a şti că a putut face şi el

Tocmai voia să-i răspundă, când se înduioşa de un necaz ascuns ori de o simpatie tăinuită... ce o fi fost?... şi exclamă, din nou izbucnind în plâns:

— Oh, domnule Clennam! Bunul şi generosul meu prieten, spune-mi dacă nu mă învinovăţeşti.

— Să te învinovăţesc? Rosti Clennam. Scumpa mea copilă! Eu să te învinovăţesc? Nu!

După ce se agăţă, cu amândouă mâinile de braţul lui, privindu-1 în faţă, încrezătoare, ea îngăimă în pripă câteva cuvinte de mulţumire din adâncul inimii (dacă inima o fi oare izvorul sincerităţii), apoi se domoli, treptat, uneori încurajată de o vorbă din partea lui, în vreme ce mergeau agale şi aproape în tăcere pe sub copacii tot mai întunecoşi.

— Şi acum, Minnie Gowan, spuse în cele din urmă Clennam, zâmbind; nu vrei nimic să mă-ntrebi?

— Oh! Am foarte multe să te-ntreb.

— Aşa se şi cuvine! Îmi închipuiam eu; nu sunt dezamăgit.

— Ştii cât de iubită sunt acasă şi cât de mult iubesc căminul nostru. Poate că ţi-e greu să mă crezi, dragă domnule Clennam, zise ea, foarte agitată, văzând că plec de acolo la alegerea mea, de bunăvoie, dar iubesc căminul nespus de mult!

— Sunt sigur de asta, rosti Clennam. Cum îţi închipui că m-aş îndoi?

— Nu, nu. Pare însă ciudat, chiar şi în ochii mei, că. Iubindu-1 atât de mult şi fiind acolo atât de iubită, mă pot decide să-l părăsesc. Dă impresia unei dovezi de nepăsare, de ingratitudine.

— Draga mea copilă, spuse Clennam, ăsta-i mersul firesc al lucrurilor şi transformarea adusă de timp. Aşa se-ntâmplă peste tot.

— Da, ştiu; dar nu pretutindeni rămâne un asemenea gol ca în căminul nostru când voi fi plecată. Nu că n-ar exista fete mult mai bune ca mine, mai demne de a fi iubite şi mai înzestrate decât mine; nu că ar fi cine ştie *ce* de capul meu — dar şi-au pus atâtea speranţe în mine!

Inima lui Pet era plină de afecţiune; începu să plângă gândindu-se la ce urma să se întâmple.

— Ştiu ce schimbare va însemna aceasta pentru tata, căci ştiu foarte bine că nu voi putea fi pentru el, la început, ceea ce sunt de atâţia ani. Şi tocmai atunci, domnule Clennam, atunci, mai mult ca oricând, te rog, te implor să-ţi aduci aminte de el şi să-i ţii uneori de urât când vei putea avea puţin timp liber; atunci să-i spui că ştii că-1 iubeam mai mult ca oricând în viaţă când l-am părăsit. Fiindcă nu există om pe lume... chiar astăzi mi-a spus, când am stat de vorbă cu el... nu există om pe lumea asta la care să ţină atât de mult ca la dumneata, şi în care să aibă atâta încredere.

*'s Ideea celor petrecute între tată şi fiică îi căzu greu, până în adâncul inimii lui Clennam, ca un bolovan într-o fântână, încât îi dădură lacrimile. Se străduí să-i răspundă pe un ton vesel, dar nu atât de vesel cum ar fi vrut, că aşa va proceda; îi promitea solemn.

— Dacă nu vorbesc despre mama, reluă Pet, pe care emoţia supărării nevinovate o făcea şi mai drăguţă decât ar fi crezut Clennam, încât nici nu îndrăzni să se uite la ea (chiar şi acum, din care cauză începu să numere copacii aflaţi între ei şi ultimele luciri ale zilei, pe măsură ce scădeau la socoteală), este pentru că mama mă va înţelege mai bine în această situaţie, va suferi de lipsa mea în chip deosebit şi va privi viitorul altfel. Dumneata ştii însă ce mamă excelentă, ce mamă devotată este, şi n-ai s-o uiţi nici pe ea, nu-i aşa?

Minnie putea să se bizuie pe el, spuse Clennam, putea conta că va face totul aşa cum dorea ea.

— Şi, dragă domnule Clennam, continuă Minnie, pentru că tata şi cineva pe care nu-i nevoie să-l numesc nu se apreciază pe deplin şi încă nu se înţeleg unul pe altul cum se va întâmpla, cu timpul; şi pentru că datoria, mândria şi bucuria noii mele vieţi va fi să-i determin să se cunoască mai bine, să fie fericiţi reciproc, să fie mândri unul de celălalt, să se iubească unul pe altul, pentru că amândoi mă iubesc atât de mult, încearcă, fiind un om atât de bun, un om cinstit, când nu voi mai fi acasă, când voi fi departe, încearcă să-l împaci pe tata cu cel pe care-1 iubesc, caută să-i apropii puţin, slujeşte-te de marea dumitale influenţă ca tata să-l judece fără prejudecăţi şi să-l

Vadă în adevărata lui lumină. Vrei să faci asta pentru mine, prietene, dumneata, care ai o inimă atât de nobilă?

Sărmana Pet! Biata copilă plină de iluzii deşarte! Când s-au mai pomenit asemenea schimbări în raporturile fireşti dintre oameni? A fost oare posibilă cândva o împăcare între fiinţe

fundamental deosebite? Au mai încercat adesea şi. Alte fete, Minnie, dar niciodată nu s-a reuşit; un eşec a fost totdeauna rezultatul.

Astfel gândea Clennam. Dar el nu se destăinui; era prea târziu. Îi promise că va face tot ce-i ceruse, şi ea ştia că se va ţine de vorbă.

Ajunseseră la ultimul arbore al aleii. Ea se opri locului şi îşi retrase braţul. Înălţând ochii către ai lui şi cu mâna care adineauri se sprijinise tremurând de braţul lui Clennam, atinse unul din trandafirii pe care el îi ţinea la piept, ca şi cum ar fi vrut să dea mai multă forţă rugăminţii sale, şi glăsui:

• — Dragă domnule Clennam, în starea mea de fericire

— pentru că sunt fericită, deşi m-ai văzut plângând — n-aş putea suporta să las vreun nor între noi. Dacă ai cine ştie ce motiv pentru care să fie necesar să mă ierţi — nu pentru vreun rău pe care ţi l-am făcut voit, ci pentru un necaz pricinuit fără să vreau, ori care ar fi fost în puterea mea să-l împiedic — iartă-mă în seara asta, din toată inima dumitale nobilă!

Clennam se aplecă să întâlnească obrazul acesta neprihănit, pe care-1 atinse fără ca ea să se retragă. El o sărută şi spuse:

— Cerul îmi este martor că n-am de ce să te iert.

Când se mai aplecă o dată spre faţa ei inocentă, ea îi
Şopti:

— Adio!

— Adio! Repetă şi el.

El îşi lua rămas bun de la toate speranţele de altădată... de la toate incertitudinile chinuitoare de odinioară ale Nimănui. O clipă mai apoi, ieşeau din alee braţ la braţ, aşa cum intraseră; şi copacii parcă se cufundau în întuneric, ca propria lor perspectivă din trecut.

Glasurile domnului şi doamnei Meagles şi al lui Doyce se auzeau în apropiere lângă poarta grădinii. Când Clennam desluşi rostindu-se numele lui Pet, le strigă:

■— E aici, cu mine!

Au fost miraţi, au râs puţin până veniră şi ei aproape; dar de îndată ce se adunară cu toţii, tăcerea se aşternu şi Pet se retrase tiptil.

Domnul Meagles, Doyce şi Clennam făcură o scurtă plimbare, în linişte, în sus şi în jos pe malul fluviului, la lumina lunii care se ridica pe cer; apoi Doyce rămase în urmă şi intră în casă. Domnul Meag'les şi Clennam continuară plimbarea încă vreo câteva minute fără să vorbească, până când celălalt destramă tăcerea.

— Arthur, zise, îngăduindu-şi pentru prima oară această familiaritate în felul lor de a se adresa, îţi mai aminteşti când ne plimbam la Marsilia într-o dimineaţă toridă, privind portul? Iţi spuneam atunci că mamei şi mie ni se pare că mica surioară a lui Pet, care a murit, creşte laolaltă cu ea şi se transformă deopotrivă cu ea.

— îmi amintesc foarte bine.

— Iţi mai aduci aminte ce-ţi spuneam, că niciodată nu le-am putut separa în gândurile noastre pe cele două gemene, şi că ne închipuiam că tot ce se-ntâmplă cu Pet se-ntâmplă şi cu cealaltă?

— Da, ai dreptate.

— Arthur, zise domnul Meagles, foarte abătut, în seara asta voi duce mai departe această închipuire. În seara asta am impresia, dragă prietene, că dumneata ai iubit-o cu multă căldură pe fetiţa mea care s-a stins din viaţă, şi că ai pierdut-o când ajunsese aşa cum este Pet acum...

— Iţi mulţumesc, murmură Clennam, mulţumesc!

Îi strânse mâna.

— Vrei să intrăm? Întrebă domnul Meagles. Numaidecât.

— Puţin mai târziu.

Domnul Meagles se îndepărtă şi el rămase singur. După ce merse în sus şi în jos pe ţărmul apei, preţ de vreo jumătate de oră, sub clarul de lună paşnic, duse mâna la piept şi scoase cu emoţie un mănunchi de trandafiri. Poate că i-a strâns la inimă, ori poate i-a dus la buze, dar în orice caz s-a aplecat pe mal şi i-a aruncat încet în puhoiul apei. Palizi şi fantomatici sub clarul de lună, fluviul i-a purtat cu sine.

Când intră în casă, luminile străluceau cu vioiciune, Jar chipurile asupra cărora cădeau, deopotrivă cu al lui, nu după mult timp oglindeau o veselie potolită. Au stal de vorbă despre multe şi de toate (asociatul lui parcă niciodată nu risipise atita vervă ca să-şi petreacă vremea agreabil), apoi, la culcare — şi au tras un somn bun. În timp ce florile, palide şi fantomatice sub clar de lună, erau luate de fluviu, întocmai ca sentimentele cele mai nobile, altădată tăinuite în pieptul nostru, chiar lângă inimă, purtate departe de noi în oceanul veşniciei.

Capitolul XXIX

DOAMNA FLINTWINCH CONTINUA SĂ VISEZE

ÎN toiul tuturor acestor evenimente, casa din centrul oraşului păstra aerul mohorât şi apăsător, iar stă- până paralitică îşi continua aceeaşi existenţă uniformă. Dimineaţa, amiaza şi noaptea, dimineaţa, amiaza şi noaptea, fiecare se succedau şi reveneau rând pe rând cu aceeaşi monotonie, mereu aceeaşi zilnică repetare a aceleiaşi perindări mecanice, asemenea unei maşinării plicticoase de ceasornic. Jilţul pe roţi avea propriile asocieri de amintiri şi visare, fără îndoială, ca orice loc unde se statorniceşte o făptură umană: imagini de străzi desfundate şi case modificate, aşa cum fuseseră pe vremea când cea care ocupa jilţul le putuse vedea; imagini de oameni aşa cum şi aceştia arătau odinioară, cu unele concesii mărunte ori fără să ţină deloc seamă de scurgerea timpului, din clipa când le privise ultima oară. Ce numeroase trebuie să fi fost aceste imagini în îndelungata perindare a zilelor sumbre! Să opreşti ceasornicul existenţei

harnice la ora când te trezeşti sechestrat în inactivitate, să presupui că omenirea a fost condamnată la imobilitate pentru că tu însuţi te vezi năpăstuit în nemişcare, să fii incapabil de a aprecia diferitele schimbări exterioare altfel decât în raport cu existenţa noastră uniformă şi meschină — iată slăbiciunea multor invalizi şi meteahna mintală a aproape tuturor pustnicilor.

Ce scene şi ce actori putea trece în revistă această femeie posomorită, zăcând anotimp după anotimp numai în odaia ei, doar ea singură ştia. Poate domnul Flintwinch, cu prezenţa-i diformă, zi de zi, având o influenţă dinafară, ca un fel de forţă mecanică, ar fi izbutit să-i stoarcă taina, dacă ea opunea mai puţină rezistenţă, dar era prea puternică faţă de el. Cât despre jupâneasa Affery, aceasta avea destulă treabă, ba să stea cu ochii pe domnul şi stăpânul ei şi pe stăpâna infirmă cu o expresie de nedumerire mută, ba să umble prin casă după căderea întunericului cu şorţul peste cap, totdeauna ciulind urechile la zgomote ciudate şi câteodată să le şi audă, fără să fi ieşit cândva din starea ei de som- nambulism bântuit de strigoi şi vise.

Afacerile se ţineau lanţ, după cum băgase de seamă jupâneasa Affery, căci bărbatu-său nu-şi mai vedea capul de atâta lucru în birouaşul lui, unde se perindau mai mulţi oameni decât obişnuiau să-şi facă apariţia în ultimii ani. Nici nu-i de mirare, deoarece casa de multă vreme era aproape pustie; ce-i drept, el primea scrisori, vizite, ţinea contabilitate şi coresponda. Mai mult decât atât, mergea şi pe la alte birouri, la antrepozite şi docuri, la vamă, la cafeneaua Garraway[48] şi la cafe-
Neaua Jerusalem ', la Bursă, în aşa fel că mai tot timpul era într-un adevărat du-te-vino. Uneori seara, când doamna Clennam nu ţinea neapărat să stea cu dânsa, se întâmpla să se ducă la vreo cârciumă din preajmă, să mai afle din jurnalele de seară noutăţi marinăreşti, ultimul curs al Bursei şi să mai schimbe o vorbă de politeţe cu căpitani de pe navele comerciale, care frecventau localul. Zilnic, la un moment dat, doamna Clennam împreună cu el aveau convorbiri de afaceri; lui Affery i se părea, furişându-se peste tot ca să tragă cu urechea şi să stea la pândă, că cei doi mintoşi făceau bani, nu glumă. I

Starea de toropeală în care căzuse jumătatea domnului Flintwinch se manifestă în ultima vreme atât de vizibil în căutătura şi în acţiunile sale, încât celor doi mintoşi, care totdeauna o consideraseră săracă rău cu duhul, acum li se părea că începuse să ia câmpii. Fie din cauză că avea o înfăţişare mai prejos de profesiunea comercială, ori poate deoarece i se năzărise că faptul de a fi luat-o de nevastă nu cumva să stârnească suspiciuni în mintea clienţilor punându-i la îndoială judecăţile, domnul Flintwinch îi porunci să nu mai facă nici o aluzie la legătura lor matrimonială şi să nu-1 mai strige Jeremiah în afara trioului familial. Fiindcă ea mereu uita acest avertisment, asta îi sporea temerile, căci domnul Flintwinch obişnuia s-o pedepsească pentru greşelile ei, nă- pustindu-se asupra-i pe scară şi zgâlţâind-o, astfel încât era nervoasă, neştiind exact când avea s-o mai prindă în cursă următoarea dată.

Într-o zi, Mica Dorrit terminase lucrul îndelungat în odaia doamnei Clennam şi strângea petecele şi scamele înainte de a pleca spre casă. Domnul Pancks, căruia Af- fery tocmai îi dăduse drumul înăuntru, o întreba pe doamna Clennam de sănătate, adăugind că „aflându-se prin partea locului[4]' se abătuse pe aici, „să se intereseze de dumneaei “în numele proprietarului său. Doamna Clennam se uită foarte încruntată la el.

— Domnul Casby. Ştie, rosti ea, că la mine nu mai poate fi vorba de vreo schimbare. Schimbarea pe care o aştept eu este marea schimbare.

— Într-adevăr, doamnă? Replică Pancks, rătăcind cu privirea către figura micuţei cusătorese, care, în genunchi, culegea aţele şi capetele de pânză de pe covor. Arătaţi bine, doamnă.

— îndur şi eu ce mi-e dat să îndur, zise ea. Fă şi dumneata ce trebuie să faci.

— Mulţumesc, doamnă, spuse domnul Pancks, asta mă străduiesc şi eu.

— Te afli deseori prin partea locului, nu-i aşa? Întrebă doamna Clennam.

— Păi, da, doamnă, mărturisi Pancks, cam aşa se-n- tâmpla în ultima vreme; de câtva timp încoace, tot pe-aici îmi fac veleatul, ba cu una, ba cu alta.

—* Roagă-1 pe domnul Casby şi pe fiica lui să nu-şi mai bată capul cu mine, trimiţându-te aici pe dumneata. Când vor să mă vadă, ei ştiu foarte bine că sunt aici, gata totdeauna să-i primesc. Nu-i nevoie să se mai deranjeze să te. Trimită. Iar dumneata râu te mai osteni să vii.

— Nu-i nici un fel de osteneală, doamnă, spuse domnul Pancks. Dumneavoastră într-adevăr arătaţi neobişnuit de bine, doamnă.

— Mulţumesc, bună seara.

Modul de a se descotorosi de el, degetul îndreptat spre uşă era aşa de categoric, de direct, încât domnul Pancks nu avu cum să mai prelungească vizita. El îşi zbârli părul, cu aerul cel mai vesel, aruncă încă o privire spre micuţa făptură şi dădu să iasă cu toată forţa [1]aburilor.

— Bună seara, doamnă; nu coborâţi, doamnă Affery, cunosc drumul până la uşă!

Doamna Clennam, cu bărbia sprijinită în mină, îl urmări atentă din ochi, plină de o sumbră neîncredere; şi Affery rămase nemişcată în picioare, cu privirea pironită asupra ei, vrăjită parcă.

Încet şi dusă pe gânduri, doamna Clennam îşi întoarse ochii de la uşa pe unde Pancks ieşise către Mica Dorrit, care se ridica de jos. Apăsându-şi şi mai mult

---

48 Cea mai veche cafenea din centrul Londrei — situată pe Change AHey — loc de întîlnire pentru oameni de afaceri ; mai tîrziu a slujit drept salon de licitaţii (pentru proprietăţi funciare etc.). Iniţial, fusese vestită pentru ceaiul de calitate superioară, iar în ultimii ani ai existenţei i se dusese vestea pentru vinul de Xeres şi sandvişurile deosebit de gustoase. Cafeneaua a fost demolată în 1874.

Bărbia în itfmă, bolnavă se uită ţintă la Mica Dorrit, cu nişte ochi iscoditori şi posaci, până ce îi atrase luarea- aminte. Mica Dorrit roşi sub această căutătură şi privi în jos. Doamna Clennam n-o slăbi din ochi, tăcută.

— Mica Dorrit, spuse ea, când în sfârşit destrămă liniştea, ce ştii despre omul ăsta?

'— Nu ştiu nimic despre el, doamnă, doar că-1 văd mereu pe unde mă duc şi că mi-a vorbit.

• — Ce ţi-a spus?

— N-am înţeles ce mi-a spus, e aşa de ciudat. Nimic rnsă aspru sau neplăcut.

— De ce vine aici să te vadă?

— Nu ştiu, doamnă, răspuns; e Mica Dorrit, cât se [k]poate de sinceră.

— Ştii că vine aici să te vadă pe dumneata?

— Mi-am închipuit şi eu, rosti Mica Dorrit. Dar nu înţeleg de ce ar veni aici sau în altă parte, doamnă, pentru acest lucru.

Doamna Clennam lăsă ochii în jos, cu chipul ei ferm şi impasibil, absorbită de un anumit subiect ce o preocupa, că adineauri, de persoana pe care parcă o şi uitase. Tăcură câteva minute până să se smulgă din această meditare şi să-şi reia atitudinea ei aspră.

Între timp, Mica Dorrit aştepta momentul să plece, dar nu îndrăznea să se mişte, de teamă să n-o deranjeze pe doamna Clennam. În fine, se încumetă să părăsească locul unde rămăsese în picioare de când se ridicase şi să vină aproape, ocolind jilţul pe rotiţe. Se opri deoparte şi-i spuse:

— Noapte bună, doamnă.

Doamna Clennam întinse mâna şi o aşeză pe braţul fetei. Mica Dorrit, nedumerită de acest gest, începu să tremure. Poate că-i veni în minte, pentru o clipă, povestea prinţesei.

—< Spune-mi,. Mica Dorrit, întrebă doamna Clennam, ai mulţi prieteni acum?

—• Foarte puţini, doamnă. În afară de dumneavoastră, doar pe domnişoara Flora şi... încă cineva.

— Adică, rosti doamna Clennam făcând semn spre uşă, omul acela?

• — Aa, nu, doamnă!

■— Atunci, vreun prieten de al lui, poate?

— Nu, doamnă. Mica Dorrit clătină din cap cu seriozitate. Aa, nu! Nimeni care să-i semene ori să aibă ceva comun cu el.

— Bine! Exclamă doamna Clennam, zâmbind aproape. Nu-i treaba mea. Te-ntreb pentru că mă interesez de dumneata şi deoarece cred că ţi-am fost prietenă când n-aveai pe nimeni care să-ţi dea o mina de ajutor. Aşa e?

— Da, doamnă, e adevărat. Am venit deseori aici atunci când fără dumneavoastră şi fără muncă pe care mi-aţi dat s-o fac noi n-am fi avut nici de unele.

— Noi? Repetă doamna Clennam, uitându-se la ceasul care odată aparţinuse răposatului său soţ, aflat acum totdeauna pe masa ei. Dar sunteţi mai mulţi?

— Doar tată şi cu mine, acum. Vreau să spun că nu am decât pe tata şi pe mine de întreţinut în mod regulat cu ce câştig eu.

— Ai avut de suferit multe lipsuri, dumneata şi tatăl dumitale şi cine mai este? Întrebă doamna Clennam, vorbind domol şi întorcând ceasul pe toate feţele, furată de gânduri.

—- Uneori am dus-o destul de greu, zise Mica Dorrit, cu glasul ei blând, sfioasă şi fără să se plângă, dar nu mai greu, cred... decât mulţi alţii.

— Asta-i foarte bine spus! Replică iute doamna Clennam. Foarte adevărat! Eşti o fată bună şi serioasă... Şi recunoscătoare, de asemenea, dacă nu cumva greşesc.

— E şi natural. N-am nici un merit în asta, zise Mica Dorrit.

Doamna Clennam, cu o duioşie, despre care visătoarea Affery nici n-ar fi visat că e în stare, trase spre ea faţa micuţei cusătorese şi o sărută pe frunte.

— Acum du-te, Mica Dorrit, spuse ea, altfel o să fie prea târziu, sărmană copilă!

Din toate visele pe care jupâneasa Affery le-a acumulat de când începuse să se dedea acestei ocupaţii, niciodată nu visase ceva mai uimitor. I se făcea rău la gândul că altă dată are să-l găsească şi pe celălalt mintos săru- tînd-o pe Mica Dorrit; şi apoi nu cumva cei doi mintoşi s-or arunca unul în braţele celuilalt, vărsând lacrimi de înduioşare pentru întreaga omenire! Ideea asta pur şi simplu o năucea, când o conduse pe fată cu pas uşor până în josul scărilor, ca să fie sigură că uşa de ia intrare era bine închisă. Deschizând-o, ca s-o lase pe Mica Dorrit să iasă, dădu cu ochii de domnul Pancks, care, în ioc să-şi vadă de drum, aşa cum logic ar fi fost de aşteptat, către un colţişor mai puţin fantastic şi printre fenomene mai fireşti, umbla de colo-colo prin curtea dinaintea casei.

În clipa când o văzu pe Mica Dorrit, trecu iute pe lângă ea şi, ducând un deget la nas, spuse (după cum jupâneasa Affery auzi desluşit):

— Pancks ţiganul, care ghiceşte viitorul, şi plecă.

— Doamne, apără-ne! Strigă jupâneasa Affery. Acu a mai apărut şi un ţigan care ghiceşte viitoru! Ce-o mai veni după asta?!

Rămase pironită locului cu uşa deschisă, neştiind ce să mai creadă de această enigmă.

Era o seară ploioasă cu fulgere şi tunete. Norii zburau iute pe cer şi vântul bătea în rafale, bălăbănind nişte obloane din vecinătate, care se desprinseseră, învârtea giruetele şi apărătoarele de la hogeaguri, ruginite, dând năvală roată prin cimitirul îngust din vecinătate, de parcă şi-ar fi pus în gând să-i sufle afară din morminte pe cetăţenii ajunşi în lumea celor drepţi. Tunete înfundate, răbufnind odată din toate colţurile cerului, ca un mormăit, păreau să ameninţe

cu răzbunarea împotriva acestei încercări de profanare, bolborosind:, Lasă-i în pace! La- să-i în pace! “

Jupâneasa Affery, a cărei frică de trăsnete şi fulgere putea fi comparată doar cu groază de casă bântuită de strigoi, unde totdeauna domnea un întuneric prematur şi nefiresc, stătea nehotărâtă: să meargă înăuntru sau nu, când uşa rezolvă chestiunea închizându-se din pricina unei rafale violente de vânt şi lăsând-o pe dinafară. „Acum ce mă fac? Ce mă fac? “strigă jupâneasa Affery, frîngîn- du-şi mâinile, în ultimul ei vis neplăcut. „Când mă gândesc că ea e singură înăuntru şi nu poate coborî s-o deschidă, aşa cum nici morţii din cimitir nu pot. “

În această dilemă, jupâneasa Affery, cu şorţul peste cap, pavăză împotriva ploii, alergă plângând de colo-colo, prin curtea pavată, singuratică, de mai multe ori. Ar fi greu de spus pentru ce i-a venit atunci ideea să se aplece şi să privească pe gaura cheii, de parcă putea deschide uşa cu ochiul; dar era exact ceea ce face majoritatea oamenilor într-o situaţie asemănătoare, şi asta făcu şi ea.

Din această postură sări deodată ca arsă, cu un ţipăt pe jumătate înăbuşit, simţind o greutate pe umăr. Era atingerea unei mii ni; a unei mâini de bărbat.

Bărbatul era înveşmântat în haine de călătorie; purta un soi de beretă îmblănită şi pelerină largă. Părea a fi străin. Avea o chică mare de păr şi mustaţă neagră ca pana corbului — cu excepţia capetelor zbârlite, unde se zărea o nuanţă roşietică — şi un nas mare, coroiat. Râdea de sperietură şi de ţipătul jupânesei Affery; şi când râdea, mustaţa i se duse în sus spre nas, iar nasul i se lăsă în jos peste mustaţă.

— Ce s-a-ntâmplat? Întrebă el într-o engleză bună. De ce v-aţi speriat?

— De dumneavoastră! Exclamă Affery, într-un Suflet. *J*

— De mine, doamnă?

— Şi de seara asta cumplită, şi... şi de tot restul, spuse Affery. Şi unde mai pui! Vântul ăsta a trântit uşa şi nu mai pot intră-n casă.

— Ha, ha! Exclamă străinul, cu răceală. Aşa va să zică! Aţi auzit pe-aici de cineva care se numeşte Clennam?

— Doamne sfinte, păi cred şi eu c-am auzit, strigă Affery; exasperată de întrebare, îşi frângea din nou mâinile.

. —* Cam pe unde stă?

• —• Undfc!? Strigă Affery, şi se avânta într-o nouă inspectare a broaştei. Unde decât în casa asta? Şi ea-i singură-singurică în odaia ei, şi nu-şi poate mişca mădularele, şi nu-mi poate sări în ajutor, şi ălălant mintos a plecat, Doamne, iartă-mă! Adăugă Affery, purtată într-un joc îndrăcit de aceste gânduri adunate. Zău dacă n-o să-mi ies din minţi!

Mai preocupat acum de chestiunea care-1 interesa anume, străinul făcu vreo câţiva paşi înapoi ca să vadă casa mai bine şi îndată se opri cu privirea asupra ferestrei lungi şi înguste a odăiţei de lângă uşa din vestibul.

— Şi unde se află doamna care nu-şi poate mişca mădularele? Întrebă el, cu acel zâmbet ciudat care pe jupâneasa Affery o hipnotiza parcă.

— Colo sus! Arătă Affery. La ferestrele alea două.

— Hah! Sunt destul de-nalt, dar nu văd cum aş putea avea onoarea să mă prezint în camera aceea fără o scară. Ei, şi acum, doamnă, spuneţi-mi, sincer... sinceritatea este una din trăsăturile mele de caracter... să vă deschid uşa?

— Da, Cerul să vă binecuvânteze, dragă domle! Deschideţi-o numaidecât! Exclamă Affery. Că s-ar putea să mă strige taman în clipa asta, cri să-şi dea foc şi să ardă de vie, sau câte şi mai câte i s-ar putea întâmpla, şi eu îmi pierd minţile numai când mă gândesc la asta!

— O clipă, dragă doamnă, exclamă, încercând să o facă să-şi stăpânească neliniştea ridicând o mână albă şi netedă. Ora afacerilor a trecut, cred, pe ziua de azi?

— Da, da, da, de mult încă!

— Atunci lăsaţi-mă să vă fac o propunere onestă. Onestitatea este o trăsătură a caracterului meu. Eu tocmai am debarcat din pachebot, după cum vedeţi. Îi arătă pelerina udă leoarcă şi cizmele îmbibate de apă; ea observase dinainte că părul îi era în dezordine; era livid la faţă, ca după o călătorie furtunoasă, şi atât de înfrigurat, încât îi clănţăneau dinţii în gură, fără să vrea. Tocmai am debarcat din pachebot, doamnă, a întârziat din cauza vremii... afurisită vreme! De aceea, o afacere urgentă... urgentă că-i vorba de bani... pe care trebuia s-o tratez în orele cuvenite, rămâne încă s-o discut acum. Deci, dacă aţi vrea să aduceţi o persoană care să aibă calitatea de a trata cu mine, în schimbul -serviciului pe care vi-1 fac deschizându-vă uşa, am să deschid uşa, Dacă nu veţi fi de acord cu propunerea mea, atunci eu...

Şi cu acelaşi zâmbet ca mai înainte, schiţă gestul semnificativ de a-şi lua tălpăşiţa.

Jupâneasa Affery, nespus de bucuroasă să treacă la efectuarea compromisului propus, se grăbi să cadă la învoială. Străinul o rugă numaidecât să aibă bunăvoinţa de a-i ţine pelerina, zbură într-un suflet la gemuleţul îngust, făcu un salt pe pervaz, se ajută de cărămizi să se caţăre în sus, şi într-o clipă ajunse cu mâna la tocul ferestrei glisante, pe care o ridică apoi. Avea nişte ochi siniştri când sări în birou şi se întoarse spre Affery, încât ea se gândi, înmărmurită de frică, dacă s-ar duce întins sus s-o ucidă pe infirmă, ce ar fi putut face să-l împiedice?

Din fericire nu avu intenţia asta, căci, după o clipă, apăru iarăşi, însă în pragul uşii.

— Şi acum, doamnă dragă, spuse, luându-şi îndărăt pelerina pe care şi-o aruncă peste umeri, dacă aţi avea bunătatea să... ce naiba mai e şi asta!?

Se auzea un zgomot cât se poate de straniu, destul de aproape, evident, după tăria deosebită cu care se transmitea prin aer, şi totuşi înfundat, parcă venea de departe. Un tremur, o i-ostogolire şi căderea unui obiect uşor şi uscat totodată.

— Ce naiba o fi?

— Nu ştiu ce e, da eu una 1-aud mereu, mereu, măr-» turisi Affery, care îl apucase pe străin de braţ.

Tresărind, chiar şi în toiul spaimei pricinuite **da** acest vis, ea se gândi că străinul nu era pesemne prea curajos, deoarece buzele lui tremurătoare i se făcuseră albe ca varul.

— Bah! Nu-i nimic! Şi-acum, dragă doamnă, vojv beai de cineva mintos. Vrei să fii aşa de bună să mă pui faţă-n faţă cu acest geniu?

Ţinea mâna pe uşa deschisă, ca şi cum era gata să lase jupâneasa iarăşi pe dinafară dacă s-ar fi opus.

—. Atunci, să nu pomeniţi nimic despre uşă şi **de** mine, zise Affery în şoaptă.

— Nici o vorbă.

— Să nu vă mişcaţi de-aici, şi să nu răspundeţi dacă strigă dânsa, până dau eu o fugă la colţ.

— Madame, rămân aici că' o statuie.

Affery se temea grozav să nu urce pe furiş scara de îndată ce se va întoarce cu spatele, încât se îndepărtă în goană şi apoi făcu drumul îndărăt să se uite la el pe furiş. Văzând că stă tot în prag, mai mult afară decât înăuntru, ca şi cum nu-i plăcea prea mult întunericul şi nici nu ţinea neapărat să—j cerceteze tainele, ea o zbughi în strada următoare, unde trimise vorbă în cârciumă domnului Flintwinch, care ieşi neîntârziat.

Cei doi întorcându-se împreună — doamna înainte, iar domnul Flintwinch venind iute în urma ei, însufleţit de speranţa că o s-o poată zgâlţâi până să intre în casă — dau cu ochii de străin stând în acelaşi loc, pe întuneric, şi aud vocea tunătoare a doamnei Clennam, strigând din odaia sa:

— Cine este? Ce este? De ce nu-mi răspunde nimeni? Cine *este* acolo, jos?

Capitolul XXX

CUVÂNTUL UNUI GENTLEMAN

ClND domnul şi doamna Flintwinch soseau gâfâind la uşa vechii case, în amurg, Jeremiah o secundă după Affery, străinul tresări şi se dădu înapoi.

— Să mor! Exclamă el. Păi cum de-ai ajuns aici? [49]■ Domnul Flintwinch, căruia îi erau adresate aceste cuvinte, nu se arătă mai puţin surprins decât străinul. 11 privea cu o nedumerire mută, apoi se uită peste umăr, că nu cumva să mai fi fost cineva îndărătul acestuia pe care să nu-1 fi observat; reveni cu privirile asupra străinului, fără o vorbă, nefiind în stare să priceapă ce însemnau

Ţ toate astea. Se întoarse spre nevastă-sa, aşteptând o ex- I plicaţie; cum nu primi nici una, se năpusti asupră-i şi 1 o zgâlţâi cu atâta vioiciune, încât boneta de pe capul fe- *f'* meii zbură cât colo, în care timp mormăia morocănos i printre dinţi, în zeflemea:

— Affery, femeie, iar trebuie să-ţi capeţi porţia, fe- I meie! Iar îmi joci festă! Ai început din nou să visezi, I' jupîneaso! Ce mai e şi asta? Cine-i dânsul? Ce-nseamnă ţ toate astea? Vorbeşte, ori de nu, te sugrum. Alege una {din două, n-ai încotro!

Presupunând că jupâneasa Affery în clipele acelea; avea puterea de a alege, ar fi preferat desigur s-o strângă Ide gât; căci nici nu crâcni la acest imbold, ci, cu capul gol, smucit straşnic înapoi şi înainte, îndura pedeapsa resemnată.

|v Străinul, totuşi, luă galant boneta de jos şi interveni:

— Dacă-mi daţi voie, spuse el, punând mâna pe umă- f rul lui Jeremiah, care se opri, dând drumul victimei.

Mulţumesc. Scuzaţi-mă. Soţ şi soţie, ştiu, din felul în fecare glumiţi. Ha-ha! Totdeauna e plăcut să vezi asemenea; relaţii întreţinute cu atâta haz. Ascultaţi! Îmi permit să v-amintesc, cineva sus, în întuneric, pare grozav de cu- | rios să afle ce se întâmplă aici!

Aluzia la vocea doamnei Clennam îi atrase atenţia domnului Flintwinch că n-ar strica să se ducă în vestibul \şi să strige:

— Totu-i în ordine, sunt aici, vine Affery sus cu lu-' mină. Apoi îi spuse nevestei lui, care-şi punea boneta pe

1 cap: Hai, şterge-o de aici, du-te sus! Pe urmă se în- I toarse spre străin şi-l întrebă: Ei, şi-acum, domnule, cum vă pot fi de folos?

— Mă tem, zise străinul, că va trebui să te necăjesc s-aprinzi o lumânare.

— Adevărat, încuviinţă Jeremiah. Chiar asta o să şi fac. Vă rog să staţi pe loc până aduc lumânarea.

Oaspetele se afla în picioare, la uşă, dar pătrunse pu-' ţin în întunericul casei când domnul Flintwinch plecă şi îl urmări din ochi până dispăru în odăiţa unde orbecăia după o cutie de chibrituri. Când o găsi, erau chibriturile umede, adică bune de nimic; scăpără rând pe rând câteva beţe, doar cât să împrăştie o lumină palidă pe chipul lui, bâjbâind întruna, şi să-şi picure pe mâini pete mici de flăcăruie galbenă, nu de ajuns însă ca să aprindă o lumânare. Străinul, profitând de aceste fulgere intermitente care-i luminau obrazul, îl privi atent, iscoditor. Jeremiah, când în sfârşit izbuti să aprindă lumânarea, ştia că celălalt nu-1 slăbise din ochi, văzând ultimele umbre ale curiozităţii lui scrutătoare cum i se şterg de pe faţă. ca să facă loc unui zâmbet în doi peri, trăsătura esenţială a expresiei sale.

---

49 Recunoaşterea lui Flintwinch de către străin va fi cxplicată de autor spre sfîrşitul acestei căr[i.

— Fiţi atât de bun, spuse Jeremiah, închizând uşa de la intrare şi examinând de aproape, la rându-i, fizionomia surâzătoare a oaspetelui, şi poftiţi în biroul meu... Totul e-n ordine, vă spun eu! Se întrerupse ca să răspundă iritat vocii care se auzea de sus, încă nemulţumită, deşi Affery se afla acolo şi vorbea pe un ton convingător. Nu v-am spus că totul e-n ordine? Ferească Dumnezeu de femeia asta, parcă n-ar avea deloc min- te-n cap!

—• îi e teamă, îşi dădu cu părerea străinul.

—[1] Teamă? Se miră domnul Flintwinch, întorcându-se ca să-i răspundă, în timp ce înainta cu lumânarea. Are mai mult curaj că nouăzeci de oameni dintr-o sută, domnule, vă spun eu!

— Deşi infirmă?

— De mulţi ani e infirmă doamna Clennam. Singura persoană cu numele ăsta care a mai rămas acum în casă. Asociata mea.

După ce mai spuse câteva cuvinte de scuze când traversă vestibulul, explicând că nu aveau obiceiul de a mai primi pe cineva seara, la o oră atât de târzie, domnul Flintwinch îl conduse în biroul lui, care părea a fi al unui om destul de ocupat. Aici el aşeză luminarea pe pupitru şi. Spuse străinului, cu o îngrozitoare schimonositură:

— La dispoziţia dumneavoastră.

— Numele meu este Blandois.

-— Blandois. Nu l-am mai auzit, zise Jeremiah..

— Mi-am închipuit, reluă celălalt, că ai fost înştiinţat
Din Paris...

— N-am primit nici o ştire de la Paris despre cineva cu numele de Blandois, îl asigură Jeremiah.

— Nu?

— Nu!

Jeremiah îşi păstra poziţia lui favorită. Surâzătorul domn Blandois îşi desfăcu pelerina pentru a duce mâna către un buzunar de la piept, se opri o clipă — cu o geană de râs în ochii lui scânteietori, pe care domnul Flintwinch îi găsea prea apropiaţi unul de altul — ca să spună:

— Semeni foarte mult cu unul dintre prietenii mei! Nu chiar atât cât credeam la început, când te-am luat drept el pe întuneric... ar trebui să-mi cer scuze pentru asta. Dă-mi voie să fac acest lucru. Totdeauna sunt gata
I să-mi recunosc greşelile, şi, sper, sinceritatea e o tră- satură a caracterului meu... totuşi, asemănarea e nemai- pomenită!

—[1] Serios? Zise Jeremiah, în nemernicia lui. Dar fcn-am primit de nicăieri vreo scrisoare cu instrucţiuni I despre cineva cu numele Blandois.

I — întocmai, zise necunoscutul.

—- *întocmai,* repetă Jeremiah.

Domnul Blandois, câtuşi de puţin descumpănit de | această omisiune din partea corespondenţilor firmei I Clennam & Comp., scoase un carneţel din buzunarul de | ia piept, alese de acolo o scrisoare, pe care o înmână dom-i nului Flintwinch.

— Cunoşti, fără îndoială, scrisul ăsta. Poate că scri- i'soarea vorbeşte de la sine şi nu mai e nevoie de alte instrucţiuni. Eşti un judecător mult mai competent ca mine ’ în asemenea afaceri. Din păcate, eu nu sunt atât un om j; de afaceri, cât ceea ce lumea numeşte — în mod arbi-.

Trar — un gentleman.

Domnul Flintwinch luă scrisoarea, care era datată la Paris, şi o citi:

Avem onoarea să vă prezentăm, din partea unui corespondent extrem de respectabil al firmei noastre, pe *j* domnul Blandois din acest oraş etc. Toate înlesnirile {carc-i vor fi necesare, şi toată atenţia ce i-o veţi putea acorda etc. Trebuie să adăugăm, de asemenea, că dacă vreţi, onoraţi bonurile domnului Blandois plătibile la vedere, până la suma de cincizeci de lire sterline (50 lire sterline) etc.

-—• Foarte bine, domnule, spuse domnul Flintwinch. Luaţi loc pe scaun. În măsura în care avem posibilitatea... noi suntem o casă veche, discretă şi sigură, domnule... vom fi fericiţi să vă fim de folos. Bag de seamă, după data scrisorii, că n-am fi putut primi înştiinţarea. Probabil aţi întârziat venind cu pachebotul-poştă care aduce scrisorile cu instrucţiuni.

— Că am venit cu pachebotul în întârziere, domnule, replică domnul Blandois trecându-şi mâna albă peste nasul mare şi coroiat, ştiu pe pielea mea, am plătit cu capul şi stomacul, pe o vreme cumplită, insuportabilă, care m-a chinuit rău de tot. Dumneata mă vezi în halul în care am coborât de pe pachebot acum o jumătate de oră. Trebuia să fi ajuns "aici cu câteva ceasuri în urmă, şi atunci nu mai era nevoie să-mi cer scuze... Dă-mi voie să-mi cer scuze... că m-am prezentat la o oră atât de nepotrivită şi s-o sperii... dur de fapt îmi aduc aminte că ai spus că nu se sperie; dă-mi voie să-mi cer din nou scuze... mă gândeam la respectabila doamnă Clennam de sus, din odaia ei de bolnavă.

Umflat în pene, cu aerul lui autoritar şi condescendent, el îşi atinsese ţinta, căci domnul Flintwinch şi începuse să-l considere drept un gentleman de mâna întâi. Dar, fireşte, nu era un motiv să fie mai maleabil cu el din pricina asta. Îşi frecă bărbia şi întrebă ce putea face pentru domnul Blandois în seara aceea, orele de afaceri fiind depăşite.

— Asta-i bună! Exclamă gentlemanul, ridicând din umeri, aşa cum era acoperit cu pelerină. Trebuie să mă schimb, să mănânc şi să beau, şi să mă instalez undeva. Te rog, fii bun şi dă-mi un sfat, nu cunosc pe nimeni, n-are absolut nici o importanţă unde şi cât costă, pină mâine. Cu cât mai aproape, cu atât mai bine. Alături, dacă se poate.

— Pentru un gentleman cu tabieturile dumneavoastră, începu domnul Flintwinch, nu există nici un hotel în imediata apropiere. Dar domnul Blandois îl întrerupse.

— Lasă tabieturile mele, dragă domnule, spuse, pocnind din degete. Un cetăţean al lumii n-are tabieturi.

Că sunt un gentleman în felul meu simplu, sfinte Doamne, nu tăgăduiesc. Dar n-am tabieturi rigide, stîn- jenitoare. Tot ce doresc eu în seara asta este o cameră curată, o cină caldă şi o sticlă de vin care să nu fie absolut otrăvitor. Am nevoie de toate astea, însă, fără a-mi bate capul să fac un pas în plus.

— Există, spuse domnul Flintwinch, mai atent ca de obicei, când întâlni, o clipă, ochii scânteietori, în neas- tîmpăr, ai domnului Blandois, există foarte aproape de aici o cafenea cu birt, care v-aş putea-o recomanda, deocamdată, dar nu-i deloc elegant acolo.

—- Nu-mi mai trebuie eleganţă! Exclamă Blandois, fluturând din mină. Fă-mi onoarea şi arată-mi unde e şi, dacă nu te necăjesc prea mult, prezintă-mă celor

• de-acolo, şi-ţi voi rămâne nespus de îndatorat.

£ După care, domnul Flintwinch îşi luă pălăria şi lu- ⁱmină drumul domnului Blandois, trecând din nou prin; vestibul. Când puse luminarea pe o consolă, din faţa pa- neluiuî vechi şi întunecat, care slujea aproape drept stîn- vgător, îi veni în minte să urce şi să-i spună infirmei că nu va lipsi nici cinci minute.

I -— Dacă nu te superi, îl rugă oaspetele, după ce îi împărtăşise intenţia, dă-i cartea mea de vizită. Fă-mi plăcerea şx adaugă c-aş fi fericit să pot trece pe la doamna Clennam pentru a-i prezenta personal omagiile şi să-i cer scuze că am tulburat cât de cât liniştea acestei locuinţe, ! >' dacă n-ar avea nimic împotrivă să suporte pentru câteva ⁱminute prezenţa unui străin, asta după ce-mi voi schimba hainele ude şi mă voi fi întremat puţin cu ceva mâncare şi băutură.

Jeremiah făcu totul în grabă şi la întoarcere îi spuse:

— I Ar fi bucuroasă să vă vadă, domnule, dar ştiind că odaia ei de bolnavă n-are nimic îmbietor, mi-a atras atenţia să vă transmit că nu v-ar lua în nume de rău, în caz că v-aţi răzgândi cumva.

— Să mă răzgândesc, replică Blandois, galant, ar însemna lipsă de respect faţă de o doamnă; lipsă de respect faţă de o doamnă ar fi un gest necavaleresc adresat sexului frumos, iar cavalerismul pentru sexul frumos este una din trăsăturile mele de caractcr.

Dând aceste explicaţii, îşi aruncă peste umăr pulpana pelerinei sale târâta prin noroi şi-l însoţi pe domnul Flintwinch până la birt, după ce, în stradă, luase un hamal care-1 aştepta în faţa porţii cu geamantanul.

Hanul avea un aer familial, şi condescendenţa domnului Blandois nu mai cunoştea margini. Părea să umple până la refuz micul bar unde îl întâmpină hangiţa, o femeie rămasă văduvă, şi cele două fiice ale ei. Condescendenţa lui era mult prea mare ca să încapă în săliţa îngustă lambrisată, cu -o masă de b*agatelle* [50]înăuntru, propusă iniţial pentru primire; năvăli pur şi simplu în salonaşul particular al familiei, care în cele din urmă i-a fost cedat.

Aici, schimbat în haine curate şi lenjerie parfumată, părul pieptănat lins, cu câte un inel la fiecare deget arătător şi împodobit cu un lanţ masiv de ceas, pus la vedere, domnul Blandois, aşteptând cina, lungit pe o banchetă de lângă fereastră, cu genunchii îndoiţi, semăna — în ciuda deosebirii în montura juvaerului — izbitor, cumplit de bine, cu un anumit Monsieur Rigaud, care cândva aştepta atât de îndelung gustarea de dimineaţa, întins pe lespedea de piatră din dreptul unei ferestre cu gratii, dintr-o celulă a infamei închisori marsilieze.

Şi lăcomia lui la masă era deopotrivă cu lăcomia lui Monsieur Rigaud la gustarea de dimineaţă. Aviditatea eu care adună lângă el tot ce era de mâncat, devorând cu ochii în vreme ce devora altceva cu fălcile, părea absolut aceeaşi. Deplina nepăsare faţă de ceilalţi oameni se trăda în felul lui de a arunca în stânga şi în dreapta micile accesorii feminine de mobilier, calcând cu cizma pernele ea să se odihnească mai bine şi boţind cuverturile delicate sub trupul lui greoi şi capul mare şi întunecat — acestea dezvăluiau, în fond, aceeaşi brutalitate egoistă. Mâinile cu mişcări suple, manevrând atât de harnic farfuriile, aveau afurisita sprinteneală de odinioară a miinMor care se agăţau de gratii. Şi când nu mai putu minte şi se perni să-şi sugă degetele delicate unul după altul şi să şi le şteargă de faţa de masă, nu mai lipseau decât frunzele de viţă în locul şerveţelelor pentru a desăvârşi tabloul.

Asupra acestui om, cu mustaţa lui care se zbârlea în sus şi nasul care i se lăsa în jos ori de câte ori zâmbea sinistru, ai cărui ochi fără profunzime, vopsiţi parcă la fel cu părul, îşi pierduseră însuşirea de a reflecta lumina prin cine ştie ce procedeu tot atât de artificial, Natura, veşnic adevărată, care niciodată nu face nimic în zadar, îşi pusese stigmatul: „Atenţie!ᵗ; Nu era vina ei că avertismentul nu slujea la nimic. Nu-i Natura de vină în asemenea cazuri.

Domnul Blandois, după ce termină masa şi îşi şterse degetele, scoase un trabuc din buzunar şi, lungindu-se din nou pe bancheta de lângă fereastră, îl fumă în tihnă, apostrofând din când în când fumul care-i scăpa într-un firicel subţire de pe buzele lui subţiri.

„Blandois, băietele, trebuie să joci festa lumii bune! Haha! Fir-ar să fie, ai început-o straşnic. Dintr-un condei, mare belfer în franceză şi engleză, tocmai omul pe cinste să fie ţinut la sânul familiei. Deştept eşti, haz ai, îndemânatic eşti, mieros ştii să fii, bine arăţi; de fapt, eşti un

---

50 Joc practicat pe o masă (de aproximativ doi metri lungime şi jumătate de metru lăţime) prevăzută cu nouă bile şi un tac. scopul fiind acela de a introduce bilele în tot atîtea găuri existente in capătul semicircular al mesei.

gentleman! Ca gentleman ai să trăieşti, băieţaş, ca gentleman o să dai ortul popii! Trebuie să câştigi, oricând şi oricum. Toată lumea are să-ţi recunoască meritele, Blandois. Trebuie să pui cu botul pe labe lumea bună, care te-a nedreptăţit într-un hal fără de hal, cu nobleţea ta. Să mor! Eşti înzestrat din plin cu nobleţe de 3a natură, Blandois! “

În asemenea murmur îmbietor şi-a fumat acest gentleman trabucul până la capăt şi a golit sticla de vin. După ce le isprăvi pe amândouă, se ridică în capul oaselor, scuturându-se din tot trupul şi cu o ultimă apostrofare, „Sus, Blandois, ingeniosule, fii cu ochii în patru!‘‘ se sculă şi se duse înapoi la casa lui Clennam & Comp.

Îi deschise jupâneasa Affery, care, după instrucţiunile primite de la domnul şi stăpânul ei — aprinsese două luminări în vestibul şi o a treia pe scară —, îl conduse în odaia doamnei Clennam. Acolo, ceaiul era pregătit, împreună cu alte mici aranjamente, făcute de obicei la primirea unui musafir aşteptat. Mărunte, chiar şi în cele mai pretenţioase ocazii, căci niciodată nu însemnau altceva decât să se scoată serviciul de porţelan chinezesc şi să se aştearnă peste pat o cuvertură în culori sobre, mohorâte. În rest, mai era canapeaua aidoma unui sicriu, cu perna ei mare de căpălîi în formă de butuc şi făptura umană în îmbrăcăminte de văduvă, gata parcă de execuţie; focul acoperit până sus cu o crustă de cenuşă umedă, cenuşarul cu încă un morman de spuză, ceainicul şi mirosul de vopsea neagră — totul aşa cum fusese de cincisprezece ani încoace.

Domnul Flintwinch îl prezentă pe gentlemanul recomandat atenţiei lui Clennam & Comp. Doamna Clennam, care avea scrisoarea în faţă, înclină din cap şi îl rugă să ia loc. Se cercetau foarte stăruitor unul pe celălalt. Dintr-o curiozitate firească, pur şi simplu.

— Vă mulţumesc, domnule, că v-aţi gândit la o biată infirmă ca mine. Puţini dintre cei care vin aici după afaceri îşi mai aduc aminte, cât de cât, de o persoană atât de retrasă cum sunt eu. Nici n-ar fi logic să aştepţi să se poarte altfel. Ochii care nu se văd se uită. Dar deoarece sunt recunoscătoare pentru excepţii, nu mă mai plâng de regulă.

Domnul Blandois, cu aerul lui extrem de distins, se temea că a deranjat-o, prezentându-se, din păcate, la o oră atât de nepotrivită; pentru acest lucru el s-a şi scuzat pe lângă domnul... îşi cerea iertare, dar nu avusese onoarea să-i cunoască numele...

— Domnul Flintwinch, care de mulţi ani se află în legătură cu `firma.`

Domnul Blandois îl încredinţa pe domnul Flintwinch că-i era servitorul cel mai umil şi mai devotat, rugîndu-1 să primească asigurarea celei mai profunde consideraţii.

— Deoarece soţul meu a murit, spuse doamna Clennam, iar fiul meu şi-a ales o altă carieră, vechea noastră firmă nu mai are astăzi nici un alt reprezentant în afară de domnul Flintwinch.

— Atunci dumneavoastră ce sunteţi? Întrebă gentlemanul, ursuz. Dumneavoastră aveţi minte cât doi bărbaţi.

— Condiţia de a îi femeie, continuă ea, doar întor- când uşor privirile înspre Jeremiah, mă opreşte de a-mi lua răspunderea în această afacere, chiar dacă aş avea forţa necesară. Iată de ce, domnul Flintwinch împleteşte interesele mele cu ale sale şi conduce firma, care nu mai este ce a fost, dar o parte din vechii noştri prieteni — mai ales semnatarii acestei scrisori — au bunăvoinţa de a-şi mai aduce aminte de noi, iar noi suntem încă în stare de a face serviciul cerut, cu eficacitatea de odinioară. Dar ce vă interesează pe dumneavoastră toate astea! Sunteţi englez, domnule?

— La drept vorbind, doamnă, nu. Nu m-am născut şi nici n-am fost educat în Anglia. De fapt, nu aparţin nici unei ţări, spuse domnul Blandois, întinzând un picior pe care şi-l lovi cu mâna, mă trag din jumătate duzină de ţări.

— Aţi călătorit mult prin lume?

— Mult, e adevărat. Pe Dumnezeul meu, doamnă, am fost ba ici, ba colo, cam peste tot!

— N-aveţi probabil familie. Nu sunteţi căsătorit?

— Doamnă, spuse domnul Blandois, coborând sprîn- cenele cu un aer sinistru, ador sexul frumos, dar nu sunt însurat... încă nu m-am însurat.

Jupâneasa Affery, aflată în picioare lângă el, la masă, turnând ceaiul, se uita la el, din întâmplare, tocmai când rostea aceste cuvinte. Veşnic pradă stării ei de visare, văzu în ochii străinului o expresie care-i atrăgea pe ai ei, atât de puternic încât nu-i mai putea întoarce. Efectul acestei ciudăţenii a fost că rămase cu privirile pironite asupra lui şi cu ceasornicul în mină, extrem de stînjeni- tor nu numai pentru ea, ci bineînţeles şi pentru el; iar prin ei doi, şi pentru doamna Clennam şi domnul Flintwinch. Rămaseră cu toţii, câteva clipe, parcă hipnotizaţi, cu privirile aţintite unul asupra altuia.

— Affery, zise stăpâna sa, care vorbi prima, ce-ai păţit?

— Nu ştiu, se scuză jupâneasa Affery, având mâna stingă liberă, întinsă către oaspete, nu eu, dinsu! Dînsu! Dînsu!

— Ce vrea să spună femeia ăsta cumsecade? Strigă domnul Blandois, alb ca varul la faţă, furios, şi ridieîn- du-se încet, cu o privire scăpărând de mânie, în contrast izbitor cu vorbele lui cumpătate. E posibil să înţelegi creatura ăsta cumsecade?

— *Nu* e posibil, rosti domnul Flintwinch, îndreptîn- du-se iute în direcţia aceea. Habar n-are ce spune. E o idioată, şi-a pierdut minţile. De data asta are s-o încaseze, are s-o încaseze zdravăn! Vino cu mine, femeie, adăugă la urechea ei, haide cu mine, cât timp mai ştii cum te cheamă, până nu te zgâlţâi de ţi-or merge fulgii!

Jupâneasa Affery, dându-şi seama de primejdia în care se afla, lăsă în mina soţului ei ceainicul când acesta îl apucă, îşi puse şorţul peste cap şi dispăru cât ai clipi. Oaspetele îşi recăpătă încet-încet zâmbetul şi se aşeză din nou pe scaun.

— «Vă trebui s-o scuzaţi, domnule Blandois, spuse Jeremiah, turnând el însuşi ceaiul, se pierde şi i se întunecă mintea; asta e cu ea. Serviţi şi zahăr, domnule?

— Mulţumesc, nu iau ceai... Scuzaţi-mă că fac această observaţie, dar ce grozav ceas!

Masa pentru ceai fusese trasă aproape de canapea, cu un mic spaţiu între această şi masa rezervată numai doamnei Clennam. Domnul Blandois, galant ca totdeauna, se ridică să ofere ceaiul gazdei şi tocmai când punea ceaşca în imediata-i apropiere, la îndemână, ceasul plasat ca de obicei dinaintea ei îi atrase atenţia. Doamna Clennam se uită brusc la el.

— îmi permiteţi? Mulţumesc. Frumos ceas, de pe vremuri, spuse, luîndu-1 în mina. Greu de purtat, dar solid şi de bună calitate. Am o slăbiciune pentru tot ce e de bună calitate. În ce mă priveşte, şi eu sunt de bună calitate. Hah! E un ceas bărbătesc, cu două capace, după moda veche. Pot să-l deschid? Mulţumesc. Ia te uită! O yeche garnitură de ceas din mătase brodată în perle! Am mai văzut aşa ceva deseori la ceasurile olandeze şi belgiene. Ce lucruri pline de pitoresc!

— Sunt şi ele de modă veche, spuse doamna Clennam.

■— Foarte adevărat. Dar aceasta nu-i la fel de veche
Că ceasul, nu-i aşa?

— Nu cred.

— Extraordinar, cum complicau totdeauna monojgr mele, remarcă domnul Blandois, ridicând ochu, cu *z*
Betul lui obişnuit pe buze. Aici este „S.N.UV[4]? Ar putea să însemne orice. ,

— Acelea sunt literele.

Domnul Flintwinch, care în tot acest timp rămăsese tăcut, dar atent la convorbire, cu o ceaşcă în mina şi gura deschisă, gata să-şi soarbă ceaiul, începu astfel: umplea bine gura înainte de-a o goli dintr-o înghiţitură, de fiecare dată reflectând până să şi-o umple iarăşi.

— „S.N.U. “trebuie să fi fost cine ştie ce făptură gingaşă, frumoasă, fascinantă, fără îndoială, rosti domnul Blandois, închizând capacul cu un pocnet. Numai cât văd monograma şi-i ador amintirea. Din păcate pentru pacea mea lăuntrică, prea sunt gata să ador. Poate e un viciu, poate o virtute, dar cultul pentru frumuseţea şi meritele feminine constituie trei sferturi din caracterul meu, doamnă.

În vremea asta, domnul Flintwinch îşi mai turnase o ceaşcă de ceai, pe care îl sorbea înghiţitură cu înghiţitură, ca mai înainte, ţinând ochii pironiţi asupra infirmei.

— Puteţi fi cu inima împăcată, domnule, replică ea, adresându-se domnului Blandois. Literele acelea, cred eu, nu sunt destinate a fi iniţialele vreunui nume.

— Ale unui moto, poate, sugeră domnul Blandois, într-o doară.

— Ale unei propoziţii. Cred că au însemnat totdeauna: „SĂ NU UIŢI! “

— Şi fireşte, spuse domnul Blandois, punând ceasornicul pe masă, şi revenind la scaunul lui, dumneavoastră *nu* uitaţi.

Domnul Flintwinch, terminând ceaiul, nu numai că sorbi o înghiţitură mai îndelungată ca până atunci, dar lăsă capul pe spate şi, cu ceaşca încă la buze, ţinea ochii îndreptaţi către bolnavă. Aceasta, al cărei chip exprima acea forţă şi acea fermitate concentrată şi îndărătnică, ţinând loc de gesturi şi mişcare în cazul său, răspunse în felul ei categoric şi răspicat:

— Nu, domnule, eu nu uit. Să duci de atâţia ani o viaţă monotonă ca a mea, nu-i ăsta modul de a uita. Să duci o viaţă de penitenţă voluntară, nu-i ăsta modul de a uita. Să-ţi dai seama... ca fiecare din noi, ca noi toţi, ca toţi copiii lui Adam... că ai păcate de ispăşit şi să cauţi

Împăcarea, nu justifică dorinţa de a uita. Aşa încât, demult am renunţat la asta, astfel că nici nu uit, nici nu, vreau să uit.

Domnul Flintwinch, ocupat în ultimele clipe să tot răsucească rămăşiţa de pe fundul ceştii sale de ceai, o sorbi deodată şi, după ce puse ceaşca pe masă, întoarse privirile spre domnul Blandois, de parcă ar fi vrut să-l întrebe ce zicea de asta.

— Am exprimat toate acestea, doamnă, spuse Blandois, cu salutul Cel mai curtenitor, şi ducând la piept mina lui albă, când am spus „fireşte[44]. Sunt mândru că am avut destulă înţelegere şi spirit de discernământ — dar fără discernământ nici n-aş mai fi Blandois — că am folosit acest cuvânt.

— Scuzaţi-mă, domnule, replică ea, dacă-mi îngădui să nu consider posibil ca un om de lume, obişnuit să se bucure de viaţă, să cunoască tot soiul de variaţii, înconjurat de oameni politicoşi, învăţat să curteze şi să fie curtat...

— Oh, doamnă! Cerule mare!

— ... Dacă-mi îngădui să nu consider posibil, în cazul unei persoane cu un asemenea caracter, că ar fi în stare să mă-nţeleagă în profunzime, pe mine, în situaţia în care mă aflu. Nu vreau să ţin o predică — aruncă o privire spre teancul încremenit de cărţi groase, îngălbenite de timp, din faţa ei — căci vă urmaţi propria dumneavoastră cale, iar consecinţele se abat asupra capului dumneavoastră... vă voi spune doar atât: eu mă las condusă pe drumul meu de cârmaci, numai de cârmaci încercaţi şi cu experienţă, datorită cărora nu se poate să naufragiez... nu-se-poa-te... şi dacă treceam cu vederea prevenirea conţinută în cele trei iniţiale, S.N.U. “, n-aş fi fost nici pe jumătate atât de năpăstuită ca acum.

Era ciudată înverşunarea cu care se agăţa de prilejul "de a se război cu un adversar invizibil, poate dintr-o mai bună înţelegere a lucrurilor, raportând totul la sine şi la propria sa dezamăgire.

— Dacă uităm slăbiciunile mele din zilele când eram
O femeie sănătoasă şi liberă, m-aş putea plânge de viaţa la care sunt condamnată acum. Dar nu voi face asta niciodată; şi nici n-am făcut-o vreodată. Dacă uităm că această scenă, pământul, este cu desăvârşire hărăzită să fie un loc al tenebrelor, al mizeriei şi al crudelor încercări, pentru

creaturile plăsmuite din ţarina lui, aş mai putea avea acea oarecare duioşie pentru vanităţile din lume. Dar n-am asemenea duioşie câtuşi de puţin. Dacă n-aş şti că suntem absolut cu toţii — şi pe bună dreptate — obiectul unei mânii căreia trebuie să i se dea câştig de cauză şi că împotriva ei bietele noastre acţiuni nu fac nici doi bani, aş putea să mă căinez de deosebirea dintre mine, întemniţată aici, şi lumea care trece pe dinaintea porţii de colo. Dar eu consider drept un hatâr, o favoare de a fi fost hărăzită să ispăşesc aici, aşa cum se întâmpla cu mine, să aflu ceea ce ştiu cu certitudine, să înfăptuiesc ceea ce am înfăptuit. Altminteri, năpasta mea n-ar avea nici un sens în ochii mei. De aceea, n-aş putea şi nici nu uit nimic. Iată de ce sunt mulţumită şi spun: mai bine ca mine decât ca milioane alţii.

În timp ce rostea aceste cuvinte, puse mâna pe ceas şi îl aduse exact în locul lui obişnuit de pe măsuţa ei, unde stătea totdeauna. Întârzie apoi câteva clipe cu mâna pe ceas, privindu-1 fix şi oarecum dispreţuitoare.

Domnul Blandois fusese foarte atent de-a lungul acestei expuneri, cu ochii ţintă la bolnavă şi netezin- du-şi mustaţa cu amândouă mâinile, dus pe gânduri. Domnul Flintwinch, puţin neliniştit, interveni.

— Da, da, da! Exclamă el. În privinţa asta ne-am înţeles perfect, doamnă Clennam; dumneavoastră vorbiţi cu evlavie şi aşa cum se cuvine, dar mi-e teamă că domnul Blandois nu pare a fi prea evlavios.

— Dimpotrivă, domnule! Protestă gentlemanul, pocnind din degete. Îmi cer scuze! Tocmai această face parte din caracterul meu. Sunt sensibil, înflăcărat, conştiincios şi plin de imaginaţie. Un om sensibil, înflăcărat, conştiincios şi plin de imaginaţie, domnule Flintwinch, trebuie să aibă şi frica în Dumnezeu, altminteri nu-i bun de nimic.

Când se ridică, trufaş, de pe 'scaun şi se apropie de doamna Clennam spre a-şi lua rămas bun, pe chipul domnului Flintwinch se oglindea un grăunte de bănuială, cum că n-ar fi fost nimic de capul lui. Era ceva caracteristic în cazul acestui om, ca şi cu toţi cei de teapa sa, să se bată cu pumnii în piept pentru orice lucru făcut, oricât de mărunt şi de neînsemnat,

— M-am lăsat furată să vorbesc despre mine şi metehnele mele, spuse doamna Clennam apoi, ceea ce pentru dumneavoastră ar putea să pară o dovadă de egoism din partea unei femei bătrâne şi bolnave, cu toate că de fapt am fost îndemnată de aluzia dumneavoastră întîm- plătoare. Deoarece v-aţi arătat atât de amabil făcându-mi această vizită, sper că veţi fi la fel de amabil să daţi totul uitării. Vă rog, nu-mi faceţi complimente (era evident că el tocmai se pregătea). Domnul Flintwinch va fi fericit să vă stea la dispoziţie pentru orice serviciu şi sper că şederea dumneavoastră în acest oraş are să vă fie agreabilă.

Domnul Blandois mulţumi şi îi sărută mâna de mai multe ori.

— E o cameră cu mobilă veche, remarcă el, cu o vioiciune spontană, dând ocol din priviri, când ajunse în dreptul uşii. Am-fost atât de absorbit încât nici n-am băgat de seamă. Este o cameră cu adevărat veche.

— Este o casă cu adevărat veche, zise doamna Clennam cu zâmbetul ei glacial, fără pretenţii, dar de o autentică valoare pentru vechime^ ei.

— Pe legea mea! Exclamă oaspetele. Dacă domnul Flintwinch ar voi să-mi facă favoarea de a mă conduce şi prin alte odăi, în drum spre ieşire, i-aş rămâne extrem de îndatorat. Casele vechi sunt o slăbiciune a mea. Am multe slăbiciuni, dar asta-i cea mai mare. Ador şi studiez pitorescul sub toate aspectele sale. S-a spus că eu însumi aş fi pitoresc... am merite mai mari, poate... s-ar putea, din întâmplare. Din prea multă simpatie!

— Vă spun dinainte, domnule Blandois, că o să vi se pară foarte afumată şi pustie, zise Jeremiah, luând lumânarea. Nu merită osteneala de-a o vedea.

Domnul Blandois însă pufni în râs doar şi îl bătu prietenos pe spate; astfel că numitul Blandois îşi sărută mâna iarăşi, făcând semn spre doamna Clennam şi ieşiră împreună din încăpere.

— Nu vă deranjează să urcăm scara? Întrebă Jeremiah pe palier.

— Dimpotrivă, domnule Flintwinch, dacă pe dumneata nu te deranjează, eu sunt încântat.

Domnul Flintwinch, de aceea, porni să urce scara în spirală, urmat foarte aproape de domnul Blandois. Ajun- ‹seră sus, la odaia spaţioasă, mansardată, pe care Arthur, a ocupat-o în noaptea întoarcerii sale.

— Iată, domnule Blandois! Spuse Jeremiah. Arătîn- du-i-o. Veţi socoti, sper, că merită osteneala de a fi venit până aici s-o vedeţi. Eu, unul, mărturisesc că nu merită.

Domnul Blandois, declarându-se încântat, trecură şi prin alte mansarde şi coridoare şi coborâră iar scara. Domnul Flintwinch observase că de fapt oaspetele, după ce aruncă o privire fugară în fiecare odaie, se uită aproape tot timpul la el. Cu această descoperire în minte, se întoarse, când era încă pe scări, să mai facă o probă. Ochii lor se întâlniră îndată, în clipa când, aflaţi | faţă în faţă, oaspetele, cu jocul acela hidos al nasului şi Şmustăţii, se porni pe râs (aşa cum făcuse de fiecare dată în momente asemănătoare, de când părăsise odaia doamnei Clennam), un râs diabolic, pe înfundate.

Fiind mult mai scund decât musafirul, domnul Flintwinch era dezavantajat, fizic, faţă de cel care-1 iscodea atât de stânjenitor din înălţimea sa: şi cum cobora primul şi se găsea în genera] o treaptă ori două mai jos, inferioritatea aceasta sporea. Amâna să se mai uite la domnul Blandois până ce inegalitatea asta trecătoare scăzu, intrând în odaia răposatului domn Clennam. Apoi, întorcându-se brusc pe călcâie, îşi dădu seama că străinul nu-1 slăbea din ochi.

— Ce admirabilă casă veche, rosti domnul Blandois zâmbind. Atât de misterioasă! Pe aici nu se aud niciodată zgomote de strigoi?

— Zgomote... repetă domnul Flintwinch. Nu.

>— Nici demoni nu se văd pe aici?

— Nu, se împotrivi domnul Flintwinch, cu o schi- inonositură ursuză către cel care întrebase, nimeni care să poarte acest nume şi să aibă asemenea însuşiri.

— Ha, ha! Iată un portret, după cum văd. (Continua să se uite la domnul Flintwinch de parcă
El era portretul în cauză.)

■— E un portret, domnule, după cum spuneţi.

— Al cui este, dacă mi-e îngăduit să-ntreb?

— Al defunctului domn ClennE: m. Soţul doamnei.

— Fostul proprietar, desigur, al acelui ceas grozav? Întrebă străinul.

Domnul Flintwinch, cu ochii îndreptaţi spre tablou, se întoarse iar; din nou îşi dădu seama că el era obiectul aceleiaşi examinări şi că tot lui i se adresa zâmbetul.

— Da, domnule Blandois, îi răspunse acru. A fost al său, şi înaintea lui al unchiului său şi Dumnezeu mai ştie al cui, până la el; asta-i tot ce vă pot spune despre originea acestui ceasornic.

— Este un caracter solid conturat, domnule Flintwinch, prietena noastră de sus.

—■ Da, domnule, încuviinţă Jeremiah, răsucindu-se din nou spre oaspete, aşa cum făcuse tot timpul de-a lungul conversaţiei, ca o şurubelniţă care nu prinde bine, căci qelălalt era imperturbabil şi de aceea neapărat trebuia să se dea mereu puţin înapoi. Este o femeie remarcabilă. Cu mult curaj... şi de o mare forţă de caracter.

• . — Trebuie să fi fost fericiţi, spuse Blandois.

— Cine? Întrebă domnul Flintwinch, din nou răsu- cându-se în loc spre celălalt.

Domnul Blandois clătină arătătorul de la dreaptă către odaia bolnavei, şi pe cel de la stânga înspre tablou, apoi, înfigându-şi mâinile în şolduri şi depărtând picioarele mult, începu să râdă la domnul Flintwinch, în vreme ce nasul înainta, iar mustaţa i se retrăgea.

— La fel de fericiţi, pesemne, ca în mai toate celelalte căsnicii, replică domnul Flintwinch. Nu vă pot spune. Nu ştiu. Există taine în toate familiile.

— Taine! Exclamă domnul Blandois, iute. Mai spune
O dată, fiule!

— Ziceam, reluă domnul Flintwinch, când celălalt părea să se fi umflat în pene atât de subit, încât domnul Flintwinch avu impresia că pieptul bombat al acestuia îi atinsese aproape obrazul, ziceam că există taine în toate familiile.

— Aşa este! Strigă celălalt, bătîndu-1 pe amândoi umerii şi trăgîndu-1 înainte şi înapoi. Ha-ha! Ai dreptate! Aşa este! Taine! Fir-ar să fie! În unele familii, domnule Flintwinch, există taine diabolice!

Cu aceasta, după ce-1 bătu pe umeri de câteva orij pasă-mi-te prieteneşte şi în glumă, ca şi cum l-ar fi tachinat pentru ghiduşia făcută de el, ridică braţele, lăsă capul pe spate, îşi împleti mâinile la ceafă şi izbucni într-un râs în hohote. Zadarnic încercă domnu] Flintwinch să-l mai înşurubeze. Râse până nu mai putu.

— Dacă vreţi să-mi daţi luminarea o clipă, zise, când termină. Să ne uităm puţin la soţul remarcabilei doamne. Ah! Exclamă el, ridicând luminarea atât cât îi îngăduia braţul. Şi chipul acesta are o expresie de dârzenie, deşi deosebită. Parc-ar spune ce înseamnă... „Să nu uiţi "... nu-i aşa, domnule Flintwinch? Zău, domnule, aşa este!

Când îi dădu luminarea înapoi, se mai uită o dată la el; apoi se întoarseră, agale, împreună până în vestibul. Domnul Blandois declară că era o casă veche şi fermecătoare, care i-a plăcut grozav de mult şi că n-ar fi pierdut prilejul s-o viziteze chiar şi pentru o sută de lire sterline.

În timp ce domnul Blandois îşi îngăduia aceste ciudate libertăţi care atrăgeau după sine o schimbare generală în comportarea sa, devenind mai grosolan, mai brutal, mult mai violent şi mai insolent ca înainte, domnul Flintwinch, cu obrazul lui de pergament, nu prea sensibil la schimbări repetate, păstra o atitudine d? Desăvârşita nepăsare. Pe lângă faptul că avea poate mutra spânzuratului lăsat oleacă mai mult decât trebuia, până ce un prieten să-i facă pustiul de bine şi să-i taie streangul, rămăsese cu aparenţa unui calm netulburat. Irspc-c- ţia luă sfârşit în odăiţa de lângă vestibul, unde *Jeremhih* se opri, examinîndu-1 pe domnul Blandois.

— Mă bucur că sunteţi atât de satisfăcut. Domr-ui[1]?, rosti el pe un ton liniştit. Nici nu m-am aşteptat. După cum se pare, sunteţi foarte bine dispus.

— Excelent, replică Blandois. Pe onoarea mea [1]Niciodată nu m-am simţit atât de bine. Ai vreodată pre-:. - Târî, domnule Flintwinch?

— Nu prea ştiu ce înţelegeţi prin asta, domnu: -?, rosti celălalt.

— Să zicem, în cazul acesta, domnule Flintwinch', *is* . ticiparea nedesluşită a unei plăceri viitoare.

— N-aş putea susţine că deocamdată simt aşa ceva, replică domnul Flintwinch, cât se poate de grav. Dacă-mi voi da seama de asta, vă spun eu.

— Ei bine, glăsui Blandois, cât despre mine, fiule, am în această seară presentimentul că ne vom cunoaşte temeinic. Iţi dai seama cum vine asta?

— N-nu, replică domnul Flintwinch, verificându-se anume pe sine. N-aş putea spune.

— Am un puternic presentiment că ne vom cunoaşte amănunţit... dumneata nu?

— încă nu, zise domnul Flintwinch.

Domnul Biandois, prinzîndu-1 iarăşi de amândoi umerii, deodată, îl răsuci ca puţin mai înainte încoace şi încolo şi-l pofti să vină să bea cu el o sticlă de vin, ca un cumătru drag şi viclean ce era.

Fără să mai şovăie o clipă măcar, domnul Flintwinch acceptă invitaţia şi porniră spre birtul unde locuia călătorul, pe o ploaie deasă care, de la căderea întunericului, tot răpăia în geamuri, pe acoperişuri şi pe caldarâm. Încetase de mult să fulgere şi să tune, dar ploaia era cumplită. Când ajunseră în odaia domnului Blandois, galantul gentleman comandă o sticlă de vin de Porto; adună apoi toate lucrurile drăguţe pe care le găsi şi se cocoloşi tihnit, boţindu-le sub el, pe bancheta de lângă fereastră, iar domnul Flintwinch luă loc pe un scaun, de cealaltă parte a mesei. Domnul Blandois propuse să li se aducă paharele cele mai mari din casă, la care domnul Flintwinch încuviinţă. Paharele fiind pline, domnul Blandois, cu o veselie zgomotoasă, ciocni partea de sus a recipientului său de fundul celui al domnului Flintwinch şi fundul paharului său de partea de sus a celui din mâna domnului Flintwinch, şi bău în cinstea prieteniei intime pe care o pyevăzuse. Domnul Flintwinch îi ţinea grav isonul şi bău atita vin cât îi turnă, fără să scoată o vorbă. Ori de câte ori domnul Blandois ciocnea, adică de fiecare dată când umplea din nou paharele, domnul Flintwinch ciocnea la rându-i cu aerul cel mai flegmatic, şi ar fi făcut de petrecanie la fel de flegmatic şi părţii de vin a tovarăşului său, căci i se deschisese pofta de băutură — şi atunci era pui; şi simplu ca un poloboc.

Pe scurt, domnul Blandois îşi dădu seama că a turna vin de Porto în pântecul taciturnului Flintwinch, însemna nu să-i dezlegi limba, ci, dimpotrivă, să i-o înnozi şi mai abitir. Mai mult decât atât, el părea a fi pe deplin în stare s-o ţină aşa toată noaptea şi chiar, dacă se ivea prilejul, toată ziua următoare şi noaptea întreagă următoare, pe câtă vreme domnul Blandois deveni curînd conştient, nedesluşit, că se umflă în pene şi se laudă în chip prea agresiv. De aceea, puse capăt petrecerii după cea de-a treia sticlă.

— Mâine o s-auzim de dumneata, domnule, zise domnul Flintwinch la despărţire, cu o expresie de om de afaceri.

— Drăguţule, replică celălalt, prinzîndu-1 de guler cu • amândouă mâinile. O s-auzi' de mine, fii fără grijă. Adio, scumpul meu Flintwinch. Primeşte la plecare (îl îmbră- tisa după obiceiul meridionalilor şi îl sărută pe ambii obraji) cuvântul de onoare al unui gentleman! Pun ră- Imăşag pe ce vrei c-o să ne mai întâlnim!

F* A doua zi nu se înfiinţă, deşi scrisoarea de recomandare sosi în condiţii bune. Întrebând de el seara, domnul Flintwinch află cu surprindere că acesta îşi achitase notă şi revenise pe Continent, prin Calais. Jeremiah, totuşi, scormonindu-şi capul cugetător, ajunse la convingerea inteligentă că domnul Blandois îşi va ţine cuvântul de astă dată şi se va arăta din nou.

Capitolul XXXI

NOBLEŢE DE CARACTER

*{*CINE n-a întâlnit cândva pe arterele aglomerate ale metropolei vreun bătrân hodîrlit, gălbinicios şi cu faţa brăzdată de creţuri — căzut parcă din stele, presupunând
Că ar exista pe cer o stea atât de palidă care să arunce
0 aşa slabă scânteie —, abia târându-se, uluit şi puţin înfricoşat de zgomot şi îmbulzeală? Bătrânul acesta e totdeauna un bătrân mărunţel. Dacă a fost vreodată un bătrân înalt, cu timpul s-a smochinit şi a ajuns scund, iar dacă totdeauna a fost micuţ, s-a strâns şi a devenit şi mai pipernicit. Poartă veşminte de culoare şi croială care niciodată n-au fost la modă, nicăieri şi în njpi o epocă. Era limpede, nu fuseseră făcute pentru el ori pentru vreun alt muritor. Unii negustori angrosişti au luat din întâmplare măsura pentru cinci mii de haine de soiul ăsta, şi tot întâmplarea face ca acest costum vechi să încapă pe mâna acestui bătrân, unul dintr-o serie nesfârşită de bă- trîni cu ghiotura. Costumul ăsta nu se poate să nu aibă nişte nasturi barosani din metal fără luciu şi fără de asemuire. Bătrânul ăsta poartă o pălărie ponosită de atâta frecuş, dar ce pălărie îndărătnică! Nu vrea nicidecum să se dea după forma capului sărmanului moşneag. Cămaşa grosolană şi cravata grosolană nu au mai mult haz decât hainele şi pălăria; acelaşi aer, cum că n-ar fi ale lui — cum că n-ar fi ale nimănui. Moşneagul ăsta totuşi poartă hainele astea cu stângăcia omului neobişnuit să se îmbrace pentru stradă, ca şi cum şi-ar petrece cea mai mare parte a timpului cu halat şi cu scufă de noapte pe cap. Şi astfel, aidoma şoarecelui de câmp în al doilea an de foamete când vine în vizită la şoarecele de oraş şi îşi croieşte sfios drum către locuinţa acestuia din urmă, printr-un oraş bântuit de mite, tot aşa trece şi bătrânul pe străzi.

Uneori sărbătorile, în amurg, moşneagul putea fi văzut mergând într-un pas şi mai poticnit, iar ochii lui vlăguiţi pâlpâind de un licăr umed şi ceţos. Apoi moşul se mai şi îmbăta. Un păhăruţ cât un degetar ajungea să-l dea peste cap. Era de ajuns o halbă ca să-i scoată picioarele betege din circulaţie. Vreo cunoştinţă milostivă

— foarte adesea cunoştinţă ocazională — îi încălzea şubrezenia cu o bere, iar efectul avea să fie că trecea mult şi bine până să se mai abată el iarăşi pe acolo. Căci bătrânul se afla în drum spre azilul de săraci, de unde, dacă se purta frumos, nu era lăsat să plece decât rareori (deşi, mi se pare, puteau să-l lase mai des pe afară, ţinând seamă de puţinii ani care-i mai avea să se bucure de câte o plimbare la soare); iar dacă se purta urât, era închis, şi mai abitir, claie peste grămadă, împreună cu alţi vreo cincizeci şi nouă de moşnegi, fiecare din ei mirosind a toţi ceilalţi.

Tatăl doamnei Plornish — un sărman moşneag mlădiu şi piţigăiat la glas, ca o pasăre ajunsă la capătul puterilor — se ocupase odinioară cu ceea ce se cheamă le- gătoria cărţilor de muzică şi avusese de întâmpinat mari necazuri, şi nu prea putuse să se descurce şi să-şi facă un drum în viaţă, ori să descopere, sau să plătească spre a găsi un drum, ori să pună umărul cât de cât, ci doar să-şi dea seama că se afla într-un impas fără nici o ieşire; aşa că, de bunăvoie, se retrăsese într-o casă de săraci, care după lege trecea drept bunul samaritean al cartierului (minus cei doi

gologani: o proastă chivernisire politică), când a avut loc ridicarea în urma căreia domnul Plornish a fost condus la închisoarea Marshalsea.

Înainte ca ginerele său să fi ajuns la ananghie, moş Nandy (aşa i se spunea totdeauna în instituţia legală în care se retrăsese, dar pentru Inimile-Însîngerate el fusese bătrânul domn Nandy) îşi avea locul într-un ungher de lângă foc şi tacâmul lui la masa familiei Plornish. Încă mai spera să-şi recapete poziţia în acest cămin când soarta îi va surâde din nou ginerelui său; între timp, deoarece soarta păstra acelaşi obraz impasibil, se hotărî să rămână unul dintre bătrâni în crângul de moşnegi, cu izul lor comun.

Dar nici sărăcia lui, nici hainele care nu aparţineau nici unei mode şi nici azilul de bătrâni nu puteau înăbuşi admiraţia fiică-şi pentru el. Era atât de mândră de talentele tatălui său, ca atunci când ar fi fost numit Lord Cancelar. Credea cu tărie în distincţia şi corectitudinea manierelor sale ca şi cum era Lordul Şambelan. Sărmanul bătrânei ştia câteva cântece scurte, searbede, demult învechite, despre Chloe, Phyllis şi Strephon, răniţi de fiul lui Venus, iar pentru doamna Plornish nu exista muzică de operă egală fremătărilor şi ciripitului de acasă, prin care interpreta el cântecele, ca o caterincă ofticoasă şi prăpădită, manevrată de un copil. În zilele de „ieşire “, acei picuri de lumină în perspectiva monotonă a moşnegilor cu capetele tunse chilug, desfătarea şi grija doamnei
Plornish, după ce bătrânelul se sătura vârtos de carne şi bea o stacană de bere neagră, era să-i spună: „Cântă-ne
O baladă, tată. “Atunci le cântă *Chloe,* şi dacă era în toane bune şi *Phyllis* — pe cel cu Srephon nu prea se încumeta să-l cânte de când se retrăsese la azil — apoi doamna Plornish declara, ştergându-se la ochi, că nu credea să mai fi existat vreodată cântăreţ ca tata.

Dacă în aceste împrejurări el ar fi descins direct de la Curte, ba mai mult, dacă era nobilul Frigorifer-Lipitoare venit falnic de la o Curte străină spre a fi prezentat şi promovat cu prilejul ultimului său eşec spectaculos, ea n-ar fi încercat mai multă mândrie ca atunci când îl recomandă celor din Curtea-Inimii-Însîngerate. „Iată-1 pe tata, spunea ea, prezentîndu-1 unui vecin. În curînd are să vină să locuiască la noi pentru totdeauna. Nu-i aşa că arată bine? Cânta mai frumos ca niciodată; nu-1 mai uiţi dacă-1 auzi cum cântă acum. “Cât despre domnul Plornish, însurându-se cu fiica domnului Nandy, el luase totodată în căsătorie şi această profesiune de credinţă, doar că se întreba cum era posibil ca un om atât de înzestrat ca bătrânul să nu fi făcut avere. După o matură chibzuinţă, el atribui aceasta faptului că geniul său de muzician nu fusese cultivat după principii ştiinţifice. „Pentru că de ce, argumenta domnul Plornish, de ce să faci le- gătorie muzicală, când ai muzica în sânge? Aici e aici, cred eu. “

Moş Nandy avea un protector — unul singur. Avea un protector care, în felul lui superb — scuzându-se aproape, ca şi cum mereu ar fi luat sumedenie de admiratori ca martori şi care nu se putea împiedica de a se purta cu bătrânul acesta mai apropiat decât se aşteptau ei, asta din pricina simplităţii şi a sărăciei lui — se arăta imens de bun cu el. Moş Nandy fusese deseori la Marshalsea, în vremea scurtei şederi a ginerelui său acolo, ca să comunice cu el, şi, din fericire, câştigase treptat-treptat, odată cu trecerea timpului, tot mai mult ocrotirea Tatălui acestei instituţii naţionale.

Domnul Dorrit se obişnuise să-l primească pe bătrân ca şi cum moşneagul ar fi fost un vasal de-al lui care îi datora supunere, ca în feudalitate. Făcea mici trataţii şi dădea un soi de ceaiuri în cinstea lui, de parcă i-ar fi adus omagii din vreun fief îndepărtat de-al său, ai cărui vasali ar fi trăit în stare de primitivism. S-ar fi zis că erau momente când putea jura că bătrânul fusese unul din străvechii lui slujitori, credincios în chip cu totul meritoriu. Când pomenea despre el, spunea că într-o doară: „vechiul mereu protejat[44]. Îi întâlnea cu nespusă satisfacţie şi, după ce pleca, vorbea despre starea lui de decrepitudine. I se părea uimitor că sărmana creatură mai putea ţine cât de cât capul sus.

— La azilul de săraci, domnule, se trăieşte în comun; nici tu viaţă particulară, nici tu vizite, nici tu rang social, fără respect, fără preocupări. Cât se poate de trist!

Era aniversarea lui moş Nandy şi i s-a dat voie să iasă. Nu spusese că era ziua lui de naştere, de teamă să nu-1 împiedice să plece, căci astfel de bătrâni mai bine nu s-ar fi născut. Străbătu aceleaşi străzi în drum spre Curtea-Inimii-Însîngerate şi luă masa împreună cu fiica „şi ginerele lui şi le cântă *Phyllis.* Abia isprăvise când trecu pe acolo Mica Dorrit, să vadă cum o mai duceau cu tQţii.

— Domnişoară Dorrit, rosti doamna Plornish, ţi-1 prezint pe tata! Nu-i aşa că arată bine? Şi ce voce frumoasă mai are!

Mica Dorrit întinse mâna şi îi spuse că nu-1 mai văzuse demult.

— Eh, se poartă destul de aspru cu bietul tată. Zise doamna Plornish, ale cărei trăsături se alungeau, nu-1 lasă nici pe jumătate să aibă parte de variaţie şi aer proaspăt cât i-ar trebui. Dar curînd o să fie din nou acasă pentru totdeauna, nu-i aşa, tată?

— Da, draga mea, sper. La momentul potrivit, dac-o dă Dumnezeu.

Atunci domnul Plornish rosti următorul discurs pe care, în asemenea împrejurări, îl ţinea invariabil, fără să schimbe o iotă:

— John Edward Nandy, domnule, atâta vreme cât există un dram de mâncare şi băutură, oricare ar fi, sub acoperământul ăsta, eşti binevenit să-l împărţi cu noi. Atâta vreme cât există câţiva cărbuni în sobă şi un pat sub acoperământul ăsta, eşti binevenit să le împărţi cu noi. Dacă nimic n-o să mai rămână sub acoperământul ăsta, eşti la fel de binevenit ca şi cum ar fi ceva, mult. Sau puţin, să-mparţi cu noi. Aşa gândesc eu şi nu vreau să te amăgesc şi prin urmare vreau să spun şi să te rog să pleci de unde te afli... şi de ce n-ai face-o?

Acestui discurs pătrunzător, pe care domnul Plornish îl ţinea totdeauna că şi cum l-ar fi întocmit (şi nu mai încăpea îndoială de asta) cu o imensă trudă, tatăl doamnei Plornish răspundea, pe un ton piţigăiat:

— îţi mulţumesc din inimă, Thomas; cunosc bunele tale intenţii, pentru care îţi mulţumesc încă o dată! Dar nu, Thomas, nu. Nu mă-ntorc decât atunci când nu voi risca să iau bucăţica de la gura copiilor, căci asta ar însemna, oricum i-ai spune, tot asta ar fi, să-i lipseşti pe ei; o să vină însă timpul, şi niciodată n-are să vină prea repede, nu, Thomas, nu!

Doamna Plornish, cu un colţ al şorţului în mina şi întoarsă puţin într-o parte, reveni cu faţa spre cei care vorbeau, spunând domnişoarei Dorrit că tatăl ei urma să treacă podul peste fluviu pentru a-şi prezenta omagiile domnului Dorrit — dacă dânsa nu cumva vedea vreun neajuns în asta.

— Mă duc direct acasă, răspunse ea, şi dacă vine cu mine aş fi bucuroasă să am grijă de el... atât de bucuroasă de a-1 avea tovarăş de drum, adăugă Mica Dorrit, totdeauna atentă la simţămintele bătrânului nevolnic.

— Poftim, tată! Exclamă doamna Plornish. Să văd eu cine mai zice că nu eşti tu un tânăr vesel, acum când pleci la plimbare cu domnişoara Dorrit! Dă-mi voie să-ţi fac nodul la cravată c& lumea, căci arăţi ca un adevărat crai, tată, dacă a existat vreodată aşa ceva.

După ce rosti această glumă copilărească, fiica lui se strădui să-l facă să capete un aer mai acătării; apoi îl îmbrăţişă plină de afecţiune şi rămase în prag, ţinând în braţe copilul cel mic şi slab, pe când cel mare şi mai vîn- jos se dădea de-a berbeleacul pe scări, ca să-l privească pe bătrânei cum se îndepărta în pas nesigur, la braţul Micuţei Dorrit.

Mergeau agale, şi Mica Dorrit îl luă peste Podul de Fier, unde îl puse să stea jos să se odihnească; au privit fluviul şi au vorbit despre vapoare. Moş Nandy îi povesti ce ar face dacă ar avea un vas al lui plin cu aur. Planul său era să în pentru familia Plornish şi pentru sine o casă Somptuoasă, care să dea într-o ceainărie cu grădină şi unde să locuiască până la sfârşitul vieţii lor serviţi de un
I chelner... Şi a fost o aniversare deosebită pentru bătrân. Mai erau vreo cinci minute de mers până la destinaţie, când, la colţul străzii, o întâlniră pe Fanny, cu pălăria ei | nouă pe cap, având aceeaşi ţintă.

— Vai de mine şi de mine, Amy! Exclamă, tresărind.

- Asta nu se poate!

— Ce să se poată, Fanny dragă?

— Ei bine, aş fi fost în stare să cred o mulţime de lucruri despre tine, replică sora ei indignată la culme, dar nu te-aş fi crezut capabilă de aşa ceva nici în ruptul capului, tocmai tu!

— Fanny! Strigă Mica Dorrit, jignită şi nedumerită,

— Oh! Nu mă mai Fanny-i atât, fiinţă măruntă şi josnică! Ce idee, să te arăţi în plină stradă, ziua-n amiaza
| mare, cu un pârlit!

(Lansă ultimul cuvânt ca un glonte dintr-o flintă cu aer comprimat.)

— Oh, Fanny!

— Ţi-am spus să nu mă mai Fanny-eşti atât, că nu-ţi merge cu mine! Aşa ceva n-am mai pomenit. Îndărătnicia cu care ţi-ai pus în cap să nu pierzi nici un prilej de a ne dezonora este de-a dreptul o infamie. Fiinţă răutăcioasă!

— Poate dezonora pe cineva, spuse Mica Dorrit încet, | faptul că ai grijă de acest biet bătrân?

— Da, domnişoară, replică sora ei, şi tu ar fi trebuit să ştii asta. Iar tu ştii asta, şi procedezi astfel tocmai pentru
I că ştii că ne dezonorează. Cea mai mare plăcere din viaţa ta este să aduci aminte familiei de nenorocirile abătute asupra ei. Şi altă mare plăcere din existenţa ta este să ai de a face cu oameni de condiţie proastă. Totuşi, dacă tu eşti lipsită de decenţă, eu nu sunt. Te rog dă-mi voie să trec pe partea cealaltă, ca să-mi văd de drum nestîn- jenită.

Spunând acestea, cu un salt, se grăbi să se ducă pe trotuarul opus. Bătrânelul, cauza acestei umilinţe, care după ce salută respectuos, un pas ori doi mai în urmă *— câci Mica Dorrit, de uimire, îi lăsase braţul când se pornise Fannv — şi pe care trecătorii îl îmbrânceau şi-l
Ocărau iritaţi că-i ţinea în loc, se apropie cam buimăcit de însoţitoarea lui şi-i spuse:

■— Sper, domnişoară, că onoratul dumneavoastră tată n-a păţit ceva rău? Sper că nu s-a-ntâmplat nimic în onorata dumneavoastră familie?

— Nu, nu, replică Mica Dorrit. Nu, mulţumesc. Daţi-mi din nou braţul, domnule Nandy. Ajungem numaidecât.

Îi vorbea pe acelaşi ton ca mai înainte. Sosiră la ghereta pazniculuî, unde îi găsiră de serviciu pe domnul Chivery, care îi lăsă să intre. Or, din întâmplare Tatăl închisorii Marshalsea venea înspre gheretă tocmai când ei ieşeau de acolo, pătrunzând braţ la braţ în închisoare. La vederea lor, înaintând astfel, păru extrem de tulburat şi deznădăjduit, şi fără să-l ia câtuşi de puţin în seamă pe moş Nandy, care, făcând reverenţa, rămăsese în picioare cu pălăria în mina — cum proceda totdeauna în prezenţa venerabilă a acestuia —, se întoarse pe cîlcîie şi o zbughi către uşa scării ducând în propria lui cameră.

Părăsindu-1 pe nefericitul bătrân, pe care într-un ceas rău îl luase sub protecţia ei, după ce-i făgăduise în pripă că se va întoarce numaidecât la el, Mica Dorrit porni la fugă în urma tatălui ei, dar pe scară dădu de Fanny venind iute după ea, cu un aer de demnitate jignită. Intrară în odaie aproape toţi trei odată şi tatăl, luând loc în ■jilţul lui, îşi îngropă faţa în mâini, cu un geamăt.

— Desigur, spuse Fanny. Trebuia să ne aşteptăm. Bietul tată, ce mâhnit e! Şi-acum, domnişoară, sper că mă crezi!

— Ce s-a-ntâmplat, tată? Întrebă Mica Dorrit, aple- cându-se asupra lui. Te-am mâhnit, tată? Sper că nu din pricina mea, tată?

— Speri, zău! Ce să-ţi spun! Ah... — Fanny se opri ca să găsească un cuvânt destul de tare — josnică micuţă Amy! Adevărat copil al închisorii!

Tatăl puse capăt acestor dojeni mânioase cu o fluturare a mâinii; înălţă capul şi, clătinîndu-1 către fiica lui mai mică, spuse suspinând:

— Amy, eu ştiu că intenţiile tale sunt nevinovate. Dar m-ai rănit până în adâncul inimii.

— Intenţii nevinovate! Se amestecă neînduplecata Fanny. Necugetată în intenţii! Josnică în intenţii! Injo- şitoarea familiei în intenţii!

—• Tată! Exclamă Mica Dorrit, palidă şi tremurând. Îmi pare foarte rău. Te rog să mă ierţi. Spune-mi ce-am făcut, ca să nu mai repet!

— Ce-ai făcut, ipocrită mică ce eşti! Strigă Fanny. Ştii foarte bine. Ţi-am mai spus eu, nu-ţi bate joc de Providenţă încercând s-o tăgăduieşti!

—■ Taci, Amy, rosti tatăl, trecându-şi batistă de mai multe ori peste faţă, şi apoi strângând-o spasmodic în mina care-i căzu pe genunchi, am făcut tot ce am putut spre a vă menţine un loc ales aici, am făcut tot ce am putut ca să vă păstrez o poziţie convenabilă aici. Poate am izbutit, poate nu. S-ar putea să ştii, s-ar putea să nu ştii. Nu-mi exprim nici o părere. Am răbdat totul aici, în afară de umilinţă. De aşa ceva am fost ferit, din fericire... până astăzi,

Spunând aceste cuvinte, mina lui crispată se descleştă şi din nou duse batista la ochi. Mica Dorrit, în genunchi lângă el, cu un gest implorator puse mâna pe braţul lui, privindu-1 plină de remuşcări. Când îşi reveni din starea lui de mâhnire, apucă iarăşi strâns batista.

— De umilinţă am fost scutit până astăzi, din fericire. De-a lungul chinurilor prin care-am trecut, mi-a fost dat să am... mândria mea personală şi... respectul celor din jur, dacă pot spune aşa, care m-a scutit... de umilinţă. Dar astăzi,.. în clipele astea, am simţit-o cumplit.

— Fireşte, cum putea fi altfel!? Exclamă Fanny, nestăvilită. Se zbenguia şi' se fălea peste tot cu un pârlit!

(Un nou glonte din arma pneumatică.)

— Dar, tată dragă, strigă Mica Dorrit, nu caut să mă justific pentru că te-am rănit cu atâta cruzime... nu, cerul mi-e martor! Îşi frângea mâinile în culmea deznădejdii. Nu vreau altceva decât să-ţi cer, să te implor să-ţi reca- peţi liniştea şi să uiţi totul. Căci dacă nu ştiam ce frumos te-ai purtat cu bătrânul acesta, cită atenţie i-ai dat şi ce mult te bucurai totdeauna când îl întâlneai, nu veneam aici cu el, crede-mă, n-aş fi venit. Pentru nimic în lume n-aş voi să-ţi dea lacrimile în ochii dumitale dragi, scumpul meu tată, glăsui Mica Dorrit cu inima aproape zdro- bilă; nu, pentru nimic în lume, orice mi s-ar da sau aş putea câştiga.

Fanny, suspinând, jumătate miniata, jumătate căin- du-se, începu şi ea să plângă şi spuse — aşa cum spunea de fiecare dată. Când era ba furioasă, ba îi trecea furia, ba dispreţuitoare cu sine, ba cu tot universul — că mai bine murea.

Părintele închisorii Marshalsea, totuşi, o strânse la piept pe fiica lui mai mică şi îi mângâie părul.

— Gata, gata! Nu mai spune nimic, Amy, nu mai spune nimic, fetiţa mea. Am să uit totul cât mai repede. Eu... (cu o veselie nervoasă şi forţată) eu... am să uit totul iute. Este foarte adevărat, draga mea, totdeauna mă bucur când îl întâlnesc pe bătrânul meu protejat... şi astfel, astfel... mărturisesc, hm... acord ocrotirea şi bunăvoinţa mea, hm... trestiei acesteia strivite... cred că pot să-i spun aşa, fără a-1 nedreptăţi... atât cât îmi îngăduie situaţia în care mă aflu. E absolut sigur că aşa stau lucrurile, scumpa mea copilă. În acelaşi timp, însă, ştiu să-mi păstrez toată demnitatea... dacă-mi dai voie, hm, să mă slujesc de acest cuvânt. Toată demnitatea cuvenită. Există unele lucruri incompatibile cu acest sentiment (se opri şi suspină) şi care mă rănesc... mă rănesc profund. Şi nu pentru că am văzut-o pe bună mea Amy purtându-se atent şi prevenitor, hm, cu vechiul meu protejat... nu *asta* mă supără pe mine. Ci, ca să încheiem odată discuţia asta penibilă şi să lămurim lucrurile, că am văzut-o pe copila mea, pe propria mea copilă, pe propria mea fiică, venind de pe străzile pline de oameni în această închisoare... zâmbind! Zâmbind!... Braţ la braţ cu... Oh, Doamne, cu un târâie-brâu!

Nefericitul bătrân făcu aluzie la îmbrăcămintea croită anapoda, independent de epocă şi modă, cu un glas nedesluşit şi cu batista strânsă în pumnul ridicat în aer. În tulburarea lui ar fi continuat poate să-şi dezvăluie sentimentele chinuitoare, dar se întrerupse la auzul unei bătăi repetate în uşă, când Fanny (încă dorea să fi murit, iar acum mergea atât de departe încât adăugă „şi să fi fost îngropată") strigă:

— Intră!

— Aa, dumneata erai, tinere John i exclamă tatăl, cu
O voce schimbată, calmă. Ce mai e nou, John?

— O scrisoare pentru dumneavoastră, domnule, a fost lăsată chiar acum la ghereta paznicului, însoţită de un mesaj... şi cum mă aflam din întâmplare acolo, domnule, m-am gândit să v-o aduc în cameră.

Celui care vorbea îi atrase atenţia spectacolul demn de milă, în care Mica Dorrit se afla la picioarele tatălui ei, cu capul întors într-o parte.

— Serios, John? Mulţumesc.

— Scrisoarea e de la domnul Clennam, domnule... este un răspuns... iar mesajul era, domnule, că vă transmite complimente şi lasă vorbă că va avea plăcerea să treacă pe aici azi-

dimineaţă, în speranţa că vă va întâlni pe dumneavoastră şi totodată (şi mai atent ca înainte) pe domnişoara Amy.

— Oh! Exclamă tatăl, deschizând scrisoarea (conţinea O bancnotă), şi roşi puţin, apoi îşi mângâie fiica pe cap. Mulţumesc, tinere John. Perfect. Iţi rămân recunoscător pentru amabilitatea dumitale. Aşteaptă cineva un răspuns?

— Nu, domnule, nu aşteaptă nimeni.

— Mulţumesc, John. Ce mai face mama dumitale, John?

— Mulţumesc, domnule, nu prea se simte bine, după cum am dori... de fapt, nu prea o duce bine nici unul din noi, în afară de tata... Dar mamei îi e destul de bine, domnule.

— Transmite-i salutări din partea noastră, dacă vrei! Spune-i cele mai prietenoase salutări, te rog, tinere John!

— Mulţumesc, domnule, n-am să uit!

Domnul John Chivery-junior se retrase şi îşi întocmi pe loc un epitaf în întregime nou, care suna astfel:

„Aici odihnesc rămăşiţele pământene ale lui John Chivery, care, văzând la cutare dată idolul vieţii sale copleşit de tristeţe şi în lacrimi, şi nefiind în stare să îndure această privelişte sfâşietoare, se duse numaidecât la locuinţa părinţilor săi de-a pururi neconsolaţi şi îşi puse capăt zilelor, printr-un gest necugetat. “

— Gata, gata, Amy! Exclamă tatăl când tânărul John închise uşa, să nu mai vorbim despre asta. (În ultimele minute se mai înviorase vizibil, şi acum era chiar vesel.) Ce s-a-ntâmplat în tot timpul ăsta cu vechiul meu protejat? Să nu-1 mai lăsăm singur niciodată, altfel o să-n- ceapă să creadă că nu-i binevenit şi asta m-ar întrista. Vrei să-l cauţi tu, copila mea, ori să mă duc eu?

— Dacă n-ai nimic împotrivă, spuse Mica Dorrit, în- cercând să-şi înăbuşe plânsul cu suspine, aş prefera să te duci dumneata.

— Da, sigur, draga mea, mă duc eu. Era să uit, ai ochii cam roşii. Aşa! Capul sus, Amy! Nu te necăji din pricina mea. Eu mi-am revenit, scumpa mea, cu desăvîr- şire. Du-te în odaia ta, Amy, şi aranjază-te puţin ca să-l întimpini cum se cuvine pe domnul Clennam.

— Mai degrabă aş rămâne în camera mea, tată, replică Mica Dorrit, căreia i se părea mult mai greu ca înainte să-şi recapete liniştea. Aş prefera să nu mă-ntâlnesc cu domnul Clennam.

— Oo, draga mea, ar fi absurd! Domnul Clennam e un gentleman desăvârşit... un gentleman desăvârşit! Puţin rezervat uneori, dar este extrem de bine crescut. Nu m-aş putea împăca deloc cu gândul că n-o să fii aici să-l întimpini pe domnul Clennam, draga mea, mai cu seamă în după-amiaza asta. Aşa că du-te şi te înviorează puţin, Amy... du-te şi te înviorează, hai, fii fetiţă cuminte!

Astfel îndrumată, Mica Dorrit se ridică ascultătoare şi se supuse; întârzie doar o clipă înainte de a ieşi din odaie, să-i dea surorii ei un sărut de împăcare. Apoi, aceasta din urmă, foarte chinuită de remuşcări, renunţă deocamdată la dorinţa prin care în general se consolă; născoci şi dădu frâu liber ideii grozave, şi anume, mai bine moartea să-l ia pe moş Nandy, să nu mai vadă creatura asta dezgustătoare, plicticoasă şi afurisită cum vine aici şi sâcâie lumea, virând zizanie între două surori.

Părintele închisorii Marshalsea începu chiar să fredoneze o melodie, cu tichia lui de catifea neagră pe o parte, atât de mult îi sporise bună dispoziţie; coborî în curte, unde-1 găsi pe vechiul său protejat, stând în pji- cioare lângă poartă, cu pălăria în mină, aşa cum îl lăsase.

— Vino, Nandy, spuse el cu multă blândeţe, vino sus, Nandy! Ştii drumul... de ce nu vii sus? De astă dată merse atât de departe încât îi dădu mâna, rostind: Ce mai faci, Nandy? Te simţi destul de taine?

La care cântăreţul îi răspunse:

— Vă mulţumesc, stimate domn, mă simt mult mai bine acum, când am onoarea să vă văd.

Străbătând curtea, Părintele închisorii Marshalsea îl prezentă, unui confrate de dată recentă:

— O veche cunoştinţă de-a mea, domnule, unul dintre protejaţii mei de multă vreme. Şi apoi adăugă, cu nespusă amabilitate: Acoperă-te, bunul meu Nandy; pune-ţi pălăria pe cap.

Bunăvoinţa lui ocrotitoare nu se opri aici, căci îi ceru lui Maggy să pună de ceai şi o trimise să cumpere nişte prăjiturele pentru ceai, unt proaspăt, ouă, şuncă şi cre- vete, iar ca să plătească aceste cumpărături îi încredinţă O bancnotă de zece lire, dându-i instrucţiuni precise să aibă grijă de rest. Aceste pregătiri erau avansate când reveni fiica lui, Amy, cu lucrul în mina; tocmai atunci căzu şi Clennam, pe care-1 întimpina cum se poate mai prietenos, poftindu-1 să ia masa împreună cu ei.

— Amy, scumpa mea, tu îl cunoşti pe domnul Clennam mai bine decât am avut eu fericirea să-l cunosc. Fanny, draga mea, îl ştii pe domnul Clennam. Fanny salută de sus, căci în asemenea împrejurări ea adopta totdeauna atitudinea cuiva care se simte obiectul unei mari conspiraţii puse la cale ca să-i insulte familia, fie prin lipsă de înţelegere, fie din insuficient respect pentru ea, şi acesta era unul dintre uneltitori. Dumnealui, domnule Clennam, trebuie să ştii, este unul din vechii mei protejaţi, moş Nandy, un prieten foarte credincios. (Totdeauna vorbea de el ca despre o mobilă extrem de veche şi de fapt era cu doi sau trei ani mai tânăr.) Ia să vedem. 11 cunoşti pe Plornish, mi se pare? Cred că fiica mea, Amy, mi-a spus că-1 cunoşti pe bietul Plornish?

• — Aa, da! Încuviinţă Arthur Clennam.

— Ei bine, domnule, dumnealui e tatăl doamnei Plornish.

• — Într-adevăr? Bucuros de cunoştinţă.

• — Ai fi şi mai bucuros, domnule Clennam, dacă i-ai cunoaşte numeroasele lui calităţi excelente.

— Sper s-ajung să le cunosc, cunoscîndu-1 pe dum^ nealui, spuse Arthur, compătimind în taină creatura asta încovoiată şi supusă.

— Astăzi e liber şi vine să-şi vadă vechii lui prieteni, care totdeauna se bucură să-l vadă, rosti Tatăl închisorii Marshalsea. Apoi adăugă, cu mâna la gură: e la azilul de săraci, bietul bătrân. A avut zi de ieşire.

În timpul ăsta, Maggy, ajutată în linişte de măicuţa ei, aşează masa; acum totul era pregătit. Fiind foarte cald şi în închisoare zăpuşeală, fereastra fusese dată de perete.

— Dacă Maggy i-ar aşterne, draga mea, un ziar pe pervazul geamului, continuă tatăl satisfăcut, adresîn- du-.se Micuţei Dorrit aproape în şoaptă, vechiul meu protejat ar putea lua ceaiul acolo, iar noi aci.

Astfel, separat de lumea bună printr-un spaţiu de cam un picior depărtare, tatăl doamnei Plornish a fost servit împărăteşte. Clennam nu-1 mai văzuse pe celălalt tată, cel al închisorii Marshalsea, exercitându-şi ocrotirea cu atâta mărinimie; de aceea, această scenă i se părea uimitoare.

Lucrul cel mai surprinzător a fost poate plăcerea cu care pomenea de infirmităţile şi semnele de decrepitudine ale protejatului său, de parcă era un paznic binevoitor comentând neîntrerupt declinul unui animal inofensiv pe care-1 prezenta.

— încă puţină şuncă, Nandy? Ptii, cât de încet eşti! Ultimii dinţi, explică el celorlalţi, sunt gata să-i cadă, bietul bătrân!

Iar altă dată spuse:

— Crevete nu serveşti, Nandy? Dar cum el nu-i răspunse numaidecât, adăugă: începe să nu mai audă bine, Curînd are să surzească de tot.

Puţin mai târziu îl întrebă:

— Te plimbi deseori, Nandy, acolo unde locuieşti, prin curtea dintre zidurile acelea?

— Nu, domnule, nu. Nu prea îmi face plăcere.

— Nu, desigur, replică el. E şi firesc. Apoi către ceilalţi, confidenţial: ÎI lasă picioarele.

Odată l-a întrebat, cu blândeţea lui, în general, numai pentru a-1 menţine pe linia de plutire:

— Ce vârsta să aibă cel mai mic dintre nepoţii dumitale?

—• John Edward? Zise protejatul, punând încet cuţitul şi furculiţa pe masă ca să se gândească mai bine. Ce vârstă are? La să vedem...

Tatăl închisorii Marshalsea se lovi peste frunte.

— Are memoria slabă.

—• John Edward, domnule? Păi, zău c-am uitat. Nu v-aş putea spune, domnule, în clipa asta dacă are doi ani şi două luni, ori dacă are doi ani şi cinci luni. Una din două.

— Nu te mai chinui să-ţi scormoneşti mintea cu asta, îi spuse, cu infinită indulgenţă. Îl lasă facultăţile mintale... bătrânul rugineşte ducând o astfel de viaţă!

Pe măsură ce făcea aceste descoperiri la bietul bătrân, cu atât mai mult dădea impresia că ţine la el, şi se ridică din jilţ, la sfârşitul ceaiului, ca să-şi ia rămas bun de la protejatul său, care tocmai spunea:

— Mă tem, prea stimate domn, că e ora când trebuie să plec — şi se proţăpi, drept ca lumânarea, vrând să pară cum nu se poate mai viguros.

— Noi nu-i spunem un şiling, Nandy, zise, strecurîn- du-i monedă în mina. Noi îi spunem tutun.

— Mulţumesc, prea onorate domn. O să-mi cumpăr tutun. Mulţumirile şi respectele mele domnişoarei Amy şi domnişoarei Fanny. Vă doresc noapte bună, domnule Clennam.

— Şi să-ţi aduci aminte, Nandy, nu ne uita, ştii, spuse tatăl. Să mai vii pe aici, bagă de seamă — oricând vei avea
O după-masă liberă. Nu cumva să ieşi fără să treci pe la noi, altminteri vom fi invidioşi. Noapte bună, Nandy. Fii foarte atent cum coborî treptele, Nandy; sunt cam neregulate şi tocite.

Rostind aceste cuvinte, rămase în picioare pe palier, urmărindu-1 din ochi pe bătrân când porni pe scară în jos. Apoi reveni în odaie şi spuse, plin de solemnă satisfacţie:

— Trist spectacol mai e şi acesta, domnule Clennam, deşi, gândul că nu-şi dă seama te consolează. Bietul bă- trîn, ce sinistră epavă! Ruinat sufleteşte, s-a sfârşit cu el... e desfiinţat... doborât la pământ, domnule, absolut!

Deoarece Clennam mai rămânea cu un anumit scop, răspunse şi el cum se pricepu acestor reflecţii, stând la fereastră lângă cel care le rostise, în vreme ce Maggy şi măicuţa ei spălau serviciul de ceai şi-l puneau la loc. Observă că gazda lui stătea la fereastră cu aerul unui suveran blând şi apropiat, şi că, atunci când vreunul dintre oamenii lui din curte privea în sus, răspunsul la salutul lor avea aspectul unei binecuvântări.

Când Mica Dorrit se aşează la masă să lucreze, iar Maggy pe pat văzându-şi de trebşoara ei, Fanny începu să-şi înnoade panglicile pălăriei, pregătindu-se de plecare. Arthur rămase mai departe, cu un anumit scop. Deodată, fără să se fi ciocănit, uşa se deschise; intră Tip.
O sărută pe Amy, care-i sări în întâmpinare, dădu din cap spre Fanny şi spre tatăl lui, aruncă o privire posacă spre musafir, fără vreun alt semn că-1 recunoaşte, şi luă loc pe un scaun.

— Tip, dragă, spuse Mica Dorrit cu blândeţe, şocată de purtarea lui, nu vezi...

— Da, văd, Amy. Dacă te referi la prezenţa unui musafir care se află aici... regret dacă la asta te referi — răspunse Tip, săltând capul şi făcând semn peste umăr spre Clennam, da' lângă el — văd.

— Asta-i tot ce ai de spus?

— Asta-i tot ce am de spus. Şi presupun, adăugă tânărul cu trufie, după o clipă de tăcere, că oaspetele mă înţelege când spun că asta-i tot ce am de spus. Pe scurt, presupun că oaspetele va înţelege că nu m-a tratat ca pe un gentleman.

— Ba nu înţeleg, rosti liniştit odiosul personaj la care se referise celălalt.

— Nu? Păi, ca să lămurim mai bine lucrurile, domnule, îmi permit să vă aduc la cunoştinţă, că atunci când adresez cuiva un apel întocmit cum se cuvine, şi încă un apel urgent, discret, în legătură cu un împrumut vremelnic al unei sume mici de bani... de care poate lesne dispune... de care poate lesne dispune, nu pierdeţi din vedere!... Când acel cineva îmi răspunde, tot în scris, că mă roagă să-l scuz, consider că nu m-a tratat ca pe un gentleman.

Tatăl închisorii Marshalsea, care nu-1 scăpase din ochi pe fiul său, în tăcere, de îndată ce-1 auzi spunând aceste vorbe, exclamă:

— Cum de-ndrăzneşti!...

Dar fiul lui îl întrerupse.

— Nu, tată, nu mă-ntreba cum de-ndrăznesc, pentru că astea-s fleacuri. Cât despre linia de conduită pe care înţeleg s-o adopt faţă de acest individ aici dg faţă, ar trebui să fii mândru pentru spiritul de demnitate de care am dat dovadă.

■— Cred şi eu! Interveni Fanny.

■— Spirit de demnitate? Rosti tatăl. Da, de fapt, grozav spirit de demnitate, n-am ce zice. Am ajuns în situaţia ca fiul meu să-mi dea lecţii... *mie...* despre demnitate?

— Dar, hai să nu ne pierdem vremea cu asta, tată, dacă nu vrei să ne certăm pe această temă. Sunt pe deplin convins că individul aici de faţă nu m-a tratat ca pe un gentleman. Şi cu asta am isprăvit.

— Ba n-ai isprăvit deloc, domnule, replică tatăl. Şi nici nu vei isprăvi. Tu eşti pe deplin convins? Tu eşti pe deplin convins?.

— Da, *eu.* La ce bun s-o ţinem aşa întruna?

-— Pentru că, se burzului tatăl, grozav de aprins, n-ai nici un drept să ajungi la o asemenea convingere monstruoasă... imorală... hm... criminală, pur şi simplu. Nu, domnule Clennam, vă rog, nu-mi cereţi să mă opresc. Aici e vorba... hm... de un principiu general, care se ridică mai presus chiar şi de consideraţii... hm... de ospitalitate. Mă opun afirmaţiilor făcute de fiul meu. Eu... hm... personal, au sunt de acord cu ele!

■— Dar ce ai dumneata cu asta, tată?

■— Ce am eu cu asta? Eu am... hm... o demnitate, domnule, care cu aşa ceva nu se împacă. Eu (scoase din nou batistă şi se tampona pe faţă), eu mă simt jignit, ultragiat de vorbele tale. Să presupunem că eu însumi, la un moment dat... hm... sau în diferite împrejurări, am făcut apel... hm... un apel întocmit cum se cuvine, un apel dis- ■creţ şi urgent, adresat cuiva, pentru a mi se împrumuta, vremelnic, o mică sumă de bani. Să presupunem că acel împrumut putea fi lesne onorat, şi n-a fost onorat, iar persoana în chestiune şi-a cerut scuze. Trebuie eu oare să aud de la propriul meu fiu că prin aceasta n-am fost tratat ca un gentleman şi că eu am plecat capul?

Fiica lui, Amy, căuta cu blândeţe să-l calmeze, dar el nu voia nici în ruptul capului să se calmeze. Spunea că mândria lui e în joc şi că nu admite una ca asta.

Să-i spună lui aşa ceva, se lamentă el, propriul său fiu, de la obraz, în căminul lui? Să-i aducă asemenea umilinţă propriul lui sânge?

— Nimeni nu te umileşte, tată, dumneata singur îţi aduci injurii! Exclamă tânărul, posomorât. Convingerea la care am ajuns eu n-are cu dumneata nici în clin nici în mânecă. Ceea ce am spus eu se referă numai la mine. Ce rost are să-ţi pui pielea-n joc dacă nu e cazul?

— Iar eu îţi răspund că este cazul, zise tatăl. Iţi atrag atenţia, domnule, răspicat şi cu indignare, că... hm... poziţia deosebit de delicată a tatălui tău ar trebui să te facă să taci, domnule, mai mult decât orice, să te împiedice să înşiri asemenea principii deşănţate. Dealtfel, dacă nu te porţi ca un fiu, domnule, dacă te lepezi de îndatoririle pe care le ai, eşti cel puţin... hm... un păgân. Nu cumva eşti... hm... ateu? Este oare demn de un creştin, te-ntreb, de a stigmatiza, de a defăima pe cineva pentru că, o dată, te roagă să-l scuzi, când poate că aceeaşi persoană... hm... ar răspunde cererii pe care i-o faci altă dată? Este oare demn de un creştin... hm... de a nu-1 pune din nou la încercare?

Încetul cu încetul ajunsese într-o stare de adevărată fervoare religioasă.

— Pentru mine-i limpede ca lumina zilei, spuse Tip, ridicându-se, că în seara asta nu se poate discuta logic aici, şi că cel mai bun lucru pe care-1 am de făcut este să-mi iau tălpăşiţa. Noapte bună, Amy. Nu fi supărată, îmi pare tare rău că s-a-ntâmplat aici, faţă de tine, cre- de-mă, îţi jur; dar nu pot renunţa totuşi la demnitatea mea, nici chiar de hatârul tău, fetiţo!

Cu aceste cuvinte, îşi puse pălăria pe cap şi ieşi, însoţit de domnişoara Fanny, care socoti, la rându-i, că n-ar fi fost demn să-şi ia rămas bun de la Clennam printr-o demonstraţie mai puţin potrivită decât fulgerîndu-1 din priviri, exprimând astfel clar că totdeauna l-a considerat drept unul din numeroasa tagmă a uneltitorilor.

După ce plecară, Tatăl închisorii Marshalsea părea cel dintâi gata să se cufunde din nou în deznădejde şi ar fi făcut-o dacă în câteva clipe nu venea, tocmai la timp, un domn care-1 poftea să-l însoţească în „salonul tihnit[14]. Era aceeaşi persoană întâlnită de el în noaptea când, dintr-un

accident, rămăsese între zidurile temniţei, cel cu plînge- rea nelămurită conform căreia guvernatorul închisoi’ii îşi vârâse mâinile până la coate în nişte fonduri care nu-i aparţineau. El se prezentă drept împuternicit să-l conducă pe Părintele închisorii Marshalsea la fotoliul prezidenţial, pe care făgăduise să-l ocupe cu prilejul adunării colegilor pentru a asculta puţină muzică.

— Vezi, domnule Clennam, spuse tatăl, acestea sunt neajunsurile situaţiei mele aici. Dar e o îndatorire de ordin public! Nimeni, sunt sigur, nu este mai prompt ca dumneata să-. Şi asume o îndatorire publică.

• Clennam îl rugă să se conformeze neîntârziat.

— Amy, draga mea, dacă l-ai putea convinge pe domnul Clennam să mai rămână, ştiu că pot să-ţi încredinţez grijă de a face onorurile bârlogului nostru umil, şi poate că vei izbuti să ştergi întrucâtva din mintea domnului Clennam... hm... amintirea incidentului neplăcut care a avut loc azi după-amiază.

Clennam îl asigură că incidentul în chestiune nu-i lăsase nici o impresie şi prin urmare nu era nimic de şters.

— Dragă domnule, spuse tatăl, luându-şi tichia neagră de pe cap şi strângând afectuos mâna domnului Clennam, vrând totodată să confirme primirea bancnotei şi a scrisorii trimise lui după prânz. Cerul să te binecuvânteze în veci!

Astfel, până la urmă, Clennam îşi atinse scopul pentru care întârziase: putea sta de vorbă cu Mica Dorrit, fără ca cineva să fi fost de faţă. Nu era decât Maggy, dar ea nu conta.

Capitolul XXXII

ALTE PREZICERI

MAGGY, cu boneta ei albă şi mare pe cap, al cărei vîr- tej de pliseui'i opace îi ascundeau profilul (şi nu prea avea), îşi vedea de treabă lângă fereastră, cu singurul ochi utilizabil aţintit asupra lucrului, înspre lumină. Aşa că, atât din pricina bonetei, fluturându-i în vânt, cât şi a ochiului inutilizabil, era cu totul separată de măicuţa ei, aflată pe un -scaun dinaintea ferestrei. Zgomotul de tropot şi târşiit al paşilor pe pavajul curţii scăzuse mult de când preşedintele fusese înscăunat; fluxul pensionarilor era îndreptat în mare măsură către desfătarea armoniilor. Câţiva dintre ei, care n-aveau pic de muzică în suflet, sau vreo leţcaie în buzunar, umblau de colo-colo; iar prin ungherele curţii se mai vedea vechiul spectacol, ici soţia venită în vizită la bărbatul ei, dincolo vreun deţinut proaspăt, încă neobişnuit cu locul, deprimat, aşa cum prin unele cotloane, aiurea, dai de pânze de păianjen destrămate, ori de cine ştie ce lucruri zăcând, neîmbietoare, hide.

Acestea erau momentele cele mai paşnice cunoscute în închisoare, cu excepţia orelor de noapte, când pensionarii se bucurau de somn. Din când în când, ropotul aplauzelor şi al bătăilor în mese, din salonul tihnit, semnalau sfârşitul cu succes al unei bucăţi muzicale, ori aprobarea copiilor adunaţi acolo, care salutau vreun toast sau vreun gând închinat lor de către Părintele închisorii Marshalsea. Uneori, o voce mai sonoră decât celelalte îi vestea pe ascultători că un bariton lăudăros cutreiera marea albastră, ori era la vânătoare în câmpii, gonind după căprioare, prin munţi şi văgăuni, dar mareşalul-gu- vernator ştia el mai bine cum stau lucrurile, căci a pus mâna pe el şi l-a vârât la i’ăcoare.

Când Arthur Clennam veni şi se aşeză lângă Mica Dorrit, ea începu să tremure încât abia mai putea ţine acul. Clennam puse încetişor mâna pe lucrul ei şi spuse:

— Dragă Mica Dorrit, dă-mi voie să-l aşez deoparte.

Ea îl lăsă să-i ia lucrul şi Arthur îl puse alături. Fata
Îşi frângea mâinile, nervoasă. Arthur îi luă o mina într-ale sale.

— Cât de rar te-am văzut în ultima vreme, Mica Dorrit!

— Am fost ocupată, domnule.

— Dar abia astăzi am auzit, zise Clennam, absolut din întâmplare, că ai trecut pe la oamenii aceia cumsecade, care locuiesc la doi paşi de mine. De ce n-ai venit şi pe
F la mine?

— Nu... nu ştiu. Sau mai bine zis, m-am gândit că poate şi dumneata eşti ocupat. Acum, eşti ocupat, în ge-
| r. eral, nu-i aşa?

O văzu cum tremură din tot trupul micuţ, cu chipul
I plecat şi lăsând ochii în jos de îndată ce-i ridica o clipă
1 spre ai lui — vedea toate acestea aproape cu la fel de
I mare nelinişte şi duioşie.
I — Copila mea, eşti atât de schimbată!
I Acum nu-şi mai putea stăpâni tremurul. Îşi retrase
| încetişor mina şi o aşeză peste cealaltă; rămase dinaintea lui cu chipul plecat, tremurând din cap până-n picioare.

— Draga mea, Mica Dorrit, rosti Clennam, plin de compasiune.

Ea izbucni în lacrimi. Maggy se întoarse brusc şi o privi timp de cel puţin un minut, dar nu se amestecă Clennam aşteptă câteva clipe până să vorbească iar.

— Nu mai pot suporta să te văd plângând, spuse el, dar sper că lacrimile îţi uşurează inimă prea împovărată.

— Da, aşa este, domnule! Nimic altceva.

— Bine, bine! Mi-e teamă că te gândeşti prea mult la: cele petrecute aici astă seară. Nu e cazul, absolut deloc.

Am avut ghinionul să-i ies în cale. Uită tot, odată cu lacrimile astea, căci nu merită nici măcar o lacrimă. Nici una măcar! Aş consimţi bucuros, Mica Dorrit, ca o asemenea scenă fără noimă să se repete de cincizeci de ori

Pe zi, numai să scapi de amărăciune, măcar pentru o clipă.

Acum faţă mai prinse puţin curaj şi răspunse, pe un ton foarte apropiat de cel obişnuit:

— Eşti atât de bun! Dar chiar dacă în scena aceea n-ar fi fost nimic de care să-mi pară rău şi să am un sim- ţământ de ruşine, rămâne totuşi o dovadă că s-a purtat urât cu dumneata...

■— Şşt! Făcu Arthur zâmbind şi-i atinse buzele cu mâna. Ar fi ceva într-adevăr nou la dumneata să uiţi, dumneata care-ţi aduci aminte de tot şi de toate. Dă-mi voie să-ţi amintesc, eu nu sunt şi n-am fost niciodată altceva decât prietenul în care ţi-ai pus încrederea! Iţi aduci aminte, nu-i aşa?

■— Caut să-mi aduc aminte, altfel mi-aş fi călcat promisiunea tocmai acum când fratele meu necuviincios a fost aici. O să ţii seamă că a crescut între zidurile astea şi nu-1 vei judeca prea aspru, bietul băiat, sunt sigură! Înălţând ochii când rosti aceste cuvinte, îi privi chipul mai atentă decât până acum şi-i spuse, schimbând iute tonul: Nu cumva ai fost bolnav, domnule Clennam? . — Nu!

— Nici n-ai avut supărări, ori necazuri? Îl întrebă, neliniştită.

Acum veni rândul lui Clennam de a nu şti cum să răspundă.

— La drept vorbind, spuse el, am avut unele griji, dar totul a trecut. Se vede chiar atât de bine pe faţă? Ar fi trebuit să am mai multă forţă şi stăpânire de sine. Şi eu credeam că am. S-ar cuveni să învăţ de la dumneata. Cine m-ar putea învăţa mai bine!

Nu-şi închipuia că ea să vadă la el ceea ce nimeni altcineva n-ar fi putut vedea. Nu-şi închipuia că în toată lumea să mai existe alţi ochi capabili să-l scruteze cu atâta limpezime şi forţă de pătrundere ca ai ei.

— Dar asta mă duce cu gândul la ceva ce aş dori să-ţi spun, continuă el, şi de aceea nu-mi voi lua în nume de rău propria-mi faţă, pentru faptul că m-am trădat. Cu atât mai mult cu cât pentru mine este un privilegiu şi o plăcere să mă destăinui Micuţei mele Dorrit. Dă-mi voie să-ţi mărturisesc că, uitîn'd cât de serios sunt şi ce vârstă am, şi cum timpul pentru asemenea lucruri a trecut în cazul meu, odată cu anii aceia mulţi de monotonie şi prea puţine bucurii, trăiţi într-o ţară îndepărtată, fără să lase urme... că, uitând toate acestea, mi-am închipuit că iubesc pe cineva.

— O cunosc, domnule? Întrebă Mica Dorrit.

— Nu, copila mea.

— Nu este cumva doamna care a fost aşa bună cu mine de dragul dumitale?

— Flora? Nu, nu. Credeai...

— Nu prea am crezut, ce-i drept, mărturisi Mica Dorrit, mai mult adresându-se sieşi, decât lui. Eram puţin nedumerită.

— Ei bine! Exclamă Clennam, rămânând la impresia de pe alee, din seara cu trandafiri, impresia că începuse să îmbătrânească, şi că epoca sentimentelor de tandreţe se încheiase. Mi-am dat seama de greşeală şi m-am gândit puţin... adică mai mult... şi am ajuns să judec mai chibzuit. Fiind mai înţelept, mi-am numărat anii şi m-am analizat, am privit în urmă, am privit înainte şi am înţeles că voi încărunţi curînd. Mi-am dat seama că urcasem pe culme, că străbătusem platoul de creastă şi coboram iute povârnişul.

Dacă ar fi ştiut ce chin puternic îi pricinuia acestei inimi răbdătoare, vorbindu-i astfel! Mai ales când scopul lui era să-i uşureze povara şi s-o ajute.

— Am înţeles că timpul iubirii delicate, pline de promisiuni, de fericire a trecut pentru mine şi pentru fiinţa legată de mine, şi că niciodată nu va mai reveni.

Oh! Dac-ar fi ştiut, dac-ar fi ştiut! Dac-ar fi putut vedea pumnalul din mâna lui şi rănile făcute cu cruzime, sângerând, în pieptul credincios al Micuţei lui Dorrit!

___ Dar toate astea au trecut, mi-am întors faţa de la

Ele ' de ce le mai amintesc Micuţei Dorrit? De ce-ţi arăt, copila mea, numărul anilor care ne despart, de ce-ţi aduc aminte că am depăşit, cu toată durata vieţii dumitale, vârstă care pentru dumneata înseamnă acum prezentul[51]?

— Fiindcă ai încredere în mine, sper. Fiindcă ştii că nimic nu te poate mişca fără să mă mişte şi pe mine, că nimic nu te-ar face fericit ori nefericit fără să mă afecteze în aceeaşi măsură şi pe mine, care-ţi sunt atât de recunoscătoare.

Desluşi fiorul din vocea ei, îi văzu chipul sincer, îi văzu ochii limpezi şi cinstiţi, îi văzu pieptul fremătând, care s-ar fi avântat cu bucurie să primească în locul lui o lovitură mortală, cu un ultim strigăt de agonie: „îl iubesc! "Dar nici cea mai îndepărtată bănuială despre adevăr nu-i mijea în minte. Nu. Se uita la micuţa făptură devotată, în nişte pantofi ponosiţi şi o rochie sărăcăcioasă, locuind în închisoare; un copil plăpând la trup, însă cu un suflet mare, dar povestea familiei ei răspândea atâta lumină, încât pentru Arthur tot restul era cufundat în beznă.

— Desigur, Mica Dorrit, din aceste motive, dar mai este unul. Atât de îndepărtat de dumneata, de deosebit şi atât de în vârstă faţă de dumneata, sunt mai potrivit să-ţi fiu prieten şi sfătuitor. Vreau să spun că poţi avea mai lesne încredere în mine şi că orice constrângere, oricât

---

51 De fapt, Arthur Clennam are patruzeci de ani, iar Mica Dorrit douăzeci şi doi (a se vedea Cap. II).

de slabă, pe care ai putea-o simţi faţă de un altul, în cazul meu ar fi posibil să dispară. De ce te-ai ţinut aşa departe de mine? Spune-mi.

— Mi-e mai bine aici. Aici e locul unde sunt utilă. E mult mai bine dacă rămân aici, rosti Mica Dorrit, sfioasă.

• — Aşa ai spus şi în ziua aceea, pe pod. Deseori m-am gândit la asta mai târziu. N-ai să-mi încredinţezi nici un secret a cărui destăinuire să-ţi poată aduce speranţă şi mângâiere?

— Secret? Nu. N-am nici un secret, mărturisi Mica Dorrit, puţin tulburată.

Vorbeau pe un ton scăzut, nu atât că s-ar fi ferit cumva să-i audă Maggy, ci pentru că era mai potrivit cu ceea ce spuneau. Brusc Maggy se holbă din nou, dar de astă dată vorbi:

— Ştii ce, măicuţă!

— Ce anume, Maggy?

— Dacă n-ai nici un secret de-al tău să-i spui, spu- ne-i-1 pe cel al prinţesei. *Ea* avea un secret, ştii tu.

— Prinţesa avea un secret? Întrebă Clennam, surprins întrucâtva. Care prinţesă, Maggy?

_ Doamne, cum mai chinuiţi o fetiţă de zece anişori, vrând s-o tot încurcaţi, biata de ea. Cine-a zis că prinţesa avea un secret? *Eu* n-am zis niciodată asta.

_ Te rog să mă scuzi. Am crezut c-ai spus.

_ Nu, n-am spus. Cum puteam, când ea voia să afle. Secretul? Femeia cea mică avea un secret şi ea învârtea

Tot timpul la roata de tors. Aşa că ea îi spuse: „De ce-1 ţii acolo? “Iar cealantă i-a spus ei: „Nu, nu-1 ţin “, şi >. Cealantă îi spuse ei: „Ba da, îi ţin “, şi pormă amândouă, se duce la dulap, dar când colo el era. Ea n-a vrut să se j, ducă Ia spital, şi aşa a murit. *Tu* ştii asta, măicuţă; spu- I ne-i şi lui. Că era un secret în lege, nu glumă 1 exclamă *ţ* Maggy, cuprinzându-se cu braţele.

Arthur se uită la Mica Dorrit spre a-i veni în ajutor să înţeleagă ceva, dar rămase mirat văzând-o atât de tulburată şi roşie la faţă. Dar, când îi spuse că a fost pur şi simplu o poveste născocită într-o zi de ea pentru Maggy, | o nimica toată, încât îi era ruşine s-o mai repete şi alt- 1 cuiva, presupunând că şi-ar fi amintit-o, el nu mai stărui. *F* Reveni, totuşi, la ceea ce-i interesa, mai întâi rugîn-! D-o să-l viziteze mai des şi să nu uite că nu mai exista i' altcineva în afară de el care să aibă grijă de ea, sau care să fie mai hotărât că el s-o ajute în acest sens. Când îi răs- *t* punse eu căldură că ştia asta foarte bine şi că niciodată | n-avea să uite, el atacă al doilea punct şi mai delicat — | bănuiala care-i încolţise în suflet.

_ Mica Dorrit — zise el şi-i luă iarăşi mina, vorbind mai încet ca înainte, încât chiar şi Maggy, aflată în aceeaşi

• odăiţă, nu-1 putea auzi — încă un cuvânt. Demult vreau ;să-ţi spun ceva, dar n-am găsit momentul potrivit. Să nu-mi iei această în nume de rău, căci în privinţa anilor ţi-aş putea fi tată său unchi. Gândeşte-te totdeauna la mine ca la un om în vârstă. Ştiu că întregul dumitale devotament se concentrează în camera asta şi că nimic nu te-ar putea abate de la îndatoririle pe care le duci la îndeplinire aici. Dacă nu eram sigur de asta, demult te-aş fi rugat pe dumneata, l-aş fi rugat pe tatăl dumitale să-mi dea voie să te adăpostesc într-un loc mai convenabil. Dar s-ar putea să te intereseze cineva... nu spun acum, cu toate că şi asta n-ar fi exclus... mai târziu, poate, şi acest

Interes să nu fie incompatibil cu afecţiunea dumitale familială.

Clătină din cap, foarte palidă, fără să rostească o vorbă.

_ S-ar putea întâmpla, dragă Mica Dorrit.

_ Nu, nu, nu!

Ea scutură din cap de fiecare dată când repetă, încet, aceste cuvinte, cu un aer de calmă dezolare, despre care îşi va aminti multă vreme după aceea. Momentul acestei aduceri-aminte avea să vină mult mai târziu, între zidurile acestei închisori şi chiar în această odaie.

_ Dar dacă totuşi va fi să se-ntâmple, să-mi spui, copila mea dragă. Să-mi dezvălui adevărul, să-mi arăţi obiectul unui asemenea interes, iar eu voi căuta cu toată râvnă, onoarea, prietenia şi respectul pe care ţi-1 port în inimă, bună Mică Dorrit, să-ţi vin temeinic în ajutor.

_ Oh, mulţumesc, mulţumesc! Dar nu, nu, nu! Repetă ea pe acelaşi ton ca mai înainte, în timp ce-1 privea, frângându-şi mâinile muncite.

_ Nu stărui să-mi faci nici o confidenţă acum. Doar atât te rog, să ai deplină încredere în mine.

—> Ce-aş putea face mai puţin decât atât faţă de dumneata, care eşti atât de bun cu mine?

_ Atunci vei avea absolută încredere în mine? Nu-mi vei tăinui nici un necaz ascuns, nici o nelinişte?

_ Aproape nici una.

_ Şi acum nu-mi ascunzi nimic?

Clătină din cap; era foarte palidă.

_ Când mă voi culca la noapte, iar gândurile se vor întoarce în acest loc trist... aşa cum se-ntâmpla seară de seară, chiar şi când nu te-ntâlnesc, îmi dai voie să cred că alte griji în afara acestei camere cu locatarii ei obişnuiţi nu-ţi împovărează cugetul?

Părea că se agaţă de aceste cuvinte — despre care avea să-şi amintească, de asemenea, mult timp după aceea — şi zise mai veselă;

_ Da, domnule Clennam, poţi fi sigur de asta!

Scara dărăpănată, gata totdeauna să dea de veste când

Cineva urcă său cobora, începu să scârţâie sub nişte paşi iuţi, însoţiţi de un alt zgomot — ca cel făcut de o mică locomotivă cu aburi, cu atâţia aburi încât nu mai ştia ce să facă cu ei — care se

auzea venind într-acolo. Pe măsură ce zgomotul se apropia, şi asta foarte repede, locomotiva înainta cu energie sporită, şi, după ce ciocăni în uşă, parcă s-ar fi aplecat să arunce o trâmbă de aburi pe gaura cheii.

Înainte ca Maggy să ajungă la uşă, domnul Pancks, deschizând-o de afară, îşi făcu apariţia, fără pălărie pe cap şi cu părul răvăşit, uitându-se peste umărul ei la domnul Clennam şi Mica Dorrit. Ţinea în mână un trabuc aprins şi aducea cu sine damf de bere şi fum de tabac.

– Pancks, ţiganul, spuse el cu răsuflarea tăiată, care ghiceşte viitorul.

Rămase acolo, plin de funingine, zâmbind şi răsuflând din greu, în timp ce-i privea, cu o mină extrem de ciudată, ca şi cum, în loc să fie omul care scoate bani şi din piatră seacă pentru patronul său, ar fi fost stăpânul suprem al închisorii Marshalsea, guvernatorul, toţi temnicerii şi toţi deţinuţii laolaltă. În marea lui satisfacţie de sine, duse trabucul la buze (deşi se vedea cât de colo că nu era fumător) şi trase zdravăn în piept; ţinea ochiul drept închis în acest scop, încât îl apucă o tuse spasmodică, tremura şi se îneca. Dar chiar şi în toiul acestei crize, el încercă încă să repete formula lui preferată de introducere:

– Pancks, ţiganul, care ghiceşte viitorul... îmi petrec seară împreună cu ceilalţi, adăugă el. Am cântat. Le-am ţinut şi eu isonul la *Nisip alb, nisip gri*[52]. *Eu,* unul, habar n-am. Dar nu-i nimic. Ţin isonul la orice. Totuna e, numai să zbieri destul de tare.

La început, Clennam crezu că era beat. Dar numaidecât îşi dădu seama că deşi berea i se urcase puţin la cap, motivul tulburării sale n-avea nici o legătură cu malţul fermentat şi nici cu cine ştie ce grâne ori poame distilate.

– Ce mai faci, domnişoară Dorrit? Zise Pancks. M-am gândit că n-o să-mi luaţi în nume de rău dacă m-abat în fugă şi intru pentru o clipă. Auzisem de la domnul Dorrit că domnul Clennam e aici. Ce mai faci, domnule?

Clennam îi mulţumi şi-i răspunse că se bucură că-1 vede atât de vesel.

– Vesel! Exclamă Pancks. Sunt în toane foarte bune, domnule. Nu mai pot rămâne nici un minut, altminteri îmi observă lipsa, şi eu nu vreau să mi se observe lipsa... Ei, domnişoară Dorrit, nu-i aşa?

Îi făcea grozavă plăcere parcă de-a o lua ca martoră, fără s-o piardă din ochi, ciufulindu-şi totodată părul, aidoma unei specii negre de papagal cacadu.

■— Nu-i nici o jumătate de oră de când am venit. Ştiam că domnul Dorrit prezidează şi mi-am zis: Mă duc să-i dau o mina de ajutor! La drept vorbind, acum trebuia să fiu în Curtea-Inimii-Însîngerate, dar pe oamenii ăştia o să-i pot necăji şi mâine... Nu-i aşa, domnişoară Dorrit?

Ochii lui mici de tăciune scăpărau ca nişte scântei electrice. Chiar şi părul parcă îi scăpăra când trecea cu mâna prin el. Părea atât de încărcat cu electricitate, încât te aşteptai să scoată scântei şi să scapere la cea mai mică atingere, în orice parte a corpului.

– Admirabilă adunare e aici, zise Pancks. Nu-î aşa, domnişoară Dorrit?

Îi era puţin teamă de el şi nu ştia ce să spună. Pancks începu să râdă, dând din cap spre Clennam.

– Să nu te sinchiseşti de dânsul, domnişoară Dorrit. E de-al nostru. Ne-am înţeles noi să nu dai impresia că mă cunoşti faţă de alţii, dar nu-1 punem la socoteală şi pe domnul Clennam. Dânsul e de-al nostru. Face parte din gaşcă. Nu-i aşa, domnule Clennam?... Ce zici, domnişoară Dorrit?

Neastâmpărul acestei făpturi stranii îl câştiga repede pe Clennam. Mica Dorrit, uimită, văzu cum schimbau priviri grăbite.

– Voiam să spun ceva, mărturisi Pancks, dar zău c-am uitat ce era. Aa, ba ştiu! Admirabilă adunare e aici! I-am cinstit pe toţi, unul după altul... Nu-i aşa, domnişoară Dorrit?

– Foarte frumos din partea dumitale, replică, obser- vând cum cei doi din nou schimbară o privire pe furiş.

– Ba deloc, se împotrivi Pancks. Să nu mai vorbim despre asta. Fapt este că-ncep să intru în pâine. Îmi du mâna să fiu mărinimos. Cred că o să fac un zaiafet în cinstea lor. Mesele puse în curte. Pâine berechet. Lulele lungi de lut cât lumea. Tutun cu carul. Friptură de vacă şi budincă doldora de stafide, pentru toţi, la discreţie. Câte o halbă de bere straşnică de căciulă. O stacană de vin aşijderea, după voia inimii, numai să le-ngăduie stă- pînirea... Ei, ce zici, domnişoară Dorrit?

Era atât de nedumerită din pricina purtării lui sau mai degrabă de faptul că Arthur Clennam părea să-l înţeleagă din ce în ce mai bine (deoarece se uita la el după fieckre nouă întrebare şi demonstraţie de cacadu din partea domnului Pancks), încât ea abia de apuca să mişte buzele dând să răspundă, dar fără să închege o vorbă măcar.

– Ei, da! Fiindcă veni vorba! Exclamă Pancks, ai să trăieşti să vezi ce se află îndărătul nostru după liniile din palma asta micuţă a dumitale. Aşa are să fie, aşa are să fie, draga mea... Ei, ce zici, domnişoară Dorrit?

Se opri brusc. De unde făcuse oare rost de ţepuşele acelea suplimentare de păr negru, zbârlit acum pe tot capul precum miriade de puncte luminoase împroşcate în jerbe de un foc mare de artificii, era o taină greu de dezlegat.

– Dar o să observe că lipsesc, repetă el, şi n-aş vrea să mi se observe lipsa. Domnule Clennam, dumneata şi cu mine am căzut la o înţelegere. Am spus că o să mă ţin scai de treaba

---

52 ? „Nisip alb, nisip gri /, Cine cumpără nisipul meu alb /, Cine cumpără nisipul meu gri“ etc. Cîntec tradiţional.

asta. O să vezi că mă ţin scai de treaba asta şi acum, domnule, dacă vii afară cu mine o clipă. Domnişoară Dorrit, îţi urez noapte bună. Domnişoară Dorrit, îţi urez mult noroc.

Îi strânse iute amândouă mâinile şi porni pe scară în jos, pufnind de zor. Arthur îl urmă atât de iute. Cât pe-aci să se împiedice de el pe ultima treaptă şi să-l răstoarne de-a berbeleacul în curte.

– Ce s-a-ntâmplat, în numele Cerului! Exclamă Arthur, când amândoi dădură buzna deodată afară.

– Stai o clipă, domnule. Domnul Rugg. Dă-mi voie să ţi-1 prezint.

Astfel, îi prezentă un alt bărbat fără pălărie, tot cu trabuc şi tot învăluit într-un nimb de bere şi fum de mahorcă. Acest bărbat, deşi nu atât de nărăvaş ca celălalt, era într-o stare vecină cu scrânteala, dar în compa-

\

Raţie cu ţicneala domnului Pancks, avea ifose 'de om treaz. • \

– Domnule Clennam, domnul Rugg, spuse Pancks. Stai o clipă. Vino la pompa de apă.

Se apropiară de pompă. Domnul Pancks, punându-şi numaidecât capul sub ţeavă, îl rugă pe domnul Rugg să apese vârtos de câteva ori pe mâner. Domnul Rugg exe- cutându-se întocmai, domnul Pancks se ridică pufnind şi suflând întruna şi se şterse cu batista.

– Acum mi s-a mai limpezit capul, rosti gâfâind, adresându-se lui Clennam, care îl privea mirat. Dar, pe sufletul meu, când îl auzi pe taică-său ţinând câte-o cu- vîntare din jilţul acela, ştiind ceea ce ştim, şi când o vezi pe dânsa acolo, în odaia aia, îmbrăcată ca vai de lume, ştiind ceea ce ştim, e de ajuns să... stai capră, domnule Rugg?.. puţin mai sus, domnule... aşa e bine!

Tocmai atunci şi tocmai acolo, pe pavajul închisorii Marshalsea, la asfinţit, domnul Pancks, pur şi simplu ’ erii domnului Rugg din Penton-

Expert contabil şi urmăritor al
Datornicilor. Când Pancks căzu din nou în picioare, îl luă pe Clennam de butonieră, îl duse îndărătul pompei şi gâfâind scoase din buzunar un teanc de hârtii.

Domnul Rugg scoase şi el, gâfâind, din buzunar un teanc de hârtii.

– Aşteaptă! Rosti Clennam în şoaptă. Aţi făcut vreo descoperire?

Domnul Pancks răspunse cu un glas mieros, cu neputinţă de transpus în cuvinte:

– Aşa s-ar zice.

– E cineva amestecat?

– Cum adică amestecat, domnule?

– În vreo fraudă sau afacere ilegală oarecare?

– Nici pomeneală.

„Slavă Domnului! “îşi spuse Clennam.

– Şi acum arată-mi ce ai acolo.

– Află că... — Se smiorcăi Pancks, despăturind febril hârtiile şi vorbind în frânturi de fraze, aidoma răbufnirilor scurte ale unei maşini sub presiune înaltă — ... unde-i. Arbwele genealogic? Unde-i borderoul numărul patru, domnule Rugg? Oh! Perfect! Uite, aici... Află că, punând la socoteală şi ziua de azi, suntem de fapt gata. De fapt, vom fi într-o zi-două. Hai să zicem în cel mult o săptămână. Dar noi am lucrat zi şi noapte de nu ştiu cât timp. Domnule Rugg, ştii de cât timp? Nu-i nimic. Lasă, nu mai spune. N-ai face decât să mă încurci. Să-i spui şi domnişoarei Dorrit, domnule Clennam. Dar nu până nu-ţi dăm noi voie. Unde-i oare totalul acela, aproximativ, domnule Rugg? Aa, uite-1 aici! Poftim, domnule! Iată ce trebuie s-o înştiinţezi. Omul acesta este Părintele închisorii Marshalsea al dumitale.

Capitolul XXXIII

PLÂNGEREA DOAMNEI MERDLE

SILITĂ să se resemneze în faţa destinului inevitabil şi să o scoată Ia capăt cum putea mai bine cu oamenii aceia „Miggles “, doamna Gowan făcu apel la rezervă să de filozofie, aşa cum prevăzuse că va fi probabil nevoie atunci când stătuse de vorbă cu Arthur şi. Luă frumos hotărârea de a nu.se împotrivi căsătoriei fiului ei. Pentru a ajunge să ia această fericită hotărâre este foarte posibil să fi fost înrâurita nu numai de dragostea ei maternă, ci şi de trei consideraţii judicioase.

Prima dintre ele poate că a fost aceea că fiul ei nu-şi manifestase vreodată câtuşi de puţin intenţia de a-i cere consimţământul, şi. Nici nu-i dăduse cândva de bănuit că era în stare să se dispenseze de încuviinţarea sa. A doua, că pensia acordată ei de patria recunoscătoare (şi de un Lipitoare) va fi la adăpost de unele mici exigenţe filiale, Henry al ei odată însurat cu Unică fiică iubită a unui om foarte chivernisit. A treia consideraţie era că datoriile lui Henry trebuiau evident plătite în faţa altarului de către socru-său. Dacă la aceste trei puncte dictate de înţelepciune se mai adăuga şi faptul că doamna Gowan îşi dădea consimţământul în momentul când află că domnul Meagles şi l-a dat pe al său şi că împotrivirea domnului Meagies la această căsătorie ar fi fost singura piedică întâlnită cumva în cale, este foarte probabil că văduva răposatului comisar fără nici o însărcinare specială întorcea chestiunea, în mintea ei ageră, pe toate feţele.

În raport cu rudele şi cunoştinţele, însă, îşi păstra ioată demnitatea proprie şi demnitatea de sânge a familiei Lipitorilor, întreţinând cu râvnă moftul că era o afacere deplorabilă şi declarându-se absolut nefericită, Henry fiind pur şi simplu fascinat, că se împotrivise demult

acestei căsătorii, dar ce putea să facă o mamă, şi aşa mai departe. Îl şi luase pe Arthur Clennam ca prieten al familiei drept martor în povestea asta, şi acum mergea mai departe, agăţându-se de familia însăşi, în acelaşi scop. La prima întrevedere acordată domnului Meagles, ea se plasă în poziţia omului care cedează cu multă durere, dar cu graţie, unei presiuni irezistibile dinafară. Cu cea mai profundă politeţe şi mare distincţie s-a prefăcut că de fapt dânsa — nu el — pusese beţe în roate şi că până la urmă a închis ochii şi că de fapt sacrificiul ea îl făcea — nu el. Acelaşi truc, cu aceeaşi dexteritate politicoasă, i-1 servi doamnei Meagles, ca un scamator care ar fi strecurat o carte în jocul nevinovatei doamne, şi, când viitoarea noră i-a fost prezentată de către fiul ei, îi spuse, îmbrăţişând-o:

– Draga mea, ce i-ai făcut lui Henry de l-ai vrăjit aşa?!

În acelaşi timp, ea îngădui câtorva lacrimi să poarte cu sine pudra cosmetică de pe nas în nişte cocoloaşe micuţe, dovadă delicată şi înduioşătoare a suferinţelor, ei tainice, cu tot calmul aparent cu care îndura nenorocirea.

Printre prietenii doamnei Gowan (care se trezi deodată că face parte din înalta societate, întreţinând relaţii
S;' intime, pe picior de egalitate cu această Putere), doamnă p Merdle se afla în primele rânduri. Este adevărat că ţi- *I* ganii din Hampton Court, fără excepţie, strâmbau din I nas când era vorba despre Merdle, ca despre un parvenit, ; dar se închinau în faţa averii lui. În modul acesta de a *e* restabili echilibrul se asemănau foarte mult cu vistier- p nicul, avocatul, cu episcopul şi cu toţi ceilalţi.

După ce-şi dădu graţiosul consimţământ despre care s-a pomenit, doamna Gowan se pregătea să-i facă o vizită de consolare doamnei Merdle. Se duse în oraş în acest scop, într-o trăsurică trasă de un cal, ireverenţios numită în acea epocă din istoria Angliei „cutie de hapuri[14]. Vehiculul aparţinea unui modest patron care-1 şi con-
■ducea în persoană, şi care închiria cai şi trăsuri cu ziua | sau cu ora, pentru majoritatea doamnelor din palatul Hampton Court. Regulile de etichetă însă ale acestei k şatre de ţigani erau ca întreg echipajul să fie considerat: în mod tacit drept proprietatea particulară, vremelnic, ;
A clientului, iar vizitiul nu trebuia să se dea de gol că ar! Cunoaşte niscaiva alt patron, în afară de persoana pe j care o slujea în acel moment. La fel şi cu Lipitorile de la [1]Ministerul Digresiunilor, cei mai barosani patroni care închiriau cai din. Univers, totdeauna dând impresia că I n-aveau habar de altă afacere, cu excepţia celei la or- *t* dinea zilei.

I Doamna Merdle era acasă, instalată în cuibul ei "de purpură şi aur; papagalul, pe o stinghie din preajmă, o privea cu capul lăsat într-o parte, ca şi cum ar fi soco- tit-o un alt splendid papagal dintr-o specie mai mare. *: Apăru doamna Gowan cu favoritul ei evantai verde, care-i molcomea strălucirea prea vie a petelor roşii de pe obraz.

– Sufleţelul meu drag, spuse doamna Gowan, după
O sporovăială indiferentă, lovind-o uşor cu evantaiul pe dosul palmei, dumneata eşti singura mea consolare. Povestea aceea cu Henry, despre care ţi-am vorbit, urmează să aibă loc. Ei, ce zici de asta? Mor de nerăbdare să-ţi aflu părerea, pentru că dumneata întruchipezi lumea bună şi-i exprimi atât de bine punctul de vedere.

Doamna Merdle îşi revizui pieptul pe care lumea bună obişnuia să-l contemple şi, după ce se asigură că această vitrină a domnului Merdle şi a giuvaergiilor londonezi era în perfectă ordine, răspunse:

– Când un bărbat se însoară, draga mea, lumea bună cere să-şi sporească averea prin căsătorie. Lumea bună cere ca prin căsătorie bărbatul să câştige. Lumea bună cere ca prin căsătorie bărbatul să-şi consolideze o poziţie frumoasă în societate, altminteri, lumea bună nu vede de ce s-ar mai căsători. Coco, fii cuminte!

Pentru că papagalul de sus, din colivie, dominând convorbirea ca şi cum ar fi fost un judecător (şi într-adevăr semăna destul de bine), încheiase expunerea cu un ţipăt.

– Există şi cazuri, reluă doamna Merdle, îndoind delicat degetul mic de la mâna ei preferată, ca să dea mai multă frumuseţe observaţiilor sale prin acest gest graţios, există şi cazuri când bărbatul nu e nici tânăr, nici elegant, dar e bogat şi are o poziţie bună dinainte. Atunci e altceva. În asemenea cazuri...

Doamna Merdle ridică din umerii ei de zăpadă şi puse mâna pe suportul de bijuterii, înăbuşindu-şi un mic acces de tuse, de parcă ar fi vrut să adauge: „Păi, după asta umblă bărbaţii, draga mea. “Apoi papagalul ţipă din nou şi ea duse lornieta la ochi să-l privească şi spuse: „Coco! Fii cuminte, te rog! “

– Dar tinerii, continuă doamna Merdle, şi prin tineri dumneata ştii ce înţeleg, scumpa mea... adică fiii unor oameni care au viaţa înaintea lor... prin căsătorie trebuie să ocupe o mai bună poziţie în societate, ori altminteri societatea nu-i va ierta, într-adevăr, niciodată, că au făcut o prostie. Toate astea sună teribil de monden, nu-i aşa? Adăugă doamna Merdle şi se rezemă din nou în cuibul ei, ridicând iar lornieta.

– Dar e adevărat, spuse doamna Gowan, cu un aer ultramoral.

– Draga mea, nici nu mai încape vorbă, replică doamna Merdle, odată ce înalta societate şi-a spus cuvântul în acest sens, nu mai poate fi absolut nimic de adăugat. Dacă eram într-o situaţie mai rudimentară, dacă trăiam sub acoperişuri de verdeaţă şi ne ocupăm de vaci.

Ide oi, de lighioane în loc să ne ţinem de conturi • f care... ar fi fost delicios, draga mea, fiindcă eu am închinaţii temeinice de la natură pentru viaţa pastorală... D,. R | noi nu trăim sub umbrare

de frunze — noi nu păzim | nici vaci, nici oi, nici lighioane. Mă chinui uneori până! La epuizare să-i explic iui Edmund Sparkler tocmai această deosebire.

Auzind numele acestui tânăr, doamna Gowan se uita pe | deasupra evantaiului verde şi spuse:

– Scumpa mea, ştii în ce situaţie desperată se zbate ţara... concesiile acelea nefericite ale lui John Lipitoare!...

• Şi de aceea ştii motivul pentru care sunt săracă la fel ea... I zi-i pe nume...

I — Ca un şoarece de biserică? Sugeră doamna Merdle, E zâmbind.

I — Mă gândeam la celălalt personaj bisericesc prover- î bial... Iov, preciză doamna Gowan. Dar şi unul şi altul se; potrivesc. Ar fi de prisos să ascund, prin urmare, că este I o mare deosebire între poziţia fiului dumitale şi al meu. I Aş putea adăuga chiar că Henry are talent...

– Ceea ce Edmund desigur nu are, o întrerupse

I doamna Merdle, pe un ton cum nu se poate mai suav. | — Şi... că talentul lui împletit cu deziluzie, continuă:

Doamna Gowan, l-a împins către o carieră care... ah,

- Doamne sfinte! *Dumneata* ştii, draga mea! Poziţia lui \Henry fiind atât de diferită, întrebarea este, care ar fi

Treapta cea mai de jos a căsătoriei la care aş putea eu să | mă resemnez.

Doamna Merdle era atât de absorbită în contemplarea; braţelor ei (nişte braţe frumos făcute, tocmai ce-i trebuia *l* penti'u a pune în valoare brăţările), încât pierdu din vedere să-i răspundă un timp. Trezită la realitate până la urmă de liniştea care se aşternuse, împreună braţele şi cu ·o admirabilă prezenţă de spirit îşi privi prietena drept în | faţă şi spuse pe un ton iscoditor:

– Daaa? Şi apoi?

– Şi apoi, draga mea, reluă doamna Gowan, nu chiar ţ, atât de mieroasă ca mai înainte, m-aş bucura să ştiu ce i crezi despre asta.

5 în clipa aceea papagahil, care de când ţipase ultima I oară stătea într-un picior, izbucni parcă în hohote de râs j se legăna batjocoritor în sus şi-n jos pe amândouă picioarele şi isprăvi prin a sta din nou într-un picior şi, cu gâtul întors, cât îi era cu putinţă, aştepta un răspuns.

– Pare interesat să te-ntreb cu ce zestre va veni fata, rosti doamna Merdle, dar lumea bună *este* poate cam interesată, ştii asta, draga mea.

– Din câte am putut afla, zise doamna Gowan, aş putea spune, cred, că Henry va scăpa de datorii...

– Are datorii mari? Întrebă doamna Merdle, cu lornieta la ochi.

– Păi, destul de mari, îmi închipui, glăsui doamna Gowan.

– Ca de obicei, adică, din câte înţeleg; întocmai, remarcă doamna Merdle, ca şi cum aceasta i s-ar fi părut firesc.

– Şi că tatăl le va fixa o rentă de trei sute de lire sterline anual, sau poate ceva mai mult. Ceea ce, în Italia...

– Oh! Pleacă în Italia? Întrebă doamna Merdle.

– Ca Henry să poată studia. Nu-i greu să ghiceşti de ce, Arta asta îngrozitoare...

– într-adevăr! (Doamna Merdle se grăbi să-i cruţc simţămintele şi aşa greu încercate ale prietenei sale. Înţelegea.) Nu mai spune nimic!

– Şi asta, rosti doamna Gowan, scuturând din cap descurajată, asta-i tot. Asta, repetă ea, strângându-şi evantaiul verde în clipa aceea şi lovindu-şi uşor bărbia (pe cale să se transforme într-o dublă bărbie, deocamdată o bărbie şi jumătate), asta-i tot! La moartea bătrânilor presupun c-o să mai capete ceva, dar nu ştiu cu ce clauze restrictive. Şi tinde mai pui, s-ar putea să trăiască o veşnicie. Draga mea, iată genul de oameni potriviţi pentru aşa ceva.

Or, doamna Merdle, care cunoştea cu adevărat bine lumea bună a prietenei ei, care ştia cine sunt mamele şi fiicele lumii bune, ce-nseamnă piaţa matrimonială, cum se fixează preţurile, ce planuri şi contraplanuri se întocmesc pentru a atrage cumpărători buni, ce târguri şi tocmeli au loc, se gândi în adâncul pieptului ei bogat ca aceasta era o treabă destul de frumuşică. Ştiind, totuşi, ce se putea aştepta de la ea şi înţelegând natura exactă a legendei ce trebuia întreţinută, ea adoptă legenda asta şi ca o

Doică bună o luă uşurel în braţe, dându-şi tributul cuvenit' de amăgire în acest sens.

– Şi asta-i tot, draga mea? Întreabă ea. cu un oftat de prietenie. Bine, bine! Vina nu-i a dumitale. N-ai ce să-ţi reproşezi. Trebuie să faci apel la toată fermitatea care te caracterizează şi să tragi foioasele.

– Familia fetei, fireşte, zise doamna Gowan, s-a străduit din răsputeri... după cum susţin avocaţii... să pună mâna zdravăn pe Henry.

– Bineînţeles că aşa a procedat, draga mea, îi ţinu isonul doamna Merdle.

– Am indicat stăruitor tot soiul de obiecţii posibile. Şi mi-am bătut capul zi şi noapte cum să fac să-l desprind

Pe Henry din legătura asta.

– Nici nu mă-ndoiesc, draga mea, spuse doamna Merdle.

– Dar totul în zadar. Totul s-a dus de ripă. Şi acum spune-mi, scumpa mea: sunt eu oare justificată consimţind, cu totul împotriva voinţei mele, la căsătoria lui Henry cu cineva care nu face parte din lumea bună? Ori m-am purtat cumva cu o slăbiciune de neiertat?

Drept răspuns la acest apel direct, doamna Merdle o asigură pe doamna Gowan, vorbind în chip de mare preoteasă a lumii bune, că este demnă de toate laudele, că se cuvine să fie privită

cu multă simpatie, deoarece jucase rolul cel mai anevoios şi ieşise purificată din acest pirjol. Iar doamna Gowan, care vedea perfect de bine că era vorba de un pretext cusut cu aţă albă, şi care ştia că doamna Merdle vedea de asemenea perfect de bine adevărul, că lumea bună îşi va da seama perfect de bine, deopotrivă, se retrase, după îndeplinirea acestei formalităţi, aşa cum venise, foarte satisfăcută de sine şi plină de gravitate.

Convorbirea avusese loc pe la ora patru sau cinci după amiază, când toată regiunea Harley Street, Cavendish Square răsuna de roţile trăsurilor şi de duble lovituri ale ciocănaşelor în uşile de la intrare.

Discuţia ajunsese la acest punct când veni acasă domnul Merdle, după îndeplinirea sarcinii lui zilnice de a face cât mai respectat numele britanic în toate colţurile lumii civilizate, în stare să aprecieze spiritul întreprinzător co- \înercial de anvergură mondială şi combinaţiile uriaşe de ·capital şi dibăcie. Fiindcă, deşi nimeni nu ştia cât de cât *I* ocupaţia reală a domnului Merdle, în afară că avea îndeletnicirea de a face bani, aceştia erau termenii acceptaţi pe negândite de către ultima interpretare, cea mai modernă, a parabolei cu cămila şi urechea acului.

Pentru un gentleman având o asemenea muncă splendidă care i se potrivea ca o mănuşă, domnul Merdle părea puţin mediocru, ca şi cum în timpul vastelor sale tranzacţii şi-ar fi schimbşt capul din întâmplare cu cine ştie ce spirit inferior. Apăru dinaintea celor două doamne pe când rătăcea cătrănit prin reşedinţa sa, fără alt scop decât acela de a scăpa de prezenţa majordomului.

— îmi cer iertare, spuse el, oprindu-se brusc, buimăcit; credeam că nu e decât papagalul aici.

— Poţi intra! Zise doamna Merdle, totuşi, iar doamna Gowan se ridicase gata să-şi ia rămas bun.

Domnul Merdle se opri lângă o fereastră îndepărtată şi privi afară, cu mâinile împreunate sub manşetele stîn- jenitoare, strângându-se de încheieturi de parcă şi-ar fi'pus el însuşi cătuşe. În această atitudine, a căzut îndată pe gânduri şi a fost smuls din visare de vocea nevesti-şi, strigîndu-1 de pe divan, după ce rămăseseră vreun sfert de ceas singuri.

— Eh! Da!? Exclamă domnul Merdle, întorcându-se Spre ea. Ce este? ^

— Ce este? Repetă* âŞâmna Merdle. Mi se pare că n-ai auzit un cuvânt din plângerea mea.

— Plângerea dumitale, doamnă Merdle? Rosti domnul Merdle. N-am ştiut că suferi de ceva. Dar de ce te plângi?

— Mă plâng de dumneata, răspunse doamna Merdle.

— Aa, de mine te plângi, zise domnul Merdle. Ce este... ce am... ce motiv ai avea să te plângi de mine, doamnă Merdle?

Retras cum era, dus pe gânduri, cumpătat, îi trebui oarecare timp până să pună întrebarea.' Ca un soi de slabă încercare de a se convinge pe sine că-el e stăpânul casei, luă hotărârea să întindă arătătorul papagalului, care îşi exprimă părerea pe această temă, îrifigîndu-şi îndatăpliscul în deget.

— Spuneai, doamnă MerdLe, rosti domnul Merdle, du- când degetul rănit la gură, că ai avea un motiv să te plângi împotriva mea?

— O plângere pe care cu greu aş fi putut s-o spun mai răspicat decât repetând-o, spuse doamna Merdle. Puteam tot aşa de bine să mă fi adresat pereţilor. Şi aş fi făcut mult mai bine dacă mă adresam păsării. Ea cel puţin ar fi ţipat.

— Nu cumva vrei să ţip şi eu, doamnă Merdle! Exclamă domnul Merdle, luând loc pe un scaun.

— Drept să-ţi spun, nu prea ştiu, replică doamna Merdle, dar mai bine ai face să ţipi, dealt să stai aşa morocănos şi distrat. Măcar astfel s-ar şti că eşti conştient de ce se petrece în jurul dumitale.

— Omul poate să ţipe şi totuşi să nu se observe, spuse domnul Merdle greoi.

— Şi să fie căpăţânos cum eşti dumneata acum, fără să ţipe, îi întoarse vorba doamna Merdle. Ce-i drept. Dacă vrei să ştii de ce mă plâng eu împotriva dumitale, află, în două vorbe: de vreme ce nu ştii să te porţi în societate, mai bine ar fi să nu mai ieşi în societate.

Domnul Merdle, răsucindu-şi atât de puternic mâinile prin puţinul păr care-1 avea pe cap, prin acest gest se ridică parcă în sus cu totul când sări din jeţ, strigând:

— Eh, pe toţi dracii din iad, doamnă Merdle, cine oare face mai mult pentru societate decât mine? Vezi acareturile astea, doamnă Merdle? Vezi mobila asta, doamnă Merdle? Priveşte-te în oglindă, doamnă Merdle! Ştii dumneata cât costă toate astea şi pentru cine au fost cumpărate? Şi totuşi dumneata îmi spui că n-ar trebui să mai ies în societate? Eu, care în felul ăsta scald societatea în aur? Eu, despre care s-ar putea spune aproape că m-am... m-am... m-am înhămat la o cisternă doldora de bani şi că mă duc peste tot ca să satur înalta societate, zi de zi din viaţa mea?

— Te rog, nu fi violent, domnule Merdle, spuse doamna Merdle.

— Violent!? Exclamă domnul Merdle. Dumneata poţi aduce omul la disperare. Dumneata nu ştii nici pe jumă

Tate ce fac eu pentru lumea bună. Habar n-ai ce sacrificii fac eu pentru ea.

— Ba ştiu, replică doamna Merdle, ştiu că primeşti la dumneata crema societăţii din ţara asta. Ştiu că te-n- vîrţi prin toată lumea bună din ţară. Şi cred că mai ştiu (de fapt, nu repet acest „ştiu “că să mă fac de râs) graţie cui te menţii dumneata, domnule Merdle!

– Doamnă Merdle, sări acesta, ştergându-şi faţa roşie şi galbenă, inexpresivă, ştiu asta tot atât ds bine ca şi dumneata. Dacă dumneata nu erai un ornament al societăţii bune, dacă eu nu eram un binefăcător al societăţii bune, dumneata şi cu mine nu ne-am fi luat. Când spui binefăcătorul ei, înţeleg prin asta pe cineva care furnizează societăţii tot soiul de lucruri costisitoare de. Mâncat, ' de băut şi de privit. Dar, ca să-mi spui mie că nu sunt demn să ies în lume, după tot ce-am făcut eu pentru ea... După tot ce-am făcut eu pentru ea, repetă domnul Merdle atât de răspicat încât o determină pe nevastă-sa să ridice din sprâncene, după tot... tot!... să-mi spui mie că n-am dreptul să m-arăt în lume, frumoasă răsplată!

– Vreau să spun, răspunse doamna Merdle,calmă,că
Ar trebui să te porţi mai degajat şi mai puţin preocupat. Este pur şi simplu vulgar să duci peste tot grijile dumitale de afaceri, aşa cum procedezi.

– Cum adică le duc peste tot? Întrebă domnul Merdle.

– Cum le duci peste tot? Repetă doamna Merdle.
Uită-te mai bine în oglindă.

Domnul Merdle întoarse fără să vrea ochii în direcţia celei mai apropiate oglinzi, în timp ce sângele clocotind în vine i se urcă la tâmple; dar cine poate fi tras la răspundere din pricina digestiei?

– Ai un medic, spuse doamna Merdle.

– Nu-mi ajută la nimic.

Doamna Merdle schimbă tactica.

– Dealtfel, spuse ea, e caraghios să vorbeşti despre digestia dumitale. Eu n-am scos un cuvânt despre digestia idumitale. Eu vorbesc despre felul cum te porţi.

– Doamnă Merdle, replică soţul ei, las asta în grija dumitale. Dumneata te ocupi de maniere, eu mă ocup de bani.

– Nu mă aştept, rosti doamna Merdle, tolănindu-se comod în perne, să faci pe cuceritorul. Nu-ţi cer să-ţi baţi capul şi să te străduieşti de a fi fascinant. Te rog doar să nu te preocupi de nimic... sau măcar să dai impresia asta... aşa cum face toată lumea.

– Spun eu vreodată că mă preocupă ceva? Întrebă domnul Merdle.

– Dacă ai spus? Nu! Nimeni nu te-ar lua în seamă dacă ai face-o. Dar dai de înţeles asta.

– Dau de înţeles ce? Ce dau eu de-nţeles? Întrebă pripit domnul Merdle.

– Ţi-am mai spus. Laşi să se vadă că duci peste tot grijile şi proiectele dumitale, în loc să te lepezi de ele în centrul comercial, ori acolo unde se cuvine să rămână, rosti doamna Merdle. Sau cel puţin să faci impresia, asta ar fi de-ajuns, nu-ţi cer mai mult. În schimb, nu puteai fi mai absorbit de calculele şi combinaţiile dumitale zilnice, decât arăţi că eşti de-obicei, dacă erai dulgher.

– Dulgher! Exclamă domnul Merdle, înăbuşindu-şi un fel de geamăt. N-aş fi avut mare lucru împotrivă dacă eram dulgher, doamnă Merdle.

– Eu mă plâng, continuă doamna, fără a lua în seamă observaţia înjositoare, că purtarea dumitale nu e în ton cu lumea bună, şi că ar trebui să ţi-o corectezi, domnule Merdle. Dacă te îndoieşti de justeţea judecăţii mele, în- treabă-1 atunci şi pe Edmund Sparkler. Uşa încăperii se deschise şi doamna Merdle examina acum prin lornietă capul fiului său. Edmund, te rog să vii aici.

Domnul Sparkler, care doar vârâse capul pe uşă şi privea în jur, fără să intre (ca şi cum umbla prin toată casa după tânără „fără fumuri afurisite-n cap “), sfârşi prin a se introduce în întregime, cu trup cu tot, şi a se proţăpi dinaintea lor. În câteva cuvinte adaptate la puterea lui de înţelegere, doamna Merdle îi explică despre ce era vorba.

Tânărul, după ce îşi pipăi gulerul de la cămaşă, ca un ipohondru care-şi ia pulsul, zise, că i-a auzit el pe unii pomenind despre asta “.

– Edmund Sparkler a auzit pomenindu-se despre asta, reluă doamna Merdle, pe un ton potolit de triumf. Păi, bineînţeles, cine n-a auzit de asta!

De fapt, o deducţie destul de judicioasă, pornind de la ideea că domnul Sparkler ar fi fost probabil ultima persoană, dintr-o adunare de fiinţe omeneşti, care să înregistreze vreo impresie despre Cele petrecute în prezenţa lui.

– Şi Edmund Sparkler are să-ţi spună, îmi închipui, rosti doamna Merdle, fluturându-şi mâna favorită către bărbatu-său, cum anume s-a auzit vorbindu-se despre aceasta.

– N-aş putea, se scuză domnul Sparkler, după ce îşi luă pulsul ca mai înainte, n-aş putea spune cum s-a ajuns până acolo... căci am memoria tare-mprăştiată. Dar aflîn- du-mă în societatea fratelui unei fete al naibii de frumoase... şi cu educaţie, unde mai pui... fără fumuri de-alea afurisite... şi tocmai când...

– Bun! Dă-i pace surorii, îl întrerupse doamna Merdle, puţin nerăbdătoare. Ce spunea fratele?

– N-a spus nimic, răspunse domnul Sparkler. Era un băiat tăcut ca şi mine. Tot aşa de greu scoteai şi de la el ceva.

– Cineva a spus totuşi ceva, replică doamna Merdle. N-are importanţă cine anume.

– Zău, habar n-am, zise domnul Sparkler.

– Dar povesteşte-ne ce a spus.

Domnul Sparkler îşi pipăi din nou pulsul şi se supuse - unui examen mintal sever înainte de a răspunde:

– Nişte tipi vorbind despre şeful... expresia nu-i a mea... îi aduc tot felul de laude frumoase cu ocazia asta, că e putred de bogat şi că le vede grozav în ale comerţului şi ca bancher, dar că...

dar ziceau că afacerile stau morman peste el. Ziceau că umblă cu banca după el în spinare... ca un evreu telal, doborât de prea multe boarfe vechi.

– Iată, rosti doamna Merdle, ridicându-se şi fluturându-şi faldurile rochiei sale, exact de ceea ce mă plâng şi eu. Edmund, dă-mi braţul şi condu-mă sus.

Domnul Merdle, lăsat singur pradă gândurilor asupra necesităţii de a se purta mai pe placul lumii, se uită afară pe nouă ferestre diferite, succesiv, şi i se păru că vede tot atâtea spaţii. Pustii. După ce se desfătă astfel, coborî scara şi privi stăruitor toate covoarele de la parter; apoi reveni

La etaj şi se uită atent la toate covoarele de la primul cât, de parcă erau nişte văgăuni lugubre, deopotrivă cu sufletul lui împovărat. Prin toate încăperile rătăci, aşa cum făcea mereu, de s-ar 1'i zis că era ultimul ins de pe faţa pământului care avea dreptul să se apropie de ele.

Chiar dacă doamna Merdle anunţa sus şi tare că stătea acasă pentru a primi oaspeţi în cutare şi cutare seară din timpul sezonului monden, tot n-ar fi putut anunţa lumea întreagă mai limpede şi mai precis decât putea s-o facă domnul Merdle, cum că el niciodată nu se simţea acasă!

În cele din urmă, îl întâlni pe majordom. Vederea acestui servitor impozant totdeauna-1 dădea gata. Copleşit de creatura asta mătăhăloasă, domnul Merdle se furişă în odaia lui de toaletă şi rămase acolo încuiat până când plecă să ia masa în oraş, împreună cu doamna Merdle, în rădvanul ei somptuos. La masă a fost invidiat şi măgulit ca un potentat, primind omagii cu nemiluita din partea vistiernicului, avocatului şi a episcopului; un ceas după miezul nopţii se întoarse singur acasă şi, iarăşi lăsându-se cotropit ca un opaiţ în propriul său vestibul de către majordom, se duse oftând la culcare.

Capitolul XXXIV

PUZDERIE DE LIPITORI

DOMNUL Gowan şi câinele erau oaspeţi asidui la vila Meagles; ziua nunţii fusese stabilită. Cu acest prilej urma să aibă loc o întrunire a Lipitorilor, aşa încât înalta **şi** numeroasa familie să poată răspândi asupra **ceremoniei** matrimoniale toată splendoarea care se cuvenea să o capete un eveniment atât de obscur.

Să strângi laolaltă întreaga familie a Lipitorilor ar fi fost cu neputinţă, din două motive. În primul rând, pentru că nu exista clădire atât de încăpătoare care să-i cuprindă pe toţi membrii şi rubedeniile mai îndepărtate ale acestei ilustre case. În al doilea rând, pentru că oriunde, sub soare ori sub lună, s-ar fi găsit un metru pătrat de pământ în mâini britanice, cu o funcţiune publică, cineva din familia Lipitoare nu se putea să lipsească. De îndată ce un navigator neînfricat înfigea un drapel undeva pe faţa pămîn- tului şi intră în posesia acestui loc în numele Marii Britanii, de cum se afla despre petecul ăsta de pământ, Ministerul Digresiunilor şi trimitea un Lipitoare şi o valiză diplomatică. Aşa se face că pretutindeni în lume, în lung şi-n lat, existau Lipitori — semănând valize diplomatice în cele patru puncte cardinale.

Dar pe când bagheta magică a puternicului Prospero [53] însuşi ar fi fost incapabilă să-i strângă pe Lipitori - din toate punctele de pe ocean şi de pe uscat unde nu mai era nimic de făcut (în afară de gâlceavă), doar câte ceva de vârât în buzunare, părea totuşi absolut posibil de a strânge

O bună parte dintre ei. Aceasta era treaba doamnei Gowan; trecea deseori pe la domnul Meagles ca să-i aducă nume noi de adăugat pe lista invitaţilor, asupra cărora se sfătuia cu el, când nu era ocupat (ca mai totdeauna în acea perioadă), în încăperea cu balanţă şi lopă- ţică, să studieze şi să-i achite datoriile viitorului său ginere.

Exista un invitat la nuntă a cărui prezenţă îl interesa şi-l preocupa pe domnul Meagles mai mult decât venirea celui mai simandicos Lipitoare aşteptat, deşi nici vorbă să fi rămas insensibil la onoarea unei asemenea companii. Acest oaspete era Clennam. Dar Clennam, în seara aceea de vară, de-a lungul plimbării printre arbori, făcuse o promisiune ţinută cu sfinţenie şi care, din cavalerism, socotea că-1 angajează la îndeplinirea a numeroase obligaţii care decurgeau de aici. Trebuia să facă abstracţie de simţămintele proprii şi să nu se dea în lături de a-i veni în ajutor, cu tact, în orice situaţie; pentru început, îi răspunse vesel domnului Meagles:

– Bineînţeles că am să vin.

Asociatul lui, Daniel Doyce, era ca un butoi de pulbere în calea domnului Meagles, acest om onorabil nefiind deloc sigur, în cugetul lui frământat, dacă amestecul lui Daniel cu lumea oficială a Lipitorilor nu va produce cine ştie ce combinaţie fulminantă, chiar şi la o masă de nuntă. Inamicul public îl scoase totuşi din încurcătură, venind la Twickenham şi luându-şi libertatea, ca vechi prieten, de a-i cere să-i facă hatârul să nu fie invitat.

– Deoarece, spuse el, dat fiind că atribuţia mea în legătură cu aceşti domni este de a-mi îndeplini datoria faţă de patrie, de a aduce servicii patriei, iar atribuţia lor faţă de mine este de a mă împiedica să fac asta, scoţându-mi sufletul, cred că ar fi mai bine să nu mâncăm şi să bem împreună la aceeaşi masă, ca şi cum aş fi de acord cu ei.

Ciudăţenia prietenului său îl amuză mult pe domnul Meagles, care luă în privinţa lui o atitudine de ocrotire mai indulgentă ca de obicei, când rosti:

– Bine, bine, Daniel, fie cum vrei tu, în felul tău năstruşnic de a vedea lucrurile!

Pe măsură ce ziua fixată se apropia, Clennam căuta să-l facă pe domnul Gowan să înţeleagă, folosind toate mijloacele paşnice şi fără ocolişuri, că era gata să-i ofere prietenia Iui sinceră şi dezinteresată, dacă voia s-o accepte. Domnul Gowan îi răspunse cu obişnuita-i uşurinţă şi cu aceeaşi paradă de încredere, care numai încredere nu era.

---

53 Aluzie la piesa lui Shakcspeare, *Furtuna* (actul V,]).

– Vezi dumneata, Clennam, remarcă el într-o bună zi în timpul unei convorbiri, pe când se plimbau prin preajma vilei, vreo săptămână înaintea nunţii, eu sunt un om dezamăgit. Dar dumneata ştii acest lucru.

• — Pe cuvântul meu, zise Clennam, puţin încurcat, nu pricep cum.

-— Păi, replică Gowan, eu aparţin unui cerc, unei tagme, unei familii sau caste, ori cum vrei să-i spui, care-ar fi putut avea grijă de mine în fel şi chip şi care s-ar fi dat peste cap să nu fac absolut nimic. Şi acum, iată-mă un amărât de pictor.

Clennam dădu să rostească:

– Dar pe de altă parte...

Gowan îl întrerupse însă.

– Da, da, ştiu. Am marele noroc să fiu iubit de o fată frumoasă, fermecătoare şi pe care o iubesc din toată inima...

(„Oare chiar din toată inima? “gândi Clennam şi-i fu ruşine de acest gând.)

-— ... Şi de a fi nimerit peste un socru care-i un tip minunat, un băiat bun şi generos. Pe vremea când eram un ţânc şi alţii-mi spălau şi-mi pieptănau capul, aveam alte ambiţii, pe care le-am purtat cu mine la colegiu, atunci când singur mă spălam şi mă pieptănam; dar astăzi, aici, nu le mai am, şi astfel sunt un om dezamăgit.

Clennam se întreba, şi din nou îi fu ruşine de gândul ăsta, dacă nu cumva a fi dezamăgit de viaţă era din partea mirelui afirmarea rangului pe care-1 aducea familiei că fiind proprietatea lui, după ce mai înainte aplicase defavorabil acest termen în profesia sa. Dar undeva oare exista vreo speranţă, ceva promiţător?

– Cred însă că nu eşti prea dezamăgit, spuse cu glas tare.

– Aa, nu, fir-ar să fie, nu prea! Exclamă Gowan, rî- zînd. Familia mea nu merită asta... cu toate că sunt cu toţii nişte oameni fermecători şi ţin foarte mult la ei. Dealtfel, e plăcut să le arăt că pot s-o scot la capăt şi fără ei şi să se ducă naibii cu toţii. Şi-apoi, ce mai încoace şi-n- colo, majoritatea oamenilor sunt dezamăgiţi de viaţă în- tr-un fel sau altul, şi-s înrâuriţi de dezamăgirea lor. Dar e o lume dragă şi bună, pe care o iubesc!

– Care acum ţi se oferă frumoasă dinainte, zise Arthur.

– Frumoasă ca fluviul ăsta vară! Exclamă celălalt, plin de însufleţire. Zău, am nespusă admiraţie pentru ea şi ard de nerăbdare să-mi măsor puterile. E cea mai bună din câte lumi există! Dar meseria mea! Cea mai bună din toate meseriile, nu-i aşa?

– Plină de interes şi năzuinţe, îmi închipui, spuse Clennam.

– Şi de înşelăciune, adăugă Gowan, râzând, nu trebuie să uităm înşelăciunea. Sper să nu dau greş în pri- ţ vântă asia, dar s-ar putea să se observe că sunt un om!' dezamăgit. Mi-e teamă că n-am să înfrunt viaţa cu destulă
* gravitate. Între noi fie spus, cred că-s îndeajuns de acrit ' ca să nu fiu în stare să fac aşa ceva.

– Ce anume să faci? Întrebă Clennam.

– Să fac faţă. Să mă înfrupt la rându-mi aşa cum a | procedat cel dinaintea mea şi să întind mai departe ta- | blaua cu bunătăţi. Să fac faţă cerinţelor inerente muncii, ^studiului, răbdării; să mă jertfesc artei mele, să-i consacru numeroase zile de singurătate, să renunţ pentru ea | la multe plăceri, să nu trăiesc decât pentru artă şi încă I altele... pe scurt, să trec tava cu bunătăţi mai departe,
' după cuviinţă.

– Dar e bine când omul are respect pentru vocaţia sa, [1]oricare ar fi ea, şi când îşi face datoria s-o susţină şi să
pretindă stima pe care o merită, nu-i aşa? Mărturisesc că astfel ar trebui să fie în general cu arta.

– Ce băiat bun eşti, Clennam! Exclamă celălalt, o- I prindu-se să-l privească, plin de o nestăvilită admiraţie. | Ce bărbat minunat! *Dumneata* n-ai fost niciodată deza- | măgit. Asta se vede lesne.

Dacă reflecţia lui era intenţionat făcută, ar fi cuprins I atât de multă cruzime, încât Clennam nu vru să creadă 1 decât că fusese rostită într-o doară. Gowan, fără să stea f[1] locului, îi puse o mână pe umăr şi, râzând, adăugă voios: I -— Clennam, nu vreau să-ţi spulber viziunile dumitale
Generoase şi aş da oricât, dac-aş avea, să trăiesc într-un asemenea nor trandafiriu. Dar ceea ce fac eu, în meseria: mea, este de vânzare. La fel facem noi toţi, lucrăm ca să vindem. Dacă n-am dori să vindem la cel mai bun preţ pe care-1 putem căpăta, atunci n-am mai lucra. Fiind vorba de muncă, aceasta trebuie făcută, şi merge destul de uşor. Tot restul e un hocus-pocus. Or, ăsta-i unul din avantajele sau dezavantajele de a cunoaşte un om dezamăgit: afli adevărul.

Că era adevărul ori altceva care merita un nume dife~ g rit, vorbele sale pătrunseră în mintea lui Clennam. Ele prindeau rădăcini, încât începea f ă se teamă că Henry: Gowan îi va pricinui mereu numai necazuri şi că până atunci nu izbutise decât într-o mică' măgură sau deloc să se lepede de inconsecvenţele, de neliniştile şi contradicţiile Nimănui. Îşi dădu seama că în el se ducea o luptă neîntreruptă între promisiunea de a-i prezenţa domnului Meagles numai laturile bune ale lui Gowan şi propria-i observaţie, în pofida lui, în care tânărul îşi dezvăluia aspecte nicidecum bune. De asemenea, nu-şi putea apăra pe deplin firea scrupuloasă împotriva bănuielii că îl vedea defăimat şi într-o lumină falsă, dar amintindu-şi că niciodată n-a

căutat să-i descopere părţile rele, ci le-a ocolit de bunăvoie şi cu multă uşurinţă. Căci nu putea uita trecutul; ştia că altădată îl detesta pe Gowan pentru simplul motiv că acesta îi stătea în cale.

Chinuit de aceste gânduri, el începu să dorească acum că nunta să fi avut loc, Gowan şi tânăra lui soţie să fi fost plecaţi, iar el, rămas singur, să-şi poată duce la îndeplinire promisiunea şi să se achite de generoasă misiune pe care o acceptase. De fapt, această ultimă săptămână a fost
O perioadă grea pentru toţi cei din casă. Faţă de Pet, sau de Gowan, domnul Meagles era bine dispus, însă Clennam nu o dată îl găsise singur, cu ochii înceţoşaţi dinaintea balanţei şi a lopăţelei şi deseori îl surprinsese urmărin- du-i pe îndrăgostiţi din priviri, în grădină sau altundeva, fără ca ei să-l vadă, cu obrazul înnourat pe care cădea umbra lui Gowan.

În timpul pregătirilor din casă pentru marele eveniment, multe suveniruri mici aduse din călătoriile de odinioară ale tatălui, mamei şi fiicei au trebuit să fie mutate, trecute din mâna în mină, şi, uneori, în mijlocul acestor mărturii mute ale vieţii trăite împreună, chiar şi Pet nu-şi putea stăpâni emoţia şi plânsul. Doamna Meagles, cea mai veselă şi mai harnică mamă, umbla de colo-colo cântând şi vrând ca toată lumea să fie bine dispusă: dar ea, suflet nobil, simţea nevoia să se închidă în cameră, unde vărsa potop de lacrimi până i se înroşeau ochii, iar când ieşea, atribuia această stare murăturilor de ceapă şi ardei; pe urmă cânta şi mai tare ca înainte.

Doamna Tickit, fiindcă nu găsea în *Medicina casei* de Buchan nici un balsam pentru inima zdrobită, suferea cumplit de tristeţea pricinuită de amintirile înduioşătoare din copilăria lui Minnie. Când aceste amintiri o împovărau peste măsură, de obicei trimitea sus mesaje se- Crete dând de ştire că, nefiind într-o ţinută convenabilă spre a se prezenta în salon, ruga să vină copila s-o vadă în bucătărie. Acolo, binecuvânta chipul şi inima „copilei ei “, o îmbrăţişa, într-un vârtej de plâns şi felicitări, funduri de tocat carne, sucitoare pentru aluat şi crustă de plăcintă, cu toată duioşia unei bătrâne slujnice, afectuoase — o duioşie într-adevăr emoţionantă până la lacrimi.

Dar timpul se perindă şi veni şi ziua căsătoriei, iar odată cu ea sosiră şi toţi din familia Lipitoare invitaţi la praznic.

Se aflau acolo domnul Ţâţe Lipitoare de la Ministerul Digresiunilor, din stradă Mews, Grosvenor Square, însoţit de costisitoarea doamnă Ţâţe Lipitoare, născută De Picioroange — care făcea să pară atât de lungă vremea de la un trimestru la altul — şi de cele trei costisitoare domnişoare Ţâţe Lipitoare, dublu încărcate cu nurii şi gata să o ia din loc, şi totuşi, fără să o ia din loc printr-o scăpărare rapidă şi un trosnet, aşa cum ar fi fost de aşteptat, ci printr-o explozie întârziată. Mai era Lipitoare- junior, tot de la Ministerul Digresiunilor, care lăsase de capul lor tonajele ţării, de care se presupunea că are el grijă, şi, la drept vorbind, acestea nu prea-i simţeau lipsa. Apoi era simpaticul tânăr Lipitoare, trăgându-se din ramura celor năstruşnici ai familiei, tot de la Ministerul Digresiunilor, venit voios şi binevoitor să înveselească ceremonia, ' pe care o considera, în felul lui scînte- ietor, drept una din formalităţile oficiale de la Biroul Cultelor, conform principiului „cum să nu se facă “. Mai erau şi alţi tineri din familia Lipitoare, aparţinând altor ministere, insipizi până-n măduva oaselor, având grozav nevoie de puţină sare şi piper, şi care veniseră „să facă “această căsătorie aşa cum ar fi „făcut “Nilul, Roma antică sau Ierusalimul, ori aşa cum asistau la spectacolul ultimei cântăreţe la modă.

Existau însă specimene şi mai simandicoase: lordul Decimus Ţâţe Lipitoare în persoană cu izul Digresiunilor — îmbibat de parfumul valizelor diplomatice. Da, era lordul Decimus Ţâţe Lipitoare însuşi, cel care se ridicase până în vârful piramidei oficiale pe aripile unei singure fraze încărcate de indignare, şi anume: „Milorzi, îmi mai rămâne încă să aflu că este de datoria unui ministru din această ţară liberă de a îngrădi filantropia, de a încătuşa milostenia, de a pune căluşul în gura opiniei publice, de a împiedica spiritul de iniţiativă, de a submina încrederea în sine şi independenţa poporului său “. Adică, altfel zis, acest eminent om de stat tot nu ştie că este de datoria cârmaciului unui vas să facă altceva decât de a-şi chivernisi avutul şi de a pescui pe ţărm, în vreme ce echipajul, trudind din greu la pompe, să poată ţine vasul pe linia de plutire şi fără el. Graţie acestei sublime descoperiri a principiului din marea artă de a şti „cum să nu faci “, izbutise lordul Decimus să menţină timp îndelungat nobila faimă a familiei Lipitoare; şi dacă vreun membru nesăbuit dintr-una din cele două Camere încerca să întreprindă ceva, propunând un proiect de lege, acel proiect era strivit în faşă şi îngropat de îndată ce lordul Decimus Ţâţe Lipitoare se ridica de la locul său, avîntîn- du-se pe culmile unei indignări maiestuoase, în tumultul aplauzelor digresioniste, care-1 luau cu asalt, şi spunea solemn: „Îmi mai rămâne încă să aflu, milorzi, că este de datoria unui ministru din această ţară liberă de a îngrădi filantropia, de a încătuşa milostenia, de a pune căluşul în gura opiniei publice, de a împiedica spiritul de iniţiativă, de a submina încrederea în sine şi independenţa poporului său “. Descoperirea acestei maşini a bunei- cuviinţe era descoperirea mişcării perpetue în politică. Nu se uza niciodată, deşi se afla necontenit în funcţiune pretutindeni în birourile din administraţia statului.
Alături de nobilul său prieten şi rudă, lordul Decimus, era William Lipitoare, cel care păstra totdeauna că rezervă
O reţetă absolut personală despre arta de a şti „cum să nu faci “. Uneori îl bătea pe preşedinte pe umăr şi-l înviora cu următoarele cuvinte: „Mai întâi v-aş ruga, domnule, să aduceţi la cunoştinţa Camerei dacă există vreun precedent pe linia de conduită către care onorabilul gentleman ar dori să se precipite". Alteori, îi cerea onorabilului gentleman de a binevoi să-i împărtăşească propria lui versiune despre precedentul cu pricina; câteodată îi declară onorabilului gentleman că el, William Lipitoare, ar dori să caute un precedent; şi, deseori, îl dobora la pă-

I mint pe onorabilul gentleman, cât ai bate din palme, de- clarînd-i că nu exista nici un precedent. Dar, în toate *t* împrejurările, noţiunile „precedent[41] şi „precipitare[44] erau o pereche de căi de bătaie, potrivită de minune cu acest ' abil digresionist. N-avea importanţă că nefericitul gentleman tot încerca zadarnic de douăzeci şi cinci de ani j. să-l precipite pe William Lipitoare în direcţia asta — William Lipitoare încă mai puneaîntrebarea Camerei

- şi, prin a doua sau a treia mână, ţării, dacă era cazul să se K lase precipitat în direcţia asta. N-avea importanţă că era eboslut imposibil, dat fiind natura faptelor şi cursul eve- î nimentelor, ca sărmanul gentleman onorabil să scoată Ja iveală un precedent — William Lipitoare îi mulţumea

I totuşi onorabilului gentleman pentru aplauzele sale iro- nice şi isprăvea cu el pe tema asta, spunându-i verde în | faţă-că nu există NICI UN precedent în acest sens. S-ar
i putea obiecta că înţelepciunea lui William Lipitoare nu | era mare lucru de capul ei, ori că lumea pe care o ducea el de nas nu se născuse încă, sau, dacă se liâscuse dintr-o greşeală pripită, praful şi pulberea se alesese de ea. Dar „precedent" şi „precipitare[14], luate împreună, măturau

Toate obiecţiile din mintea majorităţii oamenilor.

Mai era acolo cineva dinfamilia Lipitoare,un ins
Foarte vioi, care sărise rapid prindouăzeci de posturi
Succesiv şi ocupa totdeauna două sau trei deodată; el; fusese inventatorul deosebit de respectat al unui sistem aplicat cu mare succes şi admiraţie în toate guvernele | Lipitoare, şi anume: când i se punea o întrebare parla-
l mentară asupra unui subiect oarecare, să dea un răspuns *h* care se referea la cu totul altceva. Metoda îi făcuse servi- ‘ cii imense, aducând născocitorului ei înalta stimă a Mi-
I nişterului Digresiunilor.

Se aflau acolo, de asemenea, o mina de distinşi parlamentari Lipitoare, care încă nu intraseră în pâine şi treceau printr-o perioadă de probă că să arate câte parale. Făceau. Erau din cei care, cocoţaţi în capătul scărilor şi ascunşi pe coridoare, aşteptau ordine dacă la un moment: dat Camera întrunea plenul sau ba. Ei strigau de repe- f tate ori „Bravo!... “Ei scoteau tot soiul de exclamaţii, *ţ* aplaudau şi zbierau după cum primeau dispoziţii de la şefii clanului. Ei înscriau moţiuni false pe ordinea de zi,

Ca să împiedice moţiunile altora. Ei se împotmoleau în discursuri anoste până noaptea târziu, prelungind sesiunea, şi apoi, plini de un patriotism virtuos, strigau că s-a făcut prea târziu să se mai ocupe şi de altceva. Ei se duceau în provincie, oriunde ar fi fost trimişi, şi jurau că lordul Decimus trezise afacerile dintr-un leşin şi comerţul din criză, că s-a dublat recolta de grâu, s-a împătrit cea de fân şi s-a pus capăt revărsării din Bancă a unei cantităţi nelimitate de aur.

Aceşti Lipitoare erau manevraţi de către căpeteniile familiei, ca nişte cărţi de joc fără valoare, să ia parte la reuniuni publice şi banchete, unde făceau act de prezenţă, la fel de fel de servicii ale prea onoratelor şi nobilelor rubedenii şi-i tămâiau pe Lipitoare în tot soiul de toasturi.

Şi cu ocazia tuturor alegerilor acţionau de asemenea sub poruncă; renunţau la scaunul lor din Parlament în cel mai scurt termen şi în condiţiile cele mai puţin rezonabile, ca să facă loc altuia; trăgeau sfori încoace şi încolo, se dedau la linguşiri, abuzuri de putere, corupţii şi mâncau rahat cu lopata — pe scurt, erau neistoviţi în a aduce servicii statului. Şi în întreg Ministerul Digresiunilor nu există listă a posturilor vacante în decursul unei jumătăţi de veac, cine ştie unde, de la lordul trezorier, consulul din China şi până la guvernatorul general al Indiei, pe care să nu figureze, sub formă de candidaţi, numele câtorva sau ale tuturor acestor Lipitori avide şi tenace.

Se înţelege de la sine că doar câţiva reprezentanţi din fiecare clasă de Lipitori au luat parte la nuntă, căci nu erau decât vreo trei duzini în total, nimica toată faţă de o legiune întreagă! Dar acest grupuleţ părea un vălmăşag în vila din Twickenham, ticsită de lume. Un Lipitoare, asistat de un alt Lipitoare, cununa fericită pereche, iar lordului Decimus Ţâţe Lipitoare îi reveni îndatorirea de-a o conduce pe doamna Meagles în sufragerie.

Masă nu s-a desfăşurat atât de plăcut şi de natural cum s-ar fi cuvenit. Domnul Meagles, copleşit de această societate ilustră, pe care dealtfel o aprecia grozav, nu se simţea în apele lui. Doamna Gowan era în formă, dar asta nu contribui deloc ca el să se simtă mai bine. Povestea că nu domnul Meagles se pusese de-a curmezişul, ci marea familie Lipitoare şi că marea familie făcuse o concesie; domnea acum peste tot ca un sentiment de uşurare unanimă, deşi neexprimat pe faţă. Cât despre Lipitori, ei îşi dădeau seama că după patronarea acestei ceremonii nu mai aveau nimic comun cu Meagleşii; că Meagleşii simţeau, la rândul lor, acelaşi lucru. Apoi Gowan — preva- lîndu-se de drepturile sale de om dezamăgit care poartă pică familiei şi care îngăduise poate maică-şi să-i adune acolo, atât în speranţa de a-i călca pe bătătură, cât şi dintr-un alt scop binevoitor — îşi vântura ostentativ penelul şi sărăcia pe dinaintea lor, spunându-le că nădăjduia, cu timpul, să-i asigure soţiei lui o bucată de pâine şi de brânză, şi-i rugă pe cei dintre ei (mai fericiţi ca el) cărora norocul le va surâde, şi puteau să-şi permită să cumpere un tablou, să nu-1 uite pe pictorul sărac.

Apoi lordul Decimus, minunea-minunilor pe piedestalul său parlamentar, s-a dovedit cu acel prilej a fi cel mai furtunos dintre oratori: el închină pentru fericirea miresei şi a mirelui într-un şir întreg de inepţii în stare să facă părul măciucă până şi celui mai sincer acolit şi partizan, călcând în strâchini, cu aerul satisfăcut al unui elefant idiot, se lansă într-un înspăimântător labirint de fraze, luându-le parcă drept nişte şosele de pe care, Doamne fereşte, nu s-ar fi abătut. În sfârşit, domnul Ţâţe Lipitoare nu se putu împiedica să-şi dea seama că printre comeseni se

afla o persoană care l-ar fi chinuit dacă lucrul era posibil — tot restul vieţii pozând lui sir Thomas Lawrence [1]în toată plenitudinea caracterului său oficial; în vreme ce Lipitoare-junior, indignat, informa doi gentlemeni serbezi, rudele lui, cum că „este aici un tip, ascultaţi bine, care a venit la noi la birou fără să fi cerut audienţă dinainte şi care zicea că vrea să ştie, ştiţi, şi, ascultaţi bine, dacă o izbucni aici, tot ce se poate, că ştiţi, niciodată n-ai de unde şti ce mai e în stare un necioplit de radical de teapa lui, ascultaţi bine, dacă o vrea să ştie chiar în clipa asta, ştiţi, ar fi nostim, nu-i aşa? “

Partea cu mult mai plăcută a petrecerii, pentru Clennam a fost cea mai dureroasă. Când domnul şi doamna

1 Portretist englez (1769—1830), primul pictor al casei regale britanice după moartea lui Reynolds din 1792, membru al Academiei Regale din 1704 şi preşedinte al aceleiaşi instituţii din 1820.

Meagles o îmbrăţişau în sfârşit pe Pet în salonul cu cele două portrete, unde nu era lume, înainte de-a o conduce până în pragul casei, pe care niciodată nu-1 va mai trece ca să redevină Pet de altădată, cu desfătarea de altădată, nimic nu putea fi mai natural şi mai de la sine înţeles ca cei trei să se afle laolaltă. Şi Gowan era emoţionat, iar când domnul Meagles strigă:

— Oh, Gowan! Ai grijă de ea, ai grijă de ea!

El răspunse într-un elan de sinceritate:

— Nu fiţi atât de mâhnit, domnule! Vă jur că o să am grijă de ea.

Şi astfel, odată cu ultimele suspine şi ultimele cuvinte duioase, şi o ultimă privire spre Clennam de încredere în promisiunea lui, Pet se rezemă în pernele trăsurii, şi după ce soţul ei flutură din mină, porniră spre Dover. Dar nu mai înainte ca fidela doamna Tickit, în rochia ei de mătase şi bucle negre ca tăciunele să se fi năpustit din ascunzătoare şi să arunce cu amândoi pantofii[54] după trăsură — apariţie care stârni uimire mare printre iluştrii oaspeţi de la ferestre.

Oaspeţii, absolviţi acum de obligaţia de a mai rămâne, iar şefii Lipitorilor fiind cam grăbiţi (căci trebuiau să expedieze una sau două corespondenţe, în primejdie să ajungă direct la destinaţie în lipsa lor, şi nu să le facă să rătăcească pe mări ca Vasul fantomă; şi apoi să pună la cale, cu multe complicaţii, tot felul de piedici unor afaceri importante, altminteri în pericol de a fi duse la bun sfârşit), îşi văzu fiecare de drumul său, după ce exprimară, cu toată afabilitatea cuvenită, domnului şi doamnei Meagles 'asigurarea că ceea ce făcuseră pentru ei în ziua aceea era un fel de jertfă adusă întru binele domnului şi doamnei Meagles, pe care nu vor uita s-o exprime şi domnului John Bull[55] în corespondenţa lor oficială faţă de această nefericită creatură.

Un gol groaznic rămase în casă şi în inimile tatălui, a mamei şi a lui Clennam. Domnul Meagles apela doar la o singură amintire, care-i făcea într-adevăr bine.

— Este totuşi foarte măgulitor, spuse el, dacă stai şi te gândeşti în urmă.

— În trecut? Întrebă Clennam.

— Mda... mă refeream însă la oaspeţii noştri.

Din partea lor avusese totdeauna numai ponoase, îl umiliseră, dar acum gândul la ei îi făcea cu adevărat bine.

— E foarte măgulitor, repetă el de câteva ori în cursul serii. Persoane atât de simandicoase!

Capitolul XXXV

CE ERA ÎN MINTEA DOMNULUI PANCKS ClND ÎI GHICEA ÎN PALMA MICAl DORRIT

ÎN EPOCA aceea, domnul Pancks, respectând înţelegerea cu domnul Clennam, îi dezvălui întreaga poveste cu rolul lui de ţigan şi-i vorbi despre viitorul fericit al Mâcăi Dorrit. Tatăl ei era moştenitorul legitim al unei averi considerabile, multă vreme necunoscută, care, ne- fiind reclamată, nu făcuse decât să sporească. Drepturile lui erau acum clare ca lumina zilei, nu mai exista nici o piedică, porţile închisorii Marshalsea se deschideau larg, zidurile temniţei se năruiau doborâte la pământ, câteva trăsături de condei doar din partea lui şi se va trezi putred de bogat. În cercetările întreprinse pentru stabilirea integrală a drepturilor moştenitorului, domnul Pancks dă

Duse dovadă de o agerime pe care nimic n-o putea zădărnici, de o răbdare şi discreţie neobosite.

— Nici nu m-aş fi gândit, spuse domnu] Pancks, când 'dumneata şi cu mine străbăteam Smithfield în seara aceea şi îţi povesteam în ce consta meseria mea de încasator, că o să iasă aşa. Nici prin gând nu mi-ar fi trecut, între- bându-te dacă nu cumva eşti Clennam din Cornwall, că

O să-ţi spun vreodată cine *era* din familia Dorrit din Dorsetshire.

Intră apoi în amănunte. Cum el, având numele notat în cafnet, fusese mai întâi atr*as de nume. Cum, pe urmă, dând adesea peste două nume absolut identice, aparţinând până şi aceluiaşi loc, fără nici o legătură de înrudire, apropiată sau de departe, la început n-a făcut mare caz, doar se gândea ce schimbare uimitoare ar fi fost în situaţia unei micuţe cusătorese dacă se putea dovedi că era părtaşă la nişte bunuri atât de importante. Cum şi-a închipuit că (Jăduse curs acestei idei deoarece paşnica şi micuţa cusă- torească avea ceva neobişnuit în felul de a fi, care lui i-a plăcut şi i-a stârnit curiozitatea. Cum, mai departe, şi-a croit drum puţin câte puţin, pas cu pas şi a scormonit, „ca o cârtiţă, domnule" (aceasta a fost expresia domnului Pancks). Cum, la

---

54 Obicei englezesc. La nuntă, cineva aruncă un papuc sau un pantof asupra 'trăsurii care transportă mireasa şi mirele, ca aceştia să aibă noroc în noua lor viaţă.

55 ***John Bull*** („Ion Taurul[11]), poreclă dată poporului englez pentru caracterul .dificil şi încăpăţînarea sa, consemnată pentru prima oară într-un pamflet de John Arbuthnot, în 1711.

începutul trudei descrise prin această expresie nouă şi ca să facă mai sugestivă comparaţia, domnul Pancks închise ochii peste care lăsă să-i cadă părul zbârlit, traducând astfel alternanţa frecventă a unor bruşte scăpărări de speranţă, cu tenebre bruşte fără de speranţă, mereu-mereu. Cum apoi îşi făcuse cunoştinţe printre cei din închisoare ca să poată veni şi pleca de acolo ca toţi ceilalţi vizitatori; cum primele indicii i-au fost furnizate chiar de domnul Dorrit şi de fiul său (fără să-şi dea seama), cu care se legase lesne şi cu care stătuse de vorbă ca din întâmplare („continuând să scormonească mereu că o cârtiţă, ia aminte, “spuse domnul Pancks); şi astfel, nedeşteptînd nici cea mai mică bănuială, află câte ceva despre povestea familiei lor şi, adăugind la ceea ce descoperise singur, îi mai fură sugerate şi alte detalii. Cum, în cele din urmă, domnului Pancks, văzând limpede că descoperise adevăratul moştenitor legal al unei mari averi, nu-i mai rămânea decât să ducă această ispravă la

Deplină maturitate şi desăvârşire juridică. Şi cum atunci şi-a luat ca asociat gazda la care locuia, pe domnul Rugg, în scormonirea lui de cârtita, după ce-1 pusese să jure solemn că va păstra secretul. Cum s-au slujit de John Chivery, ştiind cui era el devotat, ca unic funcţionar şi agent. Şi cum până în clipa aceea, când autorităţi influenţe de la Bancă şi pricepute în ale legii afirmau că ajunseseră cu succes la capătul strădaniei lor, nu destăinuiseră o iotă nimănui.

_ Aşadar, domnule, rosti în încheiere Pancks, dacă întreaga afacere s-ar fi zădărnicit în ultimul moment, să zicem deunăzi, înainte de a-ţi arăta hârtiile în curtea închisorii, ori chiar în acea zi, nimeni în afară de noi nu ieşea crunt dezamăgit şi nici nu pierdea o leţcaie măcar.

În timpul povestirii, Clennam aproape nu contenise să-i strângă mâna şi exclamă, cu o stupefacţie pe care felul cum fusese pregătit pentru această importantă dezvăluire abia dacă i-o potolise întrucâtva:

_ Dragă domnule Pancks, asta trebuie să te fi costat
O groază de bani!

_ Destui bani, domnule, rosti Pancks triumfător. N-a fost treabă uşoară, deşi noi am dus-o la capăt cât se poate de economicos. Procurarea banilor a fost un lucru greu, te asigur.

—- Greu! Repetă Clennam. Dar toate greutăţile pe care le-ai trecut în chip atât de minunat de-a lungul întregii afaceri!?

Din nou îi strânse mâna.

_ Să-ţi spun cum am făcut, zise Pancks, încântat, ri- dicîndu-şi părul la nivelul stării lui elevate de spirit. Mai întâi am cheltuit tot ce am avut eu. Mare lucru n-a fost.

_ îmi pare rău de asta, glăsui Clennam, deşi acum nu mai are importanţă. Şi-apoi, ce-ai mai făcut?

_ Apoi, răspunse Pancks, am împrumutat o sumă de la patronul meu.

_ De la domnul Casby? Întrebă Clennam. Ce bătrân cumsecade!

_ Nobil suflet, bătrânul, n-am ce zice! Exclamă Pancks, pornindu-se pe o serie de pufnituri cum nu se poate mai în zeflemea. Generos, marţafoiul bătrân! Binevoitor, bătrânul! Douăzeci la sută m-am angajat să-i plătesc, domnule. Păi noi niciodată nu facem afaceri cu mai puţin în prăvălia noastră!

Arthur se simţi întrucâtva stânjenit, pentru că, în marea lui bucurie, adusese un elogiu prematur.

_ I-am spus acestui bătrân care se prăpădeşte de atâta iubire creştinească, reluă domnul Pancks, încântat de epitetul lui descriptiv, că aveam în minte un mic proiect, pliri de speranţe: i-am repetat, plin de speranţe, dar pentru care îmi trebuia ceva capital. I-am propus să-mi împrumute banii sub semnătura mea. Ceea ce a' şi făcut, cu douăzeci la sută dobânda. Înscriind negustoreşte cei douăzeci la sută în poliţă, ca să aparţină sumei iniţiale. Dacă după asta aveam ghinion; trebuia să fiu omul lui care scoate bani şi din piatră seacă pentru următorii şapte ani, cu simbria la jumătate şi trudind dublu. Dar el e un adevărat patriarh şi este o plăcere să-i slujeşti în condiţiile astea... sau în oricare altele.

Arthur n-ar fi putut nicidecum spune, având conştiinţa împăcată, dacă Pancks era într-adevăr sincer.

_ Când s-au dus şi banii ăştia, domnule, continuă Pancks, praful s-a ales de ei, deşi îi chibzuiam cu târâita, de parc-ar fi fost vorba de sângele meu, m-am adresat în taină domnului Rugg. M-am gândit să fac un împrumut de la domnul Rugg (sau de la domnişoara Rugg, totuna-i, ea căpătase ceva bani printr-o speculaţie de la Tribunalul civil). M-a împrumutat cu zece la sută şi credea că-mi cere destul de mult. Dar domnul Rugg are părul roşu, domnule, şi şi-l tăie scurt. Cât despre pălărie, asta are fundul înalt şi gardinile înguste. Din *el* nu se revarsă nici atâta bunăvoinţă cât dintr-un popic.

_ Propria dumitale recompensă pentru tot ce ai făcut, domnule Pancks, spuse Clennam, trebuie să fie importantă.

_ Nu mi-e teamă că n-am s-o primesc, domnule, zise Pancks, n-am făcut nici o învoială în scris. Iţi rămăsesem dator'in privinţa asta, acum suntem chit. Banii daţi din buzunar restituiţi, timpul folosit luat în considerare, poliţa domnului Rugg achitată, o mie de lire sterline ar fi *o* avere pentru mine. Afacerea rămâne în grija dumitale. Acum poţi da de veste familiei după cum vei socoti că-i mai bine. Domnişoara Amy Dorrit are să fie dimineaţa;

Asta la doamna Finching. Cu cât mai repede se vor pune lucrurile la punct, cu atât mai bine.

Nu există „prea re- pede “în situaţia asta.

Convorbirea avusese loc în odaia de dormit a lui Clen- | nam, aflat încă în pat. Căci domnul Pancks bătuse dis-de- dimineaţă şi ridicase casa în picioare; a dat buzna înăuntru şi nu s-a aşezat o clipă măcar şi nici n-a stat locului

1 tot timpul cât a istorisit întreaga poveste în amănunt (ilus-: tratã cu sumedenie de hârţoage), la căpătâiul patului. Acum îi spuse că „va trece pe la domnul Rugg “, ai cărui umeri îi erau, pare-se, indispensabili în tulburarea lui, că i. să mai sară puţin capra; şi, după ce îşi adună hârtiile şi: dădu încă o dată, călduros, mâna cu Clennam, coborî scara în goană mare şi se făcu nevăzut cât ai bate din palme.

Desigur, Clennam luă hotărârea să se ducă întins la domnul Casby. Se îmbrăcă şi ieşi atât de iute, încât se trezi în colţul străzii patriarhale aproape cu un ceas înainte de a veni fata; dar nu-i părea rău că avea prilejul să facă o plimbare în voie şi să se liniştească.

Când din nou ajunse în stradă şi bătu cu ciocănaşul strălucitor de alamă, i se spuse că ea şi venise şi fu condus sus, în odaia unde Flora îşi lua gustarea de dimineaţă.

[Flora era însă singură şi se arătă cât se poate de nedume-

■rita vazîndu-1.

_ Sfinte Dumnezeule, Arthur... Doyce şi Clennam! Strigă ea. Cine şi-ar fi închipuit să te vadă te rog scuză-mă

| căci pe cuvântul meu nu credeam zău sunt în capotul ăsta ¡în carouri decolorat ceea ce-i şi mai rău dar mica noastră prietenă îmi face un... de fapt de ce-ţi mai spun căci trebuie să ştii şi dumneata că există asemenea lucruri o fustă, şi aranjasem ca proba să aibă loc după gustarea de dimineaţă iată de ce sunt eu în capot deşi voiam să nu fi fost aşa de prost scrobit.

_ Eu trebuie să-mi cer scuze, zise Arthur, că vin aici pe neaşteptate şi atât de devreme; dar o să mă ierţi când îţi voi spune motivul.

_ Din timpuri demult apuse, Arthur, reluă doamna Finching, te rog să mă scuzi Doyce şi Clennam este infinit mai corect şi deşi-s neîndoios îndepărtate totuşi depărtarea dă farmec tabloului cel puţin nu asta vreau să zic şi chiar dac-ar fi aşa cred că depinde grozav de mult de natură

Tabloului dar iată că iarăşi bat câmpii dumneata mă faci să-mi pierd cu totul capul.

Se uită la el cu duioşie şi continuă:

_ Din timpuri demult apuse era cât pe ce să spun că mi s-ar fi părut ciudat din partea lui Arthur Clennam... Doyce şi Clennam desigur e cu totul altceva... să-şi ceară scuze că vine aici la orice oră dar vremea asta s-a dus şi ce s-a dus nu mai poate reveni decât doar după cum spunea bietul domn F. când era în toane bune castraveţii şi de aceea niciodată nu mânca.

Ea tocmai pregătea ceaiul când intră Arthur şi isprăvi repede această operaţie.

- -— Tata, zise ea în şoaptă, pe un ton misterios, punând la loc capacul ceainicului, stă tacticos în salonaşul din spate şi sparge un ou proaspăt citind darea de seamă a Băncii exact ca o ciocănitoare vorba cântecului şi nu-i nevoie să afle că eşti aici iar mica noastră prietenă ştii bine că putem avea încredere deplină în ea are să coboare după ce croieşte pe masa cea mare de sus.

Atunci Arthur îi spuse în extrem de puţine cuvinte că venise s-o vadă tocmai pe mica lor prietenă şi-i povesti ce avea s-o anunţe. Auzind vestea uluitoare, Flora îşi împreună mâinile, începu să tremure şi vărsă lacrimi de simpatie şi plăcere, ca un suflet cu adevărat bun ce era.

_ Pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi voie mai întâi să plec, zise Flora, ducând mâinile la urechi şi îndrep- tîndu-se spre uşă, ori dacă nu mă loveşte damblaua şi-n- cep să ţip şi o să-i înnebunesc pe toţi şi micuţa chiar azi- dimineaţă arăta aşa de bine, era atât de îngrijită şi totuşi aşa săracă şi iată că acum are într-adevăr noroc şi-l merită! Şi-aş putea să-i spun mătuşii domnului F. numai de astă dată dacă ai ceva împotrivă nu voi face asta cu nici un preţ.

Arthur încuviinţă printr-un semn din cap, deoarece Flora încheiase orice comunicare verbală. Flora dădu din cap, drept răspuns, ca să-i mulţumească şi ieşi grăbită din odaie.

Se şi auzeau paşii Mâcăi Dorrit urcând scările şi după

O clipă era la uşă. Arthur se străduí să ia un aer calm, nu putu însă nici măcar păstra expresia trăsăturilor lui obişnuite, aşa încât atunci când dădu cu ochii de el, fata scăpă lucrul, exclamând:

_ Domnule Clennam! Ce s-a-ntâmplat?

_ Nimic, nimic! Adică nimic rău. Am venit să-ţi spun ceva, dar e o veste bună şi mare.

_ O veste bună?

_ O veste minunată!

Stăteau în picioare lângă o fereastră, iar ochii Micuţei Dorrit, luminoşi, pironiţi pe chipul lui. Văzând că faţa e gata-gata să leşine, îşi petrecu un braţ pe după mijlocul ei. Mica Dorrit puse o mână pe acest braţ ca să se sprijine şi totodată să rămână în acelaşi loc, pentru ca nici o schimbare în atitudinea lor să nu poată abate privirea ei încordată pe care o avea asupra lui. Buzele ei repetau parcă: „O veste minunată? “Atunci el spuse cu glas tare:

_ Dragă Mica Dorrit! Tatăl dumitale!...

La auzul acestui cuvânt, obrazul palid ca de gheaţă se rumeni şi peste chipul ei trecură scurte luciri, schimbând feţe-feţe. Răsuflarea îi era scurtă, spasmodică. Inima îi bătea iute. Clennam ar fi strâns mai aproape făptura firavă, dar citi în ochii ei rugămintea de a o lăsa în nemişcare.

_ Tatăl dumitale ar putea fi liber săptămâna asta. El n-a aflat încă; acum trebuie să plecăm de aici să-i spunem. Tatăl dumitale va fi liber în câteva zile. Tatăl dumitale va fi liber în câteva ore. Ia seama, trebuie să plecăm de aici, să-i spunem.

Aceste cuvinte o făcură să-şi revină. I se închideau ochii, dar se deschiseră iarăşi.

_ Dar nu numai asta-i vestea cea mare. Nu numai asta-i vestea cea minunată, dragă Mica Dorrit. Să-ţi spun mai departe?

Buzele fetei îngăimară: „Da “.

– Tatăl dumitale nu va fi nicidecum un cerşetor când are să-şi recapete libertatea. Nu va duce lipsă de nimic. Să-ţi spun mai departe? Bagă de seamă, el n-a aflat încă nimic despre asta. Noi trebuie de aici să-i ducem vestea.

Îl ruga parcă să-i acorde puţin răgaz. Continuă s-o susţină cu braţul, şi, după o pauză, el îşi plecă urechea să asculte.

– Mi-ai cerut să continui?

– Da.

– Va fi un om bogat. Este de pe acum un om bogat. O sumă mare de bani aşteaptă să-i fie plătită drept moştenire; veţi fi cu toţii foarte bogaţi de aci înainte. Mulţumesc Cerului că ai fost răsplătită, dumneata, cel mai cuminte şi mai bun dintre copii!

Când o sărută, întoarse capul spre umărul lui Arthur şi ridică braţul către gâtul lui.

– Tată! Tată! Tată! Exclamă ea şi leşină.

Tocmai atunci apăru din nou şi Flora, să se ocupe de Mica Dorrit; începu să roiască în juru-i, aflată pe o canapea, împletind servicii binevoitoare cu frânturi nedesluşite de conversaţie, anapoda, încât nici o fiinţă cu puţin scaun la cap nu s-ar fi încumetat să decidă dacă stăruia ca Marshalsea să înghită o lingură de dividende nereclamate, care i-ar face bine; ori dacă-1 firitisea pe tatăl Micuţei Dorrit că intrase în posesia a o şuta mii flacoane cu săruri mirositoare; sau dacă susţinea că pusese şaptezeci şi cinci mii picături de alcool cu levănţică pe cincizeci mii pfunzi de zahăr cubic, şi că o implorase pe Mica Dorrit să ia acest uşor reconfortant; ori dacă spălase frunţile lui Doyce şi Clennam cu oţet, şi că dădea puţin aer răposatului domn F...

Apoi un nou torent de bâiguiala, venind dintr-o odaie de dormit învecinată — era mătuşa domnului F., care, ţinând seamă de timbrul vocii sale, părea să fie încă la orizontală; îşi aştepta gustarea de dimineaţă, iar din culcuşul ei, cumplita doamnă repeta scurte ocări, ori de câte ori avea credinţa că e auzită, de pildă:

– Nu cred să fi făcut el ceva!... Nu-i nevoie să se bată cu pumnii în piept pentru asta!... O să mai treacă mult şi bine până să scoată el ceva bani din buzunar!

Toate aceste fulgere aveau rostul de a tăgădui contribuţia lui Clennam la descoperire şi de a da frâu liber simţămintelor nutrite pentru el de către mătuşa domnului F.

Dar dorinţa aprigă a Mâcăi Dorrit de a porni spre tatăl ei să-i ducă vestea îmbucurătoare şi de a nu-1 mai lăsa

În închisoare, nici o clipă măcar, până să at'le despre feri- L cirea care-1 aştepta, o ajută să se pună mai iute pe picioare decât puteau s-o facă toată ştiinţa şi îngrijirea din lume.

– Vino cu mine la scumpul meu tată. Te rog, vino şi povesteşte-i iubitului meu tată! Au fost primele cuvinte pe care le-a rostit.

Tatăl ei şi iar tatăl ei! Nu vorbea decât despre el, nu se gândea decât la el. Îngenunchind, cu mâinile înălţate, revărsa valuri de recunoştinţă, mulţumiri în numele tatălui ei.

Flora, cu inima-i bună, copleşită de această scenă, printre ceşti şi farfurioare, se porni pe un potop de lacrimi şi vorbe de toată frumuseţea.

—• Te asigur, spuse ea suspinând, că niciodată n-am fost aşa de zdruncinată din ziua când mama dumitale şi tatăl meu nu Doyce şi Clennam doar de astă dată dar dă-i fetiţei ăsteia preţioase o ceaşcă de ceai şi du-i-o la buze cel puţin te rog Arthur fă acest lucru, nu chiar ultima boală a domnului F. căci era cu totul altceva şi podagra nu-i o boală de copii deşi foarte dureroasă pentru toată familia şi domnul F. era un adevărat martir cu piciorul lui pus să se odihnească şi cu negoţul de vinuri în sine influenţează în rău şi i-1 umflă căci ei beau mai mult sau mai puţin între ei şi nu-i de mirare, doar pare ca-ntr-un vis te asigur să nu te gândeşti la absolut nimic altceva toată dimineaţa de astăzi decât la mina de bani zău, dar trebuie să iei ceva iubita mea ştii altminteri niciodată n-ai să fii destul de tare ca să-i spui totul cu linguriţa, n-ar fi cel mai bun lucru chiar să-ncerci leacul medicului meu pentru că deşi mirosul numai plăcut nu se poate chema că este eu tot mă forţez să iau că mi-a fost prescris şi-mi face bine, nu prea ai vrea să iei draga mea nici eu dar mă supun dintr-un simţ al datoriei, toată lumea o să te felicite unii sincer alţii nu şi mulţi te vor felicita din toată inimă însă nimeni din adâncul sufletului că mine te asigur deşi-mi dau seama că înşir verzi şi uscate şi că spun prostii şi că Arthur nu Doyce şi Clennam numai de data asta are să mă judece aşa că adio scumpo şi Dumnezeu să te binecuvânteze şi să fii foarte fericită

Şi scuză-mi libertatea dar jur că nimeni niciodată n-o să termine rochia pe care ai început-o dumneata că am s-o păstrez întocmai aşa cum este ca amintire de la dumneata şi o să-i spun Mica Dorrit deşi niciodată n-am folosit numele ăsta atât de ciudat şi nici n-o să-l folosesc vreodată!

Astfel îşi luă Flora rămas bun de la protejata ei. Mica Dorrit îi mulţumi şi o îmbrăţişă de mai multe ori; în sfârşit ieşi din casă împreună cu Clennam şi se urcară într-o trăsură, până la Marshalsea.

A fost o călătorie straniu de ireală. Au trecut pe străzi vechi, sordide, cu senzaţia că erau purtaţi în afara lor, într-o lume aeriană de îndestulare şi măreţie. Când Arthur îi spuse că va umbla curînd în propria sa trăsură prin locuri foarte diferite, când toate experienţele familiare ei vor fi dispărut, părea speriată. Dar, când în loc să-i vorbească despre ea, îi vorbi despre taică-su, descriindu-i cum se va plimba cu o trăsură a lui şi ce personaj mare şi important va fi, lacrimi de bucurie şi de orgoliu nevinovat îi şiroiau pe faţă. Văzând că nu-şi putea închipui o altă fericire

decât aceea a lui, Arthur se mulţumi să-i pomenească numai despre el; şi astfel străbătură veseli străzile sărăcăcioase din preajma închisorii, ca să-i ducă vestea cea mare.

Când domnul Chivery, care era de serviciu, le deschise uşa gheretei lăsându-i să intre, văzu pe chipul lor ceva care-1 umplu de nedumerire. Iar când cei doi se grăbeau să pătrundă în închisoare, el rămase în picioare, urmărin- du-i din ochi, de parcă şi unul şi altul erau însoţiţi de câte un strigoi. Doi sau trei deţinuţi pe care-i întâlniră în cale se uitau şi ei în urma lor şi acum, împreună cu domnul Chivery, alcătuiau un grup restrâns pe scările gheretei, din mijlocul căruia zbură deodată zvonul că Părintele închisorii va fi eliberat. În câteva minute făcu ocolul temniţei şi ajunse în cele mai retrase celule.

Mica Dorrit deschise uşa şi amândoi intrară. El şedea îmbrăcat în haina lui gri de casă şi tichia veche, neagră, pe cap şi-şi citea ziarul lângă fereastră, scăldat în razele soarelui. Ţinea ochelarii în mina şi tocmai se întorsese să privească în jur; mai întâi surprins, fără îndoială, de paşii ei pe scară, pentru că n-o aştepta să vină decât
Seara; şi mai surprins văzîndu-1 pe Arthur Clennam ală- £ turi de ea. Când intrară, îl miră expresia neobişnuită pe chipul amândurora, aceeaşi care atrăsese atenţia şi celor din curte. Nu se ridică de jos, nici nu spuse ceva, dar îşi puse ochelarii şi ziarul pe masa de lângă el şi-i privea, cu gura uşor întredeschisă şi buzele tremurânde. Când Arthur îi întinse mâna, el i-o atinse doar, dar nu ca de obicei, şi apoi se întoarse spre fiică-sa, care se aşezase chiar lângă el şi îi pusese mâinile pe umeri, pironindu-şi ochii pe chipul lui.

– Tată! Dacă ai şti ce fericită sunt azi-dimineaţă!

– Eşti fericită azi-dimineaţă, draga mea?

– Da, tată, domnul Clennam mi-a adus o veste atât de bună, de minunată, despre dumneata! Dacă nu mă pre-
| gătea, tată, cu marea lui bunătate şi gentileţe... dacă nu j mă pregătea, tată... cred că n-aş fi putut-o suporta.

El duse deodată mâna la inimă şi se uită spre Clennam.

– Liniştiţi-vă, domnule, spuse Clennam, şi nu vă pierdeţi cu firea. Gândiţi-vă la cel mai luminos şi mai fericit eveniment din viaţa dumneavoastră. Noi cu toţii am auzit despre surprize mari şi îmbucurătoare. Mai sunt şi altele, domnule. Rare, dar mai sunt.

– Domnule Clennam! Mai sunt şi altele? Mai sunt şi altele pentru...

Duse mâna la piept în loc să spună „mine “.

– Da, răspunse Clennam.

– Ce surpriză, întrebă el, ţinând mâna stângă pe inimă şi oprindu-se scurt din vorbă, în timp ce cu dreapta aşează ochelarii exact în poziţia lor obişnuită, ce surpriză mi-ar mai putea fi rezervată?

– îngăduiţi-mi să răspund cu o altă întrebare. Spu- neţi-mi, domnule Dorrit, care-ar fi surpriza cea mai neaşteptată pentru dumneavoastră şi care v-ar face cea mai mare plăcere? Nu vă fie teamă să daţi frâu liber închipuirii sau să spuneţi orice.

Se uită ţintă la Clennam şi, fixîndu-1 astfel, părea că se transformă într-un unchiaş. Răvăşit. Soarele lumina puternic zidul de sub fereastră şi ţepuşele din coama acestuia. Întinse binişor mâna care o ţinuse pe inimă şi arătă spre zid.

– S-a năruit, spuse Clennam. S-a dus!

Rămase în aceeaşi atitudine, fixîndu-1 mai departe.

– Şi în locul lui, continuă Clennam, rar şi desluşit, veţi căpăta mijloacele de a vă bucura din plin de tot ceea ce aţi fost lipsit vreme atât de îndelungată. Domnule Dorrit, nu există nici cea mai mică îndoială că în câteva zile veţi fi liber şi într-o situaţie foarte prosperă. Vă felicit din tot sufletul pentru această întorsătură norocoasă şi pentru viitorul fericit unde curînd veţi duce comoara ce a însemnat mângâierea dumneavoastră aici... cea mai mare dintre toate bogăţiile pe care le-aţi fi putut avea altminteri... comoară de lângă dumneavoastră.

Acestea fiind spuse, îi strânse mâna şi apoi i-o lăsă liberă; fiică-sa, lipindu-şi obrazul de al lui, îl prinse în braţe, în ceasul prosperităţii, aşa cum îl îmbrăţişase cu dragoste, trudă şi devotament în lungii ani de vicisitudini şi îşi descărcă inima în cuvinte pline de recunoştinţă, nădejdi, bucurie, întru fericirea lui, totul numai pentru el.

– îl voi vedea aşa cum nu l-am văzut încă niciodată. Am să-l văd pe scumpul meu tată fără norul acela întunecat care-1 copleşea. Am să-l văd aşa cum biata mea mamă l-a văzut cu mult în urmă. Oh, dragul meu tată, dragul meu! Oh, tată, tată! Oh, mulţumesc lui Dumnezeu! Mulţumesc lui Dumnezeu!

El se lăsă mângâiat şi sărutat, dar fără să facă alt gest decât că-şi petrecu un braţ în jurul ei. Şi nici nu spuse nimic. Acum îşi fixă privirile când asupra ei, când asupra lui Clennam şi începu să tremure de parcă i-ar fi fost foarte frig. Arthur îi explică Micuţei Dorrit că dă o fugă până la cafenea după o sticlă de vin, ceea ce şi făcu în mare grabă. În timp ce aştepta la tejghea sticla de vin scoasă din pivniţă, o sumedenie de curioşi îl întrebară ce s-a întâmplat; le povesti în pripă că domnul Dorrit tocmai moştenise o mare avere.

Revenind cu sticla de vin, observă că fata îl aşezase pe taică-său în jilţul lui şi-i desfăcuse cămaşa şi cravata la gât. Umplură un pahar cu vin pe care-1 apropiară de buzele lui. După ce luă o înghiţitură, el prinse paharul cu amândouă mâinile şi îl goli. Îndată după aceea, se lăsă pe spate în jilţ şi se porni pe plâns, cu batista la ochi.

Nu trecu mult şi Clennam se gândi că ar fi bine să-i abată atenţia de la surpriză cea mare, povestindu-i şi amănuntele. De aceea, încet şi cu glas molcom, i le relată cum se pricepu mai bine, stăruind asupra naturii serviciilor făcute de Pancks.

— Are să fie... hm... răsplătit cu mărinime, domnule, zise tatăl, ridicându-se deodată şi umblând grăbit prin încăpere. Fii sigur, domnule Clennam, că toţi cei care au contribuit aici vor fi... hm... vor fi răsplătiţi cu nobleţe. Toţi, dragă domnule, vor rămâne pe deplin satisfăcuţi. Iţi voi restitui... hm... împrumuturile pe care mi le-ai acordat, domnule, cu deosebită plăcere. Te rog să mă înştiinţezi cu prima ocazie la cât se ridică împrumuturile făcute fiului meu.

N-avea nici un motiv să umble de colo-colo prin odaie, dar nu stătea o clipă locului.

— Nimeni, reluă el, nu va fi uitat. Nu vreau să plec de aici lăsând vreo datorie cuiva. Toţi cei care... hm... s-au purtat cumsecade faţă de mine şi familia mea vor fi răsplătiţi. Chivery va fi răsplătit. Tânărul John, fiul lui, va fi răsplătit. Ţin neapărat, domnule Clennam, să fiu deosebit de generos.

— îmi permiteţi, domnule Dorrit, spuse Arthur, pu- nînd pe masă o pungă de bani, să vă fiu de folos în împrejurările de faţă? M-am gândit că ar fi bine să aduc o anumită sumă de bani în acest scop.

— Mulţumesc, domnule, mulţumesc. Acum sunt gata să accept bucuros ceea ce un ceas mai înainte n-aş fi primit cu conştiinţa împăcată. Iţi rămân foarte îndatorat pentru sprijinul pe care mi-l dai vremelnic. Extrem de vremelnic, dar cu atât mai bine venit... cu atât mai bine venit.

Luă banii în mina şi se plimbă cu ei prin cameră.

— Fii aşa de bun, domnule, şi adaugă suma aceasta Ia împrumuturile dinainte; ia seama, te rog, să nu le omiţi pe cele făcute fiului meu. O simplă declaraţie verbală privind suma în mare e tot... hm... e tot ce-ţi cer.

În clipa aceea îşi îndreptă ochii spre fiica lui; se opri un moment s-o sărute şi s-o mângâie pe cap.

— Va fi nevoie să găseşti o croitoreasă, scumpa mea, care să-ţi schimbe în întregime şi repede rochiile tale prea simple. Trebuie făcut ceva şi pentru Maggy, care deocamdată este... hm... abia dacă se prezintă onorabil, dacă se prezintă onorabil. Şi pentru sora ta, Amy, şi pentru fratele tău. Şi pentru fratele *meu,* unchiul vostru... bietul om, sper că vestea asta o să-l trezească puţin... trebuie să se ducă cineva să-i caute şi să-i înştiinţeze. Cu mare precauţie, dar fără întârziere. Avem faţă de ei, şi faţă de noi, din clipa asta, datoria să nu-i lăsăm... hm... să mai facă ceva.

Era pentru prima oară când dădea de înţeles că era la curent cu faptul că membrii familiei sale munceau ca să poată trăi.

Continua să-şi poarte tărăgănat paşii prin odaie, cu punga de bani în mină, când se auzi zarvă mare în curte.

— S-a şi dus vestea, zise Clennam, privind în jos de la fereastră. Vreţi să veniţi să vă vadă, domnule Dorrit? Par foarte sinceri în dorinţa lor de a vă vedea.

— Eu... hm... hm... mărturisesc că aş fi preferat mai întâi, Amy, draga mea, spuse el, umblând de colo-colo, cu un pas mai febril ca înainte, aş fi preferat să-mi aranjez puţin ţinuta întâi, şi să-mi cumpăr... hm... hm... un ceas cu lanţ. Dar dacă trebuie să mă prezint aşa cum sunt, fie... hm... fie şi aşa! Încheie-mi gulerul de la cămaşă, draga mea. Domnule Clennam, pot să te rog... hm... să-mi dai cravata albastră pe care-o găseşti în sertarul de lângă dumneata? Prinde-mi haina în nasturi la piept, scumpa mea. Pare... hm... mai largă atunci când e încheiată.

Cu mâna care-i tremura îşi netezi părul cărunt, şi apoi, susţinut de fiica lui şi de Clennam, se arătă la fereastră, sprijinindu-se în câte un braţ şi de unul şi de altul. Deţinuţii îl aclamau din toată inima, şi el le răspunse tri- miţîndu-le sărutări, cu un aer protector şi condescendent. Când se retrase iarăşi în cameră, spuse:

— Bieţii de ei! Pe un ton de mare compasiune pentru situaţia lor jalnică.

Mica Dorrit era foarte preocupată ca el să se întindă puţin şi să se calmeze. Deoarece Arthur îi spuse fetei că se va duce să-l înştiinţeze pe Pancks că acum se putea prezenta cât va voi de repede ca să ducă la bun sfârşit ^afacerea îmbucurătoare, Mica Dorrit îl imploră, în. Şoaptă, |să rămână cu ea până ce taică-său se va culca liniştit. Nu jirebui să-i mai spună a doua oară —- ea pregăti patul pentru tatăl ei şi-l rugă să se întindă. Încă o jumătate de! Ceas sau chiar mai bine, el nu se lăsă convins să J'acâ alt- l'Ceva decât să umble în sus şi-n jos prin odaie, discutând;, cu sine şansele pe care le avea de a obţine din partea guvernatorului închisorii permisiunea ca întreg numărul deţinuţilor aflaţi acolo să poată sta Ja ferestrele clădirii] oficiale de la stradă, spre a-i vedea, pe el şi familia, când |ya pleca pentru totdeauna într-un echipaj — fapt care, [spunea el, îşi închipuia că va fi un spectacol de neuitat în ochii lor. Dar, puţin câte puţin, el începu să se mole- îşească şi să-i fie somn; până la urmă se lungi în pat. | Mica Dorrit se aşează, devotată, la căpătâiul lui şi în-

i cepu să-i răcorească fruntea, făcându-i vânt cu un evantai. Părea că adormise (cu punga de bani tot în mina), fcînd deodată sări în capul oaselor şi spuse: i; — Domnule Clennam, îmi cer scuze. Din câte am în- Şteles, dragă domnule, aş putea din clipa asta să ies pe: poartă... hm... şi să fac o scurtă plimbare?

— Nu cred, domnule Dorrit, răspunse el cu părere de rău. Sunt anumite formalităţi de îndeplinit; şi cu toate

JvCă deţinerea dumneavoastră aici este acum o simplă for-

* malitate, mi-e teamă că va fi necesar să mai aveţi încă | puţină răbdare.

Bătrânul începu din nou să plângă.

– Este vorba doar de câteva ore încă, domnule Dorrit, stărui Clennam vesel.
– Câteva ore, domnule, repetă, mâniindu-se deodată. Ce uşor îţi este să vorbeşti de ore, domnule! Îţi dai seama, domnule, cât înseamnă o oră pentru un om care se înăbuşă din lipsă de aer?

A fost ultima sa ieşire, deocamdată: căci, după ce mai vărsă câteva lacrimi şi se jelui cu amărăciune că nu putea să respire, adormi pe îndelete. Clennam avea din belşug cu ce să-şi frământe mintea, în vreme ce stă în odaia liniştită, atent la tatăl din pat şi la fiica lui care-i răcoarea, faţa.

Mica Dorrit era şi ea dusă pe gânduri. După ce îi dădu uşurel părul cărunt la o parte şi-i atinse fruntea cu buzele, se uită spre Arthur care veni mai aproape de ea să-i audă gândurile rostite într-o şoaptă stinsă.

– Domnule Clennam, va trebui să-şi plătească toate datoriile înainte de a pleca de aici?
– Desigur, toate.
– Toate datoriile pentru care a stat închis aici, de-a lungul întregii mele existenţe şi mai mult chiar? -ₛ
– Fără doar şi poate.

În privirea fetei era o expresie de îndoială şi protest; se vedea că nu părea pe de-a-ntregul satisfăcută. El nu-şi dădea seama ce putea fi şi spuse:

– Nu te bucuri că se va întâmpla aşa?
– Dar dumneata? Întrebă Mica Dorrit, îngândurată.
■— Eu? Mă bucur din toată inima!
– Atunci ştiu că aşa trebuie să fac şi eu.
– Şi nu te bucuri?
– Mi se pare o cruzime, zise Mica Dorrit, că a trebuit să-şi irosească atâţia ani şi să sufere atât de mult, ca până la urmă să-şi plătească şi toate datoriile. Mi se pare o cruzime că a trebuit să plătească şi cu viaţa, dar şi în bani, totodată.
– Copila mea dragă... începu Clennam.
– Da, ştiu că n-am dreptate, rosti ea, sfioasă, nu-ţi face o părere şi mai proastă despre mine; a fost un gând care a crescut odată cu mine aici.

Închisoarea, nefastă în multe privinţe, pe Mica Dorrit doar astfel o înrâurise sufleteşte. Această confuzie, rod al compasiunii pentru sărmanul deţinut, tatăl său, era prima pată pe care Clennam o văzuse cândva la ea şi avea să fie şi ultima, în atmosfera temniţei care o înconjura. Iată la ce se gândea el, dar nu mai scoase o vorbă; i se părea că are dinaintea sa bunătatea şi puritatea în cea mai strălucitoare lumină, iar mica pată nu făcea decât să-i sporească frumuseţea.

Istovită de propriile-i emoţii, se lăsă învinsă de liniştea încăperii; mina cu care-i făcea vânt din evantai îşi încetini mişcările puţin câte puţin şi capul îi căzu pe pernă alături de tatăl ei. Clennam se ridică binişor, deschise şi închise uşa fără zgomot şi plecă din închisoare, ducând cu sine calmul în tumultul străzii.

Capitolul XXXVI

ÎNCHISOAREA MARSHALSEA RĂMÂNE ORFANĂ

SOSI în sfârşit şi ziua când domnul Dorrit şi familia sa urmau să părăsească închisoarea pentru totdeauna, iar, pietrele pavajului din curte, atât de adesea călcate, nu aveau să-i mai vadă.

Intervalul a fost scurt, dar el se plângea peste tot că nu se mai isprăveşte odată, iar cu domnul Rugg s-a purtat arogant. Era furios pe domnul Rugg şi-l ameninţase că
O să angajeze pe altcineva. Îi ceruse domnului Rugg să facă abstracţie de locul în care îl găsise şi să-şi îndeplinească datoria, domnule, şi asta cu promptitudine. Îi spuse domnului Rugg că ştie el cine sunt avocaţii şi agenţii de: afaceri, şi că n-o să se lase tras pe sfoară. Acest domn îi atrase umil luarea-aminte că-şi dădea tot interesul, domnişoara Fanny fusese însă foarte tăioasă cu el, dorind să ştie ce altceva mai puţin-putea face, de vreme ce i se repetase de zece ori că banii nu contau, adăugind că-i era teamă că uitase cu cine stă de vorbă.

Faţă de şeful închisorii, de mulţi ani în funcţia de guvernator şi cu care niciodată nu avusese nimic de împărţit, domnul Dorrit a fost sever. Acest înalt funcţionar, venind să-l felicite în persoană, îi oferi domnului Dorrit până la plecare folosirea gratuită a două odăi din locuinţa sa. Domnul Dorrit îi mulţumise atunci şi-i răspunse că o să se mai gândească la asta; dar guvernatorul nu ieşise bine pe uşă, că el se şi aşeză să-i scrie un bilet usturător, în care notă că niciodată n-a avut onoarea de a primi felicitări din partea sa (ce-i drept, poate pentru că nu existase un motiv deosebit ca să-l felicite), şi că îşi îngăduia ca în numele său şi al familiei să refuze oferta făcută într-un chip dezinteresat şi lipsit de orice consideraţii mondene, pentru care se cuvenea să-i aducă mulţumiri.

Deşi fratele său manifesta atât de puţin interes faţă de schimbarea soartei lor încât părea foarte îndoielnic că-şi dădea seama, domnul Dorrit ceru să i se ia măsuri de veşminte noi de către croitori, pălărieri, cizmari, cioră- pari, pe care-i chema anume şi dădu ordin ca hainele vechi să-i fie luate şi arse.

Domnişoara Fanny şi domnul Tip n-aveau nevoie de sfaturi pentru a lua înfăţişare de tineri foarte eleganţi şi în pas cu moda; tustrei petrecură acest răstimp împreună în cel mai bun hotel din preajmă — cu toate că, de fapt, după cum spunea domnişoara Fanny, cel mai bun era destul de mediocru. În legătură cu acest lăcaş, domnul Tip închiriase o cabrioletă, un cal şi un valet, foarte frumos echipaj, care de obicei putea fi observat două-trei ceasuri în şir împodobind Borough High Street, din faţa curţii temniţei Marshalsea. Se vedea de asemenea frecvent un landou închiriat, micuţ şi modest, cu doi cai, de unde, coborând şi urcând, domnişoara Fanny

făcea să moară de ciudă pe fetele guvernatorului, prin etalarea unor pălării inaccesibile pungii lor.

În acest scurt răstimp, o mulţime de chestiuni au fost puse la punct. Printre altele, domnii Peddle şi Pool, avocaţi din Monument Yard, primiră instrucţiuni din partea clientului lor, domnia-sa domnul Edward Dorrit, de a adresa o scrisoare domnului Arthur Clennam, conţinând şi suma de douăzeci şi patru lire, nouă şilingi şi opt pence, care reprezentau totalul banilor cu o dobândă de cinci la sută anual, pe care clientul socotea că o datorează domnului Clennam. După ce le făcu această comunicare şi remitere, domnii Peddle şi Pool mai primiră şi instrucţiunea să amintească domnului Clennam că nu fusese rugat să facă avansarea sumei rambursate (incluzându-se şi taxa de interes), că aceasta n-ar fi fost acceptată dacă era oferită direct în numele său. Ei solicitau totodată o chitanţă ştampilată, şi rămâneau supuşii săi servitori.

O sumedenie de alte chestiuni trebuiau rezolvate, de asemenea, în incinta închisorii Marshalsea, care aşa de curînd urma să fie văduvită de prezenţa domnului Dorrit, atâta amar de vreme Părintele ei, chestiuni ce constau mai ales în a răspunde la cereri de mici împrumuturi de bani din partea unor deţinuţi. La aceste rugăminţi răspunsul lui era de o desăvârşită mărinimie, nu fără a respecta canoanele etichetei; totdeauna, în primul rând, co- municînd în scris solicitantului ora când putea să aştepte în camera sa, şi apoi primindu-1 în mijlocul unui teanc de documente şi însoţind donaţia (căci spunea de fiecare dată în astfel de cazuri:, esie o donaţie, nu un împru- mut “) de un val de sfaturi excelente, a căror încheiere era nădejdea să-şi aducă îndelung aminte de el, fostul Părinte al închisorii Mat shalsea, ca de o pildă vie cum că omul poate să se respecte pe sine şi pe ceilalţi în general, chiar şi aici.

Deţinuţii nu-i purtau pică. Pe lângă faptul că aveau o stimă cu un caracter personal şi tradiţional pentru un deţinut de atâţia ani întemniţat, evenimentul făcea cinste casei şi ajunsese de pomină datorită ziarelor. Poate că mulţi dintre ei se gândeau, fără să-şi dea seama pe deplin, că în marea loterie a vieţii li se putea întâmpla şi lor asta, ori că ceva asemănător s-^ar fi putut întâmpla şi cu ei într-o bună zi. Priveau lucrul acesta cu ochi buni.

Câţiva dintre ei erau abătuţi că rămâneau acolo, săraci lipiţi; dar nici chiar aceştia nu pizmuiau întorsătura strălucită petrecută cu familia Dorrit. În locuri mai cumsecade invidia ar fi fost mai mare. S-ar părea că oamenii cu venituri modeste sunt mai puţin mărinimoşi decât datornicii, care trăiesc de azi pe mâine şi pentru punea zilnică depind de mina cămătarului.

Ei întocmiră o scrisoare de felicitare, prezentată sub geam şi în ramă (deşi n-a apărut mai apoi în reşedinţa familiei şi nici n-a fost păstrată printre documentele de familie). Le răspunse foarte amabil, asigurându-i, în chip maiestuos, că primise mărturia ataşamentului lor, convins de deplină lor sinceritate, şi din nou le recomanda să urmeze în general pilda lui — sfat de care vor ţine bucuroşi seama, măcar şi numai fiindcă se lega de moştenirea unei mari averi. Se folosi de acelaşi prilej la un ospăţ dat în curte, în cinstea tuturor deţinuţilor, exprimându-şi intenţia că va avea onoarea să ridice paharul în sănătatea şi pentru fericirea celor care era pe cale să-i părăsească.

N-a luat parte personal la acest banchet (se ţinu la două după amiază, iar cina i se aducea acum de la hotel la şase), dar fiul lui a fost atât de bun şi s-a aşezat în capul mesei principale, purtându-se apropiat şi amabil cu lumea. El însuşi trecu printre comeseni, stătu de vorbă cu unii dintre ei, se interesă dacă bucatele erau de calitatea celor comandate şi dacă toţi fuseseră serviţi. În mare, semăna cu un baron din timpurile de altădată, plin de o rară bună dispoziţie. La sfârşitul zaiafetului bău un pahar de Madera vechi în sănătatea oaspeţilor, le spuse că spera că s-au simţit bine şi, mai mult, că se vor simţi bine tot restul serii, că le ura voie bună şi că se bucura de prezenţa lor acolo. Se bău cu aclamaţii în sănătatea lui, dar n-a mai fost deloc baron până la urmă, când, vrând să răspundă mulţumirilor, nu se putu stăpâni şi, ca pe un simplu serv, cu o inimă care-i bătea în piept, îl podidi plânsul în faţa lor.

După acest mare succes, pe cârc el îl luă drept un eşec, ridică paharul în cinstea „domnului Chivery şi a confraţilor săi de slujbă", cărora le dăruise câte zece lire sterline fiecăruia şi care se aflau cu toţii prezenţi. Domnul Chivery răspunse, rostind un toast în aceşti termeni:

— Dacă v-aţi angajat să ţineţi pe cineva sub cheie, ţineţi-1 bine, dar nu uitaţi că deţinutul este şi el, după cuvintele africanului în fiare, un om şi un frate[56].

Odată încheiată lista toasturilor, domnul Dorrit a fost atât de amabil încât să joace o partidă de popice cu deţinutul care, ca vechime, venise îndată după el; îşi lăsă apoi vasalii să se bucure în voie.

Toate aceste evenimente se petreceau în preziua plecării. Şi acum sosi şi ziua când el, împreună cu familia, avea să părăsească pentru totdeauna închisoarea, iar pietrele atât de bătătorite ale pavajului nu-1 vor mai şti de-acum încolo.

Plecarea urma să aibă loc la prânz. Pe măsură ce clipa aceea se apropia, nu mai exista deţinut în cameră şi nici vreun temnicer lipsă. Aceştia din urmă apăruseră în haine de duminică, şi cea mai mare parte dintre deţinuţi erau veseli, atât cât le permiteau împrejurările. Fuseseră chiar arborate două sau trei steaguri şi copiii purtau pe ei resturi de panglici. Domnul Dorrit însuşi păstra în aceste momente emoţionante o demnitate gravă, dar amabilă. Îşi concentrase atenţia mai ales asupra fratelui său, a cărui atitudine în acea ocazie memorabilă îl neliniştea.

— Dragul meu Frederick, spuse el, dacă mi-ai da braţul, am trece împreună printre prietenii noştri. Cred că aşa se şi cuvine să mergem, braţ la braţ, dragul meu Frederick.

---

56 Referire la un medalion de porţelan de Wedgwood din 1768, reprezentînd un negru în lanţuri, conţinînd cuvintele : *Oare nu sint şi eu om şi frate ?*

– Ha! Exclamă Frederick. Da, da, da, da.

– Şi dac-ai putea, dragul meu Frederick... fără să te sileşti prea mult, să iei o înfăţişare... scuză-mă, te rog, Frederick, puţin mai distinsă...

– William. William, spuse celălalt, clătinând din cap, tu trebuie să faci toate astea. Eu nu mai ştiu. Am uitat tot, tot am uitat!

– Dar, dragul meu băiat, repiică William, tocmai pentru acest motiv, dacă nu pentru altul, trebuie să cauţi să te dezmorţeşti pe deplin. Ceea ce ai uitat trebuie acum să-ncepi să-ţi aminteşti, dragul meu Frederick. Poziţia ta...

– He!? Făcu Frederick.

– Poziţia ta, dragul meu Frederick.

– A mea? Se uită mai întâi la sine, apoi la fratele său şi pe urmă, răsuflând adânc, exclamă: Ha, ai dreptate! Da, da, da.

– Poziţia ta, dragul meu Frederick, este acum foarte bună. Poziţia ta, fiind fratele meu, devine excelentă. Eu ştiu că depinde de firea ta conştiincioasă să cauţi de a fi demn de ea şi să vrei s-o înnobilezi. Să nu te com- promiţi, ci s-o înnobilezi.

– William, zise celălalt cu un glas stins şi oftând, voi face tot ce doreşti, frate, numai să pot. Te rog, fii aşa de bun şi ia aminte cât de mărginite-s puterile mele. Ce-ai dori să fac astăzi, frate? Spune ce, spune, numai ce.

– Nimic, scumpul meu Frederick. Ce rost are să chinui o inimă atât de bună ca a ta.

– Ba, te rog s-o chinui, îi întoarse celălalt vorba. Nu-i nici un chin, William, a face tot ce se poate pentru tine.

William îşi trecu mâna peste ochi şi murmură cu augustă satisfacţie: „Dumnezeu să te binecuvânteze pentru devotamentul tău, sărmanul meu băiat!‘:

Apoi spuse cu glas tare:

– Ei bine, dragul meu Frederick, dacă ai vrea să-ncerci când vom ieşi de-aici, s-arăţi că eşti conştient de
Solemnitatea împrejurării... că te gândeşti la această clipă...

– Ce mă sfătuieşti să gândesc despre asia? Întrebă fratele, supus.

– Oh, dragul meu Frederick, ce aş putea să-ţi răspund? Ţi-aş putea spune doar ce gândesc eu când îi părăsesc pe aceşti oameni cumsecade.

– Asta e! Exclamă fratele. Asta m-ar ajuta.

—• Cred că mă gândesc, dragul meu Frederick, într-un amestec de duioşie dominată de o compasiune blânda, ce se vor face ei fără mine!

– E-adevărat! Exclamă fratele său. Da. Da, da, da! Am să mă gândesc şi eu la asta când plecăm. Ce se vor face fără frate-miu! Bieţii de ei! Ce se vor face fără el!

Tocmai bălea ora douăsprezece când se anunţă că trăsura era pregătită în curtea exterioară şi fraţii începură să coboare scara, braţ la braţ. Domnia-sa domnul Edward Dorrit (cândva Tip) şi sora lui Fanny îi urmau, de asemenea braţ la braţ; domnul Plornish şi Maggy, cărora li se lăsase în grijă transportarea câtorva lucruri de-ale familiei care meritau să fie luate, veneau îndărătul lor, pur- tind boccele şi pachete ce vor fi aşezate într-o cotigă.

Deţinuţii şi temnicerii se aflau în curte. La fel şi domnii Pancks şi Rugg, care veniseră să-şi vadă opera desă- vîrşindu-se. În curte era şi tânărul John, ’fădndu-şi un nou epitaf la moartea lui cu inima zdrobită. În curte mai era şi patriarhul Casby, care avea un aer straşnic de binevoitor, încât deţinuţii, într-o pornire plină de avânt, îi strângeau entuziaşti mina, iar soţiile şi rubedeniile de sexul frumos ale altor deţinuţi îi sărutau mina, cu convingerea fermă că el făcuse totul. În curte se găsea obişnuitul cor de oameni potriviţi într-un asemenea loc. în curte se afla şi omul cu plângerea tenebroasă privind fondurile date la stânga de către mareşalul-guvernator şi care se sculase la cinci în zori ca să termine de copiat istoria absolut neinteligibilă a tărăşeniei, încredinţată bunelor oficii ale domnului Dorrit, drept un document de însemnătate vitală, menit să uimească guvernul şi să aducă pieirea guvernatorului. În curte se mai află şi un insolvabil care se zbătea din răsputeri să facă datorii, luptând să intre la răcoare, precum alţii luptă să scape de aşa ceva, şi care,

De fiecare dată era declarat fără datorii şi copleşit de laude; în vreme ce insolvabilul de lângă el, un biet ne- gustoraş plângăreţ, dând în brânci de muncă, spetit de atâtea sforţări de teamă că nu cumva să intre în datorii, îşi spărgea capul tot căutând un mijlocitor să-l pună în libertate, după multe bruftuluieli şi mustrări. În curte mai era şi omul cu mulţi copii şi multe belele pe cap, al cărui fa- | liment i-a uimit pe toţi; pe urmă, omul fără nici un copil S şi cu mari resurse, al cărui faliment n-a mirat pe nimeni.) ■ Se mai aflau acolo şi oameni care totdeauna trebuiau să >; plece a doua zi, dar până la urmă amânau totdeauna; mai t erau şi oameni care, veniţi în ajun, se arătau a fi mult mai j invidioşi şi nemulţumiţi de acest capriciu al destinului | decât obişnuiţii casei. Se mai aflau acolo şi unii care, din; • simplă josnicie sufletească, se frângeau din şale şi se plo- [coneau dinaintea îmbogăţitului şi a familiei sale, iar alţii î) care făceau acelaşi lucru pentru că ochii lor, obişnuiţi cu | picla închisorii şi a sărăciei, nu puteau suporta strălucirea
I unui soare atât de luminos. Mai erau acolo numeroşi dc- | ţinuţi ai căror bani deseori intraseră în buzunarul lui ca [să-şi cumpere de mâncare şi de băut, dar care nu «e gîn-
i deau să se slujească acum de acest prilej pentru a-1 trata t cu exces de familiaritate. Păsările astea închise în colivie,
I tulburate întrucâtva, manifestau oarecare sfială faţă de 5 pasărea gata să-şi ia atât de maiestuos zborul, şi aveau jj tendinţa să se retragă puţin în umbra gratiilor, văzându-i *ţ* că trece.

În mijlocul acestor spectatori, mica procesiune, în frunte cu cei doi fraţi, îşi făcea drum agale către poartă. Domnul Dorrit, preocupat de gândul chinuitor şi anume j ce o să

se facă bietele creaturi fără el, avea un aer solemn şi trist, dar nu copleşit. Mângâia copiii pe cap ca sir Roger Coverley [57]pornit spre biserică şi catadicsea să se adreseze
i tuturor celor prezenţi din spate folosind numele lor de | botez; părea să înainteze spre satisfacţia lor, învăluit în | dictonul cu litere de aur: „Fii liniştit, poporul meu! în
ii dură cu răbdare! “

În sfârşit, un întreit,. Ura “, pe cinste, dădea de veste că domnul Dorrit ieşise pe poartă şi că închisoarea Marshalsea era orfană.

Zidurile temniţei abia încetaseră să mai răsune de ecoul uralelor, că familia şi urcase în trăsură, iar valetul ţinea mâna pe scară. În clipa aceea, şi nu mai înainte, domnişoara Fanny strigă deodată:

– Doamne sfinte! Unde-i Amy?

Tatăl crezuse că era cu sora ei. Sora ei crezuse că era,.pe undeva pe aici*. Toţi, ca de obicei, se aşteptau s-o găsească stând liniştită la locul cuvenit şi în momentul cuvenit. Plecarea aceasta a fost poate prima acţiune din viaţa lor trăită laolaltă, în care s-au descurcat şi fără ea.

Abia dacă se scursese un minut de când făcuseră constatarea, că domnişoara Fanny, care de pe locul său din trăsură avea în faţă întreg culoarul îngust ducând la ghereta paznicului, izbucni, roşie de mânie:

– îţi spun eu, tată, strigă ea, asta-i ruşinos!

– Ce-i ruşinos, Fanny?

– îţi spun eu, repetă, e o infamie în toată legea! Asta-i prea de tot, s-ajungi în asemenea clipe să-ţi doreşti moartea! Poftim, şi copila asta de Amy, în rochia veche, urâtă şi ponosită, pe care s-a încăpăţinat s-o păstreze, tată, deşi mereu am rugat-o cu lacrimi în ochi să şi-o schimbe şi de fiecare dată s-a împotmolit şi mi-a promis s-o schimbe astăzi, zicând că vrea s-d poai’te cât timp rămâne aici cu dumneata... neghiobie de un romantism absurd, de cea mai joasă speţă... poftim, şi copila asta de Amy, care ne face de râs până la capăt şi în ultimele clipe, să fie transportată în rochia asta totuşi. Şi unde mai pui, condusă de domnul ăsta Clennam!

Ofensa a fost dovedită, odată verdictul rostit. Clennam apăru în uşa trăsurii, ducând în braţe micuţul corp care-şi pierduse cunoştinţa.

– A fost uitată, spuse el, pe un ton de compasiune, nu fără dojană. M-am urcat iute în camera ei, pe care mi-a indicat-o domnul Chivery, şi acolo am găsit uşa deschisă, iar biata copilă leşinată pe prag. Voia parcă să-şi schimbe rochia, dar a căzut sub povara emoţiei. Poate din pricina aclamaţiilor, poate mai înainte. Aveţi grijă, domnişoară
Dorrit, de biata ei mâna rece ca gheaţa. Nu lăsaţi să-i cadă mâna...

• — Mulţumesc, domnule, replică domnişoara Dorrit, podidind-o plânsul. Cred că ştiu ce trebuie să fac, dacă-mi daţi voie. Dragă Amy, deschide ochii, scumpa mea! Oh, Amy, Amy, zău, îmi pare aşa de rău, mi-e aşa de ruşine. Trezeşte-te, iubito! Oh, de ce nu pornim odată! Te rog, tată, spune-le să plece!

Valetul, strecurându-se între Clennam şi portiera trăsurii, cu un „Daţi-mi voie, domle! “aspru, ridică scara şi, numaidecât, pe-aci ţi-e drumul.

Sfârşitul volumului întâi

57 Tipul idealizat al gentlemanului de la ţară din vremea reginei Ann, închipuit de J. Addison in revista *Spectatorul*, la începutul veacului al XVIII-lea.

Prefaţa autorului 7
Personajele..... 9
CARTEA ÎNTIl. SĂRĂCIE
I Soare şi umbră.....15
II Tovarăşi de drum. . . 31
III Acasă.....47
IV Doamna Flintwinch are un vis. 63
V Chestiuni de familie. . . 67
VI Tatăl închisorii Marshalsea. . Bl
VII Fiica închisorii Marshalsea.. . 95
VIII Temniţa.....108
IX Măicuţa.....121
X Conţine toată ştiinţa artei de a Conduce.....138
XI Pus în libertate.....163
XII Curtea-Inimii-Însîngerate. . 174
XIII Patriarhale.....186
XIV Petrecerea Mâcăi Dorrit. . . 214
XV Doamna Flintwinch mai are un vis 228
XVI Slăbiciunea Nimănui. . . 239
XVII Vrăjmaşul Nimănui. . . 256
XVIII Pretendentul Mâcăi Dorrit.. . 267
XIX Tatăl închisorii Marshalsea în Două sau trei ipostaze. . . 280
XX De prin lumea bună. . . 293
XXI Beteşugul domnului Merdle.. . 311
XXII O enigmă.....322
XXIII Maşinării în funcţiune. • • ■ 333
XXIV Prczicerea.....■ . 352
XXV Conspiratori şi alţii. . . » 372
XXVI Starea de spirit a Nimănui, . 384
XXVII Douăzecişicinci. . . 400
XXVIII Dispariţia Nimănui. . . 415
XXIX Doamna Flintwinch continuă să Viseze..... . 424
XXX Cuvântul unui gentleman. . . 434
XXXI Nobleţe de caracter.....453
XXXII Alte preziceri.....472
XXXIII Plângerea doamnei Merdle . . 483
XXXIV Puzderie de Lipitori. . . 495
XXXV Ce era în mintea domnului Pancks Când îi ghicea în palmă Mâcăi Dorrit.....507
XXXVI închisoarea Marshalsea rămâne Orfană.....523

Lector: GEORGETA NAIDIN Tehnoredactor:CONSTANŢA VULCĂNESCU
Bun de tipar: 10.07.1975. Apărut 1975. Tiraj
120 000 ex. Broşate. Format 16154X84. Coli editură 30,90. Coli tipar 33,5. C.Z. pentru *bibliotecile* mari şi mici 84–31-R.
Combinatul Poligrafic „Casa Seînteii “Piaţa Scântei! Nr. 1 — Bucureşti Republica Socialistă România Comanda nr. 50 317

„Tout un banc de Bernicle[11].

[1] Greiere (it.)-

[1] *Thomas Coram* (1668—1751), căpitan de vas şi filantrop, a pus temelia acestui spital în 1741, dărâmat în 1926; actualul spital se află la Berkhamsted.

[2] Numită astfel după cârciuma „Fata cu ochi albaştri" din Southwark.

[4] Acelaşi decret al lordului Grosvenor hotăra ca prăvăliile de alimente să fie închise duminica.

[1] Construirea aşa-numitului New London Bridge (Noul Pod Ual Londrei), între 1824—1831, a atras după sine unele îmbună- păţiri în sistematizarea capitalei britanice.

[1] Semnele distinctive al unui munte de pietate particular. (

: Ii!

[1] Minge cu pene pentru jocul numit *„battledore*

[1] *Bleeding Heart Yard* — între strada Charles şl Hotton Gar- den — nume adoptat de la un han având pe firmă semnul inimii însângerate (din epoca prereformei), o aluzie la cele şapte suferinţe care au îndurerat inima Fecioarei; astăzi acest cartier a fost radical transformat.

[1] Complot prin care se urmărea dărâmarea clădirii Parlamentului britanic, la 5 noiembrie 1605, ziua deschiderii sesiunii, şl care a fost descoperit în ultima clipă.

[1] „Vechiul drum de ţară)[1] este Calea Theobalds, care duce până la Theobalds. În Hertfordshire, unde *Iacob I* (1568—1625) îşi statornicise pe vremuri un pavilion de vânătoare.

[1] Din 1760, când s-a construit, *Blcickjriars Bridge* a fost una din principalele artere peste fluviul Tamisa, deşi până în 1785 se plătea o taxă de trecere. Din 1830, podul a suferit transformări şi reparaţii, până când, în 1864, a fost dărâmat şi un altul s-a reconstruit între 1865—1869, care în 1907—1908 a fost lărgit. În copilărie, Dickens străbătea zilnic podul în drum de la fabrica de cremă de ghete Warren spre închisoarea Marshalsea.

[1] Peste drum de intersecţia dintre Borough Road şi New Causeway se află strada Union, numită odinioară Horsemonger Lane, la al cărei capăt dinspre sud era situată închisoarea Horsemonger Lane, ridicată în 1798, desfiinţată în 1877, astăzi teren de recreere. Aici, în curtea închisorii, au fost executaţi soţii Man- ning în 1849; Dickens a asistat la execuţie alături de aproximativ 50 000 de persoane, şi la 13 noiembrie 1849 a adresat o scrisoare vehementă ziarului *The Times* (deplângând barbaria unui asemenea spectacol) şi care a influenţat hotărâtor abolirea execuţiilor publice. Debitul de tutun al doamnei Chivery era la numărul 5 pe Horsemonger Lane.

[1] *Cavendish Square* a fost conceput şi structurat în 1719 de către John Prince pentru Edward Harley, fiul primului conte de Oxford; o parte din clădirile din acea vreme sunt încă în picioare. Numerele 11—14, cele două perechi de clădiri cu faţade în stil clasic, au fost ridicate mai târziu, pe la 1770, astăzi „Convent of the Holy Child “, unde arcada de legătură conţine o uriaşă *Mă~ donna* în bronz, creată de Jacob Epstein, pe care sculptorul a Numit-o „paşaportul său întru eternitate[11]. În 1787, la numărul 5, a locuit lordul Nelson.

[1] În traducere: strada Geambaşilor.

[1] Aflată în Cowper's Court. Între Changt- Alley şi Birchin Lane, era frecventată mai cu seamă de negustorii veniţi din India şi Australia.